

С Т І В Е Н
К І Н Г

ПРОТИСТОЯННЯ

ТОМ II

СТІБЕН
КІНГ

**STEPHEN
KING**

THE STAND

VOLUME 2

A NOVEL

The Complete & Uncut Edition

СТІВЕН
КІНГ

ПРОТИСТОЯННЯ

ТОМ 2

РОМАН

Повне розширене видання

ХАРКІВ **КЛУБ**
2017 СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.111(73)

ББК 84(7Спо)

К41

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Перекладено за виданням:
King S. *The Stand : A Novel* / Stephen King. —
New York : Anchor Books, 2012. — 1200 p.

Публікується з дозволу Doubleday, an imprint of The Knopf
Doubleday Group, a division of Penguin Random House LLC.

Обережно! Ненормативна лексика!

Переклад з англійської *Сергія Крикуна, Ганни Яновської*

Ілюстрації *Берні Райтсона*

Дизайнер *IvanovITCH*

ISBN 978-617-12-3519-9 (PDF)

ISBN 978-617-12-2540-4 (укр.)

ISBN 978-0-307-94730-7 (англ.)

- © Stephen King, 1978, 1990
- © Bernie Wrightson, illustrations, 1990
- © depositphotos / коya979
- © Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2017
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення, 2017

РОЗДІЛ 47

Коли настав час, усе трапилося швидко.

Було 30 липня, десь за чверть дев'ята, і проїхали вони лише годину. Рухалися повільно, бо минулої ночі пройшла сильна злива і асфальт став слизьким від води. Учора вранці Стю розбудив спершу Френні, а тоді й Гарольда з Гленом та розказав їм про самогубство Піріон, і відтоді їхня четвірка майже не розмовляла. Він винуватив себе, безпорадно думала Френ. Винуватив себе за щось, де його провини було стільки ж, як і в нічному дощі.

Френні хотілося сказати йому про це. Частково для того, щоб відчитати за егоцентризм, частково тому, що вона кохала його. Друге було фактом, якого вона вже не могла приховувати від себе. Вона гадала, що зможе переконати його відмовитися від думки, ніби смерть Пірі сталася з його провини... однак щоб переконати його, їй потрібно показати йому свої справжні почуття. Френ подумала, що доведеться грати відкрито. Так, щоб він це помітив. Але й Гарольд також це побачить. Тож цей варіант виключений... принаймні поки що. Френ гадала, що треба зробити це якнайшвидше, Гарольд чи не Гарольд. Не може вона ним вічно опікуватися. Тож йому доведеться про все дізнатись і... прийняти чи не прийняти. Френ боялася, що Гарольд обере останнє. Таке рішення могло призвести до чогось жахливого. Урешті-решт, у них при собі чимало стволів.

Вона раз по раз прокручувала ці думки в голові, аж раптом за поворотом вони натрапили на великий дім-причеп, який перевернувся та повністю перекрив дорогу. Його рожевий гофрований бік і досі виблискував від нічного дощу. Це було досить дивно, та на додачу вони побачили ще три універсали й великий евакуатор, що припаркувалися на узбіччі. І навколо них стояли люди, щонайменше дюжина.

Френ так здивувалася, що рвучко загальмувала. Її «хонда» ковзнула мокрою дорогою і мало не скинула Френ, перш ніж та встигла нею оволодіти. А тоді вони зупинилися більш-менш прямою шеренгою і вражено закліпали очима від вигляду стількох живих людей в одному місці.

— Окей, злазьте з мотоциклів, — мовив один із чоловіків.

Він був високим, із пісочного кольору бородою, у чорних сонцезахисних окулярах. На мить Френ знову опинилася на мейнській заставі, коли патрульний зупинив її за перевищення швидкості.

«Зараз він ще попросить показати водійські посвідчення», — подумала Френ. Та це був не Самотній Патрульний, який ловив право-

порушників і випишував квитанції любителям погазувати. За жовтобородим стояло коротким стрілецьким ланцюгом іще троє чоловіків. Усі решта були жінками. Щонайменше вісім жінок. Вони мали переляканий, блідий вигляд і маленькими групками купчилися біля універсалів.

Жовтобородий мав при собі пістолет. Кожен чоловік за його спиною був озброєний. Двоє з них почіпляли на себе різноманітне військове спорядження.

— Чорт, *злазьте*, я сказав, — повторив бородань.

Один із чоловіків позаду нього загнав патрон у коробку дула, і в туманному вранішньому повітрі почулося неприємне клацання, гучне й наказове.

Глен із Гарольдом здавалися спантелеченими й наполоханими.

«Вони ж як мішені в тирі», — думала Френні з дедалі більшою панікою. Вона й сама поки що не цілком усвідомила ситуацію, та співвідношення їхніх кількостей Френ не подобалося. «Чотири чоловіки, вісім жінок, — сказав її мозок, а тоді повторив гучніше й збентежено: — Чотири чоловіки! Вісім жінок!»

— Гарольде, — тихо сказав Стю.

Щось з'явилося в його очах. Якесь усвідомлення.

— Гарольде, не...

Тоді й почалося.

Гвинтівка Стю висіла в нього на спині. Він опустил одне плече, лямка ковзнула вниз, а наступної миті гвинтівка була вже в його руках.

— Не треба! — гнівно крикнув бородань. — Герві! Вьордж! Ронні! Хапайте їх! Рятуйте жінок!

Гарольд спробував вихопити пістолети, забувши, що кобуру потрібно розстебнути.

Глен Бейтман досі сидів за Гарольдом і стежив за всім враженими очима.

— *Гарольде!* — знову крикнув Стю.

Френні почала знімати з плеча свою гвинтівку. Вона почувалася так, ніби довколишнє повітря раптом сповнилося невидимою патокою — в'язкою речовиною, з якої вона ніколи не виборсається. З'явилося усвідомлення, що вони можуть отут померти.

— **ЗАРАЗ!** — крикнула одна з дівчат, попеляста блондинка.

Погляд Френні метнувся до дівчини, хоча вона й не припиняла змагатися з рушницею. Не дуже юна — їй було років двадцять п'ять щонайменше. Її волосся трималося на голові у формі нерівного шолома, наче вона взяла садові ножиці й сама його собі обчиржила.

Не всі жінки зрушили з місця — здавалося, від страху деякі з них впали в ступор. Та блондинка й ще троє кинулися вперед.

Усе це трапилося всього за сім секунд.

Бородань саме стояв, наставивши пістолет на Стю, та коли молода блондинка крикнула «Зараз!», дуло сіпнулося в її бік, наче рогулька, що відчула воду. Пістолет стрільнув — гучно, немов ломом пробили шмат картону. Стю звалився з байка, і Френні вигукнула його ім'я.

Наступної миті Стю вже стріляв, уперши лікті в асфальт — шкіра на руках була здерта після падіння, а «хонда» притисла одну ногу. Бородань позадкував, танцюючи, наче у водевілі, коли йдуть зі сцени після виступу на біс. Линяла картата сорочка роздувалася й підскакувала на його тілі. Він скинув руку з автоматичним пістолетом угору, до неба, і той ломокартонний звук пролунав іще чотири рази. Бородань завалився на спину.

Двоє з трьох чоловіків, що стояли позаду нього, рвучко озирнулися на крики блондинки. Один з них натиснув на обидва спускові гачки рушниці, старомодного 12-каліберного «ремінгтона». Приклад ні в що не впирався — чоловік тримав зброю за правим стегном, — тож коли рушниця вистрелила, рикнувши, наче грім у маленькій кімнаті, вона вилетіла з його рук, зчесавши шкіру з пальців, і заторохотіла дорогою. Обличчя однієї з жінок, які не зреагували на поклик блондинки, зникло за червоним маревом, і кілька секунд Френні дійсно чула, як кров заюшила на асфальт — так, ніби хлянув раптовий дощ. З кривавої маски дивилося єдине вціліле око. Погляд був очманілим і безтямним. А тоді жінка впала долілиць на дорогу. Універсал «форд кантрі сквайр» за нею вкривали чорні цятки картечі. Одне з вікон вкрилося катарактою молочно-білих тріщин.

Блондинка зчепилася з другим чоловіком, який розвернувся до неї. Гвинтівку затисло між ними, і вона вистрелила. Одна з дівчат поповзла до дробовика.

Третій чоловік, який *не* розвернувся до жінок, почав стріляти по Френ. Френні сиділа на мотоциклі, тримала рушницю в руках і тупо кліпала на нього. Він мав оливкову шкіру й скидався на італійця. Вона відчула, як повз її ліву скроню продрижчала куля.

Нарешті Гарольд висмикнув із кобури один пістолет. Він звів зброю та вистрелив у чоловіка з оливковою шкірою. До нього було кроків п'ятнадцять. Гарольд промахнувся. У рожевому домі-причепі, трохи лівіше від голови чоловіка з оливковою шкірою,

з'явилася дірка від кулі. Чоловік з оливковою шкірою подивився на Гарольда та сказав:

— А тіпер я тібе вб'ю, ти, сушій син.

— *Не робить цього!* — заверещав Гарольд.

Він кинув пістолет і виставив перед собою порожні руки.

Чоловік з оливковою шкірою тричі вистрелив у Гарольда. Усі три кулі пролетіли мимо. Третій постріл був найближчим до того, щоб завдати шкоди, — куля відскочила від вихлопної труби «ямахи» Гарольда. Мотоцикл перекинувся, і Гарольд із Гленом полетіли на дорогу.

Минуло двадцять секунд. Гарольд зі Стю лежали плазом. Схрестивши ноги, на дорозі сидів Глен. Він і досі мав такий вигляд, наче не до кінця розумів, де він і що відбувається. Френні відчайдушно намагалася вистрелити в чоловіка з оливковою шкірою, перш ніж він застрелить Стю чи Гарольда, та гвинтівка ніяк не хотіла стріляти, навіть спусковий гачок не натискався, бо вона забула зняти запобіжник. Блондинка продовжувала боротися з другим чоловіком, а жінка, яка кинулася за дробовиком, зчепилася зі ще однією незнайомкою, змагаючись за зброю.

Лаючись мовою, яка, безсумнівно, була італійською, чоловік з оливковою шкірою знову прицілився в Гарольда, а тоді Стю вистрелив — лоб чоловіка з оливковою шкірою ввалився, і він гепнув на долівку, як мішок із картоплею.

До боротьби за дробовик долучилася ще одна жінка. Чоловік, який його впустив, спробував відштовхнути її. Вона простягла руку, вхопила його за промежину джинсів і стиснула пальці. Френ помітила, як до самого ліктя в неї понапиналися жили. Чоловік загорлав. Дробовик його більше не цікавив. Він схопив себе за яйця, зігнувся й пошкунтильгав геть.

Гарольд поповз по дорозі до свого пістолета. Підхопив його та вистрелив у чоловіка, який тримався за промежину. Він вистрелив тричі й усі три рази промазав.

«Просто як у "Бонні та Клайді", — подумалось Френ. — Господи, всюди кров!»

Блондинка зі стрижкою-шоломом програла битву за гвинтівку другого чоловіка. Він висмикнув її та копнув дівчину — певне, цілив у живіт, однак замість цього його важкий чобіт ударив її в стегно. Вона хутенько позадкувала, розмахуючи руками, щоб утримати рівновагу, і, волого плюхнувшись, приземлилася на зад.

«Зараз він її застрелить», — подумала Френні, та він крутнувся на місці, наче п'яний солдат, і одразу ж почав стріляти в групу з трьох жінок, які зіщулились від страху біля «кантрі сквайра».

— З'їли, сучари?! — загорлав той, годуючи їх кулями. — З'їли, сучари?!!

Одна з жінок упала й по-риб'ячи забилася на асфальті між універсалом і перекинутим трейлером. Дві інші кинулися бігти. Стю випустив кулю в стрілка й промахнувся. Другий же чоловік вистрелив в одну з утікачок і влучив. Вона скинула руки до неба й упала. Інша жінка вильнула ліворуч і сховалася за рожевим причепом.

Третій чоловік (той, хто випустив дробовик і не зміг його віді-брати) й досі кульгав туди-сюди, тримаючись за промежину. Одна з жінок націлила рушницю на нього, замружилася й натиснула на обидва гачки, скривившись в очікуванні пострілу. Та дробовик мовчав — патрони було вже вистріляно. Вона перевернула його, схопилася за дуло й махнула прикладом. По голові вона не влучила і вдарила чоловіка в точку, де шия кріпилася до його правого плеча. Він упав на коліна і спробував відповзти далі. Жінка в блакитному светрі з написом «КЕНТСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ» та подертих синіх джинсах рушила за ним і на ходу вдарила його дробовиком. Чоловік повз далі, кров бігла з нього струмками, і жінка в університетському светрі продовжувала молотити його дробовиком.

— З'їли, сучари?!! — не вгавав другий чоловік і вистрелив в очманілу жінку середнього віку, яка белькотіла сама до себе.

Відстань між дулом і жінкою дорівнювала щонайбільше трьом футам — вона могла б простягти руку й заткнути його мізинцем. Він промазав. Стрілок знову натиснув на спусковий гачок, та цього разу гвинтівка лише клацнула вхолосту.

Тепер Гарольд схопився за пістолет обома руками — так, як тримають його поліцейські. Він бачив це по телевізору. Гарольд натиснув на гачок, і куля влучила в лікоть другого чоловіка. Поранений випустив гвинтівку й застрибав, викрикуючи щось незрозуміле. Френні ті зойки нагадали те, як кролик Роджер канючив «б-б-будь-ласоч-чка!»¹

¹ Кролик Роджер — персонаж книжок Гері К. Вулфа, першу з яких у 1988 р. чудово екранізував Роберт Земекіс («Хто підставив кролика Роджера?»). Має антропоморфний вигляд і затинається навіть коли кричить.

— Влучив! — захоплено вигукнув Гарольд. — Влучив! Господи, я влучив!

Нарешті Френні згадала про запобіжник. Вона відклацнула його в ту саму мить, як Стю знову вистрелив. Другий чоловік упав, тримаючись уже не за лікоть, а за живіт. Його крики тривали.

— Боже мій, Боже мій, — тихо сказав Глен, закрився руками й заплакав.

Гарольд знову вистрелив. Тіло другого чоловіка підстрибнуло. Крики обірвалися.

Жінка в університетському светрі знову махнула дробовиком, і цього разу приклад опустився прямісінько на голову пластуна. Звук був такий, наче Джим Райс відбив швидкісний, потужний фастбол¹. Горіховий приклад і голова чоловіка розтрошилися.

На кілька секунд зависла тиша. Чувся лише пташиний поклик: «Віть-віть... віть-віть... віть-віть...»

А тоді дівчина в светрі стала над тілом третього чоловіка й заїшлася довгим, тріумфальним криком первісної людини. Френ Голдсміт запам'ятала його на все життя.

— — —

Блондинку звали Дейна Юргенс. Вона була з Ксенії, штат Огайо. Дівчину в светрі Кентського університету звали Сьюзен Стерн. Жінку, яка захопила містера Дробовика за промежину, — Ширлі Геммет. Вони не знали, як звуть їхню товаришку, якій було років тридцять п'ять — коли Ел, Герві, Ронні та Вьордж підібрали її два дні тому, вона була в шоковому стані й тинялася вулицями містечка Арчболд.

Їхня дев'ятка зійшла з траси й заночувала у фермерському будинку західніше від Коламбії, уже за межею штату Індіана. Усі вони були в стані шоку, і потім Френні подумалося, що їхній похід через поле, від рожевого дому-причепа на заставі до фермерського будинку, міг видатися сторонньому глядачеві вилазкою на природу, яку організувала для постояльців місцева божевільня. Трава сягала їм до колін і досі була мокрою від нічного дощу. Їхні штани промокли до нитки. У повітрі незграбно ширяли білі метелики — крила комах обважніли від вологи, і вони то наближалися до людей, то відлітали геть, п'яно виписуючи кола й вісімки. Сонце намагалося

¹ Джеймс Едвард «Джим» Райс (1953 р. н.) — американський бейсболіст-хітер (відбивальник), який грав за команду «Бостон Ред Сокс». Фастбол — основний різновид подач у бейсболі.

пробитися, та поки що в нього нічого не виходило, і воно було лише світлою плямою, що ледь просвічувала крізь біле захмарене небо. Та попри це день уже почав розжарюватися: спека змагалася з вологістю, і повітря сповнювали зграї чорного вороння та їхні хрипкі, потворні крики.

«Зараз ворон більше, ніж людей, — подумала зачмелена Френ. — Втратимо пильність, і вони склюють нас із лица землі. Помста чорнокрилого війська. Ворони їдять м'ясо? Ох, боюся, що так».

За ширмою пустопорожніх думок, наче сонце за хмарною запоною, ледь виднілися сцени з перестрілки, що на повторі прокручувалися в її голові — як і сонце цього страшного, вологого ранку 30 липня 1990 року, вони бриніли могутністю. Обличчя жінки стає червоною плямою. Стю падає. Мить пронизливого жаху — їй здається, що його застрелили. Один з нападників горлає «З'їли, сучари?!», а тоді його поцілює Гарольд, і він щось торохкотить, наче кролик Роджер. Ломокартонний звук пострілів. Звір'ячий, переможний крик Сьюзен Стерн — вона стоїть над тілом, розставивши ноги, а з розчерепленої голови її ворога сочиться досі теплий мозок.

Поряд із нею йшов Глен. Його обличчя мало тонкі, сардонічні риси, однак наразі Глен виглядав пригніченим, загубленим, а сиве волосся розвіювалося навколо голови так, ніби копіювало поведінку метеликів. Він тримав Френні за руку й раз по раз машинально плескав її.

— Не дозволяй перестрілці на тебе вплинути, — сказав він. — Такі жажіття... без них не обійдеться. Найкращий захист — збиратися разом. Тобто суспільство. Суспільство — наріжний камінь арки, яку ми зведемо цивілізацією, і єдиний дієвий антидот злочинності. Потрібно ставитися до таких... до таких... до подібних випадків... як до належного. То була лише окрема подія. Думай про них, як про тролів. Так! Тролі, йоги та іфрити¹. Типові чудовиська. Це я можу прийняти. Я приймаю це як очевидну правду — можна сказати, керуюся соціологічною етикою. Ха! Ха!

Той сміх був схожий на стогін. Френні перемезувала його багатозначні фрази словами «так, Глене», та він цього ніби й не чув. Від Глена слабко відгонило блювотинням. Метелики підлігали до них, билися об їхні тіла, а тоді відвалювали у своїх комашиних справах. Вони вже майже дійшли до будинку. Перестрілка тривала менш ніж

¹ Іфрит — різновид джина в арабській та мусульманській міфології. Певне, під «йогами» Бейтман має на увазі щось лавкрафт'янське — у міфології, яку створив Лавкрафт, є зле божество, яке звуть Йог-Сототом.

хвилину. Так, менш ніж хвилину, однак Френ підозрювала, що на прохання публіки покази в її голові триватимуть. Глен поплескав її по руці. Френні хотілося сказати йому, щоб перестав, та вона боялася, що він може заплакати. Плескання вона витримає. А от чи зможе вона дивитися на сльози Глена Бейтмана? Навряд.

Стю йшов у супроводі Гарольда й блондинки Дейни Юргенс. Сьюзен Стерн і Петті Крогер тюпали обабіч безіменної жінки, яку підібрали в Арчболді. Вона й досі була в ступорі. Ширлі Геммет — жінка, у яку мало не впритул стріляв чоловік, що перед смертю кричав, наче кролик Роджер, — йшла трохи лівіше. Вона бурмотіла собі під ніс та періодично намагалася вхопити метеликів, які пролітали повз неї. Компанія рухалася повільно, однак Ширлі Геммет відставала. Неохайне сиве волосся звисало їй на лице, а очі визирали на навколишній світ, наче перелякані миші зі сховку.

Гарольд тривожно зиркнув на Стю.

— Дали їм просратися, правда, Стю? Замочили покидьків. Вальнули тих засранців.

— Мабуть, так, Гарольде.

— Мужик, та ми ж *мусили* це зробити, — Гарольд говорив так, ніби Стю намагався довести йому протилежне. — Або ми, або вони!

— Вони б вам макітри прострелили, — тихо сказала Дейна Юргенс. — Коли вони на нас напали, я була ще з двома хлопцями. Вони застрелили Річарда з Деймоном із засідки. Коли все скінчилося, всадили їм по кулі в черепи. Для перестрашування. Ви зробили, що мусили, це точно. Чудо, що ви взагалі вижили.

Гарольд крутнувся до Стю.

— Чудо, що ми взагалі вижили! — вигукнув він.

— Гарольде, все гаразд, — сказав Стю. — Не бери її слова так близько до серця.

— Звісно! Без питань!

Гарольд нервово покорпався в наплічнику, дістав шоколадку «Пейдей» і мало не впустив її, намагаючись зняти обгортку. Він вилаяв батончик і почав його наминати, тримаючи шоколадку обома руками, наче льодяник на паличці.

Вони підійшли до фермерського будинку. Гарольд їв батончик і раз у раз нишком обмацував себе, аби остаточно пересвідчитися, що його не поранено. Йому було дуже кепсько. Хлопець боявся глянути на свою промежину. У нього майже не лишилося сумнівів, що він обісцявся, коли вечірка біля рожевого трейлера сягнула самого розпалу.

За раннім обідом говорили в основному Дейна та Сьюзен. Сімнадцятирічна й надзвичайно приваблива Петті Крогер інколи щось додавала. Безіменна жінка забилася в дальший куток запилюженої кухні. Ширлі Геммет сиділа за столом, жувала відсирілі медові грем-крекери¹ «Набіско» й бурмотіла сама до себе. Решта похмуро длубалися в тарілках, та майже ніхто нічого не їв.

Дейна поїхала з Ксенії в компанії Річарда Дерлісса й Деймона Брекнелла. Скільки ще ксенійців пережило грип? Вона бачила лише трьох: старезного дідугана, жінку й маленьку дівчинку. Дейна з друзями запропонували їм приєднатися, однак старий відмахнувся від них, буркнувши щось про «справу в пустелі».

До восьмого липня Дейну, Річарда й Деймона вже почали мучити жахіття про якогось бабая. Престрашні жахіття. Дейна розповіла, що Річ вбив собі в голову, ніби той бабай справжній і живе в Каліфорнії. Ніби цей чоловік (якщо він дійсно людина, а не хтозна-що) і був тією справою в пустелі, про яку говорив старий. Дейна з Деймоном почали боятися за його глузд. Річ називав чоловіка зі снів «відшибленим» і казав, що він збирає *армію* таких самих пришелепків. Він сказав, що скоро ця армія покотиться із заходу на схід і поневолить усіх, хто вижив, — спершу в Америці, а тоді й у решті світу. Дейна з Деймоном почали нишком обговорювати, чи не втекти від Річа якоїсь ночі, бо вважали, що жахіття їм почали снитися через манію Річа Дерлісса.

Вони проминали Вільямстаун, коли побачили за поворотом великий сміттевоз — він лежав на боці посеред траси. Неподалік стояли універсал і евакуатор.

— Ми вирішили, що то ще одна аварія, — промовила Дейна, нервово розкришуючи в руках крекер, — і, звісно, так і було задумано.

Вони позлазили з мотоциклів, щоб обвести їх круг сміттевоза, і саме тоді четверо, як сказав би Річ, відшиблених відкрили вогонь з кювету. Вони вбили Річа з Деймоном і взяли Дейну в полон. Вона стала четвертим екземпляром групи жінок, яку вони називали то «зоопарком», то «гаремом». Однією з тих бранок була Ширлі Геммет, і тоді вона ще скидалася на нормальну людину, хоча її

¹ Грем-крекери виготовляються з борошна Грема, яке у 1829 році винайшов священник Сільвестр Грем: після першого, грубого помелу відділяються зародки, вторинний ендосперм і висівки, після чого ендосперм дрібно мелеться — він і являє собою основу муки. Решта мелеться грубо й додається до основи. Хліб з муки Грема виходить пухким і має довгий термін зберігання.

постійно гвалтували, содомували й примушували робити мінет усієї четвірки.

— Вони водили нас у кущі по черзі й у призначений час. І якось, коли вона не дотерпіла, Ронні підтер її колючим дротом. Кров з ануса йшла три дні.

— Господи милий, — сказав Стю. — Хто з них Ронні?

— З дробовиком, — озвалася Сьюзен Стерн. — Той, кому я голову розколола. Хотілося б, щоб він лежав тут, на підлозі — я б повторила.

Чоловіка з бородою піщаного кольору вони знали, як Дока. Вони з Вьорджем входили до армійського підрозділу, який відправили до Екрона, коли вибухнула епідемія. Займалися вони «зв'язками зі ЗМП», що насправді було військовим евфемізмом для «придушення ЗМП». Коли вони розібралися з цією роботою, то взялися за «контроль масових зібрань», що насправді було військовим евфемізмом для розстрілу мародерів, які намагалися втекти, й підвищення тих, хто послушався й не зрушив із місця. Як їм розказував Док, до 27 червня в ланцюгу командування було більше прогалин, ніж ланок. Чимало їхніх людей були надто хворі, щоб патрулювати, та тоді це вже однаково не мало значення, бо екронці були заслабкі, щоб читати або писати новини, не кажучи вже про те, щоб грабувати банки та ювелірні крамниці.

До 30 червня підрозділу не стало: солдати хворіли, помирали й тікали. Точніше, втікачами були тільки Док із Вьорджем, і саме тоді вони почали нове життя в ролі власників зоопарку. Герві приєднався до них першого червня, а Ронні — третього, і на цьому членство їхнього своєрідного клубу закрилося.

— Та через деякий час ви б здолали їх чисельністю, — сказав Ілен.

Несподівано цю репліку прокоментувала Ширлі Геммет.

— Пігулки, — мовила вона, витріщаючись із-під чубчика дещо посивілого волосся очима переляканої мишки. — Пігулки зранку, пігулки ввечері — щоб прокинулися, щоб заснули. Стимулятори й заспокійливі.

Її голос тонує, і останні слова було ледве чути. Вона замовкла, а тоді знову забурмотіла до себе.

Далі оповідь повела Сьюзен Стерн. Її та ще одну, вже мертву жінку на ім'я Рейчел Кермоуді підібрали біля Коламбуса. Сталося це 17 липня, і тоді компанія Дока подорожувала караваном із двох універсалів та евакуатора. Евакуатором чоловіки розчищали затори або ж блокували трасу — залежно від обставин. Ліки Док

носив на поясі, в роздуту гаманці. Сильне заспокійливе на ніч, транквілізатори на дорогу, барбітура на стоянку.

— Будять уранці, гвалтують два-три рази, і тоді чекаєш, коли Док роздасть таблетки, — сказала Сьюзен, ніби просто наводила факти. — Ну, денні таблетки. На третій день у мене з'явилися сильні подразнення в... ну, в піхві, і звичайний секс став дуже болючим. Щодня сподівалася, що до мене прийде Ронні, бо Ронні цікавили тільки мінети. Та після таблеток робишся дуже спокійним. Не сонним, просто спокійним. Ковтнеш кілька синеньких, і все байдуже. Хочеться лише сидіти склавши руки й спостерігати за тим, як міняється краєвид, або ж сидіти склавши руки й дивитися, як розчищають дорогу евакуатором. Якось Герві розлютився, бо одна дівчинка — років дванадцять, не більше — не хотіла... ну, не буду розказувати. Аж надто паскудно. Не схотіла, і Герві прострелив їй голову. І мені було цілком байдуже. Я була просто... спокійна. За деякий час я вже майже не думала про втечу. Важливішим стали ті сині таблетки.

Дейна та Петті Крогер кивали.

— Та вони наче розуміли, що вісім жінок — це ліміт, — сказала Петті.

Вони підібрали її 22 липня: застрелили літнього чоловіка, з яким вона подорожувала, і вбили стару жінку, яка з тиждень пробула членом «зоопарку». А коли біля Арчболда їхня ватага натрапила на безіменну дівчину, що сиділа в кутку, вони застрелили косооку дівчину шістнадцяти років та покинули її в канаві.

— Док любив про це жартувати, — мовила Петті. — Казав: «Я не ходжу під драбинами, не завертаю, коли чорний кіт перебіг дорогу, тож не збираюся подорожувати з тринадцятьма головами».

Двадцять дев'ятого вони вперше помітили Стю та його друзів. Звіринець стояв табором на ділянці для пікніків, коли трасою промчала їхня четвірка.

— Ти впала в око Герві, — сказала Сьюзен і кивнула на Френні. Та здригнулася.

Дейна нахилилася ближче до них і заговорила тихіше.

— І вони одразу дали зрозуміти, кого ти мала замінити, — вона ледь помітно кивнула на Ширлі Геммет, яка й досі бубнила та іла грем-крекери.

— Бідолашна жінка, — сказала Френні.

— Це Дейна вирішила, що ви, народ, можете виявитись нашим найкращим шансом, — мовила Петті. — Або ж, можливо, останнім

шансом. У вашому товаристві було троє чоловіків, Дейна з Гелен Рогет це бачили. Троє озброєних чоловіків. І Док набрав трішечки надмірної самовпевненості з цим «перекинь-трейлер-дорога». Док просто поводився так, ніби він якийсь держслужбовець, і чоловіки з тих груп, що нам траплялися, ловили гав. Якщо там були чоловіки. А тоді їм простреливали макітри. Спрацьовувало, наче якісь чари.

— Того ранку Дейна попросила нас спробувати не ковтати пігулки, — вела далі Сьюзен. — Вони вже не так ретельно за цим стежили, і ми знали, що вранці вони будуть зайняті, бо витягатимуть на дорогу трейлер, перекидатимуть його. Ми не всім сказали про наш план. Знали про нього лише Дейна, Петті та Гелен Рогет... одна з тих дівчат, яку застрелив Ронні. Ну і я. «Як помітять, що ми намагаємося сховати таблетки, то вб'ють», — сказала Гелен. А Дейна сказала, що однаково вб'ють, рано чи пізно. Рано — це якщо нам поталанить. Ясна річ, ми всі знали, що це так. Тож вирішили спробувати.

— Поки не випала нагода виплюнути ту пігулку, я так довго тримала її в роті, що вона вже почала розчинятися, — сказала Петті та глянула на Дейну. — Певне, Гелен довелося її проковтнути. Гадаю, тому вона діяла так повільно.

Дейна кивнула. Вона дивилася на Стю з виразною теплотою, і Френні стало не по собі.

— І в них усе спрацьовало б, якби ти, здорованю, не помудрішав.

— Помудрішав, та, як видно, геть запізно, — сказав Стю. — Наступного разу буду готовий.

Він підвівся, підійшов до вікна й визирнув надвір.

— Знаєте, мене це лякає, — мовив він. — Якими мудрими ми стаємо.

Френ нависніла від того, з яким співчуттям дивилася на нього Дейна. Після всього, що Френ пережила, та Юргенс не мала права на такий погляд. «І, попри все, вона значно гарніша, — міркувала Френні. — Та й навряд чи вагітна».

— Мудрішай — головна заповідь нового світу, здорованю, — зауважила Дейна. — Мудрішай або здохни.

Стю озирнувся, щоб поглянути на неї, вперше побачив її посправжньому, і Френ відчула нестерпно болючий укол концентрованих ревнощів. «Задовго монькалася, — подумала вона. — О Боже мій, промонькалася й запізнилася».

Поглядом Френ натрапила на Гарольда і помітила, що він крадькома всміхається, прикривши рот рукою, щоб ніхто не побачив.

Або їй здалося, або в тій усмішці читалося полегшення. Зненацька їй схотілося підвестися, невимушено підійти до Гарольда та нігтями вийняти йому очі. Як гачками.

— *Ніколи, Гарольде!* — кричала б вона при цьому. — *Ніколи!*
Ніколи?

Зі щоденника Френ Голдсміт

19 липня 1990 р.

О Господи. Сталось найстрашніше. Коли це трапляється в книжках, усе скінчено або ж принаймні щось *змінюється*, однак у реальному житті воно тягнеться без кінця, як у мильній опері без жодних кульмінацій. Можливо, потрібно ризикнути — наважитися й усе прояснити, та я дуже боюся, що буде між ними і. Не можна закінчувати речення на «і», та мені страшно розписувати, до чого це може призвести. Любий щоденничку, дай-но я тобі все розкажу, хоча й не дуже весело все це записувати. Навіть думати про це паршиво.

Уже починало сутеніти, коли Глен зі Стю поїхали до міста (а сьогодні це в нас Джирард, штат Огайо) пошукати їжу — вони сподівалися знайти концентрати та щось виморожене. Такі продукти легко транспортувати, і деякі концентрати справді смачні, однак, як на мене, все виморожене їдло смакує однаково — як сухі індичі гімняшки. Ви коли-небудь чули, аби щось порівнювали з сухим індичим лайном? Не зважай, щоденничку. Деякі речі краще ніколи не озвучувати, ха-ха.

Вони спитали нас із Гарольдом, чи не хочемо ми поїхати з ними, і я сказала, що за день удосталь наїздилася й залишуся, якщо вони без мене впораються, і Гарольд відмовився, бо хотів принести трохи води й скип'ятити її. Певне, вже почав продумувати свою каверзу. Шкода, що в мене вийшло зобразити його таким підступним інтриганом, але такий він і є — це факт.

[Примітка. Усіх нас мало не нудило від кип'яченої води, бо смакує вона геть ніяк — наче ВЕСЬ кисень виварюється. Та Марк із Гленом кажуть, що заводи й т. п. зупинилися зовсім недавно, і струмки + річки ще не очистилися (особливо якщо йдеться про промисловий Південний Схід + те, що вони називають Іржавим поясом¹), тож для

¹ Іржавий пояс («Rust Belt») — регіон, що охоплює Північний Схід, Великі Озера та Середній Захід. Раніше відомий як промислове серце США, однак із середини ХХ ст. почав занепадати. Сьогодні ситуація покращилась, однак багато населених пунктів так і не оклигали.

перестрашування маємо кип'ятити. Ми не втрачаємо надію знайти склад із пляшками мінеральної води. Гарольд каже, що це вже мало б статися, однак майже вся мінералка немов розчинилася в повітрі. Стю гадає, що багато людей могло вирішити, що хворіють через воду з крану, і перш ніж померти, випили чимало пляшок.]

Так от, Марк із Піріон кудись відійшли, нібито пошукати диких ягід, щоб урізноманітнити нашу дієту. Гадаю, насправді вони займалися дечим іншим — вони це не афішують, і молодці. Тож я заходила збирати хмиз, розпалила вогнище для чайника, який мав набрати Гарольд... і доволі скоро він повернувся з водою (було очевидно, що він затримався біля струмка, щоб сполоснутися й помити волосся). Гарольд повісив чайник на як там його, що ставлять над кострищем. А тоді підходить + уможується поряд.

Ми сиділи на колоді, говорили про те-се, аж раптом він мене пригортає та намагається поцілувати. Пишу «намагається», хоча насправді в нього це вийшло, принаймні спершу, бо застав мене зненацька. А тоді я відсмикнулася (здаю, і цей епізод здається мені наче й смішним, хоча я й досі не оговталася) та беркицьнулася назад. Блузка на спині задерлася, і я з ярд шкіри зчесала. У мене вирвався зойк. Кажуть, історія повторюється — я одразу ж згадала Джесса, хвилеріз і надкушений язик... було ну аж надто схоже.

Наступної миті Гарольд уже стоїть поряд, припавши на коліно — питає, чи все гаразд. Почервонів до самих кінчиків волосся. Інколи Гарольд прикидається таким собі бундючним розумником (мені він завжди здавався таким, як оті молоді зацьковані письменники, що завжди шукають кав'ярню «Туга» на правому березі, де можна весь день проговорити про Жан-Поля Сартра, попиваючи дешевий шмурдяк), та під цим фасадом ховається підліток із фантазіями, яким до зрілості як до неба рачки. Принаймні так мені здається. Що за фантазії? Думаю, він передивився фільмів, що показували суботніми ранками, й набрався в Тайрона Паверса з «Капітана з Кастилії», Гамфрі Богарта з «Чорної смуги» та Стіва Макквіна з «Буллітту». У нього це завжди виявляється в стресових ситуаціях — можливо, тому, що він придушував у собі подібні пориви з самого дитинства, не знаю. Хай там як, а коли він удає Богі, у нього виходить лише схожість із тим мужиком, що грав Богарта в тій стрічці, яку зняв Вуді Аллен, «Зіграй ще раз, Семе»¹.

¹ Назви фільмів в оригіналі: «Captain from Castile» (1947 р.), «Dark Passage» (1947 р.), «Bullitt» (1968 р.) «Play It Again, Sam» (1972 р.).

Тож коли він став на коліно й сказав: «Крихітко, ти в порядку?» — я почала хихотіти. От вам і повтор на замовлення! Та справа була не тільки в тому, що ситуація смішна. Якби тільки це, я могла б і стриматися. Та ж ні — більше скидалося на істерику. Кошмари, страх за дитину, мої почуття до Стю й незнання, що з ними робити, щоденні поїздки, утома, відсиджена дупця, втрата батьків і те, що світ змінився назавжди... От від цього я загігикала, а тоді зайшласть істеричним реготом і ніяк не могла спинитися.

— Що тут такого смішного? — спитав, підводячись, Гарольд.

Гадаю, він хотів зобразити страшний праведний гнів, однак тоді я думала вже не про Гарольда, бо в голові вигулькнув дурнуватий образ Дональда Дака. Дональд Дак перевальцем чвалає руїнами Західної цивілізації та розлючено квакає: «Що тут такого смішного, га? Що смішного? Що тут смішного, блядь?» Я закрилася руками + хихотіла + плакала + хихотіла — певне, Гарольд подумав, що я геть з котушок злетіла.

Трохи згодом я нарешті спинилася. Витерла сльози з лиця й хотіла попросити Гарольда глянути, чи сильно подерла спину. Та нічого не сказала, бо злякалася, що він може розцінити це як ЗЕЛЕНЕ СВІТЛО. Життя, траса, зелене світло й гонитва за Френ Голдсміт — о, ні, це вже не так смішно.

— Френ, — каже тоді Гарольд, — мені дуже важко це говорити...

— То, може, краще не треба, — говорю я.

— Мушу, — відказує він, і до мене доходить, що він не зупиниться, навіть якщо на нього наверещати. — Френні, я кохаю тебе.

Певне, я з самого початку знала, що все так паскудно. Було б легше, якби він просто хотів зі мною переспати. Кохання небезпечніше за потрапушки, тож я попала. Як відмовити Гарольду? Гадаю, є тільки один спосіб — байдуже, кому ти це кажеш.

— Гарольде, я тебе не кохаю, — ось що я сказала.

Його немов обухом ударили.

— Це все він, так? — сказав Гарольд, і його обличчя скривила потворна гримаса. — Це через Стю Редмана, так?

— Не знаю, — сказала я.

У мене такий темперамент, що я не завжди тримаю його в узді — гадаю, дістався від матері. Та тоді я напружила всі свої сили, щоб опанувати себе. Однак я чула, як щось усередині спіпається на прив'язі.

— Зате я знаю, — голос у нього зробився пронизливим, сповненим жалю до самого себе. — Ще й як знаю. Знав ще того дня,

як ми його зустріли. Я не хотів, щоб він ішов з нами, бо *знав*. Та він сказав...

— Що сказав?

— Що ти йому не потрібна! Що ти моя!

— Це як узяти собі нову пару взуття — так, Гарольде?

Він не відповів. Певне, зрозумів, що бовкнув зайвого. Напруживши пам'ять, я згадала той день, коли ми зустрілися неподалік Феб'ена. Коли Гарольд побачив Стю, він поводився, як пес, коли на подвір'я заходить чужий, прибудний собака. Коли зазіхають на його володіння. Тоді в нього мало волосся не найжачилося. Я так розумію, що Стю сказав те, аби вивести нас із класу собак і повернути до класу людей. Та й хіба не в цьому суть? Ну, всіх цих пекельних труднощів. Якщо ні, то нащо взагалі старатися? Нащо поводитися пристойно?

— Гарольде, я не чиясь власність, — мовила я.

Він щось пробурмотів.

— Що-що?

— Кажу, що, можливо, тобі доведеться передумати.

На думку спала дошкульна ремарка, та я не випустила її з рота. Погляд Гарольда поринув удалечинь, а обличчя зробилося спокійним і відкритим. Ось що він сказав.

— Я зустрічав таких, як він. Краще б тобі в це повірити, Френні. Він — квотербек футбольної команди, що сидить у класі, кидається вологими кульками з жованого паперу й показує всім середній палець, бо знає, що вчителю доведеться поставити йому хоча б «С», щоб він грав і надалі. Він — той, хто стабільно зустрічається з найгарнішою чирлідеркою, а вона при цьому гадає, що він Ісус Христос на крутій тачці. Той, хто пердить, коли вчитель англійської просить тебе зачитати свій твір, бо він кращий од решти. Так, зустрічав я таких уйобків. Щасти, Френ.

І тоді він просто пішов геть. Він хотів полишити сцену з апломбом, ТУП-ТУП-ТУП, та можу вас запевнити, що в нього не вийшло. Він відкрив мені свою потаємну мрію, а я зробила з неї решето: Гарольд вважав, що правила гри змінилися, та насправді все лишилося таким самим. Мені було його страшенно шкода, свята правда, бо коли він ішов геть, він не давив із себе той цинізм, а СПРАВДІ його відчував — цинізм не вимучений, а різкий + болючий, як удар ножа. Його копнули. Ох, Гарольд ніколи не зрозуміє, що спершу йому потрібно дещо змінити спосіб мислення, второпати, що світ

лишиться таким самим, якщо *він сам* не зміниться. Він колекціонує ті підсрачники так, як пірати — скарби...

Гаразд. Усі повернулися. Вечерю з'їли, цигарки викурили, веронал роздали (моя доза лежить у кишені, а не розчиняється в шлунку), почали вкладатися. Після неприємної перепалки з Гарольдом у мене лишилося відчуття, що нічого не вирішилось, та тепер він спостерігає за нами зі Стю й чекає, що буде далі. Мені бридко це писати, трусить від безпорадної злості. Як він сміє за нами шпигувати? Як він сміє ускладнювати й без того паскудне становище?

Запам'ятати. Вибач, щоденничку. Певне, це через настрої. Нічого не пригадується.

— — —

Коли Френні знайшла Стю, він сидів на камені й курих сигару. Каблуком чоловік розчовгав на землі невеличке коло і струшував туди попіл. Він сидів обличчям на захід — сонце саме почало сідати. Хмари трохи розвіялись, і крізь них проглядало червоне сонце. Попри те що вони зустріли й прийняли чотирьох жінок до своєї компанії лише вчора, ті події вже здавалися далекими. Вони досить легко дістали один універсал із кювету й від застави поїхали вже чималим караваном.

Запах сигари нагадав Френ про батька та його люльку. На неї накопив смуток, та час пом'якшив його, вкутавши ностальгією. «Татку, я вже майже оговталася від твоєї смерті, — подумала Френ. — Гадаю, ти не образишся».

Стю озирнувся.

— Френні, — щиро зрадів він. — Як ти?

— Так собі, — знизала плечима вона.

— Не хочеш приземлитися на мій камінець і помилуватися заходом сонця?

Вона сіла поряд із ним, і її пульс трохи пришвидшився. Врешті-решт, чого б вона сюди йшла? Френ знала, в якому напрямку він пішов з табору — так само, як те, що Гарольд із Гленом і двома дівчатами поїхали до Брайтона пошукати Сі-Бі-радіо (заради розмайття, пропозицію висунув Глен, а не Гарольд). Петті Крогер лишилася няньчитися з двома кволими після сутички войовницями. Було видно, що Ширлі Геммет почала очунювати, та близько першої ночі вона всіх побудила — кричала вві сні й розмахувала руками, ніби відбиваючись від якогось нападника. Інша жінка, імені якої

ніхто не знав, рухалася в іншому напрямку. Вона сиділа. Їла, якщо її годували. Справляла потребу. На питання не відповідала. По-справжньому оживала тільки вві сні. Навіть під вероналом нещасна часто стогнала, а інколи й кричала. Френні здогадувалася, що їй сниться.

— Довгенько ще їхати, правда? — спитала вона.

Стю помовчав секунду, а тоді сказав:

— Дорога дальша, ніж нам гадалося. Та стара жінка, вона вже не в Небрасці.

— Я знаю... — заговорила вона, а тоді припнула язика.

Він глянув на неї з легкою усмішкою.

— Мем, ви нехтували вашими ліками.

— От мене й викрито, — усміхнулася вона.

— Ми не одні такі, — сказав Стю. — Сьогодні після обіду я балакав із Дейною...

(від того, як по-свійськи він вимовив це ім'я, Френ відчула укол ревностів... і страху)

— ...і вона сказала, що вони з Сьюзен не хочуть приймати пігулки.

Френ кивнула.

— А ти чому перестав? Вони... в тому місці... змушували тебе до цього?

Він струсив попіл у свою імпровізовану попільничку.

— Легке заспокійливе на ніч, ото й усе. Їм не треба було годувати мене таблетками. Сидів під замком — нікуди б я від них не подівся. Ні, я перестав пити веронал три дні тому, бо відчував... що зв'язок ослабився. — Він трохи подумав і додав: — Дуже добре, що Глен із Гарольдом додумалися поїхати по Сі-Бі-радіо. Нащо нам двосторонка? Щоб тримати контакт. У Тоні Леонмінстера, мого друзяки з Арнетта, була така штука в «скауті». Чудовий пристрій. Можна було побалакати з корешами або ж у разі чого гукнути на допомогу. Ці сні — це однаково що Сі-Бі в голові, от тільки передатчик зламався, і ми можемо тільки приймати сигнали.

— Може, ми надсилаємо, — тихо промовила Френ.

Він глипнув на неї великими очима.

Деякий час вони сиділи мовчки. Сонце визирнуло з-за хмар — немовби для того, щоб хутенько попрощатися, перш ніж спуститися за обрій. Френ розуміла, чому первісні люди поклонялися йому. У міру того як колосальна тиша майже безлюдної країни набрякала й тиснула на неї, переконуючи Френ у своєму існуванні самою

вагою, сонце (і, як на те, місяць також) почало здаватися більшим і важливішим. Навіть живим. Дивишся на яскраві небесні кораблі й немов повертаєшся до дитинства.

— Хай там як, а пігулки приймати я перестав, — сказав Стю. — Цієї ночі мені знову наснився той темний чоловік. Він облаштовується десь у пустелі. Певне, у Лас-Вегасі. І, Френні... гадаю, він розпинає людей на хрестах. Тих, хто бунтує.

— Що він робить?

— Так було вві сні. Траса 15, вздовж якої стоять хрести з коморних балок і телефонних стовпів. І на них висіли люди.

— То лише сон, — промовила Френ стривоженим голосом.

— Можливо, — він пустив дим і поглянув на захід, на залиті червоним хмари. — Та інші дві ночі, якраз перед тим, як ми натрапили на тих маніяків із жінками, мені наснилася вона — старенька, яка називає себе матінкою Ебігейл. Вона сиділа в кабіні старого пікапа, що стояв на узбіччі траси 76. Я стояв, спершись рукою на вікно, і балакав з нею так само невимушено, як от зараз із тобою. І вона каже: «Піджени-но їх, Стюарте. Якщо на це здатна така стара дама, як я, крутий здоровань із Техасу точно впорається».

Стю засміявся, кинув сигару на землю й розчавив її каблуком. Ніби на автоматі, не дивлячись, він обійняв Френ за плечі.

— Вони їдуть до Колорадо, — сказала вона.

— Еге ж, і я так гадаю.

— А... а вона снилася Дейні чи Сьюзен?

— Обом. Минулої ночі Сьюзен снилися хрести. Такі ж, як мені.

— Зараз зі старою вже багато людей.

— Двадцятеро, а то й більше. Знаєш, ми їх щодня проминаємо. Вони просто ховаються й чекають, поки ми проїдемо. Вони нас бояться, а от вона... гадаю, вони прийдуть до неї. Свого часу.

— Або до нього, — сказала Френ.

— Так, або до нього, — кивнув Стю. — Френ, чому ти перестала приймати веронал?

Френ тремтливо зітхнула й подумала, чи не зізнатися йому. Їй хотілося йому все розказати, однак вона боялася його реакції.

— Інколи важко пояснити, чому жінка зробила так, а не інак, — промовила вона врешті.

— Так, — погодився Стю. — Однак можна здогадатися, що в неї на думці.

— Що...

Та вона не довершила фразу — він закрит їй рота поцілунком.

— — —

Вони лежали на траві в сутінках. Коли вони кохалися, вогняний червоний поступився прохолоднішому багрянцю, і наразі Френ бачила, як крізь залишки хмар пробиваються зорі. Завтра буде гарна для їзди погода. Якщо фортуна буде на їхньому боці, вони зможуть проїхати майже всю Індіану.

Стю ліниво ляснув комара, що дзижчав над його оголеними грудьми — сорочка висіла на сусідньому кущі. Френ сорочку не зняла, однак гудзики були розстібнуті. Її груди напинали тканину, і вона подумала: «Я роздобріла. Поки що зовсім трохи, однак уже помітно... принаймні мені».

— Я хотів тебе вже давно, — сказав Стю, дивлячись в її бік. — Гадаю, ти про це знала.

— Я хотіла уникнути негараздів із Гарольдом, — мовила вона. — І є ще дещо...

— Характер у Гарольда непростий, та десь у його нутрі сидить гарна людина — йому треба лише зміцніти. Він тобі подобається, правда?

— Це не дуже підхоже слово. Нема такого слова, що описало б моє ставлення.

— А до мене ти як ставишся? — спитав він.

Френ глянула на Стю й зрозуміла, що не може йому оспівдитися, не могла це просто взяти й сказати, хоча й хотілося.

— Ні, — сказав він, немов вона йому заперечила, — просто мені подобається, коли все ясно. Гадаю, ти просто не хочеш, аби Гарольд одразу про все довідався. Правду кажу?

— Так, — вдячно погодилася вона.

— Значить, хай буде як є. Може, як не будемо висовуватись, воно саме владнається. Я помітив, як він дивиться на Петті. Вона десь його віку.

— Не знаю...

— Ти йому вдячна й почувашся, ніби щось винна, так?

— Та певне. В Оганквіті лишилися тільки ми, і...

— То просто збіг, Френні, ось і все. Ти ж не даси покласти себе на лопатки через шось, що було чистим збігом.

— Та певне.

— Гадаю, що кохаю тебе, — сказав він. — Мені не так легко це говорити.

— Гадаю, що теж тебе кохаю. Та є ще одна річ...

— Так і знав.

— Ти спитав, чого я припинила приймати пігулки, — вона скубла сорочку, не наважуючись глянути йому у вічі; губи немов пересохли. — Я подумала, що вони можуть зашкодити дитині, — прошепотіла Френ.

— Зашкодити... — він змовк, а тоді схопив її та розвернув до себе. — Ти вагітна?

Вона кивнула.

— І ти нікому не сказала?

— Ні.

— Гарольд. Гарольд знає?

— Лише ти.

— Господи-Всемогутній-блін, — сказав Стю.

Він так пильно вдивлявся в її обличчя, що вона злякалася. Френ уявила дві речі: що він зараз же її кине (як зробив би Джесс, якби дізнався, що вона вагітна чужою дитиною) або пригорне, скаже не хвилюватися, що про все подбає. Вона не очікувала від нього такого наполоханого, напруженого погляду і зловила себе на тому, що згадує вечір, коли підійшла до батька, а він порпався на городі, й усе йому розказала. Він дивився на неї майже так само. Вона пожалкувала, що не розповіла Стю, перш ніж вони зайнялися коханням. Може, тоді б вони не покохалися і він хоча б не думав, що його надурили, що вона... як там кажуть старші люди? Зіпсутий товар. Чи він не про це думає? Вона ніяк не могла зрозуміти.

— Стю? — промовила вона зляканим голосом.

— Нікому не сказала, — повторив він.

— Не знала як.

На очах у неї забриніли сльози.

— А коли буде дев'ять місяців?

— У січні, — сказала Френ, і ринули сльози.

Він пригорнув її й дав зрозуміти, що все гаразд, не зронивши й слова. Стю не сказав, щоб вона не хвилювалася, що він про все подбає, — натомість вони знову покохалися, і Френ подумала, що ніколи не була такою щасливою.

Ні він, ні вона не помітили Гарольда — той стояв у кущах і спостерігав за ними. Непомітний і тихий, як сам темний чоловік. Ні він, ні вона не побачили, як примружилися його очі, перетворившись на два смертоносні трикутнички, коли під кінець Френ пронизав оргазм і вона зойкнула від насолоди.

Коли вони скінчили, вже повністю стемніло.

Гарольд беззвучно зник у кущах.

Зі щоденника Френ Голдсміт

1 серпня 1990 р.

Минулого вечора обійшлася без записів — була надто збуджена й щаслива. Тепер ми зі Стю разом.

Він погодився не розголошувати таємницю мого Самотнього Рейнджера, скільки вийде, — в ідеалі до того, як осядемо. Я не проти, якщо в Колорадо. Сьогодні я в такому настрої, що згодилася б і на гори на Місяці. Пишу, як очманіла школярка? Ну, якщо дама не може писати в щоденнику, як очманіла школярка, де їй *взагалі* таке виписувати?

Та перш ніж облишу тему Самотнього Рейнджера, мушу сказати ще одну річ. Це щодо мого «материнського інстинкту». Чи *існує* така штука? Гадаю, що так. Певне, щось гормональне. Уже кілька тижнів я почуваюся геть інакше — стара Френ десь поділася. Та важно відрізнити зміни, що спричинила вагітність, від тих, що сталися через жакхливий катаклізм, який прокотився всім світом. Однак у мене з'явилося щось на кшталт ревнощів («ревнощі» — це не дуже годяще слово, та наразі кращого на думку не спадає) — відчуття, що я трохи наблизилася до центру всесвіту й мушу тримати оборону. Ось чому веронал здається мені ризикованішим од кошмарів, хоча раціональна думка підказує, що ці таблетки дитині нічого не заподіють. Принаймні в дозуванні, якого дотримуються всі решта. І, гадаю, частково ті ревнощі викликані закоханістю в Стю Редмана. Почуваюся так, ніби кохаю і їм за двох.

Хай там як, а мушу поспішати. Потрібно поспати, що б там мені не снилося. Індіаню рухаємося не так швидко, як сподівалися — біля повороту на Елкхарт нас уповільнив страшний затор. Чимало військових машин. І мертвих солдатів. Глен, Сьюзен Стерн і Стю набрали стільки зброї, скільки змогли: зо дві дюжини гвинтівок, трохи гранат і (так, народ, це свята правда) ракетницю. От я зараз пишу, а Гарольд зі Стю намагаються з нею розібратися — є 17—18 снарядів. Боже, прошу, хай тіко не підірвуться.

Щодо Гарольда, то мушу сказати тобі, любий щоденничку, що він **ГЕТЬ НІЧОГО НЕ ПІДОЗРЮЄ** (звучить наче репліка зі старого фільму з Бетт Девіс¹, чи не так?). Певне, коли наздоженемо ватагу матінки Ебігейл, доведеться йому все розказати — що б там із цього не вийшло, а ховатися й надалі нечесно.

¹ Мається на увазі фільм «Хижа в заростях бавовнику» («The Cabin in the Cotton», 1932 р.). Бетт Девіс прославилася ролями зловісних дам.

І я ще ніколи не бачила його таким жвавим + веселим, як сьогодні. Він так либився, що я злякалася, як би в нього голова не розполовинилася. Це він запропонував Стю допомогти з небезпечною пусковою установкою і...

Ось вони йдуть. Пізніше допишу.

— — —

Френ спала глибоким сном, і їй нічого не снилося. Як і решта, за винятком Гарольда Лодера. Незабаром після півночі він підвівся, повільно підійшов до Френні й поглянув на неї згори вниз. Тепер він уже не всміхався, хоча й шкірився весь день. Інколи йому здавалося, що від тієї усмішки його голова лусне рівно посередині й вихлюпне всі мізки. Можливо, тоді йому б полегшало.

Він стояв, дивився на неї та дослухався до співу літніх цвіркунів. «Настали собачі дні», — подумалося йому. Згідно зі словником Вебстера, собачі дні тривали з 25 червня до 28 серпня. Їх так прозвали тому, що в цей період траплялося найбільше скажених псів. Він дивився на Френ, а вона солодко спала, підклавши під голову светр. Наплічник лежав поряд.

«Навіть у найпаскуднішого пса є свій щасливий день, Френні».

Він присів. Коліна стрельнули, і він завмер, та ніхто не ворухнувся. Гарольд розстебнув її наплічника, розв'язав шнурівку й запустив туди руку. Він посвітив усередину маленьким, подібним до олівця ліхтариком. Френні промимрила уві сні, поворушилась, і Гарольд затамував подих. Те, що він шукав, знайшлося під чистими блузками й кишеньковим дорожнім атласом. Записник на спіралі. Він дістав його, відкрив на першій сторінці й посвітив ліхтариком на щільний, однак акуратний почерк Френ.

«6 липня 1990 р. — Спершу довелося його трохи повмовляти, однак Глен Бейтмен згодився їхати разом із нами...»

Гарольд закрив записник і прокрався з ним до свого спального мішка. Він почувався, як колись, — маленьким хлопчиком, у якого майже немає друзів (десь до трьох років він насолоджувався коротким дитинством, а потім перетворився на гладкий потворний жарт), однак є чимало ворогів; хлопчиком, якого власні батьки сприймали так собі, між іншим — їхні очі були прикуті до Емі, бо вона саме почала довгу ходу своїм життям, що скидалася на прогулянку подіумом на врученні титулу «Міс Америка» або принаймні «Міс Атланта»; хлопчиком, який по втіху звертався до книжок; хлопчиком, якого ніколи не обирали до бейсбольної

команди, якого завжди ловив Шкільний патруль за те, що він бешкетував, удаючи Довготелесого Джона Сільвера¹, Тарзана чи Філіпа Кента²... хлопчиком, який перетворювався на цих персонажів пізно вночі, коли лежав під ковдрою, націливши ліхтарик на друковану сторінку, вирячивши очі від захвату й майже не відчуваючи власного бздіння, — саме цей хлопчик заповз головою вперед у свій спальний мішок зі щоденником Френні та кишеньковим ліхтариком.

Коли він посвітив на палітурку записника, на одну секунду до нього повернувся розум. «Гарольде! Спинись!» — зойкнув його мозок, і він затрусився з голови до п'ят. І мало не послухався. Тієї миті він міг спинитися, покласти щоденник де взяв, відмовитися від неї та дозволити їм іти своєю дорогою, перш ніж трапиться щось жахливе й невідворотне. Тієї миті він міг відвести від губ гіркий напій, вилити його з чаші й наповнити її іншими можливостями, що чекали на нього в новому світі. «Відступись, Гарольде», — чувся благальний голос його розуму, та, певне, було вже запізно.

У шістнадцять років він проміняв Берроуза³, Стівенсона й Роберта Говарда⁴ на інші фантазії — фантазії, які він обоожнював і ненавидів. У них не було ракет з піратами. Натомість йому уявлялися дівчата в шовкових напівпрозорих піжамах, які стояли навколішки на атласних подушках, що вистеляли підлогу перед тронем, де розвалився голий Гарольд Великий, ладний щомиті покарати їх маленькими шкіряними батогами й тростинами зі срібними маківками. То були злі фантазії, у яких свого часу з'явилася кожна приваблива дівчина з оганквітської середньої школи. Ті фантазії завжди закінчувалися його промежиною та вибухом сім'яної рідини, і це приносило більше страждань, аніж насолоди. На цьому він засинав, і сперма засихала на його животі, перетворюючись на білу луску. Кожний пес має власний щасливий день.

¹ Одноногий, або Кульгавий, Джон Сілвер — персонаж «Острову скарбів» Р. Л. Стівенсона.

² Філіп Кент — вигаданий персонаж серії історичних романів Джона Джейкса (1932 р. н.) про сім'ю Кентів. У першому романі серії, «Байстрюк» («The Bastard»), Філіп Шарбоно, позашлюбний син герцога кейтлендського, змінює прізвище й вирушає до Америки на пошуки кращої долі — дія відбувається на початку американської революції (1775—1783 рр.).

³ Едгар Райс Берроуз (1875—1950) — один із засновників сучасної фантастики. Відомий як «батько» Тарзана й Джона Картера.

⁴ Роберт Ірвін Говард (1906—1936) — техаський письменник, відомий усьому світу як автор циклу про Конана-варвара. Один із засновників героїчного фентезі.

Тож він зібрав навколо себе ті злі фантазії, старі образи, обкутавшись ними, як пожовклим простирадлом. Для нього вони були старими друзями, чий зуби ніколи не затупляться, чия смертоносна привабливість ніколи не втратить свого шарму.

Він відкрив щоденник на першій сторінці, націлив ліхтарик на слова й узявся читати.

— — —

За годину до світанку Гарольд повернув щоденник у наплічник і застігнув його. Цього разу він не був таким обережним. Якщо прокинеться, думав він, уб'є та втече. Куди? На захід. Однак не спиниться в Небрасці чи Колорадо, о ні.

Френ не прокинулася.

Він повернувся до спального мішка. Гірко помастурбував. Коли прийшов сон, він був зовсім неглибоким. Гарольду снилося, що він помирає на крутому чорно-білому схилі, всипаному обваленим камінням. Високо над ним на нічних вітрах плавали канюки — чекали, щоб ним поласувати. Не було ні місяця, ні зірок...

А тоді в півтімі розчухнулося лячне червоне Око — лукаве, мото-рошне, нелюдське. Око лякало його, та він не міг відвести погляду.

Око вабило його.

На захід, де навіть тоді збиралися тіні, кружляючи в танку смерті.

— — —

Уже почало сутеніти, коли вони розбили стоянку західніше від Джоліета, штат Іллінойс. У них був ящик пива, точилися жваві розмови, лунав сміх. Скидалось на те, що дощі лишилися позаду, в Індіані. Усі звернули увагу на Гарольда — він ще ніколи не був таким життєрадісним.

— Знаєш, Гарольде, — сказала Френні, коли всі почали вклада-тися. — Навіть не пригадую, коли в тебе був такий гарний настрій. Що таке?

— Навіть у найпаскуднішого пса є свій щасливий день, Френ, — весело підморгнув він.

Вона нічого не зрозуміла, проте всміхнулася у відповідь. Певне, Гарольд просто в своєму стилі — він часто говорив загадками. Головне, що все почало налагоджуватися.

— — —

Тієї ночі Гарольд завів власний щоденник.

РОЗДІЛ 48

Він чвалав довгим підйомом, хитаючись і ляскаючи підощвами. Спека тушкувала його шлунок, сонце пекло мозок. Над трасою висів мерехтливий серпанок жару. Колись його звали Дональдом Мервіном Елбертом, та тепер він Чувак-Сміттебак і буде ним до скону. Уже в цілковито новій подобі він подивився на оспіване легендами Місто — Сібола, Сім-в-одному¹.

Скільки він уже подорожував? Скільки часу минуло відтоді, як він востаннє бачив Пацана? Може, Бог знає, та не Чувак-Сміттебак. Минули дні. Ночі. О, ночі він пам'ятав!

Він стояв, розгойдуючись у лахмітті, й дивився вниз, на Сіболу, на Місто Обітоване, на Місто Мрій. Він перетворився на руїну. Зап'ясток, який він зламав, коли зіскочив з драбини, прикрученої до цистерни «Чірі ойл», зрісся неправильно і наразі був гротесковою гулею, замотаною в брудний, розтріпаний еластичний бинт. Сухожилля на пальцях тієї руки напнулися, задерши фаланги й перетворивши кисть на покручену клешню, як у Квазімодо. Ліва рука від ліктя до плеча стала місивом шрамів, що лишилися від опіків. Вона вже не смерділа й не гноїлась, однак нова плоть була рожевою та безволосою, як шкіра в дешевої ляльки. Вишкірене, божевільне та обпечене обличчя луцилося, щетинилося неохайною бородою і було поцятковане струпами — коли він їхав велосипедом, переднє колесо попрощалося з рамою, і Сміттебак зарив носом. На ньому висіла блакитна сорочка від «Дж. К. Пенні», вкрита колами поту, і брудні вельветові штани. Рюкзак, який ще зовсім недавно був зовсім новим, уже набрався у свого власника: одна лямка відірвалася, і Сміттебак зав'язав її як зумів, тож тепер сумка висіла на його спині, покосившись, наче віконниця на будинку з привидами. Він посірів від пилу, а в його складки набився пустельний пісок. На ногах Сміттебака були перемотані шпагатом кеди, і з них здіймалися його подерті, обвіяні піском гомілки — про шкарпетки він не подбав.

Сміттебак витріщив очі на далеке місто, що розкинулося в низовині. Він звернув обличчя до дикого, свинцевого неба, до сонця, що палало вгорі та вкривало його пекельним жаром. Закричав. То

¹ Сім золотих міст, або Сібола, — міф, що зародився в XVI ст. Ходили чутки, що серед індіанських поселень Північної Америки можна натрапити на сім міст, де накопичені неосяжні багатства, і чимало авантюристів кинулися на їх пошуки, однак знайшли лише звичайні селища. Подібне міфічне місто — Ельдорадо.

був переможний крик первісної людини, дуже подібний до того, який видала Сьюзен Стерн, коли розколола череп кролика Роджера прикладом його ж власного дробовика.

Він почав переможно витанцьовувати, шаркаючи розпеченим, блискучим асфальтом траси 15, пустельний сироко¹ овівав магістраль своїми піщаними поривами, а блакитні гірські піки Перенегетського та Плямистого хребтів байдуже вгризалися іклами в сліпуче небо — так само, як робили вже не одне тисячоліття. По інший бік дороги стояли «лінкольн континенталь» і «ті-бьорд»: автівки були майже поховані під піском, і пасажери, що виднілися за склом, перетворилися на мумії. Попереду, з боку Сміттебака, лежав перекинутий пікап, та з піску виступали лише колеса й днище.

Він танцював. Він вимахував ногами в подертих, бугристих кедах, виписуючи на дорозі щось на кшталт п'яного горнпайпу². Лопотів подертий хвіст його сорочки. Фляжка дзенькала об рюкзак. Рожеві й гладенькі шрами від опіків виблискували на сонці, мов сире м'ясо. На скронях набрякли завитки вен. Вже з тиждень він смажився на сковорідці Господній, — пройшов південно-західною частиною Юти, зачепив кінчик Аризони та потрапив до Невади — тож тепер був сказаним, як Божевільний Капелюшник.

Танець він супроводжував монотонним співом, повторюючи одні й ті самі слова під мелодію, яка була популярною, коли він сидів у Терр-От — пісня звалася «До нічного клубу», і записав її чорношкірий гурт «Тавер оф павер»³. Однак слова він змінив.

— Сібола-ла, Сібола-ла, тиц, ти-диц, ти-диц! — наспівував Сміттебак. — Сібола-ла, Сібола-ла, тиц, ти-диц, ти-диц!

Він підскакував на кожному «диц!», допоки від спеки все не поплигло, безживно-яскраве небо не посіріло і напівпритомний Сміттебак упав на дорогу. Перевантажене серце навіжено стугоніло в сухих грудях. Зібравши залишки сил, він переповз через пікап, белькочучи й шкірячись сам до себе, та заліг у його тіні. Він тремтів на спеці й відсапувався.

¹ Сироко — потужний, теплий, сповнений піщаним пилом вітер, що дме з Сахари до країн Середземномор'я.

² Горнпайп (англ. hornpipe — волинка) — народний танець, що складається зі стрибків, махів ногами та подібного до чечітки вистукування підшвами по підлозі, а руки при цьому або висять по швах, або складені на грудях, як у гопака. Зародився на території Великої Британії та Ірландії на початку XVII ст.

³ «Down to the Nightclub» — пісня гурту «Tower of Power» в стилі фанк з альбому «Bump City», 1972 р. Слово «bump» у сленгу означає багато речей, у тому числі «врубати музику на повну», «ширнутися» й «зробити комусь дитину».

— Сібола! — прокаркав він. — Тиц-тидиц-тидиц!

Клешнею він намацав на спині фляжку, зняв її, потрусив. Вона була майже порожньою. Та байдуже. Він вип'є все до останньої краплі й лежатиме тут, доки сонце не сяде, а тоді рушить трасою до Сіболи, оспіваного легендами Міста, Сім-в-одному. Сьогодні він нап'ється з облицьованих золотом фонтанів, у яких завжди дзюркоче вода. Та лише тоді, як сяде вбивче сонце. Бог — найбільший у Всесвіті світляк. Колись давно хлопчик на ім'я Дональд Мервін Елберт спалив пенсійний чек бабці Семпл. А ще спопелив методистську церкву в Повтенвіллі, і якщо в цій оболонці й лишилося бодай щось від Дональда Мервіна Елберта, воно згоріло разом із цистернами в Гері, штат Індіана. Їх було з дюжину, і вони повибухали, як стрічка петард. От і відзначив День незалежності. Усе як годиться. І після тої небаченої пожежі вцілів лише Чувак-Сміттебак: лівця перетворилася на рагу з хрусткою скоринкою, а в його нутрі горіло полум'я, яке ніколи не згасне... принаймні доти, доки його тіло не зотліє на чорний попіл.

І сьогодні він нап'ється вод Сіболи, так, і смакуватимуть вони, як вино.

Він перекинув фляжку, і кадик застрибав, коли залишки теплої, як сеча, води, покотилися до його шлунку. Коли фляга спорожніла, він пожбуричав її до пустелі. На лобі росою виступив піт. Він лежав і солодко тремтів од водних судом.

— Сібола! — шепотів він. — Сібола! Я йду! Я йду! Зроблю все, що попросиш! Хочеш — життя віддам! За тебе! За тебе! Тиц, ти-диц, ти-диц!

Тепер, коли спрага трохи втамувалася, на Сміттебака накопила дрімота. Він уже майже заснув, коли з підвалу його розуму виринула полярна думка, подібна до леза крижаного кинджала.

«Що коли ти бачив не Сіболу, а міраж?»

— Ні, — промимрив він. — Ні, ні-ні.

Та просте заперечення ту думку не вгамувало. Лезо штрикало й крутилося, не підпускаючи сон. Що, коли він випив усю свою воду на честь міражу? По-своєму він усвідомлював те, що з мозком у нього не все гаразд, і божевільні доволі часто отак себе дурили. Якщо то міраж, він помре тут, у пустелі, і канюки влаштують собі бенкет.

Кінець кінцем він не витримав цієї жаскої непевності, ледь-ледь підвівся й почвалав назад до дороги, змагаючись із млістю й нудотою, що хвилями накочували на нього й щомиті могли звалити з ніг. На вершині підйому він кинув нетерплячий погляд униз, на широке плато, поцятковане юкою, перекотиполем і диявольською ман-

тильєю. Видих застряг у Сміттебака в горлянці, а тоді розмотався в зітхання, немов обривок тканини на кілку.

Вона була там!

Сібола — оспівана в легендах твердиня. Шукали тисячі, а знайшов одинак — він, Чувак-Сміттебак!

Воно лежало там, у глибинах пустелі, оточене блакитними горами, та й саме блакитне від серпанку вдалечині. Його вежі й вулиці виблискували на сонці. Там росли пальмові дерева... він бачив ті пальми... і рух у його нутрі... і *води!*

— О, Сібола... — пробурмотів він і подибав назад, у затінок пікапа.

Воно було далі, ніж здавалося, — він це знав. Сьогодні ввечері, коли Божий факел полишить небо, він рушить до нього так, як ще ніколи не ходив. Він дійде до міста й перше, що зробить, — пірне у фонтан. А тоді знайде *його*. Чоловіка, який покликав його сюди. Чоловіка, який вів його рівнинами, горами та врешті вивів до цієї пустелі — вивів за якийсь місяць, навіть попри страшно обпечену руку.

Він. Той, хто Є, — темний чоловік, верховода всіх відшиблених. Він чекав на Чувака-Сміттебака в Сіболі, і *йому* належали нічні вояки, *йому* належали білолиці вершники смерті, які ринуть із заходу й прямо в обличчя новонародженого сонця. Засмерджені потом і порохом, вони мчатимуть, волаючи маячню та шкірячись від вуха до вуха. Лунатимуть крики, та Сміттебак на них не зважатиме; людей гвалтуватимуть і в'язатимуть, однак йому буде зовсім байдуже; а ще будуть вбивства, та це геть дрібниці...

...і розпочнеться Велика Пожежа.

Якраз цим він переймався, ще й як. У снах темний чоловік являвся йому на узвишші, простягав руки й показував Сміттебакові країну, охоплену полум'ям. Міста вибухали, наче бомби. Оброблені поля були окреслені вогняними лініями. Навіть річки Чикаго й Піттсбурга палали від плавучої нафти. І у снах темний чоловік сказав йому одну просту річ — те, що змусило Сміттебака мчати до нього бігом: *«Я посадовлю тебе на чільне місце у своїй артилерії. Ти — саме той, хто мені потрібен»*.

Він перекотився на бік. Пекло обвітрені щокі й повіки. Відтоді, як у велосипеда відвалилося колесо, Сміттебак поступово втрачав надію. Здавалося, що, врешті-решт, бог шерифів-батьковбивць і Карлі Єйтса виявився сильнішим од темного чоловіка. Однак він не втрачав віру й сунув далі. І нарешті, коли він уже вирішив, що

згорить у пустелі, перш ніж дістанеться до Сіболи, де на нього чекав темний чоловік, він побачив її далеко попереду — вона лежала в низовині й дрімала на сонці.

— Сібола! — прошепотів він і заснув.

— — —

Перший сон наснився Сміттебакові в Гері, понад місяць тому, — після того як він обпік руку. Тієї ночі він заснув із думкою, що помре. Ніхто не міг так згоріти й вижити. *«Вогонь — це життя, вогонь — це смерть. Закон вогню: живи з ним, помри від нього»*, — без упину стугоніло в його голові.

Ноги відмовили йому в парку малого містечка, і він упав, протягнувши руку, наче щось мертве й окреме. Рукав сорочки зотлів. Біль був колосальним, неймовірним. Він навіть не здогадувався, що людині може так боліти. Сміттебак радісно бігав від одного ряду цистерн до наступного, встановлював грубі, саморобні детонатори, сконструйовані зі сталевих трубок, начинених горючою парафіновою сумішшю та кислотою, які розділяла тоненька металева пластина. Він застромлював їх у випускні труби, що були зверху кожної цистерни. Коли кислота розчиняла пластину, парафін загорявся, і цистерни злітали в повітря. Перш ніж вони вибухнуть, він хотів добігти до західної частини Гері — до плутаного перехрестя доріг, що вели на Чикаго й Мілвокі. Звідти він збирався помилуватися, як усеньке брудне місто охопить вогняна буря.

Однак він неправильно розраховував начинку останнього детонатора. Або просто погано його зробив. Пристрій вибухнув, коли він намагався зірвати заглушку з випускної труби. Сяйнув сліпучий спалах, і горючий парафін чвиркнув із трубки, обліпивши його ліву руку рідким вогнем. То була не безболісна вогняна рукавиця бензину, яку можна просто потрусити й загасити, наче великий сірник. То був чистий невимовний біль, немов його руку встромили в лаву.

Сміттебак заверещав і дико заметався верхом цистерни, відскакуючи від перил, наче кулька пінболу. Якби там не було перил, він би шугонув донизу, виробляючи сальто, мов смолоскип, який жбурнули в колодязь. Життя йому врятувала проста випадковість: його ноги заплутались, і він упав на ліву руку, загасивши полум'я власним тілом.

Він сів. Від болю думки безпорадно металися в голові. Пізніше він вирішить, що лише сліпа удача (або ж поміч темного чоловіка) не дала йому згоріти живцем. На нього потрапила лише дециця пара-

фіну. Тож Сміттебак був вдячним за це, хоч та вдячність прийде вже потім. А в ту мить він міг лише зойкати й розгойдуватися туди-сюди, виставивши підсмажену руку перед собою — шкіра на ній диміла, тріскалася й зіщулювалась.

Небо вже потемніло, коли в його думках вигулькнула примарна згадка про те, що вже встановлено дюжину детонаторів. Вони могли спрацювати щомиті. Було б чудово померти й позбутися лютих страждань, однак від перспективи згоріти живцем його кинуло в холод.

Якимсь чином Чувак-Сміттебак зліз донизу й подибавав геть, петляючи між мертвих автівок і тримаючи підсмажену руку далі від тіла.

Коли він дійшов до маленького парку в центрі містечка, сонце вже торкалося горизонту. Він сів на латку трави між двома кортами для шафлборду¹, намагаючись пригадати, як зарадити опікам. Мати Дональда Мервіна Елберта сказала б, що їх потрібно помазати маслом. Однак так слід робити тоді, коли ошпарився кип'ятком або ж коли смажився бекон і на руку лягнуло гарячим жиром зі сковорідки. Він не уявляв, як можна мазати маслом потріскане, чорне місиво, на яке перетворилася його шкіра від плеча до ліктя, не уявляв, як можна його торкнутися.

Самогубство. Так, це єдиний вихід. Він позбавить себе страждань, як старого пса...

Зі сходу почувся вибух — такий страшний, ніби саму тканину реальності розірвало навпіл. У вечірне небо кольору індиго зринула вогненна колона. Сміттебакові довелося замружити очі — вони сльозилися від того видовища, однак погляду він не відвів.

Попри весь біль, вогонь утішив його... більше того — він зрадів так, ніби здійснив щось дійсно значуще. Вогонь був найкращими ліками, дієвішими за морфін, який він знайшов наступного дня (коли сидів у тюрмі, за гарну поведінку йому дозволили працювати в шпиталі, бібліотеці й гаражі, тож він знав, що таке морфін, елавіл і даврон-комплекс). Він не асоціював свою муку зі стовпом вогню. Сміттебак знав лише те, що вогонь добрий, вогонь прекрасний. Він — те, що потрібне зараз і завжди буде потрібне. О чудесний вогонь!

За кілька секунд вибухнула друга цистерна, і навіть тут, за три милі від неї, Сміттебак відчув теплий поштовх розширеного повітря.

¹ Гра з киями і шайбами на розміченому столі або корті.

Гримнула наступна цистерна, за нею — ще одна. Після короткої паузи одна за одною рвонули ще шість цистерн, і на небо стало боляче дивитись, однак він не зводив з нього очей, сповнених жовтого полум'я, — шкірився, забувши про поранену руку та самогубство.

Коли вибухнула остання цистерна, минуло мало не дві години, і на землю опустилася ніч, однак вогонь розвіяв пільму, і помаранчеве небо світилося гарячковим полум'ям. Вогонь танцював уздовж східного горизонту, простягнувшись від краю до краю. Це нагадало йому про комікси з дитинства — адаптацію «Війни світів» Герберта Веллса. Пройшли роки, і хлопчика, якому належав той комікс, не стало. Лишився Чувак-Сміттебак, і він розкрив дивовижну й жаску таємницю смертоносного променя марсіян.

Потрібно було рухатися далі — температура в парку зросла на десять градусів. Краще рушити на захід і триматися попереду вогню, що розповсюджувався хутким руйнівним колом. Та Сміттебак був не в змозі бігти. Тож він заснув на траві, і відблиски вогню затанцювали на обличчі стомленої, змученої дитини.

Уві сні до нього прийшов темний чоловік. Він був у балахоні з каптуром, що приховував його обличчя... та все ж Чуваку-Сміттебаку здалося, що він його вже десь бачив. Йому здалося, що коли до нього гукали ледарі Повтенвілля, які сновигали біля пивниці та цукерні, серед них був і оцей незнайомиць — мовчазний та замислений. Коли він працював у «Скраббі-даббі» (намилити фари, обстукати двірники, подраїти пороги, гей, містере, вам, може, гарячого воску?), не знімаючи мачулок-рукавиць, доки рука не ставала блідою, як дохла риба, а нігті — білими, як свіжа слонова кістка, — він наче бачив вишкірене обличчя цього чоловіка: воно світилось вогнем і божевільною радістю, позираючи на нього з-під плівки мильної води, що котилася лобовим склом автівки. Коли шериф відправив його до дурки в Терр-От, темний чоловік був помічником психіатра в кімнаті для шокотерапії — стояв і либився в нього над головою, схилившись над пультом керування («Запечу тобі мозок, хлопче, — допоможу позбутися Дональда Мервіна Елберта й стати Чуваком-Сміттебаком, може, гарячого воску?»), готовий шваркнути в його голову тисячу вольт. Так, знав він цього темного чоловіка: у нього було лице, яке не можна роздивитись, і руки, що тримали мертву колоду й здавали самі піки, і очі, що палили страшніше за вогонь, і посмішка, що шкірилася на тебе з-за могили цього світу.

— Я зроблю все, що хочеш, — вдячно промовив він уві сні. — За тебе — життя!

Темний чоловік підняв руки, і силует балахона вподібнився до чорного повітряного змія. Вони стояли на височині, і внизу лежала палаюча Америка.

Я посаджую тебе на чільне місце у своїй артилерії. Ти — саме той, хто мені потрібен.

Тоді він побачив армію з десятків тисяч чоловіків і жінок — обі-рванців, що мчали пустелею на схід, до гір; військо, схоже на лютого, роз'ятреного звіра: вантажівки, джипи, фургони, будинки на колесах, пікапи й танки з людьми, і в кожного на шиї висіло по чорному каменю, з глибин якого іноді просвічувала червона пляма, яка могла бути Оком або Ключем. І в ар'єргарді, на величезному танкері з кре-мезними шинами, він побачив себе й одразу ж зрозумів, що цис-терна наповнена желеподібним напалмом... а позаду нього руха-лася колона вантажівок з гранатами, мінами Теллера¹ й пластиковою вибухівкою; вогнететами, сигнальними ракетами та ракетами з теп-ловим самонаведенням; пістолетами, кулеметами й ракетницями. Ось-ось мав початися танець смерті — струни скрипок з гітарами вже диміли, і повітря виповнилося смородом сірки й кордиту.

Темний чоловік знову здійняв руки, а коли опустив їх, усе стало холодним і мовчазним: вогнів не було, навіть попіл захолов, і на мить Сміттебак знову став Дональдом Мервіном Елбертом, малень-ким переляканим хлопчиком. Лише в ту мить у його голові блим-нула підозра, що він лише черговий пішак у гігантських шахах темного чоловіка, що його ошукано.

Та тоді він помітив, що обличчя темного чоловіка трохи відкри-лось: у глибоких очницях — там, де мали бути очі, — палали дві червоні жарини, освітлюючи вузький, як кинджал, ніс.

— Я зроблю все, що попросиш, — вдячно промовив Сміттебак уві сні. — За тебе — життя! За тебе — душу!

— Ти будеш моїм палиєм, — серйозно сказав темний чоловік. — Ти мусиш прийти до мого міста — там тобі все розповім.

— Де воно? Де воно?

Сміттебака трусило від нетерплячості й новонародженої надії.

— На заході, — голос темного чоловіка вже затихав. — На за-ході. За горами.

На цьому він прокинувся. Усе ще стояла ніч, і небо досі світилося. Полум'я підкралося ближче. У горлі пересохло від жару. Вибухали

¹ Міна Теллера — протитанкова міна, яку виробляли на території Німеччини в часи Другої світової війни.

будинки. Зорі зникли — їх затулила густа димова завіса. Почало мжичити попелом. Корти для шафлборду припорошило чорним снігом.

Тепер, коли в нього з'явилась мета, Сміттебак усвідомив, що може йти далі, і пошкунтильгав на захід. Час від часу він помічав інших людей, що пережили супер грип, — вони полишали Гері, озираючись на пожарище. «Дурні, — співчутливо подумав Сміттебак. — Ви згорите. Прийде й ваш час». Вони не звертали на нього уваги — для них він був лише одним з уцілілих. Вони зникли в диму, і незабаром після світанку Чувак-Сміттебак передибавав через межу штату Іллінойс. На північ від нього було Чикаго, Джоліет — на південному сході, а вогонь, що лишився позаду, сховався за хмарою диму. То був світанок 2 липня.

Він забув про те, що мріяв спопелити Чикаго — забув про цистерни з паливом і вагони зі скрапленим нафтовим газом, що чекали його на відвідних залізничних шляхах, забув про сухі, наче хмиз, будинки. Та тепер чхати він на нього хотів. Десь після полудня він вдерся до лікарняного кабінету в Чикаго-Гейтс та вкрав упаковку сирет¹ із морфіном. Морфін притлумив трохи болю, та побічна дія виявилася важливішою — Сміттебакові стало байдуже до того болю, що *лишився*.

Того вечора він узяв з аптеки здоровенний слоїк із вазеліном і густо намазав обсмалену руку. Сміттебака мучила спрага — йому постійно хотілося пити. Думки про темного чоловіка дзижчали в голові, наче зелені мухи. Коли почало сідати сонце, його зморила втома. Тоді він уперше подумав, що місто, до якого скерував його темний чоловік, було Сіолою, Сім-в-одному, Містом Обітованим.

Тієї ночі темний чоловік знову йому наснився і, сардонічно захихотівши, підтвердив цей здогад.

Чувак-Сміттебак прокинувся від цих плутаних снів про нещодавнє минуле й усвідомив, що його трусить від холоду. У пустелях завжди так — або вогонь, або крига. Середини нема.

Він кволо застогнав і зіп'явся на ноги, зіщулившись, як тільки міг. Угорі виблискував трильйон зірок, що заливали пустелю холодним, відьомським світлом, — вони здавалися такими близькими, ніби їх можна торкнутися.

¹ Сирета — одноразовий медичний інструмент, подібний до шприца. Складається з тубика та голки для впорскування.

Сміттебак вийшов на дорогу, скривившись від болю в усьому тілі: пекла обвітрена шкіра, ніла обгоріла рука й натруджені стопи... Та він не зважав. Чувак-Сміттебак трохи подивився на сонне, поцятковане електричними іскорками місто і рушив до нього.

— — —

За кілька годин світанок почав забарвлювати небо, та Сібола здавалася так само далекою, як і тоді, коли Сміттебак уперше її побачив. А він здуру випив усю воду — забув, якою оманливою буває відстань у пустелі. Щоб організм не відмовив через зневоднення, він вирішив не ризикувати. Сонце вже почало сходити, і коли воно вжарить на повну, йому доведеться десь залягти.

Минула година після світанку, коли він побачив попереду «мерседес-бенц», що стояв на узбіччі. Правий бік автівки завіяло піском по самі дверні ручки. Він відкрив праві дверцята й витягнув із машини двох зморщених, схожих на мавп пасажирів — стару жінку, обвішану біжутерією, та старого чоловіка з по-театральному білим волоссям. Белькочучи до себе, Сміттебак дістав із запалення ключі, обійшов автівку та відчинив багажник. Валізи були незамкнені. Він завісив вікна «мерседеса» всіляким одягом і притиснув його знизу камінням. Тепер у нього була темна, прохолодна печера.

Він заліз досередини й заснув. За кілька миль західніше від нього на літньому сонці виблискував Лас-Вегас.

— — —

Чувак-Сміттебак не вмів кермувати автівкою — у тюрмі його цього не навчили. Та з велосипедами він дружив. 4 липня, у день, коли Ларрі Андервуд виявив, що Рита Блейкмур наковталась пігулок та померла вві сні, Сміттебак знайшов собі десятишвидкісник. Спершу він просувався повільно, бо лівиця не працювала. Того дня він падав двічі — одного разу просто на опіки. Боліло пекельно. Гній виступав навіть крізь вазелін, і рука страшно смерділа. Іноді Сміттебак думав про гангрену, та одразу ж відганяв ці думки. Він почав змішувати вазелін з антисептичною маззю. Допоможе? Хтозна. Точно не зашкодить. На руці утворилася липка, молочного кольору плівка, схожа на сім'я.

Потроху він звик до кермування однією рукою та почав добряче розганятися. Рельєф вирівнявся, і Сміттебак мчав так, що у вухах шуміло. Він їхав, не збавляючи швидкість, не зважаючи на обпечену

руку й запаморочення від постійного вживання морфії. Пив воду галонами та їв у три горла. З голови не йшли слова темного чоловіка: «Я посаджую тебе на чільне місце у своїй артилерії. Ти — саме той, хто мені потрібен». Які чудові слова... кому він був раніше потрібен настільки? Він тиснув на педалі під жаркими сонячними променями Середнього Заходу, і голос темного чоловіка крутився в його голові на повторі. Сміттебак почав мугикати мелодію однієї пісеньки під назвою «До нічного клубу». У свою чергу з'явилися й слова — «Сібола-ла! Тиц, ти-диц, ти-диц!» Тоді він був ще не до кінця божевільним, однак рухався в потрібному напрямку.

8 липня, у день, коли Нік Андрос і Том Каллен побачили, як в окрузі Команчі, штат Канзас, пасуться буйволи, Чувак-Сміттебак переїхав через Міссісіпі в Чотирьох містах, регіоні Дейвенпорта, Рок-Айленда, Беттендорфа й Моліна¹. Тепер він був уже в Айові.

Чотирнадцятого, у день, коли Ларрі Андервуд прокинувся біля великого білого дому в східному Нью-Гемпширі, Сміттебак перетнув Міссурі на півночі Каунсіл-Блаффс і заїхав до Небраски. Лівиця трохи розпрацювалася, м'язи на ногах зміцніли, і він педалив далі, відчуючи страшенну потребу спішити-спішити-спішити.

На заході Міссурі він уперше запідозрив, що Сам Бог може стати між Чуваком-Сміттебаком і його долею. З Небраскою було щось не те, щось дуже не те. І це щось лякало його. Її пейзажі мали майже такий самий вигляд, як і краєвиди Айови... однак різнилися чимось дуже суттєвим. Темний чоловік снівся йому щоночі, та цього разу, коли Сміттебак заночував у Небрасці, він не прийшов.

Замість нього Сміттебакові почала являтися стара бабця. У тих снах він опинявся в кукурудзяному полі — лежав долілиць, паралізований од страху й ненависті. Угорі висіло яскраве вранішнє небо. Кричало вороння. Його оточувала стіна з широкого кукурудзяного листя, що скидалося на армію зелених мечів. Усупереч своєму бажанню, не в змозі спинитися, він розгортав листя тряскою рукою й визирав назовні. Він бачив галявину, посеред якої була стара халупа. Той будиночок стояв на блоках, домкратах чи чомусь подібному. Біля хатинки росла яблуня, і на одній гілці висіла

¹ Чотири міста (The Quad Cities) — регіон, що охоплює штати Іллінойс (північний захід) та Айова (південний схід). Утворений чотирма округами — Скотт, Мерсер, Генрі та Рок-Айленд.

гойдалка. На ганку ж сиділа стара чорношкіра жінка — вона грала на гітарі й співала якийсь старий спіричуел. Щосну пісня була різною, і Сміттебак знав майже всі, бо колись він був знайомий з однією жінкою, матір'ю Дональда Мервіна Елберта, — вона співала ті самі спіричуели, коли займалася хатніми справами.

Той сон був кошмаром, та не тому, що наприкінці ставалося щось жахливе. На перший погляд можна сказати, що в тому сні не було жодного лячного елемента. Кукурудза? Блакитне небо? Стара бабця? Змайстрована з шини гойдалка? Що тут страшного? Старі жінки не кидалися камінням, не глузували з нього — особливо не бабці, які співали церковні пострибульки на кшталт «Великий вранішній підйом — воскресаймо-воскресаймо» та «Прощавай, Милій Боже, прощавай». Камінням жбурлялися Карлі Єйтси.

Та задовго до закінчення сну його паралізувало від страху, ніби він піддивлявся не за старою бабцею, а за якоюсь таємницею, за ледве стримуваним світлом, яке щомиті могло вирватися з її старого тіла й оточити його сліпучим сяйвом, порівняно з яким палаючі цистерни Гері здалися б жалюгідними свічками на вітрі — сяйвом таким яскравим, що могло перетворити його очі на дві вуглини. «О, будь ласка, забери мене від неї, не хочу мати нічого спільного з цією бабунею, будь ласка, будь ласка, будь ласочка, забери мене з Небраски!» — думав він у ті миті.

Раптом струни без ладу бринькали, і пісня спинялася. Стара втуплювала погляд прямо туди, де сидів Сміттебак, визираючи з-за ширми з переплетеного листя. Її обличчя помережили зморшки, крізь ріденьке волосся просвічував череп, та очі були блискучі, як діаманти, — бриніли отим лячним світлом.

— *Тхори в кукурудзі!* — зойкала вона старим, надломленим, однак сильним голосом, і він відчував зміну у своєму тілі, опускав погляд і бачив, що став тхором — волохатою, коричнево-чорною, скрадливою тварюкою: його ніс видовжувався й гострішав, очі зменшувалися до чорних блискучих цяток, а нігті ставали гострими пазурами. Тепер він був тхором — боягузливою нічною істотою, що полювала на слабших, менших тварин.

Тоді він починав верещати, допоки не просинався від власного крику, а тоді лежав у пільмі, вирячивши очі та обливаючись потом, і обмацував себе, аби впевнитись, що тіло не втратило людської подоби. Під кінець цієї панічної перевірки він хапався за голову, щоб пересвідчитися, що вона не заросла шерстю, що то *людська* голова, а не щось видовжене, гладеньке та обтічне, як куля.

Триста миль Небраски Сміттебак промчав за три дні — його пальним був високооктановий жах. У Колорадо він потрапив неподалік Джульзбурга, і сні почали вицвітати, як старі світлини.

(Щодо матінки Ебігейл, то незабаром після того, як Чувак-Сміттебак оминув Гемінгфорд-Гоум з північного боку, вона прокинулася вночі 15 липня він сильного ознобу й відчуття, в якому страх змішався з жалем. Що вона жаліла — якусь людину? Ебігейл подумала, що їй, певне, снівся Андерс, один з її внуків, який випадково загинув на полюванні, коли йому було всього шість рочків.)

18 липня, на південному заході від Стерлінга, штат Колорадо, за кілька миль від Браша, він зустрів Пацана.

— — —

Сміттебак прокинувся вже тоді, як на землю почали спускатися сутінки. Повітря в салоні розжарилося, попри запону на вікнах. Його горло стало сухим колодязем, облицьованим наждачним папером. Скроні сіпалися й гупали. Сміттебак вистромив язика і торкнувся його пальцями — на дотик він був схожим на кору мертвої гілляки. Він спробував сісти і вхопився за кермо «мерседеса», але одразу відсмикнув обпечену руку, засичавши від болю. Обмотавши руку сорочкою, він відкрив дверцята. Сміттебак гадав, що просто *вийде* з машини, та переоцінив власні сили й недооцінив ступінь зневоднення організму: ноги підломились, і він упав на розпечений асфальт. Він застогнав і поповз у затінок «мерседеса», наче скалічений рак. І сидів там, звисивши голову й руки між підібганих ніг, важко сапав і похмуро витріщався на два тіла, що валялися біля автівки: вона — з браслетами, що виблискували на зіщуплених, висушених руках, і він — з по-театральному білим волоссям над муміфікованим мавпячим обличчям.

Він мусить дійти до Сіболи, перш ніж зійде сонце. Як не встигне — помре... прикипівши очима до своєї мети! Та ж не може чорний чоловік виявитися таким жорстоким, не може!

— За тебе — життя, — прошепотів Чувак-Сміттебак, і коли сонце спустилося за гори, він зіп'явся на ноги й рушив до веж, мінаретів і вулиць Сіболи, в якій уже почали загорятися вогники.

Коли денна спека переплавилась у прохолоду пустельного вечора, він помітив, що може трохи пришвидшитись. Його розтопані, перемотані мотузками кеди тупали-ляпали асфальтом траси 15. Він сунув уперед, звисивши голову, наче підв'ялий соняшник, тому

й не помітив, як пройшов зелений світловідбивний знак, на якому було написано «ЛАС-ВЕГАС 30».

Він думав про Пацана. За всіма правилами вони мали б бути разом. Мали б в'їхати в Сіболу на його купе-двійці з прямоточним глушником¹, луна від якого котилася б по всій пустелі. Однак Пацан виявився недостойним, і до пустовища Сміттебака відправили самого.

Його ступні підіймалися та опускалися, ляскаючи дорогою.

— Сібола-ла! — каркав він. — Тиц, ти-диц, ти-диц!

Близько півночі він упав на узбіччя й забувся тривожним сном. Місто було вже ближче.

Дійде.

Він був цілком певен, що дійде.

— — —

Почув він Пацана задовго до того, як побачив. Зі сходу гриміло потужне, тріскотливе ревіння прямоточного глушника, тавруючи тишу липневого дня. Звук линув трасою 34 з боку міста Юми, штат Колорадо. Спершу йому захотілося сховатися — так само, як він ховався від уцілілих людей відтоді, як полишив Гері. Та цього разу щось змусило його лишитися на місці, і він стояв, розставивши ноги над велосипедною рамою, та сторожко дивився назад, через плече.

Грім дедалі гучнішав, а тоді сонячні промені заблищали на хромованих поверхнях і

(??ВОГОНЬ??)

на чомусь яскравому й помаранчевому.

Водій помітив його. Він перемкнувся на нижчу передачу, і двигун зайшовся кулеметною чергою. Шини «Гуд'єр» лишили на трасі гарячі гумові пасма. Наступної миті машина опинилася біля нього. Вона не просто працювала на холостих оборотах, а хекала, наче велетенський хижак, якого не до кінця приручили. З неї вийшов водій, та Сміттебак бачив лише автівку. Він знався на автомобілях і любив їх, хоча сам мав лише учнівське посвідчення. Перед ним стояла справжня красуня — машина, над якою працювали не один рік, вклали не одну тисячу доларів. Зазвичай на такі кралі можна

¹ Купе-двійка — сленгове прізвисько чотирициліндрового «форда-купе» 1932 року випуску. Улюбленець майстрів тюнінгу, які часто перетворювали (і перетворюють) ці автівки на хот-роди. Прямоточний глушник дає гучний, басовитий звук.

було подивитися лише на виставках автолюбителів. Так, перед ним стояв плід справжнього кохання.

То був «форд» 1932 року випуску, купе-двійка, однак його власник не спинився й не обмежився звичайним тюнінгом для подібних автівок. Він пішов набагато далі та перетворив машину на пародію всіх американських автомобілів, на осяйний науково-фантастичний агрегат із намальованим вручну полум'ям, що виривається з численних труб. Кузов вкривала золота фарба з крихтливих блискіток. Приймальні труби глушника, що тягнулися вздовж усього корпусу, сказано сяяли хромом. Випукле вітрове скло скидалось на бульбашку. Задні шини були гігантськими «Гуд'єр вайд овалз»¹, і для того, аби вони трималися як слід, диски для коліс виточили глибшими й вищими, ніж звичайно. З капота стирчала химерна труба повітряного нагнітача. На даху кабіни дибився чорний, поцяткований червоними, подібними до жарин плямами, гребінь. З обох боків був напис, нахил якого символізував швидкісну їзду. «ПАЦАН», — промовляли ті літери.

— Гей, ти, довгань високий-поутворний, — сказав водій, розтягуючи слова, і Сміттебак відірвав погляд із ракети на колесах й переключив увагу на цього чоловіка.

Зросту він мав п'ять футів і три дюйми². Його волосся було начесане, накручене, напомаджене й намазане бріоліном. Сама зачіска додавала йому три дюйми³. Завитки волосся закінчувалися над коміром його куртки качиним хвостиком, і то був не просто качиний хвостик, а справжній аватар качиних хвостів усіх зачісок, що носили вилупки з покидьками цього світу. На ногах у нього були чорні гостроносі чоботи без застібок — натомість із боків були еластичні вставки. Високі кубинські підбори додавали Пацанові ще три дюйми, що в сумі складало поважних п'ять футів і дев'ять дюймів⁴. Линялі джинси сиділи на ньому так щільно, що можна було побачити дати на центах, які лежали в кишенях. Вони обтискали його тугі маленькі сідниці, перетворюючи кожну півкулю

¹ «Гуд'єр вайд овалз» (англ. «Goodyear Wide Ovals») — неіснуюча марка шин. Насправді Кінг поєднав назви двох справжніх марок шин із широким протектором — «Гуд'єр поліглас» («Goodyear Polyglas») і «Фаерстоун вайд-овалз» («Firestone Wide Ovals»), — які були популярними серед автолюбителів до 1975 року.

² ≈ 160 см.

³ 7,62 см.

⁴ Кінг розписує так звані бітлівки — черевики, які набули популярності в 1960-х роках завдяки гурту «Бітлз». Останнім часом вони знову почали входити в моду. 5 футів 9 дюймів ≈ 175 см.

на блакитну скульптуру, а промежина мала такий вигляд, ніби туди заштовхали замшевий мішечок із м'ячиками для гольфу. На ньому була бордова шовкова сорочка а-ля вестерн, прикрашена жовтою облямівкою та гудзиками зі штучних сапфірів. Матеріал запонок скидався на поліровану кістку, і пізніше Сміттебак довідався, що саме з неї їх і зробили. Пацан мав два набори: один — з пари людських корінних зубів, другий — з різців доbermana. Попри страшну спеку, на сорочку Пацан накинув шкіряну мотоциклетну куртку з орлом на спині. Усю її поверхню перекреслювали застібки-блискавки, зубці якої сяяли, наче діаманти. З наплічників та пояса звисали три кролячі лапки — біла, коричнева й зелена, як убрання Святого Патрика. За чудернацькістю куртка перепльовувала навіть сорочку й хвацько рипіла від оливи. Над орлом, цього разу вишите срібними нитками, красувалося слово «ПАЦАН». Між купою блискучого волосся і поставленим сторчака коміром мотоциклетної куртки вместилося бліде лялькове лице з повними й надутими, однак бездоганно виліпленими губами, широким лобом без жодної цятки чи зморшки, чудними повними щоками та мертвими сірими очима, що націлилися на Сміттебака. Він скидався на карликового Елвіса.

Його плаский живіт перехрещували два збройні ремені, і з обвислих кобур стирчали руків'я двох велетенських револьверів 45-го калібру.

— Гей, хлопче, шоу я скажу? — промовив Пацан своєю ковбойською говіркою.

Сміттебак промовив *єдине*, що спало йому на думку:

— Мені подобається ваша машина.

І він угадав. Можливо, інших правильних відповідей не існувало. П'ять хвилин по тому Сміттебак уже сидів на пасажирському місці, а Пацан розганяв купе-двійку до стандартної швидкості — на його думку, цей стандарт був десь у районі дев'яноста п'яти¹. Велосипед, який Сміттебак підібрав у західному Іллінойсі, став лише цяткою на горизонті.

Чувак-Сміттебак висловив неспіливе припущення, що коли вони натраплять на затор на дорозі, на такій швидкості Пацан не зможе вчасно загальмувати. Насправді, їм уже трапилося кілька розбитих машин, та Пацан оминув їх, не зважаючи на швидкості та не зважаючи на верескливий протест шин.

¹ 95 миль ≈ 153 км.

— Гей, хлопче, — мовив Пацан, — у мене рефлексі клац-клац. Час розраховую на раз-два-с. Долька секунди — кермоу вже круть-круть. Віриш чи не?

— Так, сер, — кволо озвався Сміттебак.

Він почувався так, наче розворушив зміїне гніздо.

— А ти нічоу так хлоп'як, — сказав Пацан своєю дивною, протяжною говіркою.

Його лялькові очі витріщалися на блискучу від спеки дорогу, вчепившись руками за флуоресцентно-помаранчеве кермо. На дзеркальці заднього огляду розгойдувалися й підскакували великі гральні кості з маленькими черепами замість чорних цяток.

— Ану вхопи-но нам пивасу із заднього сідала.

Там лежала упаковка «Курсу». Пиво було теплим, і Чувак-Сміттебак ненавидів пиво, та він хутенько випив бляшанку і сказав, яке ж воно добре.

— Гей, хлопче, є тіко *одне* пиво, і це «Курс». Якби міг — *сцяв би* «Курсом». Віриш у цю хуйню-муйню?

Сміттебак сказав, що так, дійсно вірить у цю хуйню-муйню.

— Мене звать Пацаном. Сам ото з Шеверпорта, штат Лузьяна. Знаш шо? Оця-от тварюка виграла в усіх крутих автовиставках Півдня. Віриш у цю хуйню-муйню?

Чувак-Сміттебак сказав, що так, вірить, і взяв собі ще одне тепле пиво — найкраще рішення за таких обставин.

— А тя як звать, хлопче?

— Чувак-Сміттебак.

— Шо-шо? — на одну мить ті мертві лялькові очі пронизали лице Сміттебака. — Кпиш з мене, хлопче? Ніхто не сміє кпити з Пацана. Віриш у цю хуйню-муйню?

— Вірю, чесно, — сказав Сміттебак, — але так мене прозвали. За те, що я раніше розпалював вогнища в сміттевих баках, поштових скриньках і всьому такому. Якось я спалив пенсійний чек бабці на прізвище Семпл. За це мене відправили до буцегарні. А ще я спалив методистську церкву в Повтенвіллі, штат Індіана.

— *Татишо!* — Пацан був приємно вражений. — Хлопче, а ти навіжений, як шур у сральні. Та все пучком. Люблю навіжених. Я й сам нарваний. Дах з башні геть на хуй упиздував. Чувак-Сміттебак, кажеш? Круто. Пасуєм, як два черевики. Їбаттьоговдишло Пацан і Чувак, насравма, Сміттебак. Клешню, Сміттебаче.

Пацан простягнув йому руку, і Сміттебак потиснув її якомога хутчіше, щоб той швидше взявся за кермо обома руками. Вони

вжихнули за поворот, і перед ними вигулькнув сідловий тягач із логотипом «Бекінз»¹ на фургоні — вантажівка заблокувала всю трасу. Сміттебак закритися руками, готовий наступної миті переміститися в астральний вимір. Пацан навіть оком не зморгнув. Купе-двійка ковзнуло лівою стороною траси, наче жук-водомірка, і вони прошмигнули на волосину від кабіни вантажівки — якби майстри тюнінгу нанесли на «форд» ще один шар фарби, точно б зачепили.

— Ледь-ледь, — сказав Сміттебак, щойно зміг говорити без тремтіння в голосі.

— Гей, хлопче, — безживно промовив Пацан, і одне лялькове око заплющилося, підморгнувши йому без тіні гумору. — Не квакай — я сам тобі все скажу. Як пиво? Охуєнчик, агась? Покатався на велодрипові, і вдарило прямо в макітру, правду кажу?

— Ще б пак, — озвався Чувак-Сміттебак і добряче хильнув теплого «Курсу».

Він був несповна розуму, та не настільки, щоб сперечатися з Пацаном, поки той тисне на газ. Він ще не зовсім сказився.

— Ну, шо толку пиздячити кругом та навколо, — сказав Пацан і сягнув рукою назад, взяти бляшанку пійла й собі. — Гадаю, ми рулимо в одне й те ж місце.

— Напевне, — обережно промовив Сміттебак.

— Єднаймось, боу ми того варті, — сказав Пацан. — Премо на захід. Партнери-мушкетери, йоптить. Віриш у цю хуйню-муйню?

— Та да.

— Тобі ж теж снилося те страхопудло в чорному льотному комбінезоні, правду кажу?

— Ви про священика?

— Я завжди кажу те, шо думаю, і думаю те, шо кажу, — відрубав Пацан. — Не квакай, ти, сраний жук, я сам тобі все скажу. Він носить чорний комбінезон, а ше має льотні окуляри. Як у кіні з Джоном Вейном про Другу світову². Такі окасті окуляри, шо й пики не видно, йоптить. Страшний хрінопизд, агась?

— Ага, — підтакнув Сміттебак і сьорбнув теплого пива.

¹ «Бекінз вен лайнз» (англ. «Bekins Van Lines») — транспортна компанія. У 2012 р. куплена більшою компанією «Вітон ворлд вайд мувін» («Wheaton World Wide Moving»).

² Джон Вейн (1907—1979) — славетний американський актор, відомий ролями у вестернах. Зіграв також у багатьох фільмах про Другу світову війну, у тому числі в «Палаючому польоті» («The Flying Leathernecks», 1951 р.) про льотчиків-винищувачів.

У голові вже починало шуміти.

Пацан згорбився над помаранчевим кермом і почав удавати льотчика-винищувача в повітряному бою — певне, того, якого зіграв Джон Вейн. Двійка-купе загрозово заметалася від одного краю дороги до іншого, імітуючи піке й кульбіти літака.

— *Бві-і-і-іу-у-у... та-та-та-та-та... бищ-бищ-бищ-бищ... з'їж, йобаний фриц... Кап'тан! Бандити прямо по курсу!.. Шо рота роззявив? «Вулканами» їх гаси! Такка... такка... такка-такка-такка! Поцілили, сер! Усе чисто... Га-ВУ-У-УГА! Дайте дорогу, пацани! Га-ВУ-У-У-УГА!*

Поки він отак фантазував, вираз його обличчя лишався тим самим — ніяким. І коли він крутнув кермо, повернувши машину на праву смугу, із зачіски не вибився жоден напomadжений волосок. Серце Чувака-Сміттебак важко гупало в грудях. Тіло вкрилося тонкою плівкою поту. Він сьорбнув пива. Йому захотілося пі-пі.

— Та він мене не ляка, — сказав Пацан, наче й не полишав теми. — Хуй там. Він у нас міцний кокос, та Пацан розколював і не такі горішки. Пельку заткаю та розстріляю, як казав Бос¹. Віриш у цю хуйню-муйню?

— Аякже, — озвався Сміттебак.

— Хаваєш Боса?

— Аякже, — кивнув Сміттебак, хоча й не мав жодного уявлення, що то за Бос.

— Бля, та Боса не хавають тільки йолопи. Слухай, знаєш, що я зроблю?

— Поїдеш на захід? — насмілився сказати Чувак-Сміттебак — наче безпечно припущення.

— Після того як туди доберусь, — нетерпляче відмахнувся Пацан. — Після того. Знаєш, що я тоді зроблю?

— Ні. Що?

— Заляжу на певну часину. Прозондую ситуацію. Січеш цю хуйню-муйню?

— Атож, — сказав Сміттебак.

— Хуяк — ще б пак! Не квакай, я сам тобі все скажу. Прозондую ситуацію. Прозондую оте цабе. А тоді...

Пацан замовчав, замислено дивлячись на дорогу.

— А що тоді? — обережно підштовхнув його Сміттебак.

¹ Бос — прізвисько Брюса Спрінгстіна. Пацан цитує пісню «Женемо вулицею» («Racing in the Street»).

— Пристрелю, як собаку. Відправляю його на поворот мерця¹. Відправляю на пенсію до Ранчо «кадилаків»². Віриш чи не?

— Та да.

— Копну його з трону і сам туди сяду, — самовпевнено сказав Пацан. — Заберу в нього кермо й закопаю на їбучому Ранчо. Тримайся мене, Сміттебаче, чи як там ти ся кличеш. Фатить з нас свинини з квасолею. Зжеремо стільки курятини, шо ніхто стіко й не видів.

Двійка-купе мчала трасою, і з плетива труб виривалося намацьоване полум'я. Чувак-Сміттебак сидів на пасажирському сидінні з теплим пивом на колінах і тривоною в думках.

— — —

Коли Чувак-Сміттебак перетнув межу Сіболи, знаної також як Лас-Вегас, було вже 5 серпня, і в небі зажеврив світанок. Десь на відрізку в останні п'ять миль він загубив лівий кед, і тепер, коли він спускався з їздом з автомагістралі, його кроки звучали ось так: *плюх-ТУП, плюх-ТУП, плюх-ТУП*. Скидалось на ляпання спущеного колеса.

Він мало не сконав по дорозі, та сталося чудо — він ішов Стрипом³, загаченим мертвими автівками й чималою армією трупів, більшість із яких до кісток склювали канюки. Він це зробив. Дійшов до Сіболи. Його випробовували, і він впорався.

Він побачив сотню дешевих нічних клубів. Там були вивіски з написами «ЩЕДРІ АВТОМАТИ», «ВІНЧАЛЬНА КАПЛИЧКА БЛЮБЕЛЛА» та «ОДРУЖЕННЯ ЗА 60 СЕКУНД ТА НА ВСЕ ЖИТТЯ!» Побачив «роллс-ройс сільвер гоуст»⁴, хвіст якого стирчав із розтровоєної вітрини порнокнигарні. Побачив оголену жінку, що звисала догори ногами з ліхтарного стовпа. Побачив, як повз нього прошелестіли два газетні аркуші «Лас-Вегас сан», блимаючи заголовком: «ПОШЕСТЬ ШАЛЕНІЄ, ВАШИНГТОН МОВЧИТЬ». Побачив

¹ Поворотом мерця (dead man's curve) у США називають небезпечний відрізок дороги або поворот, на якому загинуло багато людей.

² Ранчо «кадилаків» — арт-інсталяція в місті Амарилло, штат Техас. Являє собою низку «кадилаків», закопаних носами в землю в послідовності року випуску, завдяки чому простежується занепад моди на хвостові плавники — декоративний елемент, розташований над задніми фарами. Інсталяцію розміщено посеред поля, просто неба.

³ Лас-Вегас-Стрип — семикілометровий відрізок бульвару Лас-Вегас, на якому знаходиться величезна кількість готелів та казино. Розташований за межами самого Лас-Вегаса й належить до його передмість Парадайз та Вінчестер.

⁴ «Роллс-ройс сільвер гоуст» (англ. «Rolls-Royce Silver Ghost») — автомобіль класу люкс, який випускали в період з 1906 р. до 1924 р. Вважається однією з найкращих машин за всю історію автомобілебудування.

гігантський білборд із написом «НІЛ ДАЙМОНД! ГОТЕЛЬ АМЕРИКАНА 15 ЧЕРВНЯ — 30 СЕРПНЯ!» На вітрині ювелірної крамниці, у якій були самі обручки, хтось вивів кривобокий заклик: «ЛАС-ВЕГАС, ПОМРИ ЗА СВОЇ ГРІХИ!» Побачив перекинутий рояль, що лежав посеред вулиці, наче дохлий дерев'яний кінь. Його очі переповнювалися тими дивами.

Він ішов далі, і по дорозі йому почали траплятися мертві неонові вивіски — вперше за багато років світло полишило їхні трубки. «Фламінго». «Мінт». «Дюни». «Сахара». «Скляний павук». «Імперіал». Та де ж люди? Де вода?

Не усвідомлюючи, що робить, Сміттебак дозволив ногам самим обирати шлях і звернув зі Стрипу. Голова схилилась, упершись підборіддям у груди. Він дрімав на ходу. І коли він перечепився через бордюр, упав та розквасив носа, коли звів погляд і побачив, що перед ним, — він не повірив власним очам. Кров юшила з носа й заливала його блакитну сорочку, та він цього не помічав. Йому здавалося, що він досі спить і йому все сниться.

Біла будівля здіймалася високо в пустельне небо — моноліт посеред Невади, шпиль, монумент так само неймовірний, як і Великий Сфінкс чи піраміда Хеопса. Зловісним передвістям палали вікна на східній стіні, віддзеркалюючи вогненну заграву. По боках від входу до цієї білої, наче кістка, споруди стояли дві величезні золоті піраміди. Над тентом шкірився великий бронзовий медальйон із лев'ячою мордою.

Над ним красувався так само бронзовий напис — простий і водночас дивовижний: «MGM GRAND HOTEL»¹.

Та йому впало в око дещо інше — воно стояло на квадратному скляному фундаменті між паркінгом і під'їздом до готелю. Сміттебак вибалушив вицвілі, наполовину осліплі від нещадних сонячних променів блакитні очі, і його вдарив такий потужний оргазмічний дроз, що кілька секунд він лише тримався за голову закривавленими руками й витріщався на фонтан між розмотаних пасом еластичного бинта. З його горлянки почувся тихий стогін.

Фонтан працював. То була шикарна, інкрустована золотом конструкція з каменю та слонової кістки. Бризки забарвлювали кольо-

¹ «MGM Grand Las Vegas» — найбільший готель США (6852 кімнати), на території якого розташоване й казино. Входить до мережі «MGM Resorts International», яку заснував Кірк Керкорян, колишній власник кіностудії «Метро-Голдвін-Маєр», знаком якої є морда лева, що рикає.

рові вогні — вода робилася то бузковою, то жовтогарячою, то червоною, то зеленою. Водограй гучно шумів.

— Сібола, — промимрив Сміттебак, зводячись на ноги.

З його носа й досі юшило.

Він пошкутильгав до фонтана. До ходи додався підстриб. Підстриб перейшов у біг, біг — у галоп, галоп — у скажений ривок. Ногги працювали, наче поршні, і подерті коліна підлітали мало не до шиї. З рота вилетіло протяжне слово, що розмотувалось і линуло до неба, мов паперове конфеті, — таке голосне, що з горішніх вікон повизирали люди (та хто їх помітив? Може, Бог чи Диявол, але точно не Чувак-Сміттебак). У міру його наближення до фонтана слово гучнішало, видовжувалося, ставало пронизливішим, і це слово було:

— СІ-І-І-ІБОЛА-А-А-А-А-А!!!

Фінальне «а-а-а» розтягувалося й розтягувалося, ніби в тому зойку змішалися крики насолоди всіх людей, які коли-небудь жили на планеті Земля, і він обірвався лише коли Сміттебак врізався в борт фонтана, що сягав йому по самі груди, і заскочив у басейн, сповнений невимовного прохолодного блаженства. Він відчув, як усі пори його тіла відкрилися, наче мільйони ротів, і почали всотувати воду, як губка. Сміттебак закричав. Він опустив голову, втягнув воду носом і видув її назад — на борт фонтана плюхнула суміш крові, води та шмарклів. Він знову занурив голову й захлебтав, як корова.

— Сібола! Сібола! — зачаровано зойкав він. — За тебе — життя!

Він погріб по-собачому; зробивши коло, знову попив, а тоді переліз через край і незграбно гупнув на траву. Недаремно, усе недаремно. Зненацька його скрутило від перепоею. Він гучно виригав усю воду. Навіть блювалося з насолодою.

Він звівся на ноги, схопився клешнею за борт фонтана та знову напився. Цього разу шлунок прийняв дарунок зі щирою вдячністю.

Хлюпаючи, наче повний бурдюк, він почвалав до алебастрових східців, що вели до білого моноліту — до східців між золотими пірамідами. Він був уже на півдорозі, коли судом переломила його навіпл. Щойно все минулося, він уперто побрів далі. Там стояли двері обертового типу, і він витратив мало не всі сили, щоб вони зрушили з місця. Сміттебак проштовхався в оздоблений оксамитом вестибюль. Під ногами пружинив розкішний, журавлинового кольору килим. У вестибюлі були віконця касирів, реєстраційна, поштова та ключна стійки — всі порожні. Праворуч, за орнаментальною загорожею, що сягала йому до ліктів, Сміттебак побачив казино. Він вражено витріщався на ряди гральних автоматів, що вишикувалися

пліч-о-пліч, наче солдати. За ними виднілася рулетка, стіл для гри в кресп, а за мармуровою балюстрадаю були столи для гри в бакара.

— Є тут хто? — каркнув Сміттебак, однак відповіді не почулося.

Тоді йому стало лячно, бо це було місце привидів — місце, де могли чаїтися монстри. Та виснаження ослабило страх. Непевною ходою він спустився до казино й пройшов повз бар «Левеня» — там у глибокій тіні мовчки сидів Ллойд Генрейд і спостерігав за прибульцем, тримаючи в руці стакан води «Поланд спринг».

Він підійшов до стола, оббитого зеленим сукном, на якому був таємничий напис: «ДИЛЕР ПОВИНЕН БРАТИ ДО 16 І ЗУПИНИТИСЯ НА 17»¹. Сміттебак виліз на нього й миттєво заснув. Скоро навколо Чувака-Сміттебака, цього сплячого обірванця, зібралось з півдюжини людей.

— Що будемо з ним робити? — спитав Кен Демотт.

— Хай спить, — відказав Ллойд. — Він потрібен Флегґу.

— Та ти шо. І де ж у біса цей Флегґ, га? — почувся інший голос.

Ллойд розвернувся до мовця — той чоловік уже почав лисіти і був на цілий фут вищим од Генрейда. Та він відсахнувся, щойно Ллойд глянув на нього. Тільки камінь Ллойда був неоднорідним — у його центрі блищало моторошне червоне включення.

— Геку, тобі так кортить його побачити? — поцікавився Ллойд.

— Ні, — сказав чоловік із рідкою шевелюрою. — Гей, Ллойде, ти ж знаєш, що я не...

— Звісно, — опустив погляд на чоловіка, який спав на столі для блекджеку. — Незабаром Флегґ з'явиться. Він чекав на цього мужика. Цей мужик — особливий.

На звертаючи на ці розмови жодної уваги, Чувак-Сміттебак спав на столі блаженним сном.

— — —

18 липня Сміттебак і Пацан провели ніч у motel в містечку Голден, штат Колорадо. Пацан вибрав дві кімнати із замкненими суміжними дверима. Бувши добряче напідпитку, він розв'язав цю дрібницю, відстреливши замок трьома кулями свого 45-каліберника.

Він підняв ногу й копнув двері своїм мініатюрним чоботом. Вони розчахнулись. У повітрі крутилася цівка блакитного диму.

¹ Ідеться про правила картярської гри блекджек: дилер (круп'є) зобов'язаний брати карти, доки сума його очок не доходить до 17-ти — в цьому випадку він мусить зупинитися.

— Хуяк, блядь, — сказав він. — Вибирай кімнату, Сміттебачку. Чувак-Сміттебак вибрав кімнату праворуч, і на деякий час його лишили в спокої. Пацан кудись пішов. Чувак-Сміттебак повільно розмірковував над тим, щоб просто злиняти, розчинившись у піймі, перш ніж трапитися щось справді кепське, намагаючись придумати, як розв'язати проблему з транспортом, коли повернувся Пацан. Чувак-Сміттебак збентежився, побачивши, що до кімнати заїжджає крамничний візок, повний шестибаночних упаковок пива «Курс». Лялькові очі тепер уже були червоні та облямовані запаленими колами. Його помпадур розкручувався, наче зламана пружина, і пасма жирного волосся звисали Пацанові на вуха та щоки, від чого він скидався на небезпечну, хоч і абсурдну печерну людину, яка знайшла й одягла шкіряну куртку, яку покинув мандрівник у часі. На поясі куртки туди-сюди гойдалися кролячі лапки.

— Тепле, та хіба комусь не пох? Правду кажу? — спитав Пацан.

— По-любому, — закивав Сміттебак.

— Тримай пиво, дірка-в-гузні, — сказав Пацан і кинув йому одну бляшанку.

Коли Сміттебак потяг за вушко, йому в обличчя порснула піна, і Пацан загоготав своїм дивним мініатюрним сміхом, обома руками тримаючись за плаский живіт. Сміттебак слабко всміхнувся. Він вирішив, що втече сьогодні ж, коли сон зморить це мале чудовисько. З нього досить. А те, що Пацан говорив про темного священика... Чувака-Сміттебака так налякали його слова, що він навіть не міг як слід пояснити цей страх. Казати подібне, навіть жартома, було однаково що срати на церковний вівтар або стояти, задержавши обличчя до грозового неба, й благи б блискавицю, щоб зашкварила тебе до хрусткої скоринки.

Та найгіршим було те, що Пацан не жартував.

Чувак-Сміттебак не збирався їхати карколомними гірськими серпантинами, коли за кермом сидітиме цей скажений карлик, який квасив цілими днями (і, очевидно, ночами) та розводився про те, що збирається скинути темного чоловіка й посісти його місце.

Тим часом Пацан вижлуктив два пива за дві хвилини, розчавив бляшанки та байдуже кинув їх на одне з односпальних ліжок. Він похмуро витріщався на «Ар-Сі-Ей хромаколог»¹, тримаючи в лівиці

¹ «Ер-Сі-Ей корпорейшн» (англ. «Radio Corporation of America») — американська компанія, що виробляла побутові електричні прилади. Одна з перших розробників повністю електронного телевізора. Існувала в період з 1919 до 1986 рр.

нову банку пива і в правиці — 45-каліберник, яким відстрелив замок суміжних дверей.

— Нема, блядь, світла — нема, блядь, телебаучення, — сказав Пацан.

Що сильніше він напивався, то виразніше проявлявся його південний акцент, вкриваючи слова хутром.

— От параша. Круто, що всі вилупки дали дуба, та де, їбаттьоговдишло, НВО¹, Ісусе-пердусе? Де в чорта реслінг? Де матчі? Де канал «Плейбой»? Гарні там штуки показували, Сміттебаче. Ну, вони ніколи не показували, як мужики ласують волохатим чебуреком, як нямкають волохату мушлю, ну, розумієш, про що я, та в тих король ноги росли від самих *підборідь*, доганяєш, блядь?

— Та ясно, — озвався Сміттебак.

— Хуяк — ще б пак! Не квакай, я сам тобі все скажу.

Пацан витріщився на порожній екран.

— Німа ти пизда, — сказав він і вистрелив у телевізор.

Кінескоп вибухнув із порожнистим ляском. Телевізор ригнув склом. Чувак-Сміттебак рвучко закрився руками, щоб не поранило очі, і його пиво вихлюпнулося на нейлоновий килим.

— Тупий козел! Диви, що наробив! — обурено вигукнув Пацан.

Зненацька 45-каліберник цілив уже в Сміттебака. Його дуло було чорним і здоровенним, як димар океанського лайнеру. Сміттебак втратив усе відчуття в промежині. Йому подумалося, що він, мабуть, обісцявся, та не міг сказати напевне.

— Я тобі думалку за це провітрю, — сказав Пацан. — Пиво він розілляв. Якби то було щось інше, я б і пальцем не ворухнув. Але ж це «Курс». Якби міг — *сцяв би* «Курсом». Віриш у цю хуйню-муйню?

— Да, — прошепотів Чувак-Сміттебак.

— І що, як думаєш, сьогодні «Курс» варять, га, Сміттебаче? Отак ти собі вирішив, блядь?

— Ні, — тихо промовив Сміттебак. — Зовсім ні.

— Правильно, блядь. «Курс» на межі виумирання.

Він звів револьвер трохи вище. Чувак-Сміттебак подумав, що от і прийшов кінець його життя. Та Пацан знов опустив зброю... на кілька сантиметрів. Усі емоції втекли з його обличчя. Сміттебак подумав, що цей вираз означає глибоку задуму.

¹ НВО («Home Box Office») — американський кабельно-спутниковий телеканал, заснований 1972 р. Транслює телесеріали, спортивні матчі, концерти й телешоу.

— От що я тобі скажу, Сміттебаче. Береш собі банку та видуваєш. Як видуєш усе до краплі, на Ранчо «кадилаків» я тебе не відправлю. Віриш у цю хуйню-муйню?

— А що... що значить видути?

— Господи Йсусе, хлопче, та ти тупий, геть як *пробка!* Випити всю банку без *передшики* — ось, що значить видути! Ти де жив — в Африці, блядь, чи шо? Ану ворущись, Сміттебаче. Як стрілятиму, то прямісінько в око. У цій пукавці повно експансивок¹. Усього тебе розпанахають — перетворять на сраний обід для тутешніх тарганів.

Не зводячи очей зі Сміттебака, він махнув револьвером до візка. На його нижній губі біліла цятка пивної піни.

Сміттебак підійшов до картонної коробки, узяв пиво та потягнув за вічко.

— Давай, блядь. До останньої краплі. Вернеться назад, і тобі пизда.

Чувак-Сміттебак перевернув бляшанку. З неї забулькало пиво. Він конвульсивно ковтав рідину, і його борлак стрибав угору-вниз, наче йо-йо. Щойно бляшанка спорожняла, він випустив її з рук, тоді вступив у страшний двобій із горлянкою і врешті виборів собі життя довгою, лункою відрижкою. Пацан задер свою маленьку голову та зайшовся дзвінким реготом. Сміттебак ледве тримався на ногах, кволо всміхаючись. Раптом він відчув, що вже не трошки, а геть п'яний.

Пацан повернув зброю в кобуру.

— Окей. Непогано, Чуваче-Сміттебаче. Зовсім непогано, йоптить.

Пацан продовжив пити. На готельному ліжку виросла гора зіжмаканих бляшанок. Сміттебак тримав між колін банку «Курсу» і відсьорбував з неї щоразу, як Пацан несхвально зиркав на нього. Пацан торочив без упину. У міру того як більшала купа порожніх бляшанок, голос його потроху згасав і в ньому дедалі виразніше звучав південний акцент. Пацан розказував про місця, у яких побував. Про виграні перегони. Про вантаж дурі, яку переправив через мексиканський кордон вантажівкою для білизни, під капотом у якої був двигун із півсферчними камерами згорання, на цілих 442 кінські сили. «Паскудна херня, — сказав він. — Усе це шириво — паскудна херня». Сам він його не торкався, та ж йопересете — притарабаниш до США кілька таких вантажів, і в параші можна

¹ Експансивні кулі — кулі, які, влучаючи в ціль, «розкриваються». Мають низьку пробивну дію, однак завдають чималої шкоди в разі влучення в незахищене тіло.

й золотий папір вішати. Урешті він почав клювати носом, і його червоні оченята заплющувалися на все більші й більші проміжки часу, а потім знову неохоче розкривалися до половини.

— Дістану його, Сміттебаче, — пробелькотів Пацан. — Приїду туди, усе прозондую та цілуватиму його йобану сраку, допоки не розберуся, що до чого. Пацану ніхто не указ. Ніхто, блядь. Довго я не терпітиму. Не займаюся я всякою мулькою. Якщо й беруся за якусь роботу, то стаю за кермо. Такий у мене стиль. Не знаю, звідки він і як навчився транслювати свою херню до наших думалок, та я витурю його... — він так позіхнув, що щелепа хруснула, — ...з міста на хуй. Продірявлю опудало. Відправляю на Ранчо «кадилаків». Тримайся мене, Небораче, чи як там тебе.

Пацан повільно заточився назад і впав на ліжко. Щойно відкрита бляшанка пива випала з його розслабленої руки. На килим набігла ще одна калюжа «Курсу». Ящик спорожнів, і, за підрахунками Сміттебака, Пацан самотужки впорався з двадцять одною банкою. Чувак-Сміттебак не розумів, як така маленька людина могла випити стільки пива, та розумів, що настав час ушиватися. Він *знав* це, але почувався п'яно, слабко й загалом паскудно. Більше за все на світі йому хотілося трохи поспати. Це ж нічого, правда? Пацан проспить як убитий усю ніч і, певне, до самого ранку, а то й до дванадцятої. Часу вдосталь, щоб трохи покимарити.

Тож він пішов в іншу кімнату (попри коматозний стан Пацана, скрадався він навшпиньки) і зачинив суміжні двері як зміг — тобто не дуже добре. Від куль вони перекошилися. На нічному столику стояв механічний будильник. Сміттебак завів його, перемістив стрілки на північ і поставив будильник на п'яту годину. Він ліг на двоспальне ліжко, навіть не знявши кедів. За п'ять хвилин він уже спав.

Він прокинувся трохи пізніше, у труні вранішньої темряви, і відчув, що в лице йому дмухає сухим пивним перегаром і блювотинням. Щось зміїлося в ліжку — щось гаряче, гладеньке. Першою йому сяйнула жаска думка, що це той тхір вискочив зі сну про Небраску та опинився в дійсності. Він тремко застогнав, коли усвідомив, що тварина, яка була з ним у ліжку, невелика, але тхори значно менші. Від пива скроні безжально свердлило болем.

— Берися за мене, — прошепотів у п'ятмі Пацан.

Руку Сміттебака вхопили й підтягли до чогось твердого, циліндричного й пульсуючого, наче поршень.

— Подрочи мені. Давай, подрочи, ти ж знаєш, як це робиться, — я це поиняв, ще як уперше тебе завидів. Давай, дрочун йобаний, дрочи.

Чувак-Сміттебак знав, що робити. Багато в чому це було кращим за інші можливі жахіття. Він навчився цього довгими ночами в буцегарні. Подейкували, що це паскудна, голуба справа, однак те, чим займалися голубі, було не таким кепським, як діла тих, хто ночами гострив ложки на заточки, тих, хто просто лежав на койках, шкірився, витріщався на тебе та хрускав суглобами пальців.

Пацан поклав руку Сміттебака на зброю, на якій той знався. Чувак зімкнув на ній пальці та взявся до роботи. Коли все скінчиться, Пацан знову засне.

Отоді він і вислизне.

Дихання Пацана зробилось уривчастим. Він почав гойдати тазом у такт посмикувань Сміттебака. Сміттебак не одразу зрозумів, що Пацан розстібає йому пояс та спускає джинси з трусами до самих колін. Нічого. Якщо Пацан хоче йому засадити — хай засаджує. Сміттебакові й раніше туди встромляли. Від цього не вмирають. Це ж не отрута.

Його рука зазмерла. Що б не штрикнуло його в анус, воно не з плоті. Воно з холодної сталі.

Раптом він здогадався, що то таке.

— Ні, — прошепотів Сміттебак.

Його очі перелякано витріщалися в темряву. Він почав розрізняти в дзеркалі обличчя ляльки-вбивці, що висіло над його плечем, блимаючи червоними очима, перед якими розгойдувалися пасма скуйовдженого волосся.

— Так, Сміттебаче, — зашипів Пацан. — Навіть з ритму не зіб'єшся. А пропустиш бодай один йобаний такт — натисну на спусковий гачок. І полетить до дідька вся твоя гімно-фабрика. Експансивки, Сміттебаче. Віриш у цю хуйню-муйню?

Сміттебак заскімлив і знову засіпав рукою. Його скиглення перейшло в болісне сапання: ствол 45-каліберника занурювався глибше — він крутився, длубав, рвав. І невже його це збуджувало? Так.

Кінець кінцем його збудження помітив Пацан.

— Подобається, га? — хекав він. — Знав, що сподобається, торба з гноєм. Подобається, коли в сраку вставляють, га? Кажі «так», торба з гноєм. Кажі «так», інакше па-па, кишечки.

— Так, — проскиглив Чувак-Сміттебак.

— Хочеш, щоб я тобі посмикав?

Йому не хотілося. Збудження там чи ні, а не хотілося. Та йому стало розуму про це не розказувати.

— Так.

— Я не торкнувся б твого членяки, навіть якби він був діамантовий. Сам себе смикай. Як думаєш, нашо Бог дав тобі дві руки?

Скільки воно тривало? Може, Бог знає, та не Чувак-Сміттебак. Хвилину, годину, століття... яка різниця? У нього з'явилася впевненість, що в мить Пацанового оргазму він водночас відчує дві речі: животом — гарячий струмінь сімені малого чудовиська, ну-трощинами — гриб агонії від експансивної кулі. Усім клізмам клізма.

А тоді таз Пацана завмер, і його член забився в конвульсіях. Рука Чувака-Сміттебака зробилася слизькою, як гумова рукавичка. Наступної миті з нього дістали револьвер. Щоками Сміттебака заструменіли мовчазні сльози полегкості. Він не боявся померти (принаймні не на службі в темного чоловіка), та йому не хотілося сконати в темній готельній кімнаті від рук якогось психопата. Він не може померти, не побачивши Сіболи. Він би помолився Господу, та інстинкти йому підказували, що Бог не прислухається до скарг того, хто присягнув на вірність темному чоловікові. Та й узагалі — що зробив Бог для Чувака-Сміттебака? І, коли вже так, що Бог зробив для Дональда Мервіна Елберта?

У задушливій тиші Пацан, засинаючи, заспівав фальшивим, ламким голосом:

— *Ми з друзяками слави зажили... так, поганці нас знають, однак не чіпають...*¹

Він захропів.

«Отепер я й утечу, — подумав Чувак-Сміттебак, та він боявся, що поворухнеться й розбудить Пацана. — Утечу, щойно впевнюся, що він дійсно спить. П'ять хвилин. Цього має вистачити».

Та ніхто не знає, скільки тривають п'ять хвилин у цілковитій пітьмі — чесно буде сказати, що в пітьмі п'яти хвилин не існує. Сміттебак чекав. Сам того не усвідомлюючи, він поринав у дрімоту й вигулькував з неї. Незабаром він пірнув надто глибоко й заснув.

Він опинився на темній дорозі десь у височині. Зорі висіли дуже низько — здавалося, простягнеш руку і вхопиш одну, другу, доки не назбирається повна банка небесних світлячків. Стояв лютий холод. Було темно. Сміттебак бачив, як навколо проступали припорошені зоряним світлом кам'яні брили, крізь які люди прорізали трасу, — ті камені здавалися обличчями живих істот.

Щось наближалося до нього з темряви.

Аж раптом почувся його голос — він линув нізвідки й звідусюди.

¹ Слова пісні 1964 року «Кручуса-верчуса» («I Get Around») гурту «Біч бойз».

— У горах я подам тобі знак. Покажу свою могутність. Покажу тобі, що трапляється з тими, хто кине мені виклик. Чекай. Пильнуй.

У чорноті почали відкриватися червоні очі — здавалося, ніби хтось порозставляв навколо зо три дюжини аварійних ліхтарів і тепер зіскикував із них кожухи, по парі за раз. То були очі, і вони оточили Чувака-Сміттебака відьомським колом¹. Спершу він подумав, що це очі тхорів, та коло стискалось, і Сміттебак побачив, що його оточили здоровенні хижакі — сірі гірські вовки². Тварини настовбурчили вуха, а з темних морд крапала піна.

Йому було лячно.

— Вони прийшли не по тебе, мій добрий, вірний слуго. Бачиш?

І вони зникли. Отак просто: були сірі, запінені вовки — і не стало.

— Пильнуй, — мовив голос.

— Чекай, — мовив голос.

Сон скінчився. Він прокинувся й закліпав на яскраве сонячне світло, що лилося крізь вікно готельної кімнати. Перед ним стояв Пацан, і, очевидно, на нього ніяк не вплинуло вчорашнє змагання з тепер уже неіснуючою «Адольф Курс компані». Він милувався віддзеркаленням у шибці. Волосся було зачесане до попереднього стану, відтворивши всі блискучі вихори й завитки. Шкіряна куртка висіла на спинці стільця. Кролячі лапки звисали з пояса, наче трупи мініатюрних шибеників.

— Гей, торба з гноєм! Я вже думав, що доведеться знову тобі на руцю спустити, щоб прокинувся. Давай, у нас попереду великий день. Сьодні багацько всякого трапиться, правду кажу?

— Це точно, — химерно всміхнувся Чувак-Сміттебак.

— — —

Коли ввечері 5 серпня Чувак-Сміттебак виринув зі сну, він і досі лежав на столі для гри в блекджек, що стояв у казино «MGM Grand

¹ Відьомськими колами в народі називають кола та півкола грибів, що розростаються від центральної грибниці. Часто трава всередині кола відмирає, а гриби виявляються отруйними — звідси й моторошна назва, хоч існує чимало видів їстівних грибів, що можуть утворювати такі ж кола. У фольклорі країн Заходу їх називають колами фей, ельфів, піксі тощо.

² Сірий вовк із північних Скелястих гір («*Canis lupus irremotus*») — підвид сірого вовка, що водиться на північних схилах Скелястих гір та навколишніх рівнинах. Характерні особливості: більші габарити, ніж у сірого вовка; світло-сіре хутро; плоска лобова кістка. Кілька разів потрапляв до переліку вимираючих видів, та наразі популяція виду визнана стабільною. Існує також сірий вовк із південних Скелястих гір («*Canis lupus youngi*»).

Hotel». Спинкою до нього стояв стілець, на якому сидів молодик із гладеньким солом'яним волоссям. На його носі примостилися дзеркальні сонцезахисні окуляри. Першим Сміттебак звернув увагу на камінь, що виднівся у V-подібному вирізі теніски незнайомця. Чорний, із червоним включенням по самому центру. Як вовче око в нічній темряві.

Він спробував сказати, що хоче пити, однак видушив, щось подібне до «Го!»

— Певне, ти добряче на сонці підсмажився, — сказав Ллойд Генрейд.

— Ти — *він*? — прошепотів Сміттебак. — Ти — це...

— Наш бос? Ні, я не він. Флетч у Лос-Анджелесі. Та він знає, що ти тут. Балакав з ним по радіо після обіду.

— Він приїде?

— Що? Просто щоб подивитися на *тебе*? Придумав! Приїде свого часу. Ми з тобою, мужиче, — ніхто. Дрібнота. Приїде свого часу.

На додачу він повторив питання, яке ставив зранку того ж дня, незабаром після того, як до готелю зайшов Чувак-Сміттебак.

— Тобі так кортить його побачити?

— Так... ні... не знаю.

— Ну, що б там тобі не хотілося, а в тебе буде така нагода.

— Пити...

— Звісно. Тримай.

Ллойд передав Сміттебакові великий термос із вишневим «Кул-ейдом». Той ураз його осушив, перехилився через стіл та застогнав, тримаючись за живіт. Коли судома минула, Сміттебак подивився на свого рятівника очима, сповненими німої вдячності.

— Зможеш трохи поїсти, як гадаєш? — поцікавився Ллойд.

— Мабуть.

Ллойд розвернувся до чоловіка, який стояв позаду них. Той бавився з рулеткою: запускав барабан, а тоді кидав на нього білу кульку та спостерігав, як вона скаче й торохкотить секторами.

— Роджере, піди скажи Білюку чи Стефані-Енн, щоб намутили цьому мужику картоплі та кілька гамбургерів. От срака, чим я думаю? Він же тут усе заригає. Супу. Принеси йому супу. Так норм, чуваче?

— Що завгодно, — вдячно пробелькотів Сміттебак.

— У нас тут є один пацик, звать Вітні Горганом — він м'ясником працював. Товстий, ротатий гімнюк, та як куховарить! Святі небеса! І в них тут є все. Коли ми приїхали, геники ще працювали, і всі морозилки повні. Вера! Чи бачили ви десь пиздатіше місто?

— Точно, — озвався Сміттебак.

Він ще не знав, як Ллойда звать, однак той йому вже подобався.

— Це Сібола.

— Шо-шо?

— Сібола. Шукали тисячі.

— Ага, багацько народу й не один рік, та більшість дигають геть і жалкують, що знайшли. Ну, клич його як хоч — бачу, ти по до-розі мало на балик не перетворився. Як тебе звать?

— Чувак-Сміттебак.

Ллойда це ім'я ніби й не здивувало.

— Супер. Б'юсь об заклад, що ти був байкером.

Він виставив руку. На кінчиках пальців усе ще виднілися ледь помітні рубці, які лишилися після його висидки у тюрмі Фінікса, де він мало не помер з голоду.

— Я Ллойд Генрейд. Приємно познайомитися, Сміттебаче. Ласкаво вітаю на борту «Льодяника», нашого чудового корабля¹.

Чувак-Сміттебак потиснув простягнуту руку. Йому довелося ковтати сльози, щоб не розплакатися від вдячності. Якщо йому не зраджувала пам'ять, це вперше в житті хтось захотів потиснути йому руку. Він був тут. Йому не дали копняка. Нарешті, нарешті його десь *прийняли*. Заради цієї миті він пройшов би ще стільки ж пустелі, обсмалив би ще одну руку та обидві ноги.

— Дякую, — пробелькотів він. — Дякую, містере Генрейд.

— Блін, братухо, як не називатимеш мене Ллойдом, доведеться весь суп вилити.

— Значить, Ллойд. Дякую, Ллойде.

— Ото воно. Як поіси, відведу тебе нагору, до твоєї кімнати — власну матимеш. Завтра дамо тобі якесь завдання. Гадаю, у боса на тебе свої плани, та поки й без цього роботи вдосталь. Ми багато чого знову запустили, та далеко не все. На Боулдерській дамбі працює наша команда — намагається струм запустити. Ще одна ватага займається водопостачанням. На виїзді розвідувальні загони, і щодня в нас з'являється шестеро-восьмеро новачків, та ти поки що сидітимеш у місті. Дивлюся на тебе й бачу, що сонця ти насотався на місяць уперед.

¹ «На борту чудового судна “Льодяник”» («On the Good Ship Lollipop») — пісня про корабель «Льодяник», який доправляє слухняних дітей до країни цукерок. Уперше прозвучала у фільмі «Яскраві очі» («Bright Eyes», 1934 р.) у виконанні американської акторки Ширлі Темпл (1928—2014) і зрештою стала її коронною піснею.

— Мабуть, — кволо всміхнувся Чувак-Сміттебак.

Він уже був ладен життя віддати за Ллойда Генрейда. Зібравши докупи всю свою сміливість, Сміттебак показав на камінь, що лежав у Ллойда в заглибині під кадиком.

— Це...

— Ага, тут усі, хто типу при владі, їх носять. *Його* придумка. Це гагат¹. Ну, знаєш, не зовсім камінь. Радше бульбашка дьогтю.

— Я про... про червоне сійво. Про око.

— І тобі на око схоже, га? Це включення. Особливе, від *нього*. Я — не найкмітливіший з його пацанів, і далеко не найкмітливіший з пацанів у старому доброму Лох-Шпекасі. Та я... бля, мабуть, мене можна назвати його талісманом, — він пронизав Сміттебака поглядом. — Може, й тебе також, хтозна? Мене точно не питай. Він, наш Флеґт, чолов'яга небалакучий. Хай там як, а конкретно про тебе ми чули. Ми з Вітні. Це геть не стандартна муштра. Забагато народу прибуває, щоб до кожного придивлятися, — Ллойд замовк, а тоді довершив думку. — Хоча мені здається, що *він* би так зміг, якби захотів. Гадаю, *він* би не пропустив жодного прибульця, хто б то не був.

Чувак-Сміттебак кивнув.

— І з чаклунством дружить, — голос у Ллойда зробився трохи хрипкішим. — Сам бачив. Знаєш, от не хотів би я опинитися в протилежному таборі.

— Так, — сказав Сміттебак. — Я бачив, що сталося з Пацаном.

— Яким пацаном?

— З мужиком, з яким я подорожував, доки ми не заїхали в гори, — він здригнувся. — Не хочу про це говорити.

— Окей, мужик. А ось і твій суп. І Вітні таки примостив збоку бургер. Будеш у захваті. Цей чувак готує чудові бургери, та спробуй не наблювати, окей?

— Окей.

— Щодо мене, то треба декуди сходити, де з ким побачитись. Якби мене зараз бачив друзяка Бац, він би очам не повірив. Я заклопотаніший, аніж одноногий у змаганнях із роздачі копняків. Побачимося згодом.

¹ Гагат — різновид лінгїту (бурого вугілля), який не встиг перетворитися на кам'яне вугілля. Вважається коштовним каменем, хоча насправді є не мінералом, а мінералоїдом, бо має органічне походження. Під час перегонки дає дьоготь. Має чорний блискучий вигляд.

— Звісно, — сказав Сміттебак, а тоді сором'язливо додав: — Дякую. Дякую тобі за все.

— Мені не дякуй, — дружньо озвався Ллойд. — Дякуй йому.

— Я дякую, — промовив Чувак-Сміттебак. — Кожної ночі.

Та він говорив сам до себе. Ллойд уже був на півдорозі до виходу — балакав із чоловіком, який приніс суп і бургер. Чувак-Сміттебак спостерігав за ними захопленими очима, доки вони не зникли з поля зору, а тоді жадібно накинувся на їжу та наминав за обидві щоки, доки майже нічого не лишилось. І все було б гаразд, якби він не зиркнув у тарілку. Суп був томатний. Кольору крові.

Він відсунув тарілку — апетит раптом зник. Так, легко було сказати Ллойдю Генрейду, що він не хоче балакати про Пацана, а от перестати про це *думати*... геть інша справа.

Посьорбуючи молоко, яке принесли разом з їжею, Сміттебак підійшов до рулетки. Знічев'я він крутнув барабан і кинув на поле білу кульку. Вона прокотилася вздовж крайки, а тоді скотилася до секторів і засакала між їхніх чарунок. Сміттебак подумав про Пацана. Замислився над тим, чи прийде хтось, щоб провести його до кімнати, про яку говорив Ллойд. Подумав про Пацана. Тоді йому стало цікаво, який випаде сектор — чорний чи червоний... та в основному він думав про Пацана. Стрибуча кулька залетіла до однієї з чарунок і лишилася там. Барабан зупинився. Кулька лежала під зеленим подвійним нулем.

Перемога за казино.

— — —

Коли безхмарного, 80-градусного¹ дня вони виїхали з Голдена й рушили міжштатною магістраллю 70 просто до Скелястих гір, Пацан проміняв «Курс» на віскі «Ребел елл». Одну пляшку він тримав у руці, а ще дві, акуратно запаковані в порожні картонки від молока, щоб не каталися й не розбилися, спочивали на горбику карданного вала. Пацан ковтав віскі, доганяв алкоголь «пепсі-колою» і щодуху горлав «срака-банька!», чи «я-ху-у!», чи «секс-машина!». Кілька разів він зауважив, що якби міг, то *сцяв* би «Єллом». Він спитав, чи вірить Сміттебак у цю хуйню-муйню. Чувак-Сміттебак був блідим од переляку, і похмілля від учорашніх трьох банок пива ще не минулося, одначе він сказав «так».

¹ ≈ 27° С.

На цих дорогах навіть Пацан не міг тримати відмітку спідометра на 90¹. Він знизив швидкість до шістдесяти² і тихо крив дороги матюками. Та врешті просвітливі.

— Надолужимо втрачене, щойно доберемося до Юти-Невади, Сміттебаче. На рівнині ця лялечка літає на ста шістдесяти³. Віриш у цю хуйню-муйню?

— Гарна машина, це точно, — озвався Сміттебак, усміхнувшись, як хворий пес.

— Ще б пак, блядь.

Пацан ковтнув віскі. Догнав його колою. Щодуху крикнув «я-ху-у!»

Сміттебак похмуро дивився, як повз них миготить краєвид, залитий вранішнім сонцем. Магістраль прорізали просто крізь гори, тож іноді вони проминали величезні скелі. Скелі, що снилися Сміттебаку тієї ночі. Чи відкривються в темряві червоні очі, коли на землю впаде ніч?

Він здригнувся.

Трохи згодом Сміттебак усвідомив, що їхня швидкість знизилася з шістдесяти до сорока. Тоді до тридцяти. Пацан жакливо лявся. Купе-двійка постійно петляла між нерухомими автівками на дорозі, і їх дедалі більшало.

— Це що за хуйня?! — лютував Пацан. — Вони що, всі рішили здохнути на висоті в десять тисяч йобаних футів? *Гей, дебїли, на хуй з дороги! Чули?! Зїбали на хер з дороги!*

Сміттебак аж замружився.

Автівка проїхала поворот, і вони побачили страшну аварію з чотирьох машин, яка повністю заблокувала ліву смугу I-70. На дорозі розпластався труп чоловіка, вкритого давно засохлою кіркою крові. Поряд з ним лежала розбита лялька Балакучої Кеті⁴. Обїхати затор зліва не дозволяв металевий відбійник заввишки в шість футів⁵. Праворуч було захмарене провалля.

Пацан ковтнув «Ребел еллу» й повернув до обриву.

— Тримайся, Сміттебаче, — прошепотів він, — зараз обїдемо.

— Нема місця, — прохрипів Чувак-Сміттебак.

¹ ≈ 145 км/год.

² ≈ 97 км/год.

³ ≈ 257 км/год.

⁴ Балакуча Кеті (англ. Chatty Cathy) — лялька, яку випускала компанія «Маттел» (виробник ляльок Барбі) у 1959—1965 рр. Мала нитку з кільцем — потягнеш за неї, і Кеті говорить одну з 11 фраз на кшталт «я тебе люблю», «вїзьми мене з собою» тощо.

⁵ ≈ 1,8 м.

Він глитнув, і стінки горлянки черкнули одна об одну, наче два напилки.

— Якраз фате, — тихо сказав Пацан.

Очі в нього блищали. Він почав протискувати двійку-купе на узбіччя. Праві колеса зашурхотіли ґрунтом.

— Я пас, — випалив Сміттебак і схопився за дверну ручку.

— Ану сидіти, — сказав Пацан, — інаше станеш мертвим дрючуном.

Сміттебак повернув голову, і його очі втупилися в дуло 45-каліберника. Пацан нервово захихотів.

Чувак-Сміттебак відкинувся на сидіння. Він хотів замружитися, та не міг. Узбіччя на його боці зникло з поля зору, і наразі він бачив лише панораму блакитно-сірих сосен і величезні кам'яні брили. Він уявляв, як шини купе-двійки котяться за чотири дюйми від провалля... за два...

— Ще один дюйм, — протуркотів Пацан.

Він дивився перед собою вибалушеними очима, обличчя розтягнув величезний вишкір. На блідому, ляльковому лобі виступили ідеально круглі краплини поту.

— Ще... один... однесенький.

Закінчилося все поспіхом. Чувак-Сміттебак відчув, як заднє праве колесо зненацька ковзнуло праворуч і різко донизу. Він почув, як до провалля посипався щебінь, а за ним — більше каміння. Він закричав. Пацан страшно заматюкався, увімкнув першу передачу та втис у підлогу педаль газу. Вони саме протискалися повз перевернутий труп мікроавтобуса «фольксваген», і зліва пронизливо завищав метал.

— *Лети!* — горлав Пацан. — *Як товстодупий орел! Лети! ЛЕТИ, чорт тебе забирай!*

Задні колеса двійки-купе навіжено крутилися. На одну мить Сміттебакові здалося, що вони з'їжджають до обриву. А тоді машина сіпнула вперед, підскочила, і вони опинилися на дорозі, по той бік забору. Автівка рвонула геть, лишивши на асфальті сліди від протектора.

— Я ж казав, що вона впорається! — переможно горлав Пацан. — Чорт забирай! Ото ми дали! Як два пальці, Сміттебаче, сцикун, блядь, йобаний!

— Ми це зробили, — тихо сказав Чувак-Сміттебак.

Його всього трусило. Він не міг опанувати своє тіло. А тоді, вдруге відтоді, як зустрів Пацана, Сміттебак сказав єдину річ, яка могла врятувати йому життя. Якби він змовчав, Пацан би точно його вколкав. Просто щоб відсвяткувати перемогу.

— Круто кермуєш, чемпіоне, — сказав він.

Ще ніколи й нікого в житті він не називав чемпіоном.

— Та-а-а... не так уже й круто, — Пацан підняв угору вказівного пальця. — Ще два, щонайменше два американці могли б таке перевірити. Віриш у цю хуйню-муйню?

— Як скажеш, Пацан.

— Не квакай, любчику, я сам тобі все скажу, блядь. Усе як має бути. Ну, погнали.

Та далеко вони не від'їхали. Купе Пацана зупинилося назавжди п'ятнадцять хвилин по тому. За вісімнадцять сотень миль від точки відправки в Шверпорті, штат Луїзіана.

— Не вірю очам, — сказав Пацан. — Не вірю... йобаним... **ОЧАМ!**

Він розчахнув двері й вискочив на дорогу, стискаючи в лівиці на чверть повну пляшку «Ребел еллу».

— **ГЕТЬ З МОЄЇ ДОРОГИ!** — лютував Пацан, витанцьовуючи у своїх чоботах із гротесково високими каблуками — мініатюрний божок руйнації, землетрус у пляшці. — **ГЕТЬ З МОЄЇ ДОРОГИ, ДОВБОЙОБИ, ВИ ВСІ МЕРТВІ, ВАМ УСІМ МІСЦЕ НА ЙОБАНОМУ ЦВИНТАРІ, НЕХУЙ ВАМ РОБИТИ НА МОЇЙ, БЛЯДЬ, ДОРОЗІ!**

Він жбурнув пляшку «Ребел еллу», і вона полетіла, перекидаючись і розбризкуючи янтарні краплі. Пляшка розбилася на сотню скалок об бік старого «порше». Пацан стояв на непевних ногах і мовчки відхекувався.

Цього разу проблема була не такою простою, як звичайний затор із чотирьох автівок. Цього разу проблема поширилася на всю дорогу. Посеред магістралі пролягала бугриста розділова смуга в десять ярдів¹ завширшки, і, певне, двійка-купе могла б перебраться з одного боку дороги на інший, та обидві артерії перебували в однаковому стані: машини зібралися на чотирьох смугах дороги в шість рядів і стояли бампер у бампер, крило до крила. Узбіччя було загачене незгірш за саму магістраль. Попри те що розділова смуга заросла травою і каміння випирало з ґрунту, наче зуби дракона, деякі водії намагалися скористатися й нею. Можливо, деяким чотирипривідним машинам на високих підвісках і пощастило там проїхати, та наразі розділова смуга скидалася на автомобільне кладовище з пожмаканого металобрухту на колесах. Здавалося,

¹ ≈ 9,1 м.

ніби всіх водіїв охопило масове божевілля, і вони вирішили влаштувати на І-70 перегони на виживання¹ чи навіжену джимхану². «Скелясті гори, колорадська вишина. Дощить автівками — так плачуть небеса», — подумалося Чуваку-Сміттебаку. Він мало не гигикнув і поспіхом закрити рот рукою. Якби Пацан почув хихотіння, Сміттебак уже б ніколи не засміявся.

Пацан рушив назад. Високі каблуки клацали асфальтом, акуратно зачесане волосся блищало на сонці. Обличчя в нього стало, як у карликового василіска. Від люті очі вилізли з орбіт.

— Тачку свою я, блядь, не кину, — сказав він. — Чув мене? Не кину. Ану воруши булками, Сміттебаче. Сходи подивись, на скільки розтягнувся цей затор йобаний. Може, там вантажівка перекинулася абошо. Бо назад ми хер вернемось. Узбіччя там уже нема, а краля моя не літає. Та якщо там просто вантажівка заглухла — по барабану. Заскакуватиму до цих пердовозок по черзі й спускатиму з обриву на хуй. Мені це під силу, і краще б ти повірив у цю хуйнюмуйню. Уперед, синку.

Сміттебак не став сперечатися. Він обережно рушив уперед, петляючи між щільно припасованих автівок, ладний щомиті пригнути голову й кинутися бігти — раптом Пацан почне стріляти? Та цього не сталося. Коли Сміттебак відійшов на безпечну відстань (тобто опинився там, де куля Пацана його не дістане), він виліз на цистерну якоїсь вантажівки та озирнувся назад. Пацан, цей мініатюрний гопник із пекла, завдяки відстані в півмилі дійсно набув лялькового розміру. Він стояв, прихилившись до крила своєї купешечки, та цмулив віскі. Чувак-Сміттебак хотів помахати йому, та вирішив, що це погана думка.

Того ранку Чувак-Сміттебак вирушив у путь о десятій тридцять за гірським часом³. Просувався він повільно — йому часто доводилося

¹ Перегони на виживання — різновид автоспорту. Правила різняться від одного змагання до іншого, та в кожному з них беруть участь кілька машин, які спеціально таранять одна одну, і переможцем обирають уціліле авто.

² Джимхана — різновид автоспорту, подібний до автокросу: траси джимхани дуже складні, і учасники мусять запам'ятовувати їх, щоб показати кращий результат швидкості.

³ Гірський часовий пояс — часовий пояс, час у якому дорівнює — 7 годин від середнього часу за Грінвічем (найкоротші дні зими та осені) або — 6 годин від літнього часу (весна, літо, рання осінь). Отримав свою назву завдяки тому, що Скелясті гори майже повністю лежать у цьому поясі.

дряпатися капотами й дахами машин, так щільно вони стояли, — і коли він дійшов до першої таблички з написом «ТУНЕЛЬ ЗАКРИТО», було вже чверть на четверту дня. За цей час він покрив миль з дванадцять. Дванадцять миль... небагато як для чоловіка, який перетнув двадцять відсотків країни верхи на велосипеді. Та, враховуючи перешкоди на дорозі, Сміттебак вірив, що дванадцять миль — це досить круто. Він міг давно повернутися й сказати Пацану, що тут не проїхати. Ну, якби він узагалі мав намір повертатися. Ясна річ, робити він цього не збирався. Чувак-Сміттебак не зачитувався книжками з історії (після електрошокової терапії читати зробилося важкувато), і він міг не знати, що в давнину королі з імператорами часто вбивали гінців із поганими новинами, просто зі злості. Йому було досить і власного знання: він достатньо надивився на Пацана, щоб не сумніватися — бачити він його більше не хоче.

Він стояв, роздивляючись чорні літери на помаранчевому ромбі дорожнього знака. Його збили, і тепер він лежав під колесом машини, яка могла бути найстаршим у світі «юго»¹. «ТУНЕЛЬ ЗАКРИТО». Який ще *тунель*? Сміттебак замружився, прикривши очі рукою, і йому здалося, що він *дещо* побачив. Він пройшов ще триста ярдів, у разі потреби перелазячи через автівки, доки не дістався до страшного місива з розбитих автомобілів і людських трупів. Деякі авто з вантажівками згоріли до самих каркасів. Серед них виднілося багато армійських машин. Чимало трупів були вдягнені в камуфляжну форму. За цим побоїщем (Сміттебак не сумнівався, що тут сталася сутичка) продовжувався затор. А далі дорога зникала в двох соплах того, що, коли вірити велетенській таблиці, прикрученій до природного каменю, називалося тунелем Ейзенхауера.

З калатанням серця Сміттебак підійшов ближче. Він не знав, як діяти далі. Ті два врзані в скелю сопла лякали його, і коли він наблизився до них, його переляк перетворився на справжній страх. Він би чудово зрозумів почуття Ларрі Андервуда, коли той дивився на тунель Лінкольна, — у ту мить вони, самі того не відаючи, побраталися, адже відчували точнісінько однаковий жах.

Головна відмінність полягала в тому, що хідник у тунелі Лінкольна встановили вище від дороги, а тут він був таким низьким, що деякі автівки намагалися ним скористатися — багато машин завмер-

¹ «Юго» (англ. «Yugo») — бренд, яким користувалася компанія «Застава отомобілз» (сьогодні вона зветься ФІАТ) для розповсюдження своїх машин на території Північної та Південної Америк і Європи.

ло з однією парою коліс на тротуарі. Тунель був дві милі завдовжки. Крізь нього можна було пробратися лише повзком — від машини до машини, у цілковитій темряві. На це пішла б не одна година.

Чувак-Сміттебак відчув, як усередині все обірвалося.

Він ще довго витріщався на тунель. Більш ніж місяць тому Ларрі Андервуд зайшов до свого тунелю попри крижаний страх. Після тривалих роздумів Чувак-Сміттебак розвернувся й рушив назад, до Пацана. Його плечі обвисли, кутики губ тремтіли. Розвернувся він не тому, що попереду не передбачалося нормальної доріжки, не через довжину тунелю — Сміттебак усе життя прожив в Індіані й навіть не уявляв, скільки тягнеться тунель Ейзенхауера. Ларрі Андервуда штовхав уперед (а то й контролював) його фірмовий егоїзм і звичайне бажання вижити: Нью-Йорк — це острів, і Ларрі мусив з нього вибратися. Тунель був найшвидшим для цього способом. Тож він збирався пройти його якомога швидше і зробив це так, як пив бридкі ліки: закривав носа й хутенько ковтав. А Чувак-Сміттебак був побитим створінням: він звик приймати удари долі та власної незбагненної природи... і робив це однаково — схиливши голову. А зустріч із Пацаном позбавила його залишків мужності — можна сказати, що цей катаклізм промив йому мозок. Його мчали на швидкостях, на яких людей хапають інсульты. Йому погрожували смертю, якщо він не вип'є пляшанку пива за раз або ж вип'є та зблює. Його гвалтували дулом револьвера. Його мало не скинули просто з обриву, з висоти в тисячу футів. Тож чи міг він нашкребти достатньо хоробрості, щоб проповзти дірою, пробуреною в підніжжі гори, темною дірою, у якій йому могли трапитися бозна-які страхіття? Чи міг він наважитись на таке після всього пережитого? Не міг. Може, інші й могли б, та тільки не він, не Чувак-Сміттебак. І в думці про те, щоб вернутися назад, крилася певна логіка. Так, то була логіка скривджених і напівбожевільних, однак вона мала свою химерну принадливість. Сміттебак перебував *не* на острові. Якщо йому доведеться повертатись і йти аж до вечора наступного дня, щоб знайти обхід, він це зробить. Так, йому доведеться пробиратися повз Пацана, однак Сміттебак гадав, що Пацан міг передумати та забратися геть попри всі заяви. Або ж міг напиться в зюю. Міг навіть (хоча й Сміттебак дуже сумнівався, що йому коли-небудь так неймовірно поталанить) просто сконати. У найгіршому випадку, якщо Пацан досі там, чекає та пильнує, Сміттебак міг посидіти в схованці, доки стемніє, тоді прокрастися повз нього, наче

(тхір)

якась дрібна тваринка. А потім він прямуватиме на схід, доки не знайдеться потрібна дорoga.

Назад верталoся швидше. Чувак-Сміттебак дійшов до цистерни, з якої вoстанне бачив Пацана та його славетне купе-двійку. Цього разу він не виліз нагору, де б його силует виразно виднівся на фоні вечірнього неба. Натомість поповз далі навколiшки, від машини до машини, намагаючись не шуміти. Пацан міг бути на варті. З такими, як Пацан, ніколи не можна бути певним... і краще не ризикувати, щоб боком не вилізло. Сміттебак зловив себе на тому, що даремно не прихопив гвинтівку одного з мертвих солдатів, хоча зброю навіть у руках не тримав. Він повз далі. Камінчики болюче впиналися в його руку-клевню. Була вже восьма година, і сонце спустилося за гори.

Сміттебак присів біля капота «порше», об яке Пацан розбив пляшку «Робел еллу», і обережно висунув голову. Так, на дорозі стояло купе-двійка: яскрава золота фарба сяяла блискітками, бубнявіло опукле лобове скло, акулячий плавець впинався у вечірне, подібне до велетенського синцю небо. Пацан розвалився за флуоресцентно-помаранчевим кермом — очі заплющені, щелепа відвисла. Серце Чувака-Сміттебака переможно забарабанило. «П'я-ний! — стукало воно. — П'я-ний! Як чіп! П'я-ний!» Сміттебак подумав, що, коли Пацан очунає, він може бути вже миль за двадцять.

Однак рухався він обачно: прошурхотів від машини до машини, як водомірка, що ковзає поверхнею тихого озера, прошмигнув купе з лівого боку і подався на схід. Відстані між автівками більшали. Купешечка перемістилася на дев'яту годину ліворуч, тоді на сьому, тоді на шосту — опинилася просто позаду¹. Тепер Сміттебаку лишилося наростити відстань між ним і тим божевільним...
— Ти, хуйло тупориле, ані руш.

Сміттебак завмер як був — навкарачки. Він нацюняв у штани, а розум перетворився на чорного птаха, що скажено молотив крилами в його голові, — на паніку.

Він повільно озирнувся — сухожилля в шиї заскрипіли, наче дверні завіси дому з привидами. Позаду стояв Його Величність Пацан у райдужній золотаво-зеленій сорочці з парою линялих вельветових вставок. У кожній руці він тримав по револьверу, а обличчя скривила люта гримаса ненависті.

¹ Ідеться про спосіб позначення розташування об'єкта відповідно до цифр годинникового циферблата. Наприклад, 12 година — це просто вгори, 3 година — на 90° праворуч.

— Я просто роз-розвідував, як воно, в цьому напрямку, — почув Сміттебак власний голос. — Пе-пе-перевіряв, чи чисто на горизонті.

— Ага, довбодятле, перевіряв. Навколішки перевіряв. Зара' очищу твій йобаний горизонт. Ану стань.

Якимсь чином Сміттебак зіп'явся на ноги та, щоб не впасти, схопився за дверну ручку машини, яка стояла праворуч. Два дула револьверів-близнюків здавалися йому такими ж великими, як і два сопла тунелю Ейзенхауера. Він дивився смерті в очі. Сміттебак це знав. Цього разу жодні слова її не відведуть.

Подумки він молився темному чоловікові: *«Благаю... якщо на це твоя воля... життя — за тебе!»*

— То що там? — спитав Пацан. — Аварія?

— Тунель. Геть закоркований. Тому я й вернувся — тобі розказати. Будь ласочка...

— Тунель, — простогнав Пацан. — Ісусе-волохатий-старий-лисий-Христе! — він знову насупився. — Брешеш мені, подарюго?

— Ні! Ні, присягаюся! Там був знак — «Тунель Айзенгувера». Може, неправильно прочитав, бо в мене проблеми з довгими словами. Я...

— Завали варнякало. Скільки до нього?

— Миль вісім. А то й більше.

Пацан на хвилику змовк, — дивився на дорогу, що тяглася на захід, — а тоді пронизав Чувака-Сміттебака блискучими очима.

— Хоч сказати, що цей затор у вісім миль завдовжки? Ах ти ж сука брехлива!

Великими пальцями Пацан відклацнув курки, та звів їх лише наполовину. Сміттебак не міг відрізними запобіжне зведення від повного, а повне зведення від мішка з жабами, тож заверещав, наче жінка, і затулив очі руками.

— *Без балди!* — кричав він. — *Без балди! Клянуся! Клянуся!*

Пацан довго дивився на нього. Урешті він опустив курки на револьверах.

— Сміттебачку, я тебе вб'ю, — сказав він усміхаючись. — Заберу твоє сране життя. Та спершу ми прошвиринемося до затору, повз який протиснулися вранці. Спихнеш мікроавтобус з обриву. А тоді я вернуся та пошукаю об'їзд. Свою тачку я, блядь, не кину, — роздратовано додав він. — Нізашо, нізаяк.

— Прошу, не вбивай, — прошепотів Сміттебак. — Будь ласочка, не треба.

— От спихнеш з обриву той «фольксваген» менш ніж за п'ятнадцять хвилин, — тоді подумаю, — сказав Пацан. — Віриш у цю хуйню-муйню?

— Так, — кивнув Сміттебак.

Та він подивився в ті надприродно блискучі очі як слід і не повірив Пацанові ані на крихту.

Вони рушили назад до затору — Чувак-Сміттебак чвалав попереду, ледве переставляючи гумові ноги. Пацан дріботів за ним, і його шкіряна куртка м'яко рипіла потаємними складками. На його лялькових губах була примарна, мало не ласкава усмішка.

— — —

Коли вони опинилися біля затору, сутінки вже майже скінчилися. Мікроавтобус «фольксваген» лежав на боці. Трупів його трьохчотирьох пасажирів, що перетворилися на плетиво з рук-ніг, було майже не видно — і слава Богу. Пацан пройшов повз машину й зупинився на краю дороги, роздивляючись місце, яким вони протиснулися з десять годин тому. Один зі слідів від купешечки досі був там, а інший обвалився разом з узбіччям.

— Не-а, — виніс вердикт Пацан. — Нізачо тут не проїдемо, як булками не поворушимо та нічо не посунемо. Не квакай, я сам тобі все скажу.

Чувак-Сміттебак подумав, чи не кинутися вперед і не спробувати зіштовхнути Пацана з обриву. Наступної миті Пацан розвернувся. Його настовбурчені револьвери невимушено цілили Сміттебакові в живіт.

— Чуеш, Сміттебачку. Бачу, недобре замислив. І не думай віднікуватись. Наскрізь тебе бачу.

Сміттебак навіжено захитав головою.

— Пильнуй, Сміттебачку. Схибиш — і тобі срака. Ану штовхай того «фольца». У тебе п'ятнадцять хвилин.

Біля посіченої розділової смуги стояв «остін». Пацан відкрив пасажирські дверцята, невимушено висмикнув із сидіння-ківшика¹ роздутий труп дівчинки-підлітка (її лівиця лишилася в нього в руці, і він байдуже віджбурнув її з виглядом чоловіка, який догриз до кінця індичу гомілку) та сів на її місце, звисивши ноги з машини. Він весело махнув револьвером до згорбленої, тремтячої постаті Чувака-Сміттебака.

¹ Сидіння-ківшик — глибоке одномісне сидіння.

— Час спливає, любий друже.

Він закинув голову та затягнув пісню.

— О-о... он-де рулить Джонні, одноякко Джонні, хер-зі-жменьку, та він прямує просто... на ро-де-О... отак, Сміттебаче, хуй плаксивий, прискорюйся, — лишилось дванадцять хвилин... нозі в галоп, алеманда — хвиць, алеманда — топ...¹

Сміттебак притулювся до мікроавтобуса. Підігнув ноги та штовхнув. «Фольксваген» підсунувся на дюйм-два до урвища. У його серці знову розцвіла надія, цей незнищений бур'ян людської душі. Пацан був людиною ірраціональною, імпульсивною. Карлі Єйтс і його друзяки-більярдисти сказали б, що він скаженіший од туалетного щура. Можливо, якщо в нього дійсно вийде скинути мікроавтобус із обриву та звільнити дорогу для дорогоцінного Пацанового купе, цей псих збереже йому життя.

Можливо.

Він нагнув голову, схопився за бік «фольксвагена» та штовхнув щосили. У недавно обсмаленій руці спалахнув біль, і Сміттебак знав, що нова та вразлива шкіра скоро порепається, і тоді біль перетвориться на справжню муку.

Мікроавтобус посунувся ще на три дюйми. З лоба Сміттебака струменів піт. Він забіг до його очей і пік їх, наче тепле мастило.

— Он-де рулить Джонні, одноякко Джонні, хер-зі-жменьку, та він прямує просто... на ро-де-О! — співав Пацан. — Алеманда — хвиць, алеманда — то...

Пісня обірвалася, як гнилий мотузок. Чувак-Сміттебак перелякано озирнувся. Пацан зіскочив із пасажирського сидіння «остіна». Сміттебак бачив його профіль — той стояв і дивився на зустрічні смуги. Там за дорогою здіймався кам'янистий, порослий чагарниками схил, що затуляв півнеба.

— А це що за хуйня? — прошепотів Пацан.

— Я нічого не ч...

А тоді й він почув: на протилежному боці магістралі шурхотіли камінці. Раптово та в усіх барвах Сміттебакові згадався сон, що снівся йому цієї ночі. У нього похолола кров, і з рота випарувалася вся слина.

¹ Пацан співає «Пісню родео» («The Rodeo Song»), яку написав у 1980 р. канадець Гей Делорм. Пісня здобула шалену популярність у виконанні гурту «Garry Lee and the Showdown» — сингл досяг подвійно платинового статусу (продано понад 2 млн примірників). Сам Кінг дуже любить цю пісню — вона з'являється ще й у «Сновидах», фільмі за його сценарієм. Алеманда — старовинний німецький танець.

— *Хто там?! —* крикнув Пацан. — *Ану озвись! Озвись, чорт забирай, а то я стріляю!*

І до нього таки озвалися, та не людським голосом. Хрипкою сиреною до нічного неба зринуло виття — спершу воно наростало, а тоді різко стихло до горлового рыку.

— Святий Боже! — зойкнув Пацан несподівано писклявим голосом.

Схилом по той бік дороги спускалися худі, сірі гірські вовки — вони пробиралися між автівок і перетинали розділову смугу: очі палали червоним, із роззявлених пащек бігла слина. Їх було понад дві дюжини. Охоплений екстазом жаху, Сміттебак знову націняв у штани.

Пацан вийшов з-за хвоста «остіна», звів револьвери та відкрив вогонь. З дул виривалися язички полум'я, звук пострілів котився луною і відскакував назад, відбиваючись від гірських схилів — здавалося, що стріляє не одна людина, а ціла артилерія. Чувак-Сміттебак скрикнув і встромив у вуха вказівні пальці. Нічний вітерець розігнав свіжий, насичений і гарячий порохований дим. Його ніс захищало ароматом кордиту.

Вовки наближалися. Вони не поспішали, але й не зволікали, рухаючись швидкою ходюю. Їхні очі... Чувак-Сміттебак зрозумів, що не може відвести від них погляду. То були не звичайні вовчі очі, у цьому він не сумнівався, — то були очі їхнього Повелителя. Їхнього Повелителя і *його* Повелителя. Раптом Сміттебак згадав свою молитву, і страх щез. Він розкоркував вуха. Промежиною ширилася мокра пляма, та байдуже. Його губи розтяглися в усмішці.

Пацан спорожнив обидва револьвери, поклавши трьох вовків. Навіть не спробувавши перезарядити зброю, він повернув її в кобури й розвернувся на захід. На правій стороні дороги з'явилося ще трохи вовків: вони петляли поміж темних силуетів мовчазних автівок, наче пасма пошматованого туману. Одна з тварин задерла морду до неба й завила. До її крику долучився другий вовк, до другого — третій, а до третього — цілий хор. А тоді вони продовжили наступ.

Пацан позадкував. Тепер він уже намагався перезарядити один револьвер, та пальці не слухались, і патрони сипалися на асфальт. Раптом він здався. Револьвер випав з його руки та дзенькнув об дорогу. Наче за сигналом, вовки кинулися до нього.

Пацан пронизливо заверещав, розвернувся та чкурнув до «остіна». На ходу він згубив другий револьвер — зброя випала з низької кобури та заскакала асфальтом. З низьким, рипучим гарчанням

найближчий до Пацана вовк кинувся до нього в ту ж мить, як він пірнув до «остіна» та загрюкнув дверцята.

Він ледве встиг. Вовк гарчав, скакав на двері та крутив жаскими палаючими очима. До нього приєдналися його побратими, і за кілька секунд вони оточили машину. Зсередини «остіна» визирало маленьке, кругле обличчя Пацана, подібне до білого повного місяця.

Низько нахиливши трикутну голову, до Чувака-Сміттебака рушив один з вовків. Його очі палали, як протитуманні вогні.

За тебе — життя...

Весь страх вивітрився. Сміттебак рушив назустріч тварині. Він простяг обсмалену руку, і вовк лизнув її. Хижак сів, обкрутивши задні лапи пишним, однак обскубаним хвостом.

Пацан витріщався на нього з відвислою щелепою.

Чувак-Сміттебак поглянув йому у вічі, усміхнувся та показав середній палець.

Обидва середні пальці.

— Срака тобі! Хер вилізеш! — крикнув він. — Чув мене? **ВІРИШ У ЦЮ ХУЙНЮ-МУЙНЮ?! ХЕР ВИЛІЗЕШ! НЕ КВАКАЙ, Я ТОБІ САМ ВСЕ РОЗКАЖУ!**

Вовк обережно взяв у зуби його здорову руку. Сміттебак глипнув донизу. Тварина знову стояла на своїх чотирьох і легенько смикала його. Смикала в бік заходу.

— Гаразд, — спокійно промовив Сміттебак. — Окей, друже.

Він рушив у бік тунелю. Вовк ішов за ним назирці, наче вимуштруваний пес. По дорозі до них пристало ще п'ятеро вовків, які чаїлися серед безживних авто. Тепер він ішов з одним вовком попереду, одним позаду і ще двома по боках, наче сановник з ес-кортом.

Сміттебак спинився та востаннє поглянув через плече. Побачене назавжди лишилося в його пам'яті: сіре кільце терплячих вовків, що сиділи навколо маленького «остіна» з блідою сферою всередині — то було лице Пацана, який витріщався з віконця та ворухив губами. Вовки шкірилися на нього, висолопивши язика. Вони немов питали в Пацана, коли ж він дасть темному чоловікові копняка, коли ж він витурить його з Лох-Шпекаса. Коли, га, коли?

Чувак-Сміттебак загадався, скільки ж ці вовки сидітимуть круг маленького «остіна», оточивши його зубатим колом. Звісно ж, відповідь лише одна — скільки потрібно. Два дні, три, а то й чотири. А Пацан сидітиме й визиратиме у вікно. Їсти-пити там нічого (хіба що в дівчинки-підлітка був супутник), а вдень температура в салоні

авто може сягати й ста тридцяти градусів¹ — справжній парник. Собачки темного чоловіка чекатимуть, доки Пацан помре з голоду або ж набереться божевілля якраз достатньо, щоб відкрити дверцята й спробувати втекти. Чувак-Сміттебак захихотів у темряві. Пацана зовсім небагато. По кусню на вовка, не більше. Головне, щоб не потруїлися.

— То що, не збрехав я?! — крикнув він, а тоді задер голову та захихотів до яскравих зірок. — Не квакай, як віриш у цю хуйнюмуйню! Я тобі САМ усе скажу, блядь!

Його примарно-сірі супутники серйозно йшли поряд, не випускаючи Сміттебака зі свого оточення та не зважаючи на його крики. Коли вони проминали Пацанову купе-двійку, вовк, який ішов позаду Сміттебака, підтюпав до машини, понюхав шину «Гуд'єр вайд овалз», а тоді з сардонічним вишкіром підняв задню лапу й нацюняв на неї.

Чувак-Сміттебак не міг не засміятися. Він реготав, доки сльози не бризнули з його очей і побігли потрісканими, оброслими щоками. Його божевілля було стравою, чії інгредієнти вже лежали в сковорідці й чекали, доки пустельне сонце їх потушкує, довершивши готування жарким промінням.

Вони йшли далі, Чувак-Сміттебак і його ескорт. Коли машин на дорозі побільшало, вовки або протискалися під ними, плазуючи на животах, або вискакували на дахи й капоти — упевнені, мовчазні супутники з червоними очима та білими зубами. Близько півночі вони досягли тунелю Ейзенхауера, та цього разу Сміттебак без зволікань попрямував до в'їзду в надра гори. Боятися зараз? Як можна боятися з такими охоронцями?

То був довгий перехід, і незабаром Сміттебак втратив лік часу. Він чвалав навпомацки, від однієї автівки до іншої. Одного разу його рука занурилася в щось вологе та огидно м'яке, і йому в обличчя пахнуло смердючими газами. Навіть тоді він не завагався. Час від часу він бачив у темряві червоні очі — вони були завжди попереду, завжди вказували йому путь.

Через деякий час він почув у повітрі свіжість і прискорився. Одного разу втратив рівновагу, полетів з капота машини та болісно стукнувся головою об бампер наступного авто. Невдовзі після того поглянув угору та знову побачив зорі, що вже почали бліднути, — наближався світанок. Тунель лишився позаду.

¹ ≈ 54 °С.

Його охоронці зникли, та Сміттебак упав на коліна й подякував темному чоловікові довгою, безладною молитвою. Він бачив його дії, бачив, як той діяв просто на його очах.

Попри те, на що він надивився відтоді, як прокинувся минулого ранку і побачив, як Пацан милується своєю зачіскою в дзеркалі кімнати готелю, Сміттебак був надто збуджений, щоб спати. Натомість він ішов далі та полишив тунель позаду. Дорогу, що виринала з тунелю по його бік, також запрудило автомобілями, однак уже за дві милі їх поменшало, і Сміттебакові стало зручніше йти. Через розділову смугу від нього без кінця тягся потік машин, які хотіли потрапити до тунелю.

Близько полудня він уже спускався перевалом Вейл до самого Вейла, проминаючи кондомініуми та житлові комплекси з помешканнями на одного. Тепер Сміттебак уже мало не падав од утоми. Він розбив вікно, відімкнув двері, знайшов ліжко. То було останнім, що він пам'ятав, коли прокинувся наступного ранку.

Краса та принадність релігійної манії в тому, що їй під силу пояснити геть усе. Щойно Бога (чи Сатану) визнають за першопричину всього, що відбувається у світі смертних, питань до випадковостей не лишається і нічого вже не змінити. Щойно людина опановує заклинання на кшталт «тепер ми бачимо ніби крізь тьмяне скло»¹ або «незбагненним чином вершаться Його діяння», логіку можна жбурнути у вікно. Релігійна манія — один з небагатьох безвідмовних способів, яким реагують на примхливість нашого світу, бо вона повністю виключає його довільність. Для справжнього релігійного маніяка *все* має свою мету.

Скоріш за все, саме тому Чувак-Сміттебак із двадцять хвилин пробалакав із вороном, який трапився йому на дорозі західніше од Вейла, — він був переконаний, що то посланець темного чоловіка... або ж його втілення. Ворон довго дивився на нього зі свого сідала на верхечку телефонного стовпа. Птах мовчки сидів там, допоки не знуdivся, не зголоднів... або ж допоки Сміттебак не вилив йому всі подяки й присяги на вірність.

Біля Гранд-Джанкшн він узяв собі новий велосипед, і 25 липня Сміттебак мчав західною Ютою — їхав трасою 4, що єдне східний відрізок I-89 з магістраллю I-15, що тягнеться з північної частини

¹ Цитата з «Першого послання до коринтян».

Солт-Лейк-Сіті аж до самого Сан-Бернардино, штат Каліфорнія. І коли переднє колесо його новенького велосипеда вирішило попрощатися з вилкою та покотилося до пустелі, Чувак-Сміттебак перелетів через руль і приземлився на голову — чудо, що черепа не розколов: коли це сталося, він гнав на швидкості в сорок, і то без шолома. Та менш ніж за п'ять хвилин він зіп'явся на ноги. Кров струменіла з кількох порізів та подряпин, заливала йому обличчя, однак Сміттебак зашаркав ногами і виконав свій коротенький танець. *«Сібола-ла, за тебе — життя, Сібола-ла, тиц, ти-диц, ти-диц!»* — наспівував він, кривлячись од болю.

Для зламаних духом і розтрощених черепом нема нічого більш утішного за гарну молитовну вмазку.

— — —

7 серпня Ллойд Генрейд зайшов до кімнати, у яку попереднього дня заселили Чувака-Сміттебака, — він тоді мало не марив од зневоднення. Гарна кімната. Тридцятий поверх «MGM». У ній було кругле ліжко з шовковою білизною, над яким висіло дзеркало точнісінько такої ж форми та розміру.

Чувак-Сміттебак поглянув на Ллойда.

— Як почуваєшся, Сміттебаче? — спитав Ллойд, зустрівшись із ним поглядом.

— Добре, — відповів Сміттебак. — Краще.

— Трохи їжі, води й відпочинку — от і все, чого тобі бракувало, — сказав Ллойд. — Приніс тобі чистої одежини. Розмірів не знав, тому набрав навмання.

— На вигляд якраз.

Сміттебак не знав своїх розмірів — не міг запам'ятати й годі. Він узяв у Ллойда розтягнуті джинси й робочу сорочку.

— Спускайся снідати, як перевдягнешся, — у Ллойдовій мові чулася шанобливість. — Більшість наших їсть у готельному ресторані.

— Звісно. Окей.

Ресторан гув од розмов, і Сміттебак зупинився за рогом — його вхопив страх. Коли він зайде, на нього дивитимуться всі. Дивитимуться й іржатимуть. Спершу захихоче хтось за дальшим столом, тоді до нього долучаться ще... наступної миті столи найжачаться вказівними пальцями, і весь ресторан вибухне реготом.

«Гей, ховайте сірники — он іде Чувак-Сміттебак!»

«Гей, Сміттяче! Що сказала старенька Семпл, коли ти спонелів її чек?»

«Пісяєшся вночі, га, Сміттебачку?»

Його тіло вкрилося потом, і Сміттебак зробився липким попри душ, який прийняв після відвідин Ллойда. Він згадав, як поглянув у дзеркало, що висіло в душовій, і побачив своє поцятковане струпами лице, висушене тіло та оченята, замалі для глибоких очниць. Так, вони реготатимуть. Він дослухався до того, як жебоніли розмови, як дзенькали об тарілки столові прибори, і думав, що краще просто злиняти.

Та тоді він згадав, як вовк обережно взяв його за руку та повів геть від металеві домовини, у якій сидів Пацан; розправив плечі й зайшов до ресторану.

Кілька людей підняли голови, та одразу ж повернулися до їжі з балачками. Ллойд сидів за великим круглим столом посеред кімнати. Він підняв руку та помахав до Сміттебака. Сміттебак рушив до нього, петляючи між столів, що стояли під темним табло електронного лотерейного тоталізатора. З Ллойдом сиділо ще троє. Усі вони їли омлет із шинкою.

— Візьми собі їдла, — сказав Ллойд. — Його тримають гарячим.

Чувак-Сміттебак узяв тацю й пішов по їжу. На нього дивився здоровань у брудному кухарському вбранні.

— Ви містер Горган? — несміливо запитав Чувак-Сміттебак.

Горган вишкірив поцятковані прогалинами два ряди зубів.

— Ага, та, хлопче, ми нікуди не заїдемо, якщо ти мене так кликатимеш. Зви мене Білюком. Тобі вже покращало? Коли ти прийшов, ти був страшний, як гнів Господній.

— Значно краще, це точно.

— Наминай яйки. Їж, скіко душі завгодно. Та не напосідай на смажену картоплю. Принаймні я б не напосідав. Бараболя стара й жорстка. Ласкаво просимо до команди, хлопче.

— Дякую, — сказав Сміттебак.

Він повернувся до столу Ллойда.

— Сміттебаче, ось це Кен Демотт. Чолов'яга з лисиною — Гектор Дроген. А ось цей пацан, який намагається відростити на обличчі те, що буває в його дупі, зве себе Козирним Тузом.

Усі до нього кивнули.

— Це наш новенький, — сказав Ллойд. — Звуть Чувак-Сміттебак.

Усі потисли йому руки. Сміттебак узявся за омлет. Він глянув на молодика з ріденькою борідкою.

— Не передасте мені солі, містере Туз-ік?! — ввічливо спитав Сміттебак, під кінець голосно гикнувши.

На мить зависла здивована мовчанка. Вони перезирнулися та розсміялися. Сміттебак витріщався на них, відчуваючи, як у грудях розростається паніка, а тоді почув той сміх, уперше *дійсно* почув його, вухами та розумом, і зрозумів, що в тому реготі немає нічого злого. Ніхто не питатиме, чому він спалив церкву, а не школу. Ніхто не дійматиме його пенсійним чеком старої Семпл. Він також міг усміхнутися. Так Сміттебак і зробив.

— Містере Тузік! — гиготів Гектор Дроген. — Козиряка, оце попуск. Містере *Тузік* — зашибись. *Містере-е Ту-у-у-у-зік!* Бляха, мужик, просто обісратися!

Козирний Туз передав Сміттебакові сіль.

— Просто Туз, чуваче. Зви Тузом — і я озвусь. Не клич мене містером Тузіком, і я не зватиму тебе містером Сміттевозом, домовились?

— Окей, — сказав усміхнений Чувак-Сміттебак. — Без проблем.

— Ге-ей, містере Ту-у-узік! — по-дівочому пропищав Гек Дроген і знову зареготав. — Тузяко, тепер ти з цим прізвиськом до самої смерті. Богом клянуся.

— Може, й так, але якось переживу, — сказав Козирний Туз і підвівся, щоб узяти ще омлету.

Проходячи повз Чувака-Сміттебака, він стиснув його плече. Рука була теплою та твердою — дружня рука, яка не щипає, не викручує.

Чуваку-Сміттебаку зробилося тепло й приємно, і він заходився їсти. Ці теплота з приємністю були настільки рідкими гостями в його нутрі, що на мить йому здалося, ніби він захворює. Сміттебак звів очі, поглянув в обличчя навколишніх людей і подумав, що він зрозумів, чим було те химерне відчуття.

Щастям.

«Які гарні люди», — подумав він.

Слідом за тією думкою вигулькнула ще одна: «Я вдома».

— — —

Того дня йому дали відіспатися, та наступного ранку його та багато інших повантажили в автобуси й відвезли до дамби Боулдера. Цілий день вони провели там — міняли в двигунах мідну обмотку. Він працював на лавці з видом на воду (то було озеро Мід¹), і над

¹ Озеро Мід — найбільше водосховище США, утворене на річці Колорадо в 48 км від Лас-Вегаса. Тягнеться на 180 км.

ним ніхто не стояв. Чувак-Сміттебак вирішив, що в них тому не було наглядців, що всі любили працю так само, як і він.

Та наступного дня він довідався, що це зовсім не так.

— — —

Була чверть по десятій ранку. Чувак-Сміттебак сидів на лавці та намотував дріт — пальці працювали, та думки ширяли десь за мільйон миль. Він складав псалом на славу темного чоловіка. Сміттебак уже вирішив, що знайде велику книжку (точніше, Книгу) і почне записувати певні думки про *нього*. Може вийти Книга, яку колись хтось читатиме. Ті люди, які ставляться до *нього* так само, як і Сміттебак.

До його лавки підійшов Кен Демотт, і, попри пустельну засмагу, Кен мав блідий і наляканий вигляд.

— Ходімо, — сказав він. — На сьогодні все. Вертаємося до Вегаса. Всі вертаємося. Автобуси чекають на вулиці.

— Га? Чого? — закліпав на нього Сміттебак.

— Не знаю. Це *він* наказав. Ллойд передав іншим. Дупу в руки та гайда, Сміттебачку. Коли до справи замішаний наш головний, питань краще не ставити.

Тож він нічого й не питав. Надворі на Гувер-драйв на холостому ходу стояли три шкільні автобуси з Лас-Вегаса. До них сідали чоловіки з жінками. Розмов майже не чулося. Те вранішнє повернення до Лас-Вегаса було цілковитою протилежністю звичних поїздок до дамби й назад. Ніхто не жартував, не перемовлявся, і двадцять жінок із тридцяткою чоловіків їхали мовчки. Усі поринули у власні думки.

Коли вони вже підїжджали до міста, чоловік, який сидів через прохід від Сміттебака, тихо сказав до свого сусіда:

— Це Гек. Гек Дроген. Трясця, як цей страшко про все дізнається?

— Замовкни, — обірвав його товариш і кинув недовірливий погляд на Сміттебака.

Сміттебак відвів очі й подивився у вікно на пустельний пейзаж. До його думок знову закрався неспокій.

— — —

— О Господи, — сказала одна жінка, коли вони виходили з автобусів, та інших коментарів не пролунало.

Сміттебак спантеличено роззирнувся. Здавалося, ніби там зібралися всі мешканці Сіболи, геть усі. До міста повернулися всі сібольці, за виключенням розвідників, які могли бути де завгодно, починаючи півостровом Каліфорнія і закінчуючи Західним Техасом.

Вони зібралися біля фонтана щільним півколом у шість-сім рядів — загалом більш ніж чотири сотні. Люди позаду ставали на готельні стільці, аби краще бачити, що відбувається, і перш ніж підійти ближче, Чувак-Сміттебак думав, що дивляться вони на фонтан. Вигнувши шию, він помітив, що на моріжку перед фонтаном щось лежить, та роздивитися як слід йому не вдалося.

Хтось схопив його за лікоть — то був Ллойд. З білим, напруженим обличчям.

— Якраз тебе шукав. Він хоче з тобою зустрітися трохи пізніше. А поки що треба з цим розібратися. Господи, як я це ненавиджу. Ходімо. Мені потрібна допомога, і обрано тебе.

У Сміттебака закрутилася голова. Його хотів бачити він! Він! Та поки що потрібно впоратися з цим... чим би воно не було.

— Що таке, Ллойте? У чому річ?

Ллойд не відповів. Не відпускаючи Сміттебака, він обережно повів його до фонтана. Натовп розступився, мало не відсахнувся від них. Вони йшли тим вузьким коридором, стіни якого вкривав невидимий, холодний шар страху та відрази.

Перед натовпом стояв Білюк Горган. Він курих цигарку. Одією ногою сперся на об'єкт, якого не міг роздивитися Сміттебак. Та тепер стало ясно, що це дерев'яний хрест. Вертикальна балка була з дванадцять футів завдовжки. Хрест скидався на літеру «t».

— Усі тут? — спитав Ллойд.

— Ага, — сказав Білюк. — Гадаю, що всі. Вінкі провів перекличку. Дев'ятеро наразі поза штатом. Флегг сказав, що на них можна не зважати. Ллойте, ти як, тримаєшся?

— Усе буде нормально, — кивнув той. — Ну... не зовсім нормально, але ти ж знаєш — упораюся.

Білюк зиркнув на Чувака-Сміттебака.

— Хлопець уже щось знає?

— Нічого не знаю, — сказав Сміттебак.

Його охопило сум'яття. У нутрі вирувала битва між надією, переляком і побожним захопленням.

— У чому річ? — пробелькотів він. — Я чув щось про Гека...

— Так, це все через Гека, — сказав Ллойд. — Зловили з коксом. Клята пилюка. Як я ненавиджу цю парашу. Гаразд, Білюче. Кажі, щоб виводили.

Білюк рушив до готелю, переступивши прямокутний отвір у землі. Всередині діра була вимашена бетоном. На вигляд — якраз щоб прийняти в себе нижній кінець хреста. Коли Вітні «Білюк» Горган

затрюхикав широкими сходами між двох позолочених пірамід, Чувак-Сміттебак відчув, що в його роті пересохла вся слина. Він рвучко розвернувся до мовчазного натовпу, який стояв півколом під блакитними небесами, тоді до Ллойда — той роздивлявся хрест із блідим обличчям і колупав білу голівку прища на підборідді.

— Ти... ми... його розіпнуть? — урешті видушив Сміттебак. — Для цього всі тут зібралися?

Зненацька Ллойд засунув руку в кишеню своєї линялої сорочки.

— Знаєш, а в мене для тебе щось є. Це від *нього* — сказав передати. Я не можу примусити тебе його взяти. Добре, що не протупив спершу спитати. Хочеш собі?

З нагрудної кишені він дістав чорний гагат на золотому ланцюжку. У камені було крихітне червоне включення — так само, як і в Ллойда. Він розхитувався перед очима Сміттебака, наче амулет гіпнотизера.

Правда читалася в Ллойдових очах, читалася ясно й виразно, і Сміттебак знав, що не зможе плакати та повзати на колінах (ні перед *ним*, ні перед будь-ким, та в першу чергу — не перед *ним*), заявляючи, що нічого не розумів. «*Візьмеш — і приймеш усе інше, — промовляли Ллойдові очі. — Тебе цікавить, що входить до «всього іншого»?* Ну, звісно ж, Гек Дроген. Гек і вимащена бетоном діра завбільшки якраз щоб прийняти в себе нижній кінець Гекового хреста — незабаром садитимемо це деревце».

Він повільно потягся за амулетом. Його рука завмерла, коли пальці вже от-от мали торкнутися золотого ланцюжка.

«Це мій останній шанс. Останній шанс знову стати Дональдом Мервіном Елбертом».

Та інший голос, у якому чулася велика могутність і водночас делікатність (Сміттебакові уявилася холодна рука на гарячому лобі), сказав йому, що час вагатися давно минув. Вирішить обрати Дональда Мервіна Елберта — помре. Він шукав темного чоловіка з власної волі (якщо вона *взагалі* є в чуваків-сміттебаків цього світу), приймав його допомогу. Якби не темний чоловік, він би загинув од рук Пацана (йому навіть на думку не спадало, що темний чоловік міг *послати* Пацана саме з цією метою), а це означало, що своїм життям він завдячував саме йому, темному чоловікові... чоловікові, якого іноді звали Ходаком. Його життя! Чи ж не хотів Сміттебак віддати життя за темного чоловіка? Чи не наполягав на цьому? Не повторював, наче мантру?

Але ж твоя душа... невже ти й душу пропонував?

«Стявши голову, за волоссям не плачуть», — подумав Чувак-Сміттебак і обережно взяв однією рукою ланцюжок, а другою — чорний камінь. Гагат був холодним і гладеньким. Сміттебак трохи потримав його в руці, просто щоб з'ясувати, чи він нагріється. Він гадав, що нічого не вийде, і не помилився. Він повісив камінь на шию, і той притулився до його шкіри, наче крижана кулька.

Та Сміттебак був не проти того холодку — він урівноважував вогонь, який завжди палав у його голові.

— Просто скажи собі, що це якийсь незнайомиць, — мовив Ллойд. — Я про Гека. Завжди так роблю. Так легше. Так...

Двоє готельних дверей із гуркотом розчахнулися. До них полинули відчайдушні, перелякані крики. Натовп охнув.

Сходинками спускалася група з дев'яти осіб. По центру — Гектор Дроген. Він борсався, наче тигр у тенетах. Обличчя в Гека було смертельно блідим, за винятком двох гарячково-червоних плям на вилицях. Усеньким його тілом стікали ріки поту. Він був голісіньким, мов щойно на світ народився. Його тримало п'ятеро чоловіків. Серед них був і Козирний Туз. А Гек ще кпив з його прізвиська...

— Тузе! — тараторив Гектор. — Гей, Тузе, що скажеш? Не можеш друзяці? Мужик, скажи їм, хай перестануть! Я злізу з того лайна, Богом клянуса, — жодних понюшок! Що скажеш? Ну, допоможи трошки! Тузе, *будь ласочка!*

Козирний Туз не озвався, а лише сильніше вхопився за хвицьливу руку їхнього бранця. Цього було достатньо. Гектор Дроген знову заверещав. Його безжально протягли до фонтана.

Позаду них ішли троє: Білюк Горган із великим саквоюжем, чоловік на ім'я Рой Гупс із драбиною, і лисий Моргун Морган (у нього постійно сіпались очі) з планшеткою — у затискачі був листок із друкуванням текстом. Вони ступали врочисто, як плакальники на похоронах.

Гека підволокли до хреста. Нещасний випромінював жаский жовтий сморід страху. Він закотив очі, і показалися брудно-білі білки — наче в коня, якого кинули надворі під час бурі.

— Гей, Сміттебачку, — прохрипів Гек, коли Рой Гупс заходився прилаштовувати позаду нього драбину. — Чуваче-Сміттебаче. Друзяко, скажи їм, хай облишать ці забавки. Скажи їм, що я зіскочу. Скажи їм, що такий переляк ліпший од усіх їбучих лікарень. Скажи їм, мужик.

Сміттебак утупив погляд у землю. Коли він нагнув шию, чорний камінь вивалився з сорочки й повиснув перед його носом. Червоне око наче дивилося на нього, зазірало в саму душу.

— Я тебе не знаю, — промимрив Сміттебак.

Краєм ока він побачив Білюка — той стояв на коліні, затиснувши в куті рота цигарку й замруживши ліве око проти диму. Він відкрив саквояж. Дістав гострі дерев'яні цвяхи. Переляканому Чуваку-Сміттебаку вони здалися завбільшки з кілки, якими припинають намети. Білюк розклав цвяхи на траві, а тоді дістав із саквояжа велику дерев'яну киянку.

Попри жебоніння натовпу, слова Чувака-Сміттебака пробилися крізь панічний дурман, що вкутав розум Гектора Дрогена.

— *Як це — не знаєш?! — дико загорлав він. — Ми ж снідали разом тільки два дні тому! Ти ще цього малого назвав містером Тузіком! Як це — не знаєш, ти, сцикло брехливе?!*

— Геть не знаю, — повторив Сміттебак, цього разу чіткіше.

І він відчув щось дуже близьке до полегкості. Перед собою він бачив лише незнайомця. Незнайомця, який дещо скидався на Карлі Єйтса. Його рука потягнулася до каменя та обкрутила його пальцями. Його прохолода надала впевненості.

— *Брехло!* — крикнув Гек.

Він знову заборсався, щосили працюючи м'язами, і його оголеними грудьми й руками заструменів піт.

— *Брехло! Ще й як мене знаєш! Ще й як, брехло, ще й як!*

— Ні, не знаю. Я тебе не знаю і знати *не хочу*.

Гек знову загорлав. Четверо захеканих вартових схопили його міцніше.

— *Давайте,* — сказав Ллойд.

Гека потягли спиною вперед. Один з чоловіків, які його волокли, виставив ногу та підчепив Гека. Він беркицьнувся на хрест. Тим часом Моргун почав зачитувати друкований текст із аркуша на планшетці. Його пронизливий голос прорізав Гекові крики, як виття круглої пилки.

— *Увага, увага, увага!* Згідно з наказом Рендалла Флегґа, Ватажка Людей і Першого Громадянина, цього чоловіка на ім'я Гектор Алонсо Дроген засуджено до страти через розп'яття за злочин уживання наркотиків.

— *Ні! Ні! Ні!* — кричав Гек навіженим контрапунктом.

Його ослизла від поту лівиця висковзнула з хватки Козирного Туза, і Сміттебак інстинктивно поставив на руку коліно, притиснувши зап'ясток до дерева. За секунду біля нього опинився Білюк. Він присів поряд зі Сміттебаком, тримаючи в руках дерев'яну киянку і два грубі цвяхи. У його роті досі тліла цигарка. Він мав вигляд чоловіка, який зібрався постолярювати в себе на задньому дворі.

— Ага, отак і тримай, Сміттебаче. Зараз його пришпилю. І хвилини не займе.

— Уживання наркотиків заборонене в Громаді Людей, бо не дає залежному робити повноцінний внесок у справу Громади, — швидко проголошував Моргун говіркою аукціонера, а його очі моргали, кліпали та сіпалися. — У цьому конкретному випадку обвинувачуваного Гектора Дрогана спіймали з наркотичним приладдям та великою кількістю кокаїну.

Тепер Геків вереск сягнув такої пронизливості, що якби поряд було щось кришталеве, воно б тріснуло. Він сіпав головою з боку в бік. На губах з'явилася піна. Руками побігли яскраві струмочки крові. Шестеро чоловіків, включно з Чуваком-Сміттебаком, підняли хрест і поставили його в яму з цементом. Силует Гектора Дрогана корчився проти неба. Від болю він закинув голову назад, химерно вигнувши шию.

— ...чиниться задля добробуту Людської Громади! — невблаганно кричав Моргун. — Це послання завершується суворим застереженням і вітаннями громадянам Лас-Вегаса. І хай пришпилять цей бюлетень, що засвідчує реальні факти, над головою відступника, і хай буде його відмічено печаткою Першого Громадянина, **РЕНДАЛЛА ФЛЕГТА**.

— *О Господи, як БОЛИТЬ!* — репетував згори Гектор Дроган. — *О Господи милий, Господи милий, о Господи, Господи, Господи!*

Натовп не розходився мало не годину — кожен боявся, що про нього потім говоритимуть як про першого, хто не витримав. На більшості облич стояла відраза, на багатьох інших — подоба млявого збудження... та спільною їх ознакою був страх.

А от Чувак-Сміттебак не боявся. Чого йому боятися? Він же не знав того чоловіка.

Геть не знав.

— — —

Була чверть по десятій, коли до кімнати Чувака-Сміттебака зайшов Ллойд. Він глянув на Сміттебака та сказав:

— Одягнений. Це добре. А я думав, що ти вже ліг.

— Ні, — відказав Сміттебак. — Ще не сплю. А що?

— Настав час, Сміттебачку, — Ллойд заговорив тихіше. — Він хоче тебе бачити. Флегт.

— Він?..

— Ага.

Чувак-Сміттебак весь стрепенувся.

— Де він? За нього — життя, о так...

— Верхній поверх, — сказав Ллойд. — Він повернувся з узбережжя одразу по тому, як догорів Гек Дроган. Коли ми з Білюком повернулися зі звалища, він був уже тут. Ніхто ніколи не бачив, як він зникає чи приходить, Сміттебаче, та всі знають, коли він знову кудись зірвався. Або коли повернувся. Ну ж бо, ходімо.

— — —

Чотири хвилини по тому кабіна ліфта прибула на горішній поверх, і Чувак-Сміттебак вийшов із ліфта з вибалушеними очима та сяючим обличчям. Ллойд із місця не зрушив.

Сміттебак повернувся до нього.

— А ти не?..

Ллойд видушив жалюгідну посмішку.

— Ні, він хоче зустрітись з тобою наодинці. Щастя, Сміттебаче.

І перш ніж він устиг сказати ще щось, двері ліфта зачинились, і Ллойд зник.

Чувак-Сміттебак розвернувся. Він перебував у шикарному широкому коридорі. Там було двоє дверей, і дальші потроху прочинялися. Усередині чорніла темрява. Та Сміттебак помітив, що в дверях стоїть якийсь силует. І очі. Червоні очі.

Чувак-Сміттебак рушив до силуета. Серце повільно гупало в його грудях, у роті пересохло. Повітря робилося дедалі прохолоднішим. Горілі руки взялися сиротами. Десь глибоко в його нутрі у могилі перевернувся та зойкнув труп Дональда Мервіна Елберта.

А тоді все знову вляглося.

— Той самий Чувак-Сміттебак, — промовив тихий, чарівний голос. — Як добре, що ти з нами. Просто чудово.

— За тебе... життя, — сухим попелом висипалися слова з його рота.

— Так, — ласкаво сказав силует. Губи розійшлися в усмішці, вишкіривши білі зуби. — Та я не думаю, що до цього дійде. Заходь. Дай-но на тебе подивлюся.

Коли Чувак-Сміттебак заходив до кімнати, його очі світилися, а обличчя було обвислим, як у сновиди. Двері зачинились, і вони поринули в морок. На крижану шкіру Сміттебака лягла пекельно гаряча рука... і зненацька він заспокоївся.

— Сміттебаче, у мене є для тебе робота в пустелі, — сказав Флегт. — Чудова робота. Якщо схочеш...

— Що завгодно, — шепотів Чувак-Сміттебак. — Що завгодно.

Рендал Флегт обійняв його за понури плечі.

— Ти будеш моїм палієм, — сказав він. — Ходімо, наллемо випити й побалакаємо.

— — —

І в кінці пожежа була дійсно грандіозною.

РОЗДІЛ 49

Згідно з жіночим годинником марки «Пульсар», Люсі Свонн прокинулася за п'ятнадцять хвилин до півночі. На заході, з боку гір, блимали мовчазні блискавки. «З боку *Скелястих гір*», — поправила вона себе. Ніяк не могла звикнути. До цієї подорожі вона ніколи не заїжджала західніше від Філадельфії, де жив її свояк. Колись жив.

Друга половина двоспального мішка була порожньою, тому вона й прокинулася. Подумала, чи не перевернутися на інший бік і спати собі далі (він повернеться, коли буде готовий), а тоді встала й тихенько рушила туди, де він міг бути, — до узбіччя дороги, що бігла на захід. Рухалася вона спритно та граційно, тому ніхто навіть не ворухнувся. Звісно ж, одна людина її помітила — з десятої до півночі на варті стояв Суддя, і ще ніхто не бачив, щоб він куняв на посту. Судді було сімдесят років, і приєднався він до них у Джоліеті. Відтоді їх уже набралось дев'ятнадцятеро: п'ятнадцять дорослих, троє дітей і Джо.

— Люсі? — тихо спитав Суддя.

— Так. Ви не бачили?..

Почулося тихе хихотіння.

— Звісно ж, бачив. Він біля траси. Там само, де минулої та позаминулої ночі.

Вона підступила ближче й помітила, що на колінах у нього відкрита Біблія.

— Судде, ви так очі посадите.

— Дурниці. Зоряне світло — найкраще освітлення для цього читання. Можливо, єдине правильне. Як тобі це? «Чи ж то життя людини на землі не служба? Чи ж не як дні поденника дні його? Неначе раб, що прагне холодку, немов поденник, що жде зарплати, так місяці омани випали мені на долю, і припали мені ночі болю. Коли лягаю, то кажу: «Коли той день настане?» Коли встаю: «Коли вже вечір?» І насичуюсь турботами до смерку».

— Круто, — мляво озвалася Люсі. — Гарно сказано, Судде.

— Гарно? Це ж Йов. У Книзі Йова гарних речей не водиться, Люсі, — він закрив Біблію. — «Насичуюсь турботами до смерку». Це про твого Ларрі. Мов з нього писано.

— Знаю, — сказала вона й зітхнула. — Якби ж я знала, що з ним таке.

У Судді були свої згоди, та він змовчав.

— Це не через сни, — мовила Люсі. — Нікому більше нічого не сниться. Хіба що Джо. Та Джо... інакший.

— Так. Так і є. Бідолашний малий.

— І ніхто не хворіє. Принаймні відтоді, як померла місіс Воллмен.

Два дні по тому, як до них приєднався Суддя, до Ларрі та його розмаїтої когорти вцілілих пристала пара людей, які назвалися Діком та Саллі Воллмен. Те, що грип пожалів і чоловіка, і дружину, здалося Люсі дуже малоймовірним, і вона підозрювала, що їхній шлюб зовсім молодий і ніде не зареєстрований. Обом було за сорок, і одразу кидалося в око, що вони по вуха закохані. Та тиждень тому вони дісталися дому бабці з їхніх снів, і Саллі Воллмен захворіла. Два дні стояв там їхній табір — усі безпорадно чекали, доки Саллі помре чи одужає. Вона померла. Дік Воллмен досі був з ними, однак він став іншою людиною — тихою, задумливою, блідою.

— Він сприйняв це надто близько до серця, правда? — спитала вона Суддю Ферріса.

— Ларрі з тих чоловіків, які знайшли себе порівняно пізно, — сказав Суддя та прокашлявся. — Принаймні таке склалося враження. Ті, хто пізно себе знаходить, завжди вагаються. Вони — сума тих якостей, які розписують конституції всього світу: це люди активні, проте не фанатики; люди, які підходять до конкретної ситуації з поважним ставленням до фактів і не викривляють їх собі на користь; люди, які незручно почуваються біля керма, однак неспроможні відмахнутися від лідерства, коли їм його пропонують... або нав'язують. З них виходять найкращі правителі-демократи, бо вони рідко кохаються у владі. Зовсім навпаки. І коли щось іде не так... коли помирає місіс Воллмен... а раптом це діабет? — перебив він сам себе. — Може бути. Ціанозна шкіра¹, швидке занурення в кому... можливо, можливо. Та коли так, де був її інсулін? Може, вона вирішила не рятуватися? Невже самогубство?

¹ Ціаноз — синюшний колір шкіри та слизових оболонок, що з'являється внаслідок накопичення у верхніх шарах епітелію гемоглобіну еритроцитів, недостатньо насичених киснем.

Склавши руки під підборіддям, Суддя поринув у задуму. Він скидався на квочку якогось чорного хижого птаха.

— Коли щось іде не так... ви наче не домовилися, — акуратно підштовхнула його Люсі.

— Коли щось іде не так, коли, наприклад, помирає Саллі Воллмен, — від діабету, внутрішньої кровотечі абощо — такі, як Ларрі Андурвуд, винуватять себе. Люди, яких величають конституції, рідко коли доживають щасливо. Мелвін Пьорвіс, суперфедерал тридцятих, застрелився з власної табельної зброї в 1959-му¹. Коли застрелили Лінкольна, його вже доїдала передчасна старість і він гойдався на межі нервового зриву. Завдяки державному телебаченню ми отримали змогу спостерігати, як президенти нашої країни марніють на наших очах — спершу різницю було помітно щомісяця, а тоді вже й щотижня. І згорали вони досить швидко, за винятком хіба що Ніксона, який жирів на владі так само, як упирі набухають від крові, та ще Рейгана — мені він здавався трохи затупим, щоб старіти. Гадаю, Джеральд Форд був таким самим.

— Мабуть, річ не тільки в цьому, — сумно промовила Люсі.

Суддя запитально глянув на неї.

— Як там написано? «Насичуюсь турботами до смерку»?

Він кивнув.

— Непоганий опис закоханого чоловіка, чи не так?

Суддя подивився на неї, здивувавшись, що вона з самого початку знала про те, що він не хотів говорити. Люсі знизала плечима, гірко всміхнулася, вигнувши губи карлючкою.

— Від жінки цього не сховаєш, — сказала вона. — Жінка завжди здогадається.

Перш ніж він щось сказав, вона рушила до дороги — у напрямку того місця, де сидів Ларрі. Сидів і думав про Надін Кросс.

— — — —

— Ларрі?

— Тут, — озвався він. — Ти чого не спиш?

— Змерзла, — сказала Люсі й кивнула на нього — Ларрі сидів на узбіччі, схрестивши ноги, наче в медитації. — Знайдеться для мене місце?

¹ Мелвін Горас Пьорвіс Другий (Melvin Horace Purvis II, 1903—1960) — агент Федерального бюро розслідувань. Відомий як очільник розшуку таких злочинців, як Пацан Нельсон, Красунчик Флойд і Джон Діллінджер. Застрелився зі зброї, подарованої його колегами на згадку про службу. За однією з версій, це сталося випадково. У тексті роману вказано помилкову дату.

— Атож.

Він посунувся. За день камінь набрався теплоти і ще беріг її часточку. Вона сіла. Ларрі пригорнув її. Люсі прикинула, що наразі вони десь миль за п'ятдесят від Боулдера. Вирушать до дев'ятої ранку і пообідають уже у Вільній боулдерській зоні.

Вільна боулдерська зона. Так говорив чоловік, якого вони чули по радію. Звали його Ральф Brentner, і дещо сором'язливо він пояснив тим, хто міг його чути, що «Вільна боулдерська зона» — лише позивний для радію. Однак Люсі ця назва подобалася сама по собі. Тим, як вона звучала. А звучала вона якраз відповідно. У тій назві чувся новий початок. І Надін Кросс учепилася за неї мало не з релігійним запалом, наче в ній крилися надприродні сили.

Три дні по тому, як Ларрі, Надін, Джо та Люсі завітали до Стовінгтона і з'ясувалося, що в епідемцентрі немає жодної живої душі, Надін запропонувала знайти Сі-Бі-радію та моніторити всі сорок хвиль. Ларрі прийняв цю думку з розкритими обіймами — так само як і всі інші її ідеї, подумала Люсі. Вона зовсім не розуміла цю Надін. Та жінка запала Ларрі в душу, і це було очевидно, але коли справи виходили за межі звичної рутини, Надін не хотіла мати з ним нічого спільного.

Хай там як, а думка з радію виявилася дійсно слухною навіть попри те, що породив її мозок відлюдька — виняткового ставлення удостоювався тільки Джо. Надін сказала, що це найлегший спосіб вийти на контакт із групами інших людей і домовитися з ними про зустріч.

Це призвело до заплутаної дискусії серед учасників їхньої когорти, яка на той час налічувала півдюжини — до них приєднався Марк Зеллмен, зварювач із околиць Нью-Йорка, та двадцятишестирічна медсестра Лорі Констебл. А те обговорення закінчилося ще однією неприємною суперечкою щодо снів.

Лорі тоді сказала, що вони й так достеменно знають, куди їхати. Вони прямували за розумахою Гарольдом Лодером і його групою до Небраски. Звісно, що їхали в одному напрямку та користувалися тими ж вказівками — сні були надто яскравими та виразними, щоб від них відмахнутися.

Трохи отак посперечавшись, Надін впала в істерику. Жодних снів їй не снилося. Повторюю: *жодних клятих снів*. Решті кортить позайматися груповим самогіпнозом — гаразд. Їдуть до Небраски, керуючись вказівками, як ті таблички в Стовінгтоні (бодай якесь раціональне підґрунтя!), — гаразд. Та вони мусили второпати, що

вона з ними не через метафізичну маячню. Якщо їм однаково, то вона прислухатиметься до радіо, а не до галюцинацій.

Марк повернувся до напруженої Надін і дружньо всміхнувся, показавши поцятковані прогалинами ряди зубів.

— Якщо ніч не сниться, то як так, що минулої ночі я прокинувся від твоїх балачок уві сні?

Надін поблідла, як полотно.

— Хочеш сказати, що я брешу? — мало не закричала вона. — Якщо так, одному з нас краще забратися звідси просто зараз!

Джо притиснувся до неї, заскімлив.

Ларрі все залагодив, погодившись на ідею з радіостанцією. І десь минулого тижня вони почали приймати передачі. Та надходили сигнали не з Небраски: люди поїхали з Гемінгфорд-Гоума до того, як вони туди потрапили, — сні їх про це попередили, однак видіння зробилися тьмянішими і вже не так їх підшпорювали. Підсилені потужним передавачем Ральфа Brentnera, вони приходили з Боулдера, штат Колорадо, розташованого за шість сотень миль західніше.

Люсі й досі пам'ятала радісні, на межі екстазу обличчя своїх супутників, коли крізь статистику пробилася гугнява оклахомська говірка Ральфа: «Це Ральф Brentner, Вільна боулдерська зона. Якщо ви мене чуєте, для відповіді користуйтеся хвилиною 14. Повторюю, хвилиною 14».

Вони його чули, та тоді їхньому радіо не вистачало потужності, щоб відповісти. Однак вони наближались до Боулдера і завдяки Ральфові дізналися, що Ебігейл Фрімантл (подумки Люсі завжди називатиме її матінкою Ебігейл) і її група прибули туди першими, а відтоді до них постійно прибували нові люди — вони приходили по двоє, по троє, а іноді й групами осіб по тридцять. Коли Brentner уперше з ними зв'язався, у Боулдері зібралося вже двісті душ, а цього вечора — їхнє радіо тепер було в зоні досяжності, і вони гарно потеревенили — набралось понад триста п'ятдесят. Їхня ватага наблизить це число до чотирьох сотень.

— Поділишся думками — дам льодяника, — мовила Люсі до Ларрі та поклала руку йому на плече.

— Я думав про той годинник і смерть капіталізму, — сказав він і показав на її «Пульсар». — Раніше було так: при, як бик, або здохнеш. І найвідчайдушніші бики здобували собі червоні, білі та блакитні «кадилаки» й годинники, на кшталт твого «Пульсара». А тепер у нас справжня демократія. Будь-яка американка може піти й узяти собі цифровий «Пульсар» та норкову шубку, — Ларрі засміявся.

— Може бути, — кивнула Люсі. — Та хочу тобі дещо сказати. Можливо, я не сильно розбираюся в капіталізмі, та мені є що розповісти про цей годинник за тисячу доларів. Наприклад, те, що він ні к бісу не годиться.

— Справді? — Ларрі здивовано глянув на неї та всміхнувся. — Як так?

Усмішка була слабенькою, однак щирою. Люсі була рада її побачити, адже усмішка адресувалася їй.

— Бо ніхто не знає, котра зараз година. Чотири чи п'ять днів тому я спитала час у містера Джексона, Марка та в тебе, питала вас одного за одним. І всі ви відповіли по-різному й сказали, що ваші годинники спинялися принаймні один раз... Пам'ятаєш про той заклад, де стежили за світовим часом? Яюсь, коли я працювала в офісі лікаря, читала журнальну статтю. Аж щелепа відвисла. Лік вели аж до мілімікросекунд. У них там були і маятники, і сонячні годинники, і взагалі що завгодно. А тепер я це згадую та психую. Певне, усі ті годинники вже спинились, у мене є «Пульсар» за тисячу доларів, який я поцупила з ювелірної крамниці, та час до сонячної секунди він не відлічить. А мав би. І все через грип. Через клятий грип.

Вона замовкла, і деякий час вони сиділи без розмов. Ларрі показав пальцем на небо.

— Дивись!

— Що? Де?

— Третя година¹, угорі. Уже друга.

Вона подивилася в тому напрямку, та нічого не помітила. Ларрі притиснув до її скронь теплі руки й повернув голову до потрібного квадранта неба. Тоді вона це побачила, і подих заляк у її горлі. Яскрава цятка — яскрава, як зірка. Вона світилася жорстким, постійним світлом і хуленько бігла небом зі сходу на захід.

— Господи милий! — вигукнула Люсі. — Ларрі, це ж літак, правда? Справді літак?

— Ні. Це супутник. Певне, нарізатиме кола ще років із сімсот.

Вони сиділи й спостерігали за ним, доки супутник не зник за чорною громадою Скелястих гір.

— Ларрі? Чому Надін цього не визнає? — обережно спитала Люсі. — Я щодо снів.

¹ Тут знову йдеться про годинникові позиції.

Він ледь помітно напружився, і вона пожалкувала, що порушила цю тему. Та якщо почала, вже дотисне. Хіба що він попросить її заткатися.

— Вона каже, що їй нічого не сниться.

— Та це ж неправда. Марк правий. І вона дійсно говорить уві сні. Одного разу так галасувала, що навіть я прокинулася.

Тепер Ларрі вже дивився на неї. Минула секунда, дві, три...

— Що вона говорила? — урешті спитав він.

Люсі замислилася, намагаючись пригадати ті слова.

— Вона борсалася в спальному мішку та постійно повторювала: «Не треба, він такий холодний, не треба, я не витримаю, такий холодний, такий холодний». А тоді почала рвати на собі волосся. Рвала на собі волосся просто вві сні. І стогнала. Аж мороз пішов поза шкірою.

— Люсі, людям же сняться жахіття. І це не означає, що всі вони про... ну, про *нього*.

— Після заходу сонця про нього краще не балакати, так?

— Краще не треба, так.

— Ларрі, вона так поводить, наче потроху розвалюється. Розумієш, про що я?

— Так.

Він усе розумів. Попри твердження Надін, що їй нічого не сниться, коли вони дісталися Гемінгфорд-Гоума, під її очима залягли темні синці. Її пишне, густе волосся помітно посивіло. І коли хтось торкався її, вона здригалася, навіть *підскакувала*.

— Ти ж кохаєш її, чи не так?

— Ох, Люсі, — докірливо протягнув Ларрі.

— Ні, я просто хочу, щоб ти знав... — вона глянула на нього й захитала головою. — Я мушу це сказати. Я ж бачу, як ти на неї дивишся... і як вона інколи дивиться на тебе, коли ти зайнятий чимось, і... все гаразд. Ларрі, вона кохає тебе. Однак боїться.

— Чого боїться? Чого боїться?

Він згадав, як намагався її покохати за три дні після стовінгтонського фіаско. Відтоді вона зробилася дуже тихою. Іноді Ларрі бачив її бадьорою та в гарному настрої, та тепер було очевидно: ця життєрадісність давалася їй через силу. Джо саме заснув. Ларрі сів поряд із Надін, і деякий час вони розмовляли. Не про нинішню ситуацію, а про колишні безпечні часи. Ларрі спробував її поцілувати. Надін відштовхнула його, відвернулася, та не раніше, ніж Ларрі відчув усе те, про що казала Люсі. Він спробував знову — грубо, та водночас ніжно, бо хотів її так, що мало дах не зривало.

І на одну мить вона поступилася, показавши йому, як усе могло б бути, якби...

А тоді вона вирвалась і відсторонилась — лице бліде, схрещені руки притиснуті до грудей, голова опущена.

— *Ларрі, не роби цього, прошу. Спробуєш знову, і мені доведеться піти разом із Джо.*

— *Чому? Чому, Надін? Чорт, та що ж тут такого страшного?*

Вона не відповіла. Просто стояла понура. Під очима в неї вже почали з'являтися темні синці. Урешті вона заговорила:

— *Я б сказала, якби могла.*

І на цих словах вона пішла геть, навіть не озирнувшись.

— Коли я вчилася в дванадцятому класі, у мене була подруга, яка так поводитися, — сказала Люсі. — Звали її Джолін. Джолін Мейджорс. Джолін до старших класів не потрапила. Вона кинула школу через хлопця. Військового з ВМС. Коли вони одружувалися, Джолін була вже вагітною, однак утратила дитину. Її чоловіка часто не було вдома, а Джолін... вона любила порозважатися. Ще й як. От він і перетворився на Отелло. Якось він сказав їй, що як зловить із кимось, то переламає її руки та обличчя підрихтує. Можеш уявити, як їй жилося? Чоловік приходив до тебе й каже: «Ну, сонечко, буду відчалувати. Поцілуй-но мене, а тоді погоцаємося на сні. О, мало не забув: якщо повернусь і хтось скаже, що ти пустувала в мене за спиною, я переламаю тобі обидві руки та лице підправляю».

— Ага, не дуже.

— Та за деякий час вона зустрілася з одним парубком, — вела далі Люсі. — Він був помічником фізрука в школі Бьорлінгтона. Никалися, раз по раз озираючись. Не знаю, чи її чоловік приставив за ними якогось шпигуна, та за деякий час це вже не мало значення. За деякий час Джолін почала сипатися. Могла подумати, що якийсь чолов'яга на автобусній зупинці — друг її чоловіка. Шарахалася від комівояжерів у дешевеньких готелях. Боялася, навіть якщо цей готель у штаті Нью-Йорк. Трусилася й тоді, коли вони з Гербом питали якогось копа, як проїхати до зони відпочинку, — раптом це той самий шпигун? Грюкали двері — вона зойкала. Чулися кроки на сходах — підскакувала. Аж до такого дійшло. Гербові стало страшно, і він її кинув. Та боявся він не її чоловіка, а саму Джолін! І коли її чоловік уже мав повернутися додому, у неї стався нервовий зрив. А все через її надмірну любов до забавок у ліжку... і через його страшні ревності. Надін нагадує мені Джолін. І мені її шкода. Не скажу, що вона мені дуже подобається, та мені справді її шкода. Вигляд вона має геть кепський.

— Хочеш сказати, що Надін боїться мене так само, як Джолін боялася свого чоловіка?

— Можливо, — сказала Люсі. — Та от що тобі скажу: де б не був чоловік Надін, він точно не з нами.

Ларрі нервово засміявся.

— Нам слід повертатися. Треба поспати. Завтра буде важкий день.

— Так, — кивнула Люсі.

Їй подумалося, що він не зрозумів ані слова, і зненацька вона вмилася слізьми.

— Гей, — прошепотів Ларрі. — Гей...

Він спробував її пригорнути, та Люсі відмахнулася від його руки.

— Можеш не перейматися! Ти й так отримувеш від мене, що хочеш!

У ньому лишилося вдосталь від старого Ларрі, щоб він замислився, чи долине її голос аж до табору.

— Люсі, до цього тебе ніхто не силував, — похмуро промовив він.

— Ох, який же ти *тупий!* — крикнула вона та вдарила його кулаком по стегну. — От скажи, Ларрі, чого мужики такі тупі? На пальцях усе пояснювати. Ні, руки ти мені не викручував. Я ж не *Надін*. Та й навіть якби ти викручував їй руки, вона б однаково плюнула тобі в око та ноги стулила. У чоловіків є багато прізвиськ для таких, як я, — чула, що ними розписують громадські вбиральні. А справа лиш у тому, що хочеться когось теплого, щоб і *самій* зігрітися. Хочеться любові. Невже це так кепсько?

— Ні. Зовсім ні. Однак, Люсі...

— Однак ти в це не віриш, — пхекнула вона. — Тому ганяєшся за міс Нечіпахою, а коли кортить позайматися горизонтальним джазом, Люсі завжди під рукою.

Він сидів і мовчки кивав. Вона говорила щиру правду. Та він був надто стомлений і замучений, щоб спробувати переконати її в протилежному. Люсі це помітила — вираз її обличчя пом'якшав, і вона обійняла його.

— Ларрі, якщо ти її впіймаєш, я першою кину тобі букет. Я не з тих, хто любить на когось зуби точити. Просто... спробуй не надто розчарувати.

— Люсі...

Раптом вона заговорила таким несподівано міцним, звучним голосом, що на мить у нього сироти повиступали.

— Просто я вірю в те, що любов дуже важлива, що вижити нам допоможуть лише любов і гарні стосунки. Проти нас ненависть, ба навіть гірше — порожнеча й байдужість.

Пауза.

— Ти правий, — мовила вона вже тихіше. — Година пізня. Я повернуся до спальника. Ідеш?

— Так, — кивнув Ларрі.

Вони підвелись, і, зовсім не задумуючись, Ларрі пригорнув її та міцно поцілував.

— Люсі, я люблю тебе так, як тільки можу.

— Я знаю, — сказала вона та стомлено всміхнулася. — Знаю, Ларрі.

Він обійняв її, і цього разу вона не скинула його руку. Вони повернулися до табору разом, сором'язливо покохалися та заснули.

— — —

Наче кішка вночі, Надін прокинулася двадцять хвилин по тому, як Ларрі з Люсі повернулися до табору, і за десять хвилин по тому, як вони полюбилися та послули.

У її венах шумів переляк.

«Хтось хоче мене», — подумала вона, дослухаючись до того, як стишується колотнеча в грудях. Широко розплющеними, сповненими темряви очима вона дивилася вгору, на небо, покреслене чорним гіллям в'яза. «Так. Хтось хоче мене. Це правда».

«Але ж він такий... такий холодний».

Батьки та брат Надін загинули в автомобільній катастрофі, коли їй було шість років, — того дня вона не поїхала з ними провідати дядька з тіткою, а натомість лишилася погратися з другом, що жив на їхній вулиці. Все одно брата вони любили більше, це вона пам'ятала. Бо брат був не малим безбатченком, якого вкрали з коліски сиротинцю у чотири з половиною місяці — не таким, як вона. Його походження було зрозуміле. Адже він був — фанфари, будь ласка, — *Їхнім Власним Дитям*. А Надін завжди й навіки належала тільки Надін. Вона була дитям землі.

Після нещасного випадку вона перебралася до дядька з тіткою, бо вони були єдиними родичами. Жили вони в Білих горах східного Нью-Гемпширу. Їй пригадалося, як на восьмий день народження вони возили її покататися на фунікулері до гори Вашингтон — від височини в неї пішла кров носом, і вони розізлилися. Тітка з дядьком були застарими — коли їй виповнилося шістнадцять, вони вже підбиралися до шостого десятка. Того ж року, у ніч вина, коли мрії конденсувалися з чистого повітря, наче молоко сутінкових фантазій, вона прудко мчала блискучою від роси травою. То була ніч кохання. І якби хлопець упіймав її, вона віддала б йому всі нагорода,

які тільки мала... та чи не байдуже, піймав він її чи ні? Вони бігли, і хіба ж це не найголовніше?

Та він її не піймав. На місяць наповзла хмара. Роса зробилася липкою, неприємною, лячною. Смак вина в роті зробився гіркуватим, наелектризованим. Сталася якась метаморфоза, і в неї з'явилося відчуття, що варто, *необхідно* зачекати.

І де ж він, її суджений, її загадковий наречений? Якими вулицями, якими дорогами, якими вулицями стукають його чоботи, ед-наючись тим стуком із ламким, коктейльним дзенькотом, що розбиває світ на акуратні й раціональні скалки? Які холодні вітри належать йому? Скільки динамітних шашок у його затертому рюк-заку? Хто скаже, як звали його в шістнадцять років? Скільки років йому, скільки віків? Де його дім? Що за мати притискала його до грудей? Надін була певна лише того, що й він сирота і що його час наближався. Він гуляв дорогами, які ще не проторували, й однією ногою вона була вже там. Перехрестя, на якому вони зустрінуться, лежало попереду. Він був американцем, це вона знала, — чоловіком, який любить молоко та яблучні пироги; чоловіком, якому будуть до смаку по-домашньому гарні скатертини в червону клітинку. Америка — його дім, і пересувається він потаємними шляхами, прихованими шосе, підземними залізницями, дороговкази на яких писано рунами. Він інший чоловік, відщепенець, вигнанець, темний, Ходак, і каблуки його стоптаних черевиків стукають запашними шляхами літніх ночей.

Хто відає-знає, коли наречений прибуде?

Вона, незаймана цілина, чекала на нього. У шістнадцять років вона мало не скорилася поклику тіла, і ще раз — у коледжі. Обидва чоловіки пішли геть злі й спантеличені (так само як Ларрі) — вони відчували перетин доріг у її нутрі, чули якийсь містичне, закладене від народження перехрестя.

Місцем, де розходилися дороги, був Боулдер.

Час наближався. Він покликав її, наказав їй прийти.

Після коледжу Надін закопалась у роботу. Вона винаймала будинок разом із двома дівчатами. Що за дівчата? Ну, були та загули. Лише Надін нікуди не тікала, і вона була завше люб'язною до молодиків, яких приводили її мінливі сусідки, та сама ні з ким не водилася. Вона підозрювала, що вони жебонять про неї та кличуть старою дівою, а то й вважають дуже обережною лесбіянкою. Та це неправда. Вона просто була...

Непочатою.

І в очікуванні.

Інколи їй здавалося, що близько зміни. Прибирає собі іграшки в порожньому класі, аж раптом насторожено завмирає з вогняними очима, геть забувши про чортика з табакерки в руці. «Наближаються зміни... — думала вона тоді, — ...скоро подме ураган». Іноді, коли в її голову закрадалася така думка, Надін ловила себе на тому, що озирається через плече, наче загнаний звір. А тоді пелена спадала, і вона нервово сміялася.

Волосся в неї почало сивіти ще на шістнадцятому році — тоді, коли її ловили, та не піймали. Спершу з'явилося лише кілька білих волосин, що світилися на чорному тлі. Не сивих, ні — то неточне слово... *білі*, вони були *білі*.

За кілька років по тому вона якось ходила на вечірку, яку влаштовували в підвальній залі для відпочинку одного гуртожитку. У приміщенні панувала півтемрява, і скоро студенти почали розходитися парами, шукаючи затишне місце. Багато дівчат (у їхньому числі й Надін) відпросилися з гуртожитків на ночівлю. Вона була цілком налаштована покінчити з цим і дійти до кінця... однак щось, поховане під місяцями й роками, стримало її. А наступного ранку вона зайшла до вбиральні, залитої холодним сонячним промінням, поглянула на себе в довге горизонтальне дзеркало та помітила, що білість знову розширила свої володіння. Здавалося, що сталося це за одну лише ніч, проте, ясна річ, це було неможливо.

Тож роки йшли, відцоковуючи сезони байдужого часу, і в ній зривали почуття, так, *почуття*, і бувало, що вона прокидалася глибокої, могильної ночі, охоплена водночас і жаром, і холодом, уся в поту, солодко жива та свідомо в окопі свого ліжка, поки в голові екстатично бриніли брудні думки про химерний, темний секс. Катаючись у гарячій рідині. Кінчаючи та кусаючи водночас. А вранці вона підходила до дзеркала та дивилася, чи не побільшало білості.

Роками вона зовні лишалася Надін Кросс — милою, доброю з дітьми, вправною в роботі, самотньою. Колись така жінка могла спричинити в спільноті чимало балачок та цікавості, однак часи змінилися. І її краса була такою незвичною, що могло видатися, ніби її становище цілком природне.

І незабаром часи мали знову змінитися.

Тепер, коли наближалася мить зламу, вона почала пізнавати свого нареченого через сни, почала його трохи розуміти, навіть не бачивши обличчя. Він — той, кого вона чекала. Вона хотіла піти до нього... і не хотіла. Надін судилася йому, однак він смертельно лякав її.

А тоді з'явився Джо, і за ним — Ларрі. Усе надзвичайно ускладнилося. Вона почувалася, наче приз у перетягуванні каната. Надін знала, що чомусь її чистота й незайманість важливі для темного чоловіка. Що коли б вона підпустила до себе Ларрі (або ж когось іншого), темні чари розвіялися б. Її вабило до Ларрі. Надін подумала й вирішила, що віддасться йому — учергове вирішила з цим покінчити. Хай бере, хай усе скінчиться, хай. Вона дуже стомилася, і Ларрі мав рацію. Забагато сухих років чекала вона свого судженого.

Та Ларрі був геть *не тим* чоловіком... принаймні так їй спершу здалося. Спершу Надін відмахнулася від його залиць із презирством кобили, що зганяє муху, махнувши хвостом. Їй пригадалося, як вона подумала: «Хто ж мене звинуватить, що я дала відкоша такому чоловікові?»

Однак вона пішла разом із ним. Факт є фактом. Та відчайдушно хотіла знайти інших людей, і не лише через Джо, а тому, що вона вже подумувала кинути хлопчика й самій вирушити на захід у пошуках свого чоловіка. Лише роки натренованої відповідальності за дітей, яких віддавали під її опіку, стримали її від цього вчинку... і знання, що Джо загине наодинці.

У світі, де померло стільки людей, найстрашніший гріх — приречення на смерть нових душ.

Тож вона пішла з Ларрі, який, урешті-решт, був краще, ніж ніщо чи ніхто.

Та виявилось, що Ларрі Андервуд — значно більше, ніж просто щось або хтось: він був наче одна з тих оптичних ілюзій (можливо, навіть для себе), коли води здаються мілкими, лише дюйм-два завглибшки, та пробуєш намацати дно — і зненацька рука занурюється аж по лікоть. Те, як він потоваришував із Джо — це перше. Те, як Джо прив'язався до нього — це друге. І третє — її власні ревності до їхньої дедалі міцнішої дружби. У велльському мотосалоні Ларрі поставив на хлопця пальці обох рук і виграв.

Якби Ларрі з Джо не сконцентрували всю увагу на кришці, що закривала цистерну з бензином, вони б побачили, як у неї відвисла щелепа, утворивши здивоване «о». Не в змозі поворухнутися, вона спостерігала за ними, прикипівши очима до блискучого металевого лома, і чекала, коли він затремтить і відлетить убік. Лише коли все скінчилося, вона усвідомила, що насправді чекала, коли почуються крики.

Кришку підняли, перекинули, і її судження виявилось помилковим — помилка була настільки глибокою, що її можна було назвати наріжною. Виявилось, Ларрі пізнав Джо краще за неї навіть

без спеціальної освіти та за значно коротший термін. Лише потім вона зрозуміла, наскільки важливим був епізод з гітарою, як швидко й чітко він окреслив стосунки Ларрі і Джо. І що ж стало основою цих стосунків?

Залежність, ясна річ, — що ще могло викликати той раптовий напад ревнощів? Якби Джо залежав від Ларрі, це було б нормально та прийнятно. Та засмутило її те, що й Ларрі залежав від Джо, потребував його зовсім не так, як вона, а інакше, по-своєму... *і Джо це знав.*

Невже вона помилилася в Ларрі настільки серйозно? Тепер їй гадалося, що відповідь «так». Той нервовий, егоїстичний фасад був лише лаком, і з використанням він стирався. Навіть сам факт, що протягом усієї подорожі він тримав усіх купи, говорив про його рішучість.

Здавалося, висновок очевидний. Та, попри рішення віддатися Ларрі, частина її досі належала темному чоловікові... і покохатися з Ларрі було однаково що вбити ту частку назавжди. Вона не знала, чи зможе це зробити.

І тепер темний чоловік снівся не тільки їй.

Спершу її це збентежило, тоді налякало. Коли для обміну враженнями поряд були тільки Ларрі та Джо, вона просто боялася, та коли вони стріли Люсі Свонн і та сказала, що їй наснився подібний сон, страх переріс у лютий жах. Уже не можна було сказати, що їхні сни лише *нагадували* її видіння. Що, коли всі вцілілі бачать те саме? Що, коли час темного чоловіка врешті настав? І не лише для неї, а й *для всіх людей, що лишилися на планеті?*

Ця думка викликала в ній бурю суперечливих емоцій: чистого жаху та непереборного потягу. Надін трималася за думку про Стовінгтон мало не панічною хваткою. За своєю суттю Стовінгтон був символом здорового глузду й раціональності проти відчуття темної магії, що наростала навколо неї. Та виявилось, що епідепцентр стоїть пустою, і в очах Надін він здався глузуванням з образу безпечної гавані, який вона збудувала у своїй уяві. Символ здорового глузду й раціональності виявився будинком смерті.

У міру того як вони рухалися на захід, підбираючи вцілілих, її сподівання, що все скінчиться без сутички, поступово сконало. Воно помирало разом із тим, як зростала її повага до Ларрі. Наразі він спав із Люсі Свонн, та яка різниця? Вона вже належала іншому. Решті снилися два протилежні сни: про темного чоловіка і про стару жінку. Старенька уособлювала якусь давню силу — так само як і темний чоловік. Бабця була осердям, навколо якого поступово збираються вцілілі.

Надін вона ніколи не снилася.

Тільки темний чоловік. І коли сни, які снилися решті учасників їхньої групи, різко зійшли нанівець, так само незрозуміло, як і з'явилися, сни Надін стали виразнішими й сильнішими.

Вона знала багато такого, про що вони навіть не здогадувалися. Звали темного чоловіка Рендаллом Флеггом. Людей на Заході, які виступали проти нього або робили щось не за правилами, розпинали на хрестах або зводили з розуму та кидали в киплячий казан Долини Смерті. У Сан-Франциско та Лос-Анджелесі були невеликі групи техніків, однак ці міста — лише тимчасова дислокація, і зовсім скоро вони мали вирушити до Лас-Вегаса, де збирались основні сили Флегга. Він нікуди не поспішав. Літо котилося до завершення. Скоро перевали Скелястих гір занесе снігом, і хоча снігоочисників удосталь, водіїв на них виділяти не стануть. Надійде довга зима — час, щоб зібратися, згуртуватися. А у квітні... чи травні...

Надін лежала в пітьмі та дивилася на небо.

Боулдер — її останній шанс на порятунок. Та старенька — її остання надія. Здоровий глузд і раціональність, які вона сподівалася знайти в Стівінгтоні, почали формуватися в Боулдері. Вони були добрими, хорошими людьми, думала Надін, і якби ж для неї все було так просто — для неї, жінки, що піймалася в божевільне хитросплетіння пристрасті та суперечливих бажань.

Наче домінантний акорд, що програвався знову й знову, в її голові пульсувала непохитна віра в те, що вбивство в такому спустошеному світі є найстрашнішим гріхом, а її серце цілком упевнено промовляло, що спеціалізація Рендалла Флегга, його козир — це смерть. Та як же вона жадала зімкнути свої уста з його холодними губами... більше, ніж хотіла цілунку того хлопця зі школи чи іншого, з коледжу... навіть більше, ніж поцілунків з обіймами Ларрі Андервуда.

«Завтра ми будемо в Боулдері, — подумала Надін. — Може, тоді я й дізнаюся, чи скінчилася моя подорож...»

Небо дряпнула падаюча зірка, і, наче дитина, вона загадала бажання.

РОЗДІЛ 50

Наближався світанок, забарвлюючи небо на сході в ніжний рожевий колір. Стю Редман і Глен Бейтман пройшли вже приблизно півшляху до верхівки гори Флегстафф у Західному Боулдері, де передгір'я Скелястих гір здіймалося з пласкої рівнини доісторичним

видивом. У передранковому світлі Стю думав, що сосни, які запустили своє коріння, наче кігті, в майже прямовисну скелю, подібні до вен, випнутих на руці якогось велетня, що виткнулася із землі. Десь на сході Надін Кросс нарешті ковзнула в неглибокий півсон, який не приносить відпочинку.

— Болітиме ж у мене голова ввечері, — зауважив Глен. — Просто повірити не можу, що після студентських часів отак пив усю ніч.

— Світанок того вартий, — відгукнувся Стю.

— Ще й як. Чудовий. Ти раніше бував у Скелястих?

— Ні, — відказав Стю. — Але радий, що потрапив.

Він хильнув вина з глека, а тоді продовжив.

— Добре вже в голові гуде... — він мовчки окинув оком краєвид і за кілька секунд кривувато посміхнувся до Глена. — Що ж зараз має статися?

— Статися? — Глен звів догори брови.

— Атож. Тому я тебе сюди й привів. Сказав Френні: «Я його напою як слід, а тоді покопаюь у нього в голові». Вона сказала: «Давай».

Глен усміхнувся.

— На дні винної пляшки чайного листа не побачиш.

— Не побачиш, але вона пояснила мені, що означає те, чим ти займався раніше, — соціологія. Це дослідження взаємодії груп. То зроби якоесь розумне припущення.

— Позолоти ручку, чирвовий!

— Золото — без проблем, лисику. Завтра поведу тебе до Першого національного банку і мільйон доларів дам. Домовилися?

— Серйозно, Стю, — що ти хочеш знати?

— Та те саме, що, мабуть, і глухонімий Андрос. Що буде далі. Краще не знаю, як сказати.

— Буде якоесь суспільство, — поволі промовив Глен. — Яке саме? Зараз важко сказати. Тут зараз майже чотириста людей. Гадаю, судячи зі швидкості, з якою вони з'являються зараз — дедалі більше з кожним днем, — до вересня нас буде вже тисячі півтори. До першого жовтня — чотири з половиною тисячі, а до того, як у листопаді випаде перший сніг і перекриє дороги — тисяч із вісім. Запиши: це прогноз номер один.

Стю й справді витяг блокнот із задньої кишені джинсів і записав, трохи насмішивши Глена.

— Мені в це важко повірити, — сказав Стю. — Ми вже практично всю країну пройшли, а нам і сотні людей ще не трапилось.

— Але ж вони з'являються, чи не так?

— Так, мало-помаленьку.

— Як ти сказав?

— Мало-помаленьку. У мене мама так казала. Ти що, на мою материнську мову бочку котиш?

— Ніколи не настане той день, коли я втрачу будь-яку пошану до власної шкіри й покочу бочку на техаську маму, Стюарте!

— Ну так, звісно, з'являються. Ральф зараз вийшов на зв'язок із п'ятьма-шістьма групами: наприкінці тижня нас має налічуватися п'ятсот.

Глен знову всміхнувся.

— Так, і матінка Ебігейл тримає з ним зв'язок своєю «радіостанцією», а по справжньому радіо вона говорить не буде. Каже, боїться, що її струмом вдарить.

— Френні так любить цю стареньку, — сказав Стю. — Частково тому, що та багато знає про пологи, а частково — просто любить та й годі. Розумієш?

— Розумію. Майже всі так само.

— Вісім тисяч людей до зими... — Стю повернувся до того, про що йшлося. — Отакої!

— Це проста арифметика. Скажімо, грип знищив дев'яносто дев'ять відсотків населення. Може, все не так уже й погано, але для певності припустімо таку цифру. Якщо грип смертельний на дев'яносто дев'ять відсотків, то він вигубив на хрін двісті вісімнадцять мільйонів людей — тільки у нас, — він поглянув на вражене обличчя Стю й похмуро кивнув. — Може, все й не так страшно, але, відштовхуючись від цієї цифри, можна робити доволі вірогідні припущення. А фашисти порівняно з ним — просто діти, чи не так?

— Боже мій, — промовив Стю.

— Але все ж у живих залишається понад два мільйони людей — п'ята частина Токіо, чверть Нью-Йорка до епідемії. І це тільки в нас. Потім, гадаю, із них кожен десятий не пережив наслідків епідемії. Вони, я б висловився так, стали жертвами поступідемічного шоку. Такі, як, наприклад, бідолаха Марк Бреддок з апендицитом — а ще нещасні випадки, самогубства, та й убивства теж. Отже, лишається мільйон і вісімсот тисяч. Але ми підозрюємо, що є і якийсь Супротивник, чи не так? Отой темний чоловік, який нам сниться. Десь на захід від нас. Там сім штатів, які можуть офіційно вважатися його територією... якщо він справді існує.

— Гадаю, що таки існує, — мовив Стю.

— І в мене таке відчуття. Але чи не володіє він, попросту кажучи, всіма людьми отам? Я так не вважаю — не більше, ніж матінка Ебігейл автоматично володіє рештою сорока одним штатом континентальних США. Думаю, що люди поки що повільно дрейфували — і такому стану речей настає кінець. Вони групуються. Коли ми вперше обговорювали це в Нью-Гемпширі, я собі уявляв десятки дрібненьких спільнот. Не зважив я — бо не знав — на нездоланне тяжіння двох протилежних снів. То — новий факт, який ніхто б не міг передбачити.

— То ти хочеш сказати, що у нас в результаті буде дев'ятсот тисяч людей, і в нього — дев'ятсот тисяч?

— Ні. По-перше, майбутня зима забере свою частку. Забере її тут, а маленьким групкам, які до першого снігу сюди не дістануться, буде ще тяжче. Ти розумієш, що у Вільній зоні в нас поки що немає жодного лікаря? Наш медперсонал складається з ветеринара й тієї-таки матінки Ебігейл, яка позабувала більше дієвих рецептів народної медицини, ніж ми з тобою вивчимо за все життя. Але ж дуже мило вони б виглядали, коли б намагалися вживити тобі залізну пластину в череп, якщо ти впадеш і розіб'єш голову, правда ж?

Стю гикнув.

— Старий Рольф Деннемонт, мабуть, витяг би свій «ремінгтон» і некролога б настукав...

— Я гадаю, загалом населення Америки до весни зменшиться до мільйона шестисот тисяч — і то ще дуже милосердна оцінка. Від цієї цифри — хотів би сподіватися — наших буде мільйон.

— Мільйон людей... — вражено промовив Стю. Він окинув оком розкидане, здебільшого покинуте місто Боулдер, яке тепер починало світлішати: сонце сходило над обрієм. — Просто уявити не можу. Це місто просто по швах тріщатиме.

— У Боулдері вони не вмістяться. Я знаю, що коли йдеш порожнім центром міста і на Тейбл Месу¹, то він здається гігантським, але ж не вмістяться. Ми матимемо влаштовувати ще колонії навколо. Ситуація тоді буде така: одна величезна спільнота — а решта країни на сході абсолютно порожня.

— Чому ви вважаєте, що більшість буде з нами?

— З причини зовсім не наукової, — відповів Глен, куйовдячи волосся над лисиною на маківці однією рукою. — Мені подобається вірити, що більшість людей — хороші. І я переконаний, що той, хто

¹ Table Mesa — район Боулдера у південній частині міста.

командує парадом на заході, — дуже поганий. Але в мене є відчуття... — він змовк.

— Ну ж бо, кажи.

— Скажу, бо я п'яний. Але хай це залишиться між нами, Стюарте.

— Добре.

— Даєш слово?

— Даю слово, — сказав Стю.

— Мені думається, що більшість технарів із ним, — урешті сказав Глен. — Не питай чому: це просто чуйка. Ну, може, технарі здебільшого люблять працювати в атмосфері жорсткої дисципліни й лінійних цілей. Вони люблять, щоб потяги прибували за розкладом. У нас у Боулдері зараз масове сум'яття, кожен метушиться й робить щось своє... а нам треба зробити таку річ, про яку мої студенти сказали б «скласти все наше лайно до купи». А отой інший... от хоч закластися можу, *він* улаштує, щоб усі потяги були за розкладом і всі шашечки рядком. А технарі — такі самі люди, як і ми всі: вони йдуть туди, де найбільш потрібні. У мене підозра, що наш Супротивник хоче якомога більше людей. Хрін з ними, з фермерами — він радше знайшов би кілька хлопців, які могли б почистити стартові шахти ракет в Айдахо й ввести їх у робочий стан. Так само танки й гелікоптери і, мабуть, один-два бомбардувальники В-52 — так, для сміху. Сумніваюся, чи зайшов він аж так далеко — але практично впевнений. Дізнаємося. Просто зараз він, напевне, ще зосереджується на тому, щоб увімкнути електрику, відновити комунікації... може, навіть зайнявся чисткою у своїх рядах, усуваючи м'якотілих. Рим не за день будувався, і йому це відомо. Він має час. Але коли я дивлюся, як сідає сонце, — без балди, Стюарте, — мені страшно. Мені для страху вже й снів не треба. Мені досить подумати про отих, які по той бік Скелястих, — як вони працюють, мов бджоли.

— А що ж нам робити?

— Тобі оголосити список? — усміхнувся у відповідь Глен.

Стюарт показав на свій потертий блокнот. На його рожевій обкладинці були зображені два танцюристи й написано: «ЗАПАЛИ!»

— Ага, — сказав Стю.

— Жартуєш?

— Та ні, не жартую. Ось ти кажеш, Глене: ми маємо якось зібрати своє лайно до купи. У мене теж таке відчуття. Із кожним днем часу меншає. Не можемо ж ми тут просто сидіти, дрочити й радіо слухати. А то так коли-небудь зранку встанемо й побачимо, як отой

ватажок вальсом зайде в Боулдер на чолі бронетанкової дивізії із підтримкою з повітря.

— Не чекай його завтра, — сказав Глен.

— Хай не завтра — а в травні?

— Імовірно, — тихо промовив Глен. — Так, цілком імовірно.

— А з нами що буде, на вашу думку?

Глен відповів не словами: він зробив недзвонячий жест правою рукою — ніби натиснув на гачок, — а тоді швидко вихилив рештки вина.

— Еге, — сказав Стю. — То збираймо докупи. Кажі.

Глен заплющив очі. Перші промені дня торкнулися його поораних зморшками щік і лоба.

— Гарзд, — сказав він. — Ось таке, Стю. Перше: відтворити Америку. Маленьку Америку. Усіма правдами й неправдами. Спочатку потрібна організація й уряд. Якщо почати зараз, то зможемо сформувати таке правління, яке хочемо. Якщо почекаємо, доки населення збільшиться втричі, то з цим будуть серйозні проблеми. Скажімо, за тиждень від сьогодні скликаємо збори — це буде вісімнадцяте серпня. Явка обов'язкова. Перед зборами треба принагідно створити для організації тимчасовий комітет. Скажімо, Комітет сімох. Ти, я, Андрос, Френ, Гарольд Лодер, і, може, ще якихось двоє людей. Комітет повинен скласти порядок денний на збори вісімнадцятого серпня. І я тобі просто зараз деякі його пункти можу назвати.

— Давай.

— По-перше, зачитати й ратифікувати Декларацію незалежності. По-друге, зачитати й ратифікувати Конституцію. По-третє, так само — Білль про права. Усе ратифікується усним голосуванням.

— Господи, Глене, ну ми ж усі американці...

— Ні, отут ти помиляєшся, — відказав Глен, розплющуючи очі. Вони здавалися запалими й налитими кров'ю. — Ми — жменька недобитків без жодного уряду. Ми — випадкова мішанина з усіх вікових, релігійних, класових, расових груп. Уряд — це *ідея*, Стю. Тільки так і ніяк інакше, якщо відкинути бюрократію та іншу хрінь. Я поясню докладніше: уряд — він у голові, це доріжка пам'яті, прокладена в мізках. Що нам зараз потрібне — це культурне відставання¹. Більшість цих людей досі вірять у представницький

¹ Культурне відставання, або культурний лаг (culture lag), — поняття, що запровадив соціолог В. Огбюрн. Описує ситуацію, в якій одні частини культури розвиваються швидше за інші, що може позначитися на моральному стані суспільства.

уряд — республіку, — це сприймають за демократію. Але культурне відставання ніколи не триває довго. Мине трохи часу, і почнеться нутряна реакція: президент мертвий, Пентагон порожній — хоч в оренду здавай, а в Білому домі й Сенаті дебати ведуться хіба що між мурахами і тарганами. Наші тут скоро отямляться й усвідомлять: старе життя закінчилося, тож суспільство можна змінити як їм заманеться. Ми хочемо — нам *необхідно* — перехопити ініціативу, доки вони не отямилися й не впороли якусь дурницю.

Він кивнув пальцем на Стю.

— Якщо на зборах вісімнадцятого хто-небудь устане й запропонує абсолютну владу матінки Ебігейл, а щоб ми з тобою й оцим Андросом стали її радниками — то ці люди проголосують за це одностайно в щасливому невіданні, що проголосували за першу в Америці диктатуру від часів Г'юї Лонга¹.

— Ох, просто не віряться. Тут же випускники коледжів, юристи, політичні активісти...

— Певне, колись вони були такими. А тепер вони — жменька втомлених, наляканих людей, які не знають, що з ними буде. Може, хтось і пицатиме, але вони заткнуться, коли їм сказати, що матінка Ебігейл та її радники повернуть у місто електрику за шістдесят днів. Ні, Стю, дуже важливо, щоб ми передусім ратифікували дух старого суспільства. Оце я мав на увазі під відновленням Америки. Це має бути саме так, поки ми перебуваємо під прямою загрозою людини, яку називаємо Супротивником.

— Давай, що далі?

— Добре. Наступний пункт порядку денного — щоб уряд діяв, як у невеликому населеному пункті Нової Англії. Ідеальна демократія. Поки нас порівняно мало, це працюватиме. Тільки замість ради міських виборних у нас буде семеро... представників, гадаю. Представників Вільної зони. Як звучить?

— Гарно.

— От і мені подобається. І ми подбаємо, щоб обрали тих самих людей, які будуть у комітеті. Зробимо так, щоб треба було поспішати, доки ніхто не почав на всю губу агітувати за своїх друзів. Доберемо тих, хто нас висуне і підтримає. Голосування піде, як діти в школу.

¹ Huey Pierce Long — радикальний демократ, губернатор Луїзіани у 1928—1932 роках. Жорстко контролював справи штату, заслуживши прізвисько Цар-Риба. Був убитий у 1935 році.

— Чисто виходить, — захопився Стю.

— Атож, — похмуро мовив Глен. — Якщо хочеш зробити коротке замикання в демократичному процесі, то соціолог до твоїх послуг.

— Ну а далі?

— Дуже популярна штука. У цьому пункті буде сказано: «Резолюція: дати матінці Ебігейл абсолютне право вето на будь-яку дію, пропоновану Комітетом».

— Господи! А вона погодиться?

— Гадаю, що так. Але я не вважаю, що вона особливо багатиме скористатися цим правом вето — принаймні я таких обставин передбачити не можу. Ми просто не зможемо очікувати, що наш уряд працюватиме, якщо не зробимо її номінальною очільницею. Вона — те, що є між нами спільного. Ми всі пережили пов'язаний з нею паранормальний досвід. І вона... у неї якась особлива аура. Люди всі її описують тими самими загальними прикметниками: добра, приязна, стара, мудра, розумна, приємна. Ці люди також усі бачили той самий сон, який їх лякав до дрижаків, а вона допомагає їм почуватися захищеними. Вони люблять джерело свого доброго сну, довіряють йому — і що більше довіряють, то сильніше лякає їх отой лихий сон. І ми зможемо дати всім зрозуміти, що вона — наша очільниця суто номінально. Мені здається, саме так їй би й подобалося. Вона стара, втомлена...

Стю похитав головою.

— Вона стара, втомлена, Глене, але сприймає проблему темного чоловіка як релігійний хрестовий похід. І вона не єдина така. Ти ж розумієш.

— Ти хочеш сказати, що вона може вирішити перехопити кермо?

— Може, це було б і непогано, — відзначив Стю. — Адже снилася нам вона, а не якийсь комітет.

Глен похитав головою.

— Ні, я не можу погодитися, що ми всі — пішаки в якійсь постапокаліптичній грі між Добром і Злом, незалежно від жодних снів. Чорт забирай, це ж нераціонально!

Стю низав плечима.

— Ну, давай зараз у нетрі не заходити. Я так розумію, твоя ідея дати їй право вето — хороша. Власне, я вважаю, що цього й малувато. Нам треба дати їй можливість і пропонувати, і вирішувати.

— Але, з іншого боку, і не абсолютну владу, — швидко відказав Глен.

— Ні, її пропозиції має ратифікувати Представницький комітет, — мовив Стю й хитро додав: — Але може виявитися, що це ми формально засвідчуємо її рішення, а не навпаки.

Запала довга мовчанка. Глен підпер лоба долонею. Урешті сказав:

— Так, ти маєш рацію. Вона не може бути просто весільним генералом... як мінімум нам треба визнати імовірність того, що вона теж матиме власну думку. Ну, і тут я ховаю свою кришталеву кулю, східний Техасе. Бо вона, як кажуть ті, хто працює в царині соціології, інакше спрямована.

— Інакше — це куди?

— На Єгову? Тора? Аллага? Пі-Ві Германа?¹ Яка різниця. Звідси висновок: те, що вона скаже, не обов'язково виходитиме з потреб суспільства чи його звичаїв. Вона слухатиметься якогось іншого голосу. Як Жанна д'Арк. Тож ти мені зараз дав побачити, що ми тут власними руками намагаємося запустити теократію.

— Тео-що?

— Тобто владу з Богом, — відказав Глен. Його це не надто тішило. — От у дитинстві ти, Стю, мріяв коли-небудь стати одним із семи верховних жерців при стовосьмирічній чорношкірій жінці з Небраски?

Стю виричався на нього. Потім сказав:

— Вино ще є?

— Усе скінчилось.

— От фігня.

— Так, — сказав Глен.

Вони мовчки подивилися один одному в обличчя й розсміялися.

— — —

Певне, то був найкрасивіший будинок, у якому за своє життя мешкала матінка Ебігейл, і, сидючи на веранді, вона пригадувала комівояжера, який прийшов до Гемінгфорда ще у 1936 чи 1937 році. Такої медової мови вона ніколи в житті не чула ні до того, ні після: він своїми словами пташок із дерев би виманив. Вона спитала цього молодого чоловіка на ім'я містер Дональд Кінг, яку справу він має до Еббі Фрімантл, і він відказав:

— Моя справа, мем, — це задоволення. *Ваше* задоволення. Чи любите ви читати? Слухати радіо, можливо? Чи, може, просто

¹ Персонаж популярних комедійних фільмів 1980-х років, дорослий із наївно-дитячим поглядом на життя. Роль виконував актор Пол Рубенс.

покласти своїх зморених коней на ослінчик і слухати, як світ котиться великою доріжкою всесвітнього кегельбану?

Вона відзначила, що все це їй подобається, не додаючи, що «моторолу» вони продали місяць тому за дев'яносто паків сіна.

— Ну, ось таке я і продаю, — сказав їй улесливий мандрівний крамар. — Це можна назвати пирососом «Електролюкс» із усіма пристосуваннями, але насправді мій товар — вільний час. Вмикайте — відкривайте для себе нові простори відпочинку. А платити майже так само легко, як виконувати хатні обов'язки завдяки цій речі.

Тоді стояла глибока депресія, і вона не могла навіть назбирати двадцять центів на стрічечки, щоб подарувати внучкам на дні народження, і «Електролюкс» був просто неможливий. Але ж оцей містер Дональд Кінг із Перу, що в штаті Індіана, так солодко говорив. Оце так! Вона більше ніколи його не бачила, але й імені його теж не забула. Вона просто закластися могла, що він розіб'є серце якій-небудь білій домогосподарці. Матінка Ебігейл так і не придбала пирососа до кінця війни з нацистами, коли раптом виявилось, що всі собі можуть дозволити все — і навіть у білого босяка в сарайчику на задньому дворі виявлявся який-небудь «Мерк'юрі».

А ось тепер цей будинок, що, як Нік сказав, стоїть у районі Мейплтон-гілл міста Боулдера (матінка Ебігейл не сумнівалася — до пошесті *тут* чорні практично не жили) — і в ньому є вся техніка, про яку вона чула, а також така, про яку вона навіть і не чула. Посудомийна машина. Два пирососи, один — лише для другого поверху. Подрібнювач відходів у раковині на кухні. Мікрохвильова піч. Пральна й сушильна машини. У кухні стояла якась штука — на вигляд просто металева коробочка, — і товариш Ніка Ральф Brentner розповів, що вона зветься «прес для сміття»: туди можна напхати сто фунтів мотлоху, а воно видасть кубик сміття завбільшки з ослінчик для ніг. Чудесам кінця-краю не було.

Хоча, якщо подумати, деякі чудеса закінчувалися.

Сидячи на ганку, гойдаючись, вона помітила в стінній панелі електричну розетку. Можливо, люди могли тут сидіти влітку і слухати радіо чи навіть дивитися бейсбол по отому симпатичному кругленькому телевізору. У всій країні не було нічого звичайнішого, ніж такі круглі пластини з двома дірочками. У неї навіть такі були у тій халупці в Гемінгфордї. Про ці штуки й не думаєш... доки вони не припиняють працювати. А тоді розумієш, як у біса багато в житті людини з них береться. Увесь той вільний час, про який їй

солодко просторікував Дон Кінг... він брався з оцих дірочок у стіні. Коли сила в них скінчилася, то всі ці пристосування на зразок мікрохвильової печі або «преса для сміття» годяться хіба що для того, щоб повісити пальто чи капелюх.

Та що там! Її хатинка була краще обладнана на випадок відмови тих розеточок, ніж оцей будинок. Тут треба було носити воду від самого Боулдер-кріку, потім її ще треба було кип'ятити заради безпеки. Удома вона мала власну колонку. Тут Нік із Ральфом мали приперти потворну штуку під назвою «Порт-О-Сен», поставити на задньому дворі. Удома в неї була власна вбиральня. Вона б моментально проміняла пралку-сушарку «Мейтаг» на власний тазик, і вона відрядила Ніка шукати новий, а Бреда Кічнера — по пральну дошку і просте хороше господарське мило. Вони, мабуть, подумали, що вона їм голову морочить своїм пранням, але чистота — це майже святість, і вона ніколи в житті нічого не здавала в пральню і раз починати не збирається. Час від часу в неї траплялися невеликі казуси, як у багатьох стареньких, але поки вона обпирає себе сама, нікого вони не будуть обходити.

Вони, звичайно, повернуть електрику. Це, серед іншого, Бог показав їй у снах. Вона чимало всячини вже знала, що тут буде: дещо зі снів, дещо підказував жінці здоровий глузд. Вони були настільки переплетені між собою, що їх годі було розділити.

Скоро всі ці люди припинять бігати, як курка з відрубаною головою, і почнуть діяти разом. Матінка не була соціологом, як Глен Бейтман (який завжди дивився на неї, як крамар на фальшиву десятку), але вона розуміла: за якийсь час люди завжди починають гуртуватися. Прокляття і благословіння людського роду — охота до товариства. От наприклад, якщо під час повені шестеро людей несе по Міссісіпі на церковному даху, то щойно той дах сяде на міліну, вони почнуть грати в лото.

Спочатку вони захочуть сформувати який-небудь уряд — можливо, такий, який би обертався навколо неї. Звичайно, вона не дозволила б цього, якби це від неї залежало: на те немає волі Божої. Хай вони керують усім тим, що хочуть робити з цієї землею. Повернути електрику? На здоров'я. Перше, що вона зробить, — випробує отой «прес для сміття». Повернуть газ, щоб вони всі п'яту точку взимку не відморозили. Хай ухвалюють свої резолюції та будують плани, на здоров'я. Вона туди носа не стромлятиме. Вона буде наполягати, щоб до цього долучився Нік і, може, Ральф. І те-хасець отой непоганий: уміє рота стулити, коли голова не працює.

Гадала вона, що й отого товстого Гарольда вони захочуть взяти, і вона їм не боронитиме, тільки от не подобається він їй. Гарольд діяв їй на нерви. Весь час зуби шкiрить, а очима не всміхається. І приємний він, і правильні речі каже, тільки от очі в нього — як холодні камінці, що з землі стирчать.

Вона думала, що Гарольд має якусь таємницю. Якусь неприємну, штуку, яка смердить, загорнута в брудні бинти у глибині його серця. Що то таке могло б бути, матінка Ебігейл не знала: не було на те Божої волі, щоб вона це бачила, тому до Його планів на цю спільноту це не входить. Її турбувала думка про те, що цей товстий хлопець може належати до їхньої верховної влади... але вона нічого не казала.

Її справа, думала вона, доволі гордовито сидячи в кріслі-гойдалці, її місце в їхніх нарадах і думках пов'язане тільки з темним чоловіком.

Він не мав імені, хоча йому приємно було називати себе Флеггом... принаймні на цей час. І по другий бік гір його праця вже розпочалася. Вона не відала його планів; вони були так само приховані від її очей, як і ті секрети, що ховаються в серці товстого Гарольда. Але вона не потребувала знання тонкощів. Його мета проста й чітка: знищити їх усіх.

Розуміла вона його на диво тонко. Ті, кого, мов магнітом, притягувало до Вільної зони, усі прийшли до неї, і вона їх приймала, хоч іноді вони її втомлювали... і всі вони бажали розповісти їй, що їм снилися *вона* і *він*. Він їх жахав, вона кивала, заспокоювала їх і втішала, як тільки могла, але про себе думала, що більшість із цих людей не впізнали би Флегга на вулиці... хіба що він *сам* забажав би бути поміченим. Вони могли б його *відчутти* — відчутти холод, такий холодок, який, мабуть, відчуваєш, коли по твоїй могилі проходить гусак — так раптово кидає в жар, коли лихоманить, чи так раптово біль просвердлює вуха і скроні. Але ці люди помиляються: не має він ні двох голів, ні шести очей, і великі колючі роги в нього обабіч лоба не витикаються. Мабуть, він мало чим відрізняється від молочника чи листоноші, який щодня проходив повз їхній дім.

Вона гадала, що за свідомим злом лежить несвідома чорнота. І ось що вирізняє земних дітей темряви: вони не можуть нічого створювати, тільки ламати. Бог-Творець зробив людину за Своїм образом і подобою, і це означає, що кожен чоловік і кожна жінка, що живуть під Божим світлом, — теж у якомусь розумінні творці, люди, які відчувають бажання простягти руку й надати світові якоїсь розумної

форми. Темний чоловік хотів — міг — тільки відбирати форму. Антихрист? Також його можна було б назвати антитворінням.

У нього будуть послідовники, безумовно; у цьому жодної новини немає. Він брехун, а його батько — Отець Лжі. Він буде для них немов велика неоновая реклама, вивіска, що здіймається високо до небес і вражає феєрверковою яскравістю. Вони — оці підмайстри-руйнівники — не будуть ладні помітити що він раз у раз відтворює ті самі візерунки. Вони не ладні будуть це зрозуміти; якщо випустити той газ, який красиво світиться у вигадливої форми трубках — то він тихо вилетить назовні й розвіється, навіть сліду, запаху не лишивши за собою.

Хтось із часом зробить свій висновок: його царство мирним годі буде назвати. Блокпости, колючий дріт на кордонах його землі триматимуть прибічників усередині, а загарбників — зовні.

Чи переможе він?

У неї не було жодної певності, що ні. Вона розуміла, що він так само знає про неї, як вона про нього, і ніщо не подарує йому таку втіху, як споглядання її ветхого чорного тіла на висоті хреста з телефонних стовпів, над яким кружляє вороння. Вона знала, що декому з них, як і їй, снилися розп'яття, але лише небагатьом. Ті, хто це бачив, розповідали їй, але, підозрювала вона, більш нікому. І жоден з них не відповів на питання:

Чи він переможе?

Їй також це було невідомо. Бог працює тонко і так, як Йому до вподоби. Йому угодно було бачити, як діти Ізраїлю кілька поколінь тяжко гнуть спину під єгипетським ярмом. Йому угодно було бачити, як Йосифа продали в рабство і грубо здерли з нього квітчасту одягу. Йому було угодно, коли сотні напастей опосіли нещасного Йова, і угодно Йому було дозволити, щоб його єдиний Син висів на дереві зі знущальним написом над головою.

Бог — гравець; коли б Він був смертним, то Він почувався б на Своему місці, схилившись над шахівницею на ганку універсальної крамниці «Поп Менн» у її рідному Гемінгфорді. Грав би білими проти чорних. Вона думала, що для нього гра варта свічок, гра — то і є свічки. Свого часу Він переможе. Але не обов'язково цього року чи в наступному тисячолітті... і вона б не переоцінювала вправність і хитрість темного чоловіка. Якщо він — неон, то вона — маленька темна частинка пилу, яку велика дощова хмара збирає над випаленою землею. Тільки одна з рядових — і, по правді, у глибокому пенсійному віці! — на службі в Бога.

— Нехай буде воля Твоя, — промовила матінка Ебігейл і сунула руку в кишеню фартуха, де лежала пачка солоного арахісу. Її останній лікар, доктор Стонтон, казав їй триматися подалі від солоної їжі, але що він розуміє? Вона пережила обох лікарів, які давали їй поради щодо здоров'я після її вісімдесятиріччя, так що трохи солоних горішків вона собі дозволити може, коли хоче. Ясна від них страшенно болять, але ж смачно!

Поки вона підкріплялася, доріжкою до будинку підійшов Ральф Брентнер у капелюсі, з-за стрічки якого хвацько стирчало перо. Стукаючи у хвіртку, він зняв капелюха.

— Ви не спите, матінко?

— Не сплю, — відгукнулася вона з повним ротом горіхів. — Заходь, Ральфе, я ці горіхи не жую, я їх душу яснами на смерть.

Ральф засміявся і зайшов.

— Там якийсь народ за ворітьми, хочуть привітатися, якщо ви не стомлені. Приїхали з годину тому. Непогана команда, маю сказати. Головний — з отих, патлатих, але, здається, нормальний. Зветься Андервуд.

— То приводь їх, Ральфе, це чудово, — сказала вона.

— Гаразд, — він розвернувся й зібрався йти.

— Де Нік? — спитала вона. — Ні сьогодні його не бачила, ні вчора. Завоображав, у гості не заходить?

— Він на резервуарі, — пояснив Ральф. — З електриком отим, Бредом Кічнером, шукають електростанцію, — він почухав бік носа. — Я зранку за місто їздив. Подумав, оцим усім вождям потрібен хоч би один простий індіанець, яким попихати.

Матінка Ебігейл захихотіла. Ральф їй таки *подобався*. Проста душа, але ж і головатий. У нього є чуття, що як робиться. Вона не здивувалася, коли саме він зміг увімкнути те, що зараз усі називають «Радіо Вільної зони». Такий чоловік спробує полагодити акумулятор вашого трактора епоксидкою, коли він починає розпадатися надвоє, і якщо все вдається, то, чого там, він просто зніме свій безформний капелюх, почеше лисувату маківку і буде всміхатися-всміхатися, наче він — одинадцятирічний школяр, який зробив уроки й уже взяв вудку, щоб іти на риболовлю. Такого добре мати під рукою, коли щось негаразд, — у такого чоловіка все завжди якось вдається там, де практично ні в кого не виходить. Він може поставити правильний клапан на насос для велосипеда, якщо шина для нього виявляється завеликою, і з першого погляду здогадається, що там дирчало в печі, але коли доводиться мати справу

з розкладами, то він якимось чином примудряється спізнюватися на роботу й іти з неї зарано, за що його незабаром звільнюють. Він знає, що можна удобрювати кукурудзу свинячим гноєм, якщо правильно його замісити, вміє засолити огірки, але до нього ніколи не доходить, як оформлюються документи на прокат машини, і він геть не розуміє, як його на цьому щоразу дурять. Заява на роботу у виконанні Ральфа Brentnera виглядала б так, наче її перед тим засунули в блендер... написана безграмотно, по кутках пом'ята, з ляпками й слідами жирних пальців. Його трудова книжка, певне, нагадує шахівницю, яка обпливла навколо світу на вантажному пароплаві. Але коли починає рватися сама тканина світу, якраз такий Ральф Brentner не побоїться сказати: «А давайте-но ляпнемо сюди епоксидки — може, склеїться?» І частіше вдається, ніж не вдається.

— Ти хороший хлопець, Ральфе, знаєш? Ти саме такий.

— Та й ви, матінко. Звичайно, ви не хлопець, але ви розумієте, що я хочу сказати. У кожному разі, коли ми працювали, там Редман пробігав. Хотів Нікові сказати про якийсь комітет.

— А Нік що?

— Та він сторінки зо дві настрочив. Але для мене добре те, що добре для матінки Ебігейл. Вам як?

— Ну, та що така стара жінка може сказати про такі справи?

— Багато, — серйозно, майже вражено промовив Ральф. — Ви — причина того, що ми тут. Певне, ми зробимо все, чого ви хочете.

— Я хочу ось чого: жити вільно, як завжди жила, як американка. Я тільки хочу сказати своє слово, коли на те прийде час. Як американка.

— То ось вам і час.

— А решта теж так відчують?

— Закластися можна.

— То добре, — матінка спокійно погойдувалася в кріслі. — Усім треба братися до діла. Дехто зовсім байдкує. В основному просто ждуть, доки їм хтось скаже, де стати і що робити.

— То я можу продовжувати?

— Що?

— Ну, Нік зі Стю питають, чи можу я знайти друкарський прес і запустити, якщо вони ввімкнуть електрику. Я сказав, що обійдуся й без електрики, піду просто в школу і знайду найбільший ручний мімеограф, який трапиться під руку. Вони листівок хочуть, — він похитав головою. — Ще й скільки! Сімсот. Ну, нас тут лише чотирьох з чимось.

— І ще дев'ятнадцятеро коло воріт. Вони ще й сонячний удар отримати можуть, поки ми тут щебечемо. Приводь їх!

— Приведу, — Ральф зібрався йти.

— І, Ральфе...

Він озирнувся.

— Надрукуй тисячу, — сказала вона.

— — —

Вони одне за одним пройшли у ворота, відчинені Ральфом, і вона відчула свій гріх, той самий, який вважала матір'ю усіх інших гріхів. Батько всіх гріхів — крадіжка: сухий залишок кожної з Десяти Заповідей: «Не кради». Убивство — це викрадення життя, перелюб — подружжя, закланність — таємна, тиха крадіжка, яка відбувається в печері кожного серця. Марно прикликати ім'я Бога — це крадіжка Його імені, яке вихоплюють з Дому Божого і відправляють, немов шльондру, на вулицю. Вона ніколи не була особливою злодійкою: хіба дрібничку якусь вряди-годи могла присвоїти.

А матір гріхів — гординя.

Гординя — жіноча половина Сатани в людському роді, тихе яйце гріха, завжди плідне. Гордість не пускала Мойсея в Ханаан, де виноград був такий великий, що люди носили одне гроно удвох на жердині. «Хто видобув воду зі скелі, коли ми хотіли пити?» — питали діти Ізраїлю, і Мойсей казав: «Це зробив я».

Вона завжди була гордою жінкою. Пишалася підлогою, яку вимила, повзаючи на колінах (але Хто ж дав їй руки, коліна та й саму воду, щоб мити?), пишалася дітьми, які вирости як слід: жоден не потрапив до в'язниці, ніхто не захопився наркотиками чи пияцтвом, ніхто не скавав у гречку, але ж матері дітей — дочки Божі. Вона пишалася своїм життям, але не вона його створила. Гордощі — прокляття волі, і, як жінка, вона має свої хитрощі. Досягши свого поважного віку, Еббі ще не знає всіх ілюзій гордощів, не опанувала їхні принади.

І коли вони увійшли у двір, вона подумала: «Вони прийшли побачити саме мене». І слідом за цим гріхом з глибини її свідомості піднялася низка непрошених блюзнірських зіставлень: як вони йдуть одне за одним, немов причасники, — молодий ватажок майже не підймає очей, поряд — світловолоса жінка, за ним — хлопчик і темноока жінка, що в її чорному волоссі окремі пасма побіліли. За ними — всі решта.

Молодик піднявся на ґанок, але його супутниця залишилася внизу. Волосся в нього було довге, але чисте. Він доволі помітно

заріс золотисто-рудю бородою. Чоловік мав сильне обличчя, на якому зовсім нещодавно прорізалися стурбовані зморшки: навколо рота і через лоб.

— Ви — дійсно справжня, — тихо промовив він.

— Ну от і я так завжди вважала, — сказала вона. — Я Ебігейл Фрімантл, але мене тут всі більше звать матінкою Ебігейл. Ласкаво просимо до нас.

— Дякую, — хрипкувато промовив він, і вона побачила: чоловік стримує сльози. — Я... ми раді, що опинилися тут. Мене звати Ларрі Андервуд.

Вона простягла йому руку, і він узяв її обережно, благоговійно, і знову в ній ворухнулася гордість, оця пиха. Здавалося, він вважав, що в ній палає вогонь, який може його спопелити.

— Ви... мені снилися, — незграбно промовив він.

Вона усміхнулася й кивнула йому, і він розвернувся необережно, мало не перечепившись. Пішов униз сходами, опустивши плечі. Нічого, він випростається, подумала вона. Тепер він тут, він виявить, що не мусить тримати на плечах увесь світ. Чоловік, який ставить себе під сумнів, не повинен занадто довго щось робити з останніх сил, доки не зміцнів, — а цей Ларрі Андервуд ще трохи зеленкуватий, ще може гнутися. Але матінці він сподобався.

Наступною підійшла його жінка, симпатична й невеличка, з очима, немов фіалочки. Вона сміливо, але не зневажливо поглянула на матінку Ебігейл.

— Я — Люсі Свонн. Рада знайомству.

І, попри те, що була у штанях, зробила невеликий реверанс.

— Рада, що ти прийшла, Люсі.

— А можна, я питаю... ну, це... — отепер вона опустила очі й густо зашарілася.

— Сто вісім за останніми підрахунками, — лагідно відказала матінка Ебігейл. — Іноді здається, що всі двісті шістнадцять.

— Ви мені снилися, — мовила Люсі і відійшла, трохи знічена.

Тепер підійшла темноока жінка з хлопчиком. Жінка подивилася на неї поважно й твердо; у хлопчика на обличчі було щире здивування. Із хлопчиком усе було гаразд. А от у жінці сиділо щось, що сповнювало її могильним холодом. «Він тут, — подумала матінка Ебігейл. — Прийшов в образі цієї жінки... бо, дивіться, він приходить не лише у власній подобі... у подобі вовка... ворони... змії...»

Матінка Ебігейл ще не втратила страх за власне життя, і на мить їй здалося, що ця дивна жінка з білими пасмами простягне руку

майже буденним жестом і схопить її за горло. На ту мить, яку тривало це відчуття, матінці Ебігейл дійсно здалося, наче обличчя тої жінки зникло і вона дивиться у діру в часопросторі, діру з двома очима, темними і проклятими, що зорять на неї неприкаяно, дико, безнадійно.

Але то була просто жінка, не *він*. Темний чоловік би ніколи не наважився прийти сюди до неї, навіть не у власній подобі. То була просто жінка — і то дуже красива — з виразним, чуттєвим лицем, яка обіймає за плечі хлопчика. То їй на мить примарилося. Точно, примарилося, та і все.

Для Надін Кросс ця мить була моментом сум'яття. Коли вона увійшла у двір, з нею все було гаразд. Усе було гаразд, доки Ларрі не заговорив із цією бабусею. Потім її накрила раптова огида і жах. Ця стара може... що може?

Може бачити.

Так. Надін злякалася, що стара може зазирнути в її душу, де вже проросла й пустила коріння темрява. Вона боялася, що стара встане зараз зі свого крісла, засудить її і вимагатиме, щоб вона залишила Джо й пішла до тих (до *того*), для кого призначена.

Обидві похмуро подивились одна на одну, зміряли одна одну поглядом. То була коротка мить, але обом жінкам вона здалася невимовно довгою.

«Він у ній — Паросток Диявола», — подумала Еббі Фрімантл.

«Уся їхня сила тут, — у свою чергу подумала Надін. — Вона — все, що в них є, хоч вони самі можуть вважати, що це не так».

Джо почав нетерпеливитися, смикати її за руку.

— Здрастуйте, — промовила вона тихо, безживно. — Я — Надін Кросс.

Стара відказала:

— Я знаю, хто ти.

Слова повисли у повітрі, раптом розітнувши всі інші розмови. Люди здивовано озирнулися — подивитися, чи нічого не сталося.

— Правда? — тихо відгукнулася Надін. Раптом здалося, що її єдиний захист — це Джо.

Вона поволі підштовхнула хлопчика, щоб він опинився перед нею, немов заручник. Химерні очі Джо кольору морської хвилі поглянули на матінку Ебігейл.

Надін сказала:

— А це Джо. Ви теж його знаєте?

Матінка Ебігейл не зводила погляду з очей жінки, яка назвалася Надін Кросс, але на її потилиці виступили дрібні краплі поту.

— Гадаю, що він такий Джо, як я Кассандра, — відповіла вона, — і не вважаю, що ти — його мати.

Вона з якимось ніби полегшенням перевела погляд на хлопчика, але в старій залишилося невідчепне химерне відчуття, ніби та жінка якимось чином перемогла: поставила оцього малого між ними, не дала їй виконати свій обов'язок, хоч який він там є... але ж усе сталося так раптово, і вона не була готова до цього!

— Як тебе звати, друже? — спитала вона в хлопчика.

Хлопчик, важко дихаючи, намагався щось вимовити: наче у горлі в нього застрягла кістка.

— Він не скаже, — промовила Надін, поклавши руку йому на плече. — Він не може сказати. Сумніваюся, що він пам'я...

Раптом Джо виштовхнув із себе щось, і наче прорвалася якась запона.

— *Лео!* — з несподіваним притиском промовив він. — Лео Роквей, ось хто я! Я — Лео!

І він, сміючись, кинувся на шия матінці Ебігейл. У юрбі теж зашміялися й заплескали в долоні. Надін стала буквально непомітною, а Еббі відчула, що якийсь життєвий фокус, якусь важливу нагоду втрачено.

— Джо! — звернулася до вихованця Надін. Її обличчя було відсторонене, вона знову оволоділа собою.

Хлопчик трохи відсунувся від матінки Ебігейл і подивився на неї.

— Відійди, — сказала Надін і твердо подивилася на Еббі, звертаючись не до хлопчика, а безпосередньо до неї. — Вона стара. Ти їй зробиш боляче. Вона дуже стара і... не дуже міцна.

— О, та я, певне, цілком ще міцна, щоб любити отакого хлопчика! — відказала матінка Ебігейл, але їй самій ці слова здалися непереконливими. — Схоже, в нього був важкий шлях.

— Так, він стомлений. Та й ви теж, здається, стомилися. Ходи, Джо.

— Я її люблю, — відповів хлопчик, не сходячи з місця.

Від цього Надін ніби аж здригнулася. Її голос став суворішим.

— Відійди, Джо!

— *Це не моє ім'я! Лео! Лео! Ось моє ім'я!*

Тихий гурт прочан знову притих: усі зрозуміли, що сталося й відбувається щось несподіване, але що саме, не розуміли.

Дві жінки зітнулися поглядами, немов мечами.

«Я знаю, хто ти!» — казали очі Еббі.

Надін відповідала: «А я знаю, хто ти!»

Але цього разу Надін першою відвела очі.

— Добре, — промовила вона. — Лео, чи як скажеш. Просто відійди, не втомлюй людину.

Хлопчик неохоче відпустив руки матінки Ебігейл.

— Заходь до мене, коли захочеш, — сказала Еббі, але очей не підвела, щоб показати: це стосується не Надін.

— Добре, — відповів хлопчик і послав бабусі повітряний поцілунок. Надін стояла з кам'яним обличчям. Мовчала. Коли вони спускалися з ганку, її рука тримала вихованця за плечі вже скоріше як налигач, ніж як знак, що все добре. Матінка Ебігейл дивилася, як вони йдуть, розуміючи, що знову втратила фокус. Коли вона не бачила лиця тієї жінки, відчуття одкровення розмивалося. Матінка почала сумніватися у тому, що їй відчувалося. То була просто якась жінка... але чи так уже просто?

Молодий чоловік, Андервуд, стояв під сходами, похмурий, мов чорна хмара.

— Чому ти так поводилася? — спитав він жінку, і хоча говорив тихо, матінка почула ці слова.

Жінка не звернула на це уваги. Пройшла повз, ані слова не сказавши. Хлопчик благально подивився на Андервуда, але ця жінка за нього відповідала, і хлопчик дозволив їй потягти його далі, потягти геть.

На мить запала тиша, і раптом матінка відчула, що має її заповнити, та не знає чим...

...чи справді це потрібно?

Чи не її справа її заповнити?

І якийсь голос тихо спитав у неї: «Чи не так? Чи твоя це справа? Чи за тим Бог привів тебе сюди, жінко? Щоб ти стала офіційним зустрічалником у Вільній зоні?»

«Я не можу думати, — відказала матінка Ебігейл. — Ця жінка має рацію: я ВТОМИЛАСЯ».

«Він приходиться не лише у власній подобі... — не відступався тихий внутрішній голос. — У подобі вовка... ворони... змії... жінки».

Що це означає? Що тут відбувається? Що, заради всього святого?

«Я тут сиділа, пишалася, чекала, щоб мені кланялися — так, от саме цим я й займалася, не заперечую — і ось прийшла ця жінка, щось сталося, а тепер я втрачаю відчуття, що то було. Але щось було в цій жінці... правда ж, було? Ти певна? Ти певна?»

На мить запала тиша, і в ту мить, здається, всі на неї подивилися, чекаючи, доки вона доведе свою силу. І вона не впоралася. Жінка і хлопчик зникли з очей, вони пішли так, ніби саме вони були істинними вірними, а вона — просто дешевий член синедріону, усмішку якої вони бачать наскрізь.

«Ой, та я ж стара! Це несправедливо!»

А за цим голосом прийшов інший — негучний, тихий, розумний, не її власний: «Але ж не застара, щоб розуміти, хто вона така...»

Тепер до неї невпевнено, шанобливо підступив інший чоловік.

— Здрастуйте, матінко Ебігейл, — промовив він. — Мое ім'я — Зеллман. Марк Зеллман. З Лоувілля, штат Нью-Йорк. Ви мені снилися.

І перед нею постав раптовий вибір, чіткий тільки на мить у її свідомості, яка гарячково шукала відповіді. Вона могла відповісти на привітання цього чоловіка, трохи побалакати з ним заради невимушеності (але занадто невимушено робити це їй не дуже хотілося), а потім перейти до наступного, наступного й наступного, приймаючи їхню шану, немов пальмове гілля, — чи могла б не звертати увагу ні на нього, ні на всіх решту. Вона могла б іти за своєю думкою вглиб себе, шукаючи, що Бог хотів донести до її розуміння.

«Ця жінка...

— хто?»

А чи це важливо? Жінка вже пішла.

— У мене двоюрідний онук колись жив у штаті Нью-Йорк, — невимушено звернулася вона до Марка Зеллмана. — Містечко звалося Роузес-Пойнт. За ним там одразу Вермонт чи озеро Шамплейн, таке. Мабуть, ніколи не чули, еге?

Марк Зеллман сказав, що, звісно, чув: у штаті Нью-Йорк це містечко знають майже всі. Чи бував він там? Його обличчя стало трагічним. Ні, ніколи не бував. Усе збирався.

— З того, що Ронні писав у листах, ти небагато втратив, — сказала вона, і Зеллман пішов, сяючи широкою усмішкою.

Прийшли інші, щоб віддати шану, як і всі решта до них, і всі інші в наступні дні і тижні. Юнак на ім'я Тоні Донаг'ю. Такий собі Джек Джексон, автомеханік. Молода медсестра на ім'я Лорі Констебель — вона могла стати в пригоді. Старий на ім'я Річард Фарріс, якого всі називали Суддя; він подивився на неї уважно, майже знітивши її знову. Дік Воллмен. Сенді Дюш'єн — гарне прізвище, французьке. Гаррі Данбартон, який лише три місяці тому заробляв продажем окулярів. Андреа Термінелло. Якийсь Сміт. Якийсь

Реннетт. І багато інших. Вона говорила з усіма, кивала, всміхалася, допомагала їм відчутти себе невимушено, але задоволення від того останнім часом вона перестала отримувати: залишилися тільки болі в зап'ястях, пальцях і колінах разом із дедалі більшою підозрою: от зараз треба піти в «Порт-О-Сен», а якщо ні, то на одязі буде пляма.

А на додачу до всього — відчуття, яке нині трохи притупилося (а до ночі зовсім мине), що вона пропустила щось надзвичайно важливе, про що пізніше може дуже пошкодувати.

— — —

Йому легше думалося, коли він писав, і він записував усе, що загалом могло мати хоч якийсь значення, двома фломастерами — синім і чорним. Нік Андрос сидів у кабінеті в будинку на Бейзлайн-драйв, де мешкав із Ральфом Brentnerом і його жінкою Еліс. Майже стемніло. Будинок був просто прекрасний, стояв він під горою Флегстафф, але трохи над самим Боулдером, так що з широкого вікна вітальні вулиці й дороги муніципалітету скидалися на гігантську дошку для гри. Ззовні це вікно обробили якоюсь сріблянкою, так що господар міг дивитися на перехожого, але не навпаки. Нік гадав, що тому будинку ціна 450—500 тисяч... а господар і його родина таємниче зникли.

Під час власної подорожі з Шойо до Боулдера, спочатку самотою, потім з Томом Калленом та іншими, він пройшов сотнями міст і містечок, і в усіх них стояли й смерділи будинки-склепи. Боулдерові не було причин від них різнитися... але він був не такий. Так, тут були трупи, тисячі їх, і з ними щось треба зробити, доки скінчиться суха жарка погода й підуть дощі, від яких розкладання пошвидшиться й можуть початися хвороби... але мертвих тіл було замало. Нік чудувався, чи помітив це хтось, крім нього і Стю Редмана... хіба, може Лодер. Той усе помічає.

На один житловий чи громадський будинок із мертвими тілами в Боулдері було десять абсолютно порожніх. У якийсь момент під час останнього спазму епідемії більшість мешканців Боулдера — хворих чи здорових — залишили місто. Чому? Ну, Нік гадав, що це не так уже й важливо і що вони, напевне, ніколи не дізнаються причину. Але вражав той факт, що матінка Ебігейл наздогад привела їх, мабуть, до єдиного містечка в США, де було мало жертв епідемії. Уже саме це змусило такого агностика, як Нік, замислитися, звідки вона про все дізнається.

Нік займав три кімнати на підвальному поверсі будинку, і то були чудові кімнати, оздоблені вузлуватою сосною. Ніякі умовляння Ральфа не змусили його збільшити свій життєвий простір: він уже почувався як людина, що вторглася в чужий дім, але вони йому подобалися... і до походу з Шойо до Гемінгфорда він навіть не розумів, наскільки скучив за новими обличчями. Він ще не надивився на людей після цього.

А місце було й так найкраще з тих, де він будь-коли жив. У нього був власний вхід із задніх дверей, і він тримав свій десятишвидкісний під низьким, навислим карнизом, де той стояв по вісь у кількох шарах листя осик, яке приємно пахло прілля. Нік започаткував свою колекцію книжок — щось із того, що він завжди хотів і ніколи не міг знайти за роки блукань. Цими днями він був зятим читачем (останнім часом у нього, здається, не часто випадала часинка спокійно сісти й поспілкуватися з книжкою), а деякі з книжок на полицях — полиці поки що стояли загалом ще доволі порожні — то були старі друзі, більшість із яких він позичав у бібліотеках по два центи на день; за останні кілька років він ніколи не проводив достатньо часу на одному місці, щоб завести постійний читацький квиток. Інші книжки він узагалі ще не встиг почитати: на ці книжки навели його бібліотеки. Коли він сидів тут зі своїм папером і фломастерами, праворуч від нього на столі лежала така книжка — «Підпали цей дім» Вільяма Стілтона. Як закладку він використовував десятидоларовий папірець, знайдений на вулиці. На вулицях валялося багато грошей, їх задувало вітром у канави, і його досі смішило й дивувало, що люди — та й він теж — досі зупинялися, щоб ці гроші підняти. А нащо? Книжки тепер можна брати безкоштовно. *Ідеї* теж. Іноді ця думка приводила його в захват. Інколи лякала.

Папір, на якому він писав, походив із блокнота на пружинці — той блокнот наполовину являв собою щоденник, наполовину — список справ. Нік раптом виявив, що дуже любить складати списки; він подумав, що хтось із його предків був бухгалтером. Коли його щось гнітило й хвилювало, складання списків часто допомагало відновити рівновагу.

Він відкрив перед собою чисту сторінку, безладно малякаючи на берегах.

Йому видавалося, що всі ті речі старого життя, яких їм хотілося й було треба, зберігалися на затихлій електростанції Східного Бовлдера, наче припалі пилом скарби в старому серванті. Здавалосьь,

усіх людей, що зібралися в Боулдері, охоплювало неприємне відчуття, приховане зовсім неглибоко: вони почувалися як групка наляканих дітей, які лазять місцевим будинком із привидами, коли стемніло. У чомусь це місто було як моторошне місто привидів. Відчувалося, що вони перебувають тут суто тимчасово. Тут один чоловік на прізвище Імпенінг, який раніше мешкав у Боулдері й працював охоронцем на заводі ІВМ за містом, на лонгмонтському шосе. Так от, цей Імпенінг, здавалося, був рішуче налаштований каламутити воду. Він весь час розповідав людям, що у 1984 році в Боулдері насипало півтора дюйма снігу до 14 вересня, а в листопаді вдарять такі холоди, що й мідна мавпа може яйця відморозити. Отаким розмовам Нік волів би швидко покласти край. Байдуже, що в армії Імпенінг за такі розмови одразу був би звільнений — то була порожня логіка, коли взагалі логіка. Важливо, що слова Імпенінга не матимуть жодного впливу на людей, які можуть оселитися в будинках, де є світло, а одним натисканням на кнопку вмикається опалення. Якщо цього не станеться до перших морозів, то Нік боявся, що люди просто почнуть розбігатись, і жодні збори, представники й ратифікації на світі їх не зупинять.

За словами Ральфа, на електростанції не було аж таких серйозних неполадок, принаймні на око не помітно. Працівники щось із тамтешніх машин повимикали, решта вимкнулася сама. Два-три з великих турбінних двигунів вибухнули, можливо, внаслідок якогось останнього стрибка енергії. Ральф казав, що треба замінити частину проводки, і гадав, що це до снаги йому з Бредом Кічнером і командою душ на десять-дванадцять. Значно більша команда потрібна, щоб замінити розплавлений і почорнілий мідний дріт з тих турбінних генераторів, які вибухнули, і встановити кілометри нових мідних дротів. На складах у Денвері було чимало мідного дроту, Ральф і Бред якось на тому тижні ходили перевіряти. Маючи вдосталь робітників, вони сподівалися ввімкнути світло до Дня праці.

— Отоді заїбись як погуляємо — такого свята це місто ще не бачило, — казав Бред.

Закон і Порядок. Це теж його хвилювало. Чи можна Стю Редману давати саме це доручення? Він, певне, не захоче цієї роботи, але Нік гадав, що зможе вмовити Стю цим зайнятись, а якщо до того дійде, то зможе заручитися підтримкою Глена, товариша Стю. Найдужче його мучили нещодавні спогади, на які надто важко було озиратися, — його власний короткий і жахливий досвід

в'язничного сторожа в Шойо. Він із Біллі померли, Майк Чайлд-ресс топтав свою їжу й кричав: «Оголошую, блядь, голодовку! Ніхера не їстиму!»

У нього всередині починало боліти від самої думки про суди, в'язницю... а може, навіть про ката. Господи Христе, це ж люди матінки Ебіґейл, а не темного чоловіка! Але Нік гадав, що темний чоловік не стане морочити собі голову такими дурницями, як суд і в'язниця. У нього кара буде швидка, певна і страшна. Коли понад трасою I-15 на телефонних стовпах висять трупи на поталу птахам, то йому не треба нікого лякати в'язницею.

Нік сподівався, що більшість правопорушень будуть дрібні. Уже сталося кілька випадків пияцтва і хуліганства. Один хлопець, дійсно ще замалий, щоб сідати за кермо, ганяв на машині по Бродвею, розлякуючи людей. Урешті він в'їхав у невеликий хлібовоз і розбив собі лоба — і ще легко відбувся, на думку Ніка. Знайомці того хлопця знали, що той замалий, але жоден з них не мав на нього достатнього впливу, щоб утримати його від такого вчинку.

Влада. Організація. Він записав ці слова у свій блокнот і два рази обвів. Те, що над ними матінка Ебіґейл, не робить цих людей невідвладними слабкостям, дурості чи впливу погані компанії. Нік не знав, чи вони діти Божі, але точно розумів, що коли Мойсей спустився з гори, то ті, хто поклонявся золотому тельцеві, страждали хернею. А їм треба було серйозно розглядати ймовірність того, що когось можуть зарізати за грою в карти чи застрелити через жінку.

Влада. Організація. Він знов обвів ці слова — і вони стали як в'язні за потрійною загорожею. Як гарно їм поруч... і який жалюгідний у них зараз вигляд.

— — —

Невдовзі зазирнув Ральф.

— До нас завтра ще якась компанія приїжджає, Нікі, а через день — цілий кортеж. У другому — понад тридцять.

«Добре, — написав Нік. — Незабаром і лікар у нас буде. Якщо вірити закону великих чисел».

— Ага, — сказав Ральф, — стаємо типовим Їй-Богу-Містом.

Нік кивнув.

— Я поговорив із чуваком з гурту, який сьогодні приїхав. Звати Ларрі Андервуд. Розумний хлопака, Ніку. Голова варить будь здоров.

Нік підняв брови й намалював у повітрі знак питання.

— Ну, побачимо, — сказав Ральф. Він знав, що означає цей знак: розкажи ще щось про це, якщо можеш. — Старший від тебе років на шість-сім, мо', на вісім-дев'ять молодший за Редмана. Але він з тих, хто каже, що нам треба бути насторожі. Ставить правильні питання.

«?»

— По-перше, хто тут головний — мовив Ральф. — По-друге, що дали. А потім — хто буде це робити.

Нік кивнув. Атож, питання присутні. Але чи він така особа, як треба? Ральф може мати рацію. А може й помилятися.

«Спробую з ним зустрітися завтра, два слова сказати», — написав Нік на папірці.

— Так, тобі це треба зробити. Він путящий, — Ральф почовгав. — Я ще трохи поговорив із матінкою, перед тим як цей Андервуд із компанією прийшли, «здрастуйте» сказали. Поговорив з нею так, як ти хотів.

«?»

— Каже, що треба діяти далі. Ворушитися. Каже, що люди байдикують і хтось має бути за старшого й казати їм, де стати і що робити.

Нік відкинувся на стільці й тихо засміявся. Тоді написав:

«Не сумніваюся, вона так відчуває. Погomoню завтра зі Стю + Гленом. Ти надрукував листівки?»

— А, оті! Так, блін, — відгукнувся Ральф. — Ото до вечора провозився, Боже ж мій.

Він показав Ніку зразок плаката, який ще сильно пахнув типографською фарбою; шрифт був великий і привертав увагу. Графіку Ральф оформив сам:

**МАСОВІ ЗБОРИ!!!
ПРЕДСТАВНИЦЬКИЙ КОМІТЕТ
ВИСУВАЄМО І ОБИРАЄМО!**

8:30, 18 серпня 1990 року

Місце: парк Каньйон-бульвар + «Bandshell», якщо погода ГАРНА
Глядацька зала в парку Чотоква, якщо погода ПОГОНА
ПІСЛЯ ЗБОРІВ — ЧАСТУВАННЯ

Нижче були намальовані дві примітивні мапи — для новеньких і тих, хто не дуже добре дослідив Боулдер. Далі доволі дрібно значився список осіб, який Стю з Гленом узгодили напередодні:

Тимчасовий комітет:

Нік Андрос
Глен Бейтман
Ральф Brentner
Річард Елліс
Френ Голдсміт
Стюарт Редман
Сьюзен Стерн

Нік показав на повідомлення про частування й звів брови догори.

— А, то Френні прийшла й сказала, що ми ймовірноше всіх зберемо, якщо їм щось пообіцяємо. Вони з подругою Патті Крогер організують. Буде печиво і «За-Рекс»¹, — Ральф зробив гримасу. — Якби мені запропонували на вибір пити «За-Рекс» або волячі сцяки, я б іще поміркував... Можеш моє випити, Нікі.

Нік усміхнувся.

— Тільки от одне, — серйозніше промовив Ральф, — ви, хлопці, мене в комітет поставили. Я знаю, що значить це слово. Воно означає: «Вітаємо, уся найважча робота на вас!» Ну, я не те щоб заперечую, я все життя працював будь здоров. Але в комітетах мають бути ті, хто все придумує, а з придумкою в мене не дуже.

У своєму блокноті Нік швидко накидав великий радіопристрій, а на його тлі вежу з радіопередавачем, від якого навсібіч розліталися блискавки.

— Ну, та то ж зовсім інша річ, — похмуро промовив Ральф.

«У тебе все вдасться, — написав Нік. — Не сумнівайся».

— Якщо ти так кажеш, Ніку, то я спробую. Але все ж мені думается, що з тим Андервудом у вас би краще пішло.

Нік похитав головою й поплескав Ральфа по плечу. Ральф сказав йому «на добраніч» і пішов нагору. Коли він вийшов, Нік довго й замислено дивився на листівку. Якщо Стю і Глен бачили список — а на цей момент, певне, побачили — то вони вже знають, що він самовільно викреслив Гарольда Лодера з їхнього списку комітету. Нік не знав, як вони це сприймуть, але те, що вони досі до нього не прийшли — певне, добрий знак. Може, вони захочуть, щоб він щось поміняв, і, якщо буде така необхідність, він поміняє, якщо їм аж так потрібен Гарольд. Якщо буде необхідність, то він віддасть Ральфа. Ральф, власне, не дуже й хоче в той комітет, хоча, хай йому грець,

¹ Солодкий розчинний напій.

у Ральфа від природи гострий розум і практично безцінна здатність зазирати за ріг проблеми. Такого добре було б тримати в постійному комітеті, і він відчував, що Стю і Глен уже набрали повний комітет своїх друзів. Якщо він, Нік, хоче, щоб Лодер не був у списку, то їм просто доведеться з цим змиритися. Щоб акуратно повернути фокус із владою, потрібна єдність у думках. Мамо, скажи, а як дядько кролика з капелюха дістає? Ну, синку, я точно не знаю, але, гадаю, що він міг вдатися до старого трюку «приспати пильність за допомогою печива і напою “За-Рекс”». Він практично завжди спрацьовує.

Він перегорнув сторінку, по якій водив фломастером, коли прийшов Ральф. Він подивився на слова, обведені не раз і не два, а тричі — наче з бажання будь-що втримати їх: «Влада. Організація». Він раптом написав під ними ще одне: місця якраз вистачало. Тепер у потрібному колі було написано:

«Влада. Організація. Політика».

Але він не тому хотів прибрати Лодера з цієї картини, що відчував, ніби Стю і Глен Бейтман намагаються перехопити його м'яч. До певної міри, звичайно, це зачіпало його самолюбство. Було б дивно, коли б не так. Адже це він із Ральфом і матінкою Ебігейл, можна сказати, заснували Вільну зону Боулдера.

«Тут зараз сотні людей, і ще будуть тисячі, якщо Бейтман має рацію, — міркував він, постукуючи олівцем по обведених словах. Що довше Нік на них дивився, то потворнішими вони йому здавалися. — Але коли я, Ральф, матінка, Том Каллен і решта наших прибули сюди, то в Боулдері лишалися з живих істот тільки коти й олені, що прийшли з національного парку від'їдатися по садках... і навіть крамницях. От згадати, як один якийсь забрів у супермаркет у районі Тейбл Меса і не міг знайти вихід. Він божевільно бігав туди-сюди рядами, все перевертав, падав, підводився і знову бігав.

Ми тут, звісно, новенькі, ми тут ще менш ніж місяць, але ж ми були *перші!* Так що є трохи ревнощів, але не з цієї причини мені хочеться прибрати Гарольда зі списку. Я прибрав, бо йому не довіряю. Він усе всміхається, але в нього якийсь водонепроникний (усмішконепроникний?)

відсік між ротом і очима. Між ним і Стю було якесь тертя через Френні, і всі троє кажуть, що все вже скінчено, але в мене щодо цього є питання. Іноді я бачу, як Френні дивиться на Гарольда, і погляд у неї насторожений. Немов вона намагається зрозуміти, чи воно дійсно вже «все». Він досить розумний, але мене хвилює те, що він якийсь нестабільний».

Нік похитав головою. Це ще не все. Не раз він замислювався, чи не збожеволів Гарольд Лодер.

«Здебільшого справа в його посмішці. Я не хочу мати спільні секрети з людиною, яка так шкіриться і має такий вигляд, наче вночі не спала.

Ніякого Лодера. Хай якось це переживуть».

Нік закрив свій блокнот і поклав у нижню шухляду столу. Потім встав і почав роздягатися. Нік хотів прийняти душ. Чомусь він сам собі здавався брудним.

От світ, думав він: не очима Гарпа¹, а після супергрипу. Новий прекрасний світ. Тільки от ні особливо новим, ні особливо прекрасним він не здавався. Сталося щось таке, наче хтось підклав велику ракету для феєрверка в коробку з дитячими іграшками. Бухнуло — і все розлетілося по кімнаті. Щось зламалось і не підлягає ремонту, щось можна полагодити, але здебільшого речі просто розкидано. Вони, може, ще занадто гарячі, але коли охолонуть, то за них можна взятися.

Тим часом їхня справа — все посортувати. Те, що вже не годиться, повикидати. Відкласти ті цяцьки, які можна полагодити. Зробити для іграшок нову коробку, гарну, новеньку. *Мицну*. Від того, як легко все розкидало, — відчуття водночас і до нудоти жаске, і чимось привабливе. Непросто все зібрати знову. Сортувати. Лагодити. Записувати. І, звичайно, викидати непотріб.

Тільки от... чи можна *взагалі* наважитися повикидати те, що стало непотребом?

Нік зупинився на півдорозі до ванної, голий, з одягом в руках.

О, ніч була така тиха... але хіба не кожна ніч — це симфонія тиші? Чому ж у нього раптом пішли мурашки поза шкірою?

А тому, що він раптом відчув: Комітет Вільної зони має відповідати за збирання зовсім не іграшок. Він несподівано відчув, що вступив до якогось химерного гуртка крою й шиття людського духу: він, Редман, Бейтман, матінка Ебігейл, так, навіть Ральф зі своїм здоровим радіо й підсилювачами, які розсилають сигнали Вільної зони по всьому вимерлому континенту. У кожного з них голка, і, може, гуртом, вони справляють ковдру, яка зігріє всіх узимку... а може, через невеликий час знову починають шити великий саван для людства — починаючи з ніг і підіймаючись дедалі вище.

¹ «Світ очима Гарпа» — назва роману Джона Ірвінга.

Після любощів Стю заснув. Останнім часом він недосипав, а всю попередню ніч пиячив із Гленом Бейтманом і планував майбутнє. Френні вдягнула халат і вийшла на балкон.

Вони мешкали в будинку в центрі, на розі Перл-стрит і Бродвею. Їхня квартира розташовувалася на третьому поверсі, і внизу видніло перехрестя: Перл-стрит ішла зі сходу на захід, а Бродвей — з півночі на південь. Їй тут подобалося. Компас просто перед очима. Ніч стояла тепла і тиха, чорний камінь неба був поцерблений мільйонами зірок. У їхньому слабкому, холодному світлі на заході здіймалися хмарочоси-праски.

Френні провела рукою від шиї до стегон. Халат на ній був шовковий, вдягла вона його на голе тіло. Рука легко пройшла по грудях, а потім, замість того щоб рівно й прямо спускатися до лобка, вона погладила вигин живота, який ще два тижні тому не був такий помітний.

Її вагітність ставала помітна, ще не дуже, але Стю сьогодні ввечері про це сказав. Його питання було доволі невимушене, навіть кумедне.

— А наскільки довго ми можемо цим займатися... е-е... так, щоб не придавити його?

— Її, — весело відказала вона. — Як тобі чотири місяці, шефе?

— Порядок, — відказав він і ковзнув у неї.

До того розмова була серйозніша. Невдовзі після того, як вони дісталися Боулдера, Стю сказав їй, що поговорив про дитину з Гленом, і Глен дуже обережно висловив думку, що збудник супергрипу може ще бути живий. У такому разі дитина може загинути. То була тривожна думка (у Глена Бейтмана, подумала вона, завжди дециця тривожних думок знайдеться), але, якщо мати має імунітет, то..?

А проте чимало з їхніх людей втратили дітей в епідемію.

Так, але це означає...

А що це означає?

Ну, з одного боку, це може означати, що всі ці люди — просто епілог людського роду, його коротка кода. Вона не хотіла, *не могла* в це вірити. Якщо це правда...

Хтось ішов вулицею, завертав убік, щоб проскочити між сміттевозом, який стояв двома колесами на тротуарі, і стіною ресторану під назвою «Кухня Перл-стрит». На одному плечі в нього була легка куртка, а в руці — чи то пляшка, чи то вогнепальна зброя з довгим дулом. У другій руці в нього був папірець, можливо,

з адресою, судячи з того, як він поглядав на номери будинків. Урешті він зупинився перед їхнім. Зупинився і якийсь час дивився на двері, наче замислився, що робити далі. Френні цей чоловік нагадував приватного детектива з якогось старого телесеріалу. Вона стояла менш ніж у двадцяти футах¹ над його головою і опинилася в делікатній ситуації. Якщо вона гукне цього чоловіка, той може злякатися. Якщо ні, то він почне стукати й розбудить Стюарта. І що це він робить зі зброєю в руці... якщо це *справді* зброя?

Він раптом підняв голову й подивився вгору — може, щоб перевірити, чи горить світло. Френні й далі дивилася вниз. Їхні погляди зустрілися.

— Боже милосердний! — закричав чоловік на тротуарі. Він несамохіть зробив крок назад, потрапив ногою в канаву і впав на сідниці.

— Ой! — одночасно вигукнула Френні і теж відсахнулася на своєму балконі. За її спиною у глиняній вазі на підставці ріс великий хлорофітум. Френні, не бачачи, зачепила рослину. Та похитнулася, майже прийняла рішення пожити ще трохи — і раптом кинулася на плитку балкону з гучним тріском.

Стю в спальні хропнув, перевернувся на другий бік і продовжив спати.

На Френні — що, мабуть, можна було передбачити — напав сміх. Вона загисла рот обома руками й щосили стиснула ними губи, але сміх усе одно прорвався тихим хрипким шепотом. Оце так грація, подумала вона й знову зайшлася безгучним сміхом у долоні. Коли б він припхався з гітарою, можна було б цю чортову вазу на нього скинути. «О соле міо...» — БАБАХ! Від стриманого сміху в неї аж живіт заболів.

Знизу почувся змовницький шепіт.

— Гей, там... на балконі... цить!

— «Цить», — прошепотіла до себе Френні. — Яка краса — «цить!»

Їй конче треба вийти, доки вона не почне іржати, як коняка. Френні ніколи в житті не вдавалося як слід стримати сміх, якщо він уже її розбирав. Вона швидко пробігла темною спальнею, схопила більш солідний (і скромний) халат із гачка на дверях ванної і побігла коридором, долаючи сміх, утримуючи обличчя, наче гумову маску. Вона вискочила на сходовий майданчик і пройшла один

¹ Приблизно 6 м.

проліт униз, доки сміх вирвався на волю. І ще два поверхи вона пробігла з диким реготом.

Чоловік — молодий, як вона тепер помітила, — уже підвівся і обтрушувався. Він був худий і доброї тілобудови; більша частина його обличчя заросла бородою, яка при світлі дня могла виявитися білявою чи, може, рудуватою. Під очима в нього були темні кола, але на губах грала сумна усмішечка.

— Що ти там перевернула? — спитав він. — За звуком — так наче рояль!

— То був вазон із квіткою, — пояснила Френні. — Він... він... — але тут її знову розібрав сміх, і вона змогла лише показати на нього пальцем і схопитися за живіт, який уже болів. По її щоках бігли сльози. — Ти мене насмішив! Розумію, що це дико невиховано — так казати про людину, яка щойно зустрілася, але... мамо моя! *Насмішив*-таки!

— За старих часів, — посміхнувся він, — я б після цього одразу подав на тебе в суд десь так на чверть мільйона, не менше. Травма хребта... Ваша честь, я подивився вгору — і ця молода жінка дивилася на мене. Так, я переконаний: вона зробила гримасу. Так, гримаса точно була. Справу буде вирішено на користь позивача! А також на користь суду! Далі буде десятихвилинна перерва...

Вони трохи посміялися разом. Чоловік був одягнений у чисті линялі джинси й темно-синю сорочку. Літня ніч була тепла й лагідна, і Френні вже раділа, що вийшла надвір.

— Чи ти часом не Френ Голдсміт?

— Часом я. А тебе я не знаю.

— Ларрі Андервуд. Ми сьогодні щойно приїхали. Власне, я шукаю такого собі Гарольда Лодера. Він стверджує, що мешкає в будинку 261 по Перл-стрит зі Стю Редманом, Френні Голдсміт і ще якимись людьми.

Від цих слів сміх як рукою зняло.

— Гарольд був у цьому будинку, коли ми щойно приїхали в Боулдер, але доволі давно звідси пішов. Він зараз на Арапаго, це в західній частині міста. Коли хочеш, дам його адресу й поясню, як дістатися.

— Буду вдячний. Але почекаю до завтра, тоді до нього вирушу, певне. Я другий раз так ризикувати не буду.

— Ти знайомий з Гарольдом?

— І так, і ні: так само, як і з тобою. Хоча, правду кажучи, я тебе уявляв зовсім по-іншому. Як таку блондинку-валькірію з картини

Френка Фразетти¹, може, з парочкою 45-каліберних пістолетів на поясі. Але в кожному разі радий знайомству.

Він простяг руку, і Френні, заскочено всміхаючись, її потисла.

— Боюся, я геть не уявляю, про що ти говориш.

— Сідай-но на бордюрик, розкажу.

Френні сіла. Примарний вітерець прокотився вулицею, женучи перед собою папірці й ворущачи листя в'язів перед будинком суду в трьох кварталах від них.

— У мене є дещо для Гарольда Лодера, — сказав він. — Але це має бути сюрприз, так що якщо побачиш його раніше — мовчок і теде.

— Добре, домовилися, — сказала Френні, ще дужче заінтригована.

Ларрі підняв свою зброю — і то виявилася зовсім не зброя, а довгошия пляшка вина. Він розвернув її під кутом, так що можна було прочитати напис на етикетці: «Бордо» вгорі, а нижче дата — 1947 рік.

— Найкраще з витриманого бордо цього століття, — оголосив Ларрі. — Ну принаймні так казав мій старий друг. Руді його звали. Прийми й упокой Господи його душу.

— Але 1947 рік... це ж сорок три роки тому. Воно... цей саме... не зіпсувалося?

— Руді казав, що гарне бордо не псується. Хай там як, а я його від самого Огайо віз. Коли вже це вино погане, то це погане вино здалеку.

— І це для Гарольда?

— Це і ще отаких купа, — він витяг щось із кишені куртки і дав їй. Френні не треба було читати напис, щоб зрозуміти, що то за штука. Вона розреготалася.

— Батончик «Пейдей»! — вигукнула вона. — Гарольдів улюблений... але як ти здогадався?

— То ціла історія.

— Так розкажи!

— Розкажу. Жив собі колись такий Ларрі Андервуд, і приїхав він із Каліфорнії до Нью-Йорка навідати свою любу матусю. Це була не єдина причина його приїзду, але решта були дещо неприємніші, то хай буде красива і шляхетна причина, гаразд?

— Чом би й ні? — погодилася Френні.

— І дивіться, якась зла чаклунка чи то якісь довбодятли з Пентагону напустили на країну велику чуму, і не встигнеш сказати:

¹ Відомий американський художник, працював у стилі фентезі та наукової фантастики; малював комікси, плакати, ілюстрації, був мультиплікатором тощо.

«Ось прийшов Капітан Трипс» — як майже всі у Нью-Йорку померли. І матуся Ларрі теж.

— Співчуваю. Мої тато з мамою теж.

— Так — усі мами і тати. Коли б ми всі надіслали іншим листівки зі співчуттями, то всі листівки б на це пішли. Так от, Ларрі виявився одним із щасливців. Він вибрався з міста з дамою на ім'я Рита, яка не була дуже готова до того, що сталося. І Ларрі, на жаль, теж не був готовий їй із тим допомогти.

— Ніхто готовий не був.

— Тільки дехто швидше пристосувався. Хай там як, а Ларрі з Ритою прямували до узбережжя штату Мейн. Вони дісталися до Вермонта, і тут дама отруїлася снодійним.

— О, Ларрі, як шкода.

— Ларрі це дуже тяжко пережив. Власне, він це сприйняв як мовби Божий присуд щодо сили свого характеру. Та й до того ж йому вже один-двоє тямущих людей казали, що його найнезнищеніша риса характеру — ясна смужка егоцентризму, що просвічується, як та флуоресцентна Мадонна на приладовій панелі «кадилака» 59-го року.

Френні трохи посовалася на бордюрі.

— Маю надію, я тебе не змусив занудьгувати, але це все стояло в мені вже довгий час, і таки це пов'язане з тією частиною історії, де з'явиться Гарольд. Окей?

— Окей.

— Дякую. У мене таке враження, що відколи ми зупинилися перед цією привітною бабусею сьогодні, я шукаю дружнього лиця, щоб поділитися з ним. Я гадав, це буде Гарольд. Хай там як, а Ларрі рушив далі в Мейн, бо більше не знав куди йти. Йому тоді почали снитися дуже кепські сни, але оскільки він був сам-один, то не знав, чи сниться те саме ще комусь. Він просто розцінив це як симптом наростання нервового зриву. Але врешті він дістався до маленького прибережного містечка Веллс, де зустрів жінку на ім'я Надін Кросс і хлопчика, якого, як оце виявилось, звати Лео Роквей.

— Веллс... — тихо здивувалася Френні.

— Ну от, і троє мандрівників щось ніби підкинули монетку, куди йти трасою US-1. Випала решка, і вони рушили на південь, а тоді потрапили...

— В Оганквіт! — у захваті втрутилася Френні.

— Точно. І там на сараї з напису здоровими літерами я вперше дізнався про Гарольда Лодера і Френсіс Голдсміт.

— Гарольдів напис! О, Ларрі, йому буде так приємно!

— Ми поїхали за його вказівками до сараю коло Стівінгтона, а звідти — до Небраски, а на будинку матінки Ебігейл прочитали про Боулдер. Дорогою людей зустрічали. Серед них була і Люсі Свонн, моя жінка. Я був би радий тебе з нею познайомити. Тобі вона, мабуть, сподобається... Ну а потім сталося таке, чого Ларрі не дуже хотілося. Його невеличка групка з чотирьох зроста до шести. Ті шестеро зустріли ще чотирьох у штаті Нью-Йорк, і вони теж приєдналися. Коли ми дісталися до Гарольдового напису у дворі матінки Ебігейл, нас було вже шістнадцять, і, відіжджаючи, ми підібрали ще трьох. Ларрі очолював весь цей веселий балаган. Ніяких виборів чи що не було. Просто так *склалося*. І йому насправді й не хотілося відповідальності. То був тягар. Він ночами через це не спав. Почав пити тамс і ролейдс¹. Але просто чудасія, як голова сама себе обмежує. Я не міг скинути це з себе. То було питання самоповаги. І я — *він* — завжди боявся, що круто облажається, що встане як-небудь зранку — а хтось так помре вві сні, як тоді Рита у Вермонті, і всі стоятимуть і показуватимуть на нього пальцем: «Це ти винен! Ти нічого не придумав, як зарадити — і це сталося через тебе!» Про таке я просто й говорити не міг ні з ким, навіть із Суддею...

— А хто такий Суддя?

— Суддя Фарріс. Старий з Піорії. Мабуть, справді колись був суддею, років до п'ятдесяти; оточим чий що, але на пенсію вийшов задовго до грипу. А дід розумний. Дивиться на тебе — наче рентгеном просвічує. Хай там як, а Гарольд для мене важливий. І ставатиме дедалі важливішим, бо люди ще прибуватимуть. Прямо пропорційно до того, — він тихо захихотів. — Отой сарай... Офігіти! Останній рядок того напису, там, де твоє ім'я, так низько, що він, певне, по саму сраку висунувся, щоб його намалювати!

— Так. Я тоді спала. А то б зупинила.

— У мене на нього просто чуйка виробилася, — сказав Ларрі. — Я знайшов обгортку від «Пейдею» під стріхою того сараю в Оганквіті, потім прочитав, що вирізано на балці...

— Що там було?

Вона відчула, що Ларрі придивляється до неї в темряві, й сильніше загорнулася в халат... не від скромності... вона не відчувала в цьому чоловікові жодної загрози — а просто нервуючись.

¹ «Tums», «Roloids» — види таблеток від підвищеної кислотності: очевидно, у Ларрі від хвилювання болів шлунок.

— Тільки його ініціали, — невимушено відказав Ларрі. — «Г. Е. Л». Коли б на тому все й скінчилося, я б тут не був. А потім у мото-салоні у Веллсі...

— Ми там були!

— Я знаю. Бачив, що двох не вистачає. А ще більше враження на мене справило те, що Гарольд зміг набрати бензину з підземного бака. Ти, певне, йому допомагала, Френ. Мені там ледве пальці не відхопило.

— Ні. Мені не було потрібно. Гарольд понишпорив і знайшов якусь штуку, яку назвав вентиляційний клапан...

Ларрі застогнав і ляснув себе по лобі.

— Клапан! Боже! А я ж навіть не шукав, де в них у баку вентиляція! То ти хочеш сказати, він там побродив... відкрив клапан... і засунув туди шланг?

— Ну... так.

— О Гарольд, — захоплено промовив Ларрі; такого захоплення Френ не чула ще ніколи, принаймні у зв'язку з ім'ям Гарольда Лодера. — Ну, оцю штуку я не розкусив. Хай там як, ми приїхали у Стівінгтон. А Надін так засмутилася, що знепритомніла.

— Я плакала, — зізналася Френ. — Ревла, думала, ніколи не зможу зупинитися. Я тоді вже налаштувалася: приїдемо, а там хтось вийде назустріч і скаже: «Здрастуйте, заходьте, будь ласка! Дезінсекція праворуч, їдальня ліворуч...» — Френ похитала головою. — Це зараз такими дурницями здається.

— А я у відчай не впав. Хоробрий Гарольд уже там побував до мене, залишив знак і поїхав далі. Я відчув себе недосвідченим білошкірим, який іде слідами індіанця в «Слідопиті».

Такий погляд на Гарольда вразив і зачарував Френні. Хіба не Стю насправді вів усю компанію до того часу, як вони залишили Вермонт і попрямували до Небраски? Чесно, вона не могла пригадати. Тоді всі були занадто стурбовані снами. Ларрі нагадував їй те, що вона забула... ба гірше, сприймала як належне. Гарольд ризикував життям із тим написом на сараї — їй це видавалося дурним ризиком, але ж урешті допомогло. А набирати бензин з-під землі... то для Ларрі була непросто справа, а Гарольд зробив це взагалі між ділом. Від цього Френні відчула себе малою і винною. Вони всі так чи інакше сприймали Гарольда просто як людину, що шкідиться на всі тридцять два. Але Гарольд за останні шість тижнів повернув не одну штуку. Це вона так закохалася в Стю, що для того, аби зрозуміти банальну правду про Гарольда, їй виявився потрібен

оцей повний незнайомиць? Від цього їй стало ще більш незручно: щойно Гарольд став як слід на ноги, він цілком по-дорослому сприйняв стосунки між нею і Стюартом.

Ларрі продовжив.

— То ось і наступний акуратний знак, маршрут вказано, у Сто-вінгтоні, ага? А поряд — у траві шурхотить ще одна обгортка від «Пейдею». У мене виникло відчуття, що я йду слідом Гарольда не по прим'ятих травинках чи поламаних паличках, а по обгортках від шоколадок «Пейдей». Ну, ми не повністю йшли вашим маршрутом. Ми завернули на північ біля Гері, штат Індіана, бо там була пекельна пожежа, де-не-де ще не згасла. Наче в місті всі баки з нафтою на хрін повибухали. Хай там як, а ми у процесі підібрали Суддю, зупинилися біля Гемінгворт-Гоума — ми вже знали, що вона звідти поїхала, — сні, розумієш, — але ми все одно хотіли *побачити* це місце. Кукурудза... гойдалка з шини... ти розумієш, про що я?

— Так, — тихо промовила Френні. — Так, я розумію.

— І в мене весь час дах їхав, я все думав, що ж буде, чи на нас якась банда на мотоциклах нападе, чи вода скінчиться, чи не знаю.

— У моєї мами була така книжка, від бабусі дісталася чи щось таке. Називалася «Його слідами». І там були всякі історії про людей зі страшними проблемами. Здебільшого етичними. І автор книжки каже, що розв'язати будь-яку проблему можна спитавши: «Що зробив би Ісус?» Від цього одразу розвіюються всі тривоги. Знаєш, що я собі думаю? Це дзенське питання — узагалі не питання, а спосіб прочистити голову, на зразок сказати «ом» і подивитися на кінчик носа.

Френ усміхнулася. Вона уявила собі, що би про *таке* сказала її мати.

— То коли я починав себе накручувати, Люсі — моя дівчина, я тобі казав? — от Люсі мені казала: «Ану швидко, Ларрі, постав питання».

— Що зробив би Ісус? — усміхнулася Френ.

— Ні. Що зробив би *Гарольд*? — серйозно відповів Ларрі. Френ просто остовпіла. Вона просто-таки захотіла опинитися поряд, коли Ларрі справді зустріне Гарольда. Як він зреагує?

— Ми розбили табір на фермі, і одного дня в нас справді майже скінчилася вода. Там був колодязь, але воду з нього набрати було неможливо — без електрики насос не працював. І Джо — тобто, вибач, Лео, його насправді звати Лео — от Лео усе ходив навколо мене і казав: «Ларрі, пити, дуже пити хочу». Я від цього просто

здурів. Відчув, як напружуюся, що ось-ось його стукну. Отакий я молодець, еге? Готовий вдарити нещасну дитину. Але людина не за одним махом міняється. До мене це довго доходило.

— Ти їх усіх цілими довів із самого Мейну, — сказала Френні. — А в нас один загинув. Апендицит. Стю пробував зробити операцію, але не вдалося. Так що, Ларрі, загалом, у тебе дуже непогано вийшло.

— У нас із Гарольдом, — поправив він. — От Люсі й казала завжди: «Швидко, Ларрі, став питання». Я так і робив. Там був вітряк, який підіймав воду до хліва. Крутився як слід, але в хліві вода не йшла. То я відкрив здоровий ящик під вітряком і побачив, що головний вал вискочив зі своєї дірки. Я його назад поставив — і готово! Води скільки хочеш. Холодна, смачна. Завдяки Гарольду.

— Завдяки *тобі*. Там же Гарольда не було, Ларрі.

— Так у мене в голові він був. І ось я тут і привіз йому вина й цукерок, — він скося глянув на неї. — Ну, розумієш, я гадав, ніби він твій мужик.

Вона похитала головою і подивилася на складені руки.

— Ні, не він... не Гарольд.

Ларрі довго мовчав, а потім вона відчула, що він на неї дивиться. Урешті, Ларрі сказав:

— Гаразд, я неправильно зрозумів? Про Гарольда?

Френні встала.

— Мені час іти. Рада була познайомитися, Ларрі. Приходь завтра, познайомишся зі Стю. Приводь Люсі, коли вона не зайнята.

— А що з ним таке? — не відступався він, стоячи перед нею.

— Ой, та не знаю, — хрипко промовила вона. Раптом до очей підступили сльози. — Ти в мене викликаєш таке відчуття... наче я з Гарольдом дуже негарно повелася і, не знаю... чому і як я це зробила... і чи можна мене звинувачувати, що я не кохаю його так, як Стю? Я маю бути в цьому винна?

— Ні, звичайно, ні. — Ларрі мав заскочений вигляд. — Слухай, вибач, будь ласка. Я не у своє лізу. Я піду.

— Він *змінився!* — вихопилося у Френні. — Не знаю, як і чому, й іноді я думаю, що навіть на краще... але я не знаю... правда не знаю. А іноді я боюся.

— Боїшся Гарольда?

Вона не відповіла, просто дивилася собі під ноги. Френні подумала, що, мабуть, і так забагато сказала.

— Ти мені скажеш, як туди дістатися? — лагідно спитав він.

— Це просто. Іди прямо по Арапаго, доки дійдеш до маленького парку... здається, він називається парком Ібена Дж. Файна. Парк буде праворуч. Будиночок Гарольда ліворуч, якраз навпроти.

— Добре, дякую. Приємно було познайомитися, Френ, вазу розбити і так далі.

Вона усміхнулася, але натягнуто. Усі її дурнуваті веселощі з цього вечора вивітрилися.

Ларрі підняв пляшку й хитро посміхнувся.

— І якщо побачиш раніше за мене... ти ж мовчи, ага?

— Авжеж.

— Добраніч, Френні.

Він пішов назад тим самим шляхом, що й прийшов. Вона провела його поглядом, потім пішла нагору і тихенько примостилася коло Стю, який усе спав без задніх ніг.

«Гарольд!» — подумала вона, натягуючи ковдру до підборіддя. І як їй розказувати про це Ларрі, такому славному, трохи розгубленому (але чи розгублений він зараз?), що Гарольд Лодер — товстий хлопчисько, який втратив себе? Чи мала вона йому розказувати про той не такий уже й давній день, коли цей мудрий Гарольд, винахідливий Гарольд, Гарольд-«що-зробив-би-Ісус?» косив свій газон у самих плавках і плакав? Чи треба їй розповідати йому, що колись вайлуватий, іноді й наляканий Гарольд, прибувши в Боулдер з Оганквіта, перетворився на міцного політика, який плескає всіх по плечах, кожному радіє: «Привіт, друже!» — а водночас дивиться на тебе порожніми, без тіні усмішки, очима отруйного ящера?

Вона подумала, що сьогодні дуже довго чекатиме сну. Гарольд безнадійно закохався в неї, а вона так само безнадійно — в Стю Редмана, і так, звичайно, і влаштований світ. І тепер кожного разу, коли я бачу Гарольда, у мене *мурашки* бігають. Хоча й вигляд у нього такий, наче він на десять фунтів схуд, і прищів у нього вже не стільки, мені...

У неї відчутно перехопило подих, і вона підвелася на ліктях, широко розплющивши очі в темряві.

Щось у неї всередині ворухнулося.

Її руки наблизилися до трохи підрослого живота. Звичайно, ще зарано. Це тільки плід її уяви. Тільки от...

Тільки от це був плід не уяви.

Френні повільно лягла, її серце шалено калатало. Вона майже розбудила Стю, а потім передумала. Якби ж це він зробив їй дитину, а не Джесс. Якби це було так, то вона б його розбудила й поділилася б

із ним новиною. Із наступною дитиною вона так зробить. Якщо вона, звичайно, *буде*.

І тут знову відчувся рух, такий легенький, що то могли б бути просто газу. Але Френ розуміла, що це не так. То була дитина. І дитина була жива.

— О, слава Богу, — пробурмотіла вона до себе і лягла. Вона забула і про Ларрі Андервуда, і про Гарольда Лодера. І про все, що сталося, відколи її мати померла. Вона чекала нового руху, наслухала оцю істоту всередині себе і, наслуховаючи, заснула. Її дитина була жива.

— — —

Гарольд сидів на стільці на газоні перед будиночком, який вибрав для себе сам, дивився на небо й думав про стару рок-н-рольну пісню. Року він терпіти не міг, але одну пісню пам'ятав буквально слово в слово, і навіть назву групи, яка її виконувала — Кейті Янг і «The Innocents»¹. У солістки, співачки чи як там її, був високий, сповнений жадання, крихкий голос, що якимсь чином повністю захопив його, заволодів його увагою. Золотий хіт минулих років, як сказав про цю композицію ді-джей. «Вибух із минулого». «Золотий диск». Співачка за голосом здавалася шістнадцятирічною, блідою, білявою і не дуже вродливою. Співала вона так, ніби зверталася до фотографії, яку таємно зберігала в шухляді комоди і виїмала тільки вночі, коли в домі всі спали. Її голос був сповнений безнадії. Фотографію ту вона, мабуть, вирізала з календаря-щорічника старшої сестри — портрет місцевого Великого Джо, капітана футбольної команди чи голови учнівської ради. Цей Великий Джо, напевне, зараз вставляє головний чирлідерці де-небудь у відлюдному куточку парку — а тим часом далеко-далеко некрасива дівчинка без грудей і з прищом у кутку рота співає:

«Тисяча зір у небесах... їх бачу, знаю я... що ти — любов моя... скажи, що ти мій... скажи, скажи...»

Цієї ночі в небі було понад тисячу зір, але то не були зорі закоханих. Не було ніжної плівки Чумацького шляху. Тут, у милі над рівнем моря, вони були такі гострі й жорстокі, як мільярд дір у чорному оксамиті, пробитому Господнім льодорубом. То були зорі ненависників, і саме тому Гарольд відчував, що має право загадати бажання, дивлячись на них. Зірko-зірко з небокраю, дай бажання загадаю! А здохніть усі!

¹ Ідеться про пісню «A Thousand Stars in the Sky».

Він сидів мовчки, закинувши голову, мов замислений астроном. Волосся у Гарольда відросло найдовше в житті, але тепер воно не було брудне, сплутане й патлате. Від нього вже не смерділо кабаном. Навіть прищі в нього минули, бо він зав'язав із солодким. А від праці й довгих переходів він схуд. Гарольд почав виглядати доволі класно. Останні кілька тижнів він, бува, коли йшов повз яку-небудь скляну вітрину, сахався, озирнувшись через плече, не впізнаючи власного відображення.

Гарольд засовався на стільці. На колінах у нього лежала книжка, висока, товста, з мармурово-синім обрізом і в палітурці зі штучної шкіри. Він ховав її за цеглиною, що виймалася з каміна, коли десь ішов. Коли б хтось знайшов тут книжку, у Боулдері він би більше жити не міг. На обкладинці золотом було написано тільки одне слово: «Головна книга». То був щоденник, який він почав вести, прочитавши щоденник Френ. Він уже списав шістдесят сторінок густим почерком, який заповнював сторінку від берегів до берегів. Абзаців не було — одне суцільне письмо, вилив гніву — так гній виливається з чиряка. Гарольд і не уявляв, що в ньому вміщується стільки ненависті. Здавалося, її потік уже мав би зміліти, а виходило, що він невичерпний. То як у старому анекдоті. Чому після останнього протистояння Кастера¹ земля вся стала біла? Бо індіанці все кінчали, кінчали...

А чому він ненавидів?

Він сів рівно, наче це питання прийшло ззовні. Відповідь на нього дати було непросто — її знали тільки нечисленні, обрані. Чи не Ейнштейн сказав, що у світі є шість людей, які розуміють, який висновок можна зробити з його формули « $E = mc^2$ »? А рівняння в його власній черепній коробці хто розуміє? Відносність Гарольда. Швидкість темряви. О, він і вдвічі більше сторінок міг би заповнити словами ще загадковішими, ще більш таємничими, доки сам загубиться у власних механізмах, але ще й близько не дійде до головного. Можливо, він... себе гвалтує. Так? Доволі близьке зіставлення. Непристойний, постійний акт содомії. Індіанці все кінчали й кінчали...

Мабуть, він скоро залишить Боулдер. За місяць-два, не більше. Коли він нарешті обере метод звести рахунки. Тоді рушить на захід.

¹ Ідеться про битву при Літл-Бігторн (1876 р). Битва закінчилася перемогою індіанців, які знищили п'ять рот американського полку, і загибеллю його знаменитого командира Джорджа Кастера.

А коли вже дістанеться туди, то відкриє рот і викладе все, що знає про це місце. Скаже, про що йшлося на громадських зборах, і, навіть важливіше, — що обговорювалося приватно. Без сумніву, він буде в Комітеті Вільної зони. Йому *там* будуть раді, його тамтешній головний винагородить... не завершенням ненависті, а ідеальною машиною для неї — «кадилаком» ненависті, лімузином жаху — довгим, із тьмяним блиском. Вони з Флеггом рознесуть це нещасне поселення як той мурашник. Але спочатку він поквитається з Редманом, який збрехав йому і вкрав у нього жінку.

Так, Гарольде, але чому ти ненавидиши?

Ні. На це питання немає задовільної відповіді, тільки... якесь виправдання самої ненависті. Та чи це взагалі прийнятне питання? Він вважав: ні. Це все одно що питати жінку, чому вона народила дитину-інваліда.

Був колись час, година чи тільки мить, коли він міркував над тим, щоб скинути свою ненависть, як баласт. Це сталося після того, як він прочитав щоденник Френ і виявив, що вона незворотно одержима Стю Редманом. Ця раптова новина подіяла на нього, як холодна вода на стоногу: він скрутився у тверду кульку замість того, щоб лишатися розгорнутим організмом, який вільно повзає і шукає чогось. У ту годину чи мить до нього дійшло, що він може просто *прийняти все як є*, — і це водночас привело його в захват і жахнуло. У той період він розумів, що може перетворитися на нову людину, оновленого Гарольда Лодера, клонованого зі старого гострим скальпелем епідемії супергрипу. Він відчув — чіткіше, ніж будь-хто інший, — що саме в цьому полягає сенс і призначення Вільної зони Боулдера. Люди вже не такі, як були раніше. Спільнота цього маленького містечка не схожа на жодну зі спільнот Америки до епідемії. Вони цього не помічали, бо не виходили за межі так, як він. Жінки й чоловіки жили разом без жодного помітного бажання відновити шлюбну церемонію. Цілі групи людей живуть маленькими громадами, подібними до комун. Сварок практично немає. Люди, здається, добре ладнають між собою. А що найдивніше, ніхто, здається, не сумнівається в глибокому теологічному сенсі своїх снів... і самої епідемії. Боулдер — теж клоноване суспільство, «*tabula*» настільки «*rasa*», що навіть не відчуває своєї нової краси.

Гарольд це відчував, і це викликало в нього відразу.

По той бік гір, удалині, чаїлося інше клоноване створіння. Вирізьблене з чорного зла, єдина здичавіла клітина, взята з помираючого тіла старої тілесної політики, самотній представник тієї кар-

циноми, що їла живцем старе суспільство. Одна-єдина клітина, але вона вже почала ділитись і давати інші дикі клітини. Для суспільства це буде давня боротьба, протистояння здорової тканини злоякісному втручанню. Але перед кожною окремою людиною поставало старе, стародавнє питання, яке бере початок ще в райському саду: з'їсти яблуко чи облишити його? Отам, на Заході, перед кожним уже на столі стоїть і яблучний пиріг, і яблучний коблер. Убивці Едема вже тут — темні стрільці.

Та й він сам, Гарольд, коли вповні зрозумів, що вільний *прийняти все як є*, відкинув нову можливість. Схопитися за неї було б самогубством. Привид кожного пережитого приниження кричав до Гарольда, застерігаючи від такого кроку. Убиті мрії й амбіції надприродним чином повернулися до життя і спитали: «Чому ти так легко нас забув?» У суспільстві Вільної зони він може бути лише Гарольдом Лодером. А там він міг би стати князем.

Його гнала вперед злість. Чорний карнавал: чортові колеса з виmkненою ілюмінацією оберталися над чорним пейзажем, з проектора нескінченно показували зображення таких виродків, як він, а в головному наметі леви їли глядачів. Його кликала до себе саме ця безладна музика хаосу.

Він відкрив щоденник і чітко написав при зоряному світлі:

12 серпня 1990 р. (ранній ранок)

Кажуть, що двома людськими гріхами є гордіня і ненависть. Чи так це? Я обираю для себе вважати їх двома великими чеснотами. Відмовитися від гордині й ненависті означає сказати, що змінюєшся заради блага світу. А прийняти їх, дати їм вихід — річ благородніша: цим ти кажеш, що світ повинен змінитися заради твого блага. У мене попереду велика пригода.

ГАРОЛЬД ЕМЕРІ ЛОДЕР

Він закрив записник. Увійшов до будинку, сховав щоденник і обережно поклав цеглину на місце. Пішов у ванну, поставив на край раковини свій ліхтар «Коулмен» так, щоб добре бачити дзеркало, і п'ятнадцять хвилин тренувався усміхатись. У нього виходило дедалі краще.

РОЗДІЛ 51

Плакати Ральфа, де йшлося про збори 18 серпня, розійшлися по всьому Боулдеру. У містечку почалися бурхливі розмови, здебільшого про чесноти й вади комітету з семи осіб.

Матінка Ебігейл лягла спати втомленою ще засвігла. Цілий день до неї нескінченним потоком ішли відвідувачі з питаннями про її думку. Вона підтримала це, бо вважала: загалом людей у комітет обрано цілком хороших. Люди переймалися, чи ввійде вона до Постійного комітету, якщо на великих зборах такий сформується. Матінка відповідала, що для неї це занадто втомливо, але вона, звичайно, постарается допомагати обраному комітету, якщо люди цього від неї хочуть. Її знову й знову запевняли, що будь-який комітет, якому вона не захоче допомагати, буде відхилено цілком і повністю дуже швидко. Матінка Ебігейл лягла спати втомлена, але задоволена.

Так само того вечора ліг спати й Нік Андрос. За один день, за допомогою одного-єдиного плаката, надрукованого на ручному мімеографі, люди Вільної зони з просто безформної групи втікачів перетворилася на потенційних виборців. Їм це сподобалося: це дало їм ґрунт під ногами після довгого вільного падіння.

Того вечора Ральф повіз його на електростанцію. Він, Ральф і Стю домовилися провести попередню зустріч у домі Стю і Френні після-завтра. Так усі семеро за два дні встигнуть почути, що кажуть люди.

Нік усміхнувся й приклав руки до своїх непотрібних вух.

— А по губах читати — ще краще! — сказав Стю. — Знаєш, Ніку, я починаю думати, що ми справді кудись заїдемо з цими поламаними турбінами. Цей Бред Кічнер працює як звірюка. Коли б нам десяток таких Бредів, то до вересня у нас би в місті все запрацювало.

Нік показав йому «окей», і вони разом зайшли до будівлі.

Того вечора Ларрі Андервуд і Лео Роквей пішли на захід вулицею Арапаго до будинку Гарольда. На Ларрі був рюкзак, який проїхав з ним усю країну, але зараз у ньому лежала тільки пляшка вина й шість «Пейдеїв».

Люсі поїхала з бригадою з шістьох людей — вони взяли два евакуатори й почали розчищати вулиці Боулдера від машин, які їх за-харашували. Лихо було в тому, що вони працювали самі по собі — робота велася безсистемно: щось робити можна було лише тоді, коли кілька людей були готові об'єднатися й працювати гуртом. «Суботник би якийсь зробити чи що», — подумав Ларрі — і йому

в око впав прибитий цвяхом до стовпа плакат «ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ». Мабуть, то й буде відповідь. Чорт, та люди ж тут хочуть працювати — їм тільки й треба, щоб хтось усе координував і казав, що кому робити. Він подумав, що передусім їм хотілося стерти всі сліди того, що сталося на початку літа (та невже ж уже кінець літа?), — так ганчіркою стирають зі шкільної дошки погані слова. Може, ми не здатні подбати про всю Америку, думав Ларрі, але нам треба все влаштувати тут, у Боулдері, до першого снігу, якщо матінка-природа допоможе.

Дзенькіт скла змусив його озирнутися. Лео витяг великий камінь із чийогось саду каміння і кинув у заднє вікно старого «форда». На задньому бампері «форда» виднілась наклейка: «СПАКУ ГЕТЬ З ДОРОГИ — КОЛД-КРІК КАНЬЙОН».

— Не роби так, Джо!

— Я — Лео.

— Лео, — виправився він, — не роби так.

— Чому? — зухвало спитав Лео, і Ларрі довго не міг знайтися з відповіддю.

— Бо звук некрасивий, — урешті сказав Ларрі.

— А. Добре.

Вони пішли далі. Ларрі сунув руки в кишені. Лео зробив те саме. Ларрі підгилив ногою бляшанку з-під пива. Лео замахнувся, щоб так само вдарити по камінцю. Ларрі став насвистувати. Лео підтримав його тихим шелестливим звуком. Ларрі скуйовдив хлопчикові чуба, і той подивився на нього своїми химерними китайськими очима й усміхнувся. І Ларрі подумав: «Господи Боже мій, я його починаю любити. Он як далеко зайшло».

Вони дійшли до того парку, про який казала Френні, і навпроти стояв зелений будинок із білими віконницями. На бетонній доріжці, що вела до парадних дверей, стояв візок із цеглою, поряд — сміттєве відро, повне розчинного цементу «просто додай води». Біля цього всього навпочіпки сидів широкоплечий хлопака без сорочки і з рештками погані засмаги, яка облазила зі спини. У руці він тримав кельму. Хлопець мурував низеньку вигнуту огорожу навколо клумби.

Ларрі подумав про слова Френ: «Він змінився! Не знаю, як і чому, й іноді я думаю, що навіть на краще... але я не знаю... правда, не знаю. А іноді я боюся».

Тоді він зробив крок уперед і промовив саме так, як і планував довгі дні, перетинаючи Америку.

— Гарольд Лодер, чи не так?

Гарольд смикнувся з подиву — і розвернувся з цеглиною в одній руці й кельмою, з якої капав цемент, — у другій. Інструмент він підняв, як зброю. Краєм ока Ларрі помітив, як відсахнувся Лео. Перша думка Андервуда, без сумніву, була: Гарольд зовсім не такий, яким я його уявляв. Друга стосувалася кельми: «Боже мій, він що, зібрався мені зараз дати оцією штукаю?» Обличчя Гарольда було похмуре, очі — вузькі й темні. Волосся гладенькою хвилею падало на спітнілий лоб. Губи, міцно стиснуті, майже побіліли.

І тут відбулося настільки раптове й докорінне перетворення, що Ларрі так потім і не міг до кінця повірити, що бачив такого напруженого, неусміхненого Гарольда — обличчя людини, яка скоріше ладна замурувати когось у підвалі, ніж мурувати огорожку навколо клумби.

Гарольд усміхнувся широкою, безкривдною усмішкою, від якої на його щоках утворилися глибокі ямочки. Очі припинили загрозливо мружитися (вони виявилися зеленими, як пляшкове скло, — і як такі ясні й добрі очі могли здатися загрозливими та навіть темними?). Він увіткнув своє знаряддя у цемент — шух! — витер руки об джинси і простягнув правицю. Ларрі подумав: «Боже милосердний, він же дитина, молодший за мене. Йому ж і вісімнадцяти, певне, нема — щоб я з'їв усі свічки з його останнього іменинного торта!»

— Здається, я вас не знаю, — шкірячись, промовив Гарольд, коли вони тисли один одному руки. Руку Ларрі було стиснуто й порухано вгору-вниз рівно три рази. Йому це нагадало рукостискання з Джорджем Бушем, коли старий проводив президентську кампанію. Це було на політичному з'їзді, де він двічі побував на пораду матері, давненько. Якщо немає грошей на кіно, сходи до зоопарку. Як нема й на зоопарк, сходи подивитися на політика.

Але усмішка в Гарольда була заразлива, і Ларрі й собі всміхнувся. Дитина перед ним чи ні, політичне це рукостискання чи ні, але та усмішка справила на нього враження абсолютно щирої — та й ось, через стільки часу, через стільки обгорток від цукерок, перед ним сам живий Гарольд Лодер.

— Ні, не знаєте, — сказав Ларрі. — Але я знаю вас.

— Правда?! — вигукнув Гарольд і заусміхався ще ширше. Якщо ще ширше, засміявся про себе Ларрі, то в нього кутики рота зійдуться на потилиці й нижня третина голови просто відпаде.

— Я йшов вашими слідами з Мейну, — промовив Ларрі.

— Що, правда?

— Правда-правда, — Ларрі зняв торбу з плечей. — Ось я дещо вам приніс.

Він дістав пляшку бордо і вручив Гарольдові.

— Бути не може! — промовив Гарольд, вражено роздивляючись пляшку. — Сорок сьомий рік?!

— Хороший рік був, — сказав Ларрі. — І ось ще таке.

І вклав у руку Гарольдові всі шість «Пейдеїв». Одна з цукерок вислизнула крізь пальці на траву. Гарольд нахилився її підібрати, і в цей момент Ларрі помітив тінь того попереднього виразу обличчя.

Потім Гарольд підвівся, і на його обличчі була усмішка.

— Як ви здогадалися?

— Я йшов за вашими написами... та обгортками від цукерок.

— А щоб мене! Заходьте в дім! Треба щось на зуб покласти, як мій тато любив казати. Ваш хлопчик колу буде?

— Авжеж. Лео, будеш...

Він роззирнувся, але Лео вже поряд не було. Він повернувся на тротуар і роздивлявся якісь тріщини на дорозі, наче вони його дуже цікавили.

— Агов, Лео, колу будеш?

Лео пробурмотів щось, що Ларрі не почув.

— Гучніше! — роздратовано крикнув він. — Нащо тобі Бог голос дав?

Ледь чутно Лео промовив:

— Мабуть, я сходжу перевірю, чи повернулася мама Надін.

— Якого? Ми ж щойно сюди прийшли!

— Я хочу назад! — вигукнув Лео, підводячи очі від дороги. Сонце дуже виразно відбилося в його очах, і Ларрі подумав: «Боже мій, та що це? Він ледь не плаче!»

— Секундочку, — сказав він Гарольдові.

— Звичайно, — усміхнувся Гарольд. — Діти, бува, соромляться. Я теж такий був.

Ларрі підійшов до Лео й нахилився, щоб їхні очі були на одному рівні.

— Що таке, хлопче?

— Я просто додому хочу, — відповів Лео, не глянувши йому в очі. — Хочу до мами Надін.

— Ну ти... — Ларрі не знав, що сказати.

— Хочу назад піти, — Лео кинув короткий погляд на Ларрі, блиснувши очима повз нього — у бік Гарольда, який стояв позаду на своєму газоні. Потім хлопчик знову опустив очі. — Будь ласка...

— Тобі Гарольд не подобається?

— Не знаю... з ним усе нормально... я просто додому хочу.

Ларрі зітхнув.

— Дорогу сам знайдеш?

— Звісно.

— Добре. Але я був би радий, коли б ти пішов з нами, коли попив. Я так давно чекав зустрічі з Гарольдом. Ти ж знаєш, правда?

— Та-ак.

— І ми б тоді назад разом пішли.

— Я в цей дім не піду, — прошипів Лео, і на мить знову перетворився на Джо з порожнім і диким поглядом.

— Добре, — квапливо погодився Ларрі. — Іди просто додому. Я прийду перевірю, чи ти повернувся. І на проїзну не виходь.

— Добре, — і раптом Лео ледь чутно прошепотів: — А чому ти зі мною не підеш? Просто зараз? Разом би пішли. Ну, будь ласка, Ларрі! Добре?

— Господи, та, Лео, чого...

— Та нехай, — сказав Лео. І не встиг Ларрі бодай щось іще сказати, хлопчик уже швидко йшов геть. Ларрі провів його поглядом. Тоді розвернувся до Гарольда, стурбовано насупившись.

— Та все добре, — сказав Гарольд. — Діти — вони чудні.

— Ну, оцей точно чудний, але, гадаю, має право. Він багато пережив.

— Не сумніваюся! — відказав Гарольд, і лише на мить Ларрі відчув недовіру: швидке співчуття Гарольда до незнайомої дитини видалося йому таким ерзацом, як яечний порошок.

— Ну то прошу до хати! — сказав він. — Знаєте, а ви, можна сказати, мій перший гість. Френні зі Стю кілька разів заходили, але хіба вони рахуються? — його вишкір став усмішкою, трохи печальною, і Ларрі раптом стало шкода цього хлопчика — адже Гарольд таки був ще хлопчик. Він самотній, і ось перед ним Ларрі, той самий старий Ларрі, від якого доброго слова не діждешся, і судить про нього, щойно вперше побачив. Це несправедливо. Час уже йому перестати отак по-свинськи не довіряти людям.

— Дуже приємно, — відказав він.

Вітальня була маленька, але затишна.

— Я тут меблів нових наставлю, як облаштуюся. Сучасних: хром, шкіра, — похвалився Гарольд. — Як у тій рекламі: «На фіг бюджет. У мене є «MasterCard»».

Ларрі від душі розреготався.

— У підвалі мають бути гарні келихи, зараз принесу. Цукерками я, певне, когось пригощу, з вашого дозволу — я зав'язав

із солодким, хочу схуднути, — а от вино неодмінно треба покуштувати: зараз нагода особлива. Ви ж від самого Мейну їхали за нами, е-е, і орієнтувалися на мої — наші — написи. Це справді щось! Обов'язково розкажіть мені все. А поки сідайте-но в оце зелене крісло — найкраще з поганих.

Під час цього спічу в Ларрі виникла одна непевна думка: «А він і балакає як політик — швидко, гладенько, до ладу».

Гарольд пішов, і Ларрі вмовстився в зеленому кріслі. Почув, як відчинилися двері, потім Гарольд важко потупав східцями вниз. Ні, таки не найкраща вітальня у світі, але з пухнастим килимом і хорошими сучасними меблями виглядатиме славно. Найкраще в ній — камін і димар, обкладені камінням. Гарна робота, зроблена старанною рукою. Тільки от один камінець наче відстає. Ларрі здалося, що камінь випав і його поставили на місце трохи недбало. Залишити це так — то все одно що не докласти деталь, збираючи пазл, чи криво повісити картину.

Він підвівся й вийняв камінь. Гарольд іще взовівся вниз. Ларрі хотів був покласти камінь на місце, та помітив у дірці книжку. Обкладинка в неї була трохи запорошена, але все одно на ній добре читалося золоте тиснення: «Головна книга».

Трохи соромлячись, наче нишпорив спеціально, він поклав камінь на місце, щойно почув тупіт Гарольда сходами вгору. Цього разу камінь ліг ідеально, і коли Гарольд увійшов у вітальню з великим келихом у кожній руці, Ларрі знову сидів у зеленому кріслі.

— Хвилинку мав прополоснути їх у раковині внизу, — пояснив Гарольд. — Запорошилися трохи.

— Виглядають чудово, — відзначив Ларрі. — Тільки, слухайте, не можу поклястися, що бордо не перестояло. Може виявитися, що оцу собі наллємо.

— Хто не ризикує, — посміхнувся Гарольд, — той і не виграє.

Від цього вишкіру Ларрі стало незатишно: він раптом подумав про ту книгу — чи вона належала Гарольду, чи попередньому господареві? А якщо записник Гарольда, то що ж може там бути?

— — —

Вони відкоркували пляшку бордо і виявили, на обопільну втіху, що вино пречудове. За півгодини обидва приємно захмілилі — Гарольд трохи сильніше, ніж Ларрі. І при цьому усмішка на обличчі Гарольда залишилася: власне, вона поширшала.

Вино трохи розв'язало йому язик, і Ларрі промовив:

— Ось ці плакати. Великі збори вісімнадцятого. Як так вийшло, що ти в той комітет не потрапив, Гарольде? Я гадав, такий людині, як ти, там цілком природно бути.

Усмішка Гарольда стала ще більшою, блаженною.

— Ну, я страшенно молодий. Мабуть, вони подумали, що мені досвіду бракує.

— На мою думку, це дуже прикро.

А він що, справді? Оця усмішка. Темний, ледь помітний підозріливий вираз очей. Справді? Ларрі не міг точно сказати.

— Ну що ж, хтозна, що чекає нас попереду? — промовив Гарольд, щосили шкірячись. — У кожного пса є свій щасливий день.

— — —

Ларрі пішов приблизно о п'ятій. Попрощалися вони з Гарольдом дружньо: той тиснув Ларрі руку, шкірився, запрошував заходити ще. Але якось Ларрі відчував, що коли він більше ніколи не звітає, то Гарольдові це буде до одного місця.

Він поволі пішов бетонованою доріжкою і розвернувся помахати господареві, але той уже зник у будинку. Двері були зачинені. У будинку було дуже прохолодно, бо Гарольд опустив жалюзі — і це було приємно, але, стоячи надворі, Ларрі раптом подумав, що це перший будинок із заштореними, закритими жалюзі вікнами, до якого він у Боулдері заходив. Ну, звичайно, подумав Ларрі, у Боулдері ще повно зашторених будинків. То будинки мертвих. Коли вони захворіли, то відгородилися шторами від світу. Зашторили вікна й померли — так перед смертю схильна ховатися будь-яка тварина. Живі — може, підсвідомо визнаючи оцей факт смерті, — відкривали віконниці навстіж і розсували всі штори й фіранки.

Від вина в нього трохи заболіла голова, і він спробував переконати себе, що йому стало трохи холодно від цього, що це таке собі невеличке похмілля, заслужена кара за те, що бухав гарне вино, як дешевий мускатель. Але він не міг до кінця себе в цьому переконати — ні, не виходило. Він окинув поглядом вулицю й подумав: «Дякую Тобі, Боже, за тунельний зір. Дякую, Боже, за вибіркове сприйняття. Бо без цього ми б жили точно як в оповідках Лавкрафта».

Думки в нього почали плутатися. Раптом він відчув чітке переконання, що Гарольд підглядає за ним крізь свої жалюзі, а руки в нього стискаються хваткою душителю, а посмішка перетворюється на вишкір ненависті... «У кожного пса є свій щасливий день». Водночас йому пригадалася ніч у Беннінгтоні, сон на вуличній

сцені, прокидання з моторошним відчуттям чиеїсь присутності... а потім почулися (чи то примарилися?) запорошені кроки, тихий стукіт підборів, що віддалявся на захід.

Годі. Не дуркуй.

«Бут-Гілл — цвинтар, де лежать ті, хто помер у своїх черевиках... — спливла несподівана асоціація в голові Ларрі. — Та Бога ради, просто припини, краще б я не думав про померлих, про мерців за всіма цими жалюзі й шторами, у темряві, як у тунелі, у тунелі Лінкольна, Христе-Боже, а якби вони всі заворушилися, завозилися, Боже милосердний, зупини це...»

І раптом він згадав, як у дитинстві ходив із мамою в Бронкський зоопарк. Вони зайшли до будинку мавп, і сморід ударив його в ніс аж фізично, наче якийсь кулак. Він розвернувся тікати, але мати його зупинила.

— Просто нормально дихай, Ларрі, — порадила вона. — Мине п'ять хвилин, і ти цей гидкий запах перестанеш помічати.

Він залишився, не повіривши мамі, просто борючись із нудотою (навіть у сім років він найдужче не любив блювати), і виявилось, що вона має рацію. Коли він згодом поглянув на годинник, то виявив, що пробув у мавп півгодини, і не міг зрозуміти, чому жінки, які заходили у двері, раптом затикали носи й кривилися. Він сказав про це мамі, й Еліс Андервуд засміялася.

— А, так тут і зараз погано пахне. Просто тобі не чути.

— А як це вийшло, мамо?

— Не знаю. Кожен може до цього прийнятися. А тепер просто скажи собі: «Зараз я знову відчую СПРАВЖНІЙ запах мавп'ятника!» — і глибоко вдихни.

Він так і зробив, і сморід справді з'явився, навіть сильніший і гірший, ніж був спочатку, і з'їдені перед тим хотдоги й пиріг з вишнями знову полізли вгору здоровенним нудотним клубком, і Ларрі кинувся до виходу на свіже повітря, і зміг — насилу — втримати все всередині.

«Оце вибіркоче сприйняття, — подумав він тепер, — і вона знала про це, хоч і не знала, як воно називається». Не встигла ця думка набути завершеної форми в його голові, як він почув материн голос: «А тепер просто скажи собі: "Зараз я знову відчую СПРАВЖНІЙ запах Боулдера!"» І він відчув його — от, власне, *справді* відчув. Він відчував запах з-за зачинених дверей, засунутих штор і опущених жалюзі, і то був запах повільного розкладу, який тривав навіть у цьому майже порожньому місті.

Він пішов швидше, ще не біг, але майже до бігу прискорював кроки, відчуваючи цей фруктовий, густий дух, до якого він — як і всі — свідомо призвичаївся, бо запах стояв усюди, він надавав забарвлення їхнім думкам, і ніхто не опускав жалюзі, навіть кохачись, бо мертві лежать за опущеними жалюзі, а живим ще хочеться бачити світ.

Воно теж стало лізти нагору — цього разу не сосиски з пирогом, а вино й цукерка «Пейдей». Бо з такого мавп'ятника йому не вибігти, хіба що перебраться на безлюдний острів, де ніхто ніколи не жив, і хоч він і тепер найдужче у світі не любив блювати, зараз це з ним станеться...

— Ларрі? З тобою все гаразд?

Це його так вразило, що з горла в нього вирвалося раптове «Ай!» — і він підскочив. До нього звертався Лео: хлопчик сидів на бордюрі у трьох кварталах від будинку Гарольда. Він грався м'ячиком для пінг-понгу, набиваючи його об тротуар.

— Що ти тут робиш? — спитав Ларрі. Серце поволі сповільнювало биття.

— Я хотів піти додому разом з тобою, — сором'язливо промовив Лео. — А до того в дім іти не хотів.

— Чому ж? — спитав Ларрі і сів на бордюр коло Лео.

Лео знизав плечима і знову став дивитися на м'ячик. Той тихо стукався об асфальт: «пок! пок!» — і повертався в його долоню.

— Не знаю.

— Лео!

— Що?

— Для мене це дуже важливо. Бо мені Гарольд подобається... і не подобається. Якесь подвійне почуття в мене до нього. У тебе таке до людини бувало?

— Ні, в мене до нього тільки одне почуття.

Пок! Пок!

— Яке?

— Боюся, — просто відповів Лео. — Може, додому вже підемо, до мами Надін і мами Люсі?

— Давай.

Вони рушили вздовж Арапаго. Якийсь час мовчали; Лео й далі кидав м'ячик об землю і вправно ловив.

— Вибач, що змусив тебе так довго чекати, — сказав Ларрі.

— Та нічого.

— Ні, правда, коли б я знав, я б швидше до тебе прийшов!

— А в мене справа була. Я оце знайшов у того на газоні. М'ячик для понг-пінгу.

— Пінг-понгу, — мимохідь поправив Ларрі. — А як ти гадаєш, чому Гарольд жалюзі опутив?

— Щоб ніхто не міг зазирнути, мабуть, — сказав Лео. — Щоб він щось таємне міг робити. А воно як у мертвих, правда?

Пок! Пок!

Вони йшли далі, дісталися рогу Бродвею й завернули на південь. Тепер вони бачили на вулицях інших людей: жінки дивились у вітрини на сукні, чоловік із кайлом повертався звідкись, інший невимушено сортував риболовні снасті у розбитій вітрині спортивної крамниці. Ларрі побачив Діка Воллмена зі свого гурту, який їхав на велосипеді в інший бік. Той помахав Ларрі й Лео. Вони — йому.

— Щось таємне... — замислився Ларрі вголос, уже не намагаючись випитати в хлопчика.

— Може, він молиться темному чоловікові, — кинув Лео, і Ларрі смикнувся, наче його вдарило струмом. Лео не помітив цього. У нього м'ячик виконував подвійний стрибок: відскакував від тротуару, бився об стіну, і тоді Лео його ловив: пок-поп!

— Ти так справді вважаєш? — спитав Ларрі, намагаючись не показувати свого хвилювання.

— Не знаю. Але він не такий, як ми. Багато усміхається. Але я думаю, в ньому якісь черви сидять і змушують його всміхатися. Такі білі, здорові, які мозок видають. Як опариші.

— Джо... Тобто, Лео...

Очі Лео — далекі, відсторонені, китайські — раптом проясніли. Хлопчик усміхнувся.

— Диви, там Дейна. Вона мені подобається. Привіт, Дейно! — закричав він і замахав їй. — Жуйка в тебе є?

Дейна, яка змашувала зірочку на десятишвидкісному велику, тендітному, як павучок, озирнулася й усміхнулася. Вона сунула руку в кишеню блузки й дістала п'ять пластинок «Джусі Фрут» — наче карти в грі. Лео з радісним сміхом помчав до неї, стискаючи в руці м'ячик, його довге волосся маяло. Ларрі провів його поглядом. Оця думка про черву за усмішкою Гарольда... звідки в Джо (та ні ж бо, Лео він, принаймні я так вважаю) така тонка думка — і така страшна? Хлопчина був у якомусь напівтрансі. І не тільки він: скільки разів він, Ларрі, сам раптово зупинявся серед вулиці і якусь мить дивився в нікуди, а потім ішов далі? Усе змінилось. Наче всі людські чуття загострилися, збільшилися на одиницю.

Страшно, просто жах.

Ларрі заворушив ногами, пішов туди, де Дейна частувала Лео жувальною гумкою.

— — —

Того вечора Стю і Френні прали в маленькому дворику за будинком. Вона набрала в мілкий тазик води, натрусила туди ледь не півпачки «тайду» і стала все мішати ручкою від швабри, доки вийшла неприємного вигляду піна. Френ не була впевнена, чи все правильно робить, але хай їй грець, якщо вона піде до матінки Ебігейл і зізнається у своїй невмілості.

Френні висипала одяг у крижану воду, потім похмуро вскочила туди й почала топтати прання, як сицилієць — виноград на вино. «Ваша нова модель “Мейтаг-5000”, — думала вона. — Метод двонного перемішування, ідеальний для кольорових речей, тонкої білизни і...»

Вона озирнулася й подивилася на чоловіка, що стояв у хвіртці, яка вела на задній двір, і весело дивився на неї. Френні зупинилася, дещо задихана.

— Ха-ха, дуже смішно. Давно тут стоїш, розумнику?

— Хвилини зо дві. А як це у вас називається? Шлюбний танок дикої качки?

— І знов ха-ха, — вона холодно подивилася на нього. — Ще один такий прикол — і спатимеш на дивані чи на горі Флегстафф зі своїм дружакою Їненом Бейтманом.

— Ну, я ж не хотів...

— А тут і твій одяг теж, містере Стюарт Редман. Хоч який ти там отець-засновник, але й у тебе, бува, на трусах смуги лишаються!

Стю усміхнувся, потім ширше і врешті зареготав.

— Ну ти сувора, люба моя!

— Наразі в мене не надто делікатний настрій.

— Ну вискоч на хвильку. Побалакати треба.

Френні була рада, хоч потім і ноги мити доведеться перед тим, як продовжити прання. Її серце калатало, не щасливо, а доволі печально, як вірна машина, яку хтось із помітним браком здорового глузду запустив неправильно. Якщо так прала моя прапрапрабабця, подумала Френ, то їй, мабуть, належала та кімната, яку мати так плакала й берегла. За професійний ризик.

Вона подивилася на ноги дещо розчаровано. На них ще лишалася сірява мильна піна. Френ з огидою її витерла.

— Коли моя жінка прала вручну, — сказав Стю, — то вона брала... як його? Пральну дошку чи що. У мами моєї, пам'ятаю, їх штук три було.

— Знаю, — роздратовано сказала Френні. — Ми з Джун Брінкмеєр пів-Боулдера облазили, шукаючи таку. Жодної не знайшли. Техніка завдає удару у відповідь.

Він знов усміхався.

Френні взялася руками в боки.

— Ти мене образити хочеш, Стюарте Редман?

— Ні, мем. Я просто типу знаю, де взяти тобі пральну дошку. І для Джуні, як їй треба.

— Де ж?

— Спочатку пусти мене перевірити, — його усмішка зникла, і він обійняв її і притулився лобом до її лоба. — Знаєш, я дуже вдячний тобі за прання мого одягу, — сказав він. — І я знаю, що вагітна жінка краще за мужика знає, що їй можна робити, а що ні. Але, Френні, нащо морочитися?

— *Нащо?! —* вона в глибокому здивуванні подивилася на нього. — Ну, а носити ти що будеш? Ти що, хочеш у брудному ходити?

— Френні, та в крамницях того одягу хоч завалися. А в мене розмір поширений.

— То що, старе треба повикидати лише тому, що воно *брудне*? Він трохи ніяково знизав плечима.

— Ні, так не годиться, ні-ні, — сказала вона. — То вже старий звичай, Стю. Як оті коробочки, в які бігмаки клали, чи пляшки, які не здають. Це заново починати не випадає.

Він легенько її поцілував.

— Гарзд. Тільки тоді наступне прання на мені, чуєш?

— Обов'язково, — хитрувато посміхнулася Френні. — І як довго це буде? До пологів?

— Доки ми ввімкнемо електрику, — сказав Стю. — Тоді я тобі принесу найбільшу, найблискучішу машину, яку знайду, і сам підключу.

— Приймається! — вона міцно його поцілувала, і він відповів на цілунок, ворущачи їй волосся сильною рукою. Від цього в неї почало поширюватися тепло (скажемо прямо, стало гаряче, я штучка гаряча і мені завжди гаряче, коли він таке робить) — спочатку на соски, потім до низу живота.

— Краще зупинися, — доволі задихано промовила Френні, — якщо не задумав щось іще крім розмови.

— Мабуть, потім побалакаємо.

— А одяг...

— Для застарілого бруду замочування корисне, — серйозно сказав він. Френ засміялась, і він зупинив її сміх поцілунком. Коли він її підняв, поставив на ноги й повів у дім, її вразило, як сонце пече її плечі, Френ замислилася: «А раніше так гаряче бувало? Так сильно? У мене на спині всі прищі зійшли... Це ультрафіолет, цікаво, чи широта? Тут щоліта так? Справді так гаряче?»

А потім він почав з нею всяке робити, уже навіть на сходах — щоб вона стала гола, щоб стала гаряча, щоб кохала його.

— — —

— Ні, ти сідай, — сказав він.

— Але...

— Я серйозно, Френні.

— Стюарте, вони там коагулюють чи щось таке. Я туди навалила півпачки «Тайду».

— Не хвилюйся.

То вона сіла в садове крісло під тінистим навісом будинку. Він два таких тут поставив, коли вони повернулися у двір. Стю роззувся, зняв шкарпетки і підкатав штани до колін. Коли він став у тазик і почав із серйозним виглядом топтатися по речах, Френні не втрималася від сміху.

Стю позирнув на неї і сказав:

— На дивані ночувати захотіла?

— Ні, Стюарте, — щиро розкаялася вона і знову захихотіла... доки по щоках потекли сльози, а дрібні м'язи живота стали наче гумові та ослабли. Коли вона знову змогла оволодіти собою, Френ сказала:

— Втретє і востаннє — про що ти хотів поговорити, коли повернувся?

— А, точно, — Стю крокував туди-сюди і вже підняв цілу гору піни. На поверхню спливли сині джинси, і він їх притоптав назад, від чого на газон ляпнуло кремовою піною. Френні подумала: «Це трохи нагадує... ой, ні, не треба, бо від сміху ще народжувати почнеш...»

— У нас увечері будуть перші збори комітету, — сказав Стю.

— У мене дві упаковки пива, сирні крекери, плавлений сирок, трохи ковбаси пепероні ще мало б лишитися...

— Я не про це, Френні. Дік Елліс сьогодні підійшов і сказав, що хоче усунути з комітету.

— Правда? — Френні здивувалася. Дік не справляв на неї враження людини, яка уникає відповідальності.

— Він сказав, що був би радий як завгодно служити, щойно ми знайдемо справжнього лікаря, а зараз не може. У нас сьогодні ще двадцять п'ять прибуло, і в однієї на нозі гангрена. Мабуть, від подряпини об іржавий колючий дріт, коли під парканом пролазила.

— Ой, погане діло.

— Дік її врятував... Він і та медсестра, яка приїхала з Андервудом. Висока, красива. Лорі Констебл звати. Дік каже, що без неї пацієнтка б пропала. Хай там як, а ногу до коліна їй ампутували, обоє дуже втомилися. Три години робили операцію. А це у них маленький хлопчик із нападами конвульсій, і Дік ледь дахом не їде, намагається з'ясувати, чи в дитини епілепсія, чи черепний тиск, а чи діабет. Було кілька випадків отруєнь: люди з'їдали щось зіпсоване, і він каже, що можуть бути смертельні випадки, якщо ми зараз же не поширимо пам'ятку, як вибирати харчі. Так от, про що я пак? Дві поламані руки, один випадок грипу...

— Господи! Ти справді сказав «грипу»?

— Розслабся. Звичайного грипу. Аспірином температура збивається — і не повертається. І ніяких чорних штук на шиї. Але Дік не певен, які антибіотики давати і чи треба їх, і він ночами не спить, розбирається. А ще йому страшно, що грип пошириться і люди запанікують.

— У кого грип?

— У жінки на ім'я Рона Г'юветт. Прийшла сюди пішки з Ларамі, штат Вайомінг, і Дік каже, що в неї імунітет сильно підірваний був. Френ кивнула.

— На щастя для нас, ця Лорі Констебл, здається, запала на Діка, хоча той десь удвічі за неї старший. Гадаю, це цілком нормально.

— Як великодушно з твого боку їх не засуджувати, Стюарте!

Він усміхнувся.

— Ну, хай там як, а Дікові сорок вісім, і в нього невеличка проблема з серцем. Саме зараз він відчуває, що його на все ледве вистачає... він фактично вчиться на лікаря, Боже ж мій, — він серйозно подивився на Френ. — Можу зрозуміти, чим він сподобався Лорі. Він тут найдужче схожий на героя. Простий окружний ветеринар, якому до всирачки страшно, що він когось може вбити. Але він розуміє, що з кожним днем люди приходять і приходять, і декого сильно потріпало.

— То нам потрібен ще хтось до комітету.

— Так. Ральф Brentner руками й ногами за того Ларрі Андервуда, і з того, що ти кажеш, він на тебе справив враження корисного дядька.

— Так і є. Я думаю, він там на місці буде. І його жінку я сьогодні в місті зустріла. Люсі Свонн її звати. Страшенно славна, а в Ларрі взагалі душі не чує.

— Мабуть, це всі хороші жінки так. Але, Френні, треба мені бути чесним: мені не сподобалося, що він перший зустрічній переказав історію свого життя.

— Гадаю, він це зробив, бо я від самого початку була з Гарольдом. По-моєму, він не розуміє, чому я з тобою, а не з ним.

— Цікаво, що він думає про Гарольда?

— Спитай — дізнаєшся.

— Та, мабуть, спитаю.

— То ти його покличеш у комітет?

— Скоріше так, — Стю підвівся. — Мені б іще хотілося цього дідка взяти, якого Суддею прозивають. Але йому сімдесят, чорт, забагато якось.

— Ти з ним про Ларрі говорив?

— Ні, а Нік говорив. Нік Андрос — оце голова, Френ. Він нас із Гленом багато в чому переконав. Глен трохи побузив, але навіть йому довелося визнати, що Нік гарно придумав. Хай там як, а Суддя сказав Нікові, що Ларрі — саме та людина, яку ми шукаємо. Що Ларрі тільки починає розуміти, на що він здатний, і ставатиме набагато кращим.

— Я б це назвала доволі серйозною рекомендацією.

— Так, — відказав Стю. — Але я спочатку дізнаюся, що він думає про Гарольда, а тільки потім запрошу.

— А що з Гарольдом? — нервово спитала вона.

— А я б спитав, що з *тобою*, Френ. Ти досі почувашся відповідальною за нього.

— Я почувуюсь? Не знаю. Але коли я про нього думаю, то почувуюсь трохи винувано — це точно можу сказати.

— Чому? Бо я тебе в нього відбив? Френ, а ти його хоч колись хотіла?

— Ні, Господи, ні! — Френ майже здригнулася.

— Я йому якось збрехав, — зізнався Стю. — Ну... це не зовсім брехня була. У той день, коли ми троє зустрілися. Четвертого липня. Здається, він ще тоді передчував, що буде. Я сказав, що тебе не хочу. А звідки мені тоді знати було — захочу чи не захочу? У книжках, може, й буває кохання з першого погляду, а в житті...

Він замовк, на його обличчі поволі розгорнулася усмішка.

— Чого зуби сушиш, Стюарте Редмане?

— Та я просто думав, — сказав він, — що в реальному житті у мене це зайняло б щонайменше... — він задумливо почухав лоба. — Ну, я б сказав, чотири години.

Вона поцілувала його в щоку.

— Це дуже мило.

— Це правда. Хай там як, а я гадаю, він за це на мене досі має зуб.

— Він ніколи поганого слова не казав про тебе, Стю... чи про будь-кого.

— Не казав, — погодився Стю. — Він *посміхається*. Оце мені й не подобається.

— Ти думаєш, що він... планує помсту чи що?

Стю посміхнувся й підвівся.

— Ні, Гарольд — ні. Глен вважає, що опозиційна партія, скоріш за все, гуртуватися буде навколо Гарольда. То й добре. Я тільки сподіваюся, що він не зібрався нам пересрати все, що зараз робимо.

— Просто не забувай: він самотній, йому страшно.

— І він ревнує.

— Ревнує? — вона замислилася, тоді похитала головою. — Я так не вважаю. Правда, не вважаю. Я з ним розмовляла, і, напевне, я б здогадалася, коли так. Але він, може, відчуває, що йому відмовили. Напевне, очікував, що його введуть у комітет.

— То було одноосібне — так це називається? — рішення Ніка, і ми не стали заперечувати. Усе зводилося до того, що ми всі не зовсім йому довіряємо.

— В Оганквіті, — сказала вона, — він був найбільш жалюгідна дитина, яку можна собі уявити. Багато в чому то була компенсація ситуації в сім'ї... їм, мабуть, здавалося, що він вилупився із зозулячого яйця чи що... але після грипу він, здається, змінився. Принаймні для мене. Він ніби намагався бути... ну... чоловіком. Потім він знову змінився. Раптом. Почав весь час посміхатися. З ним уже й поговорити нормально неможливо стало. Він... у собі. Як коли люди наvertsаються в якусь релігію або читають... — вона несподівано зупинилася, і в її очах на мить з'явився вражений, немов пережаний, вираз.

— Читають що? — спитав Стю.

— Щось таке, що змінює їхнє життя, — промовила Френ. — «Капітал», «Майн Кампф». Чи просто перехоплені любовні листи.

— Ти про що?

— М-м-м? — вона глянула на нього, наче він вивів її з глибокої задуми. Потім усміхнулася. — Та нічого. Не хочеш навідати Ларрі Андервуда?

— Звичайно... якщо з тобою все добре.

— Зі мною все не просто добре, а зовсім прекрасно. Ходи. Киш! Зустрінемося о сьомій. Якщо ти поспішиш, то матимеш досить часу, щоб повернутися і встигнути повечеряти.

— Гарзд!

Він був коло хвіртки, що відділяла передній двір від заднього, коли Френ гукнула йому вслід:

— Не забудь спитати, що він думає про Гарольда!

— Не хвилюйся, — відповів Стю. — Не забуду.

— І за очима його простеж, коли відповідатиме, Стюарте!

— — —

Коли Стю між іншим спитав про враження від Гарольда (на той момент Стю ще й словом не обмовився про вакансію в комітеті), погляд Ларрі Андервуда став водночас обережним і замисленим.

— Френ казала тобі, як я марив Гарольдом, еге?

— Ага.

Ларрі й Стю сиділи у вітальні маленького будиночку на проспекті Тейбл-Меса. На кухні Люсі, торохкотячи начинням, метикувала обід на всіх, гріла консерви на жаровні, яку склепав для неї Ларрі. Жаровня працювала на газі з балонів. Готуючи, вона наспівувала уривками «Honky Tonk Women», і голос у неї був дуже щасливий.

Стю запалив цигарку. Він скоротив їх кількість до п'яти-шести на день: йому не дуже уявлялося, як Дік Елліс оперуватиме йому рак легень.

— Ну, весь той час, поки я йшов слідами Гарольда, я собі раз у раз повторював, що він, певне, буде не таким, яким я його уявляю. І він справді виявився не таким, але я й досі не можу точно сказати, що ж із ним не так. Приемний же, чортяка. Гостинний. Відкоркував вино, що я йому приніс, випили за здоров'я один одного. Мені весело було. Але...

— Але що?

— Ми з Лео до нього підійшли, коли він був до нас спиною. Загорожку навколо клумби мурував, і він розвертається... мабуть, не чув нас, доки я до нього не звернувся... і якусь мить я собі думав: «Боже, та цей мене зараз уб'є!»

У дверях з'явилася Люсі.

— Стю, вечеряти залишишся? У нас багато.

— Дякую, але мене Френні додому чекає. То хвилини п'ятнадцять посиджу.

— Правда?

— Іншим разом, Люсі, дякую.

— Добре, — вона повернулася в кухню.

— Ти прийшов тільки за Гарольда спитати? — здивувався Ларрі.

— Ні, — відповів Стю, прийнявши рішення. — Я прийшов спитати, чи будеш ти в нашому маленькому принагідному комітеті. Там один, Дік Елліс, мусив відмовитися.

— Он воно що, — Ларрі пішов до вікна і визирнув на тиху вулицю. — А я гадав, знову в рядових ходитиму.

— Звичайно, тут твоє рішення. Нам потрібен ще один. Тебе рекомендували.

— А хто, якщо можна?..

— Ми в людей поспитали. Френні, здається, вважає, що ти дуже врівноважений. І Нік Андрос розмовляв — ну, він не говорить, але сам розумієш — із один чоловіком, що з тобою їхав. Із Суддею Фаррісом.

Вигляд у Ларрі став задоволений.

— Суддя рекомендував, еге? Це чудово. Знаєте, вам би його. Розумний, як диявол.

— І Нік так казав. Але йому сімдесят уже, а медицина в нас на доволі примітивному рівні.

Ларрі позирнув на Стю, злегка всміхаючись.

— Цей комітет — він же не зовсім тимчасовий, якщо по правді, так?

Стю всміхнувся, йому стало легше. Він ще не зовсім визначився, що думати про Ларрі Андервуда, але йому було цілком зрозуміло, що він не в тім'я битий.

— Н-ну, скажімо так. Ми б хотіли, щоб наш комітет було обрано в повному складі на повний термін.

— Бажано без альтернативи, — сказав Ларрі. Він дивився на Стю дружньо, але очі в нього були розумні — дуже розумні. — Можна тобі пива налити?

— Гадаю... та, чорт, скажу «так»! Я собі думав, що ніщо у світі мене так не ошчасливить, як доїхати сюди, скинути з плечей усіх тих людей, і хай би хтось за них відповідав. А замість того щастя тепер, пробачте на слові, занудився по самі яйця.

— Сьогодні ввечері буде маленька зустріч у мене: обговоримо великі збори вісімнадцятого. Як гадаєш, ти зможеш прийти?

— Звичайно. Можна з Люсі?

Стю поволі похитав головою.

— І говорити з нею про це не треба. Ми хочемо дещо в секреті потримати якийсь час.

Усмішка зникла з обличчя Ларрі.

— Я, Стю, до цих штук із плащем і кинджалом не дуже. Краще я одразу скажу, щоб потім вам голову не морочити. Я думаю, оте, що сталося в червні, сталося тому, що забагато людей трошки бергли секрети. То не була кара Бога. Це — акт чистого людського розпиздяйства.

— То ось чому ти не хотів дуже близько спілкуватися з матінкою, — промовив Стю. Він і далі розслаблено всміхався. — По суті, я з тобою згоден. Але чи так само б ти почувався, коли б була війна?

— Не розумію.

— Отой чоловік, що нам снівся. Сумніваюся, що він просто пішов геть та й усе.

Ларрі завмер, замислився.

— Глен каже, що не може зрозуміти, чому ніхто про це не говорить, — продовжив Стю, — і це ж усіх попереджали. Ці люди досі як контужені. Почуваються, що крізь пекло пройшли, аби сюди дістатися. Їм тільки й треба, що залізати свої рани й поховати загиблих. Але якщо матінка Ебігейл є тут, то *він* же є там, — Стю кивнув у бік вікна, з якого виднілися хмарочоси-праски в літньому серпанку. — А більшість людей тут, мабуть, про нього й не думають, але готовий закластися на останній долар, що він думає про нас.

Ларрі кинув оком на кухонні двері, але Люсі вийшла надвір побалакати з сусідкою Джейн Говінгтон.

— Ти гадаєш, він на нас націлений, — тихо промовив він. — Отака приємна думка, саме перед вечерею думати. Апетит покращує.

— Ларрі, я й сам ні в чому не певен. Але матінка Ебігейл каже, що все скінчиться так чи інак лише тоді, коли він нас або ми його.

— Сподіваюся, вона не всім про це розповідає. Ці люди тоді на хуй в Австралію з'їбуться.

— А я гадав, ти секретів не любиш.

— Ага, тільки оце... — Ларрі замовк. Стю лагідно всміхався, і Ларрі всміхнувся йому доволі кисло. — Ну, гаразд. Хай твоє буде зверху. Обговоримо й будемо тримати язик за зубами.

— Добре. О сьомій побачимося.

— Звісно.

Вони разом пішли до дверей.

— І ще раз дякую Люсі за запрошення, — сказав Стю. — Ми з Френні її теж запросимо скоро.

— Окей.

Коли Стю підійшов до дверей, Ларрі сказав:

— Чуєш!

Стю питально озирнувся.

— Тут у нас хлопчик, — повільно промовив Ларрі, — він прийшов з нами з Мейну. Зветься Лео Роквей. У нього свої проблеми були. Ми з Люсі щось ніби виховуємо його разом з однією жінкою, Надін Кросс. Надін і сама якась незвичайна, знаєш?

Стю кивнув. Трохи було розмов про оту дивну сценку між матінкою Ебігейл і Кросс, коли Ларрі привів своїх.

— Надін дбала про Лео до того, як я їх зустрів. Лео щось ніби людей наскрізь бачить. Та й він не один такий. Може, такі люди завжди були, але після грипу їх наче побільшало. А Лео... він у дім Гарольда ні ногою. Навіть у дворі не лишився. Це ж... дивина, правда?

— Атож, — погодився Стю.

Вони замислено Perezирнулися, і Стю пішов додому вечеряти. Френ за їжею, здається, над чимось міркувала і говорила мало. А коли вона домивала останній посуд у пластиковому відрі з теплою водою, почали надходити люди на перші збори Тимчасового комітету Вільної зони.

— — —

Після того як Стю пішов до Ларрі, Френні побігла до спальні нагору. У кутку стінної шафи лежав спальний мішок, із яким вона промандрувала через усю країну — він був причеплений до її мотоцикла. Особисті речі вона тримала в маленькій торбинці на блискавці. Більша частина тих речей тепер у квартирі, де мешкають вони зі Стю, але деякі ще не знайшли собі місця й лежали під спальним мішком. Кілька пляшечок очищувального крему (у неї почалися раптові висипи після смерті батьків, але зараз це вже минулося), коробочка міні-прокладок «Стей фрі» на випадок мазких виділень (вона чула, що у вагітних таке буває), дві коробки дешевих сигар (на одній написано: «Це хлопчик!», а на другій — «Це дівчинка!»). Останнім таким предметом був її щоденник.

Френні витягла його й уважно роздивилася. Писала вона в ньому за час перебування в Боулдері лише вісім чи дев'ять разів: більшість

записів були короткі, деякі зовсім. Велике бажання вилити душу прийшло й пішло, коли вони були ще в дорозі... полізло саме, як плацента, доволі невесело думала вона. Останні чотири дні вона взагалі нічого не писала, у Френні виникала підозра, що про щоденник вона взагалі забула, хоча прийняла тверде рішення писати докладніше, коли все усталиться. Заради дитини. Ну а зараз щоденник знову набув для неї ваги.

«Як коли люди навертаються в якусь релігію або читають... щось таке, що змінює їхнє життя... наприклад, перехоплені любовні листи...»

Раптом їй здалося, що записник фізично поважчав і що від самого відкривання картонної обкладинки на лобі виступить піт і... і...

Вона раптом озирнулася через плече, серце дико калатало. Щось поворухнулося там?

Миша пробігла за стіною, напевне. Звичайно, що ж іще. А ймовірніше — просто її уява розігралася. Не було причини, взагалі ніякої причини думати про чоловіка в чорному плащі, чоловіка з вішаком. Її дитина жива і в безпеці, а це — просто записник, і все одно за ним неможливо сказати, читав його хтось чи ні, а якщо і є на це спосіб, то хіба можна точно визначити, що читав його саме Гарольд Лодер?

Однак вона розкрила записник і почала його поволі гортати, переглядаючи кадри недавнього минулого, як аматорські чорнобілі знімки. Домашнє відео душі.

«Сьогодні ми милувалися ними, і Гарольд усе розводився про колір-текстуру-тон, а Стю мені цілком серйозно підморгнув. І я, вредна, підморгнула йому...

Гарольд, звичайно, заперечуватиме основні принципи. Чорт, та вирости ж ти, Гарольде!

...Гарольд повернувся до нього, і я бачила, що він збирається вставити один зі своїх фірмових вумних-завумних коментарів Гарольда Лодера».

(Боже мій, Френ, ну чого ти це все про нього казала? *Навіщо?*)

«Здається, я вже не одну сторінку списала ПСИХОЛОГІЄЮ ГАРОЛЬДА... За всім тим чванством та помпезними промовами... дуже закомплексований маленький хлопчик...»

Це було 12 липня. Скривившись, вона швидко прогорнула цей запис, шурхочучи сторінками, тепер уже поспішаючи до кінця. Фрази й далі вискакували, немов ляпаси: «Хай там як, а Гарольд, для різноманітності, доволі нормально пахнув... Від дихання Гарольда

сьогодні ввечері і дракон би втік...» Й інші, майже пророчі слова: «Він колекціонує ті підсрачки так, як пірати — скарби» Але навіщо, для чого? Щоб жити власне почуття таємної величі й гнати? Чи з метою помсти?

«О, він список складає всі ночі і дні, і він точно знає, хто чемний, хто ні...»¹

Потім 1 серпня, лише два тижні тому. Запис починається внизу сторінки: «Минулого вечора обійшлася без записів — була надто збуджена й щаслива. Тепер ми зі Стю разом. Ми...»

Кінець сторінки. Вона перегортає на наступну. Перші слова на початку сторінки: «Кохалися двічі». Але вони майже не впадали в око, доки погляд не доходив до середини сторінки. Там, біля всякого бла-бла-бла про материнський інстинкт, їй впало в око дещо таке, від чого Френні майже скам'яніла.

Там був темний, жирний відбиток пальця.

У Френні виникла дика думка: я ж цілими днями вела мотоцикл. Звичайно, при кожній нагоді милася, але руки брудняться, і...

Вона поклала поряд із відбитком руку, зовсім не дивуючись тому, як вона тремтить. Приклала великий палець до плями. Відбиток був значно більший.

Ну, звичайно, сказала вона собі. Якщо бруд розмазати, то пляма більша за палець. Оце тому, та й *усе*...

Але відбиток не був *аж так* розмазаний. Лінії кінчика пальця — петлі й закрути — здебільшого добре читалися.

І то було не мастило, не олія — тут нема як себе обманювати.

То був сухий шоколад.

«“Пейдей”, — з нудотою подумала Френ. — Батончик у шоколаді...»

На мить їй стало страшно навіть озирнутися — немовби там, у неї за плечима, завис Гарольдів вишкір, як посмішка Чеширського kota з казки про Алісу. А губи заворушилися б і серйозно промовили: «У кожного пса є свій щасливий день, Френні. У кожного пса».

Але коли Гарольд і підглянув у її щоденник, чи означає це, що він тепер планує таємну кривну помсту їй, Стю чи ще кому-небудь? Звичайно ж, ні.

«Але ж Гарольд змінився», — прошепотів їй внутрішній голос.

— Та чорт забирай, не настільки ж він змінився! — крикнула вона в порожню кімнату. Трохи здригнулася від власного голосу,

¹ Із пісні про Санта-Клауса.

а потім нервово розсміялася. Пішла вниз і почала робити вечерю. Поїдять вони рано, бо будуть збори... але раптово збори стали для неї не такими вже й важливими.

*Витяг із протоколу зборів
Тимчасового комітету*

13 серпня 1990 р.

Зустріч проходила в квартирі Стю Редмана та Френсіс Голдсміт. Присутні всі члени Комітету, а саме: Стюарт Редман, Френсіс Голдсміт, Нік Андрос, Глен Бейтман, Ральф Brentner, Сьюзен Стерн і Ларрі Андервуд...

Стю Редмана обрали головою засідання, Френсіс Голдсміт — секретарем...

Цей протокол (плюс повний запис з усіма гиками, пчихами й побічними зауваженнями, записаний на касети «Меморекс» для кожного ненормального, який забажає послухати) буде покладено в сейф Першого банку Боулдера...

Стю Редман презентував пам'ятку щодо харчових отруень, складену Діком Еллісом і Лорі Констебл (для привернення уваги названу «ЯКЩО ВИ ЇСТЕ, ВАМ ТРЕБА ЦЕ ПРОЧИТАТИ!»). Він сказав, що Дік бажає, щоб пам'ятку надрукували й розвісили по всьому Боулдеру до великих зборів 18 серпня, бо в місті вже сталося п'ятнадцять випадків харчового отруєння, з яких два вельми серйозних. Комітет проголосував 7 проти 0 за те, щоб Ральф надрукував тисячу примірників пам'яток Діка і залучив десятьох людей для допомоги з розклеєнням їх по місту...

Після цього Сьюзен Стерн порушила ще одне питання, яке Дік і Лорі хотіли розв'язати до зборів (нам би всім хотілося, щоб хтось із них був присутній на цих зборах). Обоє відчувають, що треба запровадити Поховальний комітет: Дік вважав за потрібне, щоб цю проблему порушили на загальних зборах, але подаючи не як загрозу для здоров'я — оскільки це могло б спричинити паніку, — а як те, що «пристойно зробити». Ми всі знаємо, що в Боулдері на диво мало трупів порівняно з населенням до епідемії, але не знаємо чому... хоча зараз це навряд чи має велике значення. Але все одно по місту тисячі мертвих тіл, і їх треба прибрати, якщо ми маємо намір тут залишатися.

Стю спитав, наскільки серйозна ця проблема на сьогодні, і Сью сказала, що до осені вона особливо серйозною не буде, а потім на зміну сухому, жаркому літу прийде сира осінь.

Ларрі вніс пропозицію, щоб додати ідею Діка про Поховальний комітет до порядку денного зборів 18 серпня. Пропозицію було підтримано 7 проти 0.

Нік Андрос отримав слово, і Ральф Brentner зачитав запис його коментарів, які тут процитую дослівно:

«Одне з найважливіших питань, яке треба вирішити Комітету, це чи повністю повідомляти матінку Ебігейл про все, що відбувається на зборах, як відкритих, так і закритих? Питання також можна поставити й по-іншому: чи матінка Ебігейл повністю довірятиме Тимчасовому комітету — і Постійному, що прийде йому на зміну, — і чи має Комітет знати про все, що відбувається на її зустрічах із Богом чи ще Кимось... особливо закритих?»

Це може видаватися дурницями, але дозвольте мені пояснити, бо питання насправді цілком практичне. Ми просто зараз маємо чітко визначити місце матінки Ебігейл у нашому суспільстві, бо нам потрібно не просто «знову стати на ноги». Коли б проблема була лише в цьому, то вона б нам не була потрібна передусім. Як нам усім відомо, існує й інша проблема — чоловік, якого ми інколи називаємо темним чи, як каже Глен, Супротивником. Мій доказ його існування вельми простий, і я вважаю, що з моїми міркуваннями погодиться більшість людей у Боулдері — якщо вони взагалі хочуть над цим замислитися. Ось він: мені снилася матінка Ебігейл — і вона існує; мені снився темний чоловік — тож він теж повинен існувати, хоч я ніколи його й не бачив. Люди в місті люблять матінку Ебігейл, і я сам її дуже люблю. Але ми далеко не заїдемо — та взагалі нікуди не заїдемо, — якщо не заручимося її підтримкою у своїх справах.

Тож сьогодні ввечері я навідав цю даму й поставив їй це питання впрост, як є: чи будете ви з нами? Вона сказала, що буде — але не без умов. Висловила абсолютно чітко. Вона сказала, що в «мирських справах» (її вираз) ми можемо керувати громадою як завгодно: прибирати вулиці, розселятися, вмикати електрику.

Але також вона абсолютно чітко висловила щодо того, щоб в *усьому*, що стосується темного чоловіка, радилися з нею. Матінка переконана, що ми — частина своєїрідної шахової партії між Богом і Сатаною; що головний представник Сатани в цій грі — це Супротивник, ім'я якого, як стверджує вона, Рендалл Флеґґ («Цього разу він використовує це ім'я», — каже вона), і з якихось радше Йому відомих причин *Своєю* представницею Бог обрав її. Вона переконана, і я теж із нею згоден, що попереду — боротьба, і там уже або ми — або він. Вона вважає, що боротьба — найважливіша річ,

і вона твердо стоїть на тому, щоб із нею радилися коли наші рішення стосуються цього... і його.

Тепер я б не хотів вдаватися в релігійні висновки з усього цього, доводити, має вона рацію чи ні, але має бути очевидним те, що хоч які висновки ми з того зробимо, але перед нами ситуація, з якою *необхідно* щось вирішувати. Тож у мене є низка пропозицій».

Заява Ніка спричинила певне обговорення.

Нік висунув таку пропозицію: чи можемо ми як Комітет домовитися не обговорювати теологічних, релігійних чи надприродних висновків з питання про Супротивника під час зборів? Сімома голосами з семи Комітет підтримав заборону обговорювати ці питання, принаймні під час засідання.

Наступна пропозиція Ніка була така: чи можемо ми погодитися, що головним засекреченим, таємним питанням роботи Комітету буде питання, що робити з силою, яку називають темним чоловіком, Супротивником чи Рендаллом Флегтом? Глен Бейтман вніс поправку, що інколи таємне питання може бути й інше, як-от справжня причина запровадження Поховального комітету, яку слід тримати між нами. Пропозицію підтримали 7 проти 0.

Потім Нік вніс свою власну пропозицію — інформувати матінку Ебігейл про всі громадські й приватні справи, якими займається Комітет.

Пропозицію було підтримано 7 проти 0.

Розглянувши нагальні справи, пов'язані з матінкою Ебігейл, Комітет на прохання Ніка перейшов до питання про темного чоловіка. Було висунуто пропозицію послати трьох добровольців на розвідку, з тим щоб вони приєдналися до людей темного чоловіка й дізналися, що там відбувається в дійсності.

Одразу зголосилася Сью Стерн. Після деякої дискусії із цього питання Глен Бейтман отримав слово і поставив на голосування: прийняти резолюцію, що ніхто ні з Тимчасового, ні з Постійного комітету не має права зголошуватися на розвідку. Сью Стерн спитала чому.

ГЛЕН: Ми всі поважаємо ваше щире бажання допомогти, Сьюзен, але, власне, ми просто не знаємо, чи наші посланці зможуть повернутись, і коли зможуть, і в якому вигляді. Нині в нас є не така вже дрібна робота поставити все в Боулдері на відповідні рейки, даруйте за кліше. Якщо ви підете, нам доведеться шукати на ваше місце когось нового, якому треба коротко викласти те, про що ми зараз говоримо. Просто я не вважаю, що ми можемо дозволити собі гаяти час.

СБЮ: Мабуть, ви маєте рацію... чи принаймні у ваших словах є сенс... проте в мене *все-таки* інколи виникає питання, чи це одне й те саме. Чи навіть *зазвичай* це те саме. Власне, зараз ви кажете, що не можна нікого з Комітету посилати, бо ми всі пиздець які незамінні. То ми просто... просто... не знаю...

СТЮ: Відсиджуємося в куцах?

СБЮ: Так. Дякую. От власне це я й маю на увазі. Ми собі відсиджуємося в куцах і посилаємо замість себе когось іншого — а його там, може, розіпнуть на телефонному стовпі чи ще гірше щось зроблять.

РАЛЬФ: А що, в дідька, гірше можна придумати?.

СБЮ: Не знаю, але вже коли хто це *знає*, то це Флегґ. Мені про це огидно й думати.

ГЛЕН: Може, думати й огидно, але ви нашу позицію висловили аж надто скорочено. Ми тут політики. Перші політики нової ери. Нам просто треба сподіватися, що наша мета — більш гідна, ніж деякі цілі, через які політики відправляли людей на смертельний ризик.

СБЮ: Я ніколи не думала, що буду політиком.

ЛАРРІ: Вітаємо в нашому гурті!

Пропозицію Глена, що ніхто з Тимчасового комітету не повинен іти в розвідку, підтримали — похмуро — 7 проти 0. Френ Голдсміт тоді спитала Ніка, за якими ознаками слід обирати ймовірних агентів під прикриттям і що вони повинні будуть з'ясувати.

НІК: Ми не дізнаємося, що слід з'ясувати, доки вони не повернуться. Якщо повернуться. Річ у тому, що ми абсолютно нічого не знаємо, що він там задумав. Ми тут більшою чи меншою мірою рибалки, які ловлять на людину-живця.

Стю сказав, що кандидатів у розвідники має обирати Комітет, і всі погодилися. До голосування більшу частину обговорення від цього моменту слід дослівно розшифрувати з аудіокасет. Видавалося важливим мати постійний запис наших рішень щодо розвідників (чи шпигунів), бо питання виявилось делікатним і непротистим.

ЛАРРІ: У мене є ім'я людини, яку можна було б обрати на цю роль. Мабуть, для тих, хто його не знає, ця думка здаватиметься нісенітницею, але вона може виявитися й дуже вдалою. Я б відправив Суддю Фарріса.

СБЮ: Що? Того старого?! Ларрі, чи ти з глузду з'їхав?

ЛАРРІ: Розумнішого старого я в житті не бачив. Та й лише сімдесят йому, для протоколу. Рональд Рейган і в старшому віці президентом був.

ФРЕН: Я б не назвала це переконливою рекомендацією.

ЛАРРІ: Але він міцний і бадьорий. І, напевне, темний чоловік може й не здогадатися, що ми такого старого крокодила, як Фарріс, відправили до нього шпигуном... а його підозри, знаєте, треба враховувати. Він ну точно ж чекає від нас якогось такого кроку, і я зовсім не здивуюся, якщо в нього там стоять прикордонники, які всіх прибульців перевіряють, чи вони не є ймовірними шпигунами. І — це прозвучить цинічно, я розумію, особливо для Френ — але якщо ми його втратимо, то ми не втратимо людину, в якій попереду добрих п'ятдесят років життя.

ФРЕН: Маєш рацію: це звучить цинічно.

ЛАРРІ: І все, що я б хотів додати, це те, що я знаю: Суддя погодиться. Він дійсно хоче допомогти. І я дійсно вважаю, що він міг би впоратись із завданням.

ГЛЕН: Влучно. Як вважають інші члени Комітету?

РАЛЬФ: Я б не сказав ні так, ні ні, бо не знаю цього добродія. Але я не вважаю, що людину треба кидати на амбразуру лише тому, що вона стара. Урешті, погляньте, хто тут головний — дама, якій уже перевалило за сто років.

ГЛЕН: І це влучно.

СТЮ: Ну ти, лисий, просто як суддя в тенісі!

СЬЮ: Послухай, Ларрі. А якщо він обдурить темного чоловіка, а потім помре від серцевого нападу, коли рватиме кігті звідти?

СТЮ: Та це з кожним може статися. Так само як і інший нещасний випадок.

СЬЮ: Згодна... тільки в старій людини така ймовірність вища.

ЛАРРІ: Це правда, тільки ти Суддю не знаєш, Сью. Коли б знала, то переваг побачила б значно більше, ніж недоліків. Він дійсно розумнющий. Захист не має чого додати.

СТЮ: Я гадаю, Ларрі має рацію. Такого Флегґ може й не очікувати. Я підтримую цю пропозицію. Хто за?

Комітет проголосував одностайно, 7 проти 0.

СЬЮ: Ну, я тебе підтримаю, Ларрі, то, може, й ти мене.

ЛАРРІ: Так, це політика, авжеж. [Загальний сміх.] Кого ж висунеш ти?

СЬЮ: Дейну.

РАЛЬФ: Яку Дейну?

СЬЮ: Дейну Юргенс. Це найсміливіша жінка, яку я знаю. Звичайно, я знаю, що їй ще не сімдесят, але, гадаю, якщо ми їй запропонуємо, вона згодиться.

ФРЕН: Так — якщо ми дійсно маємо це зробити, то, гадаю, вона гідна кандидатура. Я підтримую пропозицію.

СТЮ: Добре — виноситимемо на голосування рішення попросити Дейну Юргенс теж вирушити туди. Хто за?

Комітет проголосував одностайно, 7 проти 0.

ГЛЕН: Добре, а хто номер три?

НІК (зачитує Ральф): Якщо Френ не подобається думка Ларрі, то, боюся, моя їй ще дужче не сподобається. Я висуюю...

РАЛЬФ: Ніку, ти збожеволів! Ти жартуєш?

СТЮ: Ну ж бо, Ральфе, читай!

РАЛЬФ: Ну... він пропонує... Тома Каллена.

Гомін у залі.

СТЮ: Окей. Зараз слово надано Нікові. Він он писав як ненормальний, то давай, читай, Ральфе.

НІК: По-перше, я знаю Тома так само добре, як Ларрі — Суддю, а може, й краще. Він любить матінку Ебігейл. Він заради неї зробить що завгодно, навіть підсмажить на повільному вогні. Я не жартую. Він заради неї готовий хоч себе підпалити, якщо йому сказати.

ФРЕН: Ніку, ніхто ж і не сумнівається, але ж Том...

СТЮ: Тихше, Френ, зараз слово Ніку.

НІК: Мій другий аргумент такий самий, як і в Ларрі щодо Судді. Супротивник навряд чи очікуватиме, що розумово відстала людина виявиться шпигуном. Ваша загальна реакція на цю думку, може, якраз і свідчить на її користь.

Мій третій — і останній — аргумент полягає в тому, що хоча Том, можливо, й розумово відсталий, але він не дурень. Він якось урятував мені життя, коли здійнявся смерч, — і зреагував він значно швидше, ніж міг би будь-хто, кого я знаю. Том — хлопчакуватий, але навіть дитина може дечого навчитися, якщо її потренувати, повчити, а потім знову потренувати. Я не бачу жодної проблеми в тому, щоб Каллена навчили простенької легенди. Та й, урешті, вони можуть подумати, що ми його вигнали, бо...

СБЮ: Бо не хочемо, щоб псував нам тут генофонд? А таки розумно!

НІК: ...бо він — відсталий. Він навіть може розповісти їм там, що на нас за це дуже сердиться. Треба, щоб він зазубрив одну важливу річ, і він її раз у раз буде повторювати без змін, хай там що.

ФРЕН: Ні, я просто повірити не можу.

СТЮ: Зараз слово Нікові. Закликаю всіх до порядку.

ФРЕН: Так... перепрошую.

НІК: Декому з вас може здатися, що оскільки Том відсталий, то з нього може бути легше витрусити правду, ніж із когось розумнішого, але...

ЛАРРІ: Ну.

НІК: Але насправді все навпаки. Якщо я скажу Томові, що він просто *повинен* розповідати все отак, а ніяк інакше, *незалежно ні від чого*, то він так і зробить. Так звана нормальна людина може протриматися тільки певну кількість годин катування водою, ударів струмом чи заганяння голок під нігті...

ФРЕН: Але ж до *такого* не дійде, правда? *Не дійде?* Тобто я хочу сказати, ніхто не вважає, що дійде до *цього*, правда?

НІК: ...а тоді скаже: «Усе, здаюся. Я розкажу те, що знаю». Том просто такого не зробить. Якщо він повторить свою легенду багато разів, то не просто її завчить — він у неї повірить. Ніхто вже від нього нічого іншого не добудеться. Я просто хочу всім показати, що з кількох причин відсталість Тома — це насправді плюс у подібній місії. «Місія» звучить претензійно, але так це й називається.

СТЮ: Це все, Ральфе?

РАЛЬФ: Ще трохи є.

СБЮ: Якщо він справді почне вірити у свою легенду, Ніку, то як він здогадається, що пора повертатися?

РАЛЬФ: Перепрошую, мадам, але, здається, тут про це зараз буде.

СБЮ: Ой!

НІК (читає Ральф): Томові треба це нав'ясти під гіпнозом, перш ніж його відсилати. Знов-таки, я не фантазую; коли в мене виникла ця думка, я попросив Стена Ноготного спробувати загіпнотизувати Тома. Стен раніше подібні штуки показував як фокуси, я чув від нього. Ну, Стен не вірив, що вдасться... але Том увійшов у гіпноз через шість секунд.

СТЮ: Отакої! Старий Стен таке вмів, що, правда?

НІК: Я подумав, що Том може легко піддаватися гіпнозу, ще тоді, коли зустрів його в Оклахомі. Він, певне, розвинув у собі таку здібність, трохи *себе* гіпнотизуючи. Це допомагає йому проводити зв'язки. Він не міг зрозуміти, що я йому хочу сказати, коли ми зустрілися, — чому я на його слова не відповідаю. Я все прикладав руку то до рота, то до горла, щоб показати, що я німий, а до нього все ніяк не доходило. Потім він раптом просто відключився. Краще описати не можу. Він повністю завмер. Погляд у нього став відсторонений. А потім він з того стану вийшов — точно як загіпнотизована людина отямлюється, коли її будить гіпнотизер.

І він зрозумів. Отак це було. Він пішов у себе, а потім повернувся з відповіддю.

ГЛЕН: Це просто дивовижно!

СТЮ: Атож.

НІК: Я попросив Стена влаштувати йому постгіпнотичне навіювання під час тієї спроби днів із п'ять тому. Навіювання полягало в тому, що коли Стен скаже: «Я б хотів побачити слона», — Том відчув потужний потяг піти в куток і стати на голову. Стен сказав йому цю фразу приблизно через півгодини після того, як Том отямився від гіпнозу — і Том тут же побіг у куток і став на голову. У нього з кишень всі кульки й цяцьки посипалися. Потім він сів, усміхнувся і сказав: «От цікаво, чого Том Каллен пішов і це зробив?»

ГЛЕН: Просто чую, як він це каже!

НІК: У всякому разі, оці гіпнотичні тонкощі — це просто вступ до двох дуже простих ідей. По-перше, ми можемо навіяти Томові, що він має піти в певний час. Найбільш очевидно — зорієнтувати його за місяцем. Коли настане повня. По-друге, після повернення його можна ввести в глибокий гіпноз і він практично ідеально зможе переповісти все, що бачив.

РАЛЬФ: Отут закінчується запис Ніка. Нічого собі!

ЛАРРІ: Мені це старе кіно нагадує — «Манчжурський кандидат».

СТЮ: Що?

ЛАРРІ: Та нічого.

СБЮ: У мене є питання, Ніку. Чи ви також запрограмуєте Тома — мабуть, це доречне слово — не розповідати, що ми робимо?

ГЛЕН: Ніку, дозволь я на це відповім, а якщо ти гадаєш інакше, похитай головою. Я б сказав, що Тома взагалі не треба ні на що програмувати. Хай розкажує про нас усе, що знає. Однаково все, що стосується Флегга, ми обговорюємо «in camera», і нічого такого не робимо, про що Том міг би сам здогадатися... навіть якщо ввімкне свою кришталеву кулю.

НІК: Точно!

ГЛЕН: Гаразд, я збираюсь одразу підтримати пропозицію Ніка. На мою думку, ми можемо виграти все і не втратити нічого. Це дивовижно смілива й оригінальна думка.

СТЮ: Запропоновано, поставлено на голосування. Якщо хочете, можна ще трохи пообговорювати, але тільки трохи. Ми тут засідатимемо всю ніч, якщо не пожвавимся. *Буде* подальше обговорення?

ФРЕН: Аякже. Ви стверджуєте, що ми можемо виграти все і не втратити нічого. Ну а Том? А, чорт забирай, наші *душі*? Може, вас,

хлопці, мало хвилюють люди, які заганятимуть... усяке... Томові під нігті й битимуть його струмом, а от мене вони хвилюють. Як можна бути такими безсердечними? А Нік, який його збирається загипнотизувати, щоб Том поведився як... як курка, якій голову сунули в мішок?! Як тобі не соромно! Я гадала, він твій друг!

СТЮ: Френ!..

ФРЕН: Ні, я все скажу. Я не вмюю руки від цього Комітету, навіть не хрясну дверима, якщо мене не підтримають, але я своє скажу. Ви що, правда хочете взяти оцього милого хлопчика із затуманеною головою і перетворити його на живий літак U-2? Хіба ніхто з вас не розуміє, що це все одно, що заново почати оту стару фігню! Хіба ви цього *не розумієте*?! А що ми будемо робити, якщо його там уб'ють, Ніку?! Що, коли вони їх усіх уб'ють? Будуть виводити якусь нову заразу? Покращену версію «Капітана»?

Запала мовчанка: Нік писав відповідь.

НІК (читає Ральф): Те, що зараз каже Френ, справило на мене дуже глибоке враження, але все ж я наполягаю на своїй пропозиції. Ні, мені не було приємно, що Том стояв на голові, і мені не приємно посилати його туди, де його можуть катувати чи вбити. Я тільки відзначу, що він піде на це заради *матінки Ебігейл*, її ідей, її Бога, а не заради нас. Також я щиро переконаний, що нам потрібно вдаватися до всіх можливих засобів, щоб відвернути загрозу, яку становить ота істота. Він там розпинає людей. Я в цьому не сумніваюся, мені це снилося, і, я знаю, багатьом із вас теж. Матінка Ебігейл теж бачила такі сни. І я знаю: Флегт — це зло. Якщо хтось розробить нову версію «Капітана», Френні, то це буде він, і напустить він його на нас. Я б хотів зупинити його, доки ми ще можемо це зробити.

ФРЕН: Це все правда, Ніку. Я не можу з цим сперечатися. Я знаю, що він злий. Наскільки *мені* відомо, він може бути Паросток Сатани, як каже матінка Ебігейл. Але щоб зупинити його, ми зібралися тиснути на ту саму кнопку. Пам'ятаєте «Колгосп тварин»? «Створіння, що стояли зовні, переносили погляд зі свині на людину і з людини знов на свиню, та вже не було змоги сказати, хто одні, а хто другі»¹. Напевне, мені б насправді хотілося, щоб ти сказав — хоч би й через Ральфа — що коли вже нам *треба* тиснути на ту кнопку, щоб його зупинити... якщо *справді*... то ми можемо потім більш ніколи її не торкатися. Ти зможеш це сказати?

НІК: Певне, що точно не зможу, ні.

¹ Переклад І. Чернятинського.

ФРЕН: Тоді я проти. Якщо ми маємо посилати людей на Захід, то треба принаймні посилати тих, хто розуміє, на що йде.

СТЮ: Хто ще?

СЬЮ: Я теж проти з більш практичних міркувань. Якщо ми так вчинимо, то просто вб'ємо і старого, і дурника, даруйте на слові. Мені він теж подобається, але хто він є, то є. Я проти, на чому затикаюся.

ГЛЕН: Винось на голосування, Стю.

СТЮ: Окей. Давайте навколо столу. Я голосую «за». Френні?

ФРЕН: «Проти».

СТЮ: Глен?

ГЛЕН: «За».

СТЮ: Сьюз?

СЬЮ: «Проти».

СТЮ: Ральф?

РАЛЬФ: Ну — мені це теж не дуже подобається, але якщо Нік «за», то я з ним. «За».

СТЮ: Ларрі?

ЛАРРІ: Хочете, щоб я чесно сказав? Мені ця ідея така смердюча, що я почуваюся платним туалетом. Оце так воно бути нагорі, напевне. Таке, їбать, чисте місце, що далі нікуди. Голосую «за».

СТЮ: Рішення прийнято, 5 проти 2.

ФРЕН: Стю!

СТЮ: Так.

ФРЕН: Я б хотіла змінити своє рішення. Якщо ми вже вплутуємо сюди Тома, то краще, щоб ми це робили разом. Пробач, що я так розвиступалася, Ніку. Я знаю, що й тобі це важко — з обличчя бачу. Це таке божевілля! Ну чому це все мало статися. Звичайно, тут ситуація не така, як у шкільному комітеті, точно вам скажу. Френні голосує «за».

СЬЮ: Тоді і я. «Об'єднаний фронт. Ніксон утримує позиції, каже: «Я не шахрай»». «За».

СТЮ: Оновлений результат: 7 проти 0. Ось носовичок, Френ. І хай у протоколі запишуть, що я тебе кохаю.

ЛАРРІ: На цій ноті, гадаю, нам слід закрити засідання.

СЬЮ: Підтримую ці емоції.

СТЮ: Пропозицію закрити засідання висунуто й підтримано Бистрячком та його матусею. Хто «за», підійміть руки. Хто «проти», готуйтеся отримати бляшанкою пива по голові.

За закриття засідання проголосували 7 проти 0.

— Лягаємо, Стю?

— Так. Зараз дуже пізно?

— Майже північ. Доволі пізно вже.

Стю прийшов із балкона. Вдягнений він був у самі труси, які своїм білим кольором на тлі засмаги просто засліплювали очі. Френні, що сиділа в ліжку, біля якого на тумбочці горів коулменівський ліхтар, знову вражено відчула, наскільки впевнено й глибоко вона кохає цього чоловіка.

— Думав про зустріч?

— Таки думав.

Він налив собі води з карафи на тумбочці й скривився від її плаского, кип'яченого смаку.

— На мою думку, з тебе вийшов чудовий голова. Глен питав, чи ти головуватимеш і на публічному засіданні, правда? Тебе це бен-тежить? Ти не відмовився?

— Ні, я сказав, що буду. Певне, зможу. Я думав, як же відправляти цих трьох через гори. Це брудна справа — відсилати шпигунів. Ти мала рацію, Френні. Тільки от біда в тому, що й Нік має рацію. Що в такому разі робити?

— Проголосувати зі своєю совістю, після чого якнайкраще виспатися, напевне, — вона простягнула руку до вимикача на ліхтарі. — Готовий до відбою?

— Ага, — Френні вимкнула світло, і він закотився в ліжку до неї.

— Добраніч, Френні, — сказав він. — Я тебе кохаю.

Вона лежала й дивилася в стелю. Вона примирилася з Томом Калленом... але з голови їй не йшов отой розмазаний шоколадний відбиток.

У кожного пса є свій щасливий день, Френ.

Може, треба розповісти Стю просто зараз, подумала вона. Але коли тут і була якась проблема, то це була суто її проблема. Їй просто треба почекати... придивитись... і побачити, що станеться.

Заснула вона не скоро.

РОЗДІЛ 52

Під ранок матінка Ебігейл лежала в ліжку й не могла заснути. Намагалася молитися.

Вона встала, не вмикаючи світла, і стала на коліна у своїй білій бавовняній нічній сорочці. Притулилася лобом до Біблії, розкритій

на той момент на Діяннях апостолів. Навернення старого суворого Савла дорогою на Дамаск. Його засліпило світло, і на дорозі до Дамаска полуда спала з його очей. Діяння — остання частина Біблії, де вчення підтримано чудесами, але що таке чудеса, коли не Божа рука, яка працює над землею?

І, гай-гай, була на її очах полуда, і чи зможе вона колись від неї звільнитися?

Єдиними звуками в кімнаті було тихе шипіння гасової лампи, цокання механічного годинника та її тихе бурмотіння.

— Покажи мені мій гріх, Господи. Я знаю, я пройшла повз щось, пропустила щось таке, що Ти хотів мені показати. Я не можу спати, не можу срати, я не відчуваю Тебе, Господи. У мене таке відчуття, ніби я молюся по відрізаному телефону, і зараз для цього дуже поганий час. Чим я Тебе прогнівила? Я слухаю, Господи. Прислухаюся до тихого, ледь чутного голосу в моєму серці.

І вона прислухалася. Затулила очі артритними пальцями і ще сильніше нахилилася вперед, щоб очистити думки. Тільки темно було, темрява була як її шкіра, як цілина, що чекає доброго сімені.

Будь ласка, Господи, Господи мій, будь ласка, Господи...

Але в її душі здійснювся лише один образ: пустельна смуга ґрунтової дороги в морі кукурудзи. Нею йшла жінка з мішком щойно зарізаних курей. І прийшли тхори. Вони кидалися вперед і кусали торбу. Їм було чути запах крові — старої крові гріха й свіжої жертвовної крові. Вона чула, як стара жінка звернулася до Бога, але голос її був слабким скімлінням, зухвалий голос, який не просив скромно, щоб звершилася воля Божа, хоч яке місце посідає вона в Його задумах, а вимагав, щоб Бог порятував її, аби вона змогла завершити справу... свою справу... наче їй був відомий задум Божий і вона могла підпорядкувати його своїм бажанням. А тхори далі нахабніли; мішок розривався від їхніх кігтів і зубів. А коли кури скінчаться, тхори все одно ще не наїдяться й накинуться на неї. Так. Вони...

І тут тхори кинулися врозтіч, з вереском у ніч, покинувши напівз'їдений вміст мішка, і матінка переможно подумала: «Бог усе-таки мене врятував! Нехай святиться Його ім'я! Бог урятував свою добру і вірну рабу!»

— *Не Бог, стара жінко. А я.*

У своєму видінні вона озирнулася, і страх жаром кинувся їй у горло зі своїм мідним смаком. Там із кукурудзи визирав, немов кошлатий сріблястий привид, величезний вовк зі Скелястих гір, його рот розкрився в сардонічній посмішці, очі горіли. Його потужну

шию обрамлювала потріпана грива, варварськи прекрасна, а на ній гойдався маленький камінь найчорнішого гагату... а в центрі його була мала червона пляма. Як око. Чи ключ.

Вона перехрестилась і перехрестила знак лихого ока на шиї цієї моторошної прояви, але вовк вишкірився ще ширше, і між щелеп ворухнувся голий рожевий м'яз його язика.

— *Я прийду по тебе, матінко. Не зараз, але скоро. Ми заженемо вас, як хорти оленів. Я — все, що ти про мене думаєш, але я понад твої уявлення. Я — чародій. Я той, хто говорить за прийдешній час. Твої люди знають мене найкраще, матінко. І звать мене Джоном Завойовником.*

— *Іди геть! Облиш мене в ім'я Господа Всемогутнього!*

Але її охопив такий жах! Не за людей навколо, яких у цьому сні символізували кури в мішку, а за себе. Вона боялася в глибині душі, боялася за власну душу.

— *Твій Бог не владний наді мною. Його судно слабке.*

— *Ні! Неправда! Моя сила — то сила десятиох, я злечу на крилах орлиних...*

Але вовк тільки шкірився й наближався. Вона відсахнулася від його подиху, важкого й дикого. То був страх, що приходить опівдні, і страх нічний, і їй дійсно було лячно. Вона була на дні найглибшого свого страху. А вовк, і далі шкірячись, заговорив на два голоси: запитував і сам собі відповідав.

— *Хто видобув воду зі скелі, коли ми хотіли пити?*

— *Я!* — відповів вовк зухвало, з гарчанням і підвиванням водночас.

— *Хто врятував нас, коли ми занепали духом?* — запитав вовк, шкірячись; його морда лише в кількох дюймах від її лица дихала живою бійнею.

— *Я!* — верескнув вовк, присуваючись іще ближче, і його вишкірена паща була повна лютої смерті, горді очі червоніли. — *О, падіть ниць і прославляйте моє ім'я, бо я даю воду в пустелі, прославляйте моє ім'я, бо я добрий і вірний слуга, який дає воду в пустелі, й ім'я моє — це також і ім'я мого Пана...*

Паща широко роззявилася, щоб ковтнути її.

— — —

«...ім'я моє... — пробурмотіла вона. — Прославляйте моє ім'я, прославляйте Бога, який поширює благодать, прославляйте його, всі земні створіння...»

Вона звела голову і в якомусь заціпенінні оглянула кімнату. Біблія впала на підлогу. За східним вікном світало.

— О Господи! — скрикнула вона гучним і тремким голосом.

«Хто видобув воду зі скелі, коли ми хотіли пити?»

Це справді воно? Боже милий, чи це справді воно? Це тому на її очах полуда, яка застує їй те, що їй слід знати?

Гіркі сльози покотилися з її очей, і вона повільно, болісно звелася на ноги й пішла до вікна. Артрит заганяв свої тупі циганські голки в суглоби її стегон і колін.

Вона визирнула і зрозуміла, що слід робити.

Вона пішла до стінної шафи й стягла через голову свою нічну сорочку. Впустила її на підлогу. Тепер вона стояла гола, і тіло її було пооране зморшками, як русло великої річки часу.

— Нехай буде воля Твоя, — промовила вона і почала вдягатися.

За годину вона поволі йшла на захід Мейплтон-авеню у бік лісистих стежок і вузьких ущелин, що лежали за містом.

— — —

Стю був із Ніком на електростанції, коли примчав Глен. Без жодного вступу він сказав:

— Матінка Ебігейл. Вона зникла!

Нік кинув на нього різкий погляд.

— Ти про що? — спитав Стю, одночасно відводячи Глена вбік від команди, яка намотувала мідний дріт на зламані турбіни.

Глен кивнув. Він примчав п'ять миль¹ велосипедом і досі ще не віддихався.

— Я пішов до неї розповісти про вчорашнє засідання, дати їй послухати касету, якщо треба. Хотів, щоб вона знала про Тома, бо мене весь цей задум дуже турбує... те, що сказала Френні, на мене наче подіяло під ранок. Хотів раненько, бо Ральф казав, що сьогодні йдуть ще дві групи людей, і ти ж знаєш, вона любить їх зустрічати. Прийшов десь о восьмій тридцять. На стукіт вона не відповіла, то я увійшов. Гадав, що коли вона спить, то просто підусі собі... але хотів пересвідчитися, чи вона... ну жива чи що... вона ж така стара все-таки.

Нік не зводив очей з губ Глена.

— А її там не було взагалі. Оце я знайшов на її подушці.

¹ 7,5 км.

Він вручив їм паперову серветку. Великими, тремтячими літерами там було написано:

Зараз мені треба десь піти. Я згіршила, я гадала, що знаю Волю Божу. Моїм гріхом була ГОРДИНЯ, і Він хоче, щоб я знову шукала собі місця в Його праці.

Буду з вами, щойно на те буде Божа воля.

Еббі Фрімантл

— Бля буду! — промовив Стю. — Так що ж нам тепер робити? Ти як гадаєш, Ніку?

Нік узяв записку й перечитав її. Повернув Гленові. Тепер у його серці зник гнів, і він був просто сумний.

— Гадаю, нам треба пересунути ці збори на сьогоднішній вечір, — сказав Глен.

Нік похитав головою. Дістав свій блокнот, щось написав, вирвав аркуш і дав Гленові. Стю читав, зазираючи йому через плече.

— Чоловік мислить, а Бог радить. Матінка Е. любила цей вислів і часто до нього вдавалася. Глене, ти ж сам казав, що вона інакше зорієнтована: на Бога, на власну думку, на свої ілюзії чи що там іще. Що ж вдієш? Вона пішла. Ми цього не змінимо.

— Але ж будуть хвилювання... — почав Стю.

— Звичайно, будуть, — сказав Глен. — Ніку, може, ми хоча би сьогодні зберемо Комітет і це обговоримо?

Нік написав:

«А нащо? Навіщо проводити збори, які нічого не дадуть?»

— Ну, можна людей послати на розшуки. Вона не могла зайти далеко.

Нік двічі обвів слова: «Чоловік мислить, а Бог радить». А внизу дописав:

«А коли знайдете, то як її назад повертати будете? У кайданах, чи що?»

— Та Боже мій, ні! — вигукнув Стю. — Але ж ми не можемо допустити, щоб вона просто так блукала, Ніку! Вона собі вбила в голову, ніби прогнівила Бога. А якщо вона вирішить, що їй треба на хрін у якій-небудь пущі оселитися, як ото в Старому Заповіті!?

Нік написав:

«Я практично певен, що саме це вона й зробила».

— Ну то йди, шукай її!

Глен поклав долоню на руку Стю.

— Охолонь трохи, Східний Техасе. Давай краще подивимось, які з цього можна зробити висновки.

— До дідька висновки! Я не бачу ніяких висновків — не можна давати старенькій жінці блукати день і ніч, доки вона загине від переохолодження!

— А вона *не проста* стара жінка. Вона — матінка Ебігейл, і тут вона за Папу Римського. Якщо Папа вирішить піти на прощу в Єрусалим, ти будеш заперечувати, якщо ти добрий католик?

— Чорт, та це ж не те саме, і ти це розумієш!

— Ні, *це* якраз те саме. *Те саме*. Принаймні в очах людей Вільної зони. Стю, ти готовий з усією певністю стверджувати, що Бог *не* сказав їй іти в пушу?

— Н-н-ні... але...

Нік тим часом писав і тепер показав написане Стю, і той над деякими словами подовгу замислювався. Зазвичай почерк у Ніка був ідеальний, а зараз він писав поспіхом, можливо, нетерпляче:

«Стю, це нічого не змінює, хіба що погано вплине на дух у Вільній зоні. Та я навіть і цього не певен. Люди не розбігаються лише тому, що вона пішла. Тож це означає, що нам не треба узгоджувати наші плани з нею просто зараз. Може, це й на краще».

— Я з глузду з'їду, — сказав Стю. — Іноді ми говоримо про неї як про якусь перешкоду на дорозі, якийсь КПП. Іноді ви говорите про неї як про Папу, і вона просто не здатна на погане. Та й просто *подобається* вона мені, так уже вийшло. Чого ти хочеш, Нікі? Щоб восени хтось наткнувся на її тіло десь у каньйонах на захід від міста? Хочеш лишити її там, щоб вона стала... свяченою стравою для круків?

— Стю! — лагідно промовив Глен. — Вона сама вирішила піти.

— У-у, чорт *забирай*, що за фігня! — буркнув Стю.

— — —

До полудня новина про зникнення матінки Ебігейл уже рознеслася всією громадою. Як прогнозував Нік, загалом це викликало печальну покору, а не тривогу. Люди відчували, що вона, напевне, пішла «вимолювати підтримку», щоб вони обрали правильний шлях на великих зборах 18 серпня.

— Я не буду блюзнити й казати, що вона Бог, — промовив Глен за імпровізованим обідом у парку, — але вона щось ніби офіційний представник Бога. Можна вимірювати, наскільки міцна віра в спільноті, за тим, наскільки вона слабне, коли зникає такий фізичний об'єкт.

— Розтлумач докладніше.

— Коли Мойсей розбив золотого тельця, ізраїльтяни припинили йому вклонятися. Коли повинь зруйнувала храм Ваала, то язичники вирішили, що Ваал, власне, був не таким уже й крутим божеством. А от Ісус пішов і обіцяв вернутися вже дві тисячі років тому, а люди не лише живуть за його вченням, а живуть і помирають, переконані, що він урешті прийде, і ніхто не здивується, коли так і буде. Отакі почуття у Вільній зоні до матінки Ебігейл. Люди абсолютно певні, що вона повернеться. Ти з ними говориш?

— Умгу, — сказав Стю. — Просто не віряться. Бабця пішла невідомо куди, а всі кажуть: е-е, це вона, мабуть, на великі збори Десять Заповідей принесе на кам'яних скрижалях!

— А може, й принесе, — серйозно відказав Глен. — Та й не всі в такому захваті. Ральф Brentner — той просто волосся на собі рве.

— Молодець Ральф, — він уважно подивився на Глена. — А ти, лисий? Що ти собі думаєш?

— Я б волів, щоб ти мене так не називав. Гідності в цьому ні на гріш. Але я тобі скажу... це якась кумедія. Дядько зі Східного Техасу виявився значно менш сприйнятливим до Слова Божого, ніж старий агностик, зубр-соціолог. Я вважаю, вона повернеться. От якось вважаю і все. А що Френні?

— Не знаю. Я її весь ранок не бачив. Може, пішла їсти акрид і дикий мед із матінкою Ебігейл, — він подивився на хмарочоси, які височіли в ранковому серпанку. — Господи, Глене, я так сподіваюся, що з бабусею все гаразд!

— — —

Френ навіть не знала, що матінка Ебігейл десь пішла. Вона весь ранок просиділа в бібліотеці, читаючи книжки з садівництва. Не тільки вона займалася самоосвітою. Френні бачила двох-трьох людей із книжками з фермерського господарювання, молодика років двадцяти п'яти в окулярах, який схилився над книжкою «Сім незалежних джерел енергії для дому» і симпатичну блондинку із зачитаними «600 простими рецептами» в м'якій обкладинці.

Вона вийшла з бібліотеки приблизно опівдні і прогулялася Волнат-стрит. На півдорозі додому їй зустрілася Ширлі Геммет, старша жінка, яка їздила із Дейною, Сьюзен і Петті Крогер. Від того часу Ширлі стало значно краще. Тепер це була бадьора й симпатична міська дама.

Вона зупинилася й привіталася з Френ.

— Ти як гадаєш, коли вона повернеться? Я в усіх питаю. Коли б у місті була газета, я б там влаштувала народне опитування. Як ото було: «Що ви думаєте про заяву сенатора Бангола щодо скорчення запасів нафти?»

— Хто повернеться?

— Матінка *Ебігейл*, звичайно. Дівчино, де ти була — чи в холодильнику сиділа?

— Що це означає? — стривожено спитала Френні. — Що сталося?

— Та отож. Ніхто, по правді, й не знає.

І Ширлі розповіла Френ, що діялося, поки вона була в бібліотеці.

— Вона просто... пішла? — нахмурилася Френні.

— Так. Повернеться, звичайно, — упевнено додала Ширлі. — Так у записці сказано.

— «Якщо буде воля Божа»?

— То вона просто так завжди говорить, я не сумніваюся, — сказала Ширлі й холоднувато глянула на Френ.

— Ну... сподіваюся. Дякую, що розповіла, Ширлі. У тебе голова ще поболує?

— Та ні, все вже минулося. Я буду за тебе голосувати, Френ!

— Гм-м-м? — думкою Френ була десь далеко, намагалася дати раду новині і якусь мить зовсім не розуміла, що має на увазі Ширлі.

— Та в Постійний комітет же!

— Ой. Та дякую. Навіть не знаю, чи хочу я цим займатися.

— У тебе все чудово вийде. І в тебе, і в Сьюзі. Ну, я пішла, Френ. Побачимося.

Вони попрощалися. Френ поспішила до квартири: їй хотілося спитати в Стю, чи не знає він якихось подробиць. Зникнення старої, яке відбулося так швидко після вчорашніх зборів, викликало в її серці якийсь забобонний жах. Їй не подобалася неможливість порадитися щодо важливих рішень — наприклад, щодо відправлення людей на захід — із матінкою *Ебігейл*. Коли вона пішла, Френ відчула, що на її плечі лягає завелика відповідальність.

Коли вона повернулась, у квартирі нікого не було. Вони зі Стю розминулися приблизно на п'ятнадцять хвилин. Під цукорницею лежала проста записка: «Повернуся до 9:30. Я з Ральфом і Гарольдом. Не хвилюйся. Стю».

«З Ральфом і Гарольдом?» — подумала вона, і її раптом проиняв інший страх, не пов'язаний із матінкою *Ебігейл*. Та чому ж мені

треба боятися за Стю? Господи, якщо Гарольд спробує зробити щось... ну, щось учудити... Стю його на шматки розірве. Хіба що... хіба що Гарольд підкрадеться ззаду, наприклад, і...

Вона обхопила себе за лікті, їй стало холодно; що ж усе-таки Стю робить разом із Ральфом і Гарольдом?

«Повернуся до 9:30».

Господи, і довго ж.

Вона постояла на кухні ще одну мить, насуплено дивлячись на свій рюкзак, який поставила на кухонний стіл.

«Я з Ральфом і Гарольдом».

Отже, хатинка Гарольда там, на Арапаго, буде покинута до дев'ятої тридцяти цього вечора. Хіба що, звичайно, вони там, а коли вони там, то вона може до них приєднатися й задовільнити свою цікавість. Велосипедом туди можна доїхати моментально. Якщо там нікого немає, то, може, вона знайде щось таке, що її заспокоїть... чи... але про таке вона намагалася не думати.

«Заспокоїть? — дражнився її внутрішній голос. — А може, ти зовсім з глузду зсунешся? От, скажімо, ЗНАЙДЕШ ти щось таке? Що тоді? Що ти зробиш?»

Френні не знала. Власне, ані найменшого уявлення не мала.

«Не хвилюйся. Стю».

Але було чого хвилюватися. Той відбиток у її щоденнику вказував на те, що причини для хвилювання є. Бо людина, здатна вкрасти щоденник і крадькома прочитати твої думки, — то людина без особливих принципів і совісті. Така може підкрастися ззаду й зіштовхнути з висоти. Чи вдарити каменем. Або ножем. Чи вистрілити.

«Не хвилюйся. Стю».

«Але якщо Гарольд зробить щось таке, то його перебування в Боулдері на тому і скінчиться. Що ж він зробить тоді?»

Але Френ розуміла, що він зробить. Вона не знала, чи справді Гарольд такий, як вона припускала, — ще не знала точно, — але в глибині душі розуміла, що для таких нині місце у світі знайдеться. Ще й як знайдеться.

Вона швидкими рухами вдягла рюкзак і пішла до дверей. За три хвилини вона вже котила велосипедом по Бродвею в бік Арапаго під ясным полуденним сонечком і думала: «Вони виявляться просто у вітальні Гарольда, будуть пити каву й говорити про матінку Ебігейл, і все буде гаразд. У всіх все буде чудово».

Проте будинок Гарольда стояв темний, покинутий... і замкнений.

Для Боулдера вже тільки це було чудасією. Раніше треба було замикати двері, щоб хтось не вкрав ваш телевізор, стереосистему чи коштовності вашої жінки. А зараз і телевізори, і стереосистеми безкоштовні, та й яка з них користь без електрики, а по прикраси можна коли завгодно до Денвера з мішком з'їздити.

«І чого ж ти замикаєшся, Гарольде, коли все безкоштовне? Бо найдужче бояться пограбування саме злодії? Може, тому?»

Замки відмикати без ключа вона не вміла. Вона вже збиралася йти, коли їй спало на думку спуститись у підвальне вікно. Ці вікна розташовувалися на рівні землі і були непрозорі від старої грязюки. Перше ж із них відсунулося вбік, неохоче даючи дорогу і натрусивши пилу на підлогу.

Френ роззирнулась, але все у світі було тихо. Ніхто, крім Гарольда, так далеко на Арапаго не мешкав. І це теж дивно. Гарольд може либитися хоч до вух, плескати всіх по плечах, проводити денну пору з людьми, він міг і радо допомагав, коли просили, а то й коли не просили, він міг і заражав людей своїм ентузіазмом — і саме тому його шанували в Боулдері. Але місце, яке він обрав для життя... свідчило про інше, чи не так? Це демонструвало інший погляд Гарольда на суспільство і своє в ньому місце... можливо. А може, він просто тишу любить.

Вона пролізла у вікно, забруднивши блузку, і спустилася на підлогу. Тепер віконце було на рівні її очей. Акробатка з неї була не краща, ніж відмикачка замків, тож, аби вилізти, Френні мала на щось стати.

Вона роззирнулася. Підвал був обладнаний як кімната для забав і відпочинку. «Про таку батько завжди говорив, але все ніяк руки не доходили облаштувати», — з легким смутком подумала Френ. Стіни були оббиті вузлуватою сосною, в них були вмонтовані квадрафонічні колонки, угорі — натяжна стеля «Армстронг», стояла велика валіза з пазлами й книжками, електрична залізниця, електрична траса для іграшкових машинок. Був там і стіл для аерохокею, на який Гарольд байдуже поставив упаковку банок кока-коли. Тут була дитяча, і всі стіни були обклеєні постерами — на найбільшому, нині вицвілому та обтріпаному, Джордж Буш виходив із церкви в Гарлемі, здійнявши руки догори й широко всміхаючись. Підпис великими червоними літерами був такий: «КОРОЛЯ РОК-Н-РОЛУ НЕ ПЕРЕРОК-Н-РОЛИТИ!»

Раптом їй стало найсумніше від того часу, як... та вона, правду кажучи, й не могла пригадати відколи. Вона пройшла крізь шок, крізь страх, крізь справжній жах, крізь шалене горе, яке притлумлює всі почуття, але така глибока, болюча печаль виявилася новиною. Разом з нею накопила раптова хвиля ностальгії за Оганквітом, за океаном, за славними мейнськими пагорбами й соснами. Без жодної причини вона раптом подумала про Гаса, паркувальника при громадському пляжі Оганквіта, і якусь мить їй здавалося, що серце розірветься від туги й печалі. Що вона тут робить, у підвішеному стані серед рівнин і гір, які ділять країну надвоє? Тут їй не місце. Їй не належить бути тут.

Вона не стрималася й схлипнула — і цей звук виявився таким настрашеним і самотнім, що вона вдруге за цей день затулила вуха руками. «Годі, Френні, ти ж уже велика дівка. Такі серйозні речі так швидко не минаються. Потихеньку, не все одразу. Якщо треба поплакати, поплач потім, а не тут, у підвалі Гарольда Лодера. Справи передусім».

Вона пройшла повз постер на сходи і гірко всміхнулася до Джорджа Буша з його широченним вишкіром і невтомно веселим обличчям. «Перерок-н-ролили тебе, — подумала вона. — Ще й як».

Вона піднялася до виходу, переконана, що двері замкнені, але вони піддалися легко. Кухня була чиста й чепурна, посуд по обіді помитий стояв на сушарці, маленька газова пічка «Коулмен» блищала чистотою... але у повітрі ще стояв жирний запах смаженого, наче привид колишнього «я» Гарольда — того Гарольда, який увійшов у цю частину її життя, під'їхавши до її дверей за кермом «кадилака» Роя Бреннігена, коли вона ховала батька.

«Ото буде номер, якщо Гарольд надумає прийти просто зараз», — подумала вона. Від такої думки їй раптом захотілося озирнутися. Френні майже очікувала побачити у дверях вітальні Гарольда з посмішкою на обличчі. Там нікого не було, але серце почало непримно битися в грудях.

У кухні нічого не було, тож вона пішла до вітальні.

Там було темно, і Френні стало не по собі. Гарольд не лише замкнув двері, він і жалюзі опустив. Знову Френ відчула, що перед її очима — несвідомий вияв особистості Гарольда. Навіщо людині опускати жалюзі в містечку, де це — ознака будинків мертвих?

У вітальні, як і на кухні, виявився зразковий, суворий порядок, але меблі стояли важкі й трохи потерті. Єдиною окрасою вітальні був камін, величезна кам'яна штука, на плиті якого можна було навіть сісти. Там Френні й сіла, задумливо роззираючись. Посунув-

шись, вона відчула, що під нею один камінь хитається, і вона вже готова була встати й подивитися, що там, коли пролунав стук у двері.

Страх навалився на неї, як задушлива купа пір'я. Раптовий жах її паралізував. Вона затамувала подих і пізніше вже зрозуміла, що трохи обмочилася.

Звук повторився: п'ять-шість швидких, упевнених ударів.

«Господи! — подумала вона. — Ну хоч жалюзі опущені, слава Богу».

Після цієї думки вона відчула холодну переконаність, що велосипед вона поставила надворі і його кожен може побачити. Правда? Френні відчайдушно намагалася згадати, але довгий час на думку не спадало нічого, крім неприємно знайомого бубоніння: «Вийми спершу пиріг зі свого ока, а потім скалку з ока ближнього...»

Постукали знову, й почувся жіночий голос:

— Є хто вдома?

Френ залякла на місці. Вона раптом згадала, що поставила велосипед за будинком, де Гарольд сушив білизну. З фасаду його не видно. Але якщо гостя спробує задні двері...

Ручка на парадних дверях — Френні було видно, як вона ворухиться туди-сюди, — стала описувати роздратовані півкола.

«Хоч хто вона така, сподіваюся, на замках вона знається не краще, ніж я», — подумала Френні, а потім затиснула рот обома руками, щоб стримати шалене іржання. Тоді вона й подивилася на свої бавовняні широкі штани й зрозуміла, наскільки сильний був переляк. «Ну хоч не до всирачки, — подумала Френ. — Принаймні поки що». Знову зовсім близько до поверхні забутькотів сміх, істеричний і зляканий.

І тоді, відчуваючи неймовірне полегшення, Френні почула кроки бетонним хідником, що віддалялися від дверей Гарольда.

Далі Френ діяла зовсім несвідомо. Вона тихо пробігла коридором і глянула в щілину між жалюзі і рамою вікна. Побачила жінку з довгим чорним волоссям, між яким сяяли білі пасма. Вона сіла на маленький мотоскутер «веспа», який був припаркований біля бордюру. Коли мотор ожив і задрічав, жінка відкинула волосся назад і підколола його.

«Це ж Кросс — та, яка приїхала з Ларрі Андервудом! Вона знайома з Гарольдом?»

Тоді Надін натисла зчеплення. Скутер злегка смикнувся і невдовзі зник удаліні. Френ глибоко зітхнула, ноги в неї зробилися як ватяні. Вона відкрила рот, щоб випустити з нього сміх, який підкочувався під горло, уже знаючи, як він прозвучить — полегшено і тремтливо. Натомість Френні розплакалася.

За п'ять хвилин, уже не маючи душевних сил шукати далі, вона вилзла у вікно, ставши на плетений стілець, який принесла для того. Вибравшись, вона відштовхнула стілець, аби не було очевидно, що хтось використовував його, щоб піднятися до вікна. Усе одно він стояв не на місці, але люди рідко помічають подібні речі... та й Гарольд, здається, підвалом користувався хіба що для зберігання кока-коли.

Френні зачинила за собою вікно і сіла на велосипед. Вона й досі відчувала слабкість, була оглушена страхом, її навіть трохи нудило. «Ну, хоч штани просихають, — подумала вона. Наступного дня перед тим, як вламуватися в чужий будинок, Френсіс Ребекко, не забудь одягти памперо».

Вона виїхала з Гарольдового двору і якомога швидше з'їхала з Арапаго, повертаючись у центр, на Каньйон-бульвар. У квартирі Френ була вже через п'ятнадцять хвилин.

Удома було абсолютно тихо.

Вона відкрила щоденник, подивилася на жирний шоколадний відбиток і замислилася, де ж Стю.

І чи правда Гарольд із ним.

«О Стю, ну, будь ласка, повертайся. Ти мені потрібен!»

— — — —

Після обіду Стю пішов від Глена додому. Посидів, не знаючи, що робити, у вітальні, замислився, де ж матінка Ебігейл, а також чи не можуть Нік із Гленом мати рацію, що їй просто треба дати спокій, аж тут хтось постукав у двері.

— Стю! — гукав його Ральф Brentner. — Гей, Стю, ти вдома?

З ним був Гарольд Лодер. Сьогодні усмішка в Гарольда була менша, але все ж не зникла; вигляд у нього був як у веселого плакальника, який щосили намагається зберігати серйозний вигляд під час поховальної служби.

Ральф, якому стало боліти серце після зникнення матінки Ебігейл, зустрів Гарольда з півгодини тому. Гарольд ішов додому після того, як ходив допомагати з водоносом на Боулдер-крік. Ральфу подобався Гарольд, який, здається, завжди мав час вислухати й поспівчувати кожному, хто має що розповісти... і Гарольд ніби нічого й не просив навзамін. Ральф виклав йому всю історію зникнення матінки Ебігейл, додавши свій страх, що в жінки може статися серцевий напад чи перелам якоїсь крихкої кісточки, або переохолодиться вночі.

— А ти ж знаєш, які дощиська зараз майже щовечора поливають, — закінчив Ральф, поки Стю наливав йому каву. — Якщо вона промокне, точно застудиться. А тоді що? Запалення легень, напевне.

— І що ж ми тут зробимо? — спитав їх Стю. — Ми ж не можемо змусити її повернутися, якщо вона не хоче.

— Ну, ні, — погодився Ральф. — Але в Гарольда є класна ідея. Стю перевів очі на Гарольда.

— Як справи, Гарольде?

— Чудово, а в тебе?

— Прекрасно.

— А Френ? Дбаєш про неї? — Гарольд не відвів очей, вони світилися приємним, дещо жартівливим сяйвом, але Стю на мить відчув, що усміхнені очі Гарольда подібні до блиску сонця на верхні кар'єру Брейкмен на його батьківщині: вода приємна на вигляд, проте має такі глибини, куди сонячні промені ніколи не дістають, і протягом років четверо хлопчаків розпрощалися з життям у тому оманливо приємному кар'єрі.

— Як можу, — відказав він. — А що ти придумав, Гарольде?

— Ну от дивися. Я розумію, про що каже Нік. І про що — Ілен. Вони визнають, що Вільна зона вбачає в матінці Ебігейл теократичний символ... і вони доволі точно відображують ситуацію в Зоні, так?

Стю сьорбнув кави.

— Що значить «теократичний символ»?

— Я б так сказав про земний символ домовленості з Богом, — промовив Гарольд, його повіки трохи опустилися, — як Святе Причастя чи індійські священні корови.

Стю трохи пожвавився.

— А, ясно. Оті корови... це ті, яким можна по вулицях гуляти, вони там затори створюють, так? Можуть до крамниць заходити, а можуть узагалі піти з міста.

— Так, — погодився Гарольд. — Але більшість із тих корів хворі, Стю. Вони завжди на межі голодної смерті. У деяких туберкульоз. І все тому, що вони, власне, символ. Люди переконані, що Бог про них подбає, так само як і наші — що Бог подбає про матінку Ебігейл. Тільки от у мене є сумніви щодо такого Бога, який дає бідолашній дурній корові ходити й страждати.

Ральф на мить зняковів, і Стю зрозумів, що він відчуває. Він і сам це відчув і від того зрозумів, наскільки серйозно сприймає матінку Ебігейл. Слова Гарольда межували з блюзнірством.

— У всякому разі, — швидко сказав Гарольд, віддаляючись від індійських священних корів, — ми не можемо змінити ставлення людей до неї...

— І не хочемо, — втрутився Ральф.

— Правильно! — вигукнув Гарольд. — Адже вона нас звела разом, і то не зовсім за допомогою радіо. Моя думка така: осідлати наші вірні байки і провести вечір, розвідуючи місцевість на захід від Боулдера. Якщо триматимемося відносно близько, то можна буде зв'язуватися по рації.

Стю кивав. Щось таке він весь час і хотів зробити. Священні корови чи ні, Бог чи ні, але цю жінку не можна просто так облишити, щоб вона блукала. Це вже пов'язане не з релігією — то просто черствість і байдужість.

— А якщо ми її знайдемо, — сказав Гарольд, — то питаємо, може, їй щось потрібно.

— Наприклад, щоб підвезли назад до міста, — втрутився Ральф.

— Принаймні ми зможемо знати, де вона і як, — мовив Гарольд.

— Добре, — сказав Стю. — По-моєму, збіса гарно придумано, Гарольде. Тільки дай для Френ записку лишу.

Але поки Стю писав, йому все кортіло озирнутися через плече, дізнатися, що робить Гарольд, коли йому не видно, і який у нього при тому вираз очей.

— — —

Гарольд отримав те, що хотів, — він мав дослідити звивисту ділянку дороги між Боулдером і Недерлендом, бо вважав це місце найменш імовірним. Він не вважав, що *сам* міг би дійти пішки до Недерленда, не кажучи про цю божевільну стару пизду. Зате приємно покатається й матиме змогу подумати.

Тепер, о чверть на сьому, він уже повертався назад. Його «хонда» була припаркована у відпочинковій зоні, а він сидів за столиком для пікніка, попиваючи колу з кількома «Слім Джимами». У рації, що звисала з руля «хонди» з висунутою на всю довжину антеною, потріскував голос Ральфа Брентнера. Радіо працювало лише на коротких відстанях, а той виліз кудись аж на гору Флегстафф.

— Амфітеатр «Світанок»... нема ознак... на цьому сходження закінчую...

Потім почувся голос Стю, він сильнішав і ближчав. Той перебував у парку Чотоква, лише в чотирьох милях від Гарольда: «Повтори, Ральфе!»

Почувся голос Ральфа, він просто кричав. Ще до серцевого нападу докричиться. Ото буде приємне завершення дня. «Тут нема її ознак! Спускаюся вниз, доки не стемніло! Прийом!»

— Десять-чотири, — розгублено відгукнувся Стю. — Гарольде, ти чуєш?

Гарольд підвівся, витираючи жир від «Слім Джимів» об штани.

— Гарольде! Викликаю Гарольда Лодера! Гарольде, ти мене чуєш?

Гарольд виставив середній палець, «кинув пташку», як про це казали неандертальці в оґанквітській школі, до рації, а потім натис кнопку і приємним голосом, з правильною мірою розчарування, промовив:

— Я тут. Заїхав убік... здалося, щось побачив у канаві. А то був просто старий піджак. Прийом.

— Так, окей. А чому б тобі не приїхати до Чотокви, Гарольде? Почекаємо на Ральфа.

Любиш командувати, так, мудодзвоне? Я б дещо для тебе знайшов. Таки знайшов би.

— Гарольде, ти чуєш?

— Так. Вибач, Стю, замислився. Буду за п'ятнадцять хвилин.

— *А ти чуєш, Ральфе?* — зарепетував Стю; Гарольда аж смикнуло. Він знову показав голосові Стю середній палець, нишком посміхаючись. *А оцього* не хочеш, ти, їблане ковбойський?

— Ага, ви будете в парку Чотоква, — голос Ральфа ледь чувся крізь ревіння перешкод. — Їду. Кінець зв'язку.

— І я їду, — сказав Гарольд. — Кінець зв'язку.

Він вимкнув рацію, сховав антену і знову повісив приймач на руль, але мить посидів на «хонді», не заводячи її. На ньому був армійський бронезилет: його об'ємна набивка могла стати в пригоді, якщо водити мотоцикл на висоті понад шість тисяч футів, навіть у серпні. Але в жилета було інше призначення. На ньому була сила-силенна кишень на «блискавках», і в одній із них лежав «сміт-вессон» 38 калібру. Гарольд витяг пістолет і крутив його в руках. Зброя була заряджена й важка в руці, наче розуміла своє похмуре призначення: смерть, руйнування, вбивство.

Сьогодні ввечері?

А чом би й ні?

Він запропонував цю експедицію, сподіваючись опинитися зі Стю сам-на-сам досить надовго, щоб зробити це. Тепер, як видавалося, такий шанс у нього буде в парку Чотоква менш ніж за п'ятнадцять хвилин. Але ця поїздка мала також інше призначення.

Він не збирався доїхати до самого Недерленда — жалюгідного містечка, яке притулилося високо над Боулдером; єдиною його претензією на славнозвісність було те, що Патті Хьорст нібито колись там переховувалась. Але поки він їхав усе вгору та вгору, «хонда» під ним рівномірно вурчала, а вітер різав лице крижаним лезом, дещо сталося.

Якщо покласти магніт на один кінець столу, а шматок заліза — на інший, не станеться нічого. Якщо поволі, поступово присувати залізку ближче (на мить він утримав цю картину в голові, смакуючи її, думаючи занести це ввечері у щоденник), то котрийсь легкий поштовх надасть залізу більшої швидкості, ніж мав би. Залізка зупиниться, але ніби знехотя, немовби вона ожила і це, зокрема, виявляється в небажанні підкорятися фізичному закону інерції. Ще один-два рази підштовхнути залізо, і вам уже майже видно — а то й не майже, — як воно тремтить на столі, трусується, вібрує, як один із отих мексиканських стрибучих бобів, які можна купити в крамниці з дрібничками: вони схожі на круглі дерев'яні завбільшки з суглоб пальця, а насправді в них сидить живий хробачок. Ще один поштовх — і рівновагу між тертям/інерцією і тяжінням магніта порушено в інший бік. Залізка, тепер уже зовсім жива, рухається сама собою, дедалі швидше, доки врешті налітає на магніт і прилипає до нього.

Страшний, чарівний процес.

Коли в червні настав кінець світу, силу магнетизму ще не розуміли, хоча Гарольд думав (він не мав особливих схильностей до раціональної науки), що фізики, які досліджують таке, вважають: це якось інтимно пов'язано з явищем гравітації, а гравітація — наріжний камінь Всесвіту.

Рухаючись до Недерленда, на захід, угору, відчуваючи холод у повітрі, помічаючи грозові хмари, що купчилися навколо ще вищих гір за Недерлендом, Гарольд відчув, що з ним самим теж почало відбуватися щось подібне. Він наближався до точки рівноваги... а далі незабаром буде точка зсуву. Він — залізка саме на тій відстані від магніта, де малий поштовх пересуває її далі, ніж міг би за звичайних обставин. Гарольд відчував у собі оте саме тремтіння.

То було подібне до контакту зі священним — найбільш подібне з усього, чого Гарольд у житті зазнав. Молодість відкидає все святе, бо прийняти його означає визнати, що всі чуттєво пізнавані речі колись загинуть, а цього Гарольд визнавати не бажав. Ця баба — якийсь екстрасенс, гадав він, та й Флетт, темний чоловік, теж. Вони — просто люди-радіостанції, та й усе. Їхня дійсна сила полягатиме

в суспільствах, що гуртуватимуться навколо їхніх сигналів, таких відмінних один від одного. Так Гарольд думав.

Але коли він припаркував мотоцикл на краю зачуханої головної вулиці Недерленда і нейтральна фара «хонди» горіла, мов котяче око, коли він наслухав завивання вітру в соснах і осиках, Гарольд відчув щось більше, ніж магнетичне тяжіння. Він відчув велетенську, ірраціональну силу з заходу, тяжіння настільки потужне, що від перебування під його дією можна збожеволіти. Гарольд відчув, що коли рушить далі від цієї точки рівноваги, то повністю втратить власну волю. Піде туди просто як є, з порожніми руками.

І за це, хоча в тому його вини не буде, темний чоловік його вб'є.

То він повернув назад, відчуваючи таке холодне полегшення, як людина, яка замислила самогубство і довго дивилася вниз із висоти, з якої хотіла стрибнути. Він немовби відійшов від того небезпечного краю. Але можна вирушити сьогодні ввечері, якщо хочеться. Так, він може вбити Редмана однією кулею впритул. І ще один постріл — у скроню. На постріли ніхто уваги не зверне: дичини багато, тепер часто підстрелюють оленів, які забрідають у місто.

Була за десять сьома. До пів на восьму він міг би розправитися з обома. Френ не здійме тривоги до пів на десяту, а то й пізніше, а тоді він уже буде далеко, мчатиме «хондою» на захід, і в рюкзаку лежатиме його «Головна книга». Але цього не станеться, якщо він просто сидітиме тут на своєму байку і гаятиме час.

«Хонда» завелася з другого разу. Хороший мотик. Гарольд усміхнувся. Гарольд вишкірився. Гарольд просто випромінював добрий гумор. Він поїхав до парку Чотоква.

Уже сутеніло, коли Стю почув у парку гудіння Гарольдового мотоцикла. За мить між дерев на підйомі замиготіла фара «хонди». Потім стало видно голову Гарольда в шоломі, яка роззиралася, шукаючи його.

Стю, який сидів на краю кам'яної печі для барбекю, помахав йому і подав голос. За хвилину Гарольд його помітив, помахав у відповідь і почав перемикатися на другу передачу.

Після того як усі троє цього вечора вирушили в експедицію, Стю став значно кращої думки про Гарольда... власне, думав про нього найкраще за весь час. Гарольд дуже гарно придумав, навіть якщо їм нічого не вдасться. І Гарольд сам попросив для себе дорогу на Недерленд... і, мабуть, холодно йому там було, попри той жилет.

Та коли він під'їжджав, Стю побачив, що постійна посмішка Гарольда тепер більше нагадує гримасу; лице в нього було напружене і дуже бліде. «Мабуть, розчарований, що нічого не вийшло», — здогадався Стю. Раптом він відчув себе винним, що вони з Френні так ставилися до Гарольда, до його постійної посмішки й аж надто дружніх манер, сприймаючи це як своєрідний камуфляж. Вони хоч колись замислювалися, що цей хлопець, може, намагається почати життя з чистого аркуша, а що це виглядало трохи дивно, так це тому, що він ніколи раніше так не поведився? «Не замислювалися», — думав Стю.

— Що, зовсім нічого? — спитав він Гарольда, бадьоро зіскочивши з печі.

— *De nada*¹, — сказав Гарольд. Посмішка знову з'явилася на його лиці, але була вона автоматична, безсила, якась сардонічна. Гарольдове обличчя й далі було химерне, мертвотно-бліде. Руки він засунув у кишені жилета.

— Та нехай. Думка ж була гарна. Звідки нам знати, може, вона вже у себе вдома. А як ні, ще завтра можемо пошукати.

— То вже буде схоже на пошуки тіла...

Стю зітхнув.

— Може... так, може. А чом би тобі не поїхати до нас повечеряти, Гарольде?

— Що? — Гарольд немов відсахнувся в сутінки, що згущалися між дерев.

Його посмішка здавалася ще неприроднішою, ніж завжди.

— Повечеряти, — терпляче повторив Стю. — Слухай, і Френні буде тебе рада бачити. Без балди. Справді буде.

— Та може, — відказав Гарольд; вигляд у нього й далі був знічений. — Але я... ну... в мене щодо неї дещо є, розумієш. Може, найкраще буде, якщо ми... зараз поки без цього. Нічого особистого. Ви гарно разом живете. Я знаю, — його усмішка засяяла з новою щирістю. Вона була заразлива: Стю теж усміхнувся.

— Як хочеш, Гарольде. Але наші двері завжди для тебе відчинені в будь-який час.

— Дякую.

— Ні, це я тобі дякую, — серйозно мовив Стю.

Гарольд моргнув.

— Мені?

¹ Нічого особливого (*icn.*).

— За допомогу в пошуках, коли всі вирішили, що треба дати подіям розвиватися природним шляхом. Навіть хоч нічого й не вийшло. Потиснеш мені руку?

Стю простягнув руку. Гарольд, не розуміючи, якусь мить дивився на неї, і Стю не думалося, що його жест отримає відповідь. Тоді Гарольд витяг із кишені жилета руку — вона немов за щось зачепилася, чи не за «блискавку» — і швидко потис руку Стю. У Гарольда долоня була тепла і трохи спітніла.

Стю зробив крок уперед і глянув на дорогу.

— Ральф мав би вже підїхати. Дуже сподіваюся, у нього на спуску з тої довбаної гори не сталася аварія. Він... а ось уже й він.

Стю підійшов до узбіччя: тепер у хованки між дерев гралася інша постать.

— Так, це він, — якось дивно, сухо промовив за його спиною Гарольд.

— І ще з ним хтось.

— Що-о?

— Онде, — Стю показав на ще одну мотоциклетну фару, яка рухалася за першою.

— А-а, — і знову цей химерний безбарвний голос. Стю не витримав і озирнувся.

— У тебе все нормально, Гарольде?

— Просто втомився.

Друга машина належала Іленові Бейтману; то був мопед невеликої потужності, наскільки це можливо, наблизений до мотоцикла, і поряд з ним «веспа» Надін видавалася «гарлі девідсоном». За спиною Ральфа сидів Нік Андрос. Нік усіх запрошував до їхнього з Ральфом будинку на каву і/або коньяк. Стю погодився, а Гарольд перепросив і відмовився; вигляд у нього й далі був утомлений і напружений.

От же чорт, як він засмутився, подумав Стю і відзначив, що оце він уперше поспівчував Гарольдові, але дуже спізнився з тим співчуттям. Стю теж спробував покликати його з собою до Ніка, але Гарольд тільки похитав головою і сказав Стю, що вичерпав за день уже всі сили. Краще поїде додому та поспить.

— — —

Коли Гарольд дістався додому, його колотило так, що він ледве зміг відімкнути парадні двері. Коли ж відчинив, то вскочив у дім так швидко, немов за ним крався маніяк. Хряснув дверима за собою, зачинив на замок і на засув. Тоді сперся на двері і якусь мить так

стояв із заплученими очима, почувуючись на межі істеричного плачу. Коли ж знов оволодів собою, то навпомацки зайшов до вітальні й засвітив всі три газові лампи. У кімнаті стало світло, і від цього полегшало.

Гарольд сів в улюблене крісло й заплучив очі. Коли пульс трохи сповільнився, він пішов до каміна, витяг камінь, дістав свою «Головну книгу». Вона його заспокоїла. У таких книгах бухгалтери записують борги, рахунки, які належить сплатити, відсотки, які зростають. За її допомогою можна, урешті, звести всі рахунки.

Він відкинувся в кріслі, прогорнув на те місце, де зупинився, повагався, а потім написав: «14 серпня 1990 р.». Писав майже півтори години, ручка мчала з рядка на рядок, зі сторінки на сторінку. Обличчя в міру писання ставало то дико веселим, то занудно-праведним, сповнювалося то жаху, то радості, було ображене й усміхнене. Коли він закінчив, то перечитав запис («То лист мій світу, що мені / ніколи не відпише»)¹, задумливо масажуючи стомлену праву руку.

Він знову поклав свою книгу під камінь. Гарольдові було спокійно; він усе переніс на папір; переклав свій жах і гнів на папір, і його намір залишався рішучим. Це було добре. Іноді від записування його сильніше колотило, і було це тоді, коли він писав нещиро чи не намагаючись нагострити тупий край правди так, щоб від самого дотику можна було порізатися до крові. Але цієї ночі він зумів покласти книгу назад спокійно і безтурботно. Гнів, страх і прикрість безпечно перейшли в книгу, а камінь притиснув їх, не випускаючи, поки Гарольд спатиме.

Гарольд підняв жалюзі на одному вікні й подивився на мовчазну вулицю. Глянув угору на хмарочоси і спокійно подумав, наскільки близько сьогодні був від того, аби будь-що вчинити задумане: витягти пістолет і спробувати покінчити з усіма чотирма.

Ото б він улаштував їхньому смердючому, самовпевненому Тимчасовому комітетові. Коли б він з ними розправився, у них би, на хуй, і кворуму б не було. Проте в останній момент якийсь майже зношений канат глузду втримав його, не пустив. Виявляється, він зміг випустити з руки пістолет і потиснути лапу цьому зрадникові, цьому вихваляці. Як це йому вдалося, він ніколи не дізнається, але слава Богу, що вдалося. Ознака генія — це вміння чекати, і він почекає.

Тепер йому хотілося спати: день був довгий і насичений.

¹ Рядок з поезії Емілі Дікінсон, переклад Н. Тучинської.

Розстібаючи сорочку, Гарольд вимкнув дві лампи, а третю взяв із собою в спальню. Ідучи через кухню, він так і завмер на місці. Двері до підвалу були відчинені.

Він підійшов, тримаючи лампу вгорі, і спустився трьома першими сходами.

Страх кинувся в його серце, прогнавши спокій.

— Хто тут? — крикнув він. Відповіді не було. Гарольд міг бачити аерохокейний стіл. Постери. У далекому кутку на полиці лежали крокетні ключки в яскраву смужку.

Гарольд спустився ще на три сходи.

— Є тут хто?

Ні: він відчував, що тут нікого не було. Але не зміг оволодіти своїм страхом.

Він пройшов решту сходинок із лампою над головою; а в другому кінці кімнати страшна тінь Гарольда, чорна й гігантська, як мавпа з вулиці Морґ¹, зробила те саме.

Там щось на підлозі? Так. Щось є.

Він пройшов за треком для машинок до вікна, крізь яке залізла Френ. На підлозі був розсипаний бурий гравій. Гарольд поставив лампу біля того місця. Посередині чітко, як відбиток пальця, стояв слід кедра чи тенісного взуття... малюнок не вафельний, не зигзагоподібний, а просто групи ліній і кіл. Гарольд дивився на нього, фотографуючи поглядом, а потім пхнув ногою, здійнявши куряву, і знищив слід. У світлі лампи його лице здавалось обличчям ожилої воскової фігури.

— Ти за це отримаєш! — неголосно крикнув Гарольд. — Хоч хто з вас це був, але ви за це отримаєте! Так, так, отримаєте!

Він піднявся сходами назад і пройшовся всім будинком, шукаючи інших слідів осквернення. Не знайшов. До вітальні повернувся вже геть не сонний. Він уже просто вирішив, що хтось — може, дитина, — заліз до нього з допитливості, аж тут у його голові, немов ракета в опівнічному небі, вибухнуло: «ГОЛОВНА КНИГА!» Мотив вторгнення був настільки зрозумілим, настільки жахливим, що Гарольд спочатку просто про нього не подумав.

Він побіг до каміня, вийняв камінь, витяг «Головну книгу». Уперше до нього повністю дійшло, наскільки вона небезпечна. Якщо її хтось знайде — це кінець усьому. Кому ж, як не йому, знати: хіба все не почалося зі щоденника Френ?

¹ Мається на увазі оповідання Едґара По «Убивство на вулиці Морґ».

«Головна книга». Слід. Чи друге означає, що знайдено перше? Звичайно, ні. Але як пересвідчитися? Чиста, пекельна правда полягала в тому, що ніяк.

Він поклав камінь на місце і поніс «Головну книгу» в спальню. Поклав під подушку поряд із револьвером «сміт-вессон», думаючи, що її слід спалити, але й розуміючи, що ніколи не зможе це зробити. Під цією обкладинкою — те найкраще, що він написав за своє життя, єдине, що написав із вірою і з власних переконань.

Він ліг, здавшись на милість безсоння, і в голові його безперестанку прокручувалися варіанти ймовірних сховків. Під дошкою підлоги, яка відстає? За шафою? А може, встругнути штуку, як із тим викраденим листом, і лишити щоденник просто на полицях, між книжкою з бібліотечки «Рідерз дайджест» і збіркою порад для жінок? Ні, це занадто сміливий крок: так він ніколи не зможе спокійно вийти з дому. А камера зберігання в банку? Ні, не годиться — Гарольдові хотілося завжди мати щоденник із собою, моги в будь-який час його бачити.

Урешті його почало зморювати, і його розум, звільнений насунанням сну, поплив без стерна, закружляв, немов сповільнена пінбольна кулька. Гарольд думав: «Треба, щоб вона була схована, от що... якби Френні краще сховала щоденник, якби я не прочитав, що вона справді про мене думає... її лицемірство... якби вона...»

Гарольд сів на ліжку, тихо скрикнувши, широко розплющив очі. Сидів він так довго і через якісь час почав тремтіти. А вона дізналася? Може, це слід Френ? Щоденники... записники... гроббухи...

Урешті він знову ліг, але заснув нескоро. Він усе гадав, чи Френ Голдсміт зазвичай носить кеди або тенісне взуття. А якщо носить, то які там підосви? Сліди... Слідкуй... І коли він уже заснув, сни були тривожні, і не раз він жалісно скрикував серед ночі, немов намагався прогнати те, що вже назавжди впустив у себе.

— — —

Стю зайшов додому о дев'ятій п'ятнадцять. Френ згорнулася на їхньому двоспальному ліжку в його сорочці, яка сягала їй майже до колін, і читала книжку «П'ятдесят зелених друзів». Коли він прийшов, вона встала.

— Де ти був? Я так хвилювалася!

Стю розповів, як Гарольд придумав шукати матінку Ебірейл, щоб принаймні знати, де вона. Про корів він не казав. Розстібаючи сорочку, він закінчив.

— Ми б і тебе взяли, мала, тільки не знали, де ти є.

— Я була в бібліотеці, — сказала вона, спостерігаючи, як він знімає сорочку і кладе в прання — у торбинку, що висіла на дверях. Стю був доволі волохатий — і груди, й спина, — і Френ зловила себе на думці, що до зустрічі зі Стю волохаті чоловіки викликали в неї деяку відразу. Вона подумала, що від полегшення, що Стю повернувся, трохи здуріла.

Гарольд читав її щоденник, тепер вона це знала. Їй було дуже страшно, що Гарольд спробує підлаштувати зустріч зі Стю сам-на-сам і... ну, щось йому заподіяти.

Але чому саме зараз, сьогодні, коли вона дізналася? Якщо Гарольд так довго терпів образу і стримувався, то чи не логічніше припустити, що він узагалі не збирався мститись? А може — і то цілком імовірно, — прочитавши її щоденник, Гарольд побачив, що марно намагається її завоювати? А оскільки майже водночас із цією новиною Френ дізналася про зникнення матінки Ебігейл, то вже цілком дозріла до ворожіння на кавовій гущі й пошуку лихих прикмет. А по суті, річ лише в тому, що Гарольд прочитав її *щоденник*, а не зізнання в якихось жахливих злочинах. Якби вона розповіла про це Стю, то тільки виставила б себе перед ним дурепою і, можливо, зробила б так, щоб Стю розлютився на Гарольда... і, мабуть, на неї теж — за дурість.

— Ніяких слідів не знайшли, Стю?

— Не-а.

— А Гарольд як?

Стю знімав штани.

— Замахався будь здоров. Переживає, що з його ідеї нічого не вийшло. Вечеряти його кликав до нас, хай приходять, коли захоче. Маю надію, ти не проти. Знаєш, я вже й думаю, що цей пацан мені починає подобатись. Оце й не думав тоді, коли ми зустрілися в Нью-Гемпширі. Нічого, що я його запросив?

— Нічого, — відповіла Френ, подумавши. — Ні, я б хотіла мати хороші стосунки з Гарольдом.

«А я тут сиділа вдома, думала, що Гарольд йому кулю в голову пустити хоче, — подумала вона, — а Стю його в гості запрошує. Розкажіть і ви про свої гормональні фокуси під час вагітності!»

Стю сказав:

— Якщо матінка Ебігейл не з'явиться до ранку, то, певне, я знову покличу Гарольда на розшуки.

— Я теж хочу з вами, — швидко сказала Френ.

— І ще тут є люди, які не до кінця переконані, що її годують круки¹. По-перше, Дік Воллмен. По-друге, Ларрі Андервуд.

— Ну то гаразд, — сказав він і приєднався до Френ на ліжку. — То що там у тебе під сорочкою?

— Такий великий, сильний чоловік, напевне, здатний перевірити це без сторонньої допомоги, — суворо відказала Френ.

Як виявилось, там не було нічого.

— — —

Наступного дня пошуковий загін скромно стартував о восьмій годині у складі шістьох людей: Стю, Френ, Гарольд, Дік Воллмен, Ларрі Андервуд і Люсі Свонн. Опівдні в загоні було вже двадцять людей, а до сутінок (які, як завжди, супроводжувалися короткими грозами в передгір'ях) уже понад півсотні людей прочисували місцевість на захід від Боулдера, переходили вбхід струмки, бродили туди-сюди каньйонами, перебиваючи радіосигнал одне одному.

Дивний стриманий жах поступово прийшов на зміну вчорашній готовності примиритись із ситуацією. Попри потужну силу снів, які підтверджували напівбожественний статус матінки Ебігейл у Вільній зоні, більшість людей у питаннях виживання залишалися реалістами: стара жінка віком понад сто років сама десь блукає всю ніч. А тепер настає наступна ніч, а її все немає.

Чоловік, який пройшов через усю країну від Луїзіани до Боулдера з двадцятьма людьми, чітко це підсумував. Вони прийшли опівдні за день до того. Коли їм сказали, що матінка Ебігейл зникла, цей чоловік на ім'я Норман Келлогґ кинув на землю свою бейсболку і сказав:

— От уже щастить як утопленику, блять... а хто у вас пішов її шукати?

Чарлі Імпенінг, який трохи став місцевим панікером (це саме він повідомив чудову новину про сніг у вересні), почав казати людям, що коли матінка Ебігейл вшила, то, може, це знак усім іншим вшиватися. Та й Боулдер занадто близько. До чого? Та нехай, яка різниця, до чого, але, хай йому абищо, близькість до Нью-Йорка чи Бостона була б для Чарлі, сина Мейвіс Імпенінг, значно спокійнішою.

Слухати його ніхто не став. Люди втомились і були готові осісти. Якщо настануть холоди, а опалення не буде, то вони, може, й переберуться кудись, але не раніше. Вони зализували рани. Імпенінга ввічливо попрощали йти самого, коли вже йому так хочеться. Імпе-

¹ Як пророка Іллу (1 Цар. 17:3—6).

нінг сказав, що почекає, доки ще кільком людям відкриються очі. Чули, що Глен Бейтман висловив думку, що з Чарлі Імпенінга вийде збіса невдалий Мойсей.

«Стриманим жахом» почуття в громаді обмежувалися, на думку Глена Бейтмана, бо люди досі лишалися раціонально налаштованими, попри всілякі сні, попри глибоко прихований страх перед тим, що діється на захід від Скелястих гір. Забобонам, як і справжньому коханню, потрібен час, щоб вирости, усвідомити себе й розквітнути.

— Коли ви закінчуєте будувати сарай, — сказав він Нікові, Стю і Френ, коли того вечора ніч поклала кінець пошукам, — ви прибиваєте над дверима підкову кінцями догори, щоб у ній трималась удача. Але якщо один цвях випадає і підкова перевертається, то ви ж не покидаєте сарай. Може, колись настане день, і ваші діти покинуть той сарай, якщо удача з підкови висиплеться, але то може статися через багато років. Просто зараз ми розгублені, не розуміємо, що відбувається. І це мине, гадаю. Якщо матінка Ебігейл померла, — Бог знає, але я сподіваюся, що вона жива, — то кращого моменту для такої події з точки зору психічного здоров'я громади годі придумати.

Нік написав:

«Але ж вона мала пильнувати Супротивника, бути йому проти-вагою, бути тут, щоб тримати рівновагу терезів...»

— Так, я розумію, — похмуро сказав Глен. — Розумію. Дні, коли підкова мала значення, можуть і минати... а може, вже минули. Повір мені, я знаю.

Френні мовила:

— Ви ж не вважаєте, що наші внуки будуть забобонними дикунами, правда, Глене? Що вони будуть палити відьом і тричі плювати через ліве плече на удачу?

— Я майбутнього читати не можу, Френ, — відповів Глен, і у світлі лампи його обличчя здавалося старим, виснаженим — може, так виглядає чарівник-невдаха. — Я навіть зараз як слід не міг оцінити, наскільки матінка Ебігейл впливала на цю громаду, доки Стю мені не сказав тієї ночі на горі Флегстафф. Але я точно знаю ось що: ми в цьому місті внаслідок двох речей. Супергрип можна списати на дурість людства. Не має значення, ми його створили, росіяни чи латвійці. Питання «хто винен?» втрачає свою важливість перед лицем загальної істини: раціоналізм закінчується великою братською могилою. Закони фізики, закони біології, аксіоми математики, вони всі — частина смертного шляху, бо ми так улаштовані. Коли б не капітан Трипс, то було б щось інше. Була мода в усьому винуватити «техніку», але ця

«техніка» — стовбур дерева, а не коріння. А корінь її — раціоналізм, і я б визначив його так: «Раціоналізм — це думка, що ми можемо щось зрозуміти в тому, як влаштоване буття». Це смертний шлях. І так було завжди. Супергрип можна списати на раціоналізм, якщо бажаєте. А інша причина, з якої ми тут, — сни, а сни є ірраціональними. Ми домовилися не говорити про цей простий факт на зборах Комітету, але нині не збори. То скажу те, в чому переконаний: нас привели сюди сили, яких ми не розуміємо. Для мене це означає, що ми починаємо розуміти — поки що підсвідомо, і, з огляду на культурну затримку, не без кроків назад — інше визначення існування. Те, що ми в структурі буття ніколи нічого не розуміємо. І якщо раціоналізм — шлях до смерті, то ірраціоналізм цілком може виявитися шляхом до життя... принаймні якщо не буде доведено протилежне.

Дуже повільно Стю промовив:

— Ну, в мене є свої заботи. З мене сміються, але що зробиш, є таке діло. Я розумію, що не має значення, одним чи трьома сірниками підкурювати дві цигарки, але два мене не нервують, а третій нервує. Я не проходжу під драбинами, і мені все одно, чи перебіжить мені дорогу чорний кіт. Але жити без науки... може, поклонитися сонцю... вважати, що на небі якісь чудовиська грають у кеглі, коли гримить грім... я б не сказав, що це мені дуже всміхається, лисий. Мені воно все одно що рабство.

— А якщо це все правда? — тихо промовив Глен.

— Що?

— Уяви собі, що час раціоналізму минув. Я сам практично переконаний, що так і є. Колись він настає, колись минає; раціоналізм практично пішов від нас у 1960-х, у так званій Ері Водолія, а в Середньовіччя практично мав відпустку. І уяви... уяви, що коли раціоналізм усе-таки відійде, то немовби яскравий серпанок спаде і ми побачимо...

Він замовк, погляд його став самозаглибленим.

— Що побачимо? — спитала Френ.

Він подивився їй в очі дивним сірим поглядом, повним якогось власного внутрішнього світла.

— Темну магію, — тихо промовив Глен, — цілий всесвіт чудес, де вода тече вгору, а в хащах водяться тролі, дракони — в горах. Світлі чудеса, світлі сили: «Лазарю, встань!» Вода ставатиме вином. І... і, може бути... виганятимуть бісів.

Він замовк, відтак усміхнувся.

— Шлях до життя.

— А темний чоловік? — тихо спитала Френ.

Глен знизав плечима.

— Матінка Ебігейл називає його Паросток Сатани. Може, він просто останній чаклун раціональної думки, який гострить на нас технічну зброю. А може, він — дещо більше, значно темніше. Я знаю тільки те, що він існує, і вже не вірю, що соціологія, психологія чи ще якась «ологія» покладе йому кінець. Гадаю, що тільки біла магія... і наша біла чарівниця десь пішла і ходить сама-одна.

Голос Глена майже зірвався, і він швидко опустив очі.

Надворі була лише темрява, і вітерець, що прилетів із гір, бризнув свіжим дощем у скло вітальні Стю і Френ. Глен розкурював люльку. Він вигріб із кишені жменю дрібних грошей і підкидав їх, поглядаючи, скільки монет випало гербом угору. Нік малював на верхньому аркуші свого записника вигадливі фігури, а з голови йому не йшли порожні вулиці Шойо, і він почув — так, *почув* — голос, шепіт: «Він іде по тебе, глушко. Він уже близько».

Через якийсь час Глен і Стю розвели вогонь у каміні, і всі стали майже безмовно дивитися на вогонь.

— — —

Коли вони пішли, настрої у Френ був утомлений, почувалася вона нещасною. Стю теж був не в гуморі. Вигляд у нього втомлений, подумала вона. Треба завтра просто лишитися вдома, поговорити, а вдень подрімати. Не напружуватися. Вона подивилася на газову лампу і подумала, як гарно було б, коли б натомість світилась електрична лампочка, яскрава електрична лампочка, що вмикається вимикачем на стіні.

Френні відчула, як очі їй печуть сльози. Вона сердито намагалася зупинити себе, не додавати цього до їхніх проблем, але та її частина, що відповідала за воду, здається, не слухалася.

Та раптом Стю засяяв.

— Йокелемене! Чорт, мало не забув, правильно!

— Що мало не забув?

— Зараз покажу! Нікуди не ходи! — Він пішов до дверей і потупав сходами вниз. Френні вийшла до дверей і швидко побачила, що він повертається. У нього щось було в руках, і це було... було...

— Стюарте Редмане, де ти це взяв?! — щасливо й здивовано спитала Френні.

— «Фолк Артс Мюзік», — посміхнувся він.

Френ узяла пральну дошку і підважила в руках. Світло відбивалося від її синьої ребристої поверхні.

— «Фолк»?

— Аж на іншому кінці Волнат-стрит.

— Пральна дошка в *музичній* крамниці?!

— Ага. Ще й тазик там був класнющий, тільки хтось у ньому дірку проколупав і зробив з нього бас.

Френні розсміялася. Вона поклала дошку на диван, підійшла до Стю і міцно пригорнула. Його руки піднялися до її грудей, і вона ще міцніше до нього пригорнулася.

— А лікар прописав йому джаз, — прошепотіла вона.

— Га?

Вона притулилася обличчям до його шиї.

— І це йому допомогло нараз. Принаймні так у пісні співається.

А мені ти можеш зробити приємно, Стю?

Усміхаючись, він підхопив її на руки.

— Ну, що ж, — сказав він. — Певно, можна спробувати.

— — —

Наступного дня о другій п'ятнадцять Глен Бейтман увірвався в дім, не стукаючи. Френ була в гостях у Люсі Свонн, де вони удвох намагалися вчинити тісто на хліб. Стю читав вестерн Макса Бренда. Звів очі й побачив Глена, блідого, враженого, з виряченими очима, і кинув книжку на підлогу.

— Стю! — сказав Глен. — Ох ти ж, Стю. Який я радий, що ти тут!

— А що таке? — різко спитав Стю. — Це... її хтось знайшов?

— Ні, — відказав Глен. Він сів — майже впав, наче в нього відмовили ноги. — Новина не погана. Але це дуже дивно.

— Що? Що таке?

— Коджак. Я по обіді ліг подрімати, а коли прокинувся — на ганку Коджак. Міцно спить. Побитий як не знаю що, Стю, таке враження, наче його кризь кухонний комбайн з тупими лезами прогнали — але це він.

— Він — тобто *пес*? Той Коджак?

— Та отож.

— Ти певен?

— На нашійнику та сама бляха, написано «Вудзвілл, Н. Г.» Нашійник теж той самий, червоний. Пес той самий. Він страшенно схуд, і видно, що бився. Дік Елліс — Дік втішився несказанно, що в нього з'явився пацієнт-тварина, скучив уже за ними — каже, що одне око Коджак уже назовсім втратив. Сильні подряпини на боках і животі, деякі запалені, але Дік полікує. Дав йому заспокійливе

і забинтував живіт. Дік каже, що собака, очевидно, побився з вовком, а то й не з одним. Але казку нема. Із цим чисто. — Глен поволі похитав головою, і щоками скотилися дві сльози. — Собака, чорт забирай, до мене повернувся! *Господи*, як мені шкода, що я його залишив, і він мав сам за мною бігти, Стю. Погано мені від того, задовбився як погано.

— Ми тоді не могли його взяти. На мотоциклах не могли.

— Так, але... він за мною *йшов*, Стю. Про подібне в «Стар Віклі» писали: «Вірний пес ішов за господарем дві тисячі миль». Як йому вдалося це? Як?

— Мабуть, так само, як і нам. Собакам же також сняться сни, ти ж знаєш. Ти хіба ніколи не бачив, як він на кухні спить і ногами дригає? В Арнетті був такий дід, Вік Пелфрі, от він казав, що в собак є два сни: гарний і поганий. Коли сон хороший, то собака дригає ногами. А коли поганий — то гарчить. Якщо розбудити собаку, який уві сні щойно гарчав, то він укусить сто відсотків!

Глен здивовано похитав головою.

— Бачать *сни*, кажеш...

— Нічого чуднішого за те, що ти вчора говорив, я не кажу, — до-рікнув Стю.

Глен усміхнувся й кивнув.

— А, про таке я годинами можу балакати. Я — один із великих балаболів усіх часів і народів. Таке буває, коли щось дійсно *стається*.

— «На кафедрі вмикається, вимикається вимикачем».

— Ну тебе на хрін, Східний Техасе. Хочеш на собаку мого подивитися?

— А то!

— — —

Будинок Глена стояв на Спрюс-стрит, приблизно у двох кварталах від готелю «Боулдерадо». Плющ, який плівся на ґратках ганку, здебільшого висох, так само й газон, і більша частина квітів у Боулдері: без щоденного поливання з міського водогону сухий клімат перемиг усе.

На терасі стояв маленький круглий столик, а на ньому — джин з тоніком. («Правда ж, без льоду це доволі гидке пійло?» — спитав Стю, на що Глен відповів: «Після третьої вже не помітно, є він там чи нема!») Біля напою стояла попільничка, в якій розмістилося п'ять люльок, поряд — книжки «Дзен і мистецтво догляду за мотоциклом», «Четвертий м'яч» і «Мій револьвер швидкий» — усі відкриті на різних сторінках. Також лежала відкрита пачка «Сирних поцілунків Крафт».

Коджак лежав на ганку, мирно поклавши свою зранену морду на передні лапи. Пес був худий, як вішак, і дуже сильно покусаний, проте Стю його впізнав, хоч і недовго був знайомий. Він присів, почав гладити Коджака по голові. Коджак прокинувся і радісно поглянув на Стю. Здається, він навіть усміхнувся по-собачому.

— От хороший пес! — промовив Стю, відчуваючи дурнувятий клубок у горлі.

Перед його очима, наче карти, які здаються лицем, розгорнулася галерея його власних собак від того часу, коли мама в п'ять років подарувала йому старого Спайка. Багато собак. Може, не на всі карти в колоді, але все одно багато в нього їх було. Гарно мати пса, і, наскільки було відомо Стю, Коджак був єдиним собакою на весь Боулдер. Він кинув погляд на Глена і швидко опустив очі. Стю подумав, що навіть старому лисому соціологу, який читає три книжки одночасно, не дуже приємно, коли хтось помітить, що в нього очі на мокрому місці.

— Хороший собака! — повторив він, і Коджак застукотів хвостом по дошках тераси, треба думати, погоджуючись, що він справді хороший.

— Зараз повернуся, — хрипко сказав Глен. — До туалету треба.

— Ага, — не озируючись, відказав Стю. — Ох ти ж, хороший хлопче, старий Коджаку, ну, ти ж і молодець! Чи не молодець?

Коджак, погоджуючись, заколотив хвостом.

— Можеш перевернутися? Вдай мертвого, друзяко. Перевернись!

Коджак слухняно перевернувся на спину, витяг задні ноги, задрав передні. Стю стурбовано оглянув собаку, обережно проводячи по твердій білій гармошці перев'язки, що її наклав Дік Елліс. Вище було помітно червоні, напухлі подряпини, які під пов'язкою, напевне, вже переходили в серйозні рани. Таки хтось на нього напав, і то не інший безпритульний пес. Собака кусає за морду і горло. А на Коджака накинuloся щось нижче, ніж собака. Хитріше. Може, і згряя вовків, але Стю сумнівався, що Коджак зміг би після такого вийти живим. Хай там як, псові пощастило, що йому кишки не випустили.

Бухнули розсувні двері, і на терасу повернувся Глен.

— Те, що на нього напало, цілило просто в життєво важливі органи, — відзначив Стю.

— Рани глибокі, крові він утратив багато, — погодився Глен. — Просто в голові не вкладається, що з ним таке сталося, зокрема, й через мене.

— Дік каже — вовки.

— Вовки, може, койоти... тільки він не вважає, що койоти могли б так його обробити, і я з ним згоден.

Стю поплескав Коджака по задній частині, і той знову перевернувся на пузо.

— Як же так — зникли майже всі собаки, а вовків стільки стало в одному місці на схід від Скелястих, щоб напасти на такого хорошого собаку?

— Та, мабуть, ми ніколи не дізнаємося, — сказав Глен. — Не більше, ніж про те, чому ця клята епідемія знищила коней, але не корів, і майже всіх людей, крім нас. Я про це і думати не буду. Я просто збираюся дістати багато корму «Гейнс» і буду його відгодовувати.

— Ага, — Стю подивився на Коджака, очі в якого самі собою заплющилися. — Порвали його сильно, але все хазяйство в нього ціле, я помітив, коли він перевернувся. Не завадить і поविглядати, чи ніде сучка яка-небудь не пробігатиме, еге?

— Та отож, — замислено сказав Глен. — Хочеш теплого джинну з тоніком, Східний Техасе?

— Цур йому, ні. Може, я тільки рік у технікумі провчився, але все-таки я, бля, не варвар. У тебе пиво є?

— А, ну, я, може, зараз прижену баночку «Курсу». Правда, теплого.

— Годиться! — Стю пішов за Гленом у дім, а у дверях зупинився й озирнувся на сплячого собаку.

— Спи добре, старий друже, — сказав він Коджакові. — Здорово, що ти тепер з нами.

Вони з Гленом зайшли всередину.

— — —

Але Коджак не спав.

Він лежав у якомусь проміжному стані, де більшість живих істот подовгу перебувають, коли їх важко поранено, але не настільки, щоб їх накрила смертна тінь. У глибині його живота щось свербіло, пекло: так гоїлися рани. Гленові потім треба буде багато часу займатися тим, щоб відволікти його від того свербіння, щоб Коджак не стяг, чухаючись, пов'язку, не відкрив рани й не заніс інфекцію. Але то буде пізніше. А нині Коджака (який ще інколи сприймав себе як Великого Стіва — так його звали від початку) цілком влаштовувало оце проміжне перебування.

Вовки напали на нього в Небрасці, коли він ще печально ходив, нюшкуючи, навколо хатки на домкратах у маленькому містечку Гемінгворт-Гоум. Запах ЧОЛОВІКА — відчуття ЧОЛОВІКА — привів

його сюди і тут скінчився. Куди ж він пішов? Коджак не розумів. І тут вовки — четверо вовків — вийшли з кукурудзи, немов обдерті привиди мерців. Їхні очі загорілися, коли вони побачили Коджака, а губи, наморщившись, піднялися над зубами, і повітря розірвало тихе гарчання, говорячи про їхній намір. Коджак відступив перед ними, теж загарчав, його лапи напружилися, він став загібати ними землю двору матінки Ебіґейл. Ліворуч від нього висіла гойдалка з шини, відкидаючи бездонну круглу тінь. Головний вовк кинувся на нього, щойно задня частина Коджака ковзнула в тінь ганку. Вовк-ватажок кинувся низом, цілячись у живіт, а інші побігли за ним. Коджак стрибнув, перескочивши морду ватажка, який клацнув зубами, підставивши живіт, і коли ватажок почав кусати й дерти кігтями, пес всадив йому зуби в шию — глибоко, до крові, і вовк завив, намагаючись скинути собаку — від його впевненості раптово не лишилося й сліду. Поки вовк намагався вирватися, щелепи Коджака блискавично зімкнулися на чутливому писку вовка, і той жалюгідно завив: його ніс був розірваний, ніздрі висіли клаптями. Вовк помчав геть, скавулячи від страшного болю, шалено трусячи головою, ляпаючи кров'ю наліво й направо, і примітивна телепатія, властива всім таким тваринам, доволі чітко доносила до Коджака його думки, раз у раз повторювані:

(оси в мені, ой оси, оси в моїй голові, оси залізли в голову, о...)

І тоді на нього кинулися всі решта: один зліва, другий справа, немов величезні тупі кулі, а третій, останній, підліз низу, шкірячись, клацаючи зубами, готовий випустити собаці нутрощі. Коджак кинувся праворуч, хрипко гавкаючи, щоб спочатку розібратись із цим вовком, а тоді сховатися під ганок і відсиджуватися — може, до кінця. Зараз, лежачи на терасі, Коджак бачив той бій немов у повільній зйомці: гарчання, виття, удари, відступи, запах крові, що кинувся йому в голову і поступово перетворив його на бойову машину, так що він до пори не помічав власних ран. Першим він поклав того вовка, який кинувся з правого боку, так само як і першого — осліпив на одне око і завдав глибокої, кривавої, і, ймовірно, смертельної рани на одному боці горла. Але це Коджаківі легко не минулося: вовк теж його поранив — здебільшого поверхово, але були й дві дуже глибокі рани, вони потім довго заживатимуть і залишать кривий шрам, схожий на криве мале латинське *t*. Навіть на старості (а Коджак прожив після того ще шістнадцять років, надовго переживши Глена Бейтмана), ці шрами нитимуть на погоду. Коджак звільнився, заліз під ганок, і коли один із решти двох вовків,

охоплений жагою крові, спробував поповзти за ним, Коджак стрибнув на нього, клацнув щелепами — і розірвав йому горлянку. Другий вовк відступив майже до самої кукурудзи з нервовим скавчанням. Якби Коджак вискочив, щоб дати йому бій, вовк би кинувся навтьоки, підібгавши хвіст. Але Коджак не виліз, з нього було годі. Він був виснажений. Лежати він міг тільки на одному боці, швидко, тяжко відсапуючись, зализуючи рани і видаючи глибоке грудне гарчання, коли помічав, що тінь останнього вовка наближалася. Потім стало темно, і місяць в імлі плив над Небраскою. І щоразу, коли останній вовк чув, що Коджак живий і, ймовірно, все ще готовий битися, то сахався і скавчав. Десь після півночі вовк пішов геть, залишивши Коджака самого визначатися, жити чи вмерти. Під ранок пес відчував присутність якоїсь іншої тварини, і це його лякало: він тихо скавулів уві сні. Щось там було в кукурудзі, може, воно навіть полювало на нього. Коджак лежав і тремтів, чекаючи, чи воно його знайде, *оте воно*, яке відчувалося, як Чоловік, Вовк і Око — щось темне, наче прадавній крокодил у кукурудзі. Невідомо, скільки часу минуло, місяць уже сів, і Коджак відчув, що воно пішло геть. Він задрімав. Пес пролежав під ґанком три дні, виходячи лише тоді, коли його мучили голод і спрага. Під колонкою весь час стояла калюжка води, а в хаті ще лишалися всілякі поживні недоїдки — після бенкету, який матінка Ебігейл приготувала для гурту Ніка.

Коли Коджак відчув, що може йти далі, то вже знав куди. Уже не запах, а глибоке чуття, жар, який виник у ньому, поки він лежав на смертній межі: на захід від нього був куток, що випромінював тепло. І так він туди й дійшов, останні п'ятсот миль дивлячись на трьох ногах, а біль невпинно гриз йому живіт. Час від часу він чув запах ЧОЛЮВІКА, тож розумів, що перебуває на правильному шляху. І нарешті він дійшов. ЧОЛОВІК був там. Вовків не було. Була їжа. І ніде не відчувалось *Оте темне...* Чоловік, який смердів вовком і відчувався як Око, що бачить тебе за багато миль, якщо розвернеться у твій бік. А поки що все було чудово. І з такими думками (наскільки можуть думати собаки у своїх тонких стосунках зі світом, який практично повністю сприймається в них чуттями) Коджак ковзнув углиб, тепер уже у справжній сон, і снилося йому приємне: як він ганяє кролів заростями конюшини й тимофіївки в приємній росі, яка лагідно холодить пузо. Його звати Великий Стів.

Сорок градусів північної широти. Ух, а кролі ж тут усюди в цьому сірому й нескінченному ранку...

Уві сні він дригав ногами.

РОЗДІЛ 53

Витяг із протоколу засідання Тимчасового комітету

17 серпня 1990 р.

Збори відбулись у домі Ларрі Андервуда на Південній Сорок Другій вулиці в районі Тейбл Меса. Усі члени Комітету присутні...

Перше питання на порядку денному: вибори членів Тимчасового комітету в Постійний комітет Боулдера.

Слово надано Френ Голдсміт.

ФРЕН: І я, і Стю погоджуємося, що найкращий, найлегший спосіб для нас бути обраними — це якби матінка Ебігейл підтримала весь список. Це б допомогло уникнути ситуації, коли ще двадцятьох людей висунуть їхні друзі, чим, можливо, сплутають нам усі карти. Але зараз треба діяти по-іншому. Я не пропонуватиму нічого такого, що не є абсолютно демократичним, та ви всі й так знаєте план — але я просто хочу знову наголосити: кожен з нас повинен заручитися підтримкою кого-небудь, щоб бути висунутим і обраним. Ми, і це очевидно, не будемо це робити одне для одного, інакше вийде занадто схоже на мафію. А якщо хто не може знайти одну людину, щоб його висунула, а другу — щоб підтримала, то, певне, йому нема чого робити в Комітеті.

СЬЮ: Ух ти! Та ти хитра, Френ.

ФРЕН: Так, трошки.

ГЛЕН: Ми знову повертаємося до питання моральної обґрунтованості Комітету, і, хоч я певен, що для всіх ця тема дуже приладна, я б хотів повернутися до неї за кілька місяців. Гадаю, нам просто слід погодитися, що ми діємо в найкращих інтересах Вільної зони, і поки що цього не обговорювати.

РАЛЬФ: Сердитий ти трохи якийсь, Глене.

ГЛЕН: Так, я *трохи* сердитий, визнаю. Із самого того, що ми стільки часу виідаємо одне одному печінки, можна доволі точно визначити, де в нас серце.

СЬЮ: Дорога в пекло вимощена...

ГЛЕН: Так, добрими намірами, але оскільки нас турбують наші наміри, то ми, певне, прямуємо просто в рай.

Після того Глен сказав, що збирався звернутися до Комітету з приводу розвідників, шпигунів чи як ми їх назвемо, але натомість пропонує перенести це на дев'ятнадцяте число. Стю спитав чому.

ГЛЕН: Бо, може, дев'ятнадцятого ми тут будемо не всі: раптом когось не оберуть. Це не надто ймовірно, але ніхто не може перед-

бачити, що зробить велика група людей, коли їх усіх зібрати в одному місці. Треба бути якомога обережнішими.

Якраз був вдалий момент для того, щоб помовчати, і Комітет проголосував 7 проти 0 за те, щоб зібратися дев'ятнадцятого — уже як Постійний комітет — і обговорити питання розвідників... чи шпигунів... чи хай там як вони називаються.

Стю дали слово оголосити третій пункт порядку денного — той, який стосувався матінки Ебігейл.

СТЮ: Як вам відомо, вона пішла з власних міркувань. Про її повернення в записці сказано дуже туманно: «Буду з вами, щойно на те буде Божа воля». Ну, це не надто обнадіює. Ми три дні ходили на розшуки і не знайшли ані сліду. Ми не хочемо просто силою повернути її назад, якщо вона не бажає, але якщо вона десь лежить неприємна чи зі зламанною ногою, то вже геть інша річ. Зараз частково наша проблема в тому, що просто бракує людей, аби обстежити всю дику місцевість навколо. З іншого боку, ця ситуація затримує роботу з електростанцією. Просто немає організації. Тож я прошу дозволу винести питання розшуків на порядок денний великих зборів завтра ввечері, разом із електростанцією і поховальною бригадою. І хотів би запропонувати кандидатуру Гарольда Лодера як відповідального за пошуки, бо це передусім була його ідея.

Глен сказав, що не очікує, що будь-які пошуки принесуть добрі новини через понад тиждень від зникнення. Адже жінці вже сто вісім років. Комітет загалом погодився, потім проголосував 7 проти 0 за пропозицію Стю. Для чесності викладу додам, що кілька людей висловили сумнів щодо кандидатури Гарольда... але, як відзначив Стю, то була передусім його ідея, і не доручити йому командувати пошуками було б для нього ляпасом.

НІК: Я знімаю заперечення щодо Гарольда, але не свої міркування. Мені він не дуже подобається.

Ральф Брентнер спитав, чи Стю або Глен запишуть пропозицію щодо розшуків, аби він її міг внести в завтрашній порядок денний для зборів у школі. Стю радо погодився.

Ларрі Андервуд тоді запропонував закрити засідання, Ральф його підтримав, і Комітет проголосував 7 проти 0.

Френсіс Голдсміт, секретар

— — —

Явка на збори наступного вечора була практично стовідсоткова, і вперше Ларрі Андервуд, який устиг побути в Зоні тільки тиждень,

зрозумів, наскільки великою вже стала громада. Одна річ бачити людей, які ходять вулицями, зазвичай по одному чи по двоє, а зовсім інша — побачити їх усіх разом в одному місці, глядацькій залі Чотокви. Усі місця були зайняті, люди сиділи на сходах і стояли в проході. На диво тихий то був натоп: усі бурмотіли, але не галасували. Уперше, відколи Ларрі дістався Боулдера, цілий день ішов дощ, у повітрі висіла легенька мжичка, яка не так намочувала, як затуманювала краєвид перехожого, і навіть у залі, де зібралося майже шістьсот людей, було чути тихий звук крапель на даху. У приміщенні найгучнішим звуком був постійний шурхіт паперу: люди переглядали надрукований порядок денний, складений на двох ломберних столиках між подвійними дверми.

Там було написано:

ВІЛЬНА ЗОНА БОУЛДЕРА
Порядок денний відкритих зборів
18 серпня 1990 р.

1. Зачитати й ратифікувати для Вільної зони Конституцію Сполучених Штатів Америки.
2. Зачитати й ратифікувати для Вільної зони Білл про права Конституції Сполучених Штатів Америки.
3. Висунути та обрати у Вільній зоні Комітет із семи представників Вільної зони як урядовий орган.
4. Визначити, чи схвалить Вільна зона право вето Ебігейл Фрімантл щодо будь-яких питань, які вирішуватимуть представники Вільної зони.
5. Визначити, чи схвалить Вільна зона призначення Поховального комітету у складі не менш як двадцятьох осіб, з тим щоб гідно провести в останню дорогу тих, хто помер від супергрипу в Боулдері.
6. Визначити, чи схвалить Вільна зона призначення Комітету з енергетики в початковому складі не менш як шістьдесят осіб, щоб повернути в місто електрику до настання холодів.
7. Визначити, чи схвалить Вільна зона призначення Пошукового комітету в складі не менш як п'ятнадцяти осіб з тим, щоб визначити місце перебування Ебігейл Фрімантл, якщо це можливо.

Ларрі зловив себе на тому, що нервовими руками складає з програми, яку вже запам'ятав слово в слово, літачок. Засідати в Тимчасовому комітеті — то була така собі розвага, щось таке, як діти граються в парламент у кого-небудь в гостях: сидіти, попивати

колу, закушувати тортом, який спекла Френні, і обговорювати всяку всячину. Навіть відсилання шпигунів за гори просто в лапи темного чоловіка здавалося теж якоюсь грою, частково тому, що він сам себе в ролі розвідника навіть уявити не міг. Треба зовсім усі клепки розгубити, щоб добровільно йти на такий жах. Але на закритих засіданнях, у кімнаті, затишно освітленій лампами, це здавалося нормальним. А якщо Суддю, Дейну Юргенс чи Тома Каллена спіймають, здавалося, принаймні на тих засіданнях, то це буде щось таке, як у шахах втратити туру чи ферзя.

Але тепер, сидячи посеред зали між Люсі і Лео (Надін він не бачив цілий день, та й Лео, здається, не знав, де вона; «Пішла кудись», — без особливої цікавості відповідав він), Ларрі врешті осягнув істинний масштаб цієї ситуації, і в живіт йому неначе вдарив таран. Це не іграшки.

Ось тут п'ятсот вісімдесят людей, і більшість із них навіть не здогадуються, що Ларрі Андервуд — не такий уже й хороший хлопець, не знають, що перша людина, про яку Ларрі намагався подбати після епідемії, померла від передозування.

Його долоні були холодні й спітнілі. Вони знов і знов збиралися скласти з програми літачок, і раз у раз Ларрі їх зупиняв. Люсі взяла його за руку і з усмішкою легенько стисла. Відповів Ларрі на це якимось таким виразом обличчя, який йому самому здався гримасою, а в глибині душі прозвучали слова матері: «Бог забув про якусь запчастину. Ти лише береш, Ларрі».

Від цієї думки на Ларрі навалилася паніка. Чи є з цього якийсь вихід, чи все вже зайшло занадто далеко? Він не хотів собі на шию цей камінь. Він уже на зборах запропонував відправити назустріч смерті Суддю Фарріса. Якщо він відмовиться і його місце посяде хтось інший, то тоді ж треба буде перезатверджувати кандидатуру Судді, правда ж? Аякже. І пошлють кого-небудь іншого. Коли Лорі Констебл мене висуне, я встану і скажу, що відмовляюся. Ніхто ж мене не присилує, правильно? Якщо сам вирішу — то ні.

Та й на хрін комусь оця морока?

Вейн Стакі колись давно на пляжі сказав: «Є в тобі одна риса — коли її помічаєш, то здається, наче фольгу вкусив...»

Тихо Люсі промовила:

— Тобі все вдасться.

Ларрі підскочив.

— Га?

— Я кажу: усе тобі вдасться. Правда ж, Лео?

— Аякже, — закивав Лео. Він не міг відвести очей від людей у залі: у голові Лео просто ніяк не вкладалося, що їх аж стільки. — Вдасться!

«Та що ти розумієш, бабо безтолкова, — подумав Ларрі. — От тримаєш мене за руку і не розумієш, що я ж можу прийняти погане рішення, від якого ви обоє загинете. Я, блядь, уже практично вбиваю Суддю Фарріса, а він мою срану кандидатуру підтримає. Який це виявився цирк задрочений...»

З його горла вихопився тихий стогін.

— Ти щось сказав? — спитала Люсі.

— Ні.

Потім через сцену на підвищення вийшов Стю в червоному светрі й синіх джинсах — його одяг здавався особливо яскравим у різкому світлі прожекторів, що їх підключили до генератора «хонди» Бред Кічнер і частина його команди енергетиків. Десь у середині залу почалися оплески, Ларрі так і не зрозумів звідки, і цинічна частина його «я» завжди вважала, що то розпочав Глен Бейтман, місцевий експерт із мистецтва контролювати юрбу. Хай там як, це не має значення. Перші окремі оплески перейшли в потужну, громову хвилю. Стю на сцені в кумедному подиві завмер біля кафедри. До плескання в долоні додалися вигуки й оглушливий свист.

І тут весь зал устав з місць, і оплески вже звучали, як важка злива, а люди кричали: «Браво! Браво!» Стю підвів руки, але люди не змовкали, а навпаки, овація посилилася.

Ларрі глянув убік на Люсі й побачив, що вона енергійно аплодує, не зводячи очей зі Стю, а на губах у неї тремтлива, але переможна усмішка. Вона плакала. Лео з другого боку теж плескав у долоні з такою силою, аж Ларрі боявся, що вони в нього відваляться. На радощах увесь старанно відвойований словник покинув його — так, бува, людина забуває іноземну мову, яку вчила. Хлопчик міг тільки голосно й захоплено ухкати.

Бред і Ральф також запустили гучномовець від генератора, і Стю дмухнув у мікрофон, після чого сказав:

— Леді й джентльмени...

Але його слова потонули в оплесках.

— Леді й джентльмени, якщо ви сядете...

Тільки люди ще не були готові сідати. Овація тривала й тривала, і Ларрі подивився на свої руки, бо вони заболіли — і виявив, що плеще в долоні так само відчайдушно, як і всі решта.

— Леді й джентльмени...

Громові оплески розкочувалися луною. Над головою ластівоча родина, яка оселилась у цьому тихому місці, коли почалась епідемія, шалено кидалася на всі боки, бажаючи якомога швидше забратися подалі від людей.

Ми й самі аплодуємо, подумав Ларрі. Ми аплодуємо тому, що ми тут, живі, разом. Може, ми знову вітаємося з нашим колективним «я», хтозна. Здрастуй, Боулдере. Нарешті. Як же й гарно, що ми тут, як чудово жити!

— Леді й джентльмени, якщо ви сядете, я вам буду дуже вдячний.

Оплески поступово почали стихати. Тепер стало чути, як леді, та й деякі джентльмени, схлипують, сякаються. Як перемовляються пошепки. Почувся шурхіт: усі водночас сіли.

— Дуже радий вас тут бачити, — сказав Стю. — І сам радий бути тут.

Мікрофон зафонив від гучномовця і верескнув, Стю буркнув: «От чортова штуkenція!» — і ці слова одразу пішли в ефір. Залою прокотився тихий сміх, Стю зашарівся.

— Напевне, нам треба знову зникати до цього всього, — сказав він, викликавши чергову хвилю оплесків.

Коли вона скінчилася, Стю промовив:

— Для тих, хто мене не знає, — я Стюарт Редман з Арнетта, штат Техас, хоча це здається страшенно далеко звідси, то слухайте сюди, — він прокашлявся, мікрофон трохи верескнув, і Стю обережно відступив від нього назад. — Я тут доволі сильно хвилююся, то вже якось не ображайтеся...

— Не будемо, Стю! — радісно зарепетував Гаррі Данбартон, почувся добрий сміх. Як на зборах у таборі, подумав Ларрі. Зараз ще гімни які-небудь заспівають. Якби тут була матінка Ебігейл, то вже б співали.

— Останній раз на мене дивилося стільки народу, коли наша шкільна збірна вийшла у плей-офф, і тоді на мене дивився двадцять один хлопець, не рахуючи дівчат у коротких спідничках.

Регіт у залі.

Люсі пригорнула Ларрі за шию і прошепотіла йому на вухо:

— Чого йому хвилюватися? Він цілком природно поводиться! Ларрі кивнув.

— Але якщо ви мене трохи потерпите, то якось уже воно в мене вдасться, — промовив Стю.

Знову оплески. «Ця юрба плескала б і промові про відставку Ніксона й викликала б його на біс зіграти на роялі», — подумав Ларрі.

— Спочатку мені слід пояснити вам ситуацію з Тимчасовим комітетом і тим, чому я взагалі сюди вийшов, — промовив Стю. — Семеро з нас зібралися й запланували влаштувати ці збори, щоб можна було якось усе організувати. Справ у нас багато, і мені б хотілося познайомити вас з усіма членами Комітету, і, маю надію, у вас для них ще знайдеться трохи оплесків, бо вони всі гуртом придумували ту програму, яку ви зараз тримаєте в руках. По-перше, міс Френсіс Голдсміт. Устань, Френні, хай усі побачать, яка ти в сукні.

Френ підвелася. На ній була гарна яскраво-зелена сукня і тоненький разок перлин, який колись давно міг коштувати дві тисячі доларів. Її зустріли загальними оплесками, доповненими веселим свистом.

Френ, розчервонівшись, сіла, і ще до того, як оплески повністю вгамувалися, Стю продовжив:

— Містер Глен Бейтман з Вудсвілля, штат Нью-Гемпшир.

Глен підвівся, і всі заплескали в долоні. Він показав двома руками «вікторію», і юрба радісно заревла.

Стю викликав Ларрі передостаннім, і той підвівся, знаючи, що йому всміхається Люсі, — загубився в меді оплесків, які його огорнули. Колись, подумав він, в іншому світі, були б концерти, і на такі оплески може заслужити тільки той, хто завершує програму пісенькою «Сонце, хлопця свого ти любиш?» Оце було набагато краще. Він стояв, може, одну секунду, але здавалася вона значно довшою. Ларрі зрозумів, що не відмовиться від посади.

Останнім Стю назвав Ніка, і того нагородили найдовшими, найгучнішими оплесками.

Коли вони вляглися, Стю сказав:

— У програмі цього не було, але чом би нам не почати з нашого національного гімну. Гадаю, люди добрі, ви слова і мотив пам'ятаєте.

Почувся шурхіт і човгання: усі вставали з місць.

Запала тиша: усі чекали, хто ж почне. І тут у повітря здійнявся красивий дівочий голос, соло тільки на три склади: «О, скажи ...»

То був голос Френні, але на мить Ларрі, крім неї, почувся інший голос, його власний — і не в Боулдері, а у північному Вермонті, 4 липня, коли Республіці виповнилося двісті чотирнадцять років, а Рита лежала в наметі за його спиною мертва з повним ротом зеленого блювотиння і пляшечкою таблеток у холодній руці.

Мурашки прокотилися всім його тілом, і раптом Ларрі відчув, що за ними стежить щось таке, яке, як у старій пісні «The Who», бачить на всі сотні миль, миль, миль. Щось жахливе, темне, чуже.

На мить Ларрі захотілося побігти звідти геть, бігти й не спинятися ніколи. У них тут не гра. Тут серйозна справа — не на життя, а на смерть. А то й гірше.

Гімн підхопили інші голоси: «...бачиш ти у ранковому сяйві...» — і Люсі співала теж, тримаючи його за руку, знову плакала, інші люди плакали теж, більшість — оплакували свою гірку втрату, американську мрію, яка втекла кудись на хромованих колесах, з повним баком за далекі межі, і раптом він згадав не Риту, померлу в наметі, а себе і маму на стадіоні «Янкі». То було 29 вересня, «Янкі» лише на півтори гри випередили «Ред сокс», і все ще було можливе. На стадіоні було п'ятдесят п'ять тисяч людей, усі стояли, а гравці на полі прикладали до серця кашкети, Гідрі в колі пітчера, Ріккі Гендерсон¹ — на далекій лівій позиції («...в останніх сутінків променях...»), ліхтарі засвічувалися фіолетово, нічні метелики та інші комахки тихо стукалися об них, і довкола був, гув, кипів Нью-Йорк — місто ночі й світла.

Ларрі теж співав, і коли все скінчилося, знову загриміли оплески, і він теж трохи просльозився. Рити вже немає. Немає Еліс Андервуд. Немає Нью-Йорка. Немає Америки. Навіть якщо їм вдасться перемогти Рендалла Флегга, те, що вони збудують, ніколи не буде точно таке саме, як отой світ темних вулиць і яскравих мрій.

— — —

Рясно пітніючи під яскравими прожекторами, Стю оголосив перші пункти: зачитати й ратифікувати Конституцію і Білль про права. Спів гімну теж глибоко його розчулив, і не тільки його. Половина залу була в сльозах.

Ніхто не просив повністю прочитати обидва документи, що годилося б зробити за умовами парламентського процесу, — і Стю був дуже радий. Читець із нього був такий собі. «Зачитування» обох пунктів громадян Вільної зони цілком влаштувало. Глен Бейтман підвівся і запропонував визнати обидва документи чинним законодавством Вільної зони.

Позаду хтось гукнув:

— Підтримується!

— Висунуто й підтримано, — сказав Стю. — Хто «за», кажіть: «Так!»

«ТАК!» — загуло до самих дахів. Коджак, який перед тим спав біля крісла Глена, підвів голову, моргнув, а потім знову поклав морду

¹ Рон Гідрі (Ron Guidry), Ріккі Гендерсон (Rickey Henderson) — зірки бейсболу другої половини 1970-х — першої половини 1980-х років.

на лапи. За мить він знову роззирнувся, коли юрба сама собі громоподібно заплодувала.

«Люблять голосувати, — подумав Стю. — Від цього до них повертається відчуття, що вони щось здатні контролювати. Бог їх знає, для чого їм воно. Усім треба...»

Коли з прелюдією все вдалося, Стю відчув, як у м'язи заповзає напруга. Тепер, подумав він, подивимося, чи чекають на нас які-небудь прикрі сюрпризи.

— Третій пункт нашого порядку денного... — почав він, а потім прокашлявся. Мікрофон заверещав, і від того Стю знову кинуло в піт. Френ спокійно дивилася на нього, кивала, щоб продовжував. — Тут написано: «Висунути та обрати у Вільній зоні Комітет із семи представників Вільної зони як урядовий орган». Це означає...

— Містере голово! Містере голово!

Стю підвів очі від нотаток і відчув справжній напад жаху разом із якимось зловісним передчуттям. То був Гарольд Лодер. Гарольд був одягнений у костюм із краваткою, акуратно зачесаний і стояв у середньому проході на півдорозі до сцени. Колись Глен сказав, що опозиція, ймовірно, буде гуртуватися навколо Гарольда. Але так швидко? Він сподівався, що ні. На мить він подумав, чи не внести Гарольда до списку, але ж і Нік, і Глен попереджали його, як небезпечно створити враження, що бодай у чомусь ця справа підлаштована заздалегідь. Він замислився, чи помилився він, що Гарольд почав життя спочатку. Складалося враження, що от зараз він і дізнається.

— Слово надається Гарольду Лодеру.

Люди розвернулися в його бік, хтось витягав шию, щоб краще бачити.

— Я б запропонував, щоб ми схвалили весь список членів Тимчасового комітету *in toto*¹ як Постійний комітет. Якщо вони, звичайно, погодяться.

Гарольд сів.

На мить запала тиша. Стю ні з того ні з сього подумав: «Тото? Тото — це хіба не собачка з книжки про країну Оз?»

Потім оплески знову знялися й заповнили залу, почувлися десятки голосів: «Підтримую!» Гарольд спокійно сидів на своєму місці, усміхався, перемовлявся з людьми, які плескали його по спині.

¹ Усіх разом (лат.).

Стю разів із десять стукав молотком, закликаючи зал до тиші.

Він планував це, подумав Стю. Ці люди нас оберуть, а запам'ятають Гарольда. А проте він же подивився в суть речей так, як жоден із нас не дивився, навіть Глен. Це просто майже геніальний хід. То чого ж від цього так прикро? Може, це заздрість? Невже всі його гарні думки про Гарольда, які виникли тільки-но позавчора, уже летять за борт?

— Пропозицію внесено, — крикнув він у мікрофон, цього разу не зважаючи на те, що той знову зафонив. — Пропозицію, шановні!

Стю стукнув молотком — і люди з галасу перейшли на тихе бубоніння.

— Висунуто й підтримано резолюцію, що ми приймаємо наш Тимчасовий комітет на роль Постійного комітету Вільної зони. Перш ніж ми перейдемо до обговорення пропозиції чи до голосування, я б хотів спитати, чи всі теперішні члени Комітету погоджуються, чи ніхто не відмовляється?

Тиша в залі.

— Дуже добре, — сказав Стю. — Обговорення пропозиції?

— Гадаю, воно не потрібне, Стю, — сказав Дік Елліс. — Ідея просто прекрасна. Давайте голосувати!

Ці слова було зустрінuto оплесками, і Стю припрошувати не довелося. Чарлі Імпенінг махав рукою, щоб йому дали слово, але Стю вдав, що не помітив — це вигідне використання вибіркового сприйняття, як сказав би Глен Бейтман, — і виніс пропозицію на голосування.

— Хто підтримує пропозицію Гарольда Лодера, будь ласка, дай-те знати, сказавши «Так!»

— Так! — заревли люди, знову перелякавши ластівок.

— Хто проти?

Ніхто не був проти, навіть Чарлі Імпенінг — принаймні він не признався. Жодного «ні» в залі не пролунало. Тож Стю перейшов до наступного пункту, з легким запамороченням у голові, немовби хтось — а саме Гарольд Лодер — підкрався ззаду і дав йому по голові великою пластиліноюю кувалдою.

— — —

— Може, пройдемося трохи, хочеш? — спитала Френ. Голос у неї був стомлений.

— Звичайно, — він зліз із велосипеда і пішов поруч із нею. — Усе гаразд, Френ? Дитина непокоїть?

— Ні. Я просто втомилася. Уже за п'ятнадцять перша ночі, чи ти не помітив?

— Ага, пізно, — погодився Стю, і вони котили свої велосипеди поруч у дружній мовчанці. Збори закінчилися лише годину тому, найдовше обговорювали розшуки матінки Ебігейл. Усі решту питань схвалили з мінімальним обговоренням, хоча Суддя Фарріс поділився дивовижною новиною: він дізнався, чому в Боулдері відносно мало трупів. В останніх чотирьох числах «Камери» — місцевої щоденної газети — писали, що містом ходять дикі чутки, ніби супергрип походить із боулдерського центру тестування повітря, що на Бродвеї. Представники випробувального центру — дехто з них ще тримався на ногах — стверджували, що це нісенітниця, а кожен, хто сумнівається, може сам піти й переконатися, що там немає нічого небезпечнішого, ніж індикатори забруднення повітря і прилади для визначення напрямку вітру. Попри це, чутки все одно поширювалися, підживлювані істерією тих жахливих днів кінця червня. Центр тестування чи то підірвали, чи спалили, і більшість населення містечка втекла.

І Поховальний комітет, і Комітет з енергетики було затверджено з поправками від Гарольда Лодера — який, здається, прийшов на збори майже в усеозброєнні — щоб до кожного комітету щоразу зі збільшенням населення Вільної зони на сто людей додавалося по два члени.

Пошуковий комітет теж було прийнято без заперечень, але обговорення відсутності матінки Ебігейл затяглося. Глен порадив Стю перед зустріччю не обмежувати обговорення цієї теми, якщо в ньому не буде крайньої потреби; це всіх дуже хвилює, особливо думка про те, що їхня духовна очільниця якимось чином згрішила. То хай краще відведуть душу.

На другому боці своєї записки стара написала два посилання на Біблію: «Приповідки 11: 1—3, Приповідки 21: 28—31». Суддя Фарріс уважно перевірів ці посилання з ретельністю юриста, який готує короткий виклад справи, і на початку обговорення зачитав відповідні фрагменти надтріснутим, апокаліптичним старечим голосом. Вірші з одинадцятого розділу Приповідок Соломонових були такі: «Вага фальшива — для Господа гидка, а вірні важки йому угодні. Як прийде гордість, прийде й ганьба, з покірливими ж — мудрість. Досконалість праведних вестиме їх, зрадливих погубить їхнє лукавство». Цитата з двадцять першого розділу була в тому ж дусі: «Брехливий свідок загине, а людина, що вмє слухати, завжди матиме

слово. Зла людина прибирає самовпевнений вигляд, а праведний вважає на свої вчинки. Супроти Господа немає ні мудрості, ні розуму, ні ради. Коня готують на день бою, але від Господа перемога».

Після промови (по-іншому її годі було назвати) Судді розпочалася бесіда про ці два шматочки Святого Письма: люди робили всілякі вигадливі припущення, іноді кумедні. Один чоловік зловісно зауважив, що коли додати номери розділів, то вийде тридцять один — кількість розділів в Одкровенні. Суддя Фарріс підвівся і сказав, що в книзі Одкровення — тільки двадцять два розділи, принаймні в його власній Біблії, та й узагалі двадцять один додати до одинадцяти — це тридцять два, а не тридцять один. Доморощений нумеролог щось буркнув, але вголос більше не висловлювався.

Ще один чоловік стверджував, що бачив у небі вогні ввечері напередодні зникнення матінки Ебігейл і що пророк Ісаїя підтвердив існування летючих тарілок... то, може, цю справу варто розжувати, ні? Знову підвівся Суддя Фарріс, цього разу зазначивши, що шановний добродій переплутав Ісаю з Єзикаїлом і що говорив той не про летючі тарілки, а про видіння коліс, що з них «здавалось, одне колесо було в другому»¹, а сам він, Суддя, переконаний, що єдині летючі тарілки, чиє існування доведено — це ті, які іноді літають під час подружньої сварки.

Більша частина того обговорення являла собою переказ снів, які загалом припинилися, наскільки це було відомо, і тепер уже видавалися просто снами. Люди одне за одним підводилися й спростовували звинувачення в гордині, яке висловила собі матінка Ебігейл. Усі говорили про її люб'язність і вміння одним словом чи реченням дати людині відчуття себе невимушено. Ральф Брентер, який від вигляду такої величезної юрби просто остовпів, ледве міг говорити, але був рішуче налаштований сказати своє слово, то виголосив цілу промову на п'ять хвилин, додавши в кінці, що не бачив кращої жінки, відколи померла його мати. Коли він сів, то ледь не плакав.

Загалом це обговорення неприємно нагадало Стю поминки. Воно свідчило, що серцем ці люди вже наполовину готові до того, щоб здатися й не шукати її. Коли б вона повернулася зараз, Еббі Фрімантл зустріли б щиро, так само б хотіли її бачити, слухали б її... але також вона б помітила, що її статус у цьому суспільстві дещо змінився, думав Стю. Якщо між нею і Комітетом Вільної зони виникне суперечка, то вже немає повної переконаності, що виграє

¹ Єзикаїл, 1:16.

в ній вона, попри право вето. Вона пішла, а громада існує далі. Цього громада не забуде, як уже наполовину забула про силу снів, від якої певний короткий час залежало їхнє життя.

Після зустрічі понад двадцять людей якийсь час сиділи на газоні за глядацькою залогою; дощ скінчився, хмари розірвалися на шматочки, і вечір був свіжий і приємний. Стю і Френні посиділи там з Ларрі, Люсі, Лео і Гарольдом.

— Чорт, ти нам мало всі карти не сплутав сьогодні ввечері! — сказав Ларрі Гарольдові. І підштовхнув ліктем Френні. — Я ж казав тобі, що він — козирний пацан, правда?

Гарольд просто всміхнувся й скромно знизав плечима.

— Таке, лише пара ідейок. Ви всімох усе заново закрутили. У вас принаймні мав бути привілей разом дійти до кінця початку.

І ось через п'ятнадцять хвилин після того, як вони вдвох залишили ці імпровізовані збори і перебували ще в десяти хвилинах ходу від дому, Стю повторив:

— Тобі точно нормально?

— Так. Просто ноги втомилися.

— Ти хочеш розслабитися, Френсіс.

— Не називай мене так: ти ж знаєш, я цього не зношу!

— Вибач. Більше не буду, Френсіс.

— Чоловіки — сволоти.

— Ну, я спробую виправитися, Френсіс, че'слово.

Вона показала йому язик, що було цікаво, але Стю бачив, що Френ не налаштована на жарти, і припинив. Вигляд у неї був блідий і доволі апатичний — вона разюче не схожа була на ту Френні, яка так натхненно співала національний гімн кілька годин тому.

— Чогось сумуєш, хороша?

Френ похитала головою, але Стю побачив у її очах сльози.

— Що сталося? Розкажи.

— Та нічого. У тому й річ. Ніщо мене не турбує. Усе скінчилось, і я нарешті це зрозуміла, та й усе. Майже шістсот людей співають «Зоряний прапор». Мене оце зараз так раптово це вразило. Немає яток із хот-догами. На Коні-Айленді ввечері не обертається оглядове колесо. Ніхто не випиває чарку перед сном у «Спейс Нідл» у Сіетлі. Хтось знайшов спосіб прибрати наркоти з Комбат-зони¹ Бостона і проституцію з Таймс-сквер. То були жажливі речі, але, на мою думку, тут ліки значно гірші за хворобу. Розумієш, про що я?

¹ Район Бостона з кримінальною репутацією.

— Так.

— Я в щоденнику вела таку собі рубрику «Не забути». Щоб дитина дізналася... ну, про все те, про що вона ніколи б не знала. І мені від того сумно. Треба було це назвати: «Те, чого більше немає»...

Френні схлипнула, зупинила велосипед і затулила рот тильним боком долоні, щоб стриматися.

— У всіх те саме, — сказав Стю, пригорнувши її. — Цього вечора багато хто плакатиме перед сном. Ти вже повір.

— Навіть не уявляю, як можна оплакувати цілу країну, — сказала вона, ще сильніше плачучи, — але, мабуть, таке можливо. Ці... ці дрібнички все проскакують у мене в голові. Продавці машин. Френк Сінатра. Олд-Орчард-Біч¹ у липні, повний народу, більшість приїжджих — із Квебеку. Отой дурко з MTV — Ренді його звали чи якось так. Час, коли... і... їб... блін, я просто прям як вірш Рода Мак... Макк'юена² читаю!

Він пригорнув її, ніжно поплескав по спині, згадав старі часи, коли його тітонька Бетті до істерики розплакалася над якоюсь діжею, яка не зійшла, — тоді вона носила його двоюрідного брата Ледді, була десь на сьомому місяці — і Стю пам'ятає, що витирав їй очі куточком рушника для посуду і просив не засмучуватися: будь-яка вагітна жінка перебуває буквально за двоє дверей до психічної палати, бо в ній усі гормони завжди мішаються невідомо як.

Через якийсь час Френні сказала:

— Добре. Добре. Мені вже краще. Ходімо.

— Френні, я тебе кохаю, — сказав він. Вони далі котили велосипеди біля себе.

Вона спитала його:

— А що ти найкраще пам'ятаєш? Яку одну річ?

— Ну, ти знаєш... — сказав він і засміявся.

— Ні, не знаю, Стюарте.

— Це таке — з глузду з'їхати можна.

— Ну скажи.

— Навіть не знаю, чи хочу. А то будеш шукати людей із сачками³.

— Ну скажи! — вона бачила Стю всяким, але так дивно, цікаво зніченим — уперше.

¹ Курортне містечко в штаті Мейн.

² Родні Мак-К'юен (Rodney Marvin McKuen) — популярний поет і музикант 1960-х років.

³ У коміксах санітари ловлять божевільних за допомогою великих сачків.

— Я нікому не розповідав, — сказав він. — Але я про це думаю останні два тижні. Щось зі мною сталося у 1982 році, я тоді працював на заправці Білла Гепскомба. Він брав мене на роботу, коли міг, після того як мене звільнили там із калькуляторного заводу. Я в нього працював на частину ставки з одинадцятої вечора до закриття — тоді це була третя ночі. Роботи було небагато після того, як працівники паперової фабрики «Діксі», в яких зміна закінчувалася в одинадцятій, заправлялися... багато було ночей, коли з одинадцятої до третьої не було жодної машини. Тоді я сидів, книжку читав або журнал, не раз і дрімав. Розумієш?

— Так.

Вона розуміла. У її уяві з'явився той чоловік, який через певний час і певні події став її чоловіком: широкоплечий молодик. Він дрімав на пластиковому кріслі, на колінах у нього лежала вгору обкладинкою розкрита книжка. Бачила, як він спить на острівці білого світла, на острові, оточеному великим внутрішнім морем техаської ночі. Вона любила цей образ — любила його на всіх картинах, що малювала її уява.

— Ну от, тієї ночі десь о другій п'ятнадцять я сидів, поклавши ноги на стіл Гепа, читав якийсь вестерн — чи Луїса Ламура, чи Елмора Леонарда, щось таке, і тут під'їжджає такий здоровий старий «понтіак»: усі вікна опущені, музика гримить як ненормальна — Генк Вільямс¹. Навіть пісню пам'ятаю: «Я їду». І мужик — не старий, не молодий, сам-один. І красивий він був, але чимось страшнуватий: тобто вигляд у нього був як у людини, яка зробить жахливу річ і не замислиться. Волосся темне, кучеряве, трохи кошлате. Між черевиків у нього стояла пляшка вина, і на дзеркалі заднього огляду висіли пінопластові гральні кості. Каже: «Найкращого заливай». Кажу: «Добре», але якусь хвилину просто так на місці й простояв, дивився на нього. Якийсь вигляд у нього був знайомий. Я грався в «угадай обличчя».

Тепер вони дійшли до рогу — по другий бік перехрестя стояв їхній будинок.

Тут вони зупинилися. Френні уважно дивилася на нього.

— От я й кажу: «А я вас часом не знаю? Ви часом не з Кробетта чи Максина?» Тільки от враження було таке, що не звідти я його знаю. А він каже: «Ні, але я в Корбетті в дитинстві був проїздом із сім'єю. У дитинстві я, здається, всю Америку проїхав. Тато в авіації

¹ Hank Williams (1923—1953) — один з найвпливовіших виконавців кантрі-музики.

служив». То я пішов і заправив йому машину, весь час думав про нього, намагався згадати лице — і тут раптом до мене дійшло. Я все одразу зрозумів. Чорт, я там ледве не всцявся від страху: той чоловік за кермом «понтіака» — він же помер.

— А хто це був, Стюарте? *Хто?*

— Ні, давай я тобі по порядку розповім усе, Френні. Та хоч як розкажуй, історія абсолютно божевільна. От повернувся я до вікна й кажу: «З вас шість доларів тридцять центів». Він мені дає дві п'ятірки і каже, що решти не треба. А я йому: «Здається, я вас згадав». А він мені: «Ну, таке може бути», — і посміхається якимось так страшно, аж холодом пробирає, а Генк Вільямс собі співає, що в місто їде. То йому й кажу: «Якщо ви той, про кого я думаю, то ви мали б бути мертвим». А він мені: «Ну ти ж, друже, не хочеш вірити в усе, що пишуть, правильно?» Я йому: «Вам Генк Вільямс подобається?» Ото й усе, що я зміг йому сказати. Бо я побачив, Френні, що коли нічого не скажу, то він просто вікно закрие та й покотить геть... а я і хотів, щоб він поїхав, і *не хотів*. Хотів, щоб він поки постояв. Доки я не переконаюся. Я тоді не знав, що багато в чому ніколи не можна до кінця переконатися, хоч як сильно тобі цього хочеться.

Він і каже: «Генк Вільямс — то один із найкращих. Люблю роуд-гаус¹». А тоді: «Я їду в Новий Орлеан, усю ніч жену, потім завтра вдень відіплюся, а потім усю ніч гуляти буду. Він ще такий самий — Новий Орлеан?» А я питаю: «Як коли?» А він: «А відтоді, як ти його знаєш!» А я йому: «Ну, південь півднем, тільки дорогою дерев більше». І він засміявся, каже: «Може, ще побачимося». Тільки я, Френні, не хотів би його ще побачити. У нього очі були такі, наче він довго-довго дивився в темряву й уже, напевне, почав бачити, що там. Гадаю, якщо я колись побачу отого Флегта, то очі в нього будуть саме такі.

Стю похитав головою; вони перевезли велосипеди через дорогу і поставили їх біля будинку.

— Я про це думав. Думав потім ще його пісень дістати, тільки якось і не хотілося. Голос у нього такий... приємний голос, але від нього в мене поза шкірою пробирає.

— Стюарте, ти про *кого?*

— Пам'ятаєш, рок-гурт такий був — «Дорз». Той чоловік, який зупинився на заправці в Арнетті, був Джим Моррісон. Я переконаний.

Френні розкрила рот.

¹ Техаський сплав блюзу, класичного року і кантрі.

— Але ж він помер! Помер у Франції! Він...

І тут вона замовкла. Бо щось таке дивне було зі смертю Моррісона, так же? Якась загадка.

— Що, правда? — сказав Стю. — Дивина. Може, він і помер, тільки той чоловік був один в один на нього схожий, але...

— Ти певен? — спитала вона.

Тепер вони сиділи на сходах свого будинку, торкаючись плечима, як діти, які чекають, поки мама покличе їх вечеряти.

— Ага, — сказав він. — Точно. І до цього літа я вважав, що нічого химернішого зі мною в житті не траплялося. А помилився ж!

— І ти нікому не казав! — здивувалася вона. — Ти бачив Джима Моррісона через багато років після його смерті і нікому не казав! Стюарте Редмане, та тобі Бог, як у світ відправляв, поставив кодовий замок замість рота!

Стю всміхнувся.

— Ну от, минули роки, як пишуть у книжках, і щоразу, коли я думав про ту ніч — а бува, думав, — то дедалі більше мені гадалося, що то взагалі був не він. Просто схожий чоловік, розумієш. То я на тому й заспокоївся. Але останні кілька тижнів я помітив, що знову над цим міркую. І тепер дедалі більше мені здається, що то був таки він. Чорт, а він же цілком міг би досі бути живий. Ото сміх, правда?

— Коли й живий, — сказала вона, — то він не тут.

— Не тут, — погодився Стю. — Я б і не очікував, що він тут. Я ж його очі бачив, розумієш.

Вона поклала долоню на його руку.

— Оце так історія!

— Ага, та й у країні, мабуть, на двадцять мільйонів є чий-небудь двійник — хоч би й Елвіса Преслі чи Говарда Г'юза¹.

— Уже немає.

— Так — уже немає. А Гарольд сьогодні будь здоров як відзначився, правда?

— Здається, це називається «змінити тему».

— Мабуть, що так.

— Так, — сказала вона. — Відзначився.

¹ Howard Hughes (1905—1976) — легендарний американський мільярдер, який протягом життя прославився в різних галузях: як кінопродюсер, кінорежисер, інженер, льотчик, бізнес-магнат, авіакосмічний інженер, підприємець, винахідник, фінансист, сценарист і підприємець.

Він усміхнувся, помітивши хвилювання в її голосі і легку складку між брів.

— Трохи тебе знервував, так?

— Так, але я б так не сказала. Ти ж тепер з Гарольдом заодно.

— Ні, так не можна казати, Френ. Я теж нервував. Ми ж двічі перед тим збиралися... все продумали від і до... принаймні ми так вважали... а тут виходить Гарольд. Переказує трохи звідси, трохи звідти, і каже: «Тра-ля-ля, оце ви мали на увазі?» А ми йому: «Так, дякуємо, Гарольде, оце саме».

Стю похитав головою.

— Голосувати за всіх пачкою — ну, як ми самі про це не здогадалися, Френ? Така ж *розумна* думка. І ми про це навіть *не говорили*.

— Ну, але ж ніхто не знав, у якому настрої люди прийдуть. Я думала, що, особливо після того, як матінка Ебігейл пішла, вони будуть похмурі, а то й злі. Ще й той Імпенінг каркати почне...

— Цікаво, чи не треба йому якось пельку заткнути, — задумливо промовив Стю.

— А вийшло зовсім не так. Вони були такі... піднесені просто тому, що зібралися разом. Ти відчував?

— Так, відчував.

— Просто мало не якесь духовне відродження. Я не думаю, що Гарольд на таке очікував. Він просто зловив момент.

— Просто не знаю, що й думати про нього, — сказав Стю. — Тої ночі, коли ми ходили шукати матінку Ебігейл, мені його стало посправжньому шкода. Коли приїхали Ральф із Гленом, вигляд у нього був просто жохливий — наче він зараз знепритомніє чи що. Але коли ми отам на газоні розмовляли і всі його вітали, так він розпустив пір'я, як індик. Наче зовні всміхається, а думає: «Ну ось ви й бачите, чого вартий ваш комітет, дурнів жменька». Він мов якесь така головоломка, з якою в дитинстві не знаєш, що робити, як китайська пастка для пальців чи три кільця, які розпадаються, якщо смикнути в правильному місці.

Френ витягла ноги і подивилася на них.

— До речі, про Гарольда: ти нічого незвичайного на моїх ногах не бачиш, Стю?

Стю, оцінюючи, придивився.

— Не. Тільки ти взула оті чудні «Єрз Шуз»¹ з крамниці, що на нашій вулиці. І вони здоровенні, звичайно.

¹ Марка взуття анатомічної форми.

Вона дала йому ляпаса.

— Такі туфлі дуже корисні для ніг. Так у найкращих журналах пишуть. А в мене сьомий розмір, щоб ти знав. Маленький зовсім.

— Та що тут про ноги говорити? Уже пізно, зайчику.

Він покотив велосипед далі, а вона старалася не відставати.

— Та, мабуть, нема чого. Просто Гарольд усе на мої ступні дивився. Після зборів, коли ми сиділи на траві й розмовляли, — вона похитала головою і трохи насупилась. — І чим Гарольдові Лодеру цікаві мої ступні? — спитала вона.

— — —

Коли Ларрі й Люсі повернулися додому, вони йшли самі, тримаючись за руки. Незадовго до того Лео зайшов у будинок, де мешкав із «мамою Надін».

Тепер, коли вони підійшли до дверей, Люсі сказала:

— Оце так збори! Я б ніколи не подумала... — слова застигли в її горлі, бо тіні на їхній терасі склалися в якусь фігуру. Ларрі відчув, як йому в горло кинувся жаркий страх. «То він, — шалено подумав Ларрі. — Прийшов по мене. Я побачу його лице!»

Але потім він сам здивувався, як міг таке подумати: то була лише Надін Кросс. На ній була сукня з синювато-сірої тканини, волосся вільно розсипалося по плечах і спині — темне волосся з білосніжними пасмами в ньому.

«Поряд із нею Люсі починає виглядати як уживана машина», — не втримавшись, подумав Ларрі — і він ненавидів себе за таку думку. Так говорив старий Ларрі... старий Ларрі? З таким самим успіхом можна сказати «старий Адам».

— Надін, — голос Люсі тремтів, одну руку вона приклала до грудей. — Ох ти ж мене й налякала! Я подумала... та я сама не знаю, що подумала!

Надін не звернула на неї увагу.

— Можна з тобою поговорити? — спитала вона Ларрі.

— Що? Зараз? — він глянув на Люсі чи тільки подумав, що глянув... пізніше він не міг пригадати, яке в неї тоді було обличчя. Вона ніби опинилася в затемненні — тільки затьмарила її не ясна зірка, а темна.

— Зараз. Треба зараз.

— А вранці не...

— Потрібно зараз, Ларрі. Або вже ніколи.

Він озирнувся до Люсі знову і цього разу вже її побачив, побачив покору на її обличчі, коли вона дивилася то на Ларрі, то на Надін. Бачив її образу.

— Я зараз повернуся, Люсі.

— Ні, не повернешся, — мляво сказала вона. У її очах зблиснули сльози. — Ой, сумніваюся.

— Десять хвилин!

— Десять хвилин, десять років... — промовила Люсі. — Вона по тебе прийшла. Що, і нашійник, і намордник узяла, Надін?

Для Надін Люсі Свонн не існувала. Її очі, темні, великі, дивилися тільки на Ларрі. Для нього то завжди будуть найдивніші, найпрекрасніші очі, які тільки можна побачити, які дивляться на тебе, спокійні і глибокі, коли тобі погано, чи коли в тебе біда, чи коли ти божеволієш від горя.

— Я повернуся, Люсі, — промовив він автоматично.

— Вона...

— Продовжуй.

— Так, напевне, продовжу. Вона прийшла. Я вже не потрібна.

Вона побігла вгору сходами, на верхній сходинці спіткнулась, але втрималась, відчинила двері й гучно зачинила їх за собою, щоб ніхто не почув її плачу.

Надін і Ларрі дивилися одне на одного довго, немов зачаровані. Отак воно й буває, подумав він. Зустрінешся з чийсь поглядом на другому кінці кімнати, чи в натопі на станції метро побачив ніби свого двійника, чи почувеш сміх на вулиці — такий, як у тої дівчини, з якою вперше кохався...

Але в його роті стало якось гірко.

— Дійдемо до рогу і назад, — тихо промовила Надін. — Зможеш це зробити?

— Та я краще в дім до неї піду. Збіса поганий ти час вибрала, щоб сюди прийти.

— Ну будь ласка. Тільки до рогу і назад. Якщо хочеш, я стану на коліна і багатиму. Якщо цього бажаєш. Бачиш?

І, на його жаж, Надін справді стала на коліна, підібравши спідницю; ноги під нею були голі, і в Ларрі виникла дивна впевненість, що все інше там голе теж. Чому йому так подумалося? Він не знав. Її очі дивилися на нього, в голові від того паморочилось, і ставало недобре від відчуття, що тут діє якась сила, яка ставить її на коліна перед ним, а її рот опиняється на одному рівні з...

— Устань! — грубо сказав він. Він узяв її за руки й поставив на ноги, намагаючись не дивитись, як спідниця спадає на місце; її стегна були вершкового кольору — такого відтінку білого, який є не блідим, не мертвотним, а сповненим життя, здоров'я і спокуси.

— Нехай, — сказав він, уже майже повністю здавшись.

Вони пішли на захід, у бік гір, які вдалині стояли трикутними фігурами, вирізаними з темряви, й затуляли зірки, які вийшли на небо після дощу. Іти до тих гір у темряві для Ларрі було завжди якось на дивно моторошнувато, але було в тому й відчуття якоїсь пригоди, і тепер з Надін, яка злегка взяла його під руку, ці відчуття немовби посилились. У Ларрі завжди були яскраві сни, і три чи чотири ночі тому йому снились оці гори; там ніби водилися тролі: жажливі істоти з яскраво-зеленими очима, величезними головами гідроцефалів і короткопалими сильними руками. Руками душителя. Тролі-ідіоти стерегли гірські стежки. Чекали, доки настане його час — час темного чоловіка.

Легкий вітерець гуляв вулицею, женучи перед собою папірці. Вони пройшли повз супермаркет «Кінг Суперз», перед яким мертвими вартовими стояло кілька візків для покупок. Ларрі згадався тунель Лінкольна. Вони були мертві, але то не означало загибелі всіх тролів на землі.

— Це важко, — сказала Надін, теж тихим голосом. — Вона сердиться, бо має рацію: я тебе хочу зараз. І, боюся, я спізнилася. Я хочу лишитися тут.

— Надін...

— *Ні!* — різко перебила його вона. — Дай я договорю. *Я хочу лишитися тут*, ти хіба не розумієш? І якби ми не судились одне одному, я б могла. Ти — мій останній шанс! — її голос зривався. — Джо зараз нема.

— Ні, він удома, — відказав Ларрі, вражений; він почувався дурнем і нічого не розумів. — Ми дорогою додому провели його до тебе. Хіба він не там?

— Ні. Там — хлопчик на ім'я Лео Роквей, спить у своєму ліжку.

— Що ти...

— Послухай, — сказала вона. — Послухай, ти що, не можеш? Поки в мене був Джо, все було гаразд. Я могла... бути настільки сильною, наскільки треба. Але я йому більше не потрібна. А мені треба бути потрібною.

— Ні, ти йому потрібна!

— Звичайно, — сказала Надін, і Ларрі знову злякався. Вона вже вела мову не про Лео; а про кого — він не знав. — Я потрібна йому. От цього я і боюся. Тому я до тебе прийшла.

Надін зробила крок до Ларрі, і подивилася на нього, піднявши голову. Він чув чистий запах її потаємного соку і хотів її. Але інша частина його «я» була обернена до Люсі. Ця частина була йому вкрай потрібна, щоб нормально жити в Боулдері. Якщо він її облишить і піде до Надін — то з таким самим успіхом може взагалі йти геть із Боулдера просто зараз. Із ним усе буде скінчено. Старий Ларрі переможе.

— Я маю йти додому, — сказав він. — Вибач. Ти вже щось сама придумай, Надін.

«Щось сама придумай», «щось сам придумай» — чи не з такими словами він звертався до людей так чи інакше все життя? Ну чого вони щоразу поставали перед ним отак, коли він розумів, що має рацію, і все одно ловили його, звивалися в його голові і змушували сумніватися в собі?

— Покохайся зі мною, — попросила вона, обійнявши його за шию. Вона міцно пригорнулася до нього, і за м'якістю, теплом, пружністю вільного тіла Ларрі зрозумів: справді, вона вдягнена тільки в сукню, більше на Надін нічого немає. Зовсім гола під сукнею, подумав він, і від цієї думки його охопило темне збудження.

— О, так добре. Я тебе відчуваю, — сказала вона і, звиваючись, почала солодко тертись об його тіло: вбік, угору, вниз... — Покохайся зі мною, і все буде скінчено. Я буду в безпеці. У безпеці.

Він зробив рух у її бік — і пізніше так і не зміг зрозуміти, як це все вийшло; він опинився в її теплі лише трьома швидкими рухами й одним ривком — саме так, як вона хотіла, але якимсь чином він розчепив її руки і відштовхнув її з такою силою, що вона заточилася і ледь не впала. Надін тихо застогнала.

— Ларрі, коли б ти тільки знав...

— Ну, не знаю. А чому ти не спробувала мені пояснити замість того щоб... гвалтувати мене?

— Гвалтувати! — повторила вона, страшно засміявшись. — О, та це смішно! Оце ти сказав! Я! Тебе! Ох, Ларрі!..

— Чого ти від мене хотіла, ти ж могла мати. І минулого тижня, і поза минулого. За тиждень до того, я тебе просив. Я хотів тобі це дати.

— То було зарано, — прошепотіла вона.

— А тепер запізно! — сказав Ларрі; йому дуже не сподобалося, як це грубо прозвучало, але він не володів собою. Його й далі трусило

від того бажання, то який же ще в нього міг бути голос? — І що ж ти зробиш?

— Усе гаразд. До побачення, Ларрі.

Вона відвернулася. На мить вона була більше, ніж просто Надін, яка назавжди відвернулася від нього. Вона була спеціалістом з оральної гігієни. Вона була Івонн, з якою вони мешкали в одній квартирі в Лос-Анджелесі — та його так дістала, що він просто зробив ноги, залишивши її платити за квартиру. Вона була Ритою Блейкмур.

І, що найгірше, вона була його матір'ю.

— Надін!

Вона не озирнулася. Вона була темним силуетом, який можна було вирізнути з-поміж інших темних обрисів тільки тоді, коли вона переходила вулицю. І тоді вона зникла на чорному тлі гір. Він знову її покликав, і вона не відповіла. Щось було моторошне в тому, як вона від нього пішла, просто розчинившись у чорному краєвиді.

Ларрі стояв перед «Кінг Суперз», стиснувши кулаки; на лобі в нього, попри вечірню прохолоду, виступили краплі поту. Його привиди знову були з ним, і нарешті він зрозумів, якою є плата за те, що ти нехороший: ти ніколи не розумієш власних мотивів, ніколи не можеш оцінити співвідношення користі і шкоди, хіба що методом тику, ніколи не можеш звільнитися від кислого смаку сумніву в роті і...

Голова його сама смикнулася вгору. Очі розширилися так, що готові були випасти з орбіт.

Вітер налетів знову, дивно завив у якихось порожніх дверях, а вдалині він почув стукіт підборів чобіт десь у передгір'ї: звук наближався з холодним подихом передранкового вітру.

Брудні підбори, клацаючи, йдуть у могилу на Захід.

— — —

Люсі почула, як він зайшов — і її серце шалено закалатало. Вона сказала серцю зупинитися: може, це він прийшов забрати свої речі, — але воно не зупинялося. «Він обрав мене, — з биттям серця калатало в її голові. — Він обрав мене...»

Попри надію та хвилювання, які вона не могла стримати, Люсі непорушно лежала на спині в ліжку, чекаючи й дивлячись просто в стелю. Сказавши те, вона сказала всього-на-всього правду, бо єдиною виною і її, і таких дівчат, як її подруга Джолін, є те, що вони

просто дуже сильно хочуть любити. Але вона завжди була вірною. Ніколи не зраджувала. Вона не зраджувала ні своєму чоловікові, ні Ларрі, і якщо до зустрічі з ним вела не зовсім чернечий спосіб життя, то... що було, те минуло. Просто людина не може знову повернутися до того, що зробила колись, і переробити все заново, краще, правильніше. Може, таку силу мають боги, але не смертні чоловіки й жінки, та й це, мабуть, на краще. Бо інакше ми б помирали від старості, усе ще намагаючись переписати начисто нашу юність.

Якщо розуміти, що минуле не можна змінити, то, певне, можна пробачати.

По щоках Люсі текли сльози.

Клацнула клямка, і вона побачила його — лише силует.

— Люсі, ти не спиш?

— Не сплю.

— Можна лампу засвітити?

— Якщо хочеш.

Люсі почула тихе шипіння газу, потім загорілася лампа, світло прикрутилося до тоненького струменя, і вона побачила Ларрі зблизька. Від був блідий і схвильований.

— Я маю тобі щось сказати.

— Нічого ти не маєш. Просто лягай.

— Я маю тобі це сказати. Я... — він поклав руку на лоб і провів по волоссю.

— Ларрі! — вона сіла. — З тобою все гаразд?

Він говорив, немовби не чуючи її, на дивлячи на неї.

— Я тебе кохаю. Якщо тобі потрібен я, то ось я тобі весь. Тільки не знаю, чи багато ти отримуєш. Мені ніколи не бути твоїм найкращим вибором, Люсі.

— А я спробую. Ходи в ліжко.

І він так і зробив. І вони так і зробили. І після любовощів вона сказала йому, що кохає його, і то була істинна правда, і, здавалося, він і хотів, і потребував це почути, тільки їй здалося, що він спав мало. Якось серед ночі вона прокинулася (чи то їй наснилося, що прокинулася), і їй здалося, що Ларрі стоїть біля вікна, визирає на вулицю і прислухається, витягнувши шийку, і нічні світлотіні робили його лице неприродно худим, перетворювали на якусь маску. Але у світлі дня Люсі вже була схильна думати, що то все був сон: у ранкових променях Ларрі, здається, знов став собою.

Тільки через три дні вони почули від Ральфа Brentnera, що Надін пішла жити до Гарольда Лодера. Почувши таку новину, Ларрі

неначе напружився, але тільки на мить. А Люсі, хоч як їй за це було соромно, дізнавшись про це, зітхнула з полегшенням. Здається, все скінчилося.

Вона пішла додому майже одразу після зустрічі з Ларрі. Зайшла в дім, засвітила лампу у вітальні. Піднявши лампу, пішла вглиб будинку, на мить зупинившись біля кімнати хлопчика. Хотіла перевірити, чи правду сказала Ларрі. Так, це була правда.

Лео в химерній позі лежав у кублі з постелі в самих трусах... тільки порізи й садна вже всі зажили, здебільшого зовсім зникли, і суцільна засмага від ходіння практично голим теж зійшла. Але річ не лише в тому, подумала Надін. Щось змінилося в його обличчі — це навіть можна було помітити, коли він спав. Зник вираз німої, безпритульної дикості. Тепер це був не Джо. Просто хлопчик, який спав, стомившись за день.

Надін подумала про ту ніч, коли вона майже заснула і раптом відчула, що хлопчик кудись подівся. Сталося це в Норз-Бервіку, штат Мейн — уже практично на іншому боці країни. Вона пішла за ним до того будинку, де на веранді спав Ларрі. Спав Ларрі всередині, а Джо стояв надворі, мовчазно й дико занісши ніж, і розділяло їх лише тонке вікно, яке можна було пробити одним ударом. І вона відвела його звідти.

У серце Надін раптом вдарила гаряча ненависть, заіскрила, як кремій від удару об сталь. Лампа затремтіла в її руці, і дикі тіні застрибали, затанцювали на стінах. Треба було не спиняти його! Вона сама мала відчинити двері перед Джо, і хай би він різав, рубав, колов, нищив, випускав нутрощі. Треба було...

А зараз хлопчик перевернувся, гортанно застогнав, немов прокидався. Підняв руки і замахав ними, немов відганяючи від себе якусь чорну тінь зі сну. І Надін відійшла, відчуваючи стукіт у скронях. Щось у хлопчику ще залишалось таке дивне, і Надін не сподобалося, як він зараз заворушився — неначе бачив її думки.

Але їй треба збиратися. І швидко.

Надін пішла у свою кімнату. На підлозі там лежав килимок. Стояло вузьке ліжко — ліжко старої дівч. Більше нічого. Навіть картин на стінах. Кімната була повністю позбавлена особистих прикмет. Надін відчинила дверцята шафи й стала шукати щось серед розвішеного там одягу. Вона стояла на колінах, її кидало в піт. Витягла яскраву коробку, на якій зверху була фотографія дорослих, які,

сміючись, грали в настільну гру. Настільній грі було щонайменше три тисячі років.

Вона знайшла планшет¹ у центрі, у крамниці з усілякими дрібничками, але не наважувалася вдаватися до нього вдома, при хлопчико-ві. Узагалі, вона ще не наважувалася його використовувати — до цього часу. Щось потягло Надін у ту крамничку, і коли вона побачила планшет у цій веселій коробочці, усередині неї щось почалося: таку боротьбу психологи називають нав'язливим станом. Тоді Надін так само кидало в піт і їй хотілось одночасно двох речей: вискочити з крамниці, не озираючись, — і схопити ту коробку, ту жажливо веселу коробку, й узяти собі. Друге лякало жінку дужче, бо здавалося не її власним бажанням, а якимось чужим.

Урешті Надін узяла ту коробку.

Це сталося чотири дні тому. Щоночі одержиме бажання зростало й зростало, і, божеволіючи від незрозумілих страхів, Надін пішла до Ларрі, вдягнувши сіро-блакитну сукню на голе тіло. Вона хотіла раз і назавжди покласти край страхам. Чекаючи його на ганку, Надін була переконана, що нарешті чинить правильно. У неї було оце відчуття, хмільне, зачароване, яке не охоплювало її, напевне, відколи вона бігла росяною травною, тікаючи від юнака. Тільки цього разу хай чоловік її спіймає. Вона дасть йому це зробити. І всьому настане кінець.

Але коли він її зловив, то не бажав її. Надін підвелася, притискаючи до грудей коробку, і загасила лампу. Він зневажив її, і хіба не кажуть, що в пеклі не буває гірше люті²? Зневажена жінка цілком може продати душу дияволу... чи його зброєносцю.

Вона зупинилася тільки для того, щоб узяти великий електричний ліхтарик зі столу в передпокої. У глибині будинку хлопчик скрикнув уві сні, і вона на мить завмерла, відчула, як на голові ворухиться волосся.

Потім вийшла.

Її «веспа» стояла коло хідника — нею вона кілька днів тому їздила до Гарольда Лодера. Навіщо? Вони з Гарольдом хіба що десять слів

¹ Планшет для спиритичних сеансів — вигляд і принцип роботи буде докладно описано далі.

² Із п'єси Вільяма Конґрива, англійського драматурга XVII—XVIII ст. «Наречена в траурі». Повністю цитата звучить так:

У небесах нема сильніше гніву,
У пеклі не буває гірше люті,
Аніж любов, одмінена в ненависть,
Ніж гнів і лють зневаженої жінки.

устигли сказати одне одному, відколи вона приїхала до Боулдера. Але в сум'ятті, налякана снами, які не відступали від неї навіть тоді, коли не снилися вже більше нікому, Надін відчувала, що має поговорити про це з Гарольдом. Їй лякав цей імпульс, згадала вона, вставляючи ключ у запалювання. Як і раптове бажання взяти той спиритичний планшет («Здивуйте друзів! Розважте вашу компанію!» — було написано на коробці), їй здавалося, що і ця думка прийшла до неї звідкись іззовні. Може, то була його думка. Але коли вона приїхала до Гарольда, то не застала його вдома. Будинок стояв замкнений — єдиний замкнений будинок, який вона бачила в Боулдері, — і жалюзі в ньому теж були опущені. Вона радше зраділа, ніж гірко розчарувалася, що не застала Гарольда. Коли б він був удома, він би впустив її й замкнув за нею двері. Вони б пішли у вітальню і там би говорили, кохалися чи робили щось таке страшне, що й словами не передати, — і ніхто б цього не бачив.

Дім Гарольда був закритий від світу.

— Що зі мною робиться? — прошепотіла вона в темряву, але темрява не відповіла. Надін завела «веспу», і розмірене дирчання двигуна прозвучало як образа ночі. Вона натисла педаль і поїхала. На захід.

Нічний холодок освіжив їй обличчя, і Надін нарешті полегшало. Здуй усе павутиння геть, нічний вітре. Ти ж усе знаєш і розумієш, правда? Коли всі варіанти відпадають, що тиобираєш? Те, що лишилось. Обираєш, хоч яку страшну пригоду це тобі обіцяє. Хай Ларрі залишається зі своєю дурненькою штучкою у вузьких штаних, із її вбогим словниковим запасом і кіношно-журнальним розумом. Ти йдеш далі. Ти ризикуєш... тим, що в тебе лишилося. Здебільшого собою.

Дорога розгорталася перед нею в слабкому світлі фари. Коли шлях пішов угору, довелося перемкнути на другу передачу; тепер вона була на Бейзлайн і їхала в бік чорної гори. Хай проводять свої збори. Їх цікавить, як увімкнути електрику, — її судженого цікавить увесь *світ*.

Двигун «веспи» смикався, напружувався, проте якось тягнув. Жахливий, але якийсь хтивий страх почав оволодівати нею, від вібрації сидіння ставало гаряче («Та ти мужика хочеш, Надін, — весело й страшно подумала вона, — грішна, грішна, ГРІШНА»). По праву руку від неї була прямовисна круча. Під нею — тільки смерть. А над нею? Ну, буде видно. Повертати вже було запізно, і лише від цієї думки вона відчула себе вільною — химерно і солодко вільною.

За годину вона вже була в амфітеатрі «Світанок» — а до справжнього світанку було ще години зо три, а то й більше. Амфітеатр стояв майже на верхівці гори Флегстафф, і практично кожен у Вільній зоні хоча б раз ходив туди погуляти невдовзі по приїзді до Боулдера. У ясну погоду, яка тут здебільшого й була, принаймні влітку, звідси було видно Боулдер і трасу I-25, яка простяглася на південь до Денвера, а потім — у туман до Нью-Мексико, до якого ще двісті миль. На сході до самої Небраски йшли рівнини, а ближче землю розколював каньйон Боулдера — немов хтось ударив ножом у передгір'я; на краях його росли сосни та ялини. Колись давно влітку у висхідних потоках повітря над амфітеатром «Світанок», немов птахи, кружляли планери.

Нині Надін бачила лише те, що висвітлював її ліхтарик на шість батарейок, який вона поклала на стіл для пікніка біля кручі. Перед нею був великий альбом, відкритий на чистому аркуші, а на ньому — трикутний планшет, немов якийсь химерний павук. З його живота, немов жало, стирчав олівець, злегка торкаючись аркуша.

Надін була немов у лихоманці — нею володіла якась суміш ейфорії і жаху. Під'їжджаючи сюди на «веспі», яка натужно, але сміливо рухалася вгору, абсолютно не призначена для крутих підйомів, Надін відчула те, що відчував Гарольд у Недерленді. Відчула його. Але тоді як у Гарольда це було чимось технічним, зі сфери точних наук, як залізо притягується магнітом, для Надін то була містична подія — подолання межі. Немовби в цих горах, до вершини яких вона навіть і не наблизилася, лежить нейтральна зона між сферами впливу двох людей: на заході — Флегт, на сході — стара жінка.

І тут магія рухалася на всі боки, утворюючи суміш не Божої і не сатанинської природи, а абсолютно язичницьку. Надін відчула, що тут діють духи.

Планшет...

Вона байдуже відкинула яскраву коробку з написом «Зроблено на Тайвані» на волю вітру. Сам по собі планшет був просто грубо зроблений із фанери чи гіпсу. Але то не мало значення. До цього інструмента вона вдасться лише раз — *наважиться* лише раз — навіть абияк зроблене знаряддя може виконати свою функцію: виламати двері, відчинити вікно, записати ім'я.

У думках спливли знову слова, написані на коробці: «Здивуйте друзів! Розважте вашу компанію!»

Як там було в пісні, що її інколи Ларрі горлав, їдучи на «хонді»?

«Алло, дівчино, що там на лінії?

З'єднайте мене з...»¹

З ким з'єднати? А це питання, правда ж?

Вона згадала час, коли мала справу з планшетом у коледжі. Було це понад десять років тому... а могло б — і вчора. Це було в гуртожитку: вона пішла нагору спитати Рейчел Тіммс із четвертого поверху, що задавали на занятті з роботи з неуспішними учнями. У кімнаті було повно дівчат — чи шість, чи вісім, не менше, — які хихотіли й пересміювалися. Надін пам'ятає, що подумала: вони обкурилися або навіть кокаїну нанюхалися.

— Ану припиніть! — вигукнула Рейчел, сама ледве стримуючи сміх. — Які духи можуть вийти з нами на зв'язок, якщо ми поведимося, мов стадо ослиць?

Думка про ослиць усіх дуже насмішила, і кілька хвилин кімнату накривала нова хвиля дівочого сміху. Планшет тоді стояв, як і зараз, — трикутним павуком на трьох товстих ніжках, опустивши олівець.

Поки дівчата сміялися, Надін узяла пачку великих аркушів з альбому для малювання і переглянула «пошання з астралу», які вже надійшли.

Томмі каже, що ти знову користуєшся полуничним засобом для душу...

Мама каже, що в неї все гаразд.

Чунга! Чунга!

Джон каже, що ти не менше пердітимеш, якщо припиниш їсти КВАСОЛЮ В ІДАЛЬНІ!!!

Інші були такі самі дурнуваті.

Тепер сміх угамувався, і можна було знову починати. Троє дівчат сіли на ліжко, поставивши кінчики пальців кожна на свій кут планшета. Якусь мить не було нічого. Потім дошка почала коливатися.

— Це ти, Сенді! — образилася Рейчел.

— Ні, не я!

— *Цитуйте!*

Дошка знову ворухнулася, дівчата притихли. Вона рухалася, зупинялася, рухалася знову. З'явилася літера Б.

— Бе... — сказала дівчина на ім'я Сенді.

— Від «бе» чую, — сказала якась інша, і вони знову захихотіли.

¹ З пісні «Wild About My Lovin'» гурту «Grateful Dead».

— Цить! — суворо наказала Рейчел.

Планшет заворушився швидше, виводячи А, Т, Б, К, О.

— Здрастуй, тату, я твоя дитина, — сказала Патті (прізвище Надін не пам'ятала) і нервово захихотіла:

— Це, мабуть, мій тато, який помер від серцевого нападу, коли мені було три роки.

— Воно пише далі, — сказала Сенді.

«К, А, Ж, Е...» — з натугою виводив планшет.

— Що тут відбувається? — прошепотіла Надін до високої незнайомої дівчини з кінським обличчям. Та дивилася на це явище не зводячи очей — руки в кишнях, на довгастому обличчі — гидлива міна.

— Дівки граються з тим, чого не розуміють, — сказала довгообраза. — Ось що тут відбувається, — ще тихіше прошепотіла вона.

— «БАТЬКО КАЖЕ ПАТТІ», — прочитала Сенді. — Усе правильно, це твій татусь, Патс.

Знову почулося хихотіння.

Дівчина з кінським обличчям носила окуляри. Тепер вона витягла руки з кишень комбінезона і зняла окуляри. Протерла їх і так само пошепки пояснила Надін.

— Планшет — то інструмент для екстрасенсів і медіумів. Для кінезіологів...

— Як ти сказала?

— Учених, які досліджують рух, взаємодію нервів і м'язів.

— А-а.

— Вони стверджують, що планшет насправді реагує на дрібні м'язові рухи, можливо, керовані не свідомістю, а підсвідомістю. Звичайно, медіуми з екстрасенсами кажуть, що планшет рухається під дією сил зі світу духів...

Новий вибух істеричного сміху дівчат, які зібралися навколо планшета. Надін подивилася через плече довгообразої дівчини і побачила, що там написано:

БАТЬКО КАЖЕ ПАТТІ ПРИПИНИ...

— Ходити в туалет так часто... — висунула гіпотезу одна з глядачок, і всі ще трохи посміялися.

— Хай там як, а вони просто дуркують із цією штукаю, та й усе, — пирхнула дівчина з кінським обличчям. — Це дуже нерозумно. І медіуми, і вчені стверджують, що автоматичне письмо може бути небезпечне.

— Духи сьогодні не надто дружні, як ти гадаєш? — спитала Надін легковажно.

— Можливо, духи *ніколи* не бувають особливо дружні, — косо глянувши на неї, сказала довгообраза. — Або з підсвідомого може здійснитися щось таке, до чого ти абсолютно не готова. Знаєш, описано випадки, коли автоматичне письмо абсолютно виходило з-під контролю. Люди божеволіли.

— Ой, то ти вже якось дуже глибоко копаєш. Це ж просто *гра*.

— Буває, що ігри раптом стають дуже серйозними.

Найгучніший вибух сміху поставив крапку в міркуваннях дівчини в окулярах, і Надін не змогла їй нічого відповісти. Та сама Патті впала з ліжка й реготала, тримаючись за живіт і слабко ворущаючи ногами. Повністю послання звучало так:

БАТЬКО КАЖЕ ПАТТІ ПРИПИНИ ЛІТАТИ В КОСМОС ІЗ ЛЕОНАРДОМ КАЦОМ

— Це все *ти!* — сказала Патті до Сенді, коли врешті відсміялася й змогла сісти.

— Ні, це не я, Патті, чесно!

— То був твій батько! З потойбіччя! Звідти! — сказала Патті інша дівчина, на думку Надін, добре відтворивши голос Бориса Карлоффа¹.

— Не забувай, що він на тебе дивиться, як будеш знову знімати труси на задньому сидінні Леонардового «доджа»!

Цей дотеп зустріли черговим вибухом сміху. Коли він угамувався, Надін проштовхалася до Рейчел і смикнула її за руку. Вона хотіла дізнатися завдання і тихенько втекти.

— Надін! — закричала Рейчел. Її очі весело блищали. Щоки розчервонілися, як троянди. — Сідай, дізнаймося, що тобі духи скажуть!

— Та ні, не треба. Я тільки прийшла дізнатися, що задавали з...

— Та ну те завдання в пень! Це *важливо*, Надін! Це особливий час! Тобі обов'язково треба спробувати. Сідай ось біля мене. Джейні, ти на той бік.

Джейні сіла навпроти Надін, і після наполегливих прохань Рейчел Тіммз Надін опинилася біля планшета; вісім її пальців злегка торкались одного з його кутів. Чомусь вона озирнулася через плече, шукаючи дівчину в окулярах. Та зважено кивнула їй, і флуоресцентні лампи вгорі відбилися в лінзах її окулярів та перетворили їх на два великі спалахи.

¹ Boris Karloff (1887—1969) — британський актор, відомий виконанням ролі Френкенштейна.

І тут стало страшно, згадала Надін, дивлячись на інший планшет у світлі ліхтарика, але ті слова, що вона казала дівчині в окулярах, знову їй згадалися: це ж просто гра, заради Бога, та що взагалі страшного може статися в місці, де під зав'язку напхалися дівчата і регочуть? Якщо існувала гірша атмосфера для викликання духів — чи злих, чи ні — то Надін просто не могла її уявити.

— А тепер тихо всі! — скомандувала Рейчел. — Духи, чи маєте ви що сказати нашій сестрі — спортсменці, відмінниці й просто красуні Надін Кросс?

Планшет не ворухнувся. Надін стало трохи ніяково.

— Іні-міні-чилі-біні!.. — тепер та дівчина, яка відтворювала голос Карлоффа, так само вдало відтворила голос лося Бульвінкля. — Духи готові *говорити!*¹

Знову сміх.

— Цитуйте! — наказала Рейчел.

Надін вирішила, що якщо жодна з дівчат не почне ворухити планшет і ніякого дурного послання він не напише, то вона зробить це сама, хай буде яке-небудь коротке й зрозуміле послання, наприклад: «БУУУ!», — тоді вона зможе дізнатися завдання і спокійно піти.

Щойно вона зібралася спробувати, як планшет різко смикнувся під її пальцями. Олівець намалював чорну діагональ на чистому аркуші.

— Стійте! Так нечесно, духи, не пересмикуйте, — сказала Рейчел дещо нервово. — Це ти, Надін?

— Ні.

— Джейні?

— Не-а. Чесно.

Планшет знову смикнувся, майже вириваючись із-під пальців, і ковзнув до верхнього лівого кута паперу.

— Ухтишка, — сказала Надін. — Ви відчули...

Відчули всі, хоча потім ні Рейчел, ні Джей Фаргуд із Надін про це не говорили. Та й вона теж не почувалася бажаною гостею в їхніх кімнатах. Немовби вони після того трохи її боялися.

Планшет раптом забився під їхніми руками: немовби вони торкалися крила машини, що стоїть із заведеним мотором. Вібрація була рівна й тривожна. Такий рух людина не може робити непомітно.

Дівчата притихли. На їхніх обличчях був особливий вираз: людей, які пришли на сеанс, де сталося щось на диво справжнє, чи то

¹ Цитата з серії мультика «Роккі і Бульвінкль», в якій герої проводять спиритичний сеанс.

крутиться стіл, чи невидима рука стукає по стіні, чи в медіума з ніздрів іде сіра, як дим, телеплазма. То був нажахано-чекальний вираз: їм хотілося і щоб оте, що почалося, припинилося, і щоб воно не припинялося. То був вираз страшного, розгубленого хвилювання... і з цим виразом людське обличчя більше схоже на череп, який завжди розташований зовсім неглибоко під шкірою.

— Припиніть! — раптом закричала дівчина з кінським обличчям. — Зараз же припиніть, а то пошкодуєте!

А Джейн Фаргуд закричала на повен голос:

— *Я не можу прибрати пальці!*

Хтось тихо, здушено скрикнув. Водночас Надін зрозуміла, що її власні пальці теж прилипли до дошки. М'язи її рук напружились, але, попри всі зусилля, пальці залишилися на планшеті.

— Гарзд, пожартували, й годі, — сказала Рейчел напружено, злякано. — Хто...

Але раптом планшет почав писати.

Він рухався блискавично, тягнучи пальці за собою, смикаючи руки туди-сюди — це виглядало б смішно, коли б не безпорадні, загнані вирази на обличчях всіх трьох дівчат. Надін пізніше згадувала, що її руки ніби причепилися до автоматичного тренажера. До того письмо було витягнуте, літери кривобокі — немовби їх писала семирічна дитина. А цей почерк був рівний і потужний... великі, з нахилом літери через усю білу сторінку. Щось у них було водночас рішуче і порочне.

«НАДІН НАДІН НАДІН, — писав планшет, — ЯК Я КОХАЮ ТЕБЕ НАДІН БУДЕШ МОЄЮ КОХАТИМЕШ МЕНЕ НАДІН БУДЕШ МОЄЮ КОРОЛЕВОЮ ЯКЩО ТИ ЯКЩО ТИ ЯКЩО ТИ БУДЕШ ЧИСТОЮ ДЛЯ МЕНЕ ЯКЩО БУДЕШ НЕТОРКАНОЮ ДЛЯ МЕНЕ ЯКЩО БУДЕШ МЕРТВОЮ ДЛЯ МЕНЕ МЕРТВОЮ»

Планшет різко пересунувся вниз, убік — і знову почав, уже нижче.

«ТИ МЕРТВА З УСІМА ІНШИМИ НАДІН ТИ В КНИЗИ СМЕРТІ З УСІМА ІНШИМИ НАДІН ГНИЄШ ІЗ НИМИ ЯКЩО НЕ ЯКЩО НЕ»

І зупинився. Олівець постукував об папір. Надін думала — сподівалася, як же вона сподівалася, — що це вже скінчилося, але олівець кинувся знову до краю аркуша і почав знову. Джейн жалісно скрикнула. Обличчя решти дівчат були нажахані, бліді овали здивування й відчаю.

«СВІТ СВІТ СКОРО СВІТ ЗАГИНЕ А МИ МИ МИ НАДІН НАДІН Я Я Я МИ МИ МИ БУДЕМО МИ БУДЕМО МИ»

І літери неначе заволали через усю сторінку:

«МИ В ДОМІ МЕРТВИХ НАДІН»

Останнє слово прокричалося через увесь аркуш великими джоймовими літерами, і планшет закрутився, проїхав столиком, залишаючи довгий графітний слід безсловесним завиванням. Упав на підлогу й розколовся надвое.

На мить запала вражена тиша, яка немов скувала всіх, а потім Джейн Фаргуд заплакала, забилася в істериці. Скінчилося тим, що кастелянша піднялася подивитися, що ж робиться вгорі, згадувала Надін, і вона вже збиралася викликати для Джейн «швидку», коли дівчина трохи оволоділа собою.

Поки все це діялося, Рейчел Тімміз сиділа на ліжку, тиха і бліда. Коли кастелянша і більшість дівчат (у тому числі й довгообраза в окулярах, яка, звичайно, відчула, що немає пророка у своїй вітчизні) пішли, вона спитала Надін дивним, безбарвним голосом:

— Це хто був, Надін?

— Не знаю, — чесно зізналася Надін. Вона не мала жодного уявлення. Ще не мала.

— І почерк не впізнаєш?

— Ні.

— Ну, може, ти краще візьми оце... оце послання з потойбіччя, чи що воно таке... та й ходи до себе.

— Це ж ти мене просила сісти! — спалахнула Надін. — Ну звідки мені було знати, що... що станеться отаке? Я це взагалі з ввічливості зробила, Боже ж ти мій!

У Рейчел заговорила совість, вона почервоніла, навіть трохи вибачилась. Але Надін після того не була про неї особливо високої думки, а Рейчел Тімміс була однією з дуже небагатьох дівчат, з якими Надін справді близько дружила протягом перших трьох семестрів коледжу.

Відтоді до цього дня вона ні разу не торкалася ніяких фанерних павуків.

Але час... ну що, таки настав час, правда?

Атож.

Серце Надін гучно билось, вона сіла коло столика для пікніка і злегка торкнулася пальцями двох із трьох боків планшета. Вона відчула, як той пульсує під пучками, і майже одразу подумала про машину, що стоїть із ввімкненим мотором. Тільки за кермом хто? І правда, хто? Хто зайде в машину, захлопне двері, покладе на кермо засмаглі руки? Чия нога, важка й брутальна, взута в старий запошений ковбойський чобіт, натисне на газ і повезе її... куди?

*Водію, куди везеш?*¹

Надін, якій уже годі було шукати допомоги, сподіватися підтримки, сиділа, випроставшись, на гребені гори Флегстафф у чорній траншеї передранкових годин, широко розкривши очі, з найгострішим відчуттям перебування на межі.

Вона дивилася на схід, але відчувала, що його присутність насувається на неї ззаду, тисне, тягне додолу, немов тягар — мертве тіло на дно: темна присутність Флегґа насувалася рівними, невблаганними хвилями.

Десь темний чоловік стояв на борту ночі, і вона промовляла два слова, наче накликаючи всіх чорних духів, які будь-коли існували, — накликала, запрошувала:

«Скажіть мені».

І під її пальцями планшет почав писати.

РОЗДІЛ 54

*Витяг із протоколу зборів
Постійного комітету Вільної зони*

19 серпня 1990 р.

Збори відбулися в помешканні Стю Редмана і Френ Голдсміт. Усі члени Комітету присутні.

Стю Редман привітав усіх, у тому числі себе, з тим, що нас обрали в Постійний комітет. Висунув пропозицію скласти листа з подякою Гарольду Лодеру з тим, щоб усі члени Комітету підписалися під ним. Прийнято одностайно.

СТЮ: Коли ми подбаємо про старе, то Глен Бейтман має сказати дві речі. Які саме, я знаю не більше, ніж ви, але підозрюю, що одна з них стосується майбутніх публічних зборів. Правда, Глене?

ГЛЕН: Я дочекаюся своєї черги.

СТЮ: О, лисий, анекдот у тему. Старий п'яниця відрізняється від старого лисого професора тим, що професор спочатку дочекається своєї черги, а тоді проговорить вам вуха.

ГЛЕН: Дякую за таку перлину мудрості, Східний Техасе.

Френ визнала, що Стю з Гленом чудово проводять час, але висловила зацікавленість у тому, щоб перейти до суті, бо всі її улюблені передачі по телевізору починаються о дев'ятій. Цей коментар зустріли більшим сміхом, ніж він, мабуть, заслуговував.

¹ Цитата зі пісні «The End» гурту «Doors».

Першим справжнім пунктом порядку денного була розвідка на Захід. У підсумку Комітет прийняв рішення попросити Суддю Фарріса, Тома Каллена і Дейну Юргенс іті.

Стю запропонував, щоб люди, які висунули кандидатури розвідників, і обговорили з відповідними людьми цю справу: Ларрі Андервуд — із Суддею, Нік — із Томом з допомогою Ральфа Brentnera, а Сью — з Дейною.

Нік сказав, що на роботу з Томом може знадобитися кілька днів, а Стю сказав, що це викликає питання, коли ж відсилати експедицію. Ларрі сказав, що їх не можна відсилати всіх разом, бо їх так усіх разом можуть спіймати. Далі він зауважив, що і Суддя, і Дейна, певне, здогадуватимуться, що ми відправимо більш ніж одного шпигуна, але не знаючи, кого саме, щоб не вибовкнули. Френ сказала, що «вибовкнули» — це навряд чи вдале слово, з огляду на те, що той чоловік на заході може з ними зробити — коли він узагалі людина.

ГЛЕН: Я б на твоєму місці не налаштовувався б так похмуро, Френ. Якщо вважати Супротивника хоч трохи тямущим, то він розумітиме: ми не будемо давати нашим агентам — гадаю, їх можна назвати так — ніякої інформації, яку вважаємо життєво важливою для своїх інтересів. Він розуміє, що від тортур ніякої особливої користі не буде.

ФРЕН: То ви хочете сказати, що він їх по голівці погладить і скаже більше такого не робити? Мені думається, він їх катуватиме просто тому, що йому це *подобається*. Що ви на це скажете?

ГЛЕН: Та, мабуть, мені немає чого тут сказати.

СТЮ: Рішення прийнято, Френні. Ми домовилися, що посилаємо наших людей на ризик, і ми розуміємо, що це рішення нам далось невесело.

Глен запропонував, щоб ми попередньо домовилися на такий план: Суддя вирушить 26 серпня, Дейна — 27-го, а Том — 28-го, кожен не знаючи про інших, різними шляхами. Таким чином можна буде донести все, що треба, Томові, додав він.

Нік сказав, що, крім Тома Каллена, якому час повернення навіть під гіпнозом, решта двоє хай повертаються тоді, коли побачать слушну нагоду, але чинником може стати й погода: до першого тижня жовтня в горах можуть початися сильні снігопади. Нік порадив кожному з них провести на заході не більш ніж три тижні.

Френ сказала, що вони можуть зробити гак півднем, якщо сніг випаде рано, але Ларрі не погодився, зауваживши, що хребет

Сангре-де-Крісто може стати на заваді, тоді вже взагалі хоч через Мексику обходь. А якщо вони так учинять, то до весни їх не побачать.

Ларрі сказав, якщо річ у цьому, то краще вже давати старт Судді. Він запропонував 21 серпня, післязавтра.

Це закрило тему розвідників... чи шпигунів, якщо це вам більше подобається.

Тоді слово дали Гленові, і далі цитую за звукозаписом:

ГЛЕН: Я хочу перенести те, що ми називаємо наступними публічним зборами, на 25 серпня і запропонувати кілька речей до обговорення на них.

Почну з того, що вас, мабуть, здивує. Ми прикидаємо, що в Зоні приблизно шістсот людей, а Ральф вів гідні захоплення, точні записи кількості людей у великих групах, які до нас прибували, й наші оцінки кількості населення ґрунтуються на цих даних. Але ж люди прибували й жменьками — можливо, по десятку на день у середньому. То сьогодні трохи раніше я пішов до парку Чотоква з Лео Роквеєм, і ми полічили місця в глядацькій залі. Нарахували шістсот сім. Чи це ні про що вам не говорить?

Сью Стерн сказала, що такого не може бути, бо люди стояли позаду і в проходах, коли не могли сісти. Тоді ми всі зрозуміли, до чого веде Глен, і, гадаю, доречним буде сказати, що Комітет неначе блискавкою вдарило.

ГЛЕН: Ми не маємо способу оцінити точно, скільки стояло і сиділо на сходах у залі, але я пам'ятаю збори доволі добре і маю сказати, що за якнайскромнішими оцінками — принаймні сотня. Тож, як бачите, нас тут, у Зоні, вже понад сімсот. У результаті моїх і Лео досліджень пропоную на великих зборах запровадити Комітет із перепису населення.

РАЛЬФ: Ох ти ж — бля буду! Як же я не додумався!

ГЛЕН: Ні, ти тут не винен. Ти й так між стількома справами розриваєшся, Ральфе, і, гадаю, ми всі погодимося, що вони в тебе йдуть чудово.

ЛАРРІ: Оце так — нічого собі!

ГЛЕН: ...але навіть якщо до нас приходять четверо людей на день, усе одно за тиждень набігає майже тридцять. А мені думається, на день з'являється людей дванадцять-чотирнадцять. Вони на палають бажанням прибігти до когось із нас і оголосити про своє прибуття, звичайно, а без матінки Ебігейл нема де їх рахувати, щойно вони прибувають.

Френ Голдсміт підтримала пропозицію Глена винести на порядок денний зборів 25 серпня питання Комітету з перепису населення, який має вести реєстр усіх громадян Вільної зони.

ЛАРРІ: Я обома руками «за», якщо для цього є хороша, практична причина. Але...

НІК: Але що, Ларрі?

ЛАРРІ: Ну... в нас іще так багато клопотів — чи так уже обов'язково з отими бюрократичними папірцями мудохатися?

ФРЕН: Я зараз бачу тільки одну серйозну причину, Ларрі.

ЛАРРІ: Яку?

ФРЕН: Ну, коли Глен має рацію, то нам треба для наступних зборів готувати більше приміщення. Такі справи. Якщо до двадцять п'ятого нас стане вісімсот, то ми ж їх не запхаємо всіх у глядацьку залу в парку.

РАЛЬФ: Боже, а я ж про це й не подумав. *Казав* я вам, що для цієї роботи не годжуся!

СТЮ: Розслабся, Ральфе, в тебе все чудово виходить.

СЬЮ: То де ж нам, у чорта, збори проводити?

ГЛЕН: Зачекайте, зачекайте. Усе по черзі. Тут, чорт забирай, пропозицію висунуто!

Рішення вністи питання Комітету з перепису населення до порядку денного наступних публічних зборів було проголосовано 7 проти 0.

Тоді Стю запропонував провести збори 25 серпня в глядацькій залі «Мунцінгер» при місцевому університеті, яка вміщує понад тисячу людей.

Глен попросив слова й отримав.

ГЛЕН: Перш ніж рухатися далі, я б хотів назвати ще одну суттєву причину для Комітету з перепису, серйознішу, аніж знати, скільки випивки й чипсів брати на вечірку. Ми *маємо* знати, хто приходить... але також і хто йде від нас. Гадаю, такі теж є, розумієте. Може, це просто параноя, але я готовий присягнути: були такі обличчя, які я довгий час бачив, а зараз їх не видно. От, наприклад, після глядацької зали Чотоква ми з Лео пішли до будинку Чарлі Імпенінга. І вгадайте, що там було? Будинок порожній, речей Чарлі нема, велосипеда теж.

Вигуки в залі, а також лайка, яку, попри всю її колоритність, наводити тут не буду.

Тоді Ральф спитав, яка користь від знання, хто вибув. Він зауважив, що, можливо, такі люди, як Імпенінг, і хотіли йти до темного

чоловіка, то без них і краще. Дехто з членів Комітету зустріли ці слова оплесками, зокрема Ральф, який зашарівся, немов школяр, якщо можна додати таке зауваження.

СБЮ: Ні, я розумію, що має на увазі Глен. Це означає постійний витік інформації.

РАЛЬФ: То що робити? У тюрму їх саджати чи що?

ГЛЕН: Хоч як некрасиво це звучить, мені здається, нам годиться всерйоз над цим замислитися.

ФРЕН: Ні, пане добродію. Засилати шпигунів... це я ще можу перенести. Але саджати за ґрати людей за те, що їм не подобається, що і як ми тут робимо? Глене, Господи! Це вже якась таємна поліція!

ГЛЕН: Так, десь до цього й доходить. Але наша позиція надзвичайно хистка. Ти ставиш мене в позицію людини, яка виправдовує репресії, і мені це видається дуже несправедливим. От я до вас звертаюся: ви хочете, щоб витік мізків тривав далі, з огляду на нашого Супротивника?

ФРЕН: Усе одно мені це огидно. У п'ятдесяті роки в Джо Маккарті¹ за ворога був комунізм. У нас тепер — темний чоловік. Яка краса!

ГЛЕН: Френ, а ти готова до ситуації, що хтось винесе звідси в кишені життєво важливу інформацію? Наприклад, те, що матінка Ебігейл зникла?

ФРЕН: Йому це може розповісти Чарлі Імпенінг. А яка ще в нас важлива інформація, Глене? Здебільшого ми хіба не ходимо манівцями, не знаючи ніякої розгадки?

ГЛЕН: А ти хочеш, щоб він знав, скільки нас? Що в нас із технікою? Що в нас навіть лікаря ще немає?

Френ сказала, що хай уже краще буде так, ніж починати ув'язнювати людей за те, що їм не подобається, як ми ведемо справи. Стю запропонував узагалі припинити обговорення ідеї про ув'язнення з огляду на розбіжність поглядів. Пропозицію було прийнято, проти був тільки Глен.

ГЛЕН: Краще б вам звикнути до думки, що рано чи пізно доведеться цим займатись, і скоріше рано, ніж пізно. Чарлі Імпенінг, який усе розкаже Флеггові, — то вже дуже погано. Просто треба спитати себе, чи ви хочете помножити те, що знає Імпенінг, на якийсь теоретичний ікс-фактор. Ну хай, ви ж проголосували не обговорювати. Але є ще одна річ: за нас проголосували загалом, не на якийсь час —

¹ Сенатор, який ініціював переслідування та репресії «антиамериканськи» налаштованих людей.

ви над цим замислювалися? Ми не знаємо, служимо ми тут шість тижнів, шість місяців чи шість років. Я би запропонував рік... оце й буде, як висловився Гарольд, кінець початку. Я б виставив питання про оцей річний термін на наступні загальні збори.

І ще одне — і все. Ми наразі маємо правління за допомогою міських зборів, де ми — обрані представники. Якийсь час усе буде добре, поки тут буде близько тисячі людей, а коли стане забагато, то на збори здебільшого ходитимуть люди й групи, які збиратимуться вирішувати власні питання: фторування води, запровадження якогось прапора тощо. Я пропоную серйозно замислитися, як перетворити Боулдер на республіку до кінця наступної зими чи початку весни.

Пропозицію Глена було обговорено неофіційно, але ніяких дій щодо неї не відбулося. Нік отримав слово і доручив читання Ральфові.

НІК: Я пишу це вранці дев'ятнадцятого числа, готуючись до вечірніх зборів, і попрошу Ральфа прочитати це в останню чергу. Інколи дуже важко бути німим, але я намагався обдумати всі можливі наслідки того, що пропоную. Я б хотів, щоб оце було поставлено на порядок денний наступних загальних зборів: «Запровадити у Вільній зоні Відділ закону і порядку на чолі зі Стю Редманом».

СТЮ: Ох ти ж, блін, і нависив на мене, Ніку!

ГЛЕН: Цікаво. От ми й вертаємося до того, про що говорили. Хай закінчить, Стюарте — потім відповіси.

НІК: Штаб-квартира Відділу закону і порядку буде в приміщенні окружного суду Боулдера. Стю отримає повноваження призначити до тридцяти людей чи понад тридцять, як проголосує більшість Комітету Вільної зони, чи понад сімдесят за голосуванням більшості громадян Вільної зони на загальних зборах. Цю резолюцію я б хотів бачити в наступному порядку денному. Звичайно, ми можемо підтримувати це до посиніння, але нічого не вдасться, якщо не погодиться сам Стю.

СТЮ: Чорт, правильно!

НІК: Нас уже настільки багато, що справді *потрібен* якийсь закон. Без нього все почне розвалюватися. Був випадок — Джерінгер: хлопець катався на швидкій машині по Перл-стрит туди-сюди. Урешті розбив її, на щастя, відбувся різаною раною на лобі. А міг і вбитися, і вбити когось ще. Усі, хто його бачив, розуміли, що пахне аварією: «ЖИТ-ТЯ, а це пишеться “аварія”», як сказав би Том. Але ніхто не відчував, що може його спинити, бо просто не мали влади. Це раз. Потім от є такий Річ Моффат. Може, дехто з вас уже знає, хто такий

Річ, а для тих, хто не знає, — то, напевне, єдиний реальний алкогольік у Зоні. Він непоганий дядько, коли тверезий, а п'яним узагалі не тямить, що робить, а він здебільшого ходить п'яний. Три-чотири дні тому він набрався і надумав побити всі дзеркальні вікна на Арапаго. Зараз я з ним поговорив, коли він протверезів трохи, — як міг, записки пишучи, — і йому стало дуже соромно. Він показав, де пройшов, сказав: «Ось поглянь. Ось глянь, що я накоїв. Тут же скло по всьому тротуару! А якщо дитина пораниться? Я винний буду...»

РАЛЬФ: От зовсім не співчуваю. Ну зовсім.

ФРЕН: Ну Ральфе. Усі ж знають, що алкоголізм — це хвороба.

РАЛЬФ: Хвороба — теж мені. Бухають, та й все.

СТЮ: Ви обоє порушуєте порядок! Замокніть.

РАЛЬФ: Вибач, Стю. Я від листа відволікатися не буду.

ФРЕН: А я щонайменше дві хвилини помовчу, пане голово. Обіцяю!

НІК: Коротше кажучи, я знайшов мітлу, дав Річеві, і той майже все за собою прибрав. І справу хорошу зробив. Але він слушно спитав, чого ж ніхто його не зупинив. Раніше такі люди, як Річ, не могли пити все міцне бухло підряд скільки заманеться, вони здебільшого вживали вино. А зараз навколо на полицях — гігантська кількість алкоголю, бери і пий. І понад те, я справді вважаю, що Річеві ні в якому разі не можна було дозволяти бити друге вікно, а він на три квартали перебив усі вікна з південного боку вулиці. Припинив, бо втомився. І ось іще приклад. Був випадок, коли чоловік, якого я тут не називатиму, виявив, що його жінка, яку теж не називатиму, проводить тиху годину в ліжку з третьою особою. Мабуть, усі розуміють, про кого я говорю.

СБЮ: Здається, розуміємо: про здоровенного дядька з великими кулаками.

НІК: Так от, оцей чоловік побив і третю особу, і жінку. Я не вважаю, що для нас зараз має значення, хто був правий, а хто винний...

ГЛЕН: Ти помиляєшся, Ніку.

СТЮ: Хай договорить, Глене.

ГЛЕН: Але потім я б волів до цього повернутися.

СТЮ: Гарзд. Ральфе, продовжуй.

РАЛЬФ: Ага — я вже скоро все.

НІК: ...бо це означає: цей чоловік скоїв карний злочин — напад із побиттям, а при тому гуляє на свободі. Із цих трьох випадків громадян він хвилює найбільше. У нас «плавильний казан», дуже мішане суспільство, і в ньому ще буде чимало конфліктів і тертя. Я не хотів би в Боулдері бачити закон джунглів. Уявіть ситуацію,

якби цей чоловік узяв із ломбарду револьвер 45 калібру і застрелив би обох, а не побив. Тоді в нас тут ходив би на свободі вбивця.

СБЮ: Боже, Нікі, що це таке? Така от «думка дня»?

ЛАРРІ: Так, воно некрасиво, але він має рацію. Є така стара приповідка, моряки, здається, так кажуть: «Коли щось *може* піти не так, воно *підє* не так».

НІК: Стю вже головував і на публічних, і на приватних зборах, тож люди вже бачать у ньому авторитет. І як людина Стю, на мою думку, хороший.

СТЮ: Дякую на доброму слові, Ніку. Мабуть, ти ніколи не помічав, що я ношу черевики на платформі. Але якщо серйозно, я погоджуся на це, коли ви справді цього хочете. Роботу цю прибиту я собі не хотів: із того, що я бачив у Техасі, поліція здебільшого займається тим, що чистить тобі сорочку, якщо тебе обригав який-небудь Річ Моффат, чи відшкрібає таких ідіотів, як Герінгер, від асфальту. Тільки про одне попрошу: коли винесемо це на загальні збори, то встановіть такий самий річний термін, як і з Комітетом. І я дам усім чітко зрозуміти, що рік — і я з цієї посади йду. Якщо можна, добре?

ГЛЕН: Гадаю, я можу за всіх нас погодитися. Хочу подякувати Нікові за пропозицію, яка, по-моєму, є геніальною. І підтримую.

СТЮ: Гарзд, виносимо на голосування. Обговорення буде?

ФРЕН: Так, буде. У мене є питання. А якщо тобі голову відстрелять?

СТЮ: Я не думаю...

ФРЕН: Аякже, *не думаєш*. Ти *не думаєш*. А що Нік мені скаже, якщо вийде *не так*, як ти думаєш? «Вибач, Френ»? Оце він мені скаже? «Твій чоловік лежить в окружному суді з діркою в голові, і я вважаю, що ми припустилися *помилки*»? Ісусе-Маріє, мені народжувати, а ви тут надумали робити з нього *Пата Гарретта*¹!

Обговорення тривало ще десять хвилин, здебільшого не по суті; а Френ, ваша покійрна секретарка, проревілась і взяла себе в руки. Проголосували за призначення Стю маршалом Зони 6 проти 1, і цього разу Френ не переголосувала. Глен попросив слова, бажаючи щось сказати перед закриттям.

ГЛЕН: Це знову зауваження між іншим, не для голосування, а для роздумів. З огляду на третій приклад, наведений Ніком як проблема закону і порядку. Він виклав ситуацію і завершив це словами, що нам не треба перейматися, хто там був правий, хто

¹ Відомий захисник закону часів Дикого Заходу. Працював барменом, мисливцем, митником, згодом став шерифом.

винний. Я вважаю, то помилка. Я переконаний, що Стю — один із найбільш справедливих людей з тих, кого я знаю. Але *правопорядок без суду — це не є справедливість*. Це просто вігіліантизм — закон кулака. Тепер уявімо, що той чоловік узяв пістолет і застрелив жінку та її коханця. Потім уявімо, що Стю, наш маршал, приходиться, бере його за барки й саджає в холодну. І що далі? Скільки його там тримати? За законом ми взагалі не маємо його там тримати, принаймні за конституцією, яку вчора ввечері ратифікували, бо там сказано, що людина є невинною, доки протилежне не доведено в законному суді. А так, виходить, ми його триматимемо під замком. Ми не будемо почуватися безпечно, якщо він ходитиме по вулицях! Тож ми таке зробимо, хоча це й суперечить конституції, бо коли конституційність змагається з безпекою, має перемогти безпека. Але нам належить зробити безпеку й конституційність синонімами щонайшвидше. Треба подумати про судову систему.

ФРЕН: Це дуже цікаво, і я згодна, що нам слід над цим подумати, але зараз пропоную закрити засідання. Уже пізно, я дуже стомилася.

РАЛЬФ: Еге ж, я підтримую. Поговоримо про це наступного разу. Отак винаходить країну заново — значно складніше, ніж мені здавалося спочатку.

ЛАРРІ: Амінь.

СТЮ: Пропонується закритися. Як вам це, люди?

За закриття проголосували 7 проти 0.

Френсіс Голдсміт, секретар

— — —

— Чому ти зупиняєшся? — спитала Френ, коли Стю поволі підїхав до бордюру і спустив ноги. — Лише квартал лишається.

Очі в неї ще лишалися червоними після плачу на зборах, і Стю подумав, що ніколи не бачив її такою втомленою.

— Оце з маршалом... — почав він.

— Стю, я не хочу говорити про це.

— Ну хтось же має це робити, сонечко. І Нік має рацію. Мене логічно обрали.

— На хрін логіку. А я, а дитина? У нас ти що, логіки не бачиш, Стю?

— Мені треба знати, чого ти хочеш для дитини, — тихо, лагідно промовив він. — Ти мені хіба не достатньо казала? Ти ж хочеш привести її в не зовсім божевільний світ. Ти хочеш їй — чи йому — безпеки. І я хочу. Але я не буду казати це перед усіма. Це — між нами. Ви з дитиною — це якраз головні причини того, що я погодився.

— Розумію, — сказала вона тихо, здушено.

Він узяв її за підборіддя й підняв її обличчя. Усміхнувся їй, а вона спробувала усміхнутись у відповідь. Усмішка вийшла слабка, по щоках потекли сльози, але це вже було краще, ніж не усміхатися.

— Усе буде добре, — сказав він.

Вона поволі хитала головою, й окремі сльозинки летіли в теплий літній вечір.

— Я не думаю, — промовила вона. — Ні, мені так не здається.

— — —

Вона лежала вночі без сну і думала, що тепло буває тільки від горіння — за це Прометею виклювали очі, — а любов завжди приходить із кров'ю.

І в її серце закралася дивна певність і втамувала біль, немов якась повільна анестезія: урешті вони опиняться по коліно в крові. Від цієї думки їй захотілося обхопити живіт захисним рухом, і вона зловила себе на тому, що вперше за багато тижнів думає про свій сон: темний чоловік, його страшна посмішка... і покручений вішак.

— — —

Гарольд Лодер у вільний час не тільки ходив із групою добровольців на розшуку матінки Ебігейл, а ще й працював у Поховальному комітеті, і 21 серпня провів день у кузові самоскида з ще п'ятьма людьми, усі в чоботях, захисних костюмах і міцних гумових рукавичках. Голова Поховального комітету, Чед Норріс, був на Місці поховання № 1, як він сам його називав спокійно і страшно. Розташоване воно було в десяти милях на південний захід від Боулдера, там, де раніше відкритим способом видобували вугілля. Було воно таке саме голе й похмуре, як місячні гори, під палючим сонцем серпня. Чед неохоче погодився на цю посаду, бо колись був помічником трунаря в Моррістауні, штат Нью-Джерсі.

— Це ніяке не поховання, — сказав він на автобусній зупинці між вулицями Арапаго і Волнат, де збирався перед роботою Поховальний комітет. Чиркнув сірником, закурих «вінстон» і посміхнувся до двадцятьох людей, що сиділи навколо. — Це не поховання, а поховання поховання, якщо ви розумієте, про що я.

У гурті кілька людей натягнуто посміхнулися, з них Гарольд найсильніше. У животі в нього весь час бурчало, бо він не наважився поснідати. З огляду на природу роботи, він боявся, що сніданок у ньому не втримається. Він би міг обмежитися пошуками матінки

Ебігейл, і ніхто б йому ані слова на це не сказав, хоча кожній мислячій людині у Вільній зоні було очевидно (якщо крім нього там ще лишалися мислячі люди, щодо чого можна було б посперечатися), що її пошуки групою з п'ятнадцяти людей — це сміховинно, з огляду на тисячі квадратних миль порожніх полів і лісів навколо Боулдера. Та й, звичайно, вона взагалі могла з Боулдера не виходити, про що, здається, ніхто не замислився (що Гарольда зовсім не дивувало). Вона могла оселитися в будь-якому будинку поза центром і, не обходячи всі будинки по черзі, її теж вони б ніяк не знайшли. Редман і Андрос жодним чином не протестували, коли Гарольд запропонував, щоб Комітет із пошуків працював вечорами й у вихідні, тож Гарольд зрозумів, що ті теж зі зникненням змирились і вважали його закритою справою.

Він міг би займатися тільки цим, але кого найдужче люблять у громаді? Кому найбільше довіряють? А тому, звичайно, хто робить брудну роботу і при цьому всміхається. Тому, хто робить таку роботу, на яку ти наважитися не можеш.

— Це буде як ховати дрова, — пояснив Чед. — Якщо ви візьметеся до справи з цією думкою, то все буде гаразд. Комусь із вас доведеться проблюватися просто одразу. Тут немає чого соромитися: просто постарайтеся відійти кудись, де вас решті не буде видно. А коли вже поблюєте, то вам буде легше про це думати: дрова. Просто дрова.

Чоловіки презирились, їм було незатишно.

Чед поділив групу на команди по шестеро. Він і ті двоє, що лишилися, поїхали готувати місце для тих, кого привезуть. Кожній з команд дали певний район міста для роботи. Гарольдова машина весь день працювала в районі Тейбл Меса, поступово просуваючись на захід від виїзду з платного шосе Денвер — Боулдер. Вулицею Мартін-драйв до перетину з Бродвеем. Тридцять Дев'ятою, а потім назад Сороковою. Приміські будиночки, яким зараз уже близько тридцяти років, збудовані ще тоді, коли в Боулдері щойно почалося різке зростання населення, будинки з одним поверхом над землею, одним під землею.

Чед дістав протигазу з місцевого військового складу Національної гвардії, але вони їм не знадобилися до обіду (обіду? Якого обіду? У Гарольда він складався з банки яблучної начинки для пирогів — більше він не наважився нічого з'їсти), а після обіду вони ввійшли до церкви Святих останніх днів у нижній частині Тейбл-Меса-драйву. Люди прийшли туди, уражені чумою, і померли тут — сморід стояв жахливий.

— Дрова... — промовив один із колег Гарольда високим, гидливим голосом, зі сміхом, а Гарольд розвернувся і, хитаючись, пішов назад повз нього. Зайшов за ріг красивої цегляної будівлі, де раніше була виборча дільниця, випустив із себе яблука і виявив, що Норріс сказав правду: йому полегшало.

Щоб винести з церкви всі тіла, вони працювали до вечора і два рази ганяли машину. Тільки двадцять людей, думав Гарольд, — і вони мають прибрати всі трупи в місті. Це майже смішно. Велика частина попереднього населення Боулдера розбіглася, як зайці, через чутку про Центр тестування повітря, але все одно... Гарольд сподівався, що Поховальний комітет зростатиме разом із населенням, і малоймовірно, що більшість тіл буде поховано до першого серйозного снігопаду (щоправда, він не збирався сидіти тут аж до того часу), і більшість людей так і не дізнаються, наскільки реальною була загроза нової епідемії — до якої вони імунітету не мали.

Комітет Вільної зони просто фонтанує яскравими ідеями, зневажливо подумав він. Комітет почуватиметься просто чудово... звісно, поки в них буде старий добрий Гарольд Лодер, який позав'язує всі шнурки. От для цього старий добрий Гарольд годиться, а для роботи в їхньому смердючому Постійному комітеті — хуй. Боже мій, ні-ні. Усе він не годився, усе не дотягував — щоб зустрічатися з головною красунею класу в середній школі Оганквіта, та навіть зі шльондрою якою-небудь. Господи Боже, ні, тільки не Гарольд. Згадаймо, шановні, що коли вже повертатися до того провербального місця, де тварина родини ведмежих спорожнила кишечник у гречці, то тут немає ні предмета для аналізу, ні логіки, ні навіть простого здорового глузду. Якщо ми дійдемо до цього, то все зведеться, бля, до конкурсу краси!

Ну, дехто все пам'ятає. Хтось веде всьому лік, малята. І зветься цей хтось — а можна барабанний дріб, маестро? — Гарольд Емері Лодер.

Тож він повернувся до церкви, витираючи рот і посміхаючись, як тільки вмів, і кивком повідомив, що готовий продовжувати. Хтось поплескав його по спині, Гарольд вишкірився ще ширше й подумав: «Колись тобі лапу за це відірвуть, ти, гівна кусок».

Останній раз вони їхали о 16:15 з повним кузовом уже останніх трупів Останніх днів. У місті машина мусила складно лавірувати між машин, що блокували дорогу, але на трасі Колорадо-119 цілий день працювали три тягачі, прибираючи ті машини в канави обабіч дороги. Вони там лежали, немов іграшки, що їх перевернув якийсь малюк-велетень.

На місці поховання вже були дві помаранчеві вантажівки. Навколо стояли люди, знявши рукавиці, і пальці в них на кінчиках побіліли й поморщилися від того, що цілий день ходили з гумою на спітнілих руках. Палили, безладно балакали. Більшість були дуже бліді.

Норріс і два його помічники тепер перейшли до науки. Вони розстелили на кам'янистій землі великий шмат поліетилену. Норман Келлогґ, луїзіанець, який вів Гарольдову машину, задом під'їхав до його краю. Кузов із гуркотом відкрився, і перші тіла посипалися на пластик, як частково затверділі ганчір'яні ляльки. Гарольд хотів відвернутись, але боявся, що інші можуть вважати це за слабкість. Дивитися йому було не так уже й страшно: його нервував звук. Звук, із яким вони падали на те, що мало стати їхнім саваном.

Двигун загув басовитіше, і почулося гідравлічне рипіння від піднімання кузова. Тепер тіла посипалися гротескним дощем з людей. Гарольд на мить відчув жаль, такий глибокий, як біль. «Дрова, — подумав він. — Наскільки ж це правда. І оце все від них залишилося. Просто... дрова».

— *Гайда!* — крикнув Чед Норріс, і Келлогґ провів машину вперед і закрити кузов. Чед і його помічники взялися за пластикові граблі, і тепер Гарольд усе-таки відвернувся, вдаючи, що дивиться, чи не збирається на дощ, і не тільки він, — але почув звук, який буде переслідувати його у снах — і то був звук дрібних грошей, які сипалися з кишень мертвих, коли Чед і його помічники працювали граблями, рівномірно розкладаючи трупи. Падіння монет на пластик безглуздо нагадало Гарольдові дитячу настільну гру «жабки-стрибунці». Нудотно-солодкий запах розкладу здійнявся в тепле повітря.

Коли він озирнувся, троє людей над силу з'єднували пластиковий саван, крекчучи від напруження. Ще кілька людей, серед них і Гарольд, долучилися. Чед Норріс дістав великий промисловий степлер. Через двадцять хвилин уже частину справи було зроблено, і пластик великою желатиноюю капсулою лежав на землі. Норріс заліз у кабінку яскраво-жовтого бульдозера і завів двигун. З бухання опустився подряпаний ківш. Бульдозер рушив уперед.

Чоловік на ім'я Вейзак, також із машини Гарольда, відійшов убік, шкандибаючи, рухами погано контрольованої маріонетки. У його пальцях тремтіла цигарка.

— Слухай, я не можу на це дивитися, — сказав він, проходячи повз Гарольда. — Просто сміх та й годі. Ніколи не розумів, що я юдей, до сьогоднішнього дня.

Бульдозер, підштовхуючи, покотив великий пластиковий пакунок у бік довгої прямокутної ями. Чед дав задній хід, вимкнув двигун, виліз із кабіни.

Жестом покликав людей, підійшов до колишньої муніципальної вантажівки і поставив чобіт на його підніжку.

— Не будемо кричати «ура», — сказав він, — але ви збіса гарно попрацювали. Ми прибрали сьогодні, мабуть, із тисячу штук.

«Штук...» — подумав Гарольд.

— Я знаю, така робота в людини багато забирає. Комітет обіцяє нам ще двох людей до кінця тижня, але розумію, що хлопці, ваших відчуттів це не поміняє — чи й моїх, коли на те. І от що я скажу: якщо з вас досить, якщо ще день ви не витримаєте, то не треба від мене на вулиці тікати, як побачите. Але в такому разі дико важливо знайти когось на ваше місце завтра. Наскільки я розумію, це наразі найважливіша робота в Зоні. Зараз іще не так жахливо, але в нас у Боулдері двадцять тисяч трупів, а за місяць підуть дощі, люди можуть почати хворіти. Якщо відчуваєте, що можете, то зустрінемося завтра на зупинці.

— Я прийду, — сказав хтось.

— І я теж, — сказав Норман Келлогґ. — Тільки ввечері покупаюся годин із шість.

Почувся сміх.

— На мене теж розраховуйте, — долучився Вейзак.

— І я, — тихо промовив Гарольд.

— Це брудна робота, — тихо, емоційно промовив Норріс. — Ви молодці. Сумніваюся, що всі решта розумітимуть, наскільки ви молодці.

Гарольд відчув, що його тягне до всіх цих людей, і раптом злякався цієї товариськості і спробував її побороти. Це в його плани не входило.

— Побачимося завтра, яструбе, — сказав Вейзак, і дружньо стиснув його плече.

Гарольд усміхнувся вражено, захищаючись. *Яструб?* Що це за жарт? Звісно, поганий. Дешевий сарказм. Назвати товстого прищавого Гарольда Лодера яструбом. Він відчув, як у ньому здіймається застаріла чорна ненависть, цього разу спрямована на Вейзака, але потім ненависть перетворилася на розгубленість. А він же й не товстий уже. Навіть повним його не назвеш. Прищі зникли за останні сім тижнів. Вейзак не знає, що колись із нього сміялися в школі. Не знає, що батько колись питав Гарольда, чи він не гомосексуаліст.

Вейзак не знає, що Гарольд для сестри був немов тяжкий хрест. Та й коли б Вейзак знав, він би, певне, клав на це все з прибором.

Гарольд заліз в одну з вантажівок, у голові його була повна каша. Раптом усі старі образи, прикросці й рахунки стали такими самими нікчемними, як паперові гроші, від яких ломилися всі каси Америки.

Це що, правда? Це може бути правдою?! Гарольд відчув паніку, йому стало самотньо й страшно. Ні, врешті вирішив він. Цього бути не може. Бо поглянь.

Якщо тобі вистачило духу опиратися поганій думці інших, коли вони вважали тебе голубим, чи ганьбовиськом, чи просто звичайним гівнюком, то тобі вистачить духу, щоб опиратися...

Опіратися чому?

Їхній *гарній* думці про тебе?

Чи така логіка не... ну, така логіка — це ж божевілля, правда?

У його стурбованому мозку здійнялася стара цитата: якийсь генерал пояснював небажання інтернувати американців японсько-го походження під час Другої світової війни. Йому вказували на те, що на Західному березі, де найбільша концентрація натуралізованих японців, не сталося жодного випадку саботажу. Генерал відповів: «Уже сам факт відсутності саботажу — зловісна ознака».

Це воно?

Правда?

Їхня машина підїхала до автостанції й припаркувалася. Гарольд перестрибнув через борт, відзначивши, що навіть координатія в нього зросла на тисячу відсотків, чи то від схуднення, чи від практично постійного фізичного навантаження, чи від обох цих речей.

Ця думка знову повернулася до нього, вперта, не даючи себе поховати: «Я б міг бути цінним для цього суспільства».

Але вони заткнули йому рот.

«Це не важливо. І, не сумніваюся, мені вистачить розуму дібрати ключ до дверей, які захлопнули в нього перед носом. І я відімкну їх».

Але...

«Припини! Припини! Ти з таким самим успіхом міг би й ходити в наручниках і кайданах, на яких написано оце єдине слово. Але! Але! Але! Ти що, не можеш це припинити, Гарольде? Та, Бога ради, ти що, не можеш припинити впадати в амбіцію?»

— Агов, мужик, у тебе все нормально?

Гарольд підскочив. То був Норріс, який виходив із диспетчерської, яку тепер займав. Вигляд у нього був стомлений.

— У мене? Та все добре. Просто замислився.

— Ну та ти, дивлюсь, угору пішов. Виглядає так, наче ти для цієї компанії щоразу чималі гроші заробляєш.

Гарольд похитав головою.

— Та ні.

— Ні? — Чед, утім, не став займатись обговоренням. — Може, підкинути тебе кудись?

— Та нехай, у мене мій чопер є.

— Хочеш, скажу щось, яструбе? Я думаю, більшість сьогоднішньої команди завтра таки повернуться.

— Так, і я теж, — Гарольд пішов до мотоцикла і сів на нього. І зловив себе на тому, що мимоволі тішитись новому прізвиську.

Норріс похитав головою.

— Я б ніколи не повірив. Думав собі: як побачать, що то за справа, зразу сто речей пригадають, які їм ще треба...

— Я от як вважаю, — сказав Гарольд. — Напевне, брудну роботу легше робити для себе, ніж для когось іншого. Дехто з цієї команди взагалі вперше в житті працював на себе.

— Атож, щось у цьому є. То побачимося завтра, яструбе.

— О восьмій, — підтвердив Гарольд і завернув з Арапаго на Бродвей. Праворуч від нього команда, що складалася здебільшого з жінок, за допомогою евакуатора і підйомного крана прибирала з дороги тягач із причепом, який склався вдвоє і заблокував половину вулиці. Навколо зібралася помірного розміру юрба. «Розбудовуємося, — подумав Гарольд. — Я й половини цих людей на лице не знаю».

Він поїхав додому, і його розум турбувала і гризла проблема, яку він давно вважав розв'язаною. Підїхавши, він побачив біля бордюру маленьку білу «веспу». І жінку, яка сиділа на ганку.

— — —

Коли Гарольд підійшов, вона підвелась і простягла йому руку. Такої дивовижної краси Гарольд ніколи раніше не бачив: тобто, звичайно, він раніше бачив цю жінку, тільки не настільки близько.

— Я Надін Кросс, — промовила вона низьким, хрипкуватим голосом. Потисла йому руку міцно й прохолодно. Гарольд у цей момент мимоволі опустил очі, подивившись на її тіло — дівчата терпіти не можуть цієї звички, але він, схоже, нічого не міг вдіяти. Ця жінка, здається, не була проти. Вільні твілові брюки світлого кольору огортали її довгі ноги, а зверху жінка була вбрана в синю блузку без рукавів із якогось шовковистого матеріалу. І без ліфчика. Скільки ж їй років? Тридцять? Тридцять п'ять?

Може, й молодша. У її волосі блищала рання сивина.

«І це все мені?!» — здивувалася повсякчас сексуально стурбована (і при тому водночас наче незаймана) частина свідомості Гарольда — і його серце забилося трохи швидше.

— Гарольд Лодер, — з усмішкою відрекомендувався він. — Ви приїхали з групою Ларрі Андервуда, так?

— Так, це правда.

— Їхали за Стю, Френні і мною через Велику Порожнечу, розумію. Ларрі до мене на тому тижні заходив, приніс вина й цукерок... — його слова дзвеніли якось фальшиво, і раптом Гарольд відчув повну впевненість: вона розуміє, що він її вивчає, уявно роздягає. Він переборов... принаймні тимчасово... бажання облизати губи. — Він охрінезно хороший.

— Ларрі? — з тихим, якимось загадковим сміхом промовила вона. — Ну так, Ларрі — просто принц.

Якусь мить вони дивились одне на одного, і Гарольд іще ніколи в житті не дивився в очі жінці, яка б мала такий щирий і допитливий погляд. Він знов-таки усвідомлював своє хвилювання, теплу тривогу десь у животі.

— Ну от, — сказав він. — Чим можу бути корисний вам сьогодні, міс Кросс?

— Для початку можеш звертатися на «ти» й називати мене Надін. Також можеш запросити мене залишитися повечеряти. А далі буде.

Хвилювання почало заволодівати Гарольдом.

— Надін, чи не залишишся в мене повечеряти?

— Буду рада, — усміхнулася вона. Коли вона поклала долоню йому на руку, його немов злегка вдарило струмом. Вона й далі дивилася йому просто в очі. — Дякую.

Він незграбно сунув ключ у замок і подумав: «Зараз вона в мене питає, навіщо я замикаю двері, а я почну мнєохатися, як дурень, і не знатиму, що їй сказати...»

Але Надін не спитала.

— — —

Вечерю він теж не готував: її приготувала вона.

Гарольд дожився до такого, що вже не уявляв, що бодай трохи нормальне можна приготувати з консервів, але Надін усе чудово вдалося. Раптом усвідомивши — злякано, — чим він щойно цілий день займався, він спитав, чи зможе вона хвилини із двадцять відпо-

чити, поки він приведе себе в порядок (адже вона, напевне, прийшла в якійсь цілком звичайній справі, відчайдушно застерігав він себе).

Коли він повернувся, прийнявши марнотратно-розкішний душ із двох відер води, вона крутилася на кухні. На газовій пічці весело кипіла вода. Коли він зайшов на кухню, вона кидала в каструлю півстанкана макаронів-ріжків. На другому пальнику на сковороді тихо шкварчало щось іще — і пахтіло французьким супом із цибулі, червоним вином і грибами. У Гарольда аж закрутило в животі. Страшна робота, за якою він провів весь день, раптом втратила владу над його апетитом.

— Як чудово пахне! — сказав він і всміхнувся. — Тобі не треба було клопотатися, але я не нарікаю!

— Це рагу по-строгановськи, — усміхнулась вона у відповідь. — Боюся, абсолютно імпровізоване. У найкращих ресторанах не застосовують яловичу тушонку для цієї страви, але...

Надін знизала плечима, описуючи обмеження, які накладає на неї ситуація.

— Як гарно, що ти таке робиш!

— То дрібниці, — вона знову допитливо на нього подивилась і розвернулася боком, так що крізь ніжну тканину блузки красиво проступила форма її лівої груді.

Він відчув, як до горла підкочує жар, і силою волі постарався стримати ерекцію. Проте підозрював, що його волі може не вистачити. Навіть і близько не вистачить.

— Будемо хорошими друзями, — промовила вона.

— Ми?..

— Так, — вона розвернулася до плитки, здається, закривши тему, і залишила Гарольда посеред диких хащ можливостей.

Після того вся їхня розмова була про дрібниці... усякі плітки Вільної зони. Цього добра вже накопичилося чимало. У якийсь момент за їжею він спробував спитати, що її привело до нього, але вона тільки усміхнулась і сказала:

— Люблю дивитися, як чоловік їсть.

На мить Гарольду здалося, що вона говорить про когось іншого, а потім до нього дійшло: вона має на увазі його, Гарольда. Та і їв же він: тричі брав добавку того рагу, і, як на його думку, консерви жодним чином не спрофанували рецепт.

Розмова йшла, він мав можливість спокійно вгамовувати лева у своєму животі і дивитися на неї.

Дивовижна — так він подумав? Вона була прекрасна. Зріла і прекрасна. Волосся, зібране на час куховарства в буденний хвостик,

було помережане білосніжними пасмами, а не сірими, як йому здалося спочатку. Її очі були темні й серйозні, вона не зводила з нього погляду, і в Гарольда паморочилося в голові. Говорила вона тихо, довірчо. Від її голосу йому ставало водночас не по собі — і при тому майже до болю солодко.

Коли вони завершили вечерю, він зібрався встати, але вона його випередила.

— Кави, чаю?

— Ну правда, я б міг...

— Міг би, але не будеш. Кави, чаю... чи мене? — і вона всміхнулася, не як людина, що сказала якусь трохи ризиковану дрібницю («ризиковані розмови» — сказала б, невдоволено скрививши губи, його матуся), а повільною усмішкою, солодкою, як велика ложка крему на липкому десерті. І знову допитливий погляд.

У повному запамороченні Гарольд відповів, невимушено-божевільно.

— Останні два, — і величезним зусиллям волі стримав підліткове гикання.

— Ну то почнемо з чаю на двох, — сказала Надін і пішла до плити.

Гаряча кров кинулася в лице Гарольду, щойно вона відвернулася, — і лице в нього, напевне, почервоніло, як буряк. «Ото містер Сором'язливість знайшовся! — гарячково дорікнув він собі. — З невинного жарту отаке зробив — ну ти і йолоп, і, мабуть, дуже хорошу нагоду прохлопав. От молодець! Ото вже молодчина!»

Коли вона поставила на стіл два паруючі кухлі з чаєм, шалений рум'янець на обличчі Гарольда вже трохи минув і він себе опанував. Запаморочення різко перейшло у відчай, і він (не вперше) відчув, що його тіло й душу хоч-не-хоч носить здоровенними американськими гірками емоцій. Хоч як це неприємно, зійти з того атракціонякої змоги він не мав.

Якщо я їй узагалі цікавий, подумав Гарольд (Бог знає чому — по-нуро додав він про себе), то, звісно, демонстрацією свого студентського розуму й дотепності він цю цікавість швидко знищить. Ну, з ним таке бувало і раніше, і, напевне, він зможе жити з розумінням, що це сталося знову.

Вона подивилася на нього з-над своєї чашки тим самим відкритим поглядом, що просто вибивав землю з-під ніг, і знову всміхнулася, — і всі ті крихти самовладання, які намагався зібрати докупити Гарольд, миттєво зникли.

— Чи можу я чимось бути тобі корисним? — спитав він. Прозвучало це якось незграбно-двозначно, але ж він *мав* щось сказати: вона ж із певною метою прийшла сюди. Він відчув, як його власна захисна усмішка сповзає з губ.

— Так, — сказала вона і рішуче поставила чашку. — Звичайно, можеш. Можливо, ми зможемо бути одне одному корисними. Зможеш піти у вітальню?

— Звичайно, — його рука так тремтіла, коли він поставив чашку, а потім підняв, трохи чаю пролилося. І йдучи за нею до вітальні, помітив, наскільки рівно ті штани (які були не такі вже й широкі — пронеслося в нього в голові) облягали її сідниці. На жіночих штанах здебільшого буває помітна лінія білизни, він десь про це читав (можливо, в котромусь із журналів, які тримав у глибині шафи під коробками зі взуттям, і в тих журналах писалося, що коли жінка хоче справді рівної, без нічого зайвого, лінії, то їй слід одягти стрінги або взагалі не вдягати трусиків).

Він ковтнув, принаймні спробував. У його горлі стояв якийсь величезний клубок.

У вітальні було темно, трохи світла пробивалося крізь опущені жалюзі. Уже минуло пів на сьому, і надворі збиралося сутеніти.

Гарольд пішов до одного з вікон, щоб підняти жалюзі й додати світла, але вона поклала долоню йому на руку, зупиняючи. Він озирнувся до неї, в роті в нього пересохло.

— Ні. Хай будуть так. Так краще.

— Краще... — прохрипів Гарольд голосом, як у старого папути.

— Бо тоді я можу зробити оце, — сказала вона і легким кроком опинилася в його обіймах.

Вона повністю, відверто пригорнулася до нього всім тілом — подібна річ сталася з ним уперше і вразила до глибини душі. Він відчував, як м'яко тулиться до нього окремо кожна її грудь крізь його білу бавовняну сорочку і її синю шовкову. Її живіт — міцний, але ніжний — не відсунувся, відчуваючи його збудження. Від неї солодко пахло — може, парфумами, а може, просто її власним запахом, подібним до таємниці, яка, раптово виказана, ошелешує слухача. Його руки знайшли її волосся і занурилися в нього.

Урешті — поцілунок. Але вона не відсахнулася. Її тіло ніжним вогнем горнулося до нього. Вона була, можливо, дюймів на три¹ нижча і дивилася на нього лице в лице. У Гарольда в голові

¹ ≈ 7,5 см.

пропливла туманна думка: от же яка іронія долі — мабуть, найцікавіша в його житті. Коли кохання — чи щось надзвичайно подібне — урешті знайшло його, то він немов проскочив між сторінок і опинився в любовній історії з глянцевого жіночого журналу. Такі історії, як він колись написав у листі (неопублікованому) до журналу «Редбук»¹, є одним із нечисленних переконливих аргументів на користь примусового запровадження евгеніки.

Але нині її обличчя було розвернуте до нього, губи вологі й ледь розтулені, очі ясні і майже... майже... як зорі. Єдиною деталлю, яка не вкладалась у формат журналу «Редбук», було те, наскільки сильно в нього стояв.

— Ходи, — сказала вона, — на диван.

Якимсь чином вони опинилися там і переплелися, і її волосся розпустилося й розсипалося по плечах; її запах, здається, сповнив усе. Його руки опинилися на її грудях — і вона не заперечувала, вона, навпаки, звивалася навколо нього, даючи його рукам волю. Він не пестив її — він у шаленому бажанні хапав її, як здобич.

— Ти ще жінки не знав, — сказала Надін. Це було не питання, і легше було не брехати. Він кивнув.

— Тоді з цього почнемо. А за наступним разом буде повільніше. Краще.

Вона розстігнула гудзик на його джинсах — і стало видно «блискавку».

Вона злегка повела пальцем по його животу під пупком. Плоть Гарольда здригнулася, підскочила від цього дотику.

— Надін...

— Тихше! — її обличчя ховалося під водоспадом волосся, і побачити, який у нього вираз, змоги не було.

«Блискавку» було розстігнуто, і Смішний Звір, ще смішніший від білого трикотажу, який його огортав (слава Богу, хоч білизну поміняв після купання), вискочив, як чортик з коробочки. Смішний Звір свого комічного вигляду не розумів, бо справа в нього була жакливо серйозна. Справа незайманого взагалі серйозна — не задоволення, а досвід.

— Моя блузка...

— Можна я?

— Так, якщо хочеш. А потім я займуся тобою.

¹ Популярний жіночий журнал у США.

«Займуся тобою...» — ці слова відлунювали в його голові, наче камінці, кинуті в колодязь, а потім він жадібно присмоктався до її груді, відчуваючи її сіль і солодкість.

Вона зітхнула.

— Гарольде, як приємно!

«Займуся тобою...» — калатало, билосся в його голові.

Її руки ковзнули під гумку його трусів — і джинси впали з нього, тільки ключі безглуздо брязнули.

— Ходи сюди, — прошепотіла вона, і він так і вчинив.

Усе тривало менш ніж хвилину. У момент оргазму він закричав, не в силах стриматися. Немовби хтось підніс сірника, запаливши одним махом усе плетиво нервів під шкірою, нервів, які живою мережею сягали в глибину пахвини. Він зрозумів, чому так багато письменників пов'язували оргазм і смерть.

Потім він лежав у темряві, приклавши голову до дивана, тяжко віддихуючись, відкривши рота. Він боявся подивитися вниз: йому думалося, що по всьому навколо розлилося кілька літрів сперми.

Юний друже, ми знайшли нафту!

Він ніяково подивився на неї, соромлячись того, наскільки швидко кінчив. Але вона тільки всміхалася до нього тими самими спокійними темними очима — всезнаючими очима дівчинки з вікторіанської картини. Дівчинки, яка забагато знає, можливо, про свого батька.

— Пробач... — пробурмотів він.

— Чому? За що? — вона не зводила з нього очей.

— Ти ж нічого особливого не відчула.

— *Au contraire*¹, я отримала велике задоволення. — Але він подумав, що вона має на увазі не те саме, що він. Не даючи йому над цим замислитися, Надін продовжила: — Ти молодий. Ми можемо робити це скільки завгодно разів. — Він мовчки глянув на неї, неспроможний говорити. — Тільки одну річ ти маєш знати, — вона обережно поклала долоню на його тіло. — Що ти мені казав про незайманість? Так от, я теж.

— Ти... — напевне, у нього був дуже смішний вираз обличчя, бо вона закинула голову і засміялася.

— Невже немає місця незайманості у твоїй філософії, Горацио?

— Ні... так... але...

¹ Навпаки (фр.).

— Я незаймана. І буду такою. Бо дехто інший має... має позбавити мене цноти.

— Хто?

— Ти знаєш хто.

Він дивився на неї — раптом у нього все похололо. Її очі лишилися спокійними.

— *Він?*

Вона відвела погляд і кивнула.

— Але я можу багато чого тобі показати, — сказала вона, знову дивлячись на нього. — Можемо багато чого робити. Такого, про що ти ніколи... ні, беру свої слова назад. Мабуть, *мріяв*, але не мріяв, що таке буде насправді. Можемо гратися. Можемо упиватися цим. Купатися в цьому. Ми можемо... — вона змовкла, а потім подивилася на нього так хитро і чуттєво, що він знову відчув збудження. — Ми можемо все-все, крім отого одного. А то ж і не дуже важливо, правда?

У Гарольдовій голові закружляли картинки. Шовкові шарфи... чоботи... шкіра... латекс. Ох ти ж Боже мій. *Школярські фантазії*. Химерний сексуальний пасьянс.

Але ж це було щось таке як сон, правда? Фантазія, породжена фантазією, дитя темного сну. Він хотів робити все це, хотів її, але він бажав і більшого.

Питання було: яку ціну той за це заплатить?

— Можеш казати мені все, що хочеш, — мовила Надін. — Я можу бути твоєю матір'ю, сестрою, повією, рабинею. Тільки скажи, Гарольде.

Якою луною розкотилося це в його душі! Як сп'янило!

Гарольд відкрив рота, і голос його прозвучав глухо, як тріснутий дзвін.

— Але — за щось? Правда? За якусь ціну. Адже ніщо не безкоштовне. Навіть нині, коли все навколо валяється навалом, тільки бери.

— Я хочу того, чого хочеш ти, — сказала вона. — Я знаю, що у твоєму серці.

— Цього ніхто не знає.

— У твоєму серці те, що у твоїй книзі. Я могла б це там прочитати... Я знаю, де вона... Але мені й не треба.

Він здригнувся і подивився на неї — в його очах стояла неприкаяна провина.

— Раніше вона лежала отам під каменем, — сказала вона, показавши на камін, — але ти її переховав. Зараз вона на горищі за ізоляцією.

— Звідки, звідки ти знаєш?

— Знаю, бо він мені сказав. Він... так би мовити, написав мені листа. І, що важливіше, він розповів мені про тебе, Гарольде. Як ковбой відбив у тебе жінку й не пустив у Комітет Вільної зони. Він хоче, щоб ми були разом, Гарольде. І він щедрий. Віднині й доти, доки ми підемо звідси — час для нас із тобою.

Вона торкнулася його і всміхнулася.

— Від зараз і доти — час для забави. Ти зрозумів?

— А я...

— Ні, — відказала вона. — Ні. Ще ні. А потім так буде, Гарольде. Буде.

У Гарольда раптом проскочила шалена думка сказати їй, щоб називала його яструбом.

— А потім, Надін? Що йому треба потім?

— Те, чого ти хочеш. І чого я хочу. Те, що ти майже зробив із Редманом у той перший вечір, коли ви ходили шукати стару... тільки в значно більшому масштабі. А коли це буде зроблено, ми зможемо піти до нього, Гарольде. Ми можемо бути з ним. Залишитися з ним.

Її очі напівзаплющились у якомусь захваті. Може, це було й парадоксально — проте коли Гарольд дізнався, що вона кохає іншого, а віддалася йому, і їй, можливо, це подобається, бажання знову почало розгорятися в ньому.

— А якщо я відмовлюся? — спитав він холодними, сухими губами.

Вона знизала плечима, від чого груди красиво колихнулися.

— Життя триватиме... правда, Гарольде? Я знайду якийсь спосіб для того, що хочу зробити. Ти будеш жити, як жив. Рано чи пізно знайдеться дівчина, яка... зробить оту дрібницю для тебе. Але це через якийсь час виявиться дуже втомливою штукою. Дуже.

— А ти звідки знаєш? — криво посміхнувся він до неї.

— Я знаю, бо секс — це життя в мініатюрі, а життя втомливе, його проводиш у різних залах очікування — в одному, в наступному... У тебе можуть бути свої маленькі перемоги тут, Гарольде, а що з того буде? Загалом, життя буде банальне, сипатиметься крізь пальці, а ти назавжди запам'ятаєш, яка я без блузки, завжди гадатимеш — яка ж я повністю гола. Гадатимеш, що було б, коли б я говорила з тобою про всякі непристойності... поливала твоє тіло медом... і лизувала... і гадатимеш...

— Припини! — Гарольд весь тремтів.

Але вона не припиняла.

— Мабуть, буде тобі й цікаво, як би то вийшло, коли б ти опинився на його боці світу, — сказала вона. — Оце, мабуть, найбільше за все-все інше тебе цікавило б.

— Я...

— Вирішуй, Гарольде. Мені вдягати блузку чи знімати все решту?

Скільки часу він думав? Гарольд не міг згадати. Пізніше він навіть не був певен, чи точилася в ньому якась боротьба. Але коли він заговорив, то в слів на його губах був смертельний присмак.

— У спальню... Ходімо в спальню.

Вона усміхнулася до нього — настільки переможно, чуттєво, багатообіцяльно, що його прохопив дроз від цих слів і того, якою жагою вони в ньому відгукнулися.

Вона взяла своє.

І Гарольд Лодер скорився своїй долі.

РОЗДІЛ 55

Вікна Судді виходили на цвинтар.

Вони з Ларрі сиділи на задньому ганку, курили сигари «Рой-Тан» і дивилися, як захід сонця фарбує гори в блідо-помаранчевий колір.

— Коли я був малим, — сказав Суддя, — ми жили неподалік найкращого цвинтаря в Іллінойсі — пішки можна було дійти. Зветься він Гора Надії. Щовечора після вечері мій батько, якому тоді було трохи за шістьдесят, ходив гуляти. Іноді я гуляв із ним. І якщо ми, гуляючи, проходили повз цей ідеально впорядкований некрополь, він казав: «Що скажеш, Тедді? Є тут надія?» — а я відповідав: «Ціла гора!» — і він щоразу так реготав, ніби чув цей жарт уперше. Іноді мені здавалося, що ми ходили повз це кладовище тільки заради того, щоб він посміявся зі мною. Він був багатий чоловік, але, здається, смішнішого жарту він не знав.

Суддя закурив, зсутулився.

— Він помер у 1937 році, мені тоді ще й двадцяти не було, — сказав він. — Мені відтоді його дуже бракувало. Хлопчиків не потрібен батько — хіба що це гарний батько, але вже гарному батькові ціни немає. Надії немає, тільки Гора Надії. Як йому це подобалося! Коли його не стало, йому було сімдесят вісім. Він помер, як король, Ларрі. Він сидів на троні в найменшій кімнатці нашого дому з газетою на колінах.

Ларрі, не певний, як реагувати на таку химерно-ностальгійну розповідь, не сказав нічого.

Суддя зітхнув.

— Тут роботу треба серйозну зробити, і швидко, — сказав він. — Тобто якщо можна повернути електрику. Якщо ні, то люди почнуть нервувати і збиратися на південь, доки їх не накрило негодою.

— Ральф і Бред кажуть, що вдасться. Я їм довіряю.

— То будемо сподіватися, що твоя довіра обґрунтована, так? Може, й добре, що бабуся пішла. Може, вона розуміла, що так краще. Може, людям треба самим давати собі раду й тлумачити, що означають вогні в небесах і чи справді в дерева є обличчя — чи то просто гра світла і тіні. Розумієш, що я хочу сказати, Ларрі?

— Ні, сер, — чесно зізнався Ларрі. — Не певен, що розумію.

— Цікаво, чи не доведеться морочитись тим, щоб заново винаходити всю систему богів, спасителів і вічного життя до того, як заново винайдемо унітаз зі зливом. Ось про що я. Гадаю, для богів зараз саме час.

— Ви як вважаєте, вона померла?

— Вона пішла шість днів тому. Пошуковий комітет не знайшов навіть її слідів. Так, я вважаю, що вона померла, але навіть зараз не зовсім цього певен. То була дивовижна жінка, абсолютно далеко від будь-якої раціональної системи координат. Може, одна з причин того, що я майже радий, що вона пішла, — це те, що я такий старий раціональний зубр. Я люблю поволі, поповзом просуватися повсякденними справами, садок поливати — бачив, як бегонії піднялися? Я цим цілком пишаюся — тим, що читаю книжки, пишу свої спогади про епідемію. Люблю це все робити, а потім випити чарку вина перед сном і з легким серцем заснути. Так. Ніхто з нас не хоче бачити знамення й прикмети, хоч як ми любимо історії про привидів і фільми жахів. Ніхто з нас *по-справжньому* не хоче уздріти зірку на Сході чи вогненний стовп уночі. Ми хочемо спокою і рутини. Якщо нам треба бачити Бога на чорному лиці старої жінки, то це нам і нагадує, що на кожного бога є свій диявол — і наш може виявитися ближчим, ніж нам хотілося б думати.

— Оце тому я і тут, — незграбно промовив Ларрі. Йому страшенно хотілося, що Суддя не говорив зараз про свій садок, книжки, мемуари і чарку перед сном. Йому на дружній зустрічі стукнула в голову нікудишня думка — і він недбало запропонував. Тепер він не знав, чи можливо взагалі вести мову про це, не виглядаючи як жорстока людина чи дурний опортуніст.

— Я знаю, чому ти тут. Я згоден.

Ларрі здригнувся, так що лоза, з якої був зроблений його стілець, нап'ялась, і пошепки спитав:

— Хто вам сказав? Про це треба дуже тихо, Судде. Якщо хтось із Комітету прохопився, то ми добряче влипли.

Суддя підняв руку, вкриту старечим ряботинням, зупиняючи його. Очі на його обличчі, поораному часом, зблиснули.

— Помалу, синку, помалу. Ніхто з вашого Комітету не проговорився, а знаю я, бо тримаю ніс за вітром. Ні, це я сам собі цю таємницю розповів. Чому ти прийшов сьогодні? Твоє лице — як відкрита книга, Ларрі. Сподіваюся, в покер ти не граєш. Коли я повів про свої нечисленні прості радощі, то побачив, як у тебе обличчя витяглося... вираз на ньому був доволі кумедно ошелешений...

— А що тут смішного? Я що, маю радіти, що... що...

— Засилаєш мене на захід, — тихо, спокійно промовив Суддя. — Щоб шпигувати за тими краями. Ти про це, так?

— Саме так.

— Мені самому було цікаво, наскільки скоро ця думка спливе на поверхню. Вона надзвичайно важлива, так, надзвичайно важлива, якщо Вільній зоні потрібно вповні отримати змогу вижити. Ми ж практично не уявляємо, що він там задумав. Він для нас як на другому боці Місяця.

— Якщо він там справді є.

— О, він є. У тій чи іншій формі він там є. Навіть не сумнівайся. — Він дістав із кишені штанів кусачки і став стригти нігті; тихе клацання немов розставляло в його словах розділові знаки. — Скажи, а в Комітеті говорили про те, що може статися, якщо нам там дужче сподобається? Якщо ми вирішимо залишитися?

Ларрі як громом ударило. Він сказав Судді, що, наскільки йому відомо, така думка ні в кого не виникала.

— Уявляю собі, у нього там вже електрика є, — оманливо-ліниво промовив Суддя. — У тому, знаєш, є певна привабливість. Певне, цей самий Паросток це відчуває.

— Баба з возу! — буркнув Ларрі, а Суддя розреготався довго і від душі.

А відсміявшись, сказав:

— Я вирушу завтра. Поїду «лендрровером», напевне. На північ до Вайомінгу, а потім на захід. Дякувати Богу, я й зараз цілком добре машину веду! Проїду просто через Айдахо і на північну Каліфорнію. За два тижні дістануся, назад буде довше: тоді може випасти сніг.

— Так. Ми таку ймовірність обговорювали.

— І старий я. А в старих можуть ставатися проблеми із серцем чи з головою. Сподіваюся, ви ще когось відправляєте?

— Ну...

— Ні, ти не маєш про це говорити. Питання знімається.

— Слухайте, ви можете відмовитися, — бовкнув Ларрі. — Ніхто пістолет до го...

— Намагаєшся зняти з себе відповідальність за мене? — різко спитав Суддя.

— Мабуть. Мабуть, намагаюся. Мабуть, я думаю, що ваші шанси повернутися один до десяти, а повернутися з інформацією, з якою можна приймати рішення, — один до двадцяти. Мабуть, я просто намагаюся красиво сказати, що міг припуститися помилки. Може, ви й правда занадто старий.

— Я застарий для пригод, — сказав Суддя, відклавши свої кушачки, — але, маю надію, не застарий для того, щоб діяти так, як вважаю правильним. Ось тут є стара жінка, яка кудись пішла — може, на жалюгідну смерть, — бо відчувала, що так діяти правильно. Її штовхнула на це релігійна манія, не сумніваюся. Але людина, яка намагається чинити правильно, завжди здається божевільною. Я піду. Мені буде холодно. Кишечник у мене не працюватиме як слід. Мені буде самотньо. Я скучатиму за своїми бегоніями. Але... — він підвів погляд на Ларрі, й очі в нього зблиснули в темряві. — Я також поводитимуся розумно!

— Напевне... — промовив Ларрі і відчув, як у кутиках очей печуть сльози.

— Як там Люсі? — спитав Суддя, закриваючи тему свого від'їзду.

— Чудово, — сказав Ларрі. — Нам обом дуже добре.

— Проблем нема?

— Нема, — відказав Ларрі і подумав про Надін. Він пам'ятав, у якому відчаї бачив її востаннє, і щось у її настрої та поведінці й досі його глибоко хвилювало. «Ти — мій останній шанс», — казала вона. Дивні слова, наче перед самогубством. А яка їй могла бути допомога? Психіатрія. Яка там психіатрія, коли в них один-єдиний лікар — і той ветеринар. І телефонів довіри ніяких уже немає.

— Добре, що ти з Люсі, — сказав Суддя, — але, підозрюю, ти хвилюєшся за ту другу жінку.

— Так і є, — далі говорити стало надзвичайно важко, але від проговорення вголос, від зізнання іншій людині Ларрі значно полегшало. — У мене враження, що вона, ну, думає про самогубство. —

Тут річ не лише в мені, я не маю на увазі, що, мовляв, будь-яка дівчина заради мене красивого готова покінчити з собою. Але той хлопчик, про якого вона дбала, вийшов зі своєї шкаралупи, і, мабуть, вона почувається самотньо, що не має про кого дбати.

— Якщо в неї депресія перейде в хронічну, циклічну — то вона і справді може себе вбити, — холодно й розсудливо промовив Суддя.

Ларрі шоковано глянув на нього.

— Але ж ти не можеш розірватися, правильно? — сказав Суддя.

— Так.

— І ти зробив свій вибір?

— Так.

— Остаточо?

— Авжеж.

— То з тим і живи, — схвально й тепло відказав Суддя. — Ради Бога, Ларрі, будь дорослим чоловіком. Будь трохи самовпевненим. Коли цього діла забагато — це некрасиво, бачить Бог, але до твоєї совісності трошки самовпевненості вкрай необхідно! Для душі — це як для тіла хороший крем від сонячних опіків серед літа. Тільки ти — капітан своєї душі, і час від часу який-небудь мудрагелистий психолог ставитиме це під питання. Будь дорослим! Твоя Люсі — гарна жінка. Просити тебе відповідати за щось більше, ніж за неї і власну душу, — це вимагати забагато. А вимагати забагато — це в людей один із найпопулярніших способів накликати біду.

— Як я люблю з вами розмовляти! — сказав Ларрі, і обох щира простодушність цього зауваження вразила й розсмішила.

— Мабуть, тому, що я тобі кажу саме те, що ти хочеш почути, — спокійно промовив Суддя. І додав: — Існує, розумієш, багато способів покінчити з життям...

І невдовзі Ларрі мав змогу пригадати це зауваження за печальних обставин.

— — —

Наступного ранку о восьмій п'ятнадцять вантажівка, де їхав Гарольд, рушила від зупинки на район Тейбл Меса. Гарольд, Вейзак і ще двоє сиділи в кузові. Норман Келлогґ і ще один чоловік були в кабіні. Вони під'їхали до перехрестя Арапаго і Бродвею, коли до них поволі під'їхав новенький «лендровер».

Вейзак помахав водію і крикнув:

— Судде, ви це куди зібралися?

Суддя у вовняній сорочці й жилетці поверх неї мав доволі кумедний вигляд.

— Мабуть, на деньок у Денвер зганяю, — просто відказав він.

— А ця штука вас доведе? — спитав Вейзак.

— Та, певно, як другорядними дорогами їхати.

— Ну, як будете повз книгарню проїжджати з «веселими картинками» — привезіть нам того добра валізку!

Цей жарт викликав дружний регіт в усіх (і в Судді теж), крім Гарольда. Обличчя зранку в нього було сіре і якийсь схудле, наче він погано спав. Та, власне, він і не спав. Надін дотримала слова — цієї ночі він здійснив кілька своїх мрій. Мокрих снів, скажімо так. Він уже нетерпляче передчував вечір, і жарт Вейзака про порнографію міг викликати в нього хіба що легку усмішку — адже тепер він мав безпосередній досвід. Коли він пішов, Надін спала. Перед тим як вони близько другої години лягли спати, вона сказала, що хоче почитати його книгу. Він дозволив. Можливо, він тепер у її владі — але в Гарольда в голові усе так мішалось, що він нічого точно не міг сказати. Але нічого кращого він у житті ще не писав, і тут вирішальним чинником було його бажання — ні, потреба. Його потреба, щоб хтось ще прочитав, пережив, оцінив його гарну роботу.

Тепер Келлогґ висунувся з кабіни і сказав Судді:

— Бережіться там, батьку. Добре? Зараз на дорогах усякі лаять.

— Лаять, справді, — з дивною усмішкою відповів Суддя. — І справді берегтимуся. Гарного дня, панове. І вам теж, містере Вейзаку. Знову всі засміялись, і машини розїхалися.

— — —

Суддя на Денвер не поїхав. Докотивши до траси 36, він рушив по ній прямо, а далі трасою номер 7. Ранкове сонце було ясне й лагідне, і на цій другорядній дорозі, стояло не так багато машин, щоб перекрити рух. У Брайтоні вже стало гірше; у якийсь момент він узагалі мусив зїхати з дороги і шкільним футбольним полем обминути колосальний затор. Він їхав на схід, доки не побачив поворот на трасу I-25. Праворуч ішла дорога на Денвер. Натомість Суддя повернув ліворуч — і рушив обережно, тримаючи ногу на педалі. Проїхавши півдороги вниз, він виставив нейтральну передачу і знову подивився ліворуч, на захід, де Скелясті гори спокійно розкинулися під блакитним небом і біля їхнього підніжжя лежав Боулдер.

Він сказав Ларрі, що застарий для пригод, і хай його Бог береже, але все-таки тут Суддя покривив душею. Його серце вже двадцять

років не билось у такому жвавому ритмі, повітря не було таким солодким, кольори — такими яскравими. Він їхатиме трасою I-25 до Шаєнна, а тоді — на захід, хай там що чекає на нього по той бік гір. Його висушена роками шкіра, однак, від цієї думки трохи вкривалася сиротами, попід нею бігли мурашки. Трасою I-80 на захід, до Солт-Лейк-Сіті, а тоді через Неваду до Рено. Потім він знову забере на північ, але то вже не так важливо. Адже десь між Солт-Лейк-Сіті і Рено, а то й раніше, його зустрінуть, допитають, а потім, може, відправлять іще кудись, де допитають знову. І в котромусь із цих місць його, певне, будуть запрошувати.

Може, він і побачить самого темного чоловіка — це не так уже й неможливо.

— Ну, давай, старий, — тихо сказав він собі.

Він натис педаль і поволі рушив до в'їзду на платне шосе. На північ ішло три смути, усі порівняно чисті. Як він і очікував, затори й численні аварії в Денвері ефективно перекрили дорожній рух. А от на другому боці машини стояли густо: ці бідні дурники їхали на південь у сліпій надії, що там буде краще. Але тут проїхати було нормально. Принаймні поки що.

Суддя Фарріс рушив уперед, радіючи, що все почалося. Уночі йому погано спалося. Але цієї ночі, під зірками, надійно загорнувши своє старе тіло у два спальники, він відіспиться. Суддя замислився, чи побачить він Боулдер знов, і подумав, що його шанси невеликі. А проте його переповнювало радісне збудження.

То був один з найкращих днів у його життя.

— — —

Раніше того ж ранку Нік, Ральф і Стю рушили мотоциклами в північну частину Боулдера, де сам-один мешкав Том Каллен. Серед «старожилів» Боулдера будинок Тома вже перейшов у розряд місцевих цікавин. Стен Ноготний казав, мовляв, тут немовби католики, баптисти, адвентисти Сьомого дня разом із демократами і членами секти «Церква Об'єднання» створювали релігійно-політичний Диснейленд.

Перед будинком на газоні стояв дуже химерний набір статуй. Тут було з десяток Дів Марій, деякі з них ніби годували цілу зграю пластикових рожевих фламінго. Найбільший із тих фламінго був вищий навіть за Тома і тримався землі однією ногою, яка закінчувалася «виделкою» з чотирма зубцями.

Тут красувався гігантський «колодязь бажань». При ньому в декоративному відрі стояла велика пластикова фосфоресцентна статуя

Ісуса Христа, який простягнув руки... треба думати, благословляючи рожевих фламінго. Біля колодязя стояла чимала гіпсова корова, яка наче пила з декоративної чаші з водою.

Двері на веранді з розмаху відсунулись, і до них вийшов Том, голий до пояса. Здалеку, подумав Нік, можна вирішити, що перед нами — мужній красень-письменник чи художник, із такими ясними блакитними очима і світло-рудюю бородою. Якщо дивитися зблизька, він здається не таким уже інтелектуалом... може, якимось ремісником від контркультури, у якого *кітч* замінює оригінальність. А вже коли він підходить зовсім впритул, усміхається і балакає, не змовкаючи, то аж тоді розумієш, що в Тома Каллена бракує великого шматка стріхи.

Нік розумів, що одна з причин, чому він так співчуває Томові, — це те, що його самого колись вважали розумово відсталим, спочатку тому, що вада заважала йому навчатися читати й писати, а потім — тому, що люди просто схильні думати, що хто глухонімиий, той, напевне, й розумово відсталий. Він чув про себе силу-силенну усіляких словечок і виразів. Несповна розуму. Клепки бракує. Мішком прибитий. Не всі вдома. З гусьми. Як карасинова пробка. Він пригадав той вечір, коли зупинився випити пива «У Зака», в барі на околицях Шойо, — тоді, коли туди прибіг Рей Бут зі своїми друзяками. Бармен стояв біля дальшого краю шинквасу, перехилившись, тихо перемовлявся з відвідувачем. Він затуляв рота рукою, тож Нік міг зрозуміти лише уривки того, що він казав. Та й більшого йому не було потрібно. «Глухонімиий... мабуть, розумово відсталий... вони майже всі відсталі...»

Але серед негарних слів на позначення розумової відсталості в англійській мові існує один вираз, що ідеально пасував Томові Каллену. Саме так Нік про нього часто і дуже співчутливо в глибині душі думав. Вираз був такий: «Він грає неповною колодою». То й була Томова біда. Саме до цього все і зводилось. І у випадку Тома, як на гріх, бракувало якоїсь суто шушери: бубнової двійки, хрестової трійки, чогось такого. Але без цих карт просто не може бути нормальної гри. Навіть пасьянс без них не зійдеться.

— Нікі! — репетував Том. — Як я тобі радий! Боже мій! Том Каллен такий радий!

Він обійняв Ніка за шию обома руками. Нік відчув, що в його пошкодженому оці під чорною пов'язкою, яку він досі носив у сонячні дні, такі, як зараз, стоїть сльоза.

— І Ральф! І оцей. Ти... зараз побачимо...

— Я... — почав Стю, але Нік обірвав його різким помахом руки. Він тренував Томові пам'ять, і, здається, у них вдавалося.

Якщо виробити асоціацію між чимось знайомим і назвою, яку хочеш запам'ятати, часто це міцно вкладається в голову. Руді його навчив і цього, багато років тому.

Тепер він узяв свій записник і щось написав, потім дав Ральфу прочитати.

Ральф насупив брови і прочитав:

— Ти любиш таку їжу, де м'ясо, овочі і підлива?¹

Том завмер на місці. Його лице повністю втратило вираз. Щелепа відпала — і перед ними постало втілення ідіотизму.

Стю здригнувся від такого видовища і сказав:

— Ніку, може нам...

Нік приклав палець до губ — і тут Том ожив.

— Стю! — Том застрибав, засміявся. — Ти — Стю!

Він глянув на Ніка, чекаючи підтвердження, той показав йому «вікторію».

— ЖИТ-ТЯ, а це пишеться «Стю», Том Каллен це знає, це всі знають!

Нік показав на двері Томового будинку.

— Зайти хочете? Боже мій, заходьте! Усі заходьте. Том хату прикрашав.

Ральф і Стю весело перезирнулися і пішли за Ніком і Томом, які вже підіймалися на ганок. Том весь час що-небудь «прикрашав». Не «обставляв», бо будинок ще до нього був умебльований. Той химерний безлад, який Том створив усередині, немов зійшов зі сторінок дитячих віршиків.

Над парадним входом висіла величезна позолочена клітка з опудалом зеленого папути, акуратно примотаним дротом до сідала; заходячи, Нік мав нахилитися. Річ у тому, подумав він, що Томові дизайнерські зусилля — це не просто зібраний до купи випадковий мотлох. Це зробило б інтер'єр не більш дивовижним, ніж звичайна барахолка. Але в цьому було дещо ще, і його закономірність просто годі було вловити пересічним розумом. На великому квадраті над камінною полицею красувалося кілька кредиток — усі акуратно прилаштовані по центру, рівно приклеєні: «ТУТ ПРИЙМАЮТЬ КАРТКИ "VISA"»; «ТІЛЬКИ СКАЖІТЬ "MASTERCARD"»; «МИ ШАНУЄМО "AMERICAN EXPRESS"»; «DINERS CLUB».

¹ Слово «рагу» (stew) в англійській мові читається так само, як ім'я Стю.

Виникало питання: звідки Том знав, що усі ці знаки — частина одного набору. Читати він не вмів, але якось зміг уловити цю закономірність.

На кавовому столику стояв великий пінопластовий пожежний гідрант. На підвіконні — так, щоб відбивати сонячні промені й кидати сині зблиски на стіни, — стояла мигалка від поліцейської машини.

Том провів їх усім будинком. Унизу кімната для розваг була повна опудал птахів і звірів, що їх Том знайшов у майстерні таксидерміста: він розвісив пташок на майже невидимому тонкому дроті — і вони наче літали під стелею: сови, яструби і навіть лисий орел, поточений міллю і без одного жовтого скляного ока. А лісовий бабак стояв на задніх ногах в одному кутку, ховрах — у другому, у третьому — скунс, у четвертому — тхір. Посеред кімнати стояв койот, наче стежив за всією дрібнішою звіриною.

Поруччя сходів були обгорнуті червоними й білими стрічками самоклеївки, як смугастий стовп — знак перукарні¹. Коридор нагорі прикрашали також розвішені на тонкому дроті ретро-літаки, здебільшого військові: «фокери», «SPAD», «юнкерси», «спітфаєри», «зеро», «месершміти». Підлога у ванній була пофарбована в густосиній колір: на ній містилася багата Томова колекція корабликів, що плавали емалевим морем навколо чотирьох білих островів і одного білого материка: ніжок ванни і нижньої частини унітаза.

Урешті Том провів їх униз, у вітальню і посадив під колажем із кредитних карт перед об'ємною картиною, на якій були зображені Джон і Роберт Кеннеді на тлі золотавих хмар. Унизу було написано: «Брати разом на небесах».

— Вам подобається, як Том прикрасив? Як вам? Гарно?

— Дуже гарно, — сказав Стю. — Атож. А оті птахи внизу... вони тобі ніколи на нерви не діють?

— Боже мій, ні! — щиро здивувався Том. — У них же всередині тирса!

Нік дав записку Ральфові.

— Томе, Нік хоче знати, чи ти не проти знову пройти гіпноз. Як тоді, коли Стен його тобі робив. Цього разу це не забава, це важливо. Нік каже, що пізніше пояснить, для чого це потрібно.

— Давай, — сказав Том. — Ти-и-и... засина-аеш... засина-аеш... ага?

— Саме воно, — відказав Ральф.

¹ Біла перукарень інколи ставлять стовпчик зі спірально розташованими смугами: коли перукарня працює, він обертається.

— Ти знову хочеш, щоб я на годинник подивився? Я не проти. Коли ото його гойдаєш туди-сюди? Ти-и-и... засина-аеш... — Том із сумнівом подивився на них. — Тільки щось я не засинаю. Боже, ні. Я вчора рано ліг. Том Каллен завжди лягає рано, бо телевизор не показує.

Стю спокійно сказав:

— Томе, ти б хотів побачити слона?

Том одразу заплющив очі. Голова в нього похилилася на груди. Дихання стало довгим, повільним. Стю з величезним здивуванням дивився на це. Нік сказав йому цей пароль, але Стю не знав — вірити чи не вірити, що воно спрацює. А вже такої швидкості дії точно не очікував.

— Просто як курці голову під крило сховали, — чудувався Ральф.

Нік дав Стю готовий сценарій на цей випадок. Стю довгим поглядом подивився на Ніка. Нік глянув на нього, серйозно кивнув, щоб Стю продовжував.

— Томе, ти мене чуєш? — спитав Стю.

— Так, я тебе чую, — сказав Том таким голосом, що Стю аж подивився на нього.

Голос не був звичайним голосом Тома, але чим він відрізнявся, Стю точно визначити не міг. Це нагадало йому випадок із життя, коли він у вісімнадцять років закінчував школу. Перед церемонією випуску вони з хлопцями сиділи в роздягальні, він із цим хлопцями ходив до школи... ну, щонайменше з чотирма від першого дня в першому класі, а з рештою — не набагато менше. І на мить він раптово побачив, як сильно змінилися їхні обличчя між отими далекими днями — і цією миттю прозріння, коли він стояв у роздягальні з випускними мантіями в руках. Від зміни, що постала перед його очима, він здригнувся — здригнувся і зараз. Ті обличчя, що він тоді бачив, стали вже не дитячими... але й ще не чоловічими. То були обличчя на якійсь перехідній стадії, точно на межі двох станів. І цей голос, що йшов із сутінкового краю підсвідомості Тома Каллена, нагадував ці лиця, тільки був нескінченно печальніший. Стю подумав: це голос чоловіка, якого навіки відцурались.

Але вони чекають, він мусить продовжувати.

— Я — Стю Редман, Томе.

— Так. Стю Редман.

— Нік тут.

— Так, Нік тут.

— Ральф Брентнер теж тут.

— Так, і Ральф теж.

— Ми твої друзі.

— Я знаю.

— Ми хочемо, щоб ти дещо зробив, Томе. Для Зони. Це небезпечно.

— Небезпечно...

На мить на обличчя Тома накотила тривога — так хмара поволі кидає тінь на літнє поле.

— Мені треба боятися? Мені треба... — він замовк, зітхнув.

Стю стурбовано подивився на Ніка.

Нік показав: так.

— Це — він, — сказав Том і жахливо зітхнув. Так різкий листопадовий вітер завиває в гіллі облетілих дубів. Стю знову здригнувся. Ральф зблід.

— Хто, Томе? — лагідно спитав Стю.

— Флегґ. Його звати Ренді Флегґ. Темний чоловік. Ви хочете, щоб я... — і знову це печальне зітхання, довге, гірке.

— Звідки ти його знаєш, Томе? — у сценарії цього не було.

— Сні... Я бачив його обличчя вві сні.

«Я бачив його обличчя вві сні...» Але ніхто з них не бачив його лица. Воно завжди було приховане.

— Ти бачиш його?

— Так.

— А який він, Томе?

Том довго нічого не казав. Стю вже вирішив, що Том не відповість і готувався був повернутися до «сценарію», аж тут Том промовив:

— Такого можна на вулиці будь-де побачити. Але коли він посміхається, птахи падають замертво з дротів. Коли він певним чином на тебе гляне, щось робиться в тебе з простатою, і сеча в тобі пече. Де плюне, там жовкне й сохне трава. Він завжди надворі. Він вийшов із часу. Він не знає себе. У нього ім'я тисячі демонів. Ісус колись загнав його в стадо свиней. Ім'я йому Легіон. Він боїться нас. Ми всередині. Він знає чари. Він уміє накликати вовків і вселяється у ворон. Він цар порожнечі. Але він боїться нас. Він боїться того... що всередині.

Том замовк.

Нік, Стю і Ральф презирнулися, бліді як стіна. Ральф стягнув із голови капелюх і гарячково м'яв його в руках. Нік затулив очі рукою. У горлі в Стю пересохло.

Ім'я йому Легіон. Він цар порожнечі.

— Ти нічого більше не можеш про нього сказати? — тихо спитав Стю.

— Тільки те, що я його теж боюся. Але я зроблю те, чого ви хочете. Але Том... Томові так страшно.

І знову це жахливе зітхання.

— Томе, — раптом сказав Ральф. — Ти не знаєш — матінка Ебігейл... вона ще жива?

У Ральфа було відчайдушне лице людини, яка поставила все на карту.

— Вона жива.

Ральф відкинувся в кріслі й глибоко, полегшено зітхнув.

— Але вона ще з Богом не помирилася, — додав Том.

— Не помирилася? А чому, Томмі?

— Вона в пущі. Бог підняв її в пущу, і не боїться вона ні того страху, що нищить опівдні, ані жаху, що в п'ятмі бродить¹... і ні змія її не вкусить, ані бджола не вжалить... але з Богом вона ще не помирилася. Не рука Мойсея добула воду зі скелі. І не рука Ебігейл погнала геть тхорів із порожніми животами. Її треба пожаліти. Вона побачить, але буде запізно. Буде смерть. *Його* смерть. Вона помре не на тому боці річки. Вона...

— Зупиніть його! — простогнав Ральф. — Ви що, не можете?!

— Томе! — сказав Стю.

— Я.

— Чи ти — той самий Том, якого Нік стрів в Оклахомі? Чи ти будеш той самий Том, якого ми знаємо, коли прокинешся?

— Так, але я більше, ніж Том.

— Не розумію.

Він трохи потупцяв на місці, його сонне лице було спокійне.

— Я — Божий Том.

У Стю ледь не випав із руки папірець.

— Ти кажеш, що зробиш те, чого ми хочемо.

— Так.

— Але чи ти бачиш... ти як гадаєш, ти повернешся?

— Це не мені бачити й казати. Куди мені йти?

— На захід, Томе.

Том застогнав. Від того стогону волосся на потилиці в Стю стало сторч. Куди ми його посилаємо? І, може, він розуміє. А може, він

¹ Том не точно цитує Псалом 91.

там був сам, тільки у Вермонті, де лабіринти коридорів, де луна, як кроки, ішла за ним. І наздоганяла.

— На захід, — сказав Том. — Так, на захід.

— Ми відправляємо тебе дивитися, Томе. Дивитися і бачити.

А тоді повертайся.

— Повернуся і розкажу.

— Зможеш?

— Так. Якщо не спіймають і не вб'ють.

Стю здригнувся — усі здригнулися.

— Ти підеш сам, Томе. Просто на захід. Знаєш, де захід?

— Де сонце заходить.

— Так. І якщо тебе спитають, чого ти там, кажи: «Мене вигнали з Вільної зони...»

— Вигнали. Вигнали Тома. Виставили з міста.

— ...за те, що я дурник...

— Тома вигнали за те, що він дурник.

— ...щоб ти жінку якусь не взяв, а вона дітей-дурнів не привела.

— Дітей-дурнів, як Том.

У Стю живіт викручувало на всі боки. Він почувався як праска, що з якогось дива навчилася пітніти. Його наче накрило жакливим, болючим похміллям.

— А тепер повтори, що треба казати на заході.

— Вони прогнали Тома за те, що він дурник. Боже мій, прогнали!

Вони боялися, що він візьме жінку, отак, пісюном у ліжку. І вона наплодить дурнів.

— Усе правильно, Томе. Отже...

— Вигнали мене, — сказав він тихо, згорьовано. — Вигнали Тома з його чудового будиночка, на вулицю...

Стю протер очі тремтячою рукою. Поглянув на Ніка. Лице двоїлося, троїлося перед ним.

— Ніку, я не знаю, як закінчувати, — безпорадно мовив він.

Нік поглянув на Ральфа. Ральф, блідий, як віск, тільки струснув головою.

— Закінчуйте, — несподівано попросив Том. — Не лишайте мене тут у темряві.

Над силу Стю продовжив.

— Томе, знаєш, який із себе повний місяць?

— Так... Великий, круглий.

— Не половинка, не майже повний.

— Ні, — сказав Том.

— Як побачиш здоровий круглий місяць, вертайся назад, на схід. До нас вертайся. До свого дому, Томе.

— Так, коли я його побачу, я повернуся, — погодився Том. — Повернуся додому.

— А як повертатимешся, іди поночі, а вдень спи.

— Іду поночі, вдень сплю.

— Так. І якщо можеш, щоб ніхто тебе не бачив.

— Так.

— Але, Томе, тебе хтось може побачити.

— Так, хтось може.

— От якщо хтось один тебе побачить, Томе, то вбий його.

— Убити його... — із сумнівом промовив Том.

— А якщо не один, то тікай.

— Тікати, — впевненіше промовив Том.

— Але постарайся, щоб тебе ніхто не бачив. Зможеш повторити, що робити?

— Так. Вийти, коли місяць буде повний. Не півмісяця, не серпик. Іти вночі, вдень спати. Щоб ніхто не бачив. Один побачить — убити. Не один побачить — тікати. Але постаратися, щоб ніхто не бачив.

— Дуже добре! Я хочу, щоб ти за кілька секунд прокинувся. Добре?

— Добре.

— Як питаю про слона, ти прокинешся, добре?

— Добре.

Стю відкинувся назад, судомно видихнувши.

— Слава тобі Господи, що вже все!

Нік на мигах його підтримав.

— Чи ти знав, що таке буде, Ніку?

Нік похитав головою.

— А звідки він це все знає? — пробурмотів Стю.

Нік жестом попросив блокнот. Стю охоче його віддав. Від його поту сторінка зі «сценарієм» промокла ледь не до прозорості. Нік написав щось і дав Ральфові. Ральф прочитав це, поволі ворушачи губами, а тоді дав Стю.

«Деякі люди протягом усієї історії вважали божевільних і відсталих блаженними. Я не знаю, чи сказав він нам щось практично корисне, але злякав він мене страшенно. Чари, каже. Що ми можемо проти чарів?»

— Це не для мого розуму, — пробурмотів Ральф. — Оте, що він казав про матінку Ебігейл, я про це навіть думати не хочу. Розбуди його, Стю, і ходімо звідси швидше, — Ральф ледь не плакав.

Стю нахилився вперед.

— Томе!

— Я.

— Ти б хотів побачити слона?

Том розплющив очі й роззирнувся.

— Казав я вам, що не вийде, — промовив він. — Боже, ні. Том не засинає посеред дня.

Нік дав Стю папірець, і той, глянувши на нього, переказав Томові.

— Нік каже, що в тебе чудово вийшло.

— Правда? Я на голову став, як того разу?

Із гірким соромом Нік подумав: «Ні, Томе, ти значно кращу штуку втнув, і не одну».

— Ні, — сказав Стю. — Томе, ми прийшли просити тебе про допомогу.

— Мене? Допомогти? Звичайно! Люблю допомагати!

— Це небезпечно, Томе. Ми хочемо, щоб ти пішов на захід, потім вернувся і сказав нам, що ти там бачив.

— Добре, звичайно, — без найменшого вагання сказав Том, але Стю здалося, що на Томовому обличчі промайнула якась тінь... і схвалася за його простодушними очима. — Коли?

Стю лагідно поклав руку на шию Томові і подумав: «Якого хріна я тут роблю?» Як можна з цим дати раду, якщо не вважати, що в матінки Ебігейл — прямий зв'язок із Богом?

— Доволі скоро, — лагідно сказав Стю. — Скоро.

— — —

Коли Стю повернувся додому, Френні лаштувала вечеряти.

— Гарольд заходив, — сказала вона. — Просила його залишити-ся вечеряти, але він відкланявся.

— О.

Френ уважно подивилася на нього.

— Стюарте Редмане, яка муха тебе вкусила?

— Мабуть, муха на ім'я Том Каллен.

І він усе їй розповів.

Вони сіли вечеряти.

— І що це все означає? — спитала Френ. Її обличчя було бліде, і вона, власне, не їла, а совала їжу по тарілці.

— Щоб я так знав, — сказав Стю. — Це таке... якесь бачення, мабуть. Не знаю, чому нам слід відмовитися від думки, що в Тома Каллена бувають видіння, коли він під гіпнозом, адже дорогою

сюди ми бачили оті сни. Якщо то не бачення, то я не знаю, що це ще може бути!

— Але ж то було, здається, так давно... чи мені просто так здається.

— Та й мені теж, — погодився Стю і зрозумів, що теж тільки пересуває страву по тарілці.

— Слухай, Стю, я знаю, що ми домовилися не обговорювати комітетські справи поза зборами, якщо можна. Ти казав, що ми весь час будемо сперечатись, і, мабуть, мав рацію. Я ж ні словом не обмовилася, що ти перетворюєшся на Метта Діллона¹ після двадцять п'ятого року, правда?

Він злегка всміхнувся.

— Ні, не казала, Френні.

— Але я все ж маю тебе спитати: ти досі вважаєш правильним, що ви зібралися засилати Тома Каллена на захід? Після того що ти бачив сьогодні?

— Не знаю, — сказав Стю. Він відсунув тарілку. Вона була майже повна. Він підвівся, пішов до комода, знайшов пачку цигарок.

Він скоротив споживання тютюну до трьох-чотирьох цигарок на день. А зараз закурив, набрав повні легені грубого, звітрилого тютюнового диму і випустив його.

— Але плюс тут такий, що його легенда цілком проста і правдоподібна: ми його вигнали, бо він дурник. Ніхто не зможе домогтися від нього чогось іншого. Якщо він безпечно повернеться, то ми його зможемо загіпнотизувати — це не встигнеш пальцями клацнути, як він уже, Боже мій — і він розповість про все, що бачив; і важливе, і неважливе. Імовірно, з нього вийде навіть кращий очевидець, ніж із решти двох. Не сумніваюся.

— *Якщо* він безпечно повернеться.

— Атож, *якщо*. Ми сказали йому йти тільки вночі, а вдень спати. Якщо його побачить більш ніж одна людина, тікати. Якщо одна — убити.

— Стю, *не може* бути!

— Може, звичайно! — сердито сказав він, різко розвернувшись до неї. — Ми ж тут зараз не в цяцьки граємося, Френні! Ти, певне, знаєш, що з ним буде... чи з Суддею... чи з Дейною... якщо їх там зловлять! А то чого ж іще ти так різко проти цього налаштувалася?!

¹ Герой телесеріалу-вестерну «Пороховий дим» — відважний шериф.

— Добре, — тихо сказала вона. — Добре, Стю.

— Ні, *нічого* доброго! — сказав він і з усієї сили ткнув щойно запалену цигарку в глиняну попільничку, здійнявши хмаринку іскор. Кілька з них сіли йому на руку, і він струсив їх швидким, дикунським жестом. — Нічого доброго нема в тому, щоб бідну дитину слати в бій за нас, і нічого доброго — в тому, щоб попихати людьми, як пішаками, — шахісти хуеві знайшлися — і нічого доброго в тому, щоб давати інструкцію вбити, як хрещений батько мафії. Але я не знаю, що ще можна вдіяти. От просто не знаю. Якщо ми не дізнаємося, що він там надумав, то в нас чудові шанси побачити, як одного дня наступної весни вся Вільна зона злетить грибоподібною хмарою!

— Гаразд. Тихо. Гаразд.

Він стиснув кулаки.

— Я кричав на тебе. Вибач, будь ласка. Я не мав права таке робити, Френні.

— Нічого, все нормально. Не ти ж відкрив ту скриньку Пандори.

— Та, мабуть, ми всі її відкриваємо, — сказав він мляво і дістав із шухляди ще одну цигарку. — Хай там як, а я дав йому... як це називається?.. Коли я сказав йому, мовляв, якщо одна людина його побачить, її треба вбити, то він ніби насупився. І зразу цей вираз зник. Навіть не знаю, чи Ральф або Нік помітили. А я помітив. Він наче думав: «Так, я розумію, що ти хочеш сказати, але коли дійде до діла, я сам вирішу».

— Я читала, що людину не можна гіпнозом схилити до такого, чого вона б не зробила в нормальному стані. Людина проти власної моралі не піде тільки через те, що їй під гіпнозом щось нав'яли.

Стю кивнув.

— Так, я про це думав. Але якщо той Флегґ наставив прикордонних застав по всьому східному кордону своїх володінь? Я б на його місці так зробив. Якщо Том, ідучи на захід, зустрине їх, то прикриється своєю легендою. А якщо йдучи назад, то або він їх, або вони його вб'ють. А якщо Том не зможе, то йому кінець.

— Може, ти занадто цим переймаєшся, — сказала Френні. — Тобто якщо там кордон, вони ж доволі рідко стоять?

— Так. Може, одна людина на п'ятдесят миль. Хіба що в нього народу в п'ять разів більше, ніж у нас.

— Або ж у нього там стоїть і працює якась хитра техніка: радар, інфрачервоний детектор тощо, як у шпигунських фільмах показують, — Том зможе крізь це все пройти?

— На це ми сподіваємося. Але...

— Але в тебе гострий напад совісті, — тихо сказала вона.

— До цього це все зводиться? Ну... мабуть, так. А чого хотів Гарольд, сонечко?

— Лишив купу оцих карт. Тут позначено, де Пошуковий комітет шукав матінку Ебігейл. Хай там як, а Гарольд же і цим керує, а ще й працює в Поховальному комітеті. Вигляд у нього був дуже втомлений — але річ, здається не лише в його громадських обов'язках. Таке враження, що він ще над чимось працює.

— Над чим?

— У Гарольда з'явилася жінка.

Стю здійняв брови.

— Хай там як, а саме через неї він не лишився вечеряти. Угадаєш, хто це?

Стю примружився і глянув у стелю.

— Із ким міг би Гарольд трахатися? Подивимось...

— Оце ти так це називаєш! А ми, по-твоєму, чим займаємось?!

Френ вдала, ніби збирається вдарити Стю по обличчю — той з усмішкою відсахнувся.

— Чудеса, правда? Здаюся. Хто вона?

— Надін Кросс.

— Жінка з білими пасмами у волоссі?

— Вона.

— Отаке — так вона, мабуть, удвічі від нього старша!

— Сумніваюся, — сказала Френні, — що в цей момент стосунків Гарольда це турбує.

— А Ларрі знає?

— Не знаю і знати не хочу. Ця Кросс зараз не його дівчина. Навіть якщо і була його.

— Ага, — промовив Стю. Він був радий, що Гарольд закохався зі взаємністю, але ця тема його не надто цікавила. — А що зараз Гарольд думає про Пошуковий комітет? Не казав?

— Ну ти ж Гарольда знаєш. Усміхається багато... але надії особливої немає. Мабуть, тому він більшу частину часу проводить у поховальній команді. Його тепер Яструбом прозивають, чув?

— Правда?

— Сьогодні чула. Доки не спитала, не здогадувалася, про кого це говорили.

На якусь мить вона замислилася, потім засміялася.

— Що смішного? — спитав Стю.

Вона виставила ноги, тепер узуті в мілкі кеди. На їхніх підошвах був візерунок з кіл і ліній.

— Він мої кеди похвалив, — сказала Френні. — Правда, чокнутий?

— Сама така, — усміхнувся Стю.

— — —

Гарольд прокинувся щойно перед світанком із тупим, але не таким уже й неприємним болем у пахвині. Встаючи, він трохи тремтів. Рано-вранці ставало помітно холодніше, хоча було лише 22 серпня і осінь мала настати аж через календарний місяць.

Але нижче пояса його пекло, так. Уже від самого погляду на її сідниці в оцих маленьких прозорих трусиках, коли вона спала, йому ставало помітно тепліше. Вона, певне, не буде проти, якщо він її розбудить... ну, може, буде проти, але не заперечуватиме. У нього досі не було ніякого чіткого уявлення, що діється за цими темними очима, і він трохи її боявся. Замість того щоб будити її, він тихо вдягнувся. Він так само сильно хотів не чіпати Надін, як і хотів.

Зараз йому було потрібно десь піти й подумати.

Гарольд зупинився біля дверей із черевиками в лівій руці. Між відчуттям холоду в кімнаті і прозаїчним одяганням бажання покинуло його. Тепер він відчував, чим пахне в кімнаті, і то був не надто приємний запах.

То тільки дрібниця, казала вона, і вони без того обійдуться.

Може, це була й правда. Ротом і руками вона могла абсолютно неймовірні речі. Але якщо це така дрібниця, то чого в кімнаті має стояти такий кислувато-затхлий дух, який нагадує про самотню вітху його поганих років?

Мабуть, ти хочеш, щоб було погано.

Тривожна думка. Він вийшов, тихо зачинивши двері за собою.

Коли двері зачинилися, Надін розплющила очі. Сіла, задумливо подивилася на двері, потім знову лягла. Її тіло нило в повільному, невдоволеному циклі бажання. Відчуття було майже як менструальний біль. Якщо це така дрібниця, подумала вона (не підозрюючи, наскільки схожа її думка на Гарольдову), то чого їй зараз так? Минулої ночі вона мусила кусати себе за губи, щоб не закричати: «Припини дурня клеїти і ВСАДИ в мене цю штуку! Чуєш? ВСАДИ її в мене, ДО КІНЦЯ! Ти вважаєш, що ти зараз щось робиш для мене? Всади її в мене, і нехай, заради Бога — чи заради мене — ця божевільна гра скінчиться!»

Він лежав, сховавши голову між її ніг, видаючи химерні звуки бажання, які могли би видатися смішними, якби не були настільки відверті, наполегливі, майже дикі. А коли вона підвела голову, ці слова тремтіли в неї на вустах — і вона побачила (чи їй здалося?) обличчя у вікні. Мить її власного вогняного бажання згасла, розсипалася на холодний попіл.

То було його обличчя, яке дико посміхалося їй.

З її горла здійнявся крик... і тут обличчя зникло, стало просто тінями на запилюженому склі. Просто як бабай, якого дитина ніби бачить у шафі, згорнутого підступним клубком за коробкою з іграшками.

Не більше.

Тільки то було більше, і саме зараз, у перших раціонально-холодних світанкових променях, вона не могла вдавати, ніби це не так. Вважати, ніби це не так, було б *небезпечно*.

То був він — і він її попереджав. Майбутній чоловік наглядав за нареченою. А збезчещена наречена не буде прийнята.

Дивлячись у стелю, вона подумала: я смоктала його член — але це не безчестя. Я дозволяла йому брати мене в зад, але і це не безчестя. Я для нього наряджалася, як дешева вулична шльондра, але і це цілком нормально.

Уже від такого у неї виникало питання, що ж за людина її наречений.

Надін довго, довго дивилася в стелю.

— — —

Гарольд зробив розчинної кави, випив її, скривившись, потім узяв із собою на ганок два холодні печива «Поп-Тартс»¹. Він сидів і їв їх, поки на землю крадькома сходив світанок.

У ретроспективі останні два дні видавалися йому якимось шаленим карнавалом. Змішалися помаранчеві вантажівки, Вейзак, який поплескав його по плечу і назвав яструбом (тепер його так і прозивають — Яструб), мертві тіла, їхній нескінченний гнилий потік, а потім із цієї всієї смерті приходиш додому у нескінченний світ вигадливого сексу. Звичайно, від такого голова піде обертом.

Але тепер, сидячи тут на сходинці, холодній, мов могильна плита, заливаючи собі в нутро чашку жакливої розчинної кави, він міг жувати оці холодні «поп-тартси», що відгнали тирсою, і думати. Після періоду шаленства у голові в нього розвиднілося. Йому спало

¹ Печиво з різними начинками, що рекомендується розігрівати в тостері.

на думку, що як на людину, яка вважає себе кроманьйонцем серед стада галасливих неандертальців, він останнім часом малувато думає. Його водять — тільки не за ніс, а за пеніс.

Його думка перейшла до Френні Голдсміт, хоч він і відвів очі від праскоподібних хмарочосів. Того дня в його дім вдерлася саме Френні, він тепер точно знав. До Редмана він зайшов під фальшивим приводом, насправді сподіваючись роздивитися її взуття. Як виявилось, вона носить кеди з таким самим малюнком на підошві, як той, слід від якого він бачив у своєму підвалі. Кола й лінії замість звичних «вафель» і зигзагів. Без питань, бебі.

Він розсудив, що без особливих труднощів може звести все до купи. Якось вона дізналася, що він читав її щоденник. Може, пляму на сторінці десь лишив... а то й не одну. І вона прийшла в його дім, шукаючи якийсь натяк, як йому те, що він прочитав. Якийсь запис. Книга, звичайно, була. Тільки вона не знайшла її, тут Гарольд міг не сумніватись. У книзі прямим текстом було сказано, що він планує вбити Стюарта Редмана. Якби вона виявила щось таке, то сказала б Стю. А коли б і ні, то він би не повірив, що вона змогла б поводитися з ним так легко й невимушено, як учора.

Він доїв останній «поп-тартс», скривившись від смаку його холодної поливи і ще холоднішого желе всередині. Вирішив, що піде на зупинку пішки, без мотоцикла; додому його може підкинути Тедді Вейзак чи Норріс. Він рушив вулицею Арапаго, застібнувши блискавку на легкій кофті до самого підборіддя від холоду, який мав десь за годину минути. Він ішов повз порожні будинки з опущеними жалюзі, і кварталах у шістьох від його будинку став помічати хрестики, жирно поставлені крейдою на дверях. Знов-таки, це він придумав. Ці будинки вже перевірів Поховальний комітет, він іс звідти всі тіла. Х — викреслено. Люди, які мешкали тут, навіки зникли. Ще за місяць такий знак стоятиме на всьому Боулдері, позначаючи кінець епохи.

Настав час подумати, і то як слід. Складалося враження, що, відколи він зустрів Надін, він припинив думати... а то й раніше.

«Я прочитав її щоденник з образи й ревнощів, — думав він. — Потім вона пробралася в мій дім, мабуть, шукаючи мій власний щоденник, але не знайшла. Проте й сам тільки шок від того, що хтось вломився до мого дому, уже може бути достатньою помстою». Звичайно, це вибило його з рівноваги. Можна навіть вирішити, що вони тепер порухувалися.

Він уже й не хоче Френні, правда?.. *Правда?*

Він відчув, як у його грудях починає заново розгорятись обурення. Може, й не хоче. Але це не змінює того факту, що вони відсторонили його. Хоча Надін мало що казала про причини, чому прийшла до нього, Гарольду щось підказувало, що вона теж у якомусь розумінні усунута, зневажена, відкинута. Вони — пара аутсайдерів, а такі плетуть інтриги. Може, тільки це й допомагає їм зберегти здоровий глузд. (Треба не забути записати це в книгу, подумав Гарольд... тепер він уже майже дійшов до центру.)

По другий бік гір — ціла зграя аутсайдерів. А коли в одному місці збирається досить вигнанців, то відбувається містичне перетворення — і ти вже не за межею, а всередині. Усередині, де тепло. Така дрібниця — опинитися всередині, там, де тепло, — то насправді річ дуже велика. Чи не найважливіша у світі.

Може, він не хотів зрівняти рахунки. Може, він не погоджувався на нічию, на кар'єру, на те, щоб вести катафалк двадцятого століття, отримувати безглузді листи з подякою за безцінну ідею, чекати п'ять років, доки Бейтман піде з того нещасного Комітету, щоб посісти його місце... а якщо вони знову вирішать обійтися без нього? Адже можуть, бо то не просто питання віку. Та вони, блін, глухонімого того взяли, а він хіба трохи старший за Гарольда.

Жар обурення знову розгорявся. От подумати лишень, подумати — це легко сказати, а інколи навіть зробити... але яка користь із думок, коли за них ти від тих неандертальців, що керують світом, отримуєш тільки сміх, ба навіть гірше — лист із подякою?

Гарольд дійшов до зупинки. Було ще дуже рано, і ніхто не прийшов.

На дверях зупинки висів плакат: наступні громадські збори 25-го. Громадські збори? Суходрочка громадська.

Почекальня була оздоблена всілякими дорожніми картинками й рекламами фірми-перевізника «Грейхаунд», де охрінезних розмірів двоповерхові автобуси котили через Атланту, Новий Орлеан, Сан-Франциско, Нешвілл чи ще що-небудь. Гарольд сів і холодним ранковим оком окинув згаслі пінбольні машини, автомат, який продавав кока-колу, кавовий автомат, що також міг наливати розчинний суп, який трохи відгонив дохлою рибою. Гарольд закуриив і кинув сірник на підлогу.

Конституцію вони прийняли. Обана. Ото вже молодці, сил моїх нема. Заспівали навіть «Зоряного прутня», божечки мої. А от що було б, якби Гарольд Лодер підвівся і не зробив кілька конструктивних пропозицій, а розповів би їм реалії життя цього першого року після епідемії?

«Леді й джентльмени, мене звати Гарольд Емері Лодер, і я тут хочу вам сказати, як співається в старій пісні¹: найважливіше кличе нас, коли минає час. Наприклад, про Дарвіна. Наступного разу, коли ви встанете й заспіваєте національний гімн, любі друзі, замисліться ось над чим: Америка померла, вона безповоротно мертва, вона дала дуба, як Джейкоб Марлі², Бадді Голлі з Біг-Боппером³, як Гаррі С. Трумен⁴, а от принципи, що їх запропонував містер Дарвін, дуже навіть живі — як дух Джейкоба Марлі для Ебензера Скруджа. Коли ви будете медитувати над красою конституційності, знайдіть хвилику, щоб подумати й про Рендалла Флетґа, Чоловіка Заходу. Я маю великі сумніви, що в нас є час на такі рюшечки, як громадські збори, ратифікації та обговорення в істинно супер-пупер-ліберальному дусі. Натомість треба зосередитися на базових речах, на Дарвіні, який готується протерти великий стіл Усесвіту вашими мертвими тілами. Леді й джентльмени, дозвольте мені зробити скромне припущення, що поки ми намагаємося повернути електрику і чекаємо, щоб лікар знайшов наш веселий шумний вулик, він активно шукає вмілого пілота, щоб почати літати над Боулдером у найкращих традиціях Френсіса Гері Паверса⁵. Поки ми обговорюємо нагальне питання, кого взяти в Комітет із розчищення вулиць, він, певне, вже запровадив Комітет із чищення зброї, не кажучи вже про міномети, ракетні установки, а може, й центри із розроблення біологічної зброї. Звичайно, ми знаємо, що в нашій країні немає центрів з розроблення біологічної зброї, що й робить нашу країну великою, ха-ха, тільки вам слід розуміти, що доки ми тут зайняті розставлянням усього на полицки, він...»

— Гей, Яструбе, понаднормово працюєш?

Гарольд підняв голову, посміхнувся.

— Та от, вирішив трошки попрацювати, — сказав він Вейзакові. — Я засік твій час, коли прийшов. Ти вже заробив шість баксів. Вейзак засміявся.

— Ну ти й жартівник, Яструбе, ти знаєш?

— Я такий, — і далі всміхаючись, промовив Гарольд. Він почав перевзуватися. — Ще той жартівник.

¹ Із фільму «Касабланка».

² Герой «Різдвяної пісні» Діккенса, чий привид з'являється Ебензеру Скруджу.

³ Buddy Holly (1936—1959), Big Boy (1930—1959) — піонери рок-н-ролу.

⁴ Harry S. Truman (1884—1972) — 33-й президент США.

⁵ Американський льотчик-розвідник, який, виконуючи завдання ЦРУ, літав над Радянським Союзом.

РОЗДІЛ 56

Стю весь наступний день провів на електростанції — робив обмотку на моторах — і наприкінці робочого дня поїхав додому. Він уже був коло маленького парку навпроти Першого національного банку, коли його гукнув Ральф. Стю припаркував свій мотоцикл і пішов до оркестрової мушлі, де сидів Ральф.

— Я тебе тут типу шукаю, Стю. Маєш хвилинку?

— Тільки хвилинку — і все. Я спізнююсь вечеряти. Френні буде хвилюватися.

— Гаразд. Судячи з твоїх рук, ти був на електростанції, дрти мотав.

Вигляд у Ральфа був розгублений, стурбований.

— Ага. Навіть від рукавиць користі ніякої. Руки всі порвав.

Ральф кивнув. У парку був ще понад десяток людей. Хтось роздивлявся вузькоколіїний потяг, який колись їздив між Боулдером і Денвером. Троє молодих жінок розстелили скатертину на траві й влаштували пікнік. Стю було дуже приємно просто сидіти, поклавши зранені руки на коліна. «Може, маршалом бути не так уже й погано, — подумав він. Тоді я принаймні не буду цим чортовим монтажем займатися в східному Боулдері».

— Як там воно? — спитав Ральф.

— Я не дуже знаю, я там просто за найману робочу силу, як і всі решта. Бред Кічнер каже, що всі працюють як заведені. Каже, світло повернеться до кінця першого тижня вересня, може, і швидше, а до середини вересня буде опалення. Звичайно, дуже він молодий, щоб прогнози робити...

— Я б на Бреда ставку робив, — сказав Ральф. — Я йому вірю. Він отримав багато досвіду, так би мовити, без відриву від виробництва.

Ральф спробував засміятися — сміх перейшов у таке глибоке зітхання, ніби воно піднялося його здоровенним тілом від самих п'ят.

— Чого похнюпився, Ральфе?

— Отримав новини по радіо, — пояснив Ральф. — Одні хороші, а інші... ну, не дуже, Стю. Я хочу, щоб ти знав, бо в секреті це тримати неможливо. У Зоні в багатьох є передавачі. Напевне, коли я розмовляв із тими, хто йде сюди, дехто теж слухав.

— А скільки людей іде?

— Понад сорок. Серед них є лікар Джордж Річардсон. За розмовою — хороший чоловік. Зважений.

— Так це ж чудова новина!

— Він сам із Дербішира, що в Теннессі. Більша частина його групи десь із Середнього Півдня. Ну, в них там, виходить, була вагітна жінка, і вона народила десять днів тому, тринадцятого. Лікар прийняв у неї пологи — народилися близнята, все нормально. Спочатку з ними було все гаразд...

Ральф раптом замовк, ворущачи губами.

Стю схопив його за рукав.

— Вони померли? Діти *померли*? Ти це мені хочеш сказати — що вони *померли*? Та говори ж ти, чорт!

— Вони померли... — тихо вимовив Ральф. — Одне — за дванадцять годин. Наче задихнулось. А друге — за два дні. Річардсон робив що міг, але врятувати їх не вдалося. Жінка збожеволіла. Марить про смерть, що всі загинуть, що дітей більше не буде. Тобі необхідно щось зробити, щоб Френ їх не зустріла, коли вони прибудуть, Стю. Оце я тобі хочу сказати. І про це їй треба сказати просто зараз. Бо якщо не ти, то розповість хтось інший.

Стю поволі відпустив Ральфів рукав.

— Цей Річардсон хотів знати, скільки в нас вагітних, і я сказав, що наразі мені точно відомо лише про одну. Питав, на якому строку, я сказав — на четвертому місяці. Правильно?

— Зараз на п'ятому. Але, Ральфе, він певен, що немовлята померли від супергрипу? *Точно*?

— Ні, і Френні про це треба сказати, щоб розуміла. Річардсон каже, що то могло бути що завгодно — харчування матері, щось спадкове, респіраторна інфекція... чи, може, ну, вроджене щось. Казав, що річ може бути в резус-факторі, чи як його там. Він просто не може нічого сказати: вони народилися в чистому полі понад собачою трасою 70. Він розповів, що вони з іншими відповідальними людьми тієї групи пізно ввечері сиділи, обговорювали це. Річардсон сказав, це може означати, що діти загинули від Капітана Трипса, і надзвичайно важливо з'ясувати, так воно чи ні.

— Ми з Гленом про це говорили, — безрадісно сказав Стю, — коли я його зустрів. То було четвертого липня. Здається, так давно... у кожному разі, якщо то був супергрип, то це означає, що ми, певне, покинемо нашу планету на всяких там щурів, мух і горобців.

— Мабуть, щось таке казав їм і Річардсон. Хай там як, а вони були десь милях у сорока¹ на захід від Чикаго, і він переконав їх

¹ 60 км.

завертати назад наступного дня, щоб узяти тіла до великої лікарні, де можна було б зробити розтин. Він сказав, що з певністю зможе виявити, чи був то супергрип. До кінця червня він на нього надивився. Певне, як і всі лікарі.

— Так.

— Але коли настав ранок, тіла зникли. Жінка їх поховала і відмовилася казати де. Вони рилися два дні, гадаючи, що вона не могла відійти далеко від табору і закопати їх дуже глибоко майже щойно після пологів. Але не знайшли, і вона нічого їм не казала, хоч як вони намагалися пояснити їй, наскільки це важливо. Бідолашна зовсім глузд втратила.

— Можна зрозуміти, — сказав Стю, подумавши, як Френ хотіла народити свою дитину.

— Лікар сказав, що навіть якщо то і був супергрип, то двоє людей з імунітетом можуть зачати дитину, в якій теж буде імунітет, — обнадійливо мовив Ральф.

— Імовірність того, що біологічний батько дитини Френ мав імунітет, приблизно один до мільярда, — сказав Стю. — Тут його точно немає.

— Ага, навряд чи, правда? Мені й недобре від того, що я це на тебе вішаю, Стю. Але мені думається, що краще, аби ти знав. І їй сказав.

— Не дуже весела перспектива, — мовив Стю.

Але повернувшись додому, він виявив, що цю новину їй розповів хтось інший.

— — — —

— Френні?

Мовчання. Вечеря — підгоріла — стояла на плиті, але в квартирі було темно й тихо.

Стю зайшов у вітальню і роззирнувся. На кавовому столику в попільничці лежали два недопалки, але Френ не палила, а Стю курил інші цигарки.

— Маленька!

Він пішов у спальню і побачив її: Френ у напівтемряві лежала на ліжку. Її заплакане обличчя припухло.

— Привіт, Стю, — тихо сказала вона.

— Хто тобі сказав?! — сердито промовив він. — Комусь не терпілося добру звісточку принести! Хто б він не був, я йому руки повисмикую!

— То була Сью Стерн. А їй сказав Джек Джексон. У нього радіо, він почув, як лікар із Ральфом розмовляв. Вона подумала, що краще мені це розповість, доки хтось інший це не зробить. Бідна маленька Френні. Крихке, не кантувати. До Різдва не відкривати.

Вона тихо засміялася, так безрадісно, що Стю ледь не заплакав.

Він пройшов через кімнату, ліг поряд і відкинув їй з лоба пасмо.

— Мила моя, тут нічого не зрозуміло. Ніякої певності немає, що це воно.

— Я знаю. Та й коли що, може, ми ще зможемо мати дітей, — вона подивилася на нього почервонілими, нещасними очима. — Але я хочу цю дитину. Невже це так неправильно?

— Та ні, все правильно.

— Я лежала, чекала, доки вона ворухнеться чи що. Я не відчувала, як вона ворухиться, від того вечора, коли прийшов Ларрі, який шукав Гарольда. Пам'ятаєш?

— Так...

— Я відчула, як дитинка ворухнулася, але тебе не розбудила. Тепер мені шкода, що я не зробила цього. Дуже шкода.

Вона знову заплакала, загуляючись ліктем.

Стю відхилив її руку і поклав на ліжко, поцілував Френні. Вона відчайдушно-міцно його пригорнула, а потім так і залишилася лежати, уткнувшись обличчям у його шию. Так вона й говорила:

— Від незнання ще гірше. А зараз мені треба просто почекати і побачити. А здається, так довго чекати, щоб дізнатися, чи не помре твоя дитина, проживши менш ніж день поза тобою...

— Ти чекатимеш не сама, — мовив він.

Вона знову пригорнулася до нього, і так вони разом лежали ще довго.

— — —

Надін Кросс була у вітальні своєї старої квартири. Вона майже п'ять хвилин уже збирала речі — і раптом побачила, що в кутку в кріслі сидить він у самих трусах, смокче палець і дивиться на неї своїми химерними сіро-зеленими китайськими очима. Вона злякалася — рівною мірою від усвідомлення, що він весь час тут сидів, і від того, який він. Її серце різко, злякано підскочило в грудях, вона скрикнула. Книжки в м'яких палітурках, які вона складала в рюкзак, посипалися на підлогу, шурхотючи сторінками.

— Джо... Тобто Лео...

Вона поклала руку на груди, щоб угамувати шалене серцебиття. Але серце ще не спинялося, хоч як прикладай до нього руку. Раптово побачити його було лячно; а побачити в такому самому одязі і з такою самою поведінкою, як тоді, коли вони познайомилися в Нью-Гемпширі, — зовсім страшно. Дуже вже скидалося на те, що все розвернулося навспак, що якесь ірраціональне божество несподівано і зло штовхнуло її в якусь часову петлю і прирекло знову пережити ці шість тижнів.

— Ох, як же ти мене налякав, — слабким голосом закінчила вона.

Джо нічого не сказав.

Вона поволі пішла до нього, уже майже готова побачити в його руці довгий кухонний ніж, як колись, але та рука, яку він не тримав у роті, мирно лежала на колінах. Вона помітила, що з тіла хлопчика вже зійшла засмага. Старі садна й подряпини позаживали. Але очі ті самі... їхній погляд переслідує, не дає спокою. Те, що було в них, що з кожним днем прибувало, відколи він підійшов до вогню послухати, як Ларрі грає на гітарі, — зникло повністю. Очі в нього стали такі, як тоді, коли вони зустрілися вперше, і це наповнило її повзучим жахом.

— Що ти тут робиш?

Джо нічого не сказав.

— Чому ти не з Ларрі і мамою Люсі?

Немає відповіді.

— Тобі не можна тут лишатися, — сказала вона, намагаючись його урезонити, але не встигла вона продовжити, як замислилася: а скільки часу він тут сидить?

Нині ранок 24 серпня. Дві попередні ночі вона ночувала в Гарольда. Тут їй спало на думку, що він міг просидіти в цьому кріслі, заспокійливо смокчучи палець, останні сорок годин. Звичайно, то була безглузда думка, він же мав би їсти і пити (правда?), але коли вже ця думка-образ виникла в неї, то йти геть не бажала. Знову тілом побігли мурашки, і вона з чимось подібним до відчаю зрозуміла, наскільки сама змінилася: колись їй не страшно було спати поряд із цим малим дикуном, який був тоді озброєний і небезпечний. А зараз у нього зброї немає, але Надін чомусь охоплює жах перед ним. Вона подумала

(Джо? Лео?),

що його попереднє «я» акуратно й цілковито прибрано. Тепер він повернувся.

І він був тут.

— Тобі тут не можна лишатися, — сказала вона. — Я прийшла тільки оці речі забрати. Я переїжджаю. Переїжджаю до... одного чоловіка.

«А, то он хто Гарольд такий! — передражнив її якийсь внутрішній голос. — А мені здавалося, що він — просто знаряддя, засіб усе скінчити».

— Лео, послухай...

Його голова ледь-ледь, але все ж помітно хитнулася. Очі, безжальні й блискучі, не зводили погляду з її обличчя.

— Ти не Лео?

Знову тихе хитання головою.

— Ти Джо?

Кивок, так само ледь помітний.

— Ну гаразд. Але ти маєш розуміти, що насправді не має значення, хто ти, — промовила Надін, намагаючись поводитися терпляче. Божевільне відчуття часової петлі, того, що вона повернулася до старту, не відступало. Вона почувалася як вві сні, їй було страшно. — Ця частина нашого життя — коли ми з тобою разом і самі по собі — вона вже скінчилася. Ти змінився, я змінилася, назад ми змінитися не можемо.

Але він усе одно не зводив з неї своїх химерних очей, немов заперечуючи ці слова.

— І не дивися на мене весь час, — різко сказала вона. — Довго роздивлятися людину — дуже неввічливо!

Тепер у його очах з'явилася тінь звинувачення. Здається, цей погляд говорив, що також неввічливо залишати людей самих, а ще більш неввічливо — отак усуватися, позбавляти своєї любові людину, яка її потребує і залежить від неї.

— Ти залишаєшся не сам, — сказала вона, відвертаючись, і почала збирати розсіпані книжки. Вона незграбно стала на коліна, і вони при цьому хруснули, як феєрверк. Волею-неволею вона почала напихати книжки в торбу, на гігієнічні серветки, аспірин і білизну — просту, бавовняну, зовсім не схожу на те, що вона вдягала на шалену потіху Гарольду. — У тебе є Ларрі й Люсі. Вони тобі потрібні, а ти — їм. Ну, ти потрібен *Ларрі* — і це головне, бо вона хоче, щоб було так, як бажає він. Вона — як копіювальний папір. Зараз усе змінилося, Джо, не я в тому винна. Я тут зовсім не винна. То ти можеш припинити викликати в мене почуття провини.

Надін намагалася застібнути рюкзак, але пальці в неї нестримно тремтіли, а робота була нелегка. Тиша навколо них дедалі важчала і важчала.

Урешті вона встала, завдала на плечі рюкзак.

— Лео...

Вона намагалася говорити спокійно і зважено, як раніше — зі складними учнями, коли в тих ставалася істерика. Але це просто було неможливо. Її голос страшенно тремтів, і від легкого хитання голови, яким він відреагував на вживання імені Лео, стало ще гірше.

— Ти ж пішов не до Ларрі з Люсі, — зло промовила Надін. — Коли б так, то я це зрозуміла б. Але проміняв ти мене насправді на оту стару перечницю, так? Дурна стара баба в кріслі-гойдалці, яка шкіриться вставними зубами. Тепер її нема, і ти бігом прибіг до мене. Але ці штучки не пройдуть, чуєш? *Не пройдуть!*

Джо нічого не сказав.

— А коли я благала Ларрі... стала на коліна і *просила...* він не хотів, щоб його турбували. Був зайнятий, грався в дорослого. Тож бачиш, тут моєї вини немає. *Жодної!*

Хлопчик тільки незворушно дивився на неї.

На Надін знову почав накочуватися жах, перекривши недоречний гнів. Вона позадкувала від нього до дверей і, не зводячи з нього погляду, намацала ручку. Урешті знайшла й різко відчинила двері. Вітер знадвору приємно остудив їй плечі.

— Иди до Ларрі, — пробурмотіла вона. — Бувай, хлопче.

Вона незграбно вибралася з дому, якусь мить постояла на порозі, намагаючись зібратися з думкою. Раптом їй подумалося, що то все тільки галюцинація, викликана її почуттям провини... що покинула дитину, що змусила Ларрі чекати занадто довго, що виробляла отаке з Гарольдом — і провини за значно гірші речі попереду. Може, у цьому домі взагалі не було зараз ніякого хлопчика. Він не більш реальний, ніж фантазії По — биття серця старого, яке звучало, немов годинник, обгорнули ватою, ворон на бюсті Паллади.

«Та зараз почувся в домі тихий стукіт незнайомий...»¹ — прошепотіла вона вголос не замислюючись, і від цього страшно, надтріснуто захихотіла — може, приблизно такі звуки видають ворони.

¹ Цитата з вірша «Ворон» Едгара По (переклад А. Онишка). Згадка про бюст Паллади, на якому сидів ворон, також є алюзією на цей вірш. Оповідання про серце називається «Серце виказало».

Однак їй треба було знати.

Вона підійшла до вікна біля порога й зазирнула до вітальні колись свого будинку. Та й не був він насправді її. Якщо десь жив, а потім усі речі для переїзду вмістилися в один рюкзак, то це місце взагалі не було твоїм. Зазирнувши, вона побачила килимок, що належав якійсь мертвій жінці, штори, шпалери, підставку для люльок, спортивні журнали, абияк розкидані по кавовому столику, що належали вже мертвому чоловікові. Фотографії дітей, уже мертвих, на каміні. І у кутку в кріслі синок якоїсь теж померлої жінки сидить у самих трусах, сидить, усе сидить, як сидів раніше.

Надін кинулася тікати, перечебившись за дріт, яким була обгороджена клумба ліворуч від того вікна. Швидко сіла на свою «веспу» й завела її. Ризиковано швидко промчала кілька кварталів, обминаючи машини, які ще захарашували бічні вулички, але доволі швидко заспокоїлася.

На той час, коли підїхала до будинку Гарольда, вона вже трохи оволоділа собою. Але розуміла, що із Зони треба тікати швидко. Якщо вона хоче зберегти здоровий розум, то їй скоро треба звідси рушати.

— — —

Зустріч у глядацькій залі «Мунцінгер» пройшла добре. Почали зі співу гімну, але більшість уже не просльозилася: це починало ставати ритуалом. Буденно проголосували за Комітет із перепису населення на чолі з Сенді Дюш'єн. Вона і четверо її помічників одразу пройшлися рядами, рахуючи, записуючи імена. У кінці зборів під гучне «ура!» вони оголосили, що у Вільній зоні нині 814 осіб і пообіцяли (занадто поспішивши, як виявилось) до наступних зборів скласти повний «довідник» — оновлювати його збиралися щотижня: там мають бути імена, дати народження, адреси в Боулдері, попередні адреси й заняття. Як виявилось, люди прибували в Зону в такій кількості й так безладно, що вони завжди відставали на два-три тижні.

Було порушено питання терміну, на який обираються члени Комітету Вільної зони, і після дуже щедрих пропозицій (одна — десять років, інша — пожиттєво; їх Ларрі завернув, зауваживши, що вони більше скидаються на термін ув'язнення, а не служби на виборній посаді) проголосували за річний термін. Гаррі Данбартон у задніх рядах замахав руками, і Стю дав йому слово.

Гаррі, щоб його почули, кричав на все горло:

— Навіть року може бути забагато! Я нічого не маю проти цих леді й джентльменів у Комітеті, на мою думку, вони працюють як ненормальні! — схвальні вигуки й свист у залі. — Але якщо нас ставатиме більше, їм бракуватиме рук!

Глен підняв руку, і Стю дав йому слово.

— Містере голово, це, звичайно, не на порядку денному, але, я вважаю, містер Данбарнтон дуже точно сказав.

«Ще б пак, лисику, — подумав Стю, — ти ще тиждень тому про це говорив».

— Я б хотів висунути пропозицію створити Урядовий представницький комітет, щоб дійсно запровадити нашу конституцію в життя. На мою думку, очолити цей Комітет має Гаррі Данбарнтон, і я теж там би працював, якщо ніхто це не вважатиме зловживанням службовим становищем.

У залі знову закричали «ура».

На задньому ряду Гарольд прошепотів Надін на вухо:

— Леді й джентльмени, а тепер обговоримо громадське свято кохання!

Вона посміхнулася йому — темно, повільно, аж у Гарольда запаморочилося в голові.

Стю з радісним ревом обрали маршалом Вільної зони.

— Я старатимуся заради вас як тільки зможу, — промовив він. — Хтось із тих, хто зараз весело кричить, можливо, згодом заспіває іншої. Чуєш, Річу Моффате?

Заложу прокотиться регіт. Річ, п'яний як чіп, радо сміявся з усіма.

— Але для справжніх правопорушень я жодних підстав не бачу. Головна справа маршала — не дати людям завдавати одне одному страждань. Серед нас насправді вже й немає таких, хто цього хоче. І так досить людей постраждало. Певне, це й усе, що я маю вам сказати.

Натовп улаштував йому тривалу овацію.

— Тепер наступний пункт, — промовив Стю, — який ніби пов'язаний із маршалством. Нам потрібно п'ятеро людей у Комітет правопорядку, бо я сам-один не дуже зможу когось схопити, якщо раптом буде треба. Чи є якісь кандидатури?

— Може, Суддю? — крикнув хтось.

— Так, Суддю, нашого старого чортяку! — закричав хтось.

Усі закрутили головами, виглядаючи кандидата, чекаючи, що Суддя встане і прийме цю відповідальність у своєму вигадливому стилі; у залі шепотілися, як він тоді хвацько попустив отого дивака

з летючими тарілками. Люди відклали програмки, готуючись аплодувати. Стю і Глен із прикрістю перезирнулися: хтось у Комітеті мав це передбачити!

— Нема його, — сказав хтось.

— Хто бачив його? — засмучено спитала Люсі Свонн. Ларрі зиркнув на неї — вона й далі оглядала зал, шукаючи Суддю.

— Я бачив!

Усі з цікавістю зашепотілися, Тедді Вейзак підвівся десь у дальшій половині залу, нервово протираючи окуляри в сталевій оправі банданою.

— Де?

— Де він був, Тедді?

— У місті?

— Що він робив?

Тедді Вейзак аж здригнувся від цього граду питань.

Стю постукав молоточком об стіл.

— Шановні, тихо!

— Я його бачив два дні тому, — сказав Тедді. — Він їхав сам на «лендрровері». Сказав, що на деньок зганяє в Денвер. По що, не казав. Ми обмінялися жартами. Настрій у нього, здається, був гарний. Ото й усе, що я знаю.

Він сів, відчайдушно червоніючи і далі протираючи окуляри.

Стю знову постукав молотком.

— Шкода, що Суддя зараз не тут. На мою думку, це справді була б справа для нього, але коли вже його тут нема, чи маєте ви інші кандидатури?

— Ні, так лишати не можна! — закричала Люсі, підскачівши з місця. На ній був вузький джинсовий комбінезон, який одразу привабив до себе погляди більшості чоловіків у залі. — Суддя Фарріс старий. А якщо йому стало погано в Денвері і він не зміг повернутися?

— Люсі, — сказав Стю. — Денвер же великий.

У залі запала дивна тиша: люди замислилися. Люсі, бліда, сіла на місце, а Ларрі обійняв її. Він зустрівся поглядами зі Стю, той відвів очі.

Нерішуче запропонували відкласти питання Комітету правопорядку, доки повернеться Суддя, після приблизно двадцяти хвилин обговорення. Знайшовся ще один юрист, молодик років двадцяти шести на ім'я Ел Банделл, який приїхав увечері з групою доктора Річардсона, який погодився головувати в Комітеті, сказавши, що дуже сподівається, що протягом місяця не станеться

нічого жажливого, бо щоб запустити нормальну судову систему, потрібно хоча б стільки часу. Суддю Фарріса обрали в Комітет заочно.

Бред Кічнер — блідий, нервовий, трохи кумедний у костюмі з краваткою — підійшов до трибуни, впустив свої папірці, підібрав їх, переплутавши, і заспокоїв себе, сказавши, що вони мають надію повернути електрику до другого-третього вересня.

Ці слова зустріли такою бурєю оплесків, що він набрався духу, щоб красиво закінчити, і дещо помпезно зійшов із трибуни.

Далі виступав Чед Норріс, і потім Стю казав Френні, що він дуже правильно підійшов до питання: мертвих ховають, бо так чинити пристойно; ніхто не почуватиметься по-справжньому добре, доки цю справу не зроблено, і життя не зможе йти звичним ходом, а коли закінчити до дощів, то всім буде значно краще. Чед спитав, чи немає кількох добровольців, і міг набрати десятків три, коли б хотів. Завершив він тим, що попросив усіх членів Бригади з лопатами (як він їх прозвав) підвестись і вклонитись.

Гарольд Лодер ледь-ледь підвівся і швидко сів назад, і багато хто пішов зі зборів, відзначаючи, який він розумний, але скромний. Власне, Надін саме щось йому шепотіла на вухо, і він боявся ставати на повен зріст. У нього штани попереду вельми помітно напиналися.

Коли Норріс зійшов із трибуни, на його місце став Ральф Brentner. Він повідомив, що в Зоні нарешті з'явився лікар. Джордж Річардсон підвівся (під гучні оплески; лікар обома руками показав «мир», і всі закричали «ура»), після чого розповів, що, наскільки йому відомо, днів за два надійде ще одна група приблизно на шістьдесят людей.

— Ну ось і новий пункт, — сказав Стю. Він окинув оком зібрання. — Я хотів би, щоб сюди підійшла Сенді Дюш'єн і розповіла, скільки нас, але до того: чи є на сьогодні якісь іще справи?

Почекав. Побачив у залі обличчя Глена, Сью Стерн, Ларрі, Ніка і, звичайно, Френні. Усі вони мали дещо напружений вигляд. Якщо зараз хтось питає про Флегга, що з ним збирається робити Комітет, то саме настав час. Але було тихо. Через п'ятнадцять секунд Стю передав слово Сенді, яка красиво завершила збори. Коли люди почали виходити з зали, Стю подумав: «Ну от, знову пронесло».

Кілька людей підійшли привітати його після зборів, серед них і новий лікар.

— Ви дуже гарно вели, маршале, — похвалив його Річардсон, і на якусь мить Стю зібрався озирнутися, щоб побачити, до кого той звертається.

Потім згадав — і несподівано злякався. Правоохоронець? Та самозванець він.

«Рік! — заспокоїв себе він. — Рік — і все». А проте йому все одно було страшно.

— — —

Стю, Френ, Сью Стерн і Нік поверталися до центру разом, і їхні кроки гучно відлунювали цементним хідником, коли вони йшли університетським містечком до Бродвею. Навколо інші люди суцільним потоком сунули по домівках. Було майже пів на два-надцятю.

— Холодно, — сказала Френ. — Треба було мені куртку вдягти і светр.

Нік кивнув. Йому теж було холодно. Вечорами в Боулдері завжди холоднішало, але сьогодні було вже не більш ніж п'ятдесят за Фаренгейтом¹. Це нагадало йому, що це химерне й страшне літо добігає кінця. Не вперше подумалося, наскільки краще було б, коли б від початку матінці Ебігейл її Бог, чи муза, чи хто там ще сказав іти до Маямі чи Нового Орлеана. А може, то було б не так уже й гарно, цього разу замислився він. Сирість, дощі... і багато трупів. У Боулдері хоча б сухо.

— Ох вони мене, блін, і налякали, коли вимагали Суддю в Комітет правопорядку, — сказав він. — Нам слід було очікувати такого. Френні кивнула, а Нік швидко написав:

«Атож. Люди і за Томом із Дейною скуч-муть. Селяві».

— А ти як гадаєш, Ніку, вони будуть щось підозрювати? — спитав Стю.

Нік кивнув.

«Будуть думати, що ті пішли на захід. По-справжньому».

Усі над цим замислились, а Нік витяг бутанову запальничку і спалив папірець.

— Круто, — врешті сказав Стю. — Ви справді так думаете?

— Ну звичайно, він має рацію, — похмуро сказала Сью. — Що їм ще думати? Що Суддя Фарріс поїхав на американських гірках кататися?

— Нам ще пощастило, що обійшлося без довгого обговорення, що робиться на заході, — сказала Френ.

Нік написав:

¹ Близько 10° С.

«Отож. Наступного разу, гадаю, нам самим треба про це заговорити. Тому мені б хотілося відкласти наступні великі збори на якомога пізніший час. Може, три тижні, може, 15 вересня?»

Сью сказала:

— Ми зможемо настільки відкласти, якщо Бред дасть електрику.

— Гадаю, дасть, — сказав Стю.

— Я додому, — сказала Сью. — Завтра великий день. Дейна рушає. Я її проведу до Колорадо-Спрінгс.

— Ти як вважаєш, це безпечно, Сью? — спитала Френ.

Та знизала плечима.

— Їй безпечніше, ніж мені.

— Як вона це сприйняла? — спитала Френ.

— Та вона така чудна дівчина. У коледжі була спортсменкою, знаєш. Теніс і плавання їй найкраще давалися, хоча вона грала в усе. Ходила до якогось окружного коледжу в Джорджії, але перші роки ще зустрічалася зі своїм шкільним коханням. А той — із таких здорових, що в шкірянках ходять: я — Тарзан, ти — Джейн, то вали на кухню і каструльками там торохти. Потім її сусідка по кімнаті затягла на парочку феміністичних зборів — вона була така розкріпачена жінка.

— І та, як неофітка, стала ще більшою феміністкою, ніж сусідка, — припустила Френ.

— Спочатку феміністкою, потім лесбійкою, — сказала Сью.

Стю просто остовпів — завмер, роззявивши рота. Френні, стримуючи сміх, подивилася на нього.

— Отямся, сонце, — сказала вона. — Як, замок на роті працює?

Стю різко закрити рота.

Сью продовжила.

— І це все вона за одним разом повідомила своєму печерному бойфрендові. У нього дах з'їхав, і він до неї з пістолетом прибіг. Вона його роззбрóла. Вона каже, що тут і стався серйозний поворот в її житті: розповідала, мовляв, завжди розуміла, що сильніша й спритніша за нього, — *головою* розуміла. А до нутра це дійшло, коли вона забрала в нього пістолет.

— Ти кажеш, вона чоловіків ненавидить? — спитав Стю, уважно дивлячись на Сью.

Сьюзен похитала головою.

— Зараз вона бі.

— Вона що? — спитав Стю.

— Їй добре з коханцями будь-якої статі, Стюарте. І я сподіваюся, що ти в Комітеті не почнеш запроваджувати пуританські закони разом із заповіддю «Не вбивай».

— Та мені й так клопоту вистачає, щоб перейматися, хто з ким спить, — пробурмотів він, і всі засміялися. — Я просто спитав, бо не хочу, щоб хтось ішов туди як у хрестовий похід. Нам там очі потрібні, а не партизани. Це робота для тхора, а не для лева.

— Вона знає, — сказала Сьюзен. — Френ мене питала, як вона сприйняла, що я її попросила піти туди заради нас. Вона дуже добре сприйняла. З одного боку, вона нагадала мені, що коли б ми лишилися з тими чоловіками... пам'ятаєте, як ви нас знайшли, Стю?

Той кивнув.

— Якби ми лишилися з ними, ми б у результаті або загинули, або все одно приїхали на захід, бо вони прямували туди... принаймні коли були досить тверезі, щоб читати дорожні знаки. Вона сказала, що міркувала, яке їй місце в Зоні, і схилилася до думки, що її місце — поза Зоною. І вона сказала...

— Що? — спитала Френ.

— Що постаріється повернутися, — сказала Сью доволі різко і на тому замовкла.

Що це казала Дейна Юргенс, лишилося між ними, і це не мали знати навіть інші члени Комітету. Дейна вирушала в дорогу з десятидюймовою фінкою, причепленою до руки. Коли вона різко згинала зап'ястя, пружина зіскакувала — і вуаля, в неї зненацька виростав шостий двосічний палець завдовжки десять дюймів¹. Вона відчувала, що більшість членів Комітету — здебільшого чоловіки — цього не зрозуміють.

«Якщо він достатньо серйозний диктатор, то, може, тримає їх купи лише він. Якщо його не стане, вони, можливо, всі перегризуться між собою. Його смерть стане кінцем їхнього кубла. І якщо я підберуся близько до нього, Сьюзі, то йому знадобиться його чорт-хранитель».

«Тебе ж уб'ють, Дейно».

«Можливо. А можливо, і ні. Але втіха від того, як його кишки вивалюються на підлогу, уже буде того варта».

Може, Сьюзен і зупинила б її, але не намагалася. Вона заспокоювала себе тим, що взяла з Дейни обіцянку діяти за початковим

¹ ≈ 30 см.

сценарієм, якщо не випадє ідеальна нагода. На це Дейна погодилась, і Сью не вірилося, що подруга отримає такий шанс. Флегта будуть добре охороняти. Проте три дні після того, як вона озвучила подрузі думку щодо шпигунської місії на захід, Сью Стерн не могла спати ночами.

— Ну, — сказала вона всім. — Я додому і в ліжко. Добраніч, товариство.

Сью пішла, тримаючи руки в кишенях солдатської куртки.

— Вона як постаршала, — сказав Стю.

Нік написав щось і показав записку їм обом.

«Ми всі теж», — було написано в ній.

— — —

Стю їхав на електростанцію наступного ранку, коли побачив Сьюзен і Дейну, які прямували Каньйон-бульваром на мотоциклах. Він помахав їм, вони підїхали. Він подумав, що ще ніколи не бачив Дейну красивішою. Її волосся було зібране під яскраво-зеленою хусткою, під розстігнутою курткою з сирової шкіри були джинси та бавовняна сорочка. Каремат і спальник були прив'язані ззаду.

— Стюарте! — крикнула вона і з усмішкою помахала йому.

«Лесбійка?» — з сумнівом подумав він.

— Я так розумію, у невеликий похід зібралися, — сказав він.

— Атож. І ти мене не бачив!

— Не-а, — сказав Стю. — Зовсім не бачив. Закуримо?

Дейна витягла «мальборо» і затулила долонями вогник сірника.

— Бережися, дівко.

— Буду.

— І вертайся.

— Сподіваюся.

Вони подивилися одне на одного в ясному ранку пізнього літа.

— Бережи Френні, дядьку.

— Буду.

— І легкого маршальства.

— То вже я знаю, що можу.

Вона викинула цигарку.

— Що скажеш, Сьюз?

Сьюзен кивнула і натисла педаль, натягнуто посміхаючись.

— Дейно!

Вона подивилася на нього, і Стю ніжно поцілував її в губи.

— Удачі!

Вона усміхнулася.

— Тобі тут удвічі більше удачі знадобиться. Ти хіба не знаєш?

Він поцілував її знову, повільніше, уважніше. «Лесбійка!» — знову здивувався він.

— Френні — щаслива жінка, — сказала Дейна. — Можеш їй переказати.

Усміхаючись, не знаючи, що сказати, Стю відступив і не сказав нічого. У двох кварталах від них помаранчеві самоскиди Поховального комітету проїхали через перехрестя від них, немов прикмета, і пора настала.

— Їдьмо, зайцю, — сказала Дейна до Сью. — Вперед, скаути!

Вони поїхали, а Стю стояв на хіднику і проводжав їх поглядом.

— — —

Сью Стерн повернулася за два дні. Вона дивилася, як Дейна їде на захід із Колорадо-Спрінгс, розповідала Сью, доки та перетворилася на цятку і зникла у величному й застиглому пейзажі. Потім трохи заплакала. У першу ніч Сью отаборилася біля міста Моньюмент, але прокинулася за північ, злякана якимсь тихим квилінням, що ніби лунало з дренажної труби під сільською дорогою, коло якої вона стояла.

Урешті, зібравши всю свою хоробрість, вона посвітила ліхтариком в іржаву трубу і виявила там худе, змерзле цуценя. На вигляд йому було десь півроку. Воно злякалося її рук, а Сью не могла пролізти в трубу.

Урешті вона поїхала в містечко Моньюмент, розбила вікно в місцевому гастрономі й повернулася в першому холодному світлі ранку з повним рюкзаком собачого корму. Це допомогло. Цуцик приїхав разом із нею, затишно запакований в одну з торб коло сидіння.

— — —

У Діка Елліса цуценя викликало нестримний захват. То була сука ірландського сеттера, або чистопородна, або просто дуже породиста. Коли вона підросте, то, він був переконаний, Коджак буде дуже радий знайомству. Новина рознеслася Вільною зоною, і того дня навіть розмови про матінку Ебігейл притихли на тлі появи собачих Адама і Єви. Сьюзен Стерн стала просто героїнею, і, принаймні наскільки було відомо Комітету, ніхто не замислився, що це вона робила минулої ночі в Моньюменті, доволі далеко на південь від Боулдера.

Але той ранок, коли жінки вдвох виїжджали з Боулдера, Стю не забув; не забув, як проводжав їх очима, коли вони їхали в бік шосе Денвер — Боулдер. Бо відтоді більше ніхто в Зоні не бачив Дейну Юргенс.

— — —

27 серпня; майже сутінки; Венера ясно світить у небі.

Нік, Ральф, Ларрі та Стю сиділи на порозі будинку Тома Каллена. Том грався в крокет на траві, весело покрикуючи.

«Пора», — написав Нік.

Стю тихо спитав, чи треба його знову гіпнотизувати, і Нік похитав головою.

— Добре, — сказав Ральф. — Я не певен, що зможу це зробити. Він голосно погукав:

— Томе! Агов, Томмі! Ходи сюди!

Том, усміхаючись, прибіг.

— Томмі, час вирушати, — сказав Ральф.

Усмішка зникла з Томового обличчя. Він саме помітив, що темніє.

— Ити! Ні! Боже мій, ні! Коли темно, Том лягає спати. ЖИТ-ТЯ, а це пишеться «спати». Том не любить гуляти, коли темно. Бо тут бабай. Том... Том...

Він замовк, і всі схвилювано дивилися на нього. Том занурився в сіре мовчання. І вийшов з нього... тільки не таким, як завжди. То не було раптовим просвітленням: життя не швидким потоком поверталося до нього, а спроквола, майже неохоче, печально.

— На захід? — спитав він. — Це туди зараз час?

Стю поклав руку йому на плече.

— Так, Томе. Якщо можеш.

— У дорогу.

Ральф видав здушений стогін і пішов за хату. Том, здається, не помітив. Він дивився то на Стю, то на Ніка.

— Уночі йду. Удень сплю, — дуже повільно, затуманено Том додав: — І побачити слона.

Нік кивнув.

Ларрі приніс Томів рюкзак з-під порога, де він стояв. Том поволі, мрійливо взяв його на спину.

— Ти хочеш бути обережним, Томе, — хрипко промовив Ларрі.

— Обережним. Боже, так!

Стю спізно подумав, чи не треба було б дати Томові ще й маленький намет, і відкинув цю думку. Том замучиться ставити навіть маленький намет.

— Ніку, — прошепотів Том, — мені справді треба це зробити?

Нік обійняв Тома і поволі кивнув.

— Добре.

— Просто тримайся великої чотирикутної дороги, Томе, — сказав Ларрі. — Тієї, де написано 70. Ральф тебе підвезе до початку на своєму мотоциклі.

— Так, Ральф... — Том замовк. З-за будинку вийшов Ральф, промокуючи очі банданою.

— Готовий, Томе? — хрипко спитав він.

— Ніку, а тут і далі буде мій дім, коли я вернуся?

Нік енергійно закивав.

— Том любить свій дім. Боже мій, як любить.

— Ми знаємо, Томмі, — Стю відчув, як у нього в горлі стоять теплі сльози.

— Добре. Я готовий. А з ким я поїду?

— Зі мною, Томе, — сказав Ральф. — Трасою 70, не забудь.

Том кивнув і пішов до Ральфого мотоцикла. Через мить за ним пішов і Ральф, опустивши свої могутні плечі. Навіть пір'їна на капелюсі в нього наче поникла. Він сів на мотик і завів його. За мить вискочив на Бродвей і завернув на схід. Усі решта стояли, дивилися, як мотоцикл перетворюється на рухомий силует, помітний лише фарою. Потім і цей вогник зник за громадиною автокінотеатру «Голідей Твін» — і не з'явився.

Нік пішов, опустивши голову, засунувши руки в кишені. Стю спробував приєднатися до нього, але Нік сердито похитав головою і махнув рукою. Стю пішов до Ларрі.

— От і все, — сказав Ларрі, і Стю понуро кивнув.

— Ти як гадаєш, ми ще його побачимо, Ларрі?

— Якщо ні, то ми всі семеро — ну, може, без Френ, вона весь час була проти — будемо змушені решту життя їсти і спати з думкою, що ми його туди послали.

— Можливо, Нікові буде найтяжче, — сказав Стю.

— Так. Мабуть, Нікові буде найтяжче.

Вони дивилися, як Нік поволі йшов Бродвеем, гублячись у вечірніх тінях, що згущувалися навколо. Потім — на темний Томів дім. І з хвилину мовчали.

— Ходімо звідси, — раптом сказав Ларрі. — у мене від думки про ці всі опудала... раптом... цей саме... отакенні мурашки побігли.

Коли вони пішли, Нік стояв на газоні біля будинку Тома Каллена з руками в кишенях, з опущеною головою.

— — —

Джордж Річардсон, новий лікар, облаштувався в Медичному центрі «Дакота-Рідж», бо він був розташований біля міської лікарні Боулдера, де було все обладнання й великі запаси ліків, а також операційні.

Уже до 28 серпня він був зайнятий по саму зав'язку, допомагали йому Лорі Констебл і Дік Елліс. Дік попросився зі світу медицини, але його не відпустили. «Ти робиш тут добру справу, — сказав Річардсон. — Ти багато навчився і навчишся ще. Та й мені самому тут просто забагато роботи. Ми тут з глузду поз'їждаємо всі, якщо за ближчі місяць-два не знайдемо ще лікаря. Так що вітаю тебе, Діку: ти перший лікар швидкої допомоги в Зоні. Поцілуй його, Лорі».

Лорі так і вчинила.

Приблизно об одинадцятій годині цього серпневого ранку Френ увійшла до почекальні й допитливо, але нервово роззирнулася. За столиком сиділа Лорі, читаючи старий жіночий журнал «Мій дім».

— Привіт, Френ, — підскочила вона. — Я і думала, що рано чи пізно ти до нас прийдеш. Зараз Джордж оглядає Кенді Джонс, але скоро займеться й тобою. Як почувашся?

— Непогано, дякую, — сказала Френ. — Мабуть...

Двері оглядового кабінету відчинились, і вийшла Кенді Джонс, а за нею — високий, трохи пригорблений чоловік у широких вельветових штаних і спортивній сорочці «Ізод» із крокодилем на грудях. Кенді з сумнівом дивилася на пляшечку з чимось рожевим, яку тримала в руці.

— А ви певні, що це воно? — з сумнівом спитала вона Річардсона. — У мене такого ніколи не було. Я думала, в мене імунітет.

— А от виходить, що нема, і воно таки у вас зараз, — усміхнувся Джордж. — Не забудьте про крохмальні ванночки й не ходіть більше у високу траву.

Вона сумно посміхнулася.

— У Джека воно теж. Йому теж прийти?

— Ні, можете разом приймати крохмальні ванночки.

Кенді сумно кивнула, а потім помітила Френ.

— Привіт, Френні, як ти, дівчинко?

— Нормально. А ти?

— Жакливо! — Кенді показала пляшечку, і Френ змогла прочитати на ній слово «Каладрил». — Отруйний плющ! І не вгадаєш, де воно в мене взялося, — вона всміхнулася. — Але, певне, можеш здогадатися, звідки воно в Джека.

Вони провели її поглядом, усміхаючись. Потім Джордж сказав:

— Міс Голдсміт, правда? Комітет Вільної зони. Радий вас бачити.

Вона простягла йому руку.

— Просто Френ або Френні. Не треба церемоній.

— Добре, Френні. То в чому річ?

— Я вагітна, — сказала Френ. — І мені не на жарт страшно.

І тут без усякого попередження залилася слізьми.

Джордж обійняв її за плечі.

— Лорі, прошу зайти десь за п'ять хвилин.

— Добре, лікарю.

Він провів її в оглядовий кабінет і посадив на стіл, оббитий чорною клейонкою.

— Ну то чого плачемо? Через близнят місіс Вентворт?

Френні, плачучи, закивала.

— То були важкі пологи, Френ. Мати багато курила. Діти народилися дрібними навіть як на близнят. Пологи почалися раптово, пізно ввечері. Розтин зробити я можливості не мав. Про Регіну Вентворт зараз дбають кілька жінок із нашої групи. Я вважаю — сподіваюся, — що вона вийде з того важкого психічного стану, в якому зараз перебуває. Але на цей момент я можу сказати, що діточки мали погані стартові умови. То померти вони могли з будь-якої причини.

— У тому числі від супергрипу.

— Так. У тому числі.

— То поживемо — побачимо.

— Та хай йому грець, ні. Я вас просто зараз повністю огляну. І вестиму вас і всіх інших жінок, які завагітніють чи вже вагітні, на всіх етапах. У «Дженерал Електрик» було гасло: «Прогрес — це найважливіший наш продукт». У Зоні найважливіший продукт — діти, і дбати про них ми будемо відповідно.

— Але ж ми зараз напевне не знаємо.

— Ну, не знаємо. Але не падайте духом, Френ.

— Добре. Я постараюся.

У двері тихо постукали: зайшла Лорі. Вона принесла Джорджеві анкету, і він почав ставити Френ питання щодо історії вагітності та анамнезу.

Коли огляд скінчився, Джордж вийшов для чогось у сусідню кімнату, а Лорі залишилася, поки Френ одягалася.

Поки вона застібала блузку, Лорі тихо сказала:

— Знаєш, я тобі заздрю. При всій непевності. Ми з Діком намагаємося зачати дитину, як ненормальні. Сміх та й годі — я ж колись на роботі носила значок із написом «нульовий приріст», тобто нульовий приріст *населення*. А зараз як про цей значок подумаю — так страшно стає. Ой, Френні — твоє буде *першим*. І я знаю, що все з ним буде гаразд. Так *повинно* бути!

Френ тільки кивала й усміхалася, не бажаючи казати Лорі, що її дитина вже *не першою* з'явиться на світ.

Першими були близнята місіс Вентворт.

І ці діти померли.

— Норма! — за годину сказав Джордж.

Френ здійняла брови: їй на якусь мить здалося, що лікар переплутав, як її звати, — чомусь саме Нормою її в молодшій школі називав Міккі Пост, який мешкав на її вулиці.

— Дитина. З нею все в нормі.

Френ витягла паперову серветку і міцно стисла.

— Я відчувала, як вона ворушилась... але це було якийсь час тому. А потім — ні. Я боялася...

— Дитинка жива, усе нормально. Я дуже сумніваюся, що ви відчували її рух. Імовіріше, то були кишкові гази.

— То була дитина, — тихо сказала Френ.

— Ну, хай там як, а в майбутньому вона ще багато ворушитиметься. Призначаю вам зустріч на першу половину січня. Годиться?

— Дуже добре.

— Правильно харчуємося?

— Так, гадаю, так — принаймні дуже стараюся.

— Добре. Зараз не нудить?

— Спочатку трохи було, потім минулося.

— Прекрасно. Достатня фізична активність?

На якусь страшну мить вона пригадала, як рила могилу для батька. Моргнула, відкинула це видиво. То було в іншому житті.

— Так!

— Вагу набираємо?

— Фунтів із п'ять.

— Прекрасно. Можна ще дванадцять набрати. Я сьогодні добрий. Вона всміхнулася.

— Ви лікар, вам видніше.

— Так, і раніше я був акушером, то ви за правильною адресою звернулися. Слухайтеся вашого лікаря — і далеко підете! Тепер щодо велосипедів, мотоциклів і мопедів. Кажемо їм усім ні — скажімо, з п'ятнадцятого листопада. Та й хто тоді на них кататиметься, холодно вже буде. Не куріть, не напивайтеся, гаразд?

— Не буду.

— Якщо хочеться, вряди-годи можна винця перед сном. Я пишу вам вітамінну добавку: її можна знайти в будь-якій міській аптеці...

Френні розсміялася, а Джордж невпевнено всміхнувся.

— Я щось смішне сказав?

— Та ні. Просто за цих обставин воно кумедно звучить.

— А! Так, розумію. Ну принаймні на ціни ніхто нарікати не буде, еге ж? І останнє, Френ. Вам колись ставили внутрішньоматкову систему... ВМС?

— Ні, а чому?.. — спитала Френ і раптом пригадала сон: темного чоловіка з вішаком. Вона здригнулася. — Ні! — знову сказала вона.

— Добре. То гаразд, — він підвівся. — Не хвилюватися вас просити не буду...

— Ні, — погодилася вона. Сміх з її очей зник. — Будь ласка, не треба.

— Але звести хвилювання до мінімуму попрошу. Надмірна трижовність у матері може викликати гормональний дисбаланс. А дитинці воно не корисно. Не люблю прописувати вагітним транквілізатори, але якщо ви вважаєте...

— Ні, потреби не буде, — сказала Френ. Але, виходячи на полуденне сонечко, вона розуміла, що всю другу половину вагітності її будуть переслідувати думки про загиблих близнят місіс Вентсворт.

— — —

29 серпня прибули три групи, в одній — двадцять дві людини, у другій — шістнадцять, у третій — двадцять п'ять. Сенді Дюш'єн обійшла всіх сімох членів Комітету і повідомила, що у Вільній зоні тепер понад тисячу жителів.

Боулдер більше не гадував місто-привид.

— — —

Увечері 30-го числа Надін Кросс стояла в підвалі будинку Гарольда, дивилася, що він робить, і почувалася незатишно.

Коли Гарольд займався чимось відмінним від усякого химерного сексу з нею, Надін здавалося, що він іде від неї у якесь своє особисте місце, де вона не владна над ним. Коли він був там, то здавався холодним; понад те, він, здавалося, зневажав її, та й навіть себе. Єдине, що в ньому не змінювалося, — це ненависть до Стюарта Редмана та решти Комітету.

У підвалі стояв стіл, колись призначений для аерохокею, і на його поцяткованій дірочками поверхні Гарольд працював. Перед ним лежала відкрита книжка. На розкритій сторінці — схема. Якийсь час він дивився на ту схему, потім — на апарат, над яким працював і щось із ним робив. Біля його правої руки лежали інструменти з набору для ремонту мотоциклів. По столу валялися обрізки дроту.

— Ти б, може, прогулялася чи що, — відсутньо промовив він.

— Навіщо? — їй стало трохи прикро. Обличчя в Гарольда було напружене, без посмішки. Надін розуміла, навіщо Гарольд стільки посміхається: без цього він би здавався божевільним. Вона підозрювала, що він таким і був або майже таким.

— Бо я не знаю, наскільки старий оцей динаміт, — сказав Гарольд.

— Що ти хочеш сказати?

— Старий динаміт пітніє, серденько, — сказав він і глянув на неї. Вона побачила, що в нього по обличчю, немов на підтвердження цього, тече піт. — Якщо точніше, виділяє — і то чистий нітрогліцерин, одну з найнестабільніших речовин у світі. І якщо він старий, є велика ймовірність, що цей проектик для наукового ярмарку так бахне, що нас через гору Флегстафф понесе просто в країну Оз.

— Ну, не треба таким занудним тоном про це казати, — сказала Надін.

— Надін! *Ma chère!*

— Що?

Гарольд спокійно, без посмішки подивився на неї.

— Заткни їбало.

Вона замовкла, але не пішла гуляти, хоча й хотіла. Звичайно, якщо на це воля Флегґа (а планшет повідомив, що через Гарольда Флегґ збирався впливати на Комітет), динаміт старим не виявиться. А коли й старий, то не вибухне, доки не треба... правда? Але все-таки наскільки Флегґ може керувати тим, що відбувається?

«Годі, — сказала вона собі. — Годі». Але певності вона не мала, і від цього ставало дедалі тривожніше. Вона повернулася до свого дому — Джо там не було, цього разу він пішов назовсім. Сходила до Люсі, потерпіла її непривітність достатньо довго, щоб почути: відколи вона перебралася до Гарольда, Джо (Люсі, звичайно, звала його Лео) «дещо відкотився назад». Люсі, вочевидь, теж звинувачувала в тому її... але коли б із гори Флегстафф зійшла лавина чи землетрус розколов би навпіл Перл-стріт, то Люсі її теж би в тому винуватила. Так, скоро її та Гарольда будуть підстави де в чому винувати. Однак вона була гірко розчарована, що не побачила Джо ще раз... і не поцілувала на прощання.

Їм із Гарольдом зовсім недовго лишається бути у Вільній зоні Боулдера.

«Нехай, найкраще зараз повністю його відпустити, якщо ти задурилася в оце похабство. Ти б тільки йому нашкодила... та й собі теж, бо Джо... він бачить, розуміє. Хай він перестане бути Джо, а я перестану бути мамою Надін. Хай повертається і назавжди залишиться Лео...»

Але в цьому й полягав неунікний парадокс. Вона не могла повірити, що всім людям оцієї Зони лишається жити менш ніж рік, і цьому хлопчикові теж. На те його воля, щоб вони не лишалися в живих...

«...то визнай: не тільки Гарольд — його зняряддя. Ти теж. Ти, яка колись висловилася, що після епідемії єдиний непробачний гріх — убивство, позбавлення життя когось бодай одного...»

Раптом вона зловила себе на бажанні, щоб динаміт виявився старим, вибухнув і знищив їх обох. Милосердний кінець. Потім замислилася над тим, що буде далі, коли вони переберуться через гори, і в її животі заворушилося те саме ковзьке тепло.

— Ось! — тихо промовив Гарольд. Він поставив апарат у коробку з-під взуття і відсунув убік.

— Усе зроблено?

— Так. Зроблено.

— Спрацює?

— Хочеш перевірити? — гірко-саркастично сказав він, але їй було байдуже. Його очі обмацували її з повзучою, хлоп'ячою жадібністю — як вона тепер зрозуміла. Він повернувся зі свого далекого закутка — того, звідки писав те, що було в прочитаній нею книзі, і вже так-сяк сховав її назад під камінь. Тепер вона може ним керувати. Тепер його слова — це просто розмови.

— Хочеш спочатку подивитися, як я бавлюся сама з собою? — спитала вона. — Як учора?

— Так, — сказав він. — Добре. Гаразд.

— То ходімо нагору, — вона стрельнула очима. — Спочатку я!

— Ага, — хрипко відказав він. У нього знову виступили краплі поту на лобі, але вже не від страху. — Іди перша.

І Надін пішла нагору, відчуваючи, як він зазирає під спідницю дівчачої сукенки-матроски, в якій вона була. Під сукню вона не вдягла нічого.

Двері зачинились, і та річ, яку зібрав Гарольд, стояла в мороку у відкритій коробці з-під черевиків. То був «Реалістичний переговорний пристрій на батарейках» з крамниці «Радіо Шек». Задню частину його було знято. До неї були примотані вісім динамітних шашок. Книжка так і лежала відкритою. Вона була з бібліотеки й називалася «65 найкращих проектів Національного наукового ярмарку». На схемі був зображений дверний дзвоник, приєднаний до рації, схожій на ту, що в коробці. Підпис був такий: «Третє місце, Національний науковий ярмарок 1977 р. Сконструйовано Браяном Боллом з Ратленда, штат Вермонт. Скажіть слово — і задзвонить дзвоник у дванадцяти милях від вас!»

За кілька годин пізніше того вечора Гарольд спустився, наклав коробку кришкою та обережно заніс нагору. Поставив на верхню полицю в буфеті. Ральф Brentner того дня сказав йому, що на наступні збори Комітет просить виступити Чеда Норріса. «Коли ж це буде?» — буденно спитав Гарольд. «Другого вересня», — сказав Ральф.

Другого вересня.

РОЗДІЛ 57

Ларрі з Лео сиділи на бордюрі перед будинком. Ларрі пив тепле пиво «Геммз», Лео — теплий «Орендж Спот». У Боулдері в ті дні можна було пити що завгодно, якщо ви готові пити його теплим. За їхніми спинами лунало рівне гудіння газонокосарки: Люсі косила траву. Ларрі пропонував зробити це сам, але вона похитала головою.

— Якщо можеш, розберися, що з Лео.

Був останній день серпня.

Наступного дня після того, як Надін переїхала до Гарольда, Лео не прийшов снідати. Ларрі знайшов хлопчика в його кімнаті: він сидів у самих трусах і смоктав палець. Спілкуватися не хотів, поводився недружно. Ларрі злякався ще дужче, ніж Люсі, бо вона

не знала, який був Лео, коли Ларрі вперше його побачив. Тоді його звали Джо і він розмахував різницьким ножем.

Відтоді минула більша частина тижня, і Лео стало трохи краще, але він ще не до кінця отямився і не бажав говорити про те, що сталося.

— Ця жінка якось із цим пов'язана, — сказала Люсі, закручуючи кришку на баку мотокосарки.

— Надін? Чому ти так думаєш?

— Ну, я не хотіла про це говорити. Але вона днями приходила, коли ви з Лео пробували порибалити на Колд-Кріку. Хотіла бачити хлопчика. Я була рада, що вас обох не було вдома.

— Люсі...

Вона похапцем його поцілувала, а він просунув руку під її ліфчик і весело пригорнув.

— Я про тебе раніше неправильно думала, — сказала вона. — Мабуть, я завжди про... про це шкодуватиму. Але я ніколи не буду як Надін Кросс. Щось із нею *не так*.

Ларрі не відповів, але подумав, що Люсі, напевне, має рацію.

Тієї ночі біля «Кінг Суперз» Надін поводитися як божевільна.

— Тут ще одне — коли вона прийшла, вона не називала його Лео. Звала його іншим іменем — Джо.

Він невиразно подивився на неї, а вона завела косарку.

І от, через півгодини після цієї розмови він пив пиво й дивився, як Лео набиває свій м'ячик, який знайшов, коли вони вдвох ходили до Гарольда, де тепер живе Надін. Маленький білий м'ячик уже замастився, але не пом'явся. *Пок-пок-пок* по асфальту. «М'ячику, м'ячику, скік-скік, що за чудова гра»¹.

Лео (він же *тепер* Лео, правда?) тоді не захотів заходити у будинок Гарольда.

У будинок, де тепер живе мама Надін.

— Хочеш на риболовлю сходити, малий? — раптом запропонував Ларрі.

— Не треба, — сказав Лео. Звів на Ларрі дивні зеленкуваті, мов морська хвиля, очі. — Містера Елліса знаєш?

— Авжеж.

— Він каже, що ми зможемо пити воду з річки, коли повернеться риба. Без... цього самого... — Він видав звук, схожий на ухкання, і поворушив пальцями перед очима. — Ну, розумієш...

— Без кип'ятіння?

¹ З дитячої пісенки 1950-х років.

— Так.

Пок-пок-пок.

— Я люблю Діка. І Лорі теж люблю. Вони завжди пригощають. Він усе боїться, що вони не зможуть, але я думаю, що в них усе вийде.

— Що вийде?

— Дитина. Дік думає, що він застарий. Але як на мене — то ще ні.

Ларрі хотів спитати, як це вийшло, що Лео з Діком про *це* заговорили, але передумав. Відповідь, звичайно, буде проста: вони про *це* не розмовляли. Дік не став би говорити з маленьким хлопчиком про такі інтимні речі, як зачаття дитини. Лео просто... просто знав, і все.

Пок-пок-пок.

Так, Лео багато що знає... чи відчуває інтуїтивно. Він не бажав заходити в дім Гарольда і щось сказав про Надін... він уже не міг пригадати, що саме... але Ларрі згадував ту розмову, і йому стало не по собі, коли дізнався, що Надін пішла жити до Гарольда. Хлопчик немовби ввійшов у транс, наче...

(-пок-пок-пок-)

Ларрі дивився, як м'ячик підскакує, а потім раптом глянув на обличчя Лео. Очі хлопчика були темні, далекі. Косарка гула далеко, сонно. Сонце світило рівно, тепло. А Лео знову ввійшов у транс, немов почув думку Ларрі й просто відповів на неї.

Лео пішов побачити слона.

Дуже невимушено Ларрі промовив:

— Так, мабуть, буде в них дитина. Дікові на вигляд не більш ніж п'ятдесят п'ять. У Кері Гранта дитина майже в сімдесят з'явилася, здається.

— А хто такий Кері Грант? — спитав Лео. М'ячик скакав угору-вниз, угору-вниз.

(«Лиха слава», «На північ через північний захід».)

— А ти не знаєш? — спитав він Лео.

— Актор такий, — сказав Лео. — Знімався в «Лихій славі» і «Північному заході».

(«На північ через північний захід».)

— Тобто «На північ через північний захід», — ніби погоджуючись, сказав Лео. Його очі все невідривно стежили за стрибками м'яча.

— Правильно, — сказав Ларрі. — А що мама Надін, Лео?

— Вона зве мене Джо. Я в неї Джо.

— А, — по спині Ларрі пробіг холодок.

— Зараз погано.

— Погано?

— У них обох дуже погано.

— У Надін і....

(*Гарольда?*)

— Так, у нього.

— Вони не щасливі?

— Він їх обдурив. Вони думають, що вони йому потрібні.

— Він?

— *Він.*

Слово повисло в теплому літньому повітрі.

Пок-пок-пок.

— Вони збираються на захід, — сказав Лео.

— О Боже, — пробурмотів Ларрі. Його кинуло в холодний піт.

Чи треба йому слухати ще? Це все одно що дивитися, як поволі відчиняють двері склепу на тихому цвинтарі, а звідти поволі висоується рука...

Хоч що там, не хочу це слухати, не хочу цього знати...

— Мама Надін хоче думати, що винен ти, — мовив Лео. — Хоче думати, що ти привів її до Гарольда. Але вона чекала спеціально. Вона дочекалася, доки ти дуже сильно полюбив маму Люсі. Дочекалася, доки це вже точно так буде. Вона немов стирає ту частину в голові, яка відрізняє хороше від поганого. Потроху стирає її. А коли зітре зовсім, то буде досить навіжена, щоб рушити на захід. Може, ще навіженіша.

— Лео! — прошепотів Ларрі, і Лео одразу відповів:

— Вона зве мене Джо. Я в неї Джо.

— Мені теж звати тебе Джо? — з сумнівом спитав Ларрі.

— Ні, — з якоюсь приємністю промовив хлопчик. — Будь ласка, не називай.

— Ти скучаєш за мамою Надін, Лео, так?

— Вона мертва, — з крижаною простотою мовив Лео.

— Ти тому так пізно тоді ліг?

— Так.

— І тому мовчав?

— Так.

— Але тепер ти розмовляєш.

— У мене є ви з мамою Люсі, щоб з вами говорити.

— Так, звичайно...

— Але не назавжди! — сердито сказав хлопчик. — Не назавжди, якщо ти не поговориш із Френні! Поговори з Френні! *Поговори з Френні!*

— Про Надін?

— Ні!

— А про що? Про тебе?

Лео заговорив ще гучніше, майже зриваючись на страшний крик.

— Воно все записано! Ти знаєш! Френні знає! *Поговори з Френні!*

— Комітет...

— Не в Комітеті! Комітет тобі не допоможе, нікому не допоможе, Комітет — це старе, *він* сміється з вашого Комітету, бо він старий, а старе — це його, ти знаєш, Френні знає, якщо ви поговорите, ви зможете...

Лео стукнув по м'ячу сильно — *ПОК-К!* — і той стрибнув вище від його голови, впав і відкотився. Ларрі стежив за ним, у роті в нього пересохло, серце неприємно кидалося в грудях.

— М'яч відкотився. — сказав Лео і побіг за ним.

Ларрі сидів і дивився на нього.

«Френні», — подумав він.

— — —

Вони вдвох сиділи на краю оркестрової мушлі в парку, дригаючи ногами. За годину мало посутеніти, у парку гуляло кілька людей, дехто тримався за руки. Дитячий час — він же час кохання, чомусь подумала Френ. Ларрі щойно договорив їй усе, що йому в трансі повідомив Лео, і від почутого в неї голова йшла обертом.

— То що ти думаєш? — спитав Ларрі.

— Не знаю, що думати, — тихо промовила вона, — крім того, що мені це все зовсім не подобається. Віщі сни. Бабуся, яка спочатку виконує роль голосу Бога, а потім іде в пущу. Тепер ще хлопчик-телепат. Казки якісь. Іноді мені здається, що супергрип лишив нас живими, але позбавив глузду.

— Він сказав, що я маю з тобою поговорити. То я й говорю.

Френ нічого не сказала.

— Ну... — сказав Ларрі, — якщо щось на думку спаде...

— Записано! — тихо промовила Френні. — А хлопчик має рацію. Ото, певне, і корінь усього. Якби я не була така дурна, така пихата і не стала записувати все... щоб мене!

Ларрі вражено подивився на неї.

— Ти про що?

— Гарольд, — сказала вона. — Мені страшно. Я Стю не казала. Мені соромно було. Тримати щоденник — то була така *тупість*... і тепер Стю... йому і Гарольд *подобається*... і всім у Зоні *подобається* Гарольд, навіть тобі.

Вона тихо, зі сльозами, розсміялася.

— Він же був твоїм духом-провідником сюди, правда?

— Я щось не зовсім розумію, — поволі мовив Ларрі. — Ти мені можеш пояснити, чого саме боїшся?

— Та от я, власне, не знаю, — вона подивилася на нього очима, в яких стояли сльози. — Мабуть, я краще тобі розкажу, що можу, Ларрі. Я маю з кимось поговорити. Бачить Бог, я вже не можу тримати це всередині, а Стю... Стю — певно, не та людина, якій це треба чути. Ну принаймні не той, кому першому це треба казати.

— Ну давай, Френ.

І вона йому все розповіла, що сталося від того самого дня, коли Гарольд під'їхав до її дому в Оганквіті на «кадилаку» Роя Бреннігена. Вона говорила, а останні промені дня переходили в синюваті тіні. Закохані в парку кудись ішли. Зійшов тоненький місяць. У високому кондомініумі на дальшому кінці Каньйон-бульвару засвітилося кілька газових ламп. Вона розповіла йому про напис на даху сараю, про те, як спала, коли Гарольд, ризикуючи життям, написав унизу її ім'я. Як у Феб'єні зустріли Стю, як Гарольд реагував на Стю, ніби собака, в якого хочуть забрати кістку. Про свій щоденник, про відбиток пальця на його сторінці. Коли вона договорила, уже минула дев'ята, співали цвіркуни. Запала тиша, і Френ боязко чекала, що скаже Ларрі. А він, здається, глибоко замислився.

Урешті він сказав:

— Наскільки ти певна щодо відбитку? Ти *точно* вважаєш, що то був Гарольд?

Вагалася вона не більш ніж секунду.

— Так. Я щойно побачила, одразу зрозуміла, що це Гарольд.

— Той сарай, де він на стіні писав, — сказав Ларрі. — Пам'ятаєш, я тобі тоді, при першій зустрічі, казав, що підіймався там нагору? І що Гарольд вирізав свої ініціали на балці на горіщі?

— Так.

— Там ініціали були не лише його. Твої теж. У сердечку. Як закохані школярі на парті малюють.

Вона пальцями витерла очі.

— От же ж, — буркнула вона.

— Ти за дії Гарольда Лодера не відповідаєш, сонце, — він узяв її долоню двома руками і міцно стиснув. Подивився на неї. — Тьху-тьху три рази, не твоя зараза. Тобі не треба тримати це в собі, вивувати себе. Бо якщо ти будеш... — Він стиснув її руку ще міцніше, майже до болю, але й далі дивився лагідно. — Якщо ти так

будеш, то просто збожеволієш. Людині доволі непросто і про себе подбати — як тут про всіх подбаєш!

Він відпустив її руку, вони трохи помовчали.

— Ти як вважаєш, Гарольд хоче кривавої помсти Стю? — урешті спитав він. — Справді вважаєш, що це так серйозно?

— Так, — сказала вона. — Я всерйоз розглядаю таку можливість. А може, він хоче помститися всьому Комітету. Але я не знаю, що...

Його рука лягла їй на плече і притисла: тихше. У темряві Ларрі випростався, широко розплющив очі. Тихо ворухив губами...

— Ларрі? Що?..

— Коли він спустився в підвал... — пробурмотів Ларрі. — По штопор чи щось таке.

— Що?

Він поволі розвернувся до неї, немовби голова його була на іржавому шарнірі.

— Знаєш, — сказав він. — Може бути спосіб із цим розібратися. Не гарантую, бо я в ту книжку не зазірав, але... так красиво виходить... Гарольд читає твій щоденник і не лише всяке дізнається, а й у нього виникає ідея. Чорт, та він тобі, мабуть, ще й позаздрив, що ти перша до такого додумалася. Хіба всі найкращі письменники не вели щоденників?

— Ти хочеш сказати, що в *Гарольда* є щоденник?

— От він пішов у підвал, коли я до нього з вином прийшов, а я роззірався по його вітальні. Він казав, що наставить там усякого хромованого-шкіряного, а я намагався уявити, як це виглядатиме. І помітив у каміні великий камінь..

— *ТАК!* — крикнула вона так голосно, що він аж підскочив. — Коли я пролізла до нього... і Надін Кросс приїхала... а я *сіла* на камін... там один камінець хитався. — Вона знову подивилася на Ларрі. — Оце знову воно. Немовби нас щось водить за ніс, веде нас...

— Збіг обставин, — промовив Ларрі, але йому було не по собі.

— Правда? Ми обоє були в Гарольда. Обоє помітили той камінь. І ось ми тут разом. Збіг?

— Не знаю.

— А що під каменем було?

— Канцелярська книга. Написано на ній було: «Головна книга». Я туди не зазірав. Тоді мені подумалося, що ця річ могла належати й попередньому господареві. Але коли й так, то Гарольд, певне, її знайшов би... Ми обоє помітили той камінь. То, скажімо, він його знаходить. Навіть якщо той, хто там жив до грипу, заповнив її

своїми секретиками... як він обманював податкову, які в нього були сексуальні фантазії про власну дочку, не знаю... то ці секрети не були б секретами *Гарольда*. Розумієш?

— Так, але...

— Не перебивайте інспектора Андервуда, коли він викладає суть справи, дурненьке дівчисько! Отже, якщо то не секрети *Гарольда*, то нащо йому класти книжку назад під той камінь? Бо то — його власні секрети. То щоденник *Гарольда*.

— Ти думаєш, він і зараз там?

— Може. Мабуть, краще перевірити.

— Зараз?

— Завтра. Він піде з Поховальним комітетом, Надін допомагатиме на електростанції вдень.

— Добре, — сказала вона. — Як ти гадаєш, мені казати про це Стю?

— А чом би не почекати? Не треба здійсмати бучу, доки ми не виявили нічого важливого. Може, там книги й нема. А може, там просто список, що треба зробити. Може, там цілком безкривдне щось написано. А може, якийсь політичний план *Гарольда*. Або там усе може бути зашифроване.

— Я про це не думала. А що будемо робити, якщо знайдемо... щось важливе?

— Тоді, певне, нам треба про це поговорити на зборах Комітету. От і ще причина діяти швидко. Ми другого числа збираємося. Комітет дасть цьому раду.

— Правда?

— Та певне, — сказав Ларрі, хоча й думав при цьому, що про Комітет казав Лео.

Вона зіскочила на землю.

— Мені стало краще. Дякую, що прийшов, Ларрі.

— Де зустрінемося?

— У парку навпроти *Гарольда*. Як тобі о першій дня завтра?

— Чудово, — сказав Ларрі. — Побачимося.

Френні пішла додому, і їй на серці було легше, ніж кілька останніх тижнів. Як сказав Ларрі, варіанти доволі чіткі. Книга може довести, що вони марно боялись. А якщо ні...

Ну а як ні, то хай Комітет вирішує. Як нагадав їй Ларрі, збираються вони ввечері другого числа в Ніка з Ральфом, у кінці Бейзлайн-роуд.

Коли вона прийшла додому, Стю сидів у спальні з маркером в одній руці і важкою книжкою в шкряній палітурці — у другій.

Назва, золотом витиснена на обкладинці, була така: «Вступ до Кримінального кодексу Колорадо».

— Непросте читво, — сказала Френ і поцілувала його в губи.

— А то, — він кинув книжку через усю кімнату, і вона бухнула-ся на комод. — Ел Банделл приніс. Він і його Правоохоронний комітет уже запущені в роботу, Френ. Хочу поговорити з Комітетом Вільної зони, коли ми зустрінемося післязавтра. А де була моя прекрасна леді?

— З Ларрі Андервудом балакали.

Він довго, уважно на неї подивився.

— Френ, ти плакала?

— Так, — сказала вона, спокійно зустрівшись із його поглядом. — Але мені тепер легше. Значно легше.

— Дитина?

— Ні.

— А що ж таке?

— Завтра ввечері розповім. Усе розкажу, що думаю. А поки — не треба питань. Окей?

— Це серйозно?

— Стю, я не знаю.

Він довго-довго на неї дивився.

— Усе гаразд, Френні, — сказав він. — Я тебе кохаю.

— Я знаю. І я тебе кохаю.

— У ліжко?

Вона всміхнулася.

— Ану хто перший!

— — —

На світанку 1 вересня було сіро й мокро — такий нудний день можна було б забути, але жоден мешканець Вільної зони його не забув. Того дня в північну частину Боулдера повернулася електрика... ну бодай ненадовго.

О десятій ранку в диспетчерській електростанції Бред Кічнер подивився на Стю, Ніка, Ральфа і Джека Джексона, які стояли в нього за спиною. Нервово посміхнувся і сказав: «Нам допоможуть святий Йосиф і Пречиста Мати електрику вмикати...»

Він смикнув униз два великі рубильники. У гігантській печері під ними загули два експериментальні генератори. П'ятеро чоловіків підійшли до стіни з поляризованого скла і подивилися вниз, де стояла майже сотня людей — усі в захисних окулярах, як наказував Бред.

— Якщо щось піде не так, то краще вже два генератори ухнути, ніж п'ятдесят два, — казав Бред раніше.

Генератори завили голосніше.

Нік штовхнув Стю ліктем і показав на стелю. Стю подивився й заусімхався. За прозорими панелями слабенько засвічувалися флуоресцентні лампи.

Генератори розганялися, загули високо, на одній ноті — вирівнялися.

Унизу юрба працівників вибухнула оплесками: декому було боляче аплодувати, бо після багатьох тяжких годин намотування дроту їхні долоні були розідрані в кров.

Лампи тепер світили яскраво, як слід.

У Ніка виникло відчуття, діаметрально протилежне тому, яке він спізнав, коли в Шойо погасло світло: тепер він не опинився в могилі, а навпаки, немов воскрес.

Два генератори подавали електроенергію в один мікрорайон північного Боулдера в районі Норт-стрит. У тому районі були люди, які нічого не знали про випробування — і багато з них повибігали з домівок, немов від нечистої сили.

Повмикалися телевізори й затріщали, показуючи «сніг». В одному будинку на Спрюс-стрит ожив блендер і спробував збити давно засохлу суміш яєць із сиром. Його мотор від перевантаження невдовзі вибухнув. У покинутому гаражі заревла електропилка, випустивши зі свого нутра хмару тирси. Засвітилися пальники електроплит. У крамниці ретро-музики «Музей воскових фігур» із колонок заспівав Марвін Гей¹; слова разом із жвавим танцювальним ритмом здавались ожилим сном з минулого: «Танцюй... співай... Балдій від всього через край... Танцюй... співай...»

На Мапл-стрит вибухнула трансформаторна будка, і в повітря знялася феєрверком спіраль фіолетових іскор, засяяла на мокрій траві і згасла.

На електростанції один з генераторів почав гудіти на вищій, відчайдушнішій ноті. Задимів. Люди відступили назад, балансуючи на межі паніки. Нудно-солодко запахло озоном. Пронизливо загула сирена.

— Занадто сильно! — заревів Бред. — Перевантажується, собака!

¹ Marvin Gaye (1939—1984) — американський співак, аранжувальник, мультиінструменталіст, автор пісень і музичний продюсер, якого разом зі Стіві Вандером вважають одним із засновників ритм-енд-блюзу.

Він побіг залогою і підняв обидва рубильники. Генератори почали затихати, аж тут знизу почувся потужний хлопок і крики, приглушені товстим склом.

— Йоперний театр! — сказав Ральф. — Один загорівся!

Угорі світло ламп спочатку перетворилося на тоненькі білі смужки, а потім згасло зовсім. Бред різко відчинив диспетчерську і вийшов на майданчик. Його слова розкотилися луною у великому порожньому просторі.

— Гасити! Швидко!

На генератори було спрямовано кілька пінних вогнегасників, і вогонь згас. У повітрі досі стояв запах озону. Усі решта вибігли за Бредом і з'юрмилися поряд.

Стю поклав йому руку на плече.

— Вибач, що так сталося, старий, — сказав він.

Бред розвернувся до нього, посміхаючись.

— Вибач — за що вибачати?

— Ну... воно ж загорілося, так? — спитав Джек.

— Бляха, ще й як! А десь у районі Норт-стрит трансформатор к хрінам вилетів. Забули ми, от чорт, забули! Вони всі похворіли, повмирили, але ж перед тим не пройшлися по хаті й не повимикали прилади! Там і телевізори, і плитки, і ковдри з підігрівом по всьому Боулдеру. Там же страшне споживання енергії вийшло. Ці генератори готові до перевантаження, коли в одному місці навантага велика, а в іншому маленька. Отой, що внизу, намагався перенести частину на інші, а ті ж вимкнені були, розумієте? — Бреда ледве не трусило. — Гері! Пам'ятаєте, як Гері в Індіані дотла згоріло?

Усі кивнули.

— Точно сказати не можу, тут точно й неможливо, але там теж могло статися щось таке. Могло бути, що електрика достатньо швидко не вимкнулася. Досить, щоб за певних умов закоротило одну ковдру з підігрівом — і все: як у Чикаго колись королева місіс О'Лірі перекинула ліхтар — і все місто згоріло. Геніки намагалися щось перекинути, а *не було куди*. То й загорілися. Нам пощастило, що це сталося, от що я думаю: нам пощастило, що це сталося — от вам моє слово!

— Ну якщо ти так думаєш... — із сумнівом промовив Ральф.

Бред сказав:

— Нам усе доведеться робити заново, але на одному лише моторі. Візьмемось. Але... — Бред, нервуючись, почав клацати пальцями. — Ми вже не будемо знову врубати, доки не будемо певні,

що все вдасться. Ми зможемо набрати ще одну бригаду — людей з десяток?

— Та певно, — сказав Стю. — А для чого?

— Загін вимикачів. Групка людей, щоб пройшлися Боулдером і повимикали все, що ввімкнене. Доки цього не буде зроблено, електрику краще не вмикати. У нас же пожежників немає, люди! — Бред засміявся дещо божевільним сміхом.

— Завтра ввечері збори Комітету, — сказав Стю. — Приходь і розкажи, для чого треба людей, і вони будуть. А ти певен, що знову перевантаження не станеться?

— Та, хай йому абищо, певен. Цього й сьогодні не було б, коли б у місті стільки приладів увімкнених не полишалося. З огляду на це, хтось повинен піти в північний Боулдер і подивитися, чи там не горить.

Ніхто не був цілковито певен, чи Бред часом не жартує. Як виявилось, сталося кілька маленьких займань, здебільшого від гарячих приладів. У тій мжичці, що того дня сіялася, жодне не перейшло у велику пожежу. І пізніше люди Вільної зони Боулдера 1 вересня 1990 року згадували як день, коли повернулася електрика — хоч і лише на приблизно тридцять секунд.

Годину по тому Френ їхала на велосипеді до парку Ібена Дж. Файна, що навпроти будинку Гарольда. Коло північного краю парку, якраз там, де закінчувалися столики для пікніка, тихо дзюрчав струмок Боулдер-стрім. Ранкова мжичка перетворювалася на легкий туманець.

Вона роззирнулася, шукаючи Ларрі, не побачила і поставила велосипед. Пройшлася росяною травою в бік гойдалок і почула голос: «Сюди, Френні!»

Вона тривожно глянула в бік туалету і пережила момент абсолютно незрозумілого страху і розгубленості. У темному коридорі посеред станції «Ч-Ж» стояла якась висока фігура, і на мить їй здалося...

Потім постать вийшла на світло — і то був Ларрі в лянних джинсах і сорочці кольору хакі. Френ стало легше.

— Я тебе налякав? — спитав він.

— Так, трохи, — Френ сіла на гойдалку, і її серце поступово сповільнювалося. — Побачила силует у темряві...

— Вибач. Я подумав, так певніше, хоча це місце від Гарольда не проглядається. Бачу, і ти на велосипеді приїхала.

Вона кивнула.

— Так тихіше.

— Я свій сховав отам, — він показав на будівлю з низьким дахом і без однієї стіни коло дитячого майданчику.

Френні провела свій велосипед між гойдалками і гіркою до будівлі. Усередині стояв густий сморід. Це місце правило за сексодром для підлітків, які були чи то замалі, чи занадто вмазані, щоб водити машину, подумала Френні. На підлозі валялися пивні пляшки й недопалки. У далекому кутку — зіжмакані труси, а в іншому колісь палили невелике вогнище. Вона поставила велосипед поряд із великом Ларрі і швидко вийшла. У цій темряві, де тхне давно мертвим плотським духом, аж занадто легко було уявити темного чоловіка, який стоїть за її спиною з покрученим вішаком у руці.

— Просто мотель «Голідей Інн», ага? — сухо пожартував Ларрі.

— Як на мене, зручний номер виглядає дещо інакше, — трохи здригнувшись, сказала Френ. — Хай там що буде, Ларрі, я хочу сьогодні ввечері все розказати Стю.

Ларрі кивнув.

— Так, і не лише тому, що він у Комітеті. Він же й маршал.

Френ стурбовано поглянула на нього. Уперше вона серйозно зрозуміла, що ця експедиція може скінчитись ув'язненням Гарольда. Вони без усякого ордера проберуться в його дім і будуть там нишпорити.

— Погано ж як, — сказала вона.

— Не дуже красиво, еге ж? — погодився він. — Хочеш скасувати? Вона довго думала, потім похитала головою.

— Гарзд. Я вважаю, що нам слід знати — так воно чи ні.

— Ти певна, що вони обоє пішли?

— Так. Я бачила, як Гарольд зранку їхав на одній з поховальних вантажівок. А всіх, хто працює в Комітеті енергетики, запросили на випробування.

— Ти певна, що вона пішла?

— Було б дивно, коли б ні, правда?

Френ замислилася, потім кивнула.

— Та мабуть-таки. До речі, Стю казав, що вони сподіваються звійкнути більшу частину міста до шостого числа.

— Ото буде день! — зрадів Ларрі й подумав, як буде гарно сісти в «Шеннонс» чи в «Дірявому барабані» з великою гітарою «Фендер» і ще більшим підсилювачем і грати — та що завгодно, аби досить

просто і з важким ритмом — на повну. Може, «Глорію» чи «Гуляю з собакою». Та що завгодно, тільки не «Сонце, хлопця свого ти любиш?»

— Мабуть, — сказала Френ, — але нам потрібна якась легенда. На випадок чого.

Ларрі хитро посміхнувся:

— Може, запропонуємо передплатити журнальчик, якщо хтось із них буде?

— Бугага, Ларрі.

— Ну, ще можемо сказати їй, що електрику ввімкнули. Якщо вона вдома.

Френ кивнула.

— Так, це, мабуть, годиться.

— Не обманюй себе, Френ. У неї виникли б підозри, навіть якби ми їй сказали, мовляв, прийшли розповісти, що нам явився Ісус Христос і він зараз гуляє поверхнею міського водосховища.

— Це якщо вона в чомусь винна.

— Так. Якщо в чомусь винна.

— Ходімо, — мовила Френ після недовгих роздумів. — Пора.

— — —

Легенда не знадобилася. Гучний стукіт спочатку в парадні, потім у чорні двері переконав їх, що в Гарольда справді нікого немає вдома. І на краще — що більше Френ думала про їхню легенду, то менш переконливою вона їй здавалася.

— Як ти заходила? — спитав Ларрі.

— У підвальне віконечко.

Вони обійшли будинок, і Ларрі безуспішно смикав його, а Френ стояла на сторожі.

— Може, ти туди й пролазила, — сказав він. — Але зараз тут замкнено.

— Та ні, воно просто заїдає. Давай-но я.

Але їй так само не вдалося. Колись між її першим походом сюди і цим моментом Гарольд міцно його замкнув.

— Що ж робити? — спитала вона.

— Розіб'ємо.

— Ларрі, він же *побачить*.

— Ну і хай бачить. Якщо йому немає чого ховати, то подумає, що то діти бавилися, лазили порожніми будинками. У нього ж

будинок і правда наче порожній: жалюзі опущені. А якщо має що ховати, то розхвилюється — і так йому й треба. Правильно?

Вона з сумнівом поглянула на нього, але зупиняти не стала. Ларрі зняв сорочку, обгорнув нею руку і розбив вікно. Скло з дзенькотом попадало всередину, і Ларрі намацав ручку.

— Ну ось, — він смикнув її, і вікно від'їхало вбік. Ларрі проскочив і розвернувся, щоб допомогти Френні. — Обережно, дівчинко. Будь ласка, ніяких зривів вагітності в підвалі Гарольда Лодера!

Він узяв її під пахви та обережно поставив на підлогу. Вони роззиралися по ігровій кімнаті. Набір для гри в крокет стояв, наче мовчазний вартовий. На столі для повітряного хокею валялися шматочки кольорового дроту.

— А це що таке? — сказала Френ, піднявши один із них. — Тут цього раніше не було.

Ларрі знизав плечима.

— Мабуть, Гарольд мишоловку винаходить.

Під столом стояла коробка, і він її дістав. На ній було написано: «ПЕРЕНОСНА РАЦІЯ ДЕЛЮКС — РЕАЛІСТИЧНА, БАТАРЕЙКИ В КОМПЛЕКТ НЕ ВХОДЯТЬ». Ларрі відкрив коробку, але вже й за вагою було зрозуміло, що вона порожня.

— Рацію збирає замість мишоловки, — зауважила Френ.

— Та ні, це не набір. Такі штуки вже готовими продаються. Можливо, він її якось модифікував. На Гарольда це схоже. Пам'ятаєш, як Стю бурчав, який у них прийом поганий, коли вони з Гарольдом і Ральфом ходили шукати матінку Ебігейл?

Вона кивнула, але ці шматочки дроту чимось усе одно її непокоїли.

Ларрі кинув коробку назад на підлогу і сказав те, що пізніше йому здасться найбільшою помилкою в житті.

— Та нехай, — мовив він. — Ходімо.

Вони піднялися сходами, але цього разу двері нагору були замкнені. Вона глянула на нього, Ларрі знизав плечима.

— Ну, коли вже зайшли... ага?

Френ кивнула.

Ларрі кілька разів штовхнув двері плечем, щоб відчутти, де засув, а потім штурхонував з усього маху. Почулося різке металеве клацання — і двері розчахнулися. Ларрі нахилився і підняв вибиту деталь з лінолеуму.

— Можу оце назад вставити — і він ніколи не здогадається. Якщо викрутку знайду.

— Та нащо цей клопіт? Він же вікно побачить.

— І то правда. Але якщо двері будуть у нормальному стані, то він... Чого либишся?

— Звичайно, поставиш назад, обов'язково. Тільки як же ти його з підвалу замкнеш?

Він подумав і сказав:

— Ух ти ж, нема гірше, як хитра баба, — він кинув деталь на кухонний стіл «Форміка». — Ану ж бо, гляньмо під камінь.

Вони пішли в темну вітальню, і Френ відчула, як наростає її тривога. Минулого разу в Надін не було ключа. А цього разу, як повертатиметься, то вже матиме.

А якби вона повернулася, їх би спіймали на місці злочину. Ото був би злий жарт, коли б першою маршальською справою Стю було б заарештувати власну жінку за владування.

— Воно, так? — спитав Ларрі.

— Так. Постарайся якнайшвидше.

— Але є все одно велика ймовірність, що він поклав його деінде.

Гарольд так і вчинив. Але Надін поклала книгу назад під камінь. Ларрі й Френ про це нічого не знали. І коли Ларрі відсунув неприкріпленний камінь, у заглибині під ним лежала книжка, на якій золотом виблискували слова «Головна книга». Обоє подивилися на неї. У кімнаті раптом стало жаркіше, темніше, задушливіше.

— Ну от, — сказав Ларрі, — милуватися будемо чи читати?

— Ти, — сказала Френ. — Я її і в руки не візьму.

Ларрі взяв записник із заглибини й машинально змахнув із нього пил. Став наздогад гортати. Написано було фломастером — із тих, які продавалися під задержуватою назвою «Гардгед»¹. Ним Гарольд міг писати дрібними, чіткими літерами — почерком людини надзвичайно сумлінної, можливо, одержимої. Абзаців не було. Береги по лівому і правому краях лишалися крихітні, але постійні, настільки рівні, наче їх провели під лінійку.

— Та тут три дні читати, — сказав Ларрі й став гортати книжку з кінця.

— Потримай, — сказала Френ і, простягнувши руку, перегорнула за дві сторінки.

Тут рівномірний потік слів переривався жирно наведеною рамкою. У ній було щось на зразок гасла:

¹ Тверда голова.

Йти за своєю зіркою — це визнати владу певної іншої Сили, певного Провидіння; проте чи не може бути так, що акт руху власним шляхом — то є корінь ще більшої Сили? Твій БОГ, твій ДИЯВОЛ має ключ від маяка; я боровся з цим так довго й тяжко останні два місяці, але кожному з нас він дав відповідальність за НАВИГАЦІЮ.

ГАРОЛЬД ЕМЕРІ ЛОДЕР

— Вибач, — зізнався Ларрі. — То не для мого розуму. А ти щось тут розумієш?

Френ поволи похитала головою.

— Це так, мабуть, Гарольд каже, що йти за кимось — справа не менш почесна, ніж вести. А щодо гасла — то не думаю, що воно перевершить твердження: «Хто не марнує, той і не бідує».

Ларрі продовжував гортати книжку задом наперед і натрапив ще на чотири-п'ять максимум у рамочках, усі з підписом Гарольда великими літерами.

— Ого, — сказав Ларрі. — А глянь сюди, Френні!

Кажуть, що двома людськими гріхами є гордіня й ненависть. Чи так це? Я обираю для себе вважати їх двома великими чеснотами. Відмовитися від гордині й ненависті — значить сказати, що змінюєшся заради блага світу. А прийняти їх, дати їм вихід — річ благородніша: цим ти кажеш, що світ повинен змінитися заради твого блага. У мене попереду велика пригода.

ГАРОЛЬД ЕМЕРІ ЛОДЕР

— Це плід глибоко збуреного розуму, — мовила Френ. Їй стало холодно.

— Такі думки до добра людину не доводять, — погодився Ларрі. Він швидко гортав до початку. — Гаємо час. Подивимося, що тут можна зрозуміти.

Жоден з них точно не знав, чого очікувати. У «Головній книзі» вони читали тільки гасла в рамочках і вряди-годи щось із основного

тексту, який, здебільшого через закручений стиль Гарольда (комбінація складносурядного і складнопідрядного речення, як видається, була придумана спеціально для Гарольда Лодера), не говорили їм нічого або майже нічого.

А от початок книги став для них повним шоком.

Щоденник починався від самого верху першої сторінки. Вона була акуратно позначена цифрою 1 у колі. Там був відступ — єдиний на всю книгу, наскільки могла сказати Френні, якщо не рахувати гасел у рамочках. Вони прочитали перше речення, тримаючи книгу посередині, як діти в хорі, — і Френ вигукнула: «Ой!» — здавлено, приглушено — і відсахнулася, затуляючи рота рукою.

— Френ, ми мусимо взяти цю книгу, — сказав Ларрі.

— Так...

— І показати її Стю. Не знаю, чи має рацію Лео щодо того, що вони на боці темного чоловіка, але як мінімум Гарольд небезпечно налаштований, у нього щось із психікою. Тут же видно.

— Так, — знову сказала вона. Френ відчула слабкість, наче от-от зомліє. То ось як закінчилася та історія зі щоденниками. Немовби вони й раніше це розуміла, ще відтоді, як побачила той брудний відбиток... і вона намагалася втриматись і повторювала про себе: «Не зомліти, не зомліти».

— Френ! Френні! Ти як?

Голос Ларрі. Здалеку, здалеку.

Перше речення в «Головній книзі» Гарольда було таке: «Великим задоволенням для мене цього дивовижного постапокаліптичного літа буде вбити містера Стюарта Хуя Собачого Редмана; ну і, можливо, її я вб'ю також».

— — —

— Ральфе! Ральфе Brentner, ти вдома? Агов, є хто вдома?

Вона стояла на порозі, зазираючи в будинок. Мотоциклів у дворі не було, тільки збоку стояло два велосипеди. Ральф би її почув, але тут ще є німий. Глухонімий. Можна кричати до посиніння, він не відповідь, а все одно цілком може бути тут.

Перекидаючи торбу для закупів з руки в руку, Надін посмикала двері: вони були незамкнені. Зробила крок у дім із дрібною мжички, що сіялася надворі.

Опинилася в маленькому передпокої. Чотири сходинки вгору — кухня, а сходи вниз — там підвал, і Гарольд казав, що там мешкає Андрос.

Зробивши щонайприємніший вираз обличчя, Надін пішла вниз, придумуючи на ходу, який привід назвати в разі, якщо він буде там.

Я зайшла просто в дім, бо не думала, що ти почувеш стукіт. У нас тут дехто хоче знати, чи буде пізня зміна з обмотуванням тих двох моторів, що вибухнули? Тобі Бред нічого не казав?

Унизу було дві кімнати. Одна — спальня, проста, як келія. Друга — кабінет. Там був стіл, велике крісло, кошик для сміття, шафа з книжками. На столі валялися папірці, вона ліниво переглянула їх. Більшість мало що означали — то, певне, була частина розмови, яку вів Нік («Я так вважаю, але, може, його варто спитати, чи нема простішого способу?» — було написано на одному з них). Інші, здається, писалися для себе — нагадування, думки, усякі дрібнички. Кілька з них нагадали їй рамки в Гарольдовій книзі, що їх він називав «Дороговказами до кращого життя» із саркастичною посмішкою.

На одному було написано: «Поговорити з Гленом про торгівлю. Чи знає хтось у нас, як починати торгівлю? Дефіцит товарів, так? Чи модифікована ділянка якогось ринку? Навички. Це має бути ключове слово. Що, коли Бред Кічнер вирішить продавати, а не давати безкоштовно? Чи лікар? Як із ним розраховуватися? Гм-м-м».

Інший: «Захист громади — процес двобічний».

Ще інший: «Щоразу, коли ми говоримо про закон і порядок, мені всю ніч сняться страхіття про Шойо. Бачу, як вони помирають. Як Чайлдресс кидає свою вечерю по камері. Закон, закон, що робити з тим чортовим законом? Смертна кара. От ще весела думка. Коли Бред увімкне електрику, через який час хтось почне проситися на електричний стілець?»

Вона відвела погляд від папірців — неохоче. Такою дивовижною було бачити записи, що їх залишив чоловік, який думав виключно письмово (один із її викладачів у коледжі любив казати, що мисленневий процес ніколи не може бути повним без висловлювання), але її справу тут було вже завершено. Ніка вдома немає, нікого немає. Затримуватися — це без причини випробовувати долю.

І Надін пішла нагору. Гарольд казав, що, можливо, вони зустрінуться у вітальні. То була велика кімната з товстим пухнастим килимом винного кольору, де чільне місце посідав вільно розташований камін, димар якого кам'яною колоною йшов у стелю. Уся західна стіна була суцільним вікном із величним краєвидом на

хмарочоси. У такій кімнаті Надін почувалася помітною як на долоні. Вона знала, що вікна тоновані і зовні видно тільки відображення, як у дзеркалі, але психологічно все одно була наче на відноті. Вона хотіла закінчити швидко.

У південній частині кімнати вона знайшла те, що шукала, — глибоку шафу, в якій Ральф не наводив лад. У глибині висіли пальта, а в далекому кінці за трифуттовим¹ шаром лежала мішанина чобіт, рукавиць і вовняних зимових речей.

Вона швидко дістала з торби харчі. Вони слугували тільки камуфляжем, їх було зовсім небагато. Під бляшанками з томатною пастою і сардинами лежала коробка з-під взуття, а в ній — динаміт, приладнаний до рації.

— Якщо в шафу покласти, все одно спрацює? — питала вона. — Чи додаткова стіна пом'якшить вибух?

— Надін, — відказав Гарольд, — якщо ця штука спрацює, а я не маю причин сумніватися, то вона рознесе і будинок, і більшу частину гірки навколо. Постав її де хочеш, щоб до зборів не помітили. Шафа годиться. Додаткова стіна вилетить і перетвориться на шрапнель. Я довіряю тобі, любя. То буде, як у казці про хороброго кравчика: «Коли злий буваю, то сімох убиваю». Тільки цього разу ми маємо справу зі зграєю політичних тарганів.

Надін відсунула чоботи з шарфами і в утворену нору засушила коробку. Засипала її речами й вилізла з шафи. Усе. Готово. І будь що буде.

Вона швидко вийшла з будинку, не озираючись, намагаючись не слухати того голосу, який не бажав смерті, який казав їй повернутись і повисмикувати дроти, які під'єднували рацію до шашок, припинити це, доки воно не звело її з розуму. Бо хіба не божевілья десь попереду — може, на відстані менш ніж двох тижнів? Чи не є воно логічним результатом цього всього?

Вона вкинула торбу в кошик «веспи» і натисла педаль. І поки їхала, голос не змовкав:

«Ти ж не лишиш оце там, правда? Ти не лишиш бомбу там, правда?

У світі, де стільки людей загинуло...»

Вона нахилилася на повороті, майже не бачачи, що діється. В очах стояли сльози і застували світ.

«...єдиний великий гріх — забрати в людини життя».

¹ Майже метровим.

А тут сім життів. І більше, бо Комітет збирався заслухати повідомлення голів кількох підкомітетів.

Вона зупинилася на розі Бейзлайн-стрит і Бродвею, подумала, що поїде назад, повернеться. Вона вся тремтіла.

І пізніше вона ніколи не зможе точно сказати Гарольдові, що сталося насправді, — і не пробувала навіть. То було передчуття майбутнього жакіття.

Вона відчула, як чорнота застує їй очі.

Ця чорнота опустилася поволі, мов темна завіса, колихаючись під легким вітром. Час від часу порив гойдав завісу сильніше, і з-під неї прозирило трохи денного світла, трохи цього безлюдного перехрестя.

Але завіса затуляла їй очі постійними непроглядно-чорними хвилями, і невдовзі Надін загубилася в ній. Осліпла, оглухла, не відчувала на дотик. Мисляча істота, Я-Надін, плавала в теплому чорному коконі, наче в морській воді, наче в амінотичних водах.

І відчувала, як він *прокрадається* в неї.

Усередині наростав крик, але вона не мала рота, щоб крикнути.

Проникнення — ентропія.

Вона не знала, що означає ця комбінація слів, знала тільки, що вони — істинні.

Нічого подібного вона ще ніколи в житті не відчувала. Пізніше їй на думку спадало, в яких образах це можна було б описати, і один за одним вона їх відкидала.

Пливеш і раптово посеред теплої води опиняєшся в глибокій, крижаній заглибині.

Зубний лікар вколів новокаїн, вириває зуб. Висмикується з силою, але не боляче. Сплювуєш кров у білу емальовану раковину. У тобі діра, в тобі пробито діру. У неї, де секунду тому була частина тебе, вільно проходить язик.

Дивишся на себе в дзеркало. Довго дивишся. П'ять хвилин, десять, п'ятнадцять. Моргати нечесно. Із суто розумовим жахом спостерігаєш, як змінюється твоє лице, мов у Лона Чейні молодшого¹ в кіно про перевертня. Ти сама собі незнайома, перед тобою твій смаглявий двійник, психотична упириця з блідою шкірою та риб'ячими очима.

Але то було не одне, не інше — жодне вповні, але подібне до всіх них.

Темний чоловік увійшов у неї — *і він був холодний.*

¹ Lon Chaney Jr. (1883—1930) — актор німого кіно, відомий талантом змінювати свою зовнішність до невпізнання.

Коли Надін розплющила очі, першою її думкою було: «Я в пеклі!»

Пекло було світлим, противагою темному чоловікові. Її очам відкрилася біла, кольору слонової кістки порожнеча. Біле-біле-біле. То було біле інферно, і воно було всюди.

Вона дивилася на біле (*вдивлятися* було неможливо) — зачаровано, зболено, кілька хвилин, доки відчула під собою сидіння «веспи» і виник інший колір — зелений — на периферії її зору.

Вона різко витягла погляд із порожнечі. Подивилася навколо. Розтулені губи тремтіли; очі затуманені, розфокусовані жахом. Усередині неї побував темний чоловік, Флегґ побував у ній і, прийшовши, відкинув її від вікон усіх її п'ятьох чуттів, від схованок реальності. Він вів її, немов машину.

І привів... куди ж?

Вона подивилася на біле і побачила величезний білий екран автокінотеатру на тлі білого дощового літнього неба. Озирнулася, побачила закусочну. Вона була пофарбована в яскравий, м'ясний рожевий колір. На ній через весь фасад було написано:

«ЛАСКАВО ПРОСИМО В “ГОЛІДЕЙ ТВІН”! РОЗВАЖТЕСЬ ПРОСТО НЕБА СЬОГОДНІ!»

Темрява накрила її на перехресті Бейзлайн-стріт і Бродвею. Тепер вона була аж на Двадцять Восьмій вулиці, майже за межею міста... на дорозі до Лонгмонта, так?

Вона ще відчувала його післясмак, якийсь слід у далеких закутках душі, немов холодний слиз на підлозі.

Її оточували стовпи, сталеві стовпи, наче вартові, стояли навколо: кожен заввишки п'ять футів¹, на кожному пара колонок від автокінотеатру.

Унизу лежав гравій, але крізь нього вже проросли трава й кульбабки. Вона подумала, що «Голідей Твін» від середини червня мав не надто багато клієнтів. Можна сказати, то був мертвий сезон для індустрії розваг.

— Чому я тут? — прошепотіла вона.

Вона просто розмовляла з собою, не чекаючи відповіді. Тож коли вона її *почула*, з її горла вирвався крик жаху.

Раптом з усіх стовпів одночасно попадали колонки на зарослий гравій. Попадали з гучним, підсиленням «ГУП!» — так на гравій падає мертве тіло.

¹ Приблизно 1,5 м.

— *НАДІН!* — гаркнули колонки, і то був *його* голос, і як страшно вона закричала, почувши це! Схопилася за голову, затулила долонями вуха, але годі було сховатися від велетенського голосу, сповненого страхітливої радості й жахливо-веселої жаги.

— *НАДІН, НАДІН, О ЯК Я ЛЮБЛЮ КОХАТИ НАДІН, МОЮ ЛАПОЧКУ, МОЮ КРАСУНЮ...*

— *Припини!* — крикнула вона у відповідь, напруживши зв'язки на повну силу, але її голос усе одно малів поряд із тим велетенським ревом. І на мить голос *дійсно* змовк. Запала тиша. Колонки дивилися на неї із землі складчастими очима гігантських комах.

Надін поволі прибрала долоні з вух.

«Ти просто збожеволіла, — заспокоювала вона себе. — Ото і все. Напружене чекання... забави з Гарольдом... урешті, встановлена вибухівка... усе це тебе врешті штовхнуло за межу, любя моя, ти з'їхала з глузду. Може, так воно й краще».

Але вона не була божевільна і розуміла це.

То було гірше за божевілья.

Немовби на підтвердження цього, з колонок залунав рішучий, а водночас майже пихатий голос — так директор через шкільний гучномовець дорікає школярам за якусь штуку.

— *НАДІН! ВОНИ ЗНАЮТЬ.*

— Вони знають, — по-папужому повторила вона. Вона не була певна, про кого йдеться і що вони знають, але була певна у невідворотності цього.

— *ТИ БУЛА ДУРНА. МОЖЕ, БОГ І ЛЮБИТЬ ДУРИСТЬ, А Я — НІ.*

Слова тріскотіли, розкочувались у вечірньому повітрі. Мокрий одяг пристав до тіла, волосся пасмами лежало на зблідлих щоках, вона почала тремтіти.

«Дурна, — подумала вона. — Дурна, дурна. Я знаю, що означає це слово. Я думаю. Я думаю, воно означає смерть».

— *ВОНИ ЗНАЮТЬ ПРО ВСЕ... КРІМ КОРОБКИ З-ПІД ВЗУТТЯ. ДИНАМІТУ.*

Колонки. Колонки всюди, зирять на неї з білого гравію, з кущів кульбабок під дощем.

— *ІДИ В АМФІТЕАТР «СВІТАНОК». ЛИШАЙСЯ ТАМ. ДО ЗАВТРАШНЬОЇ НОЧІ. ДОКИ ВОНИ СТРИНУТЬСЯ. А ПОТІМ ТИ І ГАРОЛЬД МОЖЕТЕ ПРИЙТИ. ПРИЙТИ ДО МЕНЕ.*

Тепер Надін відчула просту, сьйливу вдячність. Вони зробили якусь дурницю... але їм дано шанс. Вони мають достатню вагу, щоб

гарантувати інтервенцію. І скоро, дуже скоро, вона буде з ним... і тоді *збожеволіє*, Надін була абсолютно цього певна — і все втрапить значення.

— Амфітеатр «Світанок» — це може бути занадто далеко, — сказала вона. Її голосові зв'язки, очевидно, якимсь чином пошкодилися, вона ледве хрипіла. — Може бути занадато далеко для...

«Для чого ж? — замислилася вона. — О! О, точно! Правильно!»
— ...для рації. Сигнал...

Відповіді немає.

Колонки лежали на гравії, сотні колонок дивилися на неї.

Вона натисла педаль «веспи», двигун закашляв, завівся. Від луни Надін здригнулась. У цьому місці вона прозвучала, як постріл із рушниці. Вона хотіла втекти з цього жакливого місця, з-під моторошних поглядів цих колонок.

Вибратися.

Об'їжджаючи кіоск, вона втратила рівновагу. На асфальті вона б її втримала, але тут заднє колесо «веспи» вискочило з-під неї на сипкому гравії, і вона важко впала, прикусивши до крові губу та подряпавши щоку. Підвелась і поїхала, широко, перелякано розплющивши очі. Надін тремтіла всім тілом.

Тепер вона була на доріжці, якою машини їхали до каси, схожої на будку на платному шосе, каса вже була перед Надін. Вона вибереться звідси. Поїде, їй минеться. Губи розслабилися, вона була рада і вдячна.

За її спиною сотні колонок знов ожили й заревли, тепер голос уже співав, моторошно, не в лад: «ТЕБЕ ПОБАЧУ... В СТАРИХ МІСЦЯХ ЗНАЙОМИХ... ДЕ СЕРЦЕ МОЄ ВДОМА... ДО СХИЛУ ДНЯ-А-А...»¹

Надін скрикнула зірваним голосом.

І пролунав гігантський, монструозний сміх — темний, безплідний звук, який немовби наповнив землю.

— *СТАРАЙСЯ, НАДІН*, — гудів голос. — *СТАРАЙСЯ, МОЯ МРІЄ, МОЯ ЛЮБА.*

Тоді вона вилетіла на дорогу і помчала до Боулдера на найбільшій швидкості, на яку здатна «веспа», тікаючи від безтілесного голосу й очей-колонок... але вони лишилися в її серці і тоді, і назавжди.

¹ З пісні «I'll Be Seeing You». Пісня перше була виконана в 1938 році, згодом стала джазовим стандартом.

— — —

Вона чекала на Гарольда за рогом зупинки. Коли він її побачив, то його лице завмерло і зблідло.

— Надін... — прошепотів він. Відерце, де був його обід, випало з руки і дзенькнуло об асфальт.

— Гарольде, — сказала вона. — Вони знають. Нам треба...

— Твоє *волосся*, Надін, Боже мій, твоє *волосся*... — він на всі очі дивився на неї.

— *Послухай!*

Здається, він трохи взяв себе в руки.

— Д-добре. Що?

— Вони пішли до тебе додому й знайшли твою книгу. Забрали її.

На обличчі Гарольда відбувалася битва почуттів: гнів, жах, сором... Помалу вони вичерпались — і тут, немов страшний труп із глибокої води, на обличчя Гарольда спливла застигла посмішка.

— Хто? Хто це зробив?

— Не знаю, та й не важливо. Френ Голдсміт була одна з них, не сумніваюсь. І Бейтман чи, може, Андервуд. Не знаю. Але вони придуть по тебе, Гарольде.

— Звідки ти знаєш?! — він грубо схопив її за плечі, згадавши, що це вона переклала книгу назад у камін. Він трусив її, мов ганчір'яну ляльку, але Надін дивилася на нього без страху. Вона лице в лице бачила значно жакливіші речі, ніж Гарольд Лодер, у цей довгий-довгий день. — *Звідки ти, суко, знаєш?!*

— *Він мені сказав.*

Гарольд моментально опустив руки.

— Флегт? — пошепки. — Він розповів? Він говорив із тобою? І від того *це*?

Гарольд посміхався моторошно, немов вершник Смерті.

— Ти про що?

Вони стояли коло крамниці електроприладів. Знову взявши за плечі, Гарольд розвернув її обличчям до скла. Надін довго дивилася на відображення.

Її волосся побіліло. Повністю. Жодного чорного пасма не лишилося.

«*О, як я люблю кохати Надін!*»

— Ну ж бо, — сказала вона. — Маємо тікати з міста.

— Зараз?

— Коли стемніє. До того переховаємось і знайдемо спорядження, що знадобиться в дорозі.

— На захід?

— Ще ні. Почекаймо до завтрашнього вечора.

— Мабуть, я більше не хочу... — прошепотів Гарольд. Він і далі дивився на її волосся.

Вона поклала на своє волосся його руку.

— Уже пізно, Гарольде, — мовила вона.

РОЗДІЛ 58

Френ і Ларрі сиділи на кухні вдома у Стю і Френ, попиваючи каву. Унизу Лео бринькав на гітарі, яку Ларрі допоміг йому вибрати в крамниці «Ерлі Саундс». То був чудовий «Гібсон» за шістсот баксів вишневого кольору, полірований вручну. Потім, подумавши, він дістав хлопцеві магнітофон на батарейках і з десяток фолькових та блюзових альбомів. Зараз поряд сиділа Люсі, і до них долинали дивовижно гарне наслідування «Блюзу повені» Дейва ван Ронка¹:

П'ятий день лило,
Хмари чорні й сині.
Сталася біда
В річковій долині...

Крізь арку між кухнею і вітальнею Френ та Ларрі було видно Стю, який сидів у своєму улюбленому кріслі з книжкою Гарольда на колінах. Він так сидів ще від четвертої вечора. Була вже дев'ята, геть стемніло. Від вечері він відмовився. Френні дивилася, як він перегорнув чергову сторінку.

Унизу Лео закінчив свій блюз і стало тихо.

— Гарно грає, правда? — спитала Френ.

— Я так гарно, певне, ніколи й не зможу, — промовив Ларрі. Випив трохи кави.

Знизу раптом залунав знайомий рубаний ритм, рука швидко пробігла ладами до не зовсім стандартної блюзової послідовності — Ларрі так і завмер із чашкою в руці. А потім залунав голос Лео — тихий, довірчий, — додався до повільного, сильного ритму.

До ранку залишитись не прохаю,
Не зачеплю, не кину слово грубе,
Та лиш скажи, чи любиш.

¹ «Backwater Blues» — пісня, яку пов'язують із повенями на Міссісіпі, джазовий стандарт.

Сонце, ти хлопця свого любиш?
Він — людина честі.
Сонце, ти хлопця свого любиш?

Ларрі пролив каву.

— Опа! — сказала Френ і встала взяти ганчірку.

— Я приберу, — сказав він. — Не в лад у мене вийшло.

— Ні, сиди, — вона швидко витерла пляму ганчіркою. — А я цю пісню пам'ятаю. Була популярна саме перед грипом. Мабуть, у центрі сингл добув.

— Та, мабуть.

— А як його звали? Співака?

— Та не пам'ятаю, — сказав Ларрі. — Попса — вона приходить і йде.

— Так, але тут щось знайоме, — сказала вона, викручуючи ганчірку над раковиною. — Цікаво, як деякі пісні все на язичку крутяться, правда?

— Так, — сказав Ларрі.

Стю з тихим хлопком закрив книжку — і Ларрі аж полегло, коли він побачив, як Стю заходить на кухню. Очі Ларрі спочатку ковзнули до пістолета на поясі. Стю носив його, відколи був обраний маршалом, і багато жартував щодо того, як би собі ногу не прострелити. Френ ці жарти не видавалися такими вже кумедними.

— Ну що? — спитав Ларрі.

У Стю було дуже стурбоване обличчя. Він поклав записник на стіл і сів. Френ почала наливати йому каву, але він похитав головою і зупинив її руку.

— Ні, дякую, люба, — він подивився на Ларрі відсутнім, розсіяним поглядом. — Усе прочитав, тепер голова болить як чортяка. Не звик по стільки читати. Остання книжка, яку я за одним разом прочитав, була про кролів. «Вотершипський пагорб». Племінникові купив і просто зачитався...

На мить він замовк, замислився.

— Я читав теж, — сказав Ларрі. — Класна книжка.

— То там жили собі кролики, — переказував Стю, — і все в них було кльово. Повиростали великі, вгодовані і завжди мешкали на одному й тому самому місці. Щось сталося незрозуміле, але ніхто з кролів не знав, що не так. Наче й знати не хотіли. Тільки... тільки... там, цей, був фермер...

Ларрі продовжив.

— Він не займав того місця, де кролики жили, щоб можна було коли заманеться там кроля зловити в суп. Чи, може, на продаж. Одне слово, він ніби мав свою маленьку кролячу ферму.

— Так. І там був один кролик, Срібний, і він там вірші складав про блискучий дріт — про сильце, яким їх ловив фермер, щось таке. Яким фермер їх ловив і душив. Срібний про *таке* вірші складав, — він похитав головою: повільно, втомлено, скептично. — Оце його мені Гарольд нагадує — кроля Срібного.

— Гарольд хворий, — сказала Френ.

— Так, — Стю закурив. — І небезпечний.

— Що ж нам робити? Заарештувати його?

Стю постукав по книзі.

— Він і Кросс планують учинити щось таке, від чого їх радо зустрінуть на заході. Тільки тут не сказано, що саме.

— Тут згадується багато людей, у яких він, прямо скажемо, не закоханий, — мовив Ларрі.

— Ми його заарештуємо? — знову спитала Френ.

— Навіть не знаю. Хочу про це з рештою Комітету поговорити. Що в нас завтра ввечері, Ларрі?

— Ну, там будуть дві частини — громадські справи і приватні справи. Бред хоче поговорити про свій Загін вимикачів. Ел Банделл попередньо доповість про Юридичний комітет. Ану ж бо... Джордж Річардсон — про роботу клініки в «Дакота-Ріджі», потім Чед Норріс. А потім вони розійдуться і ми лишимося самі.

— А якщо ми попросимо Ела Банделла лишитись і розкажемо про історію з Гарольдом, ми можемо бути певні, що він утримає язик за зубами?

— Я переконана, — сказала Френ.

Стю нервово сказав:

— Якби тут Суддя був. Я так до нього прив'язався.

Якусь мить вони помовчали, подумали про Суддю, про те, де він зараз. Знизу почулася «Сестра Кейт» у виконанні Лео — у нього виходило, як у Тома Раша¹.

— Але якщо треба Ела, то треба. Я все одно бачу тільки два варіанти. Нам потрібно зробити, щоб ця парочка опинилася поза справами. Але, чорт, не хочеться ж їх і в тюрму саджати.

¹ Tom Rush (1941 р. н.) — американський співак і музикант. Виконує фолк і блюз.

— То що залишається? — спитав Ларрі.

І відповіла Френ:

— Вигнання.

Ларрі розвернувся до неї. Стю поволі кивав, дивлячись на свою цигарку.

— Просто вигнати? — спитав Ларрі.

— Обох, — мовив Стю.

— А Флегґ їх так забере? — спитала Френні.

Стю звів на неї очі.

— Люба моя, це не наш клопіт.

Вона кивнула й подумала: «Гарольде, як же мені не хотілося, щоб усе так скінчилось! Ніколи-ніколи я не хотіла, щоб отак вийшло».

— Є припущення, що вони могли задумати? — спитав Стю.

Ларрі знизав плечима.

— Тут варто всіх у Комітеті спитати, Стю. Але дещо мені на думку спадає.

— Наприклад?

— На електростанції — саботаж. Спроба вбити вас із Френні. Це перше в голові.

Френ сиділа бліда, розгублена.

Ларрі продовжував.

— Хоча він такого прямо не каже, мені думається, що коли він пішов шукати матінку Ебігейл із тобою та Ральфом, то сподівався опинитися з тобою сам-на-сам і вбити тебе.

Стю сказав:

— У нього була нагода.

— Може, він злякався.

— Припиніть, будь ласка, — мляво попросила Френ.

Стю встав і пішов до вітальні. Там стояло радіо на автомобільному акумуляторі. Трохи подумавши, він вийшов на зв'язок із Бредом Кічнером.

— Бреде, привіт, старий! Це Стю Редман. Слухай. Зможеш кількох людей знайти, щоб сьогодні вночі постерегли електростанцію?

— Можу, — відгукнувся Бред, — але з якої речі?

— Ну, це делікатна справа, Бредлі. До мене дійшло, що там дехто дещо може нашкочити.

Бред у відповідь вилаявся по-чорному.

Стю кивнув до мікрофона, злегка всміхаючись.

— Я знаю, що ти відчуваєш. Але тільки на цю ніч і, може, на завтрашню, наскільки я знаю. А тоді, гадаю, все розрулиться.

Бред сказав, що в межах двох кварталів може прикликати дванадцятьох людей з Енергетичного комітету, і кожен з них буде готовий будь-якому саботажнику яйця повідривати.

— Річ Моффат щось надумав?

— Ні, не Річ. Слухай, я з тобою поговорю, окей?

— Добре, Стю. Я варту виставлю.

Стю вимкнув передавач і повернувся в кухню.

— Люди дають тримати будь-що в секреті. Мені це й страшно трохи, знаєте. Має рацію старий лисий соціолог: якби ми хотіли, могли б зробитися тут королями.

Френ узяла його за руку.

— Я хочу, щоб ви мені дещо пообіцяли. Обидва. Обіцяйте, що ми це вирішимо раз і назавжди завтра ввечері. Я просто хочу, щоб усе скінчилося.

Ларрі кивав.

— Вигнання. Так. Це мені на думку не спадало, але ж це може бути найкращий варіант. Ну я зараз Люсі з Лео заберу та підемо додому.

— Завтра побачимось, — сказав Стю.

— Ага, — він вийшов.

— — — —

О четвертій ранку 2 вересня Гарольд стояв на краю амфітеатру «Світанок» і дивився вниз. Місто лежало там чорною канавою. За його спиною в маленькому двомісному наметі, що його вони разом з іншим похідним начинням прихопили, тікаючи з міста, спала Надін.

«Але ми повернемося сюди. На танках».

Проте в глибині душі Гарольд у цьому сумнівався. Темрява сиділа в ньому не на один лад. Ці падли вкрали в нього все — Френні, самоповагу, потім щоденник, тепер — надію. Він відчував, як опускається на дно.

Вітер був сильний, він ворушив його волосся, смикав брезент намету з кулетним торохкотінням. За його спиною Надін стогнала вві сні. Страшно стогнала. Гарольд подумав, що вона так само розгублена, як і він, — може, їй навіть гірше. Людина, що бачить щасливі сни, не видає таких звуків.

«Але я можу зберігати глузд. Можу. Якщо піду назустріч тому, що буде, з ясною головою, це вже дещо. Так, дещо».

Йому було цікаво, чи вони зараз там — Стю і його дружки, — чи оточують його будиночок, чи чекають, що він повернеться, щоб заарештувати його і кинути в холодну. Він увійде тут в аннали

історії — звісно, якщо хтось із цих жалюгідних черв'яків залишиться живим, щоб писати історію, — як перший зек Вільної зони. Вітаємо вас, настали суворі часи. «ЯСТРУБ ЗА ГРАТАМИ», свіжі новини, сенсація — читайте всі!

Ну то вони там довго чекатимуть. У нього своя пригода, і він пам'ятає вельми чітко, як Надін поклала його руку на своє біле волосся і мовила: «Уже пізно, Гарольде». Які в неї тоді очі були — як у покійниці.

— Ну, гаразд, — прошепотів Гарольд. — Прорвемося.

Навколо нього і над ним темний вересневий вітер вибивав дріб гілками дерев.

— — —

Приблизно чотирнадцять годин по тому збори Комітету Вільної зони було відкрито у вітальні дому, де мешкали Ральф Брентнер і Нік Андрос. Стю сидів у кріслі, стукаючи по столу своєю пивною бляшанкою.

— Добре, шановні, краще ми зараз почнемо.

Глен сидів разом із Ларрі на заокругленні каміна спинами до маленького вогню, що його там розпалив Ральф. Нік, Сьюзен Стерн і сам Ральф сиділи на дивані. Нік тримав у руках незмінну ручку і блокнот.

У дверях стояв Бред Кічнер із бляшанкою «Курсу» в руці й розмовляв з Елом Банделлом, який мішав собі скотч із содовою. Джордж Річардсон і Чед Норріс сиділи перед великим вікном і дивилися на захід сонця над хмарочосами.

Френні примостилася, зручно спершись спиною на ту саму шафу, в яку Надін заклала бомбу. Вона тримала колінами торбу, в якій лежав записник Гарольда.

— Тихо, я всіх закликаю до порядку! — крикнув Стю, стукаючи голосніше. — Магнітофон працює, лисику?

— Працює, — відгукнувся Глен. — Та й пелька в тебе, бачу, непогано працює, Східний Техасе.

— Та от горло промочив — і порядок, — посміхнувся Стю. Подивився на дванадцятьох людей, розсіяних величезною вітальнею-їдальнею. — Добре... справ у нас зараз до біди, але спочатку я б хотів подякувати Ральфові за дах над головою, випивку і печиво...

А в нього вже все легко виходить, подумала Френні. Вона спробувала оцінити, наскільки Стю змінився, відколи зустрів її й Гарольда, — і не могла. Близьку людину завжди оцінюєш занадто суб'єктивно, подумала вона. Але точно знала, що тоді, коли вперше

його зустріла, Стю думка про головування на засіданні з ледь не дюжини людей страшенно здивувала б, а коли б йому хтось сказав, що він вестиме й збори Вільної зони на понад тисячу людей, — він би від подиву просто до неба підскочив. Зараз вона бачила Стю таким, яким би він ніколи не став без епідемії.

«Вона тебе звільнила, мій хороший, — подумала вона. — Мені до сліз шкода інших, але все одно я так тобою пишаюсь і так тебе люблю!»

Вона трохи посунулась і зручніше прихилилася до дверей шафи.

— Спочатку слово мають наші гості, — сказав Стю, — а потім буде закрито засідання. Є заперечення?

Не було.

— Добре, — сказав Стю. — Даю слово Бредові Кічнеру і вас усіх прошу слухати уважно — бо саме він дасть вам лід для віскі десь за три дні!

Від цих слів усі радісно заплодували. Сильно червоніючи, по-смикуючи краватку, Бред вийшов на середину кімнати. При цьому ледь не перечепився через ослінчик.

— Я. Дуже. Радий. Бути. Тут, — тремтячим, монотонним голосом почав Бред. Вигляд у нього, щоправда, був такий, що деінде він був би щасливіший — навіть коли б на Південному полюсі звертався до пінгвінів. — Е-е... — він замовк, подивився в папірець, а тоді лице його проясніло. — Електроенергія! — вигукнув він голосом людини, яка зробила велике відкриття. — Електрику майже ввімкнули. От.

Він ще пошурхотів папірцями і продовжив.

— Ми вчора запустили два генератори, і, як вам відомо, один з них перевантажився і гавкнувся. Так би мовити. Тобто він переважив... перевантажився, одне слово. Ну... ви розумієте, про що я.

У залі почулося хихотіння, від чого Бред, здається, став почуватися більш невимушено.

— Це сталося тому, що коли почалася епідемія, люди багато що полишали ввімкненим, а решту генераторів, які б могли взяти на себе надмір навантаження, ми ще не вмикали. Ми можемо усунути ризик перевантаження, якщо повмикаємо решту генераторів, — три-чотири його витримають, — але це не усуне ризику пожежі. То нам треба повмикати все, що можемо. Електроплити, ковдри з підігрівом, усяке таке. Власне, я думав про щось таке: найшвидше це зробити так — зайти в кожен будинок, де ніхто не живе, і просто викрутити пробки чи смикнути головний вимикач. Розумієте? І зараз, коли ми вже готові все вмикати, гадаю, слід ужити елементарних

протипожежних заходів. Я дозволив собі навідатися на пожежню в східному Боулдері і...

Вогонь затишно потріскував. «Усе буде добре, — думала Френ. — Гарольд і Надін зникли без попередження, і це, мабуть, найкраще. Це розв'язує проблему, і Стю тепер у безпеці. Бідолашний Гарольде, мені тебе було шкода, а врешті я відчуваю вже більше страху, ніж співчуття. Співчуття теж лишається, і я боюся за тебе, але рада, що твій будинок стоїть порожній, а вас із Надін там нема. Рада, що ви дали нам спокій».

— — —

Гарольд сидів на обписаному графіті столику для пікніка, мов картинка з якогось божевільного посібника із дзену. Сидів, схрестивши ноги. Очі в нього були спрямовані вдалину, споглядально-відсутні. Він пішов у це холодне, чуже місце, куди Надін не могла піти, боялась. У його руках була одна з двох рацій — друга лишилася в тій самій коробці з-під взуття. Гори розкинулися карколомними урвищами й видолінками, зарослими ялинами. У кількох милях на схід — може, десятьох, може, сорока¹ — земля вирівнювалась у прерії Середнього Заходу і розгорталася за туманно-синій обрій. Ту частину світу вже оповила ніч. Там сонце щойно сховалося за гори, лишивши позолоту, що поступово сходитиме, обсипатиметься.

— Коли? — спитала Надін. Вона була вся на нервах, і їй дуже хотілося в туалет.

— Та скоро вже, — відказав Гарольд. Його вишкір перейшов у спокійну усмішку. Що означає такий вираз, вона не могла одразу зрозуміти, бо ніколи раніше не бачила його на обличчі Гарольда. За кілька хвилин зрозуміла. Гарольд був щасливий.

— — —

Комітет проголосував 7 проти 0 за те, щоб уповноважити Бреда зібрати двадцятьох людей у Загін вимикачів. Ральф Brentner погодився наповнити дві старі пожежні машини з пожежного депо водою з Боулдерського водосховища і тримати їх напоготові, коли Бред дасть струм.

Далі говорив Чед Норріс. Говорив тихо, засунувши руки в кишені цупких робочих штанів; доповів про те, що Поховальний комітет зробив за останні три тижні. Повідомив, що поховано неймовірні

¹ Відповідно 16 і 64 км.

двадцять п'ять тисяч тіл, понад вісім тисяч на тиждень, і що, на його думку, більша частина вже там, де треба.

— Це або удача, або благословення, — сказав він. — Масовий вихід — не знаю, як по-іншому це назвати — зробив за нас більшу частину роботи. В іншому місті таких розмірів ця справа тривала б рік. Ми сподіваємося поховати ще двадцять тисяч жертв епідемії до 1 жовтня і після того ще довгий час вряди-годи натикатимемося на окремих жертв, але я хочу, щоб ви знали: робота робиться, і я не вважаю, що є підстави дуже хвилюватися за хвороби, які можуть поширюватися від тіл непохованих мерців.

Френ пересунулася, щоб мати змогу побачити останні промені сонця. Золото, що обрамлювало вершини, уже ставало менш видовищного лимонного кольору. І тут на неї накотила несподівана, хвороблива ностальгія.

Була за п'ять восьма.

— — —

Якщо вона не відійде в кущі, то намочить штани. Вона обійшла найближчий чагарник і присіла там. Коли повернулася, Гарольд і далі сидів на столі з рацією, яку звільна тримав у руці. Він уже витяг антену.

— Гарольде, — сказала вона, — вже темніє. Уже восьма минула. Він байдуже поглянув на неї.

— Вони там півночі просидять, будуть одне одного по спині плескати. Коли прийде пора, я ввімкну. Не хвилюйся.

— Коли?

Гарольд широко, порожньо посміхнувся.

— Щойно стемніє.

— — —

Френ стримала позіхання, коли Ел Банделл упевнено став біля Стю. Сидіти вони будуть допізна, і їй раптом захотілось опинитися вдома, в квартирі, сам-на-сам із ним. Це була не втома, навіть і не зовсім ностальгія. Раптом вона відчула, що зовсім не бажає бути в цьому будинку. Причин у цього відчуття не було, але воно було сильне. Їй хотілося вийти. Власне, і щоб вони всі вийшли. «Я просто цього вечора розгубила щасливі думки», — сказала вона собі. Типовий перепад настрою, як у вагітних буває, і все.

— Юридичний комітет минулого тижня збирався п'ять разів, — казав Ел, — і я постараюся говорити якомога коротше. Ми вирішили,

що наша система працюватиме на зразок трибуналу. Учасників засідання обиратимемо, кидаючи жереб, як у давнину вирішували, кому йти в армію...

— Фу-у-у! — загула Сьюзен, почувся дружній сміх.

Ел усміхнувся.

— Але, маю додати, служба в такому трибуналі буде значно приємніша за військову. Трибунал складатиметься з трьох дорослих (від вісімнадцяти років) і діятиме шість місяців. Імена діставатимуть із великого барабану, куди буде покладено імена всіх дорослих у Боулдері.

Ларрі підняв руку.

— А можна буде усунутися?

Дещо спохмурнівши від того, що його перебили, Ел промовив.

— Саме про це я зараз і скажу. Треба, щоб...

Френ засовалася на місці, Сью Стерн підморгнула їй. Френ не відповіла. Їй було страшно — то був її власний безпідставний страх, якщо таке можливе. Звідки може бути це задушливе, клаустрофобічне відчуття? Вона знала, що на безпідставні відчуття не треба зважати... принаймні в старому світі. А як же транс Тома Каллена? Чи Лео Роквей?

Раптом до горла піднявся крик: «Хай усі вийдуть! Хай вийдуть!»

Але це було таке божевілля. Вона знову посовалася туди-сюди й нічого не сказала.

— ...коротка заява від того, хто бажає усунутись, але я не думаю...

— Хтось іде, — раптом сказала Френ, зірвавшись на ноги.

Запала тиша. Усі почули гудіння мотоциклів на Бейзлайн — вони мчали швидко. Сигналили. І раптово на Френні накопилася паніка.

— Слухайте, — сказала вона, — всі!

Усі здивовані, стурбовані, подивилися на неї.

— Френні, ти не... — Стю пішов у її бік.

Вона ковтнула. На грудях неначе лежав важкий тягар, не давав дихати.

— Ми маємо вийти звідси. *Зараз.*

— — —

Була восьма двадцять п'ять. У небі згасли останні промені. Настав час. Гарольд трохи випростався й підніс рацію до рота. Великий палець вільно лежав на кнопці «передавати». Він її натисне і підірве їх на фіг, сказавши...

— Що це?

Надін узяла його за плече, відволікла, кудись показала. Удалині на Бейзлайн колихалася вервечка вогнів. У великій тиші до них навіть долинав гуркіт багатьох мотоциклетних моторів. Гарольд відчув легку тривогу і відмахнувся від неї.

— Дай мені спокій, — сказав він. — Час уже.

Вона прибрала руку з його плеча. Її лице було білою плямою в темряві.

Гарольд натис на «передавати».

— — —

Вона так і не зрозуміла, чому вони пішли — через її слова чи через мотоцикли. Але вони недостатньо швидко рухалися. Це вона назавжди запам'ятає — вони недостатньо швидко рухалися.

Стю першим опинився біля дверей — від мотоциклів розходився страшний гуркіт, переходячи в луну.

Вони переїхали через міст над висохлим руслом нижче від будинку Ральфа, фари їхні горіли. Рука Стю інстинктивно потяглася до зброї. Відчинилися двері, і він озирнувся, подумавши, що то Френні. Але це був Ларрі.

— Що там, Стю?

— Не знаю. Але краще їх видворити звідси.

Тут мотоцикли порівнялися з їхнім будинком, і Стю трохи розслабився. Він побачив Діка Воллмена, юного Герінджера, Тедді Вейзака, упізнав і інших. Тепер він дозволив собі визнати, чого вони боялися найдужче: що за мотоциклами й фарами йтимуть воїни Флегга, що почнеться війна.

— Діку, — сказав Стю. — Якого хріна?

— *Матінка Ебісейл!* — Дік перекрикував мотор. Двір наповнювали нові й нові мотоцикли, а члени Комітету юрбою вийшли з дому. Утворився карнавал, де гойдалися фари, каруселями ходили тіні.

— *Що?* — вигукнув Ларрі. За ним і Стю вибігли Глен, Ральф і Чед Норріс, штовхаючи їх вниз із ганку.

— *Вона повернулася!* — ревів Дік, перекрикуючи мотоцикли. — *О, і вона в жахливому стані! Потрібен лікар... Христе-Боже, чудо потрібне!*

Джордж Річардсон проштовхався до них.

— Стара жінка? Де?

— Сідай, Док! — крикнув Дік. — Не питай! Просто сідай, ради всього святого, швидко!

Річардсон сів за спину Діка Воллмена. Дік круто розвернувся і став обережно виїжджати, обминаючи мотоцикли.

Стю і Ларрі зустрілися поглядами. Ларрі був такий самий вражений, як і Стю... але над головою Стю збиралася хмара, і раптом його охопило моторошне відчуття приреченості.

— — — —

— Ніку, ходімо! *Ходімо!* — кричала Френ, хапаючи його за плече. Нік стояв посеред вітальні із завмерлим, нерухомими лицем.

Він не міг говорити, але раптом зрозумів. Зрозумів. Розуміння прийшло нізвідки. З якогось іншого світу.

Щось у шафі.

Він сильно штовхнув Френні.

— Ніку!

«*ІДИ!*» — замахав він на неї руками.

Вона пішла. Він розвернувся до шафи, відчинив дверцята і став шалено ритися в речах, молячи Бога, щоб не спізнитися.

— — — —

Раптом Френні опинилася біля Стю, бліда, з великими очима. Вона вчепилася в нього.

— Стю... Нік ще там.. там... там...

— Френні, ти про що?

— *Смерть!* — закричала вона на нього. — *Я говорю про смерть, а НІК ДОСІ ТАМ!*

— — — —

Він відкинув оберемок шарфів та рукавиць і щось намацав. Коробка з-під взуття. Він схопив її, і тут, як страшна некромантія, звідти почувся голос Гарольда Лодера.

— — — —

— *Що з Ніком?* — кричав Стю, схопивши її за плечі.

— Його треба вивести, Стю, там щось зараз буде, щось жахливе...

Ел Банделл закричав:

— Що там у біса робиться, Стюарте?

— Не знаю, — сказав Стю.

— *Стю, будь ласка, нам треба вивести звідти Ніка!* — закричала Френ.

І тут будинок за ними вибухнув.

Він тримав кнопку «передавати», і фонові перешкоди зникли, їх заступила гладенька, темна тиша. Порожнеча, що чекає, аби її заповнили. Гарольд сидів, схрестивши ноги, на столі для пікніка, збираючись із духом.

Тоді він підняв руку і виткнув із кулака один палець, і в той момент був схожий на Бейба Рута¹, старого і майже готового залишити бейсбол, який показує те місце, звідки виконав свій славетний гоум-ран, спеціально для всіх язикатих і чорноротих на стадіоні «Ріглі-філд», затакуючи їм пельку раз і назавжди.

Твердо, але неголосно він сказав у рацію:

— Це говорить Гарольд Емері Лодер. Я роблю це зі своєї власної волі.

«Це говорить» відгукнулося блакитною іскрою. Язык полум'я злетів угору на словах «Гарольд Емері Лодер». На словах «Я роблю це...» до їхніх вух докотився тихий, глухий удар — немов феєрверк вибухнув у бляшанці, а коли він промовив: «зі своєї власної волі» і викинув рацію, яка вже зробила свою справу, біля підніжжя гори Флегстафф розквітла вогненна троянда.

— Починаю, вас зрозумів, прийом і кінець зв'язку, — тихо промовив Гарольд.

Надін учепилася в нього, як Френні — в Стю лише за кілька секунд до того.

— Треба бути певними. Що ми їх дістали.

Гарольд подивився на неї, потім показав на троянду руйнування, що розквітла під ними.

— Ти думаєш, після такого там хтось лишиться живий?

— Н-не зн-наю, Гарольде, я... — Надін поволі розвернулася, схопилася за живіт, її знудило. То був глибокий, довгий, болісний звук. Гарольд із легкою зневагою спостерігав за нею.

Нарешті вона розвернулася до нього, задихана, бліда, витираючи рота серветкою. Ретельно витираючи.

— І що тепер?

— Тепер, мабуть, треба на захід, — сказав Гарольд. — Хіба що ти плануєш спуститись і перевірити, які там у них настрої...

Надін здригнулася.

Гарольд зіскочив зі столу, і в його затерплі ноги немов увігнали тисячі голок. Відсидів.

¹ Babe Ruth (1895—1948) — славнозвісний бейсболіст, легенда американського спорту.

— Гарольде... — вона намагалася торкнутися його, але він відсахнувся. Не озираючись, почав згортати намет.

— Я думала, ми до завтра почекаємо, — почала вона боязко.

— Аякже, — вишкірився він. — Щоб десять-двадцять із них надумали сісти на байки й піти нас шукати. Ти бачила, що зробили з Муссоліні?

Надін здригнулася. Гарольд згортав намет і міцно зв'язував кілки.

— І не торкаємось одне одного. Усе. Флег'т отримав, що хотів. Ми знищили їхній Комітет Вільної зони. Змили їх у параші. Може, вони й повернуть електрику, але з ними як із функціональною групою покінчено. Він дасть мені таку жінку, порівняно з якою ти — мішок із картоплею, Надін. А ти... тобі буде *він*. Ото щастя, так? Тільки коли б я був у твоїй шкурі, то тремтів би сильно.

— Гарольде... будь ласка... — їй було погано, вона плакала. Він бачив у тьмяному світлі пожежі її обличчя, і йому стало її шкода. Він гнав цей жаль із серця, як чужого п'яницю женуть із затишної таверни за містом, де всі всіх знають. Незворотний факт убивства тепер у її серці назавжди — і це хворобливим світлом світилося в її очах. Але що з того? У його серці воно теж. І в ньому, і на ньому — як важкий камінь.

— Звикай, — брутально сказав Гарольд. Закинув намет на мотоцикл і почав його прив'язувати. — Для них унизу там усе скінчилось, і для нас, і для всіх, хто загинув в епідемію. Бог пішов на риболовлю, і його ще довго не буде. Геть темно. Зараз за кермом темний чоловік. *Він*. Тому звикай.

З її горла вирвався чи то стогін, чи то крик.

— Давай-но, Надін. Дві хвилини тому конкурс краси скінчився. Допоможи цю фігну спакувати. Я хочу проїхати сто миль, доки сонце встане.

За мить вона відвела погляд від хаосу, що тривав унизу і здавався на такій відстані зовсім дрібним, і допомогла спакувати решту приладдя в торби на сидлах і свій дротяний кошик. Через п'ятнадцять хвилин вони залишили троянду вогню позаду і їхали в прохолодну, вітряну темряву на захід.

— — —

Для Френ Голдсміт день закінчився просто й безболісно. Вона відчула, як її ззаду штовхнуло гарячим повітрям — і раптом полетіла в темряву. З неї злетіли сандалі.

«Щозанах?» — подумала вона.

Вона упала на плече, доволі сильно, але болю не було. Вона опинилася в улоговині, що проходила з півночі на південь понад заднім двором Ральфа.

Поряд акуратно, на всі чотири ніжки, упав стілець. Його сидіння перетворилося на чорний клубок і димило.

Що за НАХ?

Щось упало на сидіння стільця і скотилося вниз. З нього капало. Із якимсь відстороненим жахом вона побачила, що це рука.

«Стю? Стю! Що тут робиться?»

Її накрило рівне, люте ревіння, і навколо почали градом сипатися речі. Каміння. Шматки дерева. Цегла. Шматок скла, помережаний тріщинами (це такі були в книжковій шафі у вітальні Ральфа). Мотоциклетний шолом із жахливою, смертельною дірою ззаду.

Вона все бачила чітко... навіть занадто чітко... Усе потемніло лише кілька секунд тому.

«Ох, Стю, Боже мій, де ти? Що робиться? Де Нік? Де Ларрі?»

Люди кричали. Гуркіт тривав і тривав. Стало світліше, ніж удень. Кожен камінець відкидав тінь. Речі все ще падали навколо. Дошка, з якої стирчав шестидюймовий штир, пролетіла просто в неї перед носом.

«...дитина!..»

А слідом за цією думкою прийшла інша — продовження її передчуття: *«Це зробив Гарольд, це зробив Гарольд, Гарольд...»*

Щось ударило її по голові, по шиї, по спині. Зверху впало щось велике, схоже на труну, обшито зсередини чимось м'яким.

«О БОЖЕ, О МОЯ ДИТИНА...»

Тоді темрява ковтнула її і сховала туди, де навіть темний чоловік не зміг би її знайти.

РОЗДІЛ 59

Птахи.

Їй було чути птахів.

Френ лежала в темряві, слухаючи птахів, довго, поки не зрозуміла, що темрява зовсім і не темна. Вона червоняста, рухлива, мирна. Від того їй згадалося дитинство. Ранок суботи, не треба ні до школи, ні до церкви — день, коли спиш довго. День, коли можна прокидатися потроху, звільна. Лежиш із заплющеними очима і бачиш тільки червонясту темряву — тобто суботне сонечко, що просвічує крізь тонку завісу капілярів у повіках. Слухаєш пташок на дубах надворі

і, можливо, чуєш запах морської солі, бо звати тебе Френсіс Голдсміт і тобі одинадцять років суботнього ранку в Оганквіті.

Птахи. Їй було чути птахів.

Але це не Оганквіт — це

(*Боулдер.*)

Вона на якийсь час замислилася над цим у червоній темряві і раптом згадала про вибух.

(?*Вибух?*)

(!*Стю!*)

Вона різко розплющила очі. Нею оволодів жах.

— *Стю!*

А Стю сидів тут, коло її ліжка, Стю з чистою білою пов'язкою на одній руці і неприємного вигляду підсохлою ранкою на щоці. У нього трохи обгоріло волосся, але то був *Стю*, і він був *живий*, з нею, і коли вона розплющила очі, на його обличчі з'явився вираз великого полегшення — і він сказав:

— Френні. Дякувати Богу.

— Дитина... — промовила вона. У горлі в неї пересохло. Слова промовилися пошепки.

Обличчя в нього не виражало нічого — і сліпий страх ковзнув у її тіло. Холодом, онімінням.

— Дитина... — повторила вона, насилу вичавлюючи слова з наждачного горла. — Я втратила дитину?

І тут його обличчя засвітилося розумінням. Він незграбно пригорнув Френні здоровою рукою.

— Ні, Френні, ні. Ти не втратила дитину.

І тут вона розплакалася, пекучі сльози текли її щоками, і вона з шаленою силою пригортала його, хоча чи не кожен м'яз її тіла немов кричав від болю. Вона обіймала його. Майбутнє буде потім. А нині найнеобхідніше було при ній у цій промитій сонцем кімнаті.

Пташиний спів долинав із відчиненого вікна.

— — —

Пізніше вона спитала:

— Скажи, наскільки все погано?

На його обличчі читався важкий сум і небажання говорити.

— Френ...

— Нік? — прошепотіла вона. Ковтнула, у горлі тихо клацнуло.

— Я бачила руку, відірвану руку...

— Краще почекаймо...

— Ні. Мені треба знати. Наскільки все погано?

— Сім загиблих, — тихо, хрипко промовив він. — Нам просто пощастило, напевне. Могло б бути значно гірше.

— Хто, Стюарте?

Він незграбно тримав її за руки.

— Один із них — Нік, серце. Там було скло, мабуть... ну, знаєш, тоноване скло — і воно... воно... — Він на мить замовк, дивлячись на свої руки, а потім знову глянув на неї. — Він... ми змогли його розпізнати за... деякими шрами...

Він на мить відвернувся. Френ тяжко зітхнула.

Коли Стю зміг говорити далі, то сказав:

— І Сью Стерн. Вона була всередині, коли воно вибухнуло.

— Цього... цього просто не може бути, правда? — вимовила Френ. Вона була вражена, ошелешена, у повній розгубленості.

— Це правда.

— Хто ще?

— Чед Норріс, — сказав він, і Френ знову хрипко зітхнула. З кутика її ока викотилась одна сльоза; вона майже мимохідь її змахнула.

— Тільки вони троє ще були всередині. Це просто диво якесь. Бред каже, там мало бути вісім-дев'ять динамітних шашок у шафі. І Нік — він майже... як подумаю, що він, можливо, практично в руках ту коробку тримав...

— Не треба, — сказала вона. — Ми не можемо точно знати.

— Та й не допоможе це, — сказав він.

Решта четверо загиблих були з людей, які приїхали на мотоциклах: Андреа Термінелло, Дін Вайкофф, Дейл Педерсен і юна дівчинка на ім'я Петсі Стоун. Стю не розповів Френ, що Петсі, яка вчила Лео грати на флейті, вдарило шматком магнітофона «Волленсек», що з ним працював Глен Бейтман, і майже відрізало голову.

Френ кивнула, від чого в неї заболіла шия. Коли вона бодай трохи рухала тілом, лютий біль віддавав у всю спину.

Двадцятьох людей було поранено вибухом, і один з них — Тедді Вейзак із Поховального комітету — не мав шансів одужати. Ще двоє були в критичному стані. Льюїс Дешам втратив око, Ральф Брентнер — середній і безіменний пальці на лівій руці.

— А наскільки я постраждала? — спитала Френ.

— Ну, в тебе хлистоподібна травма, потягла спину і зламала ногу, — розповів Стю. — Мені Джордж Річардсон сказав. Тебе

вибухом кинуло через увесь двір. Ти зламала ногу і розтягла спину, коли на тебе впав диван.

— *Диван?*

— Ти не пам'ятаєш?

— Було щось таке, як труна... як оббита всередині труна...

— То був диван. Я сам його з тебе скинув. Я марив і... ну, добряче в істериці був, певне. Ларрі мені прийшов допомогти, так я йому в зуби дав. Ото в такому стані я був.

Вона погладила його по щоці, а він поклав долоню на її руку.

— Я подумав, що ти загинула. Пам'ятаю, як думав, що ж робити, коли так... Мабуть, я б збожеволів...

— Я тебе кохаю, — сказала вона.

Він пригорнув її — бережно, з огляду на спину — і так вони певний час і лишалися.

— Гарольд? — урешті сказала вона.

— І Надін Кросс, — погодився він. — Вони завдали нам болю. Серйозного. Але й близько не заподіяли того, чого хотіли. І якщо ми спіймаємо його до того, як вони досить далеко зайдуть на захід...

Він витяг руки, поранені, розідрані — і різко плеснув у долоні, аж суглоби хруснули. Жили напнулися на внутрішній поверхні зап'ясть. Раптом на його лице спливла холодна посмішка, від якої Френ майже здригнулася. Занадто знайома їй була та гримаса.

— Не посміхайся так, — попросила вона. — Ніколи!

Посмішка зникла.

— Люди від світанку вже прочісують пагорби, — продовжив він, уже не всміхаючись. — Не думаю, що вони їх знайдуть. Я їм сказав: далі ніж на п'ятдесят миль від Боулдера на захід не йти, незалежно ні від чого — а мені думається, Гарольдові кебети вистачило проїхати далі. Але ми знаємо, як вони це зробили. Вони приєднали вибухівку до рації...

Френ тихо охнула, і Стю стурбовано подивився на неї.

— Що з тобою, сонечко? Спина?

— Ні, — раптом вона зрозуміла, що мав на увазі Стю, говорячи, що Нік тримав у руках коробку, коли вибухівка здетонувала. Раптово зрозуміла все. Говорячи повільно, вона розповіла йому про шматочки дроту і коробку з-під рації під столом для аерохокею.

— Коли б ми обшукали весь будинок, а не просто взяли цю чортову к-книжку, ми б могли знайти бомбу! — сказала вона, і її голос затремтів, вона почала затинатися. — Н-Нік і Сью б-були б ж-живі і...

Він пригорнув її.

— То он чому Ларрі сьогодні зранку такий сумний ходить? Я думав, це тому, що я його вдарив. Френні, ну як же ви могли здогадатися, га? Звідки вам було знати?

— А треба було! Нам треба було знати!

Вона зарилась обличчям у теплу темряву його плеча. Знову потекли гарячі сльози. Він обіймав її, незручно нахилившись, щоб ліжко з електронним управлінням не склалося.

— Я не хочу, щоб ти винуватила себе, Френні. Так сталося. Я тобі точно кажу: ніхто й ніяк — хіба, може, сапер — не міг би зробити якийсь конкретний висновок за кількома шматочками дроту і порожньою коробкою. От якби вони десь парочку динамітних шашок забули — то вже інша річ. Але ж вони їх не лишали. Ти тут не винна, і ні я, ні будь-хто в Зоні не стане тебе винуватити.

Поки він говорив, у її голові повільно, спізніло поєднувалися дві речі.

Усередині залишилося тільки троє людей... просто чудо.

Матінка Ебігейл... вона повернулася... о, і вона в жакхливому стані... чудо потрібне!

Тихо засичавши від болю, вона трохи підвелася на ліжку, щоб зазірнути в обличчя Стю.

— Матінка Ебігейл, — промовила вона. — Ми б усі лишалися всередині під час вибуху, коли б вони не приїхали нам сказати...

— Просто чудо, — повторив Стю. — Вона врятувала нам життя. Навіть якщо вона...

Він замовк.

— Стю!

— Вона врятувала нам життя своїм поверненням, Френні. Вона врятувала нам життя.

— Вона померла? — спитала Френ. Схопила його за руку, стиснула: — Стю, вона теж померла?

— Вона повернулася в місто приблизно за чверть до восьмої. Її привів за руку хлопчик Ларрі Андервуда. Він нічого не міг сказати — ти ж знаєш, як він, коли хвилюється, — але він привів її до Люсі. Там вона просто впала, — Стю похитав головою. — Боже мій, як вона тільки змогла стільки пройти... що вона там їла, що робила... Я тобі дещо скажу, Френ. У світі таке буває, таке діється, яке мені в Арнетті навіть і не снилося. Я думаю, ця жінка від Бога. Чи була від Бога.

Френ заплющила очі.

— Вона померла, так? Уночі. Вона повернулася померти...

— Ще не померла. Усе виглядало на те, і Джордж Річардсон каже, що їй небагато лишилось, але вона жива, — він просто, відверто на неї подивився. — І мені страшно. Вона врятувала нам життя своїм поверненням, і я боюся її, боюся причини її повернення.

— Що ти хочеш сказати, Стю? Матінка Ебігейл ніколи б не зробила нічого поганого...

— Матінка Ебігейл робить, як Бог їй скаже, — різко сказав він. — Той самий Бог, який власного сина вбив, наскільки я чув.

— Стю!

Вогонь у його очах згас.

— Я не знаю, чого вона повернулась і чи має вона ще що нам сказати. Просто не знаю. Може, вона помре, не опритомнівши. Джордж каже, що це найбільш імовірно. Але я точно знаю, що цей вибух... і загибель Ніка... і її повернення... розкриють усім тут очі. Вони говорять про *нього*. Вони знають, що саме Гарольд підклав бомбу, але вважають, що це *він* змусив Гарольда це зробити. Чорт, та я й сам так думаю. Багато хто також каже, що саме через Флегґа матінка Ебігейл отак повернулась. А от я — не знаю. Таке враження, що я нічого не знаю, але мені страшно. Наче все погано скінчиться. Раніше в мене такого відчуття не було, а зараз є.

— Але ж є ми, — майже благально промовила вона. — Ми і дитина, правда? *Правда?*

Він довго не відповідав. Вона не очікувала, що він щось скаже. А тоді Стю сказав:

— Так. Але чи надовго?

— — —

Того дня, третього вересня, коли почало сутеніти, люди почали поволі, немов без мети, підходити вулицею Тейбл-Меса-драйв до будинку Ларрі й Люсі: по одному, по двоє, по троє. Вони сиділи на сходинках будинків, двері яких Гарольд позначив хрестиками. Сиділи на бордюрах, на газонах, які висохли й стали бурими, поки це літо довго закінчувалося. Говорили мало, тихо. Курили цигарки та люльки. Був там Бред Кічнер — одна рука в нього була товсто перебинтована й висіла на перев'язі. Була там і Кенді Джонс, і Річ Моффат прибрів із двома пляшками канадського віскі «Блек Вельвет» у газетярській торбі. Норман Келлогґ сидів поряд із Томмі Герінджером, підкатавши рукави на обпечених сонцем веснянкуватих біцепсах. Юний Герінджер і собі підкатав рукави. Гаррі Данбартон і Сенді Дюш'єн сиділи разом на підстилці, тримаючись за руки. Дік

Воллмен, Чіп Гобарт і шістнадцятирічний Тоні Донаг'ю сиділи біля підвороття в півкварталі від будинку Ларрі, передаючи по колу пляшку віскі «Кенедієн Клаб», а за нею теплий севен-ап. Патті Крогер сиділа поряд із Ширлі Геммет. Між ними стояв кошик із харчами. Їжі там було багато, але вони майже не їли.

О восьмій люди вже рясно сиділи й стояли понад вулицею — і всі дивилися на будинок. Перед ним стояв мотоцикл Ларрі, а великий «кавасакі-650» Джорджа Річардсона — поряд із ним.

Ларрі дивився на них із вікна спальні. За ним, на їхньому з Люсі ліжку, непритомна лежала матінка Ебігейл. Сухий, хворобливий запах, який ішов від неї, бив у ніс і викликав нудоту — Ларрі терпіти не міг блювати, але він терпляче сидів поруч. Це йому за те, що втік, коли загинули Нік і Сьюзен. Він чув позаду притишені голоси — люди прийшли чувати біля її ліжка. Джордж скоро поїде в лікарню подивитися, як там решта пацієнтів. Зараз їх було лише шістнадцять. Трьох виписали. А Тедді Вейзак помер.

Сам Ларрі зовсім не постраждав.

Той самий старий Ларрі — свою голову тримає, коли інші голови кладуть. Його відкинуло вибухом через доріжку на клумбу, але він не отримав навіть подряпини. Навколо гострою шрапнеллю сипались уламки, але жоден його навіть не зачепив. Нік загинув, Сьюзен загинула, а він лишився неушкодженим. Ларрі Андервуд у своєму репертуарі.

Тут чувають, там, надворі, чувають. Уздовж усього кварталу. Шістсот людей, цілком може бути. Гарольде, ти б міг прийти ще з десятком гранат — і вже все закінчити. *Гарольд*. Він їхав слідами Гарольда через усю країну, за пачками з-під батончиків і розумними імпровізаціями. Ларрі ледь собі пальці не відхопив, заправляючись у Веллсі, а Гарольд просто витяг затичку — і викачав. Саме Гарольд, який просився в різні комітети, набував серед людей популярності. Гарольд, який пропонував проголосувати за попередній Комітет у повному складі. Розумний Гарольд. Гарольд і його книга. Гарольд і його посмішка.

Це Стю добре казати, що ніхто б не здогадався, що задумали Гарольд і Надін, побачивши обрізки дроту на аерохокейному столі. З Ларрі такі справи не проходили. Він же й раніше бачив блискучі імпровізації Гарольда. Одну з них той написав на даху сараю на висоті майже двадцяти футів¹, Боже милий. Треба було здогадатись. Інспектор Андервуд добре вміє винюхувати папірці від цукерок,

¹ ≈ 6 м.

а от динаміт — не дуже. Правду кажучи, інспектор Андервуд — йобаний довбодятел.

«Ларрі, коли б ти тільки знав...»

Голос Надін.

«Якщо хочеш, я стану на коліна і благатиму».

Це був інший шанс відвернути вбивства і руйнування... і про нього він нікому не наважиться сказати. А воно б тоді могло допомогти — ще не було запізно? Можливо. А то — якщо не конкретна бомба з динаміту і рації, то все одно був би якийсь загальний план.

План Флегга.

Так, за лаштунками завжди Флегґ, темний лялькар, який смикає за мотузки Гарольда, Надін, Чарлі Імпенінга, Бог знає скількох іще. Люди в Зоні були б раді публічно лінчувати Гарольда, але то все одно робота Флегґа... і Надін. А хто, як не Флегґ, відправив її до Гарольда? Але до того, як іти до Гарольда, вона прийшла до Ларрі. І він їй відмовив.

А як він міг погодитися? Він же відповідальний перед Люсі. Оце було надзвичайно важливо, не тільки через неї, а й тому, що один-два неправильні кроки могли б його назавжди зруйнувати як людину, як чоловіка. Тому він їй і відмовив, і, мабуть, Флегґ дуже задоволений їхньою вчорашньою роботою... коли справді його звати Флегґ. О, а Стю все одно живий, і він — рупор Комітету з даром мовлення, яким ніколи б не міг скористатись Нік. І Глен живий, і, на думку Ларрі, він — головний мозок Комітету, але Нік був душею Комітету, а Сью разом із Френні виступали в ролі його совісті. «Так, — подумав він з гіркотою, — а таки вдалася вечірня робота цьому падлюці. Він, певне, щедро винагородить Гарольда з Надін, коли ті до нього прибудуть».

Він відвернувся від вікна, відчуваючи болючу пульсацію під лобом. Річардсон слухав пульс матінки Ебігейл. Лорі возилася з крапельницями. Дік Елліс стояв поряд. Люсі сиділа біля дверей і дивилася на Ларрі.

— Як вона? — спитав Ларрі в Джорджа.

— Так само, — відказав Річардсон.

— Переживе ніч?

— Не можу сказати, Ларрі.

Жінка в ліжку була немов скелет, туго обтягнутий попелястою шкірою. Здавалося, вона не має статі. Більша частина волосся в неї випала, грудей не було, рот був розтулений, і з нього виривалося хрипке дихання. Ларрі вона нагадувала юкатанську мумію, яку він

колись бачив на картинці — не розкладену, а висушену, забальзовану, вічну.

Так — оце вона така зараз і була: не матінка, а мумія. Єдиною ознакою життя було оте важке дихання — наче вітерець над стернею. Як вона досі тримається при житті? Ларрі не міг зрозуміти... і який же Бог послав її на таке? Для чого? То, певне, був якийсь жарт, якийсь усесвітній гігантський прикол. Джордж казав, що йому доводилося чути про подібні випадки, але жоден із них не був наскільки екстремальним, і сам він ніколи не очікував, що таке побачить. Вона якось... *їла себе*. Її тіло продовжувало працювати ще довго після того, як вона мала би впасти від голоду. Вона від'їдала поступово якісь частини себе, які є невід'ємними. Люсі, яка поклала її в ліжку, тихим, здивованим голосом казала, що старенька важила навряд чи більше за дитячого повітряного змія, її могло зв'язати чи не найлегшим вітром.

І тут Люсі раптом промовила зі свого кутка, змусивши всіх здригнутися.

— Вона має дещо сказати.

Лорі невпевнено промовила:

— Вона в глибокій комі, Люсі... Ймовірність, що вона опритомніє...

— Вона повернулася щось нам сказати. І Бог її не відпустить, доки вона це не скаже.

— Але ж як це може бути, Люсі? — спитав Дік.

— Не знаю, — промовила Люсі. — Але я боюся це почути. Смерті не скінчилися. Вони тільки починаються. Ось чого я боюся. Запала довга тиша, яку врешті порушив Джордж Річардсон.

— Мені час до лікарні. Лорі, Діку, ви мені обоє будете потрібні.

«Але ж ви не залиште отак цю мумію, ні?» — мало не спитав Ларрі і щосили стиснув губи, щоб не випустити цих слів.

Усі троє пішли до дверей, Люсі дала їм верхній одяг. Температура вночі була ледве вища за шістдесят градусів¹, і їхати на мотоциклі з коротким рукавом було холодно.

— Чи можемо ми щось для неї зробити? — тихо спитав Ларрі в Джорджа.

— Люсі знає про крапельницю, — сказав Джордж. — А більше нічого й не зробиш. Розумієте...

Він замовк. Звичайно, всі розуміли. Що тут розуміти — і так усе видно.

¹ ≈ 16° С.

— На добраніч, Ларрі, Люсі, — сказав Дік.

Вони пішли. Ларрі знову побрів до вікна. Надворі всі стояли в очікуванні. Жива? Мертва? Помирає? Може, зцілена Божою силою? *Сказала що-небудь?*

Люсі обійняла його за талію; Ларрі аж підскочив від несподіванки.

— Я люблю тебе, — промовила вона.

Він намацав її, пригорнув. Опустив голову і безпорадно затремтів.

— Я тебе люблю, — спокійно промовила вона. — Усе гаразд. Нехай. Відведи душу, Ларрі.

Він заплакав. Сльози були пекучі й важкі, мов кулі.

— Люсі...

— Тихо, — її руки лежали на його потилиці — ніжні, лагідні.

— *Ох, Люсі, Боже мій, та що ж це таке?* — плакав він, обіймаючи її шию, а вона тримала його міцно-міцно, не знаючи, ще нічого не знаючи, а матінка Ебігейл хрипко дихала за їхніми спинами, лишаючись у глибині своєї коми.

— — —

Джордж їхав вулицею зі швидкістю пішохода, переказуючи одне й те саме: так, ще жива. Прогноз поганий. Ні, нічого не казала і, мабуть, уже не скаже. Можете розходитися. Коли щось станеться, ви дізнаєтесь.

Доїхавши до рогу, вони додали швидкості й рушили до лікарні. Їхні мотоцикли тріскотіли, назад котилася луна, наскакуючи на будинки й відбиваючись від них, урешті сходячи нанівець.

Люди не розходилися. Якийсь час вони ще постояли, поновили розмови, обговорили кожне слово, сказане Джорджем. Прогноз — що воно означає? Кома. Смерть мозку. Якщо мозок помер, то вже все. Скоріше банка зеленого гороху заговорить, ніж людина після мозкової смерті. Ну, може, це в *природній* ситуації так, але в нас тут уже надприродні речі пішли, еге ж?

Усі знову посідали. Посутеніло. У будинку, де лежала стара, засвітилися газові лампи. Потім люди підуть додому й не зможуть заснути.

Розмови невпевнено перекинулися на темного чоловіка.

— Якщо матінка Ебігейл помре — це значить, *він* стане сильнішим?

— Як це — «не обов'язково»?!

— Ну, я не сумніваюся, тут усе зрозуміло: він — Сатана!

— А я думаю — Антихрист. Ми зараз просто в Одкровенні Йоанна Богослова перебуваємо... хіба можуть бути сумніви? «І сім чаш відкрилося...»¹ Як на мене, так це просто про супергрип сказано!

— Та, блін, люди, ви шо! Раніше казали, що Гітлер — це Антихрист!

— Якщо знову почнуться оті сни, я повішуся...

— А мені снилося, що я на станції метро, а він — кондуктор, тільки лиця не видно. Я як злякаюся! І біжу в тунель. І чути, як він біжить... і мене доганяє.

— А мені снилося, як я пішла в підвал по солоні кавуни — там коло грубки хтось стоїть... тільки фігура. І я зрозуміла: це — він.

Засюрчали цвіркуни. На небо висипали зорі. Похолодало, що мляво відзначили в розмовах. Усе, що було принесене, пили. У темряві жевріли вогники люльок і цигарок.

— Я чула, енергетики наші пішли все вимикати в порожніх будинках.

— От і добре. Якщо вони швидко не повернуть у будинки світло з опаленням, буде нам біда.

Тихе бурмотіння голосів, які в темряві уже втратили обличчя...

— Та, мабуть, узимку все буде гаразд. От точно вам кажу. Він же через гори не перелізе — там і машини, і сніг. А от навесні...

— А якщо в нього кілька атомних бомб?

— Та на хуй йому атомні, а кілька отих нейтронних не хоч? Чи ще решту шість із отих семи чаш, що Саллі казала?

— А літаки?

— Що ж робити?

— Не знаю.

— Щоб я так знав...

— Навіть не придумаєш ні фіга.

— Вратись і закопатись!

І приблизно о десятій Стю Редман, Глен Бейтман і Ральф Брентнер підійшли до них, розмовляючи тихо й роздаючи листівки з тим, щоб відсутнім це було переказано. Глен трохи накульгував, бо круг від електроплити влучив йому в праву литку і відрізав шматок. На роздрукованих листівках було написано: «ЗБОРИ ВІЛЬНОЇ ЗОНИ * ГЛЯДАЦЬКА ЗАЛА "МУНЦІНґЕР" * 4 ВЕРЕСНЯ * 20:00».

¹ Сім чаш Господнього пересердя згадуються в Одкровенні Йоанна Богослова; цитата приблизна.

Це був наче сигнал розходитися. Люди мовчки побрели геть у темряві. Більшість із них забрали листівки з собою, хтось зім'яв у кульку і пожбури в геть. Усі пішли додому, щоб спробувати поспати. А може, навіть побачити сни.

— — —

Глядацька зала була вщерть заповнена, але дуже тиха, коли Стю розпочав збори наступного вечора. За його спиною сиділи Ларрі, Ральф і Глен. Френ спробувала встати, але спина в неї ще дуже боліла. Не усвідомлюючи моторошної іронії такої дії, Ральф долучав її до засідання за допомогою рації.

— Нам треба обговорити декілька речей, — промовив Стю зважено і стримано. Його голос, хоч і не дуже підсилений, було добре чути в притихлій залі. — Гадаю, тут немає жодної людини, яка б не чула про вибух, який убив Ніка, Сью та інших, і нема таких, хто не знає про повернення матінки Ебігейл. Це все треба обговорити, але ми б воліли почати з доброї новини. Яку повідомить вам Бред Кічнер. Бреде!

Бред пішов до трибуни, і близько так не нервуючись, як на закритих зборах, і його привітали млявими оплесками. Вийшовши, він став обличчям до людей, схопився за трибуну обома руками і просто сказав:

— Завтра вмикаємо.

Тепер уже оплески були значно гучніші. Бред підняв руки, але оплески котилися на нього, немов хвиля. Вони тривали тридцять секунд чи й більше. Пізніше Стю розповів Френні, що коли б не події останніх двох днів, то Бреда, мабуть, підхопили б на руки і пронесли на плечах навколо зали, як регбійного хавбека, який забив переможний гол у чемпіонаті в останні тридцять секунд. Кінець теплої пори був настільки близький, що аналогія виходила абсолютно точна.

Але нарешті оплески вгамувалися.

— Вмикати будемо опівдні, і прошу вас усіх бути в цей час удома й готовими. Готовими як? Треба зробити чотири речі. Слухайте, запам'ятовуйте: це важливо. По-перше, вимкніть усі лампочки й електроприлади, якими не користуєтеся. По-друге, це саме стосується порожніх будинків навколо. По-третє, якщо почувете запах газу, ідіть туди й вимкніть його джерело. По-четверте, якщо почувете пожежну сирену, ідіть туди, звідки вона лунає... але обережно, розумно. Давайте не ламати шиї в мотоциклетних аваріях. А тепер — є питання?

Кілька питань було, і всі вони стосувалися того самого, про що вже говорив Бред. Він терпляче відповідав, єдиною ознакою хвилювання було те, що він весь час гнув блокнот туди-сюди.

Коли питання майже вичерпалися, Бред сказав:

— Хочу подякувати людям, які гарували, як верблуди, щоб у нас усе запрацювало. І хочу нагадати Комітету енергетики, що він не припиняє свого існування. Ще будуть перепади на лініях, збої, необхідність знайти паливо в Денвері й привезти його звідти. Сподіваюся, ніхто наш Комітет не залишить. Містер Глен Бейтман каже, що до першого снігу в нас може бути десять тисяч людей, а до наступної зими — ще більше. У Лонгмонті й Денвері є електростанції, які можна буде запустити до кінця наступного...

— Якщо оцей бандюк не зробить, що захоче! — почувся хрипкий вигук із задніх рядів.

На мить запала тиша. Бред стояв, блідий, мов стіна, мертвою хваткою вчепившись у трибуну. «Він не зможе закінчити!» — подумав, Стю, але Бред усе-таки спромігся продовжити, і голос у нього став на диво рівний.

— Хто там це сказав, а моя справа — енергетика. Але я гадаю, що ми тут ще будемо жити довго після того, як із цим типом буде покінчено. Коли б я так не думав, мотав би дріт на його боці. У труні ми його бачили, правильно?

Бред зійшов із трибуни, а хтось інший крикнув:

— Правильно, щоб він здох!

Цього разу оплески були потужні, гучні, майже дикі, але щось у них Стю не сподобалося. Йому довелося доволі довго гупати молотком, щоб угамувати збори.

— Наступний пункт порядку денного...

— До сраки порядок денний! — різко вигукнула якась молодичка. — Поговоримо про темного чоловіка! Про *Флесса*! Давно пора, я б сказала!

Почувся схвальний рев, вигуки «Не до речі!», бурчання з приводу слів, які дібрала жінка, паралельні балачки.

Стю так сильно бухнув молотком об трибуну, що він відвалився від ручки.

— У нас збори! — крикнув він. — У вас буде змога поговорити про що завгодно, але оскільки я веду ці збори, то вимагаю... ТИШІ!

Останнє слово він крикнув із такою силою, що луна від нього пронеслася залом, наче бумеранг — і всі нарешті замовкли.

— Ну от, — промовив Стю позірно тихо й спокійно, — наступним пунктом буде доповідь про те, що сталося в домі Ральфа ввечері другого вересня, і це, мабуть, треба робити мені, раз мене вже обрали головним правоохоронцем.

І знов-таки було тихо, але, як і в оплесках останнім словам Бреда, щось у цій тиші Стю не зовсім подобалося. Вони нетерпляче нахилилися вперед, обличчя в них стали якісь пожадливі. Від цього маршалові стало неспокійно, він відчув навіть певну розгубленість: Вільна зона докорінно змінилася за дві останні доби, і він уже не розумів, яка вона тепер. Він відчув себе приблизно так, як під час пошуків виходу з епідемічного центру в Стівінгтоні — як муха, що спіймалася в павутиння невидимого павука. Тут було стільки невідомих йому облич, стільки незнайомих...

Але зараз часу на роздуми про це не було.

Він коротко описав події, що відбулися до вибуху, не обмовившись про передчуття Френ в останню хвилину; із такими настроями краще без цього.

— Учора зранку Бред, Ральф і я пішли й години зо три чи більше досліджували пожарище. Знайшли предмет, подібний до динамітної бомби, приєднаної до рації. Як видається, її було встановлено в шафі вітальні будинку. Білл Скенлон і Тед Фремpton знайшли ще одну таку рацію в амфітеатрі «Світанок», і ми припускаємо, що вибуховий пристрій було активовано звідти. Це...

— «Припускаємо» — всратися можна! — крикнув Тед Фремpton із третього ряду. — Та це той гівнюк Лодер зі своєю шльондрою! Залою прокотився нервовий шепіт.

І оце хороші люди? Вони на Ніка, Сью, Чеда і всіх інших клали з прибором. Це якийсь натовп лінчувальників, їм тільки того й хочеться, що схопити Гарольда й Надін і повісити їх... як оберіг проти темного чоловіка.

Стю випадково зустрівся очима з Гленом; Глен тільки знизав плечима, ледь помітно, дуже цинічно.

— Якщо ще один громадянин крикне з місця, коли йому не надане слово, — я оголошу збори закритими і будете балакати між собою, — сказав Стю. — У нас тут не базар. Якщо ми не будемо дотримуватися правил, то хто ж ми будемо?

Тед Фремpton люто подивився на Стю, а той — на нього. За кілька секунд Тед відвів очі.

— Ми підозрюємо Гарольда Лодера і Надін Кросс. У нас на те є серйозні підстави, цілком переконливі опосередковані свідчення.

Але прямих свідчень проти них у нас немає, і я сподіваюся, ви про це не забуватимете.

У залі раптом крутнувся похмурий вихор розмов — і затих.

— Я кажу це ось для чого, — продовжив Стю. — Якщо раптом їх принесе в Зону, я прошу привести їх до мене. Я їх заарештую, а Ел Банделл організує суд... і на суді вони викладуть свою позицію, якщо її мають. Ми... ми маємо тут бути за позитивних героїв. Я гадаю, вам відомо, хто тут негативний. А якщо ми позитивні — то маємо поводитися цивілізовано.

Він з надією подивився на людей і побачив лише здивоване обурення. Стюарт Редман бачив, як двох із його найкращих друзів рознесло на шматки, казали ці очі — а ось як він говорить про тих, хто це зробив!

— Не знаю, наскільки це важливо, але я вважаю, що то зробили вони, — промовив Стю. — Але все треба робити правильно. І я тут, щоб сказати вам, що воно буде так.

Очі просто свердлили його. Понад тисячу пар очей — і за кожними він відчував думку: «Та про який хрін він тут править узагалі! Вони втекли. На захід. А він говорить так, наче вони на пару днів у похід поїхали, на пташок подивитися!»

Він налив води і трохи випив, сподіваючись промочити пересохле горло. Від тупого кип'яченого смаку скривився.

— Хай там як, а справи такі, — затинаючись, мовив він. — Далі, я гадаю, треба взяти в Комітет нових членів, щоб поновити його склад. Сьогодні ми цього робити не будемо, але вам варто подумати, кого б ви хотіли там бачити.

Хтось підняв руку — Стю дав йому слово.

— Прошу. Тільки назвіться, щоб усі знали, хто ви.

— Я Шелдон Джонс, — сказав здоровань у картатій вовняній сорочці. — А чо' ми просто зараз двох не додамо? Я пропоную отого Теда Фремптона.

— О, я підтримую! — крикнув Білл Скенлон. — Прекрасно!

Тед Фремптон склав руки над головою і потрусив ними під рідкуваті оплески, а на Стю знову накопила ота розгубленість і відчай. Оце замість Ніка Андроса буде Тед Фремптон? Це якийсь прикрий жарт. Тед пробував працювати в Енергетичному комітеті й виявив, що там йому забагато роботи. Він переметнувся до Поховального комітету, і там йому, здається, було краще, хоча Чед колись казав Стю, що Тед із тих, у кого перерва на каву легко розтягується в обідню годину, а обідня година — у відгул на півдня. Він учора бадьоро кинувся шукати Гарольда і Надін, бо, мабуть, зрадив різноманітності. Вони з Біллом

Скенлоном надібали рацію в «Світанку», бо їм просто пощастило (і, треба віддати Тедові належне, він і сам так вважав), але після цієї знахідки чоловік помітно знахабнів, і Стю це зовсім не подобалося.

Стю знову зустрівся очима з Гленом — і в його цинічному погляді, в легкій складці в кутику рота читалося: «Отут би Гарольда, щоб грамотно підтасувати!»

Раптом у голові Стю сплигло слово, яке часто вживав Ніксон, і коли він уловив його, то одразу зрозумів, де джерело цього відчаю й розгубленості. Слово те було: «мандат». Їхній мандат зник. Злетів у повітря дві ночі тому.

Він сказав:

— Ви, напевне, знаєте, чого хочете, Шелдоне, але, я гадаю, іншим людям ще буде потрібний час визначитися. Спробуймо проголосувати. Хто за те, щоб обрати цих двох, кажіть «так».

Почулося зовсім трохи вигуків «так».

— А тепер ті, хто не готовий голосувати зараз і хоче тиждень подумати, скажіть «ні».

Почулися «ні» — гучніші, але теж не суцільні. Багато людей утрималося: це їх не цікавило.

— Добре, — мовив Стю. — Заплануємо нові збори тут, у залі «Мунцінгер», за тиждень, 11 вересня — тоді будемо висувати кандидатів на дві вакансії в Комітеті й голосувати за них.

«Ох і невдала ж епітафія вийшла, Ніку. Пробач, друже».

— Зараз доктор Річардсон доповість про стан здоров'я матінки Ебігейл і тих, хто постраждав від вибуху. Доку?

Річардсона привітали вибухом оплесків, коли він вийшов наперед, протираючи окуляри. Він повідомив, що від вибуху загинуло дев'ятеро людей, троє досі перебувають у критичному стані, двоє — у важкому, восьмеро — в задовільному.

— З огляду на силу вибуху, я б сказав, що фортуна на нашому боці. А тепер про матінку Ебігейл.

Усі нахилилися вперед.

— Я, певне, висловлюся коротко, а потім поясню. Скажу так: я нічого не можу для неї зробити.

Натовпом прокотився шепіт і затих. Стю побачив: люди засмучені, але не здивовані.

— Громадяни Зони, які були тут до її зникнення, мені повідомили, що пані мала сто вісім років. Поручитися за це я не можу, але можу сказати, що це — найстарша людина, яку я у своєму житті бачив і лікував. Мені казали, що вона зникла два тижні тому, і, за моїми оцін-

ками — ні, радше здогадами, — її дієта в той час узагалі не містила приготованих страв. Вона, як видається, живилася корінцями, травами тощо, — лікар трохи помовчав. — Від часу повернення вона мала одне маленьке випорожнення. Там були маленькі палички і травинки.

— Боже мій, — пробурмотів хтось, і неможливо було сказати, чоловікові належав той голос чи жінці.

— На одній руці — опік від отруйного плюща. На ногах — вразки, які би кровили, коли б вона не...

— Слухайте, може, досить? — закричав Джек Джексон, підхопившись на ноги. Лице його було бліде, нещасне, гнівне. — Де пристойність, в лихій години?

— Я пристойністю не займаюся, Джеку. Я просто розповідаю, в якому вона стані. Вона в комі, виснажена, а головне, дуже-дуже стара. Я гадаю, вона помре. Коли б це був хтось інший, я б твердив це з усією певністю. Але... як і всім вам, вона мені снилася. Вона і ще один.

Знову бурмотіння в залі, як випадковий вітерець, — і Стю відчув, як волосся на загривку ворухиться і стає сторч.

— Як на мене, сни про такі протилежні сили — це щось містичне, — сказав Джордж. — Те, що нам усім вони снилися, вказує як мінімум на телепатичні здатності. Але я не вдаватимуся в парапсихологічні й теологічні подробиці, так само як не буду підпорядковувати свою доповідь правилам пристойності, і то з тієї самої причини: це не моя справа. Якщо ця жінка — від Бога, то Він може її зцілити. А я не можу. Скажу лише, що й те, що вона зараз жива, — це для мене диво. Ось що я хотів вам сказати. Чи є питання?

Питань не було. Усі вражено дивилися на нього, дехто не ховаючись плакав.

— Дякую, — сказав Джордж і повернувся на місце серед мертвого моря тиші.

— Добре, — прошепотів Стю Гленові. — Тепер ти.

Глен підійшов до трибуни без прелюдій і звично взявся за неї.

— Ми обговорили все, крім темного чоловіка, — сказав він.

Знову шепіт, бурмотіння. Кілька людей інстинктивно перехрестилися. Стара жінка в лівому ряду швидко торкнулася руками очей, рота, вух, моторошно нагадавши Ніка Андроса, а потім знову склала їх на велику чорну сумку на колінах.

— Ми певною мірою обговорили його на наших закритих зборах, — спокійно, розмовним тоном продовжив Глен, — і приватно в нас виникало питання, чи варто виносити його на публічне обговорення. Думка була така, що, як видавалося, в Зоні ніхто

по-справжньому не хотів говорити про нього після отих веселих снів, які ми всі бачили дорогою сюди. Тож, певне, нам був потрібен певний період для відпочинку. А нині, думаю, настав час порушити цю тему. Так би мовити, витягти його на світло. У поліції є така корисна штука — фоторобот, щоб відтворювати обличчя злочинця за спогадами свідків. У нашому разі обличчя немає, зате є низка спогадів, які формують хоча б приблизний образ нашого Супротивника. Я доволі багато людей опитав про це, і ось який у мене вийшов фоторобот.

Цього чоловіка звати, як видається, Рендалл Флегґ, хоча дехто називав його Річардом Фраєм, Робертом Фрімонтон або Річардом Фрімантлом. Можливо, ініціали «Р. Ф.» мають якесь значення, але коли й так, то ніхто в Комітеті Вільної зони не знає, яке саме. Його присутність — принаймні у снах — викликає відчуття страху, тривоги, жаху. У багатьох випадках його асоціюють із фізичним відчуттям холоду.

Люди кивали, знову почалися схвильовані розмови. Стю подумав, що вони перешіптуються, немов хлопчачки, які щойно дізналися про існування сексу, обмінюються враженнями і виявляють, що в усіх вони приблизно однакові. Стю злегка всміхнувся і закутувся рукою, нагадавши собі, що потім розповідь про це Френ.

— Цей Флегґ на заході, — продовжував Глен. — Приблизно порівну людей визначають його місцез перебування як Лос-Анджелес, Сан-Франциско, Портленд. Дехто — зокрема й сама матінка Ебігейл — стверджує, що Флегґ розпинає людей за порушення правил. Як видається, всі переконані, що між ним і нами наростає конфронтація і що Флегґ ні перед чим не зупиниться, щоб тільки нас зламати. А це означає багато чого. Бронетанкові сили. Атомна зброя. Може... епідемія.

— Ух, якби мені цей гівнюк попався під руку! — пронизливо закричав Річ Моффат. — Я б йому, блять, такої епідемії дав!

Напруження розрядив сміх у залі: Річ став у пригоді. Глен невимушено всміхнувся. Він доручив Річеві цю репліку за півгодини до зборів, і Річ прекрасно впорався із завданням. Лисий професор, як почав розуміти Стю, мав залізну рацію: соціологічна освіта дуже корисна на великих зібраннях люду.

— Ну ось, це ми про нього в загальних рисах знаємо, — продовжив Глен. — Останнє, що я скажу, перш ніж ми розпочнемо обговорення: на мою думку, Стю має рацію, що з Гарольдом і Надін слід поводитися цивілізовано, якщо ми їх спіймаємо, але, як на мене, це малоімовірно. Також, як і він, я переконаний, що вони вчинили так за наказом цього самого Флегґа.

Його слова гучно розкотилися залюю.

— І саме з ним треба мати справу. Джордж Річардсон сказав вам, що містика — не його сфера. Також і не моя. Але от що я вам скажу: думаю, стара жінка, яка нині при смерті, певним чином представляє сили добра настільки ж, наскільки Флегт — сили зла. На мою думку, хоч яка сила веде її, вона використала матінку Ебігейл, щоб об'єднати нас. І я не вважаю, що ця сила скоро нас покине. Можливо, нам треба це обговорити й винести на світло ті кошмари. Може, нам треба вирішити, що робити з ним. Але він не зможе просто так наступної весни зайти в Зону і захопити її, якщо ми будемо пильні. Тепер я передаю слово Стю, який головуватиме на обговоренні.

Останні слова Глена потонули у вибуху оплесків, і він задоволено пішов на своє місце. Він заварив усе як треба... чи краще сказати, розіграв як по нотах? Неважливо, як це назвати, а важливо, що люди зараз більше обурені, ніж перелякані, і готові прийняти виклик (хоча до квітня після довгої зими вони можуть охолонути) ... і головне, вони готові говорити.

І говорили ще три години. Опівночі дехто пішов додому, хтось ішов і потім, але небагато. Як Ларрі й очікував, ні до чого серйозного ніхто не додумався. Були всілякі дикі ідеї: власний бомбардувальник і атомний резерв, провести саміт, вишколити штурмовий загін... Практичних думок було мало.

Останню годину люди одне за одним уставали з місць і переказували свої сни, як видається, на нескінченну втіху всіх решти. Стю знову згадав нескінченні балачки про секс, у яких він брав участь (здебільшого як слухач) у ранній юності.

Глен і дивувався, і радів їхньому бажанню говорити, тішився наелектризованій атмосфері, що перемогла нудну порожнечу, з якої починалися збори. Відбувався великий, спізнілий катарсис — і йому теж спала на думку асоціація з розмовами про секс, тільки інакша. Вони розмовляють, думав Глен, як люди, які довго тримали в собі свою вину і неправильність, а потім раптом виявили, що ці речі, коли їх висловити, зовсім не такі страшні. Коли внутрішній жах, посяяний снами, врешті дав урожай у вигляді такого розмовного марафону, людям з їхнім страхом, як виявилося, можна жити... а то й перемогти його.

Збори скінчилися о пів на другу ночі, і Глен пішов звідти разом зі Стю. Літньому соціологу вперше з моменту Нікової смерті було добре на душі. Він відчував, що вони зробили перші важкі кроки назовні, до майбутнього поля бою.

Глен відчував надію.

Електрику ввімкнули опівдні 5 вересня, як Бред і обіцяв.

Сирена повітряної тривоги на будівлі окружного суду надсадно, різко завила — і перелякані люди повибігали надвір, дико вдивляючись у безхмарне блакитне небо: а раптом там — літаки темного чоловіка? Хтось побіг ховатись у підвал і сидів там, доки Бред знайшов вимикач і сирена замовкла. Тоді люди присоромлено виходили з підвалів.

На Віллов-стрит сталося займання через електрику, і дюжина пожежників-добровольців швидко поїхала туди і все погасила. На розі Бродвею і Волнат-стрит в повітря вилетіла кришка люка — пролетіла майже п'ятдесят футів¹ — і, як іржава летюча тарілка, приземлилася на дах іграшкової крамниці «Оз».

У цей, як його назвали в Зоні, День електрики стався лише один фатальний випадок. Із якоїсь незрозумілої причини вибухнула автокрамниця на далекому кінці Перл-стрит. Річ Моффат сидів на порозі навпроти з пляшкою віскі «Джек Деніелз» у своїй газетярській торбині, у нього влучив шмат іржавої металеві панелі — і вбив бідолоху на місці. Більше Річеві вже не бити вітрин.

Стю був разом із Френ, коли на стелі її палати загули-загорілися флуоресцентні лампочки.

Він дивився, як вони моргають, моргають, моргають — і нарешті загоряються добре знайомим світлом. Він не міг відвести очей від них хвилини зо три. Коли знову глянув на Френні, в її очах блищали сльози.

— Френ? Щось негаразд? Болить?

— Нік... — промовила вона. — Так несправедливо, що Нік не може цього побачити. Потримай мене, Стю. Я хочу, якщо зможу, помолитися за нього.

Він допоміг їй підвестись, але не знав, чи вона молиться. Раптом він відчув неймовірну тугу за Ніком і ще більшу ненависть до Гарольда Лодера, ніж будь-коли раніше.

Френ мала рацію. Гарольд не лише вбив Ніка і Сью — він украв у них світло.

— Тихенько, — казав він, — тихенько, Френні...

Але вона плакала довго. Коли сльози нарешті скінчилися, він натис кнопку, щоб підняти спинку ліжка, і ввімкнув для Френні лампу, щоб вона могла читати.

¹ ≈ 15 м.

Хтось будив Стю, трусячи за плече, і він довго намагався прийти до тями. У його голові повільно, майже нескінченно проходила галерея тих, хто намагався відібрати в нього сон. Мама, яка казала йому, що пора вставати, розпалювати піч і збиратися в школу. Мануель, вишибайло в зачуханому бордельчику в Нуево-Ларедо, який казав, що його двадцять доларів скінчились, а якщо він збирається тут ночувати, то хай дає ще двадцятку. Медсестра в білому костюмі, яка міряла йому тиск і брала мазок із горла. Френні.

Рендалл Флегг.

Від цієї останньої думки його наче холодною водою облило. Ні, це була зовсім інша людина. Його будив Глен Бейтман, біля нього стояв Коджак.

— Не добудишся тебе, Східний Техасе, — сказав Глен. — Хоч із гармати стріляй.

У майже абсолютній пітьмі виднів лише його силует.

— Ну ти б світло ввімкнув спочатку чи що.

— Знаєш, а я ж зовсім забув!

Стю ввімкнув лампу, примружився від яскравого світла і посовиному глипнув на будильник. Була за чверть третя ночі.

— Що ти тут робиш, Глене? Я ж спав, якщо ти не помітив.

Він уперше зміг як слід придивитися до Глена, ставлячи на місце будильник. Чоловік був блідий, наляканий... і старий. Зморшки глибоко поврізались у його раптово змарніле лице.

— Що сталося?

— Матінка Ебігейл, — тихо промовив Глен.

— Померла?

— Хай Бог милує, я майже пошкодував, що ні. Вона отямилась. І кличе нас.

— Обох?

— П'ятьох. Вона... — голос у нього став хрипким, йому було важко говорити. — Вона знає, що Нік і Сьюзен померли, знає, що Френ у лікарні. Невідомо звідки, але знає.

— Їй потрібен Комітет?

— Ті, хто лишився. Вона помирає і говорить, що має нам дещо сказати. І не знаю навіть, чи хочу я це чути...

Надворі було холодно — не просто прохолодно, а по-справжньому холодно. Куртка, яку Стю витяг із шафи, здається, стала в пригоді,

і він застібнув її до самого горла. Угорі висів морозяний місяць, і він подумав про Тома, якому було сказано повертатися, коли місяць буде повний. А місяць лише трохи перейшов за першу чверть. Бог відає, звідки Том, Дейна Юргенс, Суддя Фарріс дивляться на цей місяць. Бог відає, що місяць дивиться згори на всі дивні речі, які тут діються.

— Я спочатку Ральфа підняв, — сказав Глен. — Щоб він пішов до лікарні по Френ.

— Якби лікар вважав, що їй можна ходити, він би її виписав, — сердито мовив Стю.

— Тут справа надзвичайна, Стю.

— Як на людину, яка не хоче чути, що їй скаже стара, ти просто поспішаєш, наче на пожежу.

— Мені страшно й не почути, — відказав Глен.

— — —

О третій десять до будинку Ларрі під'їхав джип. Там усюди горіло світло — тепер уже не газові лампи, а яскрава електрика. Через один світилися й ліхтарі — не тільки тут, а й по всьому місту, і Стю зачаровано дивився на них усю дорогу з Гленового джипа. Останні літні комашки, повільні від холоду, мляво бились у скло нагрієвих ламп.

Щойно вони вийшли з джипа, як з-за рогу саянули фари. То торохтів старий драндулет Ральфа, він зупинився перед носом джипа. Вийшов Ральф, а Стю швидко побіг до пасажирського місця, де сиділа Френні, примостивши спину на картатій диванній подушці.

— Привіт, мала, — лагідно сказав він.

Вона взяла його за руку. Її лице в темряві було наче блідий диск.

— Дуже болить? — спитав Стю.

— Не дуже. Я адвіл випила. Тільки не проси мене поспішати.

Стю допоміг їй вибратися з машини, а Ральф узяв її за другу руку. Обидва побачили її болісну гримасу, коли дівчина вийшла з машини.

— Хочеш, понесу?

— Усе буде добре. Просто притримуй мене, добре?

— Аякже.

— І йди повільненько. Ми, бабусі, швидко не можемо.

Вони обійшли машину Ральфа, скоріше човгаючи, ніж ідучи. Коли вони вийшли на доріжку, Стю побачив Глена й Ларрі — вони стояли у дверях і дивилися на них. Проти світла вони здавалися силуетами, вирізаними з чорного паперу.

— Що там буде, як ти гадаєш? — тихо спитала Френні.

Стю похитав головою.

— Не знаю.

Вони підійшли до будинку, Френні помітно мучилася від болю, і Ральф допоміг Стю її занести. Ларрі, як і Глен, був блідий і стривожений. На ньому були потерті джинси, сорочка, застібнута вниз не на той гудзик, дорогі мокасини на босу ногу.

— Дико перепрошую, що змусив вас устати, — сказав він. — Я біля неї сидів, дрімав час від часу. Ми чергували. Розумієте?

— Так, розумію, — сказала Френні. Чомусь це чергування нагадало їй про мамину вітальню... але думала вона про це якось добріше, у більш пробачливому світі.

— Люсі з годину спала. Я прокинувся — і... Френ, я тобі можу допомогти?

Френ похитала головою і натужно посміхнулася.

— Ні, в мене все нормально. Продовжуй.

— І бачу — вона на мене дивиться. Вона говорила майже пошепки, але цілком розбірливо, — Ларрі ковтнув. Усі п'ятеро тепер стояли в коридорі. — Вона сказала мені, що Бог забере її додому на світанку. Але поки що хоче поговорити з тими з нас, кого Бог не забрав раніше. Я спитав, що це означає, а вона сказала, що Бог забрав Ніка і Сьюзен. Вона *знала*.

Він судомно видихнув і провів руками по довгому волоссю.

У кінці коридору з'явилася Люсі.

— Я каву заварила. Якщо захочете, вона є.

— Дякую, моя люба, — сказав Ларрі.

Люсі непевно спитала:

— Мені йти з вами? Чи це приватно, як той Комітет?

Ларрі глянув на Стю, і той тихо сказав:

— Ходи з нами. Здається мені, що це вже ніякої ролі не відіграє.

Вони пішли коридором до спальні, повільно, щоб Френ не відставала.

— Вона все скаже, — раптом сказав Ральф. — Матінка все скаже. Нема сенсу хвилюватися.

Вони зайшли в кімнату разом — і ясні очі помираючої матінки Ебігейл осяяли їх.

— — —

Френ знала, у якому стані старенька, але все одно пережила неприємний шок. Від неї лишилася тільки тонка, прозора мембрана шкіри і жили, які з'єднували кістки. У кімнаті навіть не пахло ні

розкладанням, ні близькою смертю — натомість стояв сухий дух, як на горищі... ні, як у *вітальні*. Голка крапельниці входила в її руку лише наполовину, бо далі просто не було куди.

Але очі змінилися. Вони були теплі, добрі, людяні. То було полегшення, але Френ усе ж відчувала жах... не зовсім страх, а щось більш подібне до священного трепету. Може, то було благоговіння? Якесь передчуття. Не приреченість, а відчуття, що над їхніми головами каменем висить якась величезна відповідальність.

«*Чоловік мислить, а Бог радить*».

— Сідай, дівчинко, — сказала матінка Ебігейл. — Тобі боляче.

Ларрі поставив крісло — і Френ сіла, полегшено, з тихим присвистом зітхнувши, хоча й розуміла, що спина з часом заболить і від сидіння.

Матінка Ебігейл і далі дивилася на неї ясними очима.

— Ти носиш дитину, — прошепотіла вона.

— Так... а як...

— Тихо...

Кімнату наповнила тиша, глибока тиша. Зачаровано, загіпнотизовано Френ дивилася на стару жінку при смерті; жінку, яка спочатку прийшла в їхні сни, а потім — у їхнє життя.

— Поглянь у вікно, дівчинко.

Френ розвернула голову до вікна, біля якого два дні тому стояв Ларрі й дивився на людей, що зібралися внизу. Вона побачила не гнітючу темряву, а тихе світло. То були не відблиски з кімнати — то було ранкове світло. Вона дивилася на слабеньке, дещо викривлене відображення яскравої дитячої кімнати з гофрованими картатими шторами. Там було ліжечко — *але порожнє*. Був і манеж — *порожній*. *Вітер* гойдав мобіль із яскравими пластиковими метеликами. Страх зімкнув холодні долоні на її серці. Інші побачили її лице, але нічого не зрозуміли, їм у вікні було видно лише шматок газону під ліхтарем.

— А де дитина? — хрипко спитала Френ.

— Дівчинко, Стюарт — не батько дитини. Але життя дитини в руках Стюарта і в руках Бога. У маляти буде чотири батька. Якщо Бог дасть йому зробити перший подих...

— Якщо дасть...

— Цього Бог мені не показав, — прошепотіла вона.

Порожня дитяча кімната зникла. Френ побачила тільки темряву. І тепер страх стиснув свої долоні в кулаки і затис між ними її серце.

Матінка Ебігейл прошепотіла:

— Паросток покликав свою наречену, і він хоче зачати з нею дитину. Чи дасть він твоїй дитині жити?

— Припинить! — простогнала Френні й закрила обличчя руками.

Тиша, глибока тиша запала в кімнати. Обличчя Глена Бейтмана нагадувало старий пригаслий ліхтарик. Права рука Люсі поволі ходила туди-сюди коміром халата. Ральф тримав у руках свій капелюх і, не помічаючи того, крутив на ньому пір'їну. Стю дивився на Френні, але не міг підійти до неї. Ще не час. Йому раптом згадалася стара на зборах, яка швидко затулила руками очі, вуха і рот, коли почувала про темного чоловіка.

— Мати, батько, дружина, чоловік, — прошепотіла матінка Ебігейл. — А проти них Князь Піднебесних Просторів, лорд темних ранків. Я згрішила гординею. І ви всі теж, ви теж грішні гординею. Чи ж не чули ви, що сказано: «Не покладайтеся на вельмож»¹?

Усі дивилися на неї.

— Електрика — це не відповідь, Стю Редмане. І радіо теж, Ральфе Брентнере. І не соціологія покладе всьому край, Глене Бейтмане. І твоє покаяння в тому, що ти робив у житті, яке вже стало закритою книгою, теж не спинить цього, Ларрі Андервуде. І твій синочок не спинить, Френ Голдсміт. Недобрий місяць зійшов. Перед Божими очима ви нічого не помислите.

Вона подивилася на кожного з них.

— Бог дасть раду так, як вирішить за належне. Ви — не гончарі, а глина в руках гончаря. Може бути, що той чоловік на заході стане знаряддям, на якому вас колесують. Мені не дано знати.

Сльоза — дивна й неочікувана у цій сухій пустелі, — скотилася їй щокою.

— Матінко, що ж нам робити? — спитав Ральф.

— Підійдіть ближче, усі. Мені недовго лишилося. Я повертаюся додому, до слави, і не було ще на світі людини, більш готової до того, аніж я. Підійдіть ближченько.

Ральф сів на край ліжка. Ларрі і Глен стали в ногах. Френ із гримасою підвелась, і Стю пересунув її крісло ближче до Ральфа. Вона знову сіла і взяла його за руку своїми холодними пальцями.

— Бог вас, дітки, не для того зібрав, щоб ви робили комітет чи громаду, — сказала вона. — Він привів вас сюди тільки для того,

¹ Псалом 146:3.

щоб відрядити в дальшу виправу. Він призначив вас, щоб знищити цього Князя Темряви, цього Чоловіка з далекого краю.

Тиша просто задзвеніла у вухах. У цій тиші матінка Ебігейл зітхнула.

— Я гадала, що вас поведе Нік, але Він забрав Ніка до себе, хоча Нік ще не пішов, як мені здається. Ні, ще не пішов зовсім. Але маєш вести ти, Стюарте. А якщо Його воля буде забрати тебе, Стю, то тоді поведеш ти, Ларрі. А коли Він забере й тебе, то це перейде Ральфові...

— А я, схоже, буду пасти задніх, — почав Глен. — Що...

— Вести? — холодно спитала Френ. — *Вести?* Куди вести?..

— Таж на захід, дівчинко, — сказала матінка Ебігейл. — На захід. Ти не йдеш. Тільки ці четверо.

— *Ні!* — попри біль, Френ зірвалася на ноги. — Що ви таке кажете?! Що вони вчотирьох повинні просто піти і здатися йому в лапи? Серце, нутрощі, душа Вільної зони! — Її очі палали. — Щоб він їх порозпинав усіх, а наступного літа просто пішки прийшов і всіх повбивав?! Я не хочу бачити, як мого чоловіка приносять у жертву Богові-вбивці! На хуй такого Бога!

— *Френні!* — тихо вигукнув Стю.

— Бог-убивця! *Бог-убивця!* — гнівно викрикувала Френ. — Мільйони — а може, *мільярди* — людей загинуло в епідемію. Ще мільйони потім! Ми навіть не знаємо, чи виживуть діти! Йому що, мало?! Він що, хоче, щоб усе тривало, доки земля належатиме щурам із тарганами?! Який Він Бог?! Та він — демон, і ви — його відьма!

— Припини, Френні!

— Без проблем. У мене все. Я хочу додому. Вези мене додому, Стю. Не в лікарню, а додому!

— Ми будемо слухати, що вона скаже.

— То гаразд. І за мене послухаєш. Я пішла.

— Дівчинко!

— *Не називайте мене так!*

Матінка раптом простягла руку і схопила Френні за зап'ястя. Френ залякла. Її очі заплющилися. Голова закинулася назад.

— Н-н-е... Н-н-е... *О БОЖЕ... СТЮ...*

— Годі, годі! — крикнув Стю. — Що ви з нею робите?

Матінка Ебігейл нічого не сказала. Мить розтяглася немов на цілу вічність — і стара відпустила її руку.

Спроквола, немов у тумані, Френ почала масажувати зап'ястя, за яке її схопила матінка Ебігейл — хоча на тілі не лишилося ні

червоного сліду, ні вдавненого місця, яке би свідчило про тиск. Очі Френні раптом розширилися.

— Мила, що? — збентежено спитав Стю.

— Минуло... — пробурмотіла Френ.

— Що... Про що вона? — ошелешений Стю питально поглянув навколо. Глен лише похитав головою. Його обличчя було бліде, напружене, але не скептичне.

— Біль... у спині. Минув. — Вона здивованими очима подивилася на Стю. — *Усе минуло*. Дивись. — Вона нахилилась і злегка торкнулася пальців ніг: раз, другий. На третій поклала долоні на підлогу, не згинаючи колін.

Вона підвелася й зустрілася очима з матінкою Ебігейл.

— Це що, мене ваш Бог підкупити хоче? Бо коли так, хай забирає свою подачку назад. Хай краще мені болітиме, якщо Стю буде живий.

— Бог хабарів не дає, дитино, — прошепотіла матінка Ебігейл. — Він просто показує знак і дає людям сприйняти його, якщо вони можуть.

— Стю на захід не йде! — промовила Френ, але тепер у її голосі вже були розгубленість і переляк.

— Сідай, — мовив Стю. — Ми послухаємо, що вона скаже.

Френ сіла — вражена, не вірячи своїм чуттям. Вона все мацала руками спину біля поясниці.

— Ви маєте йти на захід, — прошепотіла матінка Ебігейл. — Не брати ні їжі, ні води. Вам виходити просто сьогодні, у тому одязі, що зараз на вас. Пішки. Мені відкрито, що один із вас не дійде до місця, але не знаю, хто саме. Мені відомо, що решта з вас опиняться перед тим чоловіком, Флеггом, який узагалі не людина, а надприродна істота. Я не знаю, чи буде на те Божа воля, що ви його подолаєте. І не знаю, чи буде Божа воля на те, щоб ви знову побачили Боулдер. Такого я ніколи не передбачу. Але він — у Лас-Вегасі, і ви повинні йти туди, і там відбудеться ваше протистояння. Ви підете і не спіткнетесь, бо зможете покластися на Вічну Руку Бога, Господа. Так. Із Божою поміччю ви встоїте.

Вона кивнула.

— От і все. Що знала, те сказала.

— Ні, — прошепотіла Френ. — Цього не буде.

— Матінко, — голосом-карканням прохрипів Глен. Прокашлявся. — Матінко, нам не «відкривається», якщо ви розумієте, про що я. Ми... на нас немає такого, як на вас, благословення близькості з тим, хто це все контролює. Це просто не для нас. Френ має рацію.

Якщо ми туди підемо, нас уб'є, можливо, перший-ліпший його патруль.

— Чи ти не маєш очей? Ти щойно бачив, як Бог зцілив Френ через мене. Невже ти думаєш, що Його план — це щоб вас застрелив останній посіпака Князя Темряви?

— Але ж, матінко...

— Ні, — вона здійняла руку, відмахуючись від його слів. — Не мені з тобою сперечатися чи переконувати, мені треба просто донести до вас, який у Бога план на вас. Слухай, Глене.

І раптом із вуст матінки Ебігейл пролунав голос Глена Бейтмана — злякавши всіх і змусивши Френ із тихим скриком відсахнутися до Стю.

— Матінка Ебігейл називає його Паросток Сатани, — почувся сильний чоловічий голос, який невідь-як зародився в змарнілих грудях старенької і вийшов з її беззубого рота. — Може, він просто останній чаклун раціональної думки, який гострить на нас технічну зброю. А може, він — дещо більше, значно темніше. Я знаю тільки те, що він існує, і вже не вірю, що соціологія, психологія чи ще якась «ологія» покладе йому кінець. Гадаю, що тільки біла магія...

Глен так і роззявив рота.

— Чи це правда, чи це слова брехуна? — спитала матінка Ебігейл.

— Не знаю, чи це правда, але це мої слова, — тремтячим голосом відповів Глен.

— Вір. І ви всі *вірте*. Ларрі... Ральфе... Стю... Глене... Френні. От особо ти, Френні. Вір — і слухайся слова Божого.

— У нас є вибір? — гірко й різко спитав Ларрі.

Матінка здивовано розвернулася до нього.

— Вибір? Завжди є вибір. У Бога так прийнято. Ваша воля й далі вільна. Робіть як хочете. Ніхто вас у кайдани не закував. Але... *цього Бог від вас хоче.*

Знову впала тиша, мов глибокий сніг. Урешті її порушив Ральф.

— Ну що, в Біблії написано, як Давид уколошкав Голіафа, — мовив він. — Я піду, коли ви кажете, що так треба, матінко.

Вона взяла його за руку.

— І я, — сказав Ларрі. — І я піду. Добре.

Він зітхнув і приклав руки до лоба, наче в нього боліла голова. Глен відкрив рота, щоб щось сказати, але не встиг, бо в кутку почувлося важке, зболене зітхання і глухе падіння.

То була Люсі, про яку всі забули. Вона знепритомніла.

Світанок торкався обрю.

Вони сиділи за столом на кухні в Ларрі, пили каву. Була за десять хвилин п'ята, коли Френ підійшла з коридору і стала у дверях. Її обличчя припухло від сліз, але йшла вона не кульгаючи. Дійсно, вона була зцілена.

— Здається, вона відходить, — промовила Френ.

Вони ввійшли, Ларрі обіймав Люсі.

У диханні матінки Ебігейл з'явився важкий, гулкий хрип, жахливо подібний до ознак супергрипу. Вони мовчки стали навколо її ліжка, сповнені страху та глибокого трепету. Ральф був переконаний, що в кінці щось станеться, що чудо Господнє постане перед ними в усій наготі й відкритості. Вона зникне у спалаху світла — і Бог забере її на небеса. А може, вони уздріють її дух, преображений у світло, який вилетить у вікно й полине в небо.

Але врешті вона просто померла.

Був єдиний останній подих — останній з мільйонів. Вона вдихнула, потримала в собі повітря і випустила його. І її груди вже не піднялися.

— Усе... — пробурмотів Стю.

— Помилуй, Господи, її душу, — промовив Ральф, якому вже не було страшно. Він схрестив матінці Ебігейл руки на грудях, і на неї впали його сльози.

— Я піду, — раптом сказав Глен. — Вона має рацію. Біла магія. Ото й усе, що нам лишається.

— Стю! — прошепотіла Френні. — Будь ласка, Стю, відмовся!

Вони подивилися на нього. Усі.

«...маєш вести ти, Стюарте».

Він подумав про Арнетт, про стару машину Чарльза Д. Кемпіона з її смертельним вмістом, яка влетіла на заправку Білла Гепскомба злою скринькою Пандори. Подумав про Денніджера і Дейца, про те, як вони в нього почали асоціюватися з усміхненими медиками, які йому без кінця брехали, і його дружині теж про її стан — та, мабуть, обманювали й себе. І головне, він подумав про Френні. І про слова матінки Ебігейл: *«Цього Бог від вас хоче».*

— Френні, — сказав він. — Я маю йти.

— І загинути... — вона люто, майже з ненавистю подивилася на нього, а потім на Люсі, немов шукаючи підтримки. Але Люсі зазмерла і була десь далеко — допомоги від неї було годі сподіватися.

— Якщо ми не підемо, то загинемо, — мовив Стю, наче намацуючи потрібні слова. — Вона мала рацію. Якщо будемо зволікати,

настане весна. І що далі? Як ми його будемо зупиняти? Ми не знаємо. У нас немає відповіді. І не було. Та й ми, як страуси, засунули голови в пісок. Ми не маємо способу його зупинити, крім того, що Глен каже. Біла магія. Чи сила Бога.

Вона гірко заплакала.

— Френні, не треба... — промовив він і спробував узяти її за руку.

— Не торкайся мене! — крикнула вона на нього. — Ти — мрець, ти — труп, *не торкайся мене!*

Вони застигло стояли навколо її ліжка, коли зійшло сонце.

— — —

Стю і Френні приїхали до гори Флегстафф приблизно об одинадцятій. Вони зупинилися на півдорозі до вершини, і Стю приніс кошик, а Френ — скатертину і пляшку німецького вина «Синя монахія». Влаштувати пікнік придумала вона, але дивна й незручна тиша повисла між ними.

— Допоможи розстелити, — попросила вона. — І подивись, чи нічого колючого нема.

Вони стояли на маленькій похилій галявці на тисячу футів¹ нижче від амфітеатру «Світанок». Боулдер у блакитному туманці розкинувся внизу. Сьогодні знову настав цілком літній день: сонце сильно і владно осявало землю. У траві сюрчали коники. Один підстрибнув — і Стю швидким змахом правої руки зловив його. Він відчував комашку пальцями — лоскітливу, перелякану.

— Сплюнь — пущу, — сказав він коникові, як колись у дитинстві, і поглянув на Френ: вона печально всміхнулася до нього. Вона швидко, по-жіночому точно повернула голову і сплюнула. Від цього видноща йому стало боляче на серці.

— Френ...

— Ні, Стю. Не говори про це. Не зараз.

Вони розстелили білу скатертину, яку Френ прихопила в готелі «Боулдерадо», і вона швидко, але обережно (він зачудовано дивився, як вона м'яко вигинається і граційно рухається, наче в неї ніколи не було травми спини) розставила на ній ранній обід: огірки й листовий салат в оцтовій заправці, сендвічі з шинкою, вино, яблучний пиріг на десерт.

— Бог послав чудових страв — поїмо, що Він нам дав, — промовила Френ. Він сів біля неї, взяв сендвіч і трохи салату. Їсти йому не хотілося. Душа боліла. Але він їв.

¹ ≈ 300 м.

Коли обоє символічно з'їли по сендвічу і більшу частину салату — свіжа зеленина чудово смакувала, — а також по маленькому шматочку пирога, Френні спитала:

— Коли ти вирушаєш?

— Опівдні, — сказав він. Закурив, ховаючи вогник між долонь.

— А скільки часу вам треба, щоб дійти туди?

Стю знизав плечима.

— Пішки? Не знаю. Глен уже не молодий. Та й Ральф, коли на те, теж. Якщо ми зможемо проходити по тридцять миль¹ на день, то, може, до першого жовтня дійдемо.

— А якщо в горах рано піде сніг? Чи в Юті?

Він знизав плечима, не зводячи з неї очей.

— Ще налити? — спитала вона.

— Ні. У мене від нього печія. Завжди так було.

Френ налила собі ще келих і випила.

— А вона справді від Бога говорила, Стю? *Правда?*

— Френні, я просто не знаю.

— Вона нам снилась і була такою. Це все частина якоїсь дурної гри, ти це розумієш, Стюарте? Ти книгу Йова читав?

— Та я ніколи сильно в Біблію не читувався, мабуть.

— А моя мама — навпаки. Вона вважала, що мені і моєму братові Фреду слід мати певні релігійні знання. Чому — ніколи не казала. Наскільки я знаю, мені це допомогло лише тим, що я завжди знала питання з Біблії в грі «Джеопарді»². Пам'ятаєш, по телевізору йшла, Стю?

Він злегка всміхнувся і процитував.

— А ось і я — ваш ведучий Алекс Требек!

— Оця сама гра. Там усе навпаки. Відповідь дають, а ти їм маєш сказати питання. Коли йшлося про Біблію, я знала всі питання. Щодо Йова Бог із дияволом заклалися. Диявол сказав: «Ну звісно, поклоняється він Тобі. Він у Тебе взагалі як сир у маслі катається. Але якщо Ти будеш достатньо довго гидити йому в лице, то він Тебе зречеться». Ну й Бог побився з ним об заклад. І виграв, — Френ мляво всміхнулася. — Бог завжди виграє. Мабуть, Він за «Бостон Селтікс»³ уболіває...

— Може, то і який-небудь заклад, — сказав Стю. — Але на кону їхні життя — всіх тих, унізу. І отого, хто в тобі сидить, теж. Як ти його звеш? Бебі?

¹ ≈ 48 км.

² Телевізійна гра, виходить із 1974 року.

³ Видатна баскетбольна команда, у 1960—1980-х роках — багаторазові чемпіони НБА.

— Вона навіть щодо нього нічого не обіцяла! — сказала Френ. — От коли б вона зробила це... тільки це... то мені було б бодай трохи легше тебе відпустити.

Стю нічого не зміг придумати у відповідь.

— Ну що ж, уже до полудня йде, — сказала Френ. — Допоможеш зібрати все, Стюарте?

Недоїдений обід повернувся в кошик разом зі скатертиною та рештою вина. Стю подивився на те місце, де вони щойно їли, і подумав, що тут не лишилося майже жодного сліду, хіба кілька крихт... і їх скоро підберуть птахи. Коли він озирнувся, то побачив, що Френні дивиться на нього і безслізно ридає.

Він підійшов до неї.

— Та все нормально. Це вагітність. Весь час очі на мокрому місці. Здається, я нічого тут не можу вдіяти.

— Та все гаразд.

— Стю, покохайся зі мною.

— Тут? Зараз?

Вона кивнула і злегка всміхнулася.

— Усе буде добре. Якщо перевіримо, щоб колючок не було.

Вони знову розстелили скатертину.

— — — —

Біля підніжжя на Бейзлайн-роуд вона вмовила його зупинитися біля будинку, де кілька днів тому мешкали Ральф і Нік. Усю задню частину будинку відірвало вибухом. Задній двір був завалений сміттям. У пошарпаному живоплоті застряг розбитий електронний годинник. Поряд валявся диван, який накрив Френні. На задніх сходах лишилася калюжа засохлої крові. Френ уважно подивилася на неї.

— Це кров Ніка? — спитала вона. — Може таке бути?

— Френні, в чому річ? — збентежено спитав Стю.

— *Так?*

— Та Боже мій, не знаю. Мабуть.

— Поклади на неї руку, Стю.

— Френні, ти з глузду з'їхала?

Зморшка прорізала її чоло, та сама «ганка-забаганка», яку він уперше помітив ще в Нью-Гемпширі.

— Поклади на неї руку!

Стю неохоче поклав руку на пляму. Він не знав, чи Нікові належала та кров (і, власне, вважав, що, ймовірно, не йому), але від такого жесту йому стало лячно, мурашки побігли поза шкірою.

— Поклянися, що повернешся!

Сходинка була якась аж надто тепла, і йому хотілося прибрати руку.

— Френ, ну як же я...

— Бог тут усе впорати не може! — засичала вона на нього. — *Абсолютно все* — ні. Поклянися, Стю, поклянися!

— Френні, клянуся, що постараяся!

— Гадаю, це досить добре, так?

— Нам зараз до Ларрі треба.

— Знаю, — але вона все одно тримала його, навіть ще міцніше. —

Скажи, що мене кохаєш.

— Ну ти ж знаєш.

— Знаю, але скажи. Я хочу це почути.

Він узяв її за плече:

— Френ, я кохаю тебе.

— Дякую, — сказала вона і притулилася щокою до його плеча. —

Отепер я, мабуть, зможу попроситися. Гадаю, зможу тебе відпустити.

Вони обнялись у понівеченому дворі.

РОЗДІЛ 60

Вона і Люсі дивилися на недраматичний початок їхньої виправи з порога будинку Ларрі. Четверо мандрівників якусь мить постояли на тротуарі — ні рюкзаків, ні спальників, ні приладдя... як сказано. Усі перевзулися в міцні похідні черевики.

— Бувай, Ларрі, — сказала Люсі. Її обличчя було зовсім біле.

— Пам'ятай, Стюарте, — мовила Френ. — Не забудь своєї клятви!

— Так, пам'ятатиму.

Глен заклав пальці в рот і свиснув. Коджак, який щойно досліджував каналізаційні ґрати, прибіг до нього.

— То ходімо, — сказав Ларрі. Він був такий самий блідий, як і Люсі, а очі в нього блищали якось по-особливому, майже світилися. — Поки в мене нерви не здали.

Стю послав Френ повітряний поцілунок крізь кулак: такого він, здається, не робив відтоді, коли мама проводжала його на шкільний автобус. Френ помахала йому. До її очей знову підступили пекучі сльози, але вона не дала їм пролитися. Вони почали свій шлях. Просто пішли. Коли вони відійшли приблизно на півкварталу, десь заспівав птах. Полуденне сонце було тепле й недраматичне. Четвірка дійшла до краю кварталу. Стю розвернувся і знову помахав.

Ларрі теж. Френ і Люсі помахали їм. Чоловіки перейшли вулицю. Вони вже пішли. Здавалося, що Люсі ось-ось стане погано від розлуки і страху.

— Боже мій, — сказала вона.

— Ходімо в хату, — сказала Френ. — Я чаю хочу.

Жінки зайшли в дім. Френ поставила чайник. Вони почали чекати.

— — —

Усі четверо поволі йшли на південний захід до вечора, майже не розмовляючи. Прямували в бік Голдена, де збиралися заночувати. Пройшли повз поховання, яких нині було три, приблизно о четвертій, коли тіні за їхніми спинами видовжились, а спека поступово спадала, дійшли до знака райцентру біля дороги на південному кінці Боулдера. На мить Стю відчув, що кожен з них перебуває на межі, готовий розвернутися й піти назад. Попереду в них — темрява і смерть. Позаду — трохи тепла, трохи любові.

Глен витяг із задньої кишені бандану з пейслійським візерунком, скрутив її і пов'язав навколо голови.

— Розділ сорок третій. Лисий соціолог одягає синю пов'язку, — невесело спробував пожартувати він.

Коджак біг попереду, за межі містечка, на Голден, радісно внюхуючись у де-не-де розкидані кущики диких квітів.

— Ох, люди, — ледь не схлипнувши, промовив Ларрі. — Відчуття в мене таке, наче всьому кінець.

— Атож, — відгукнувся Ральф. — І в мене те саме.

— Перепочити ніхто не хоче? — без особливої надії промовив Глен.

— Та чого ви, тримаймося, — злегка всміхнувся Стю. — Ви, солдатики, вічно жити хочете?

Вони пішли далі, залишивши позаду Боулдер. О дев'ятій вечора вже отаборилися в Голдені за півмилі від того місця, де траса номер 6, звиваючись і вигинаючись, біжить понад Кліер-Кріком у кам'яне серце Скелястих гір.

Тієї першої ночі всі спали недобре. Вони вже почувалися, що перебувають далеко від дому, у смертній тіні.

ПРОТИСТОЯННЯ

7 ВЕРЕСНЯ 1990 Р. — 10 СІЧНЯ 1991 Р.

Це — твоя земля,
це — моя земля,
тут Нью-Йорк, а там —
Каліфорнія.
Де тече Гольфстрим,
де ростуть секвої —
ця земля для нас,
вся для нас з тобою.

Вуді Гатрі¹

Що сказала стара тігонька Семпл,
коли спалахнув її пенсійний чек, га, Сміттебаче?

Карлі Єйтс

Як настане ніч,
Потемніє світ
І лиш місяць над головою —
Не злякаюсь я,
Поки будеш ти поряд зі мною.

Бен Е. Кінг²

¹ Woody Guthrie (1912—1967) — відомий американський фолк- і кантрі-співак.

² Ben E. King (1938—2015) — американський співак соул.

КНИГА ІІІ

РОЗДІЛ 61

Темний чоловік поставив прикордонні застави понад східним кордоном штату Орегон. Найбільшу — в Онтаріо, де проходить траса I-80 з Айдахо: там було шестеро людей, які базувалися в причепі великої вантажівки «пітербілт». Вони сиділи там уже понад тиждень, грали в покер на двадцятки й п'ятдесятки, з яких практичної користі було не більше, ніж від грошей у грі «Монополія». Один виграв уже понад шістдесят тисяч доларів, а другий — який до епідемії заробляв приблизно десять тисяч на рік — набрав понад сорок штук.

Дошило майже весь тиждень, а в причепі атмосфера розжарювалась. Охоронці прийшли з Портленда і хотіли назад. У Портленді були жінки. На цвяху висіло потужне радіо — приймач і передавач, але чути з нього було тільки перешкоди. Вони чекали на те, що звідти пролунають два простих слова: «Ідіть додому». Це означало б, що того, кого вони виглядають, зловив хтось інший.

Вони очікували на чоловіка віком приблизно сімдесят років, міцної статури, лисуватого. Він носить окуляри й водить біло-синю повнопривідну машину — джип чи «інтернешнл гарвестер». У випадку зустрічі його слід убити на місці.

Вони нудились і дратувались: покер із високими ставками втрапив новизну ще два дні тому, навіть для найбільших зануд — але їм було ще не настільки нудно, щоб просто знятися й самим податися назад до Портленда. Вони отримали інструкцію від самого — Ходака, і навіть «кімнатна гарячка», спричинена дощем, ще не перемогла їхнього жаху перед *ним*. Якщо вони проїбуть, а він дізнається, то сподіватися їм випадає хіба що на Боже чудо.

То вони сиділи й грали в карти, по черзі визираючи в щілину, спеціально прорізану в сталевій стіні причепа. У такий нудний,

невпинний дощ траса I-80 була порожня. Але якщо десь тут проїжджатиме розвідник, його буде помічено... і знешкоджено.

— Він шпигун з того боку, — сказав їм Ходак, і на його щелепах вигнулась ота моторошна посмішка. Чим вона така страшна, ніхто сказати не міг, але коли він так посміхався тобі, то кров у тебе в жилах перетворювалася на гарячий томатний суп. — Він шпигун, і ми могли б зустріти його з розкритими обіймами, показати йому все і безпечно послати назад. Але він мені потрібен. Обоє потрібні. І ми відішлемо їхні голови за гори ще до першого снігу. Хай вони всю зиму про це думають!

І він гаряче розреготався перед людьми, яких зібрав в одному з конференц-залів у муніципальному центрі Портленда. Ті посмінулись у відповідь — і посмішки були холодні, налякані. Уголос вони могли привітати одне одного з тим, що їх обрано для такої почесної справи, але внутрішньо кожному хотілося, щоб оці щасливі тхорячі очі уважно дивилися на кого завгодно, тільки не на *них*.

Ще одна велика застава була на південь від Онтарію, в Шивіллі. Тут четверо людей сиділи в маленькому будиночку над трасою I-95, яка, звиваючись, прямує до пустелі Алворда з химерними скельними формаціями й темними, похмурими струмками.

На інших постах стояло по двоє, і таких було рівно дюжина — від маленького містечка Флора понад трасою 3 і протягом менш ніж шістдесяти миль від кордону з Вашингтоном до самого Макдермітта на межі штатів Орегон і Невада.

Старий на синьо-білому повнопривідному авто. Уся сторожа отримала один наказ: «Убити, але не ушкодивши голови». До адомового яблука не повинно бути ні крові, ні синців.

— Я попсований товар повертати не стану, — сказав їм Ренді Флегґ — і засміявся своїм жаским, тріскучим і розкотистим сміхом.

Північний кордон між Орегоном і Айдахо проходить по Зміїній річці. Якщо йти понад Зміїною на північ із Онтарію, де сиділи ті шестеро в причепі «пітербілта», граючи в простенький покер на гроші, які вже нічого не були варті, урешті можна було б дійти на відстань п'явки до Копперфілда. Зміїна тут робить вигин, який геологи звуть лукою, і біля Копперфілда Зміїну перегороджено Лучною дамбою. І ось сьомого вересня, коли Стю Редман і його група пройшли вже Колорадською трасою 6 понад тисячу миль на південний схід, Боббі Террі сидів у копперфілдській крамничці «Все по п'ять і десять центів», обклавшись коміксами, і давав, у якому ж стані перебуває Лучна дамба: залишено шлюзи відкритими чи

закритими. Надворі орегонська траса 86 проходила повз дешеvu крамничку.

Він і його напарник Дейв Робертс (який на той момент спав у квартирі нагорі) вже вельми докладно обговорили ту дамбу. Дощ лив цілий тиждень. Рівень води в Зміїній піднявся. А раптом дамба надумає зрватися? То буде погана новина. Потужна стіна води ухне на Копперфілд — і понесе старого Боббі Террі разом зі старим Дейвом Робертсом просто в Тихий океан. Вони поговорили, чи не піти на дамбу й не пошукати там тріщин, але просто не наважилися. Флегґ наказував однозначно: перебувати в засідці.

Дейв відзначав, що Флегґ може бути *де завгодно*. Він був великий мандрівник, і вже ходили легенди про те, як він раптом з'являвся в маленькому, периферійному «-бурзі», де з десятків людей лагодили лінію електропередач чи забирали зброю з якого-небудь військового складу. Він *матеріалізувався*, як привид. Тільки цей привид шкірився і носив запорошені чоботи зі збитими підборами. Іноді він був сам, іноді з ним був Ллойд Генрейд за кермом здорового «даймлера», чорного, мов катафалк, і так само довгого. Іноді він ходив пішки. Мить його там ще не було — а наступної миті він уже з'являвся. Одного дня він міг бути в Лос-Анджелесі (принаймні так розповідали) — а за день опинитися в Бойсе... пішки.

Але, як відзначив Дейв, усе ж навіть Флегґ не може бути одночасно в шістьох місцях. Хтось із них усе-таки має змотатися на ту чортову дамбу, подивитись — і швидко мотнутися назад. Шансів у них було тисяча до одного.

— Добре, ти й мотайся, — сказав йому Боббі Террі. — Дозволю.

Але Дейв із нервовою усмішкою відмовився від такої пропозиції. Адже Флегґ якимсь чином усе *знає*, навіть якщо сам на тому місці не був. Дехто казав, що він має надприродну владу над хижаками з тваринного світу. Жінка на ім'я Роуз Кінгмен стверджувала, що бачила, як він клацнув пальцями перед воронами, що сиділи на телефонних дротах, і ворони спурхували йому на плечі, казала Роуз Кінгмен, а відтак стверджувала, що ті каркали: «Флегґ... Флегґ... Флегґ...» — знову і знову.

То були просто дурниці, і він це розумів. Кретини, може, в це вірять, але Долорес, мати Боббі Террі, кретинів не виховувала. Він знав, як змінюється чутка між ротом, який її переказує, і вухом, яке чує. І як приємно темному чоловікові підтримувати подібні чутки.

Але від цих історій його все одно кидало в підсвідомий дроз, неначе в кожній з них було ядро істини. Хтось казав, що він уміє

скликати вовків чи вселяти свій дух у тіло kota. Один чоловік у Портленді казав, ніби він носить у своєму подертому бойскаутському ранці чи то тхора, чи ласицю, чи ще щось таке, чого й не назвеш. Усе — повні дурниці. Але... от якщо уявити, що він може розмовляти з тваринами, як такий собі сатанинський доктор Дулітл? А що, коли він чи Дейв вийде з хати подивитися на цю чортову дамбу всупереч наказу і його побачать?

Кара за непослух — розп'яття.

Боббі Террі гадав, що все-таки дамба як-небудь уже встоїть.

Він витрусив з пачки на стіл цигарку «Кент» і підкурив, скривившись від гарячого, сухого смаку. Мине ще півроку — і жодні з отих цигарок ні к бісу не годитимуться. Ну, мабуть, і нехай. Усе одно, бля, куріння — це отрута.

Він зітхнув і витяг з пачки біля себе ще одну книжку коміксів. Якись срані «Підлітки-мутанти. Черепашки-ніндзя». Черепашки-ніндзя мали, з ідеї, бути «героями в панцирах». Він жбурнув Рафаеля, Донателло і їхніх тупорилих побратимів через усю крамницю — і книжка коміксів, де вони мешкали, з шурхотом стала в позу намета на касі. От саме через такі речі, як ці підлітки-мутанти, подумав він, уже й думати починаєш, що як світ запався — то і хуй з ним.

Узяв іншу книжку, про Бетмена. Отут уже герой так герой — у нього можна навіть типу повірити... І щойно він перегорнув першу сторінку, як просто перед ними промайнув синій «скаут», який мчав на захід. З-під його великих шин вилітали брудні фонтани води.

Боббі Террі з роззявленим ротом подивився туди, де щойно промчала машина. Він просто повірити не міг, що та сама машина, яку всі виглядали, щойно проскочила повз його пост. По правді, в душі він підозрював, що всю цю варту затіяли просто аби їх зайняти: Бог роздав свята, а чорт — роботу.

Він побіг до дверей і різко відчинив їх. Вискочив на тротуар, як був, із коміксами про Бетмена в руці. Може, то просто галюцинація була... Від думок про Флегґа в кого завгодно галюни почнуться.

Але ні. Боббі встиг помітити дах «скаута», який переїхав наступний пагорб і вискочив за місто. Тоді він забіг до покинутого «Все по п'ять і десять центів», щосили горлаючи, аби розбудити Дейва.

— — —

Суддя з суворим лицем тримався за кермо, намагаючись удавати, ніби такої штуки, як артрит, не існує в природі, а коли й існує, то не в нього, а коли й у нього, то в сиру погоду він його ніколи не

турбував. Далі вже навіювання не йшло: дощ був безсумнівним фактом, упертим фактом, як сказав би його батько, і надії лишалася ціла гора, тільки не та.

Та й фантазія його сягала не надто далеко.

Він котив під дощем ось уже три дні. Іноді дощ перетворювався на дрібну мряку, але зазвичай він усе ж являв собою стару добру солідну зливу. І це *також* був упертий факт. Дороги місцями були майже розмиті, і наступної зими чимало з них стане просто-таки непрохідними. У цій маленькій експедиції він уже не раз дякував Богові за свій «скаут».

У перші три дні, тяжко пробираючись трасою I-80, він переконався, що до 2000 року Західного берега не побачить, якщо не перебереться на другорядну дорогу. На магістралі було чимало моторошно порожніх ділянок, йому вдавалося лавірувати між машинами, які стояли одна за одною, на другій передачі, але чимало разів доводилося відбуксирувати вбік якесь авто, щоб проїхати.

Біля Роулінза він відчув, що з нього годі. Завернув на північний захід, на трасу I-287, проїхав Великим континентальним вододілом і за два дні отаборився в північно-західному куточку Вайомінгу, на схід від національного парку Єллоустон. У цих краях дороги були практично порожні. Переїзд Вайомінгом і східним Айдахо був подібний до страшного сну. Судді ніколи не спадало на думку, наскільки міцно відчуття смерті може всістися на такій порожній землі, та й у його власній душі. А воно було — зловісна тиша під оцим велетенським західним небом, де колись бродили олені й «віннебаго»¹. У цих стовпах телефонних ліній, що впали і ніхто їх не лагодив; у цій холодній, вичікувальній тиші містечок, якими він гнав свій «скаут»: Ламонт, Мадді-Геп, Джеффрі-Сіті, Лендер, Кроугарт...

Йому ставало дедалі самотніше в міру усвідомлення цієї порожнечі, цього відчуття смерті. Він дедалі сильніше схилявся до думки, що більше ніколи не побачить Вільної зони Боулдера і людей, які там живуть: Френні, Люсі, юного Лодера, Ніка Андроса. Тепер, думав він, я вже знаю, що відчував Каїн, коли Бог вигнав його в землю Нод.

Тільки та земля розташовувалася на схід від Едему.

А Суддя тепер був на заході.

Найдужче він відчув це, коли перетинав кордон між Вайомінгом і Айдахо. До Айдахо він в'їхав крізь перевал Таргі й зупинився край дороги підобідати. Не було чути ані звуку, крім невеселого шуму

¹ «Віннебаго» — великі автівки, так звані «будинки на колесах».

високої води в поблизькому потоці й химерного, прикрого рипіння, яке нагадало йому незмазані дверні петлі. Угорі синє небо бралось баранцями, подібними до риб'ячої луски. Насувалася мокра погода, а з нею й артрит. Останнім часом його артрит поводився на диво чемно, незважаючи на фізичні навантаження та довгі години за кермом і...

...та що ж це так рипить?

Коли він доїв, то витяг із машини свою гвинтівку «ґаранд» і пішов до пікнікової зони понад потоком — за привітнішої погоди тут було б приємно попоїсти. Тут ріс маленький гайок, а в ньому видніло кілька столів. А на одному дереві, майже торкаючись черевиками землі, висів чоловік із гротескно закинutoю назад головою — плоть із його кісток майже повністю склювали птахи. Той рипучий звук видавала мотузка, що ковзала туди-сюди гіллякою, до якої була прив'язана. Зашморг уже майже перетерся.

Отак він і дізнався, що прибув на захід.

Надвечір того дня, близько четвертої, перші, невпевнені краплі дощу вдарилися в лобове скло «скаута». І відтоді дощ не припинявся.

За два дні він доїхав до Б'ютт-Сіті, і пальці й коліна в нього так розболілися, що він зупинився там на цілий день, заліг у кімнати тамтешнього мотелю.

Лежачи на ліжку у велетенській тиші, обмотавши руки й коліна рушниками, читаючи «Закон і класи суспільства» Лепхема, Суддя Фарріс мав дуже чудернацький вигляд — щось середнє між Старим моряком із поеми Кольріджа і солдатом часів Війни за незалежність, який пережив зиму в таборі «Веллі-Фордж»¹.

Як слід затарившись бренді та аспірином, він рушив далі, терпляче вишукуючи другорядні шляхи, вмикаючи повний привід на своєму «скауті» й торуючи грязький шлях навколо розбитих машин частіше, ніж удаючись до буксиру, коли мав змогу, щоб не змушувати себе зайвий раз згинатися й нахилитися. Не завжди це було можливо. 5 вересня, два дні тому, наближаючись до гір Семен-Рівер, він був змушений причепитися до великої машини «Континентальної телефонної корпорації» і тягти її назад півтори милі, доки дорога пішла вниз і він зміг скинути цю неоковирну байду в річку без назви.

Пізно ввечері 4 вересня, за день до телефонної машини і за три до того, як Боббі помітив, як він промчав через Копперфілд, він

¹ Військовий табір, розташований у 27 км на північний схід від Філадельфії, де взимку 1777—1778 рр. багато солдатів загинуло від голоду, холоду і хвороб.

зупинився в Нью-Мідоус, де сталася страшнувата річ. Він під'їхав до мотелю «Ренчгенд», узяв на рецепції ключ від одного з номерів, виявив бонус — обігрівач на акумуляторах — і поставив його в ногах ліжка. Уперше за цей тиждень темрява застала його дійсно в теплій затишку. Обігрівач сильно, приємно грів. Суддя роздягнувся до білизни, підклав під спину подушку і став читати про справу, коли неосвічену чорну жінку з Брікстона, штат Міссісіпі, засудили до десятиох років ув'язнення за банальну крадіжку в крамниці. Помічник окружного прокурора, який вів суд, і троє з присяжних були чорні, і Лепхем, як видавалося, відзначав, що...

Стук-стук-стук у вікно.

Старе серце Судді щодуху закалатало в грудях. Лепхем випав з рук. Він схопився за «гаранд», сперся на крісло і розвернувся до вікна, готовий до будь-чого. Легенда пролетіла в його голові, розсипаючись, немов скирта соломи на вітрі. Ось воно: вони хочуть знати, хто він, звідки...

То була ворона.

Суддя поступово розслабився і спромігся на маленьку, тремтливую усмішку.

Просто ворона.

Вона сиділа по той бік вікна, її блискуче пір'я кумедно злиплося, маленькі очка дивилися крізь мокре скло на цього старого юриста і найстарішого у світі шпигуна-аматора, який валяється в мотельному ліжку на заході штату Айдахо в самих трусах із написом «Лос-Анджелес Лейкерс»¹ золотими й фіолетовими літерами і з великою юридичною книжкою на пузі. Ворона, здається, майже посміхалася, бачачи таку картину. Суддя зовсім розслабився й усміхнувся вороні. Ага, пошився я в дурні. Але після того, як він два тижні гнав через порожній край, Суддя відчував за собою право на деяку лякливість і підозріливість.

Стук-стук-стук.

Ворона стукає дзьобом у скло. «Раптом знову стукіт чую...»²

Усмішка почала сходити з обличчя Судді. Якось йому не подобалося те, як ворона дивиться на нього. Птах і далі майже посміхався, але Суддя готовий був закластися, що посмішка ця зневажлива, недобра.

Стук-стук-стук.

¹ Відома баскетбольна команда.

² У сцені з вороною Суддя неодноразово згадує вірш «Ворон» Едгара По. Цитується за перекладом А. Онишка.

Як той ворон, який знявся і сів на бюст Паллади. Коли я дізнаюся те, що треба, коли повернуся до Вільної зони, яка так далеко? *Дарма!* Чи дізнаюся я, де слабке місце в броні темного чоловіка? *Дарма!*

Чи вернусь додому безпечно?

Дарма!

Стук-стук-стук.

Ворона поглядає на нього, наче зло посміхається.

І тут він, як уві сні, до холоду в яйцях відчув, зрозумів: *це* — темний чоловік, його душа, його ка¹, що якимось чином перейшла в цю мокру, насмішкувату ворону, яка дивиться на нього, вдивляється в нього.

Суддя, мов заворожений, дивився на птаха.

Очі у ворони немов збільшилися. Вони були обведені червоним, густим темно-рубіновим кольором. Дощ лив і стікав по склу, лив і стікав. Ворона нахилилася й дуже цілеспрямовано постукала в скло.

Суддя подумав: «Воно вважає, що гіпнотизує мене. Може, так і є... Але, мабуть, я для таких штук застарий. Та й, припустімо... дурниця, звісно, але нехай — припустімо, що це він. І припустімо, я одним махом можу звести рушницю... Я чотири роки не стріляв, але ж у 76-му, а потім у 79-му був чемпіоном клубу, і у 86-му теж дуже непогано виступив. Не блискуче, того року мені відзнаку не дали, то я й припинив, тоді в мене гордість була в кращому стані, аніж зір, але все одно ж я з двадцяти двох учасників посів п'яте місце. А вікно ж значно ближче, ніж мішень на змаганні. Якщо це він — то я міг би вбити його? Спіймати його ка — якщо є така штука — в тіло вмираючої ворони? Чи так уже й не здатний такий старигань скінчити все, буденно пристреливши чорного птаха на заході штату Айдахо?»

Ворона глузувала з нього. Тепер Суддя був цілком цього певен.

Зненацька Суддя сів, закинув гвинтівку на плече швидким, точним рухом — навіть краще, ніж собі уявляв. Ворону, здається, охопив жах. Її промоклі крила захлопали, з них полетіли краплі. Очі, здається, розширилися від страху. Суддя відчув, як вона здавлено кавкнула, — і на мить його охопила переможна впевненість: так, *то* темний чоловік, він недооцінив Суддю — і зараз накладе за це своїм жалюгідним життям...

— *ОСЬ ТОБІ!* — ревноу Суддя й натиснув на спуск.

¹ У міфології давніх єгиптян — душа як нематеріальний двійник людини. Саме ка є тією формою існування душі, яка здатна, наприклад, мститися тим, хто грабує поховання.

Але гачок не натискався, бо він не зняв рушницю із запобіжника. Мить — і підвіконня спорожніло, тільки дощ і далі лив.

Суддя опустил свій «гаранд» на коліна, почувуючись повним дурнем. Він казав собі, що то була проста ворона, дрібна подія, яка урізноманітнила вечір. А якби він таки стрельнув і вибив вікно, то морочився б із переселенням. Воно й на краще.

Але тієї ночі він спав погано і кілька разів раптово прокидався й дивився у вікно, переконаний, що чув моторошний, примарний стукіт. А коли ця ворона тут знову сяде, то так легко він уже не відбудеться. Суддя зняв зброю із запобіжника.

Але ворона так і не повернулася.

Наступного ранку він знову рушив на захід, артрит у нього не посилювався, але, звичайно, й не послабився, і після одинадцятої він зупинився пообідати в маленькому кафе. І коли він доїв свій сендвіч і допив каву з термоса, то побачив, як прилетіла велика чорна ворона й сіла на телефонний дріт у півкварталі від нього. Суддя, мов заморожений, дивився на неї, і червона кришка від термоса застигла в його руці, не донесена до рота. То була не та ворона, звичайно. Зараз тут, напевне, мільйони ворон — і всі вгодовані й нахабні. Тепер тут вороняче царство. А проте він усе одно відчував, що ворона ця — та сама, і його сповнило відчуття приреченості, повільне, холодне усвідомлення, що все скінчено.

Їсти йому перехотілося.

Він рушив далі. За кілька днів у чверть на першу дня, уже в Орегоні, їдучи на захід від траси 86, він промчав крізь містечко Копперфілд, навіть не глянувши на дешеву крамничку, з якої його провів поглядом Боббі Террі, роззявивши рота від здивування. «Гаранд» лежав поряд на сидінні, запобіжник було знято, поряд — коробка з набоями. Суддя вирішив стріляти в будь-яку ворону, яка трапиться на очі.

Просто на загальних засадах.

— — —

— Та швидше! Ти що, блять, швидше не можеш?!

— Та від'їбись ти, Боббі Террі. Те, що ти сам усе проспав, — не причина мене ганяти.

Дейв Робертс був за кермом «вілліс інтернешнл», який стояв припаркований носом до дороги коло крамниці. На той час, коли Боббі Террі підняв Дейва і змусив його вдягтися, старигань на «скауті» вже випередив їх на десять хвилин. Дощ поливав як із відра,

і видимість була погана. Боббі Террі тримав на колінах «вінчестер». За поясом у нього був «кольт» сорок п'ятого калібру.

Дейв, на якому були ковбойські чоботи, джинси й жовтий макінтош на голе пузо, косо глянув на нього.

— Будеш так на гачок тиснути — дірку в дверях зробиш, Боббі Террі.

— Та тільки дожени його, — сказав Боббі Террі. І пробурмотів до себе: — Живіт. У живіт йому стріляти. Щоб голову не попсувати. Точно.

— Припини балакати сам із собою. Хто сам із собою говорить — той сам собі й дрочить. Ось що я думаю.

— Де ж він? — спитав Боббі Террі.

— Та зловимо його. Якщо він тобі не насився. А якщо примарився — я б тобі не позаздрив...

— Ні. То був той самий «скаут». А що, як він заверне кудись?

— Куди заверне? — спитав Дейв. — Тут до міжштатного шосе самі ґрунтові дороги. Він на жодну не заверне, бо зав'язне по самі вікна зі своїм повним приводом. Не колотись, Боббі Террі.

Боббі Террі жалюгідним голосом промовив:

— Та не можу я... Я все собі думаю, як воно, коли тебе в пустелі на телефонному стовпі вішають...

— Та замовкни ти!.. І отуди глянь — ба? Ми вже в нього на хвості, їй-богу!

Перед ними була ДТП місячної давнини: лобове зіткнення «шевроле» і великого важкого «б'юіка». Вони лежали під дощем, загородивши всю дорогу, немов іржаві кістки мастодонтів. Праворуч від них на узбіччі пролягли глибокі колії.

— Це він, — сказав Дейв. — Цим слідам хвилин п'ять, не більше.

Він крутнув кермо, обминаючи машини, і вони застрибали узбіччям. Дейв виїхав назад на дорогу, де до нього був Суддя, і обидва побачили грязьку «ялинку» — слід протекторів «скаута» на асфальті.

А на верхівці наступного пагорба помітили й «скаут», який мільх у двох від них пірнав у долину.

— Йо-хо-хо! — вигукнув Дейв Робертс. — Ідемо ва-банк!

Він втиснув педаль акселератора в підлогу, і «вілліс» набрав шістьдесят миль¹ на годину. Лобове скло стало сріблястим від непроглядної зливи, з якою не могли впоратися склоочисники. На пагорбі

¹ 90 км.

попереду вони знову побачили «скаут» — уже ближче. Дейв смикнув вимикач фар і став прикручувати ногою світло. За мить фари «скаута» блимнули у відповідь.

— Добре, — сказав Дейв. — Поводимося дружньо. Хай з машини вийде. А ти дивись не просри, Боббі Террі. Якщо все впораємо як слід, буде нам по «люксу» в «Гранд-готелі» у Вегасі. Проїбеш — і нам сраку просмалять. *Так що не проїби.* Зроби, щоб він вийшов.

— Боже ж ти мій, чого ми не їдемо через Робінетт! — занив Боббі Террі.

Він не спускав рук із «вінчестера».

Дейв смикнув його за руку.

— І не здумай оце виносити!

— Але...

— Замовкни! І всміхайся, щоб ти здох!

Боббі Террі почав усміхатися. Вийшло схоже на усмішку клоуна з механічного іграшкового будиночка.

— От невдалий! — гаркнув на нього Дейв. — Я зроблю. А ти в машині сиди!

Вони порівнялися зі «скаутом», який стояв двома колесами на асфальті й двома — на землі. Посміхаючись, Дейв виліз із машини. Руки він заклав у кишені жовтого макінтоша. У лівій у нього лежав поліцейський револьвер 38-го калібру.

Суддя обережно виліз зі свого «скаута». На ньому теж був жовтий дощовик. Ішов він обережно, несучи себе, як кришталеву вазу. Артрит накинувся на нього, мов зграя тигрів. У лівій руці в нього був «гаранд».

— Слухайте, ви ж не будете в мене з цього стріляти, правда? — з дружньою усмішкою промовив чоловік із «вілліса».

— Мабуть, ні, — сказав Суддя. Вони перемовлялися крізь лопотіння дощу. — Ви, мабуть, із Копперфілда?

— Так. Я — Дейв Робертс, — він простягнув праву руку.

— Моє прізвище Фарріс, — сказав Суддя і простягнув йому руку. Він глянув на вікно з пасажирського боку «вілліса» і побачив Боббі Террі, який висунувся звідти, тримаючи обома руками свій револьвер 45-го калібру. З дула текла дощова вода. На його мертвотно-блідому лиці й далі трималася маніякальна механічна посмішка.

— Ах ти чорт, — пробурмотів Суддя і вирвав руку з мокрої лапи Робертса, а той саме вистрілив крізь кишеню свого макінтоша. Куля пробила Судді живіт якраз під шлунком, тиснучи, обертаючись, рвучи — і вийшла праворуч від хребта, залишивши на спині діру

завбільшки з чайне блюдце. «Гаранд» випав з його рук на дорогу — і Суддя повалився назад, у відчинені водійські двері «скаута».

Ніхто з них не помітив ворону, яка в той момент сіла на телефонні дроти з другого боку дороги.

Дейв Робертс зробив крок уперед, щоб завершити справу. Коли він це зробив, Боббі Террі вистрілив з пасажирського вікна «вілліса». Його куля поцілила Робертсові в горло й відірвала більшу його частину. Кров так і вдарила звідти, потекла Робертсовим макнітошем, змішуючись із дощем. Він розвернувся в бік Боббі Террі, роззявивши рота, ворущачи щелепою в беззвучному подиві вмираючої людини, його очі ледь не вивалилися з орбіт. Він, човгаючи, ступив два кроки вперед — і тут з його обличчя зник подив. І все зникло з нього. Дейв упав мертвий. Дощ лопотів у спину його макінтоша.

— *Ох ти ж йоб, що ж це тільки робиться!* — у повному відчаї вигукнув Боббі Террі.

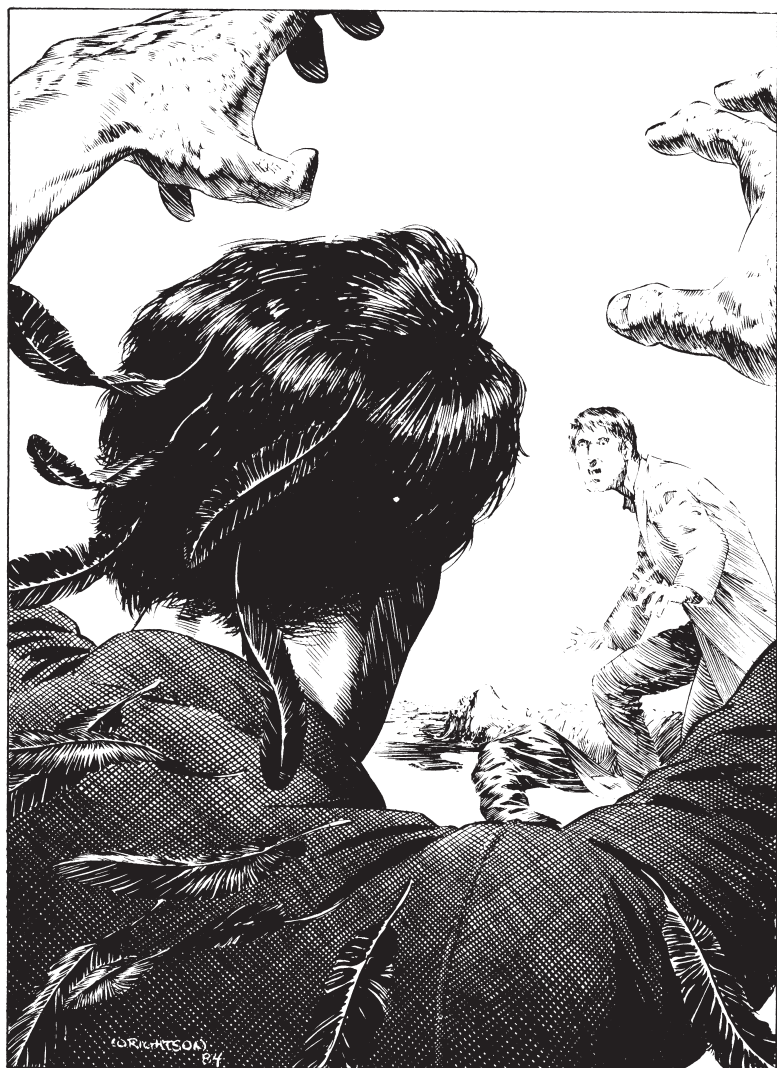
Суддя подумав: «Кінець моєму артрити. Якби я вижив, то вразив би світову медицину. Ліки від артрити — це куля в живіт... Боже мій, Боже, вони ж за мною спеціально гналися. Це їм Флегґ сказав? Та напевне. Господи Ісусе, поможи тим, кого ще Комітет зашле сюди...»

«Гаранд» лежав на дорозі. Він нахилився до нього, відчуваючи, як кишки готові вивалитися з тіла. Дивне відчуття. Не надто приємне. Ну й нехай. Він узяв рушницю. Що, знята з запобіжника? Так. Він почав її зводити. Важила вона немов тисячу фунтів.

Боббі Террі врешті відірвав приголомшений погляд від Дейва — і саме побачив, що Суддя готовий у нього стріляти. Суддя сидів на дорозі. Його плащ був весь червоний від грудей до низу. Підставив коліно під дуло.

Боббі вистрілив — і промазав. «Гаранд» дав громоподібний залп — і бите скло бризнуло в лице Боббі Террі. Той скрикнув: він, певне, помер. Потім побачив, що вибито ліву половину лобового скла, і зрозумів, що він іще на цьому світі.

Суддя важко прицілився, розвернувши «гаранд» на коліні градуси на два. Боббі Террі, в якого нерви вже цілковито здали, дав коротку чергу з трьох пострілів. Перша куля пробила дірку в боці «скаута». Друга влучила Судді вище лівого ока. Сорок п'ятий калібр великий і зблизька робить масштабні, некрасиві речі. Ця куля знесла Судді більшу частину черепа і кинула його на «скаут». Голова чоловіка радикально закинулася назад — і третя куля Боббі Террі влучила Судді в нижню щелепу на чверть дюйма нижче від губ, так що зуби посипалися в рот, і він вдихнув їх з останнім подихом.

Підборіддя й нижня щелепа в нього розлетілися на шматки. Його палець у смертній агонії натис на гачок, але куля полетіла в біле дощове небо.

На землю впала тиша.

Дощ барабанив у дахи «скаута» і «вілліса». По плащах двох мертвих чоловіків. І то був єдиний звук, доки ворона з хрипким карканням не злетіла з телефонного дроту. Це вивело Боббі Террі з заціпеніння. Він поволі підвівся з пасажирського місця, ще стискаючи свій револьвер, який димився.

— Я це зробив, — довірчо промовив він, звертаючись до дощу. — Убив його на хер. Краще вже повір. Контрольний постріл. Узяв його. Щоб я всрався, коли ні. Старий Боббі Террі щойно вбив його настільки насмерть, наскільки треба...

І тут він із жахом усвідомив, що на хер він убив не Суддю.

Суддя помер, спершись спиною на «скаут». І Боббі Террі схопив його за комір і смикнув на себе. І витріщився на те, що лишилося від обличчя Судді. Лишився хіба що ніс, та й той у не надто блискучій формі.

Це міг бути хто завгодно...

І, немов у жахливому сні, Боббі Террі знову почув слова Флегга: «Я попсований товар повертати не стану».

Господи Боже, та це міг бути *хто завгодно*. Вигляд такий, наче він, Боббі, навмисне діяв усупереч наказові Ходака. Два прямих влучання в пику. Навіть *зуби* повибивало.

Дощ барабанив, барабанив...

Тут усе скінчено. Усе. На схід він іти не наважиться, не наважиться й лишитися на заході. Там він або з голою спиною повисне на стовпі, чи... щось іще гірше.

А *таке буває?*

Коли на чолі стоїть цей псих зі своїм вишкіром, то в Боббі Террі сумнівів не лишалося: *буває*. То який вихід?

Ковзаючи руками по волоссю, не зводячи очей зі знищеного обличчя Судді, він намагався думати.

Південь. Ось відповідь. Південь. Ніяких застав. На південь, у Мексику, а якщо треба далі — то в Гватемалу, Панаму, та хоч на хуй до Бразилії! Усунутися від усієї цієї хуети. Ніякого сходу, ніякого заходу, тільки Боббі Террі, у безпеці й далі від Ходака та його отих старих стрьомних чобіт, які можуть...

У дощовому вечорі пролунав новий звук.

Боббі Террі різко скинув голову.

Дош, так, це він металево барабанив по двох машинах, і невимкнені мотори гули, і...

Химерний звук, клацання, немов збиті підбори швидко цокають асфальтом другорядної дороги.

— Ні! — прошепотів Боббі Террі.

Він почав озиратися.

Клацання пришвидшилося. Швидка хода, поспіх, легкий біг, швидкий біг, блискавичний... і Боббі Террі вже розвернувся, але було пізно, він наближався, Флегґ наближався до нього, мов якесь жажливе чудовисько з найстрашнішої картини у світі. Щоки темного чоловіка сяяли веселим рум'янцем, очі по-товариському поблискували, і широка, голодна, ненаситна посмішка розтягла йому губи над зубами, великими, мов пам'ятники на могилах, акулячими зубами, і він простягав руки вперед, і в його волоссі лопотіли блискучі воронячі пера.

«Ні!» — намагався сказати Боббі Террі, але не зміг проронити ні звуку.

— АГОВ, БОББІ ТЕРРІ, ТИ ВСЕ ПР-РОСР-РА-А-АВ! — ревів темний чоловік і налетів на нещасного Боббі Террі.

Бувають речі гірші, ніж розп'яття.

Зуби.

РОЗДІЛ 62

Дейна Юргенс лежала гола на величезному двоспальному ліжку, слухаючи, як у душі рівномірно шумить вода, і дивилася на власне відображення у великому круглomu дзеркалі на стелі, точнісінько такої самої форми й розміру, як ліжко під ним. Подумала, що жіноче тіло завжди найпривабливіше виглядає на спині, коли лежить рівно, живіт гладенький, груди природним чином спрямовані вгору, і ніяке тяжіння не змушує їх виснути донизу. Було пів на десяту ранку 8 вересня. Суддя лежав мертвий уже приблизно вісімнадцять годин, а Боббі Террі значно менше, на свою біду.

Душ шумів і шумів.

«От же в мужика манія чистоти, — подумала Дейна. — Цікаво, що ж із ним таке сталося, що він миється вже півгодини?»

На думку їй спало: як же Суддю так? Хто б міг подумати? На свій лад то була блискуча думка. Ну хто буде підозрювати такого літнього чоловіка? А от Флегґ, здається, запідозрив. Звідкілясь він точно знав, коли і де. Понад кордоном Айдахо й Орегону виставили охорону з наказом убити його.

Але цей задум якось не вдався. Від учорашньої вечері всі у верхньому ешелоні тут у Лас-Вегасі ходять як у воду опущені. Вітні Горган, узагалі класний кухар, дав на вечерю щось схоже на собачий корм, і таке підгоріле, що годі було дібрати смаку. Суддя загинув, але щось пішло не так.

Вона підвелася, підійшла до вікна і подивилася на пустелю. Побачила два шкільні автобуси з Лас-Вегаса, які під палючим сонцем їхали на захід трасою US-95 до авіабази Індіан-Спрінгс, де, як вона знала, проходив щоденний семінар із мистецтва реактивної авіації. На заході була понад дюжина людей, які знали, як літати, але, на превелике щастя — для Вільної зони, — ніхто з них не мав кваліфікації, щоб водити літаки Національної гвардії з Індіан-Спрінгс.

Але вони вчаться. Мамо моя, вчаться ж.

А що найважливіше для неї зараз у загибелі Судді — це те, як вони дізналися про те, чого знати ніяк не могли. Чи немає у Вільній зоні їхнього шпигуна? Напевне, це можливо, думала Дейна; шпигунство — гра двобічна. Але Сью Стерн казала їй, що рішення відсилати агентів було прийняте на закритому засіданні, тож вона дуже сумнівалася, щоб хтось із тих семи членів Комітету працював на Флегґа. Матінка Ебігейл одразу б розпізнала, якби в Комітеті хтось скурвився, це по-перше. Дейна була цього певна.

Альтернатива лишалася вельми неапетитна. Флегґ сам про це просто знав.

Дейна в Лас-Вегасі вже восьмий день і поки що, як видається, є повноправним членом громади. Вона вже набрала досить інформації про те, що тут діється, щоб до смерті налякати всіх удома в Боулдері. Самої тільки навчальної програми для пілотів вистачить для цього з головою. Але найдужче їй особисто було лячно бачити, як люди від тебе відвертаються, щойно ти назвеш ім'я Флегґа, — наче вдають, що не почули. Дехто при цьому схиляється, падає на коліна чи нишком хреститься, мов від лихого ока, затуляючи руку долонею другої. Він був великим Присутнім / Відсутнім.

Так було за дня. Уночі, якщо трохи посидіти в барі «Левеня» в «Гранд-готелі» чи в барі «Срібний черевичок» у клубі «Касовий апарат», то можна було почути історії про нього: дізнатися, як починався міф. Вони говорили поволі, зупиняючись, не дивлячись одне на одного, здебільшого п'ючи пиво з пляшок. Якщо вжити чогось міцнішого, то можна втратити контроль над язиком, а це небезпечно. Дейна розуміла: не все, що вони розповідають, правда, але тут, як то кажуть, вишивку від тканини вже не відділити. Чула

вона, що він перевертень, вовкулака, що сам розпочав епідемію, що він — той Антихрист, про якого сказано в Одкровенні. Почула про те, як розіп'яли Гектора Дрогана, як Сам дізнався про кокаїн... от власне, так само, як і про Суддю — дізнався, і все.

І в цих нічних розмовах його ніколи не називали Флег'ом, вони наче вірили, що коли назвати це ім'я, то він так і постане перед ними, немов джин із пляшки. Вони казали на нього темний чоловік. Ходак. Високий чоловік. А Пацюк Ервінс звав його «Старий повзучий Юда».

Якщо він знав про Суддю, чи не варто припустити, що він знає і про неї?

Вода вимкнулася.

«Тримайся, люба, не бійсь. Він підтримує всілякі дикунські забобони. Від них він здається грізнішим. Може бути, що в нього таки є шпигун у Вільній зоні — не обов'язково з Комітету, просто хтось, хто зметикував і сказав йому: Суддя Фарріс — не дезертир».

— Ти краще не ходи без одягу, солоденька. У мене зараз знову встане.

Дейна поглянула на нього, усміхнулася широко й привітно, а в думці уявила, що повела б його на кухню вниз і сунула б оту штуку, з якою він так носить, в електричну м'ясорубку Вітні Горгана.

— А як ти вважаєш, чому я ходжу без одягу?

Він поглянув на годинник.

— Ну, в нас є хвилини із сорок.

«Його пеніс уже почав посмикуватися... як паличка в лозоходця», — весело-роздратовано подумала Дейна.

— Ну то давай.

Він підійшов, і вона показала йому на груди.

— І цю штуку зніми. А то вона мене лякає.

Ллойд Генрейд поглянув на амулет — темна сльоза з червоною цяткою — і зняв його. Поклав на тумбочку, і тонкий ланцюжок із якимсь тихим сичанням улігся поряд із амулетом.

— Так краще?

— Ще й як краще!

Вона простягла руки. За мить він уже лежав на ній. І ще за мить — уже просовував.

— Тобі так подобається? — сопів він. — Приємно, кицю?

— Боже мій, страшенно подобається, — простогнала вона, думаючи про м'ясорубку — біла емаль, блискуча сталь...

— Що?

— Та подобається! — крикнула вона.

Невдовзі вона вдала оргазм, дико скидаючи стегнами, скрикуючи. За кілька секунд кінчив і він (вона була в ліжку з Ллойдом уже четвертий день і практично повністю вивчила його ритм), і коли відчула, як по її стегну потекла сперма, випадково кинула погляд на тумбочку.

Чорний камінь.

Червона цятка.

Неначе дивиться на неї.

Раптом Дейну охопило моторошне відчуття, що воно на неї дивиться, що то — його око, з якого виїнято людську контактну лінзу, дивиться на неї, як око Саурана дивилося на Фродо — з темної твердині Барад-Дур, у Мордорі, де лиховісна тінь.

«Він бачить мене, — з безнадійним жахом подумала вона в беззахисний момент, за мить до того, як раціональність узяла гору. — Понад те: він бачить мене НАСКРІЗЬ».

— — —

Потім, як вона і сподівалася, Ллойд заговорив. Це теж було частиною його біоритму. Він обіймав її за оголені плечі, курив, дивися вгору на їхнє відображення і розповідав, що відбувається.

— Як добре, що я не опинився на місці Боббі Террі, — промовив він. — Ні, красенько дякую, ні. Головний хотів, щоб у старого пердуна голова залишилася неушкодженою, без синців навіть. Хотів її послати назад за гори. І диви, що вийшло. Цей дятел йому випустив дві кулі сорок п'ятого калібру в рило. Зблизька. Мабуть, він отримав по заслугі, але я радий, що то був не я...

— Що з ним сталося?

— Ой, солоденька, навіть не питай.

— А звідки він дізнався? Головний?

— Він там був.

Дейну кинуло в холод.

— Просто випадково нагодився?

— Ага. Він завжди випадково з'являється там, де щось не так. Господи Ісусе, як подумаю, що він зробив з Еріком Стреллертоном — таким юристом вумним, що ми з ним і Бачком їздили до Лос-Анджелеса...

— А що він зробив?

Ллойд мовчав так довго, що Дейна подумала, що він уже не відповість. Зазвичай вона могла підштовхнути його в потрібному напрямку обережними, ввічливими питаннями, щоб він почувався

(за незабутнім виразом молодшої сестрички Ллойда) як Цар-Гівно Лайнняної гори. Але цього разу в Дейни виникло відчуття, що вона підштовхнула його занадто далеко — і тут Ллойд дивним, здушеним голосом промовив:

— Він просто *подивився* на нього... На Еріка як словесний пронос нападав: усе він розказував, як він хоче, щоб у Вегасі все працювало... нам треба зробити те, нам треба зробити се... Бідака Сміттебак — він і сам не надто в собі, ти ж знаєш — той просто витріщався на нього, як на актора в телевізорі чи що. Ерік ходить туди-сюди, говорить, наче до присяжних, наче вже доведено, що ось так треба все робити. А *він* і каже — тихо-тихо: «Еріку!» Ось так. І Ерік на нього подивився. Я сам ні фіга не бачив. А Ерік дивився-дивився... Може, хвилин із п'ять. Очі в нього просто ставали більші, більші... потім слина з рота потекла... потім він гигикати почав... а *той* із ним, і мені страшно стало. Коли Флетґ сміється, то це страшно. А Ерік усе гигикає, гигикає, а *він* тоді каже: «Будете їхати назад, висадіть його в пустелі Мохаве». Ну, ми так і зробили. Мабуть, Ерік там і зараз бродить. Він п'ять хвилин на Еріка подивився — і з глузду його звів...

Він глибоко затягнувся й загасив цигарку. Потім обійняв її.

— А чого ми взагалі про таке лайно заговорили?

— Не знаю... А як там в Індіан-Спрінгс?

Ллойд аж засяяв. Проект в Індіан-Спрінгс — то було його творіння.

— Чудово. Просто клас. У нас буде троє на літаки «Небесний яструб» уже до першого жовтня, а то й швидше. Генк Роусон просто супер. А Чувак-Сміттебак — так той, блять, справжній геній! У чомусь він не надто тямить, а коли йдеться про зброю — то незрівнянний просто.

Чувака-Сміттебака Дейна бачила двічі. Обидва рази в неї вникало холодне, слизьке відчуття, коли його химерні, каламутні очі поглядали на неї, і велике, майже фізичне полегшення наставало, коли він очі відводив. Вочевидь, для багатьох інших: Ллойда, Генка Роусона, Ронні Сайкса, Пацюка — він був таким собі талісманом на удачу. Одна з рук Сміттебака являла собою жакливе місиво обгороїлої плоті, і Дейна згадала: дві ночі тому сталося дещо особливе. Генк Роусон про щось розмовляв. Він узяв у рот цигарку, чиркнув сірником, договорив, а потім підкурив і загасив сірник. Дейна побачила, як очі Чувака-Сміттебака націлилися на полум'я — він навіть дихання затамував. Наче всім своїм єством зосередився на крихітному вогнику. Так людина, що помирає з голоду, дивиться

на обід із дев'яти страв. Потім Генк змахнув вогонь із сірника і вкинув почорнілий недогарок у попільничку. Мить скінчилася.

— Він знається на зброї? — спитала вона Ллойда.

— Страх як знається. У моделі «Небесний яструб» під крила чіпляються ракети «повітря — земля». «Сорокопуди». Чудні ж їм назви дають, ага? Так ніхто не міг утнути, як цю херню туди чіпляти. Як їх поставити, як запобіжники налаштувати. Боже мій, та ми цілий день морочилися, як їх із ящика видобути. От Генк і каже: «Давайте краще Бачка приведемо, коли вернеться — може, він втямить».

— Коли вернеться?

— Ага, він чудний у нас. У Веґасі сидить майже тиждень, але потім доволі швидко звальює.

— А куди?

— У пустелю. Просто сів у «лендровер» — і поїхав. Дивак він, скажу я тобі. По-своєму він майже такий самий дивний, як сам головний. Тут на захід — ні фіга, просто Богом забута пустеля і сміття там. Щоб я так знав. Я колись з'їздив на захід, у таку діру — станція Браунсвілл називається. Не знаю, як він там живе, а от якось примудряється. Шукає нові цяцьки — і завжди кілька штук звідти приганяє. Ось, за тиждень після того, як ми з Лос-Анджелеса вернулися, він припер гору кулеметів з лазерним прицілом — Генк їх називає кулеметами без промаху. А то — протитанкові міни, контактні міни, осколкові міни, контейнер тіофосу¹. Каже, знайшов цілий склад тіофосу. А ще — дефоліанту стільки, щоб усе Колорадо стало лисе, як яйце.

— Де ж він це все бере?

— Та кругом, — просто сказав Ллойд. — Нюхом чує, солоденька. Але це не так уже й дивно. Більша частина західної Невади й східної Каліфорнії належала старому доброму дядькові Сему. І там він свої іграшки випробовував — аж до атомних бомб. Скоро Бачок нам і таку прикотить.

Ллойд засміявся. Дейні стало холодно, страшенно холодно.

— І грип звідкілясь звідти почався. Я б на це ставку робив. Може, Чувак наш і його знайде. Кажу тобі, він таке просто нюхом чує. Головний каже: просто дайте йому спокій, хай бігає де хоче і робить що хоче. Знаєш, яка в нього зараз улюблена цяцька?

— Ні, — мовила Дейна. Вона не була певна, що аж так хоче знати... але для чого ж вона сюди прийшла?

¹ Інсектицид, є надзвичайно отруйним і для людей.

— Вогневози.

— Які вогневози?

— У нього таких п'ять штук в Індіан-Спрінгс стоять, як гоночні машини у «Формулі-1», — засміявся Ллойд. — Їх у В'єтнамі використовували. Солдатики їх прозивали «зіппо». У них напалму під зав'язку. Сміттебак їх просто обожноє.

— Чотко, — пробурмотіла вона.

— Хай там як, а коли Сміттебак цього разу приїхав, ми його повезли в Спрінгс. Він ходив навколо тих «сорокопудів», мукав, гмикав і годин із шість їх встановлював. Уявляєш? Техніків військової авіації, мабуть, дев'яносто років тренують для такого. Але то не на Сміттебака розраховано. Він йобаний геній.

«Тобто *idiot savant*¹. Ясно, звідки в нього такі опіки...»

Ллойд глянув на годинник і сів.

— До речі, про Індіан-Спрінгс, мені туди саме треба. Маю час тільки на ще один душ. Хочеш зі мною?

— Не зараз.

Вона почала вдягатись, і вода зашуміла знову. Поки що їй завжди вдавалось і роздягатись, і вдягатись без його присутності — і так вона збиралася робити й надалі.

Вона причепила фінку до руки й закріпила лезо на пружині. Швидкий рух зап'ястя — і всі десять дюймів² будуть у неї в руці.

«Ну, — подумала вона, вдягаючи блузку, — має ж бути в дівчини якась загадка!»

— — —

Вечорами вона працювала в команді обслуговування ліхтарів. Робота зводилася до перевірки ламп за допомогою простого приладу й заміни їх у разі несправності чи у випадках, якщо їх побили вандали, коли в Лас-Вегасі шаленів супергрип. Працювали вчотирьох, їздили автовишкою від стовпа до стовпа, з вулиці на вулицю.

Увечері Дейна стояла на вишці, знімаючи плексигласовий плафон з ліхтаря, і міркувала, як їй подобаються люди, з якими вона працює, особливо Дженні Енгстрьом — крута і вродлива колишня клубна танцівниця, яка зараз керувала автовишкою. Така дівчина могла б стати найкращою подругою Дейни — і вона просто не розуміла, чому і як Дженні опинилася тут, на боці темного чоловіка.

¹ Розумово відстала людина, яка виявляє видатні здібності в певній галузі.

² Приблизно 25 см.

Це питання настільки мучило Дейну, що вона навіть не могла наважитися спитати Дженні про це.

Та й інші були нормальні. Дейна подумала, що у Вегасі відсоток дурнів значно вищий, ніж у Зоні, але ні в кого з рота ікла не стирчать і ніхто при перших променях місяця не перетворюється на кажана. Ці люди також працьовиті — у Зоні на її пам'яті люди так не працювали. У Вільній зоні можна було побачити, як хтось відпочиває в парку за будь-якої години дня, а дехто влаштовував обідню перерву з дванадцятої до другої. Тут такого не було. З восьмої ранку до п'ятої вечора працювали *абсолютно всі* — чи то в Індіан-Спрінгс, чи в робочих командах по місту. І школа теж працювала. У Вегасі було десятків зо два дітей від чотирьох (то був загальний улюбленець Деніел Маккарті, якого всі звали Дінні) до п'ятнадцяти років. У місті знайшли двох професійних учителів, і п'ять днів на тиждень проводилися заняття. Ллойд, який кинув навчання, три роки просидівши в сьомому класі, вельми пишався освітніми можливостями, що відкривалися в місті. Аптеки були відчинені й не охоронялися. Люди весь час туди ходили... але нічого серйознішого за аспірин чи ліки від болю в животі не брали. На заході проблема наркотиків не стояла. Кожен, хто бачив, як скінчив життя Гектор Дроган, знав, як караються подібні звички. Річів Моффатів тут не було також. Кожен був дружній і тверезий. І мудро було не пити нічого міцнішого за пляшкове пиво.

«Німеччина 1938 року, — подумала Дейна. — Нацисти? Ну так, то були привабливі люди. Дуже спортивні. По нічних клубах не ходять, клуби — для туристів. А що вони роблять? Майструють годинники».

«Чи це справедливе порівняння?» — гадала Дейна, стурбовано думаючи про Дженні Енгстрьом, яка так їй подобалася. Вона не могла точно сказати... але схилилася до думки, що так.

Вона перевірила лампу приладом. Лампа була негожа. Дейна обережно зняла її, поклала на вишку, притримуючи ногами, і взяла останню нову. Добре, уже скоро й робочому дню кінець. Уже...

Дейна глянула вниз — і завмерла.

Люди йшли з автобусної зупинки, поверталися додому з Індіан-Спрінгс. Усі невимушено поглядали вгору — так люди завжди поглядають на того, хто перебуває десь угорі. Синдром безкоштовного цирку.

Оце обличчя, яке подивилося на неї.

Широке, усміхнене, здивоване.

«Господи Ісусе, невже це Том Каллен?»

Пекучий піт потік їй на око, в очах почало двоїтися. Коли вона витерла його, обличчя зникло. Люди на зупинці вже пройшли вперед вулицею, розмахуючи кошиками з-під харчів, розмовляючи, жартуючи. Дейна подивилася на того, хто, можливо, був Томом, але ззаду важко було сказати...

«Том? Невже вони відправили Тома?»

Та ні, звісно. Це була така божевільна і майже...

«Майже мудра думка».

Але вона просто не могла повірити в це.

— Агов, Юргенс! — грубо крикнула їй Дженні. — Ти там спиши чи просто дрочиш?

Дейна перехилилася через низьке поруччя автовишки і подивилася в обличчя Дженні, котра висунулася з кабіни. Показала їй середній палець. Дженні засміялася. Дейна знову зайнялася своєю лампочкою, з силою вкручувала її, а коли лампа стала на своє місце, уже настала пора закінчувати. Дорогою назад до гаража вона сиділа тиха й замислена... така тиха, що Дженні це зауважила вголос.

— Та просто нема що казати, мабуть, — напівусміхаючись мовила Дейна.

«Не може бути, щоб це був Том.

Чи таки може?»

— — — —

— Вставай! Вставай! Та вставай, сука-блядь, вставай же!

Вона отямлювалася після неприємного сну, коли її штовхнули в спину ногою, так що вона вивалилася з круглого ліжка на підлогу. Дейна одразу прокинулася, моргаючи, не розуміючи, що сталося.

Там був Ллойд, який дивився на неї з крижаним гнівом. Вітні Горґан. Кен Демотт. Козирний Туз. Дженні. Тільки зараз обличчя Дженні, зазвичай відкрите, було холодне й порожне.

— Дженн!..

Ніякої реакції. Дейна підвелася на коліна; до неї почало доходити, що вона гола, але значно більше вона усвідомлювала, наскільки холодно ці всі обличчя на неї дивляться. У Ллойда було таке обличчя, як у рогоносця, який викрив зраду.

«Чи мені це сниться?»

— Одягайся, ти, шпигунка, блять, пиздлива!

Гаразд, не сон. У неї мов щось обірвалося всередині — і цей страх здавався майже закономірним. Вони дізналися про Суддю і ось тепер — про неї. Він їм сказав. Вона поглянула на годинник на

тумбочці. За чверть четверта ранку. «Ось вона, година таємної поліції», — подумала Дейна.

— Де він? — спитала вона.

— Кругом, — похмуро відказав Ллойд. Обличчя в нього було бліде, блискуче. Амулет висів у V-подібній горловині футболки. — Скоро пошкодуєш, що він близько.

— Ллойте!

— Що?

— А я тобі венеру подарувала, Ллойте. Сподіваюся, він скоро відсохне.

Він ударив її ногою під грудну клітку, так що Дейна впала на спину.

— Сподіваюся, скоро відсохне, Ллойте.

— Замовкни і вдягайся.

— Вали звідси. Я перед мужиками не вдягаюся.

Ллойд знову вдарив її ногою — тепер уже в біцепс правої руки. Біль був жакливий, і губи в неї смикнулись, але Дейна не скрикнула.

— Що, Ллойте, попав? У ліжку з Мата Харі? — вона вишкірилася до нього; в очах стояли сльози від болю.

— Та ходімо, Ллойте, — сказав Вітні Горган. Він побачив кровожерний вогонь в очах Ллойда і зробив швидкий крок уперед, узяв Ллойда за руку. — Ми вийдемо до вітальні. Дженні може простежити за нею, поки вона вдягнеться.

— А якщо вона надумає стрибнути у вікно?

— У неї такої можливості не буде, — сказала Дженні. Її широке обличчя не виражало абсолютно нічого — і вперше Дейна помітила в неї на стегні пістолет.

— Та вона й не зможе, — сказав Туз. — Тут вікна тільки для краси, хіба не знаєш? Буває, хтось багато програє і хоче стрибнути, а для готелю це погана слава. Так що вікна не відчиняються.

Він подивився на Дейну, і в його очах промайнуло щось подібне до співчуття.

— Отепер ти, дівчинко, програла не дай Боже.

— Та ходімо, Ллойте, — повторив Вітні. — Ти зараз що-небудь таке впореш, про що потім шкодуватимеш, наприклад, у голову їй заскандалиш, якщо зараз звідси не вийдеш.

— Гарзд, — вони разом пішли до дверей, і Ллойд глянув через плече. — Він тобі зараз покаже, суко.

— Гіршого коханця, ніж ти, Ллойте, в мене ніколи не було, — ніжно відказала вона.

Він спробував знову кинутися на неї, але Вітні з Кеном Демотом втримали його і витягли з кімнати. Подвійні двері тихо заклацнулися.

— Одягайся, Дейно, — сказала Дженні.

Дейна встала, розтираючи темний синець на руці.

— Ви що, всі тут такі? — спитала вона. — Ото таке вам подобається? Такі, як Ллойд Генрейд?

— Ну ти ж із ним спала, а не я, — на обличчі Дженні вперше виникла якась емоція, то був сердитий докір. — А що, по-твоєму, гарно приходить сюди й шпигувати? Що ти зараз отримаєш, на те й заслуговуєш. А отримаєш — мало не здасться, сестричко.

— Я з ним спала не просто так, — Дейна вдягла труси. — І шпигувала не просто так.

— Ну чого ти просто не замовкнеш?

Дейна розвернулася й подивилася на Дженні.

— А що, по-твоєму, сонце, я тут роблю? Чому, по-твоєму, вони там учаться на реактивних літаках літати в Індіан-Спрінгс? А отими бомбами — ними Флегґ що, зібрався в тирі на ярмарку ляльку для дівчинки виграти?

Дженні міцно стисла губи.

— То не моя справа.

— Що, і не твоя справа буде, коли він тими літаками полетить за Скелясті й розбомбить усіх, хто там живе?

— Сподіваюся, так і зроблять. Тут або ми — або ви, він так каже. А я йому вірю.

— І Гітлеру теж вірили. Та й не так уже ви йому вірите — ви просто так боїтеся його, що себе не тямите.

— Одягайся, Дейно.

Дейна натягла широкі брюки, застібнула їх на гудзик, на блискавку. Потім приклала руку до рота, затискаючи його.

— Я... я, зараз, мабуть... О Боже!

І, згрібши в оберемок блузку з довгим рукавом, побігла у ванну й замкнулася там. Тоді почала видавати гучні звуки, вдаючи блювоту.

— Відкрий, Дейно! Відкрий, бо замок відстрелю!

— Мені погано... — Дейна знову вдала напад блювоти. Ставши навшпиньки, вона потяглася на верх шафи з ліками, дякуючи Богу, що лишила свій ніж і капсулу з пружиною там, і вимолюючи собі ще двадцять секунд...

Вона причепила ніж. Тепер у спальні залунали інші голоси.

Лівою рукою вона ввімкнула воду.

— Та хвилинку ж, чорт, мені погано!

Але хвилинку вони чекати не стали. Хтось шарахнув у двері ногою, і вони здригнулися. Дейна заклацнула свій ніж. Він смертельною стрілою лежав уздовж руки. З відчайдушною швидкістю вона накинула блузку й застібнула рукави. Умила рот. Спустила воду в унітазі.

Знов удар у двері. Дейна повернула ручку — і вони всі ввалились у ванну: Ллойд із дикими очима, Дженні, яка опустила пістолет за спинами Кена Демотта й Козирного Туза.

— Я блювала, — холодно пояснила Дейна. — Що, шкодуєте, що не бачили?

Ллойд схопив її за плече й кинув у спальню.

— Треба було тобі шию зламати, пизда!

— Що, хазяїна слухаємося? — вона застібала блузку, міряючи їх палючим поглядом. — Він ваш бог собачий, так? Цілуйте його в сраку і кланяйтеся йому.

— Ти краще помовч, — буркнув Вітні. — Собі ж гірше зробиш.

Вона подивилася на Дженні, ніяк не розуміючи, як ця дівчинка з веселою лайкою і щирою усмішкою могла перетворитися на таку нічну істоту з порожнім обличчям.

— Ви що, не бачите, що він хоче все почати заново? — відчайдушно спитала їх Дейна. — Убивства, розстріли... епідемії?

— Він — найбільший і найсильніший, — якимось дивно-ласкаво промовив Вітні.

— Він вас зітре з лиця землі.

— Годі балачок, — сказав Ллойд. — Ходімо.

Вони спробували взяти її під руки, але вона відступила, обхопивши себе руками, і похитала головою.

— Я так піду, — сказала Дейна.

— — —

Казино було покинуте, якщо не рахувати кількох людей, що з гвинтівками стояли й сиділи під дверима. Здавалося, вони всі знайшли щось цікаве на стінах, на стелі, на порожніх гральних столах, коли приїхав ліфт із групою Ллойда, яка оточувала Дейну.

Її провели до воріт у кінці ряду віконець каси. Ллойд відімкнув їх маленьким ключиком, і всі увійшли. Дейну швидко прогнали крізь місце, схоже на банк: там стояли лічильні машини, кошики, повні паперових стрічок, банки гумок і скріпок. Монітори, зараз сірі й порожні. Висунуті шухляди, де була готівка. З деяких на

плитку повивалювалися гроші. Здебільшого купюри по п'ятдесят і сто доларів.

У глибині цієї касової зони Вітні відімкнув ще одні двері, і Дейна опинилась у вистеленому килимами коридорі порожньої приймальні. Місце було оздоблене зі смаком. Білий стіл вільної форми для секретарки, яка мала гарний смак і загинула кілька місяців тому, відкашлюючи велетенські зелені згустки слизу. На стіні картина — здається, репродукція Клеє. Пухнастий килим теплого світло-коричневого кольору. Передпокій влади.

Страх почав просочуватись у всі закутки її тіла, сковуючи руки, створюючи відчуття незграбності. Ллойд нахилився над столом і клацнув тумблером. Дейна помітила, що він починає вкриватися потом.

— Ми її привели, Р. Ф.

Дейна відчула, що до горла їй підступає істеричний сміх, і вона не мала сил його зупинити — та й особливо не намагалася. «Р. Ф.! Р. Ф.! Яка краса! Готовий, коли скажете, С. Б.!»¹

Вона розсміялась, і раптом Дженні дала їй ляпаса.

— Цить! — прошипіла вона. — Ти не знаєш, що на тебе чекає!

— Про себе я знаю, — подивилася на неї Дейна. — Це ви всі про себе не знаєте.

З інтеркома почувся голос — теплий, веселий, задоволений.

— Дуже добре, Ллоїде, дякую. Впустіть її до мене, будь ласка.

— Саму?

— Так, — по інтеркому пролунав короткий поблажливий смішок — і зв'язок розірвався. У Дейни пересохло в роті.

Ллойд озирнувся. Тепер уже його лоб вкривали великі краплі поту, деякі скочувалися по щоках, мов сльози.

— Ти чула — заходь.

Вона склала руки на грудях, тримаючи ніж усередині.

— А якщо я відмовлюся?

— То я тебе туди затагну.

¹ Алюзія на історію, яка сталася з голлівудським режисером С. Б. Деміллем. Під час зйомок масштабної батальної сцени, яку можливо було зняти лише один раз, у долині між кількох пагорбів режисер поставив у різних місцях чотири камери, щоб зйомка гарантовано вдалася. Після сигналу тисячі статистів кинулися в атаку, загриміли постріли гармат і гвинтівок, здійнялася курява й дим... Як виявилось після того, три камери з різних причин відмовили й не спрацювали. Режисер в останній надії схопив мегафон і крикнув до четвертого оператора, який був розташований найвище, аби зняти загальний план: «Агов, а в тебе як?» — і почув у відповідь: «Готовий, коли скажете, С. Б.!»

— Та слухай, Ллойде. Ти зараз такий переляканий, що навіть цуценя туди не затягнеш, — вона подивилася на всіх решту. — Ви всі на смерть перелякані. Дженні, ти взагалі ось-ось вробишся. Для кольору обличчя, люба моя, не корисно. І для штанів *теж*.

— Замовкни, підла нишпорко, — прошепотіла Дженні.

— У Вільній зоні мені ніколи не бувало отак страшно, як вам тут, — сказала Дейна. — Мені там було добре. Я прийшла, бо хотіла, щоб там і далі було добре. Більш політичної речі на світі немає. Вам варто над цим замислитися. Може, він торгує страхом, бо більше не має чого продавати?

— Мадам, — примирливо мовив Вітні, — я б залюбки вислухав вашу промову до кінця, але там чоловік чекає. Перепрошую, але або ви скажете «амінь» і зайдете самотійно, або я вас туди потягну. Можете йому там свою казку розказати... якщо в роті не пересохне. Але до того моменту ми відповідаємо за вас.

І як не дивно, подумала Дейна, відчувається, що йому дійсно ніяково, дійсно її шкода. На жаль, водночас Вітні був і не на жарт наляканий.

— У вас такої необхідності не буде.

Вона дала своїм ногам наказ іти вперед — потім стало легше. Вона йшла на смерть — Дейна в цьому не сумнівалася. Коли так — хай і так. У неї є ніж. Спочатку для нього, якщо вдасться, а потім і для себе — якщо буде треба.

Вона подумала: «Мене звати Дейна Роберта Юргенс, і мені страшно, але мені й раніше бувало страшно. Він у змозі забрати в мене те, що я і так коли-небудь би втратила — моє життя. Я не дам йому мене зламати. Не дам зробити мене дрібнішою, ніж я є, якщо буду в змозі. Я хочу померти гідно... і я налаштована отримати те, чого хочу».

Вона повернула ручку і зайшла до внутрішнього кабінету... до самого Рендалла Флегга.

— — —

Кімната була велика і майже порожня. Стіл було присунуто до стіни, а поряд стирчав офісний обертовий стілець. Картини були завішені чохлами від пилу. Світло не горіло.

У другому кінці кабінету були розсунуті штори перед великим — на всю стіну — вікном, звідки відкривався обшир пустелі. Дейна подумала, що зроду не бачила більш непривітного, голого краєвиду з вікна. Угорі висів місяць, мов дрібна, начищена срібна монетка. Майже повний.

У вікно дивилася якась фігура — чоловічий силует.

Він і далі дивився, й після того, як вона увійшла, байдуже демонструючи їй свою спину, і аж тоді розвернувся. Скільки часу людина розвертається? Дві, ну, може, три секунди максимум. Але Дейні здалося, що темний чоловік розвертався цілу вічність, поступово показуючи себе більше й більше, як той місяць, що його він щойно споглядав. Вона знову стала дитиною, завмерла від жаскої цікавості й великого страху. На мить він повністю полонив її в тенети своєї привабливості, свого блиску, і вона відчула переконаність: коли він розвернеться повністю, через невідомо скільки століть, то вона побачить лице зі своїх снів — готичного ченця в капюшоні, накинутому на повну темряву. Антилюдина без лица. Вона його побачить — і збожеволіє.

І тут, коли він подивився на неї, підійшов, привітно всміхаючись, вона вражено подумала: «Та він же не старший за мене!»

Волосся Ренді Флетґа було темне, скуйовджене. Обличчя — красиве і червонястого відтінку, немов обвітрене пустельними бурями. Риси його були рухливі й чуттєві, а в очах танцювала шалена радість — то були очі маленького хлопчика, який дивується великому, таємному диву.

— Дейно! — мовив він. — Привіт!

— З-з-драстуйте, — більше Дейна промовити не спромоглася. Вона готувала себе до чого завгодно, тільки не до цього. Її розум лежав на рингу, намагаючись підвестись. А темний чоловік усміхався, побачивши її розгубленість. Потім розвів руками, немов вибачався. Убраний він був у вицвілу, з обтріпаним коміром сорочку з пейсліським візерунком, джинси із заклепками і дуже старі ковбойські чоботи зі збитими підборами.

— А ти чого очікувала? Що я буду вампіром? — він заусміхався широко, майже вимагаючи усмішки у відповідь. — Шкурудером? Що вони тобі про мене розповідали?

— Вони всі перелякані, — сказала вона. — Ллойд... спітнів, як свиня.

Він і далі посміхався, вимагаючи відповіді, і Дейна силою волі стримала усмішку. Її за його наказом били ногами, виштовхали з ліжка. Привели сюди... нащо? Щоб вона зізналася? Розповіла все, що знає про Вільну зону? Вона не могла повірити, що він цього всього не знає і без неї.

— Ллойд, — промовив Флетґ і печально розсміявся. — У Ллойда був вельми сумний досвід у Фініксі, коли лютував грип. Він про це

говорити не любить. Я врятував його від смерті і... — він заусміхався, ще більш роззброюючи її, якщо таке взагалі можливе, — і, як то мовиться в народі, від долі, гіршої за смерть, напевне. Він багато в чому пов'язує мене з тими переживаннями, хоча не я був винен у них. Чи ти мені віриш?

Вона поволі кивнула. Вона справді повірила і зловила себе на думці, чи не пов'язані постійні походи Ллойда в душ із тим «вельми печальним досвідом у Фініксі». Також вона несподівано для себе відчула до Ллойда Генрейда іншу емоцію: співчуття.

— Добре. Сідай, люба.

Дейна з сумнівом роззирнулася.

— На підлогу. На підлогу цілком нормально. Нам слід поговорити, і говорити правду. Той, хто лукавить, у кріслі сидить — тож обійдемося без них. Сядемо, як друзі коло багаття. Сідай, дівчинко.

Його очі просто іскрилися притлумленою веселістю, і здавалося, його боки ось-ось затрусяться від сміху. Він сів по-турецьки і питально поглянув на неї, немов кажучи: «Ти ж не дозволиш мені одному сидіти на підлозі цього безглузлого кабінету, правда?»

На мить замислившись, Дейна сіла. Так само схрестила ноги й звільна поклала руки на коліна. Вага ножа, причепленого до руки, її заспокоювала.

— Тебе прислали сюди як шпигунку в мій край, люба, — промовив він. — Чи правильно я окреслю ситуацію?

— Так, — заперечувати сенсу не було.

— І тобі відомо, що зазвичай роблять зі шпигунами під час війни?

— Так.

Він засяяв, як сонце.

— То хіба не щастя, що ми з вами не в стані війни?

Вона в цілковитому подиві подивилася на нього.

— Але ж ми не воюємо, ти ж знаєш, — спокійно й відверто мовив він.

— Але... ви... — тисяча думок вихором закрутилися в її голові. Індіан-Спрінгс. «Сорокопуди». Чувак-Сміттебак зі своїм дефоліантом і «вогневозами». Те, що відбувалося в розмовах, коли згадували цього чоловіка — чи пак істоту. І цей юрист, Ерік Стреллертон. Який блукає пустелею Мохаве з випаленим мозком.

Він тільки подивився на нього.

— Чи ми напали на вашу так звану Вільну зону? Чи хоча б якусь спробу воєнних дій учинили?

— Ні... але...

— А ви на нас нападали?

— Ні, звичайно!

— Ні. І в нас немає планів у цьому напрямку. Ось поглянь!

Він раптом підняв праву руку і склав пальці в трубочку. Крізь неї Дейні було видно пустелю за великим вікном.

— Велика західна пустеля! — вигукнув він. — Велика заїбиста Невада! Аризона! Нью-Мексико! Каліфорнія! Трохи моїх людей розкидано в штаті Вашингтон, навколо Сіетла, в ореґонському Портленді. По жменьці — в Айдахо і Нью-Мексико. Ми занадто розкидані, щоб рік чи два навіть думати про перепис населення. Ми значно вразливіші за вашу Зону. Вільна зона — це щось на зразок високоорганізованого мурашника чи комуни. А ми — лише конфедерація, а я — її номінальний голова. Нам обом знайдеться місце. І для нас обох буде місце і в 2190 році. Якщо новонароджені виживуть, про що ми дізнаємося не раніше ніж за п'ять місяців. Якщо вони будуть жити — людство житиме далі, хай ще наші діди мали за що тут битися і що ділити. Чи їхні діди. *Але, Боже мій, за що битися нам?*

— Нема за що, — пробурмотіла Дейна. У горлі їй геть пересохло. Відчуття були якісь затуманені. І щось іще закрадалося в серце... може, *надія?* Вона дивилася йому в очі. Здається, вона не в силах була відвести погляд, та й не хотіла. Вона не божеволіє. Він узагалі не намагається позбавити її глузду. Він виявився... дуже розумним чоловіком.

— Немає економічних причин воювати, і технічних теж. Наша політика різниться, але то настільки незначна річ, якщо нас розділяють гори...

Він мене гіпнотизує!

Потужним зусиллям вона відвела очі й поглянула на місяць за його плечем. Усмішка Флегґа дещо звузилась, і його обличчям прокотилася тінь роздратованості. Чи їй здалося? Коли вона знову на нього подивилася (тепер обережніше), він знову лагідно до неї всміхався.

— За вашим наказом убито Суддю, — різко відказала вона. — Ви зараз чогось від мене хочете, а коли отримаєте, то вб'єте й мене.

Він терпляче поглянув на неї.

— По всьому кордону штатів Айдахо і Ореґон стояли застави, і вони шукали Суддю Фарріса, це правда. Але не для того, щоб його вбити! Наказ був привести його до мене. Я до вчорашнього дня перебував у Портленді. Я хотів поговорити з ним так, як зараз із

тобою, люба: спокійно, розумно, тверезо. Двоє моїх охоронців побачили його в Копперфілді, штат Орегон. Він вискочив і став по них стріляти — одного поранив, а другого вбив на місці. Поранений спочатку вбив Суддю, а потім помер сам. Мені шкода, що так вийшло. Може, навіть сильніше шкода, ніж ти можеш подумати й зрозуміти.

На його очі впала тінь, і вона ледь не повірила йому... але, мабуть, не так, як він би хотів. І вона знову відчула холодність.

— А тут розказують інакше.

— Чи їм вір, чи мені, люба. Але не забувай, що наказую тут я.

Він говорить переконливо... збіса переконливо. Він видається майже безкривдним — але ж це не зовсім правда, еге ж? Це відчуття виникало в неї просто від того, що він — людина... чи щось у людській подобі. Ці слова цілком могли перетворити її на пластин у його руках. Він справляє гарне враження, має політичний хист зруйнувати дощенту ваші найпереконливіші аргументи... але робить він це в такий спосіб, який Дейні здається надзвичайно підозрілим.

— Якщо ви не хочете війни, то навіщо ті літаки і все інше, що робиться в Індіан-Спрінгс?

— Оборона, — швидко відповів він. — Ми подібне робимо й на озері Сьорлс у Каліфорнії¹, і на військовій авіабазі Едвардс. Є і ще одна група на атомному реакторі в Якіма-Рідж, що в штаті Вашингтон. Ваші теж це будуть робити... коли ще не почали.

Дейна дуже повільно похитала головою.

— Коли я залишала Зону, там усі ще були зайняті ввімкненням електрики.

— І я був би радий прислати їм двох-трьох техніків, тільки от мені відомо, що ваш Бред Кічнер уже все непогано владнав. Учора там сталася невелика аварія, але він швидко розв'язав проблему. На Арапаго сталося перевантаження мережі.

— Звідки ви знаєте?

— О, в мене є свої канали, — весело промовив Флегґ. — Бабуся повернулася, до речі. Славна старенька бабуся.

— Матінка Ебігейл?

— Так, — його погляд став далеким, каламутним — може, сумним. — Вона померла. На жаль. Я вельми сподівався побачити її особисто.

¹ Висохле озеро в пустелі Мохаве.

— Померла? Матінка Ебігейл померла?

Його погляд прояснів, і він усміхнувся їй.

— Тебе дійсно так це дивує?

— Ні, але мене дивує, що вона повернулася. І ще більше — що ви про це знаєте.

— Вона повернулася померти.

— Вона щось казала?

Лише на мить маска веселощів сповзла з лица Флегґа, і стало помітне чорне, гнівне зусилля.

— Ні, — сказав він. — Я подумав, що вона могла... могла б щось сказати. Але вона померла в комі.

— Ви точно знаєте?

Він знову завсміхався променисто, немов сонце, що розганяє ранковий туман.

— Та годі про неї, Дейно. Поговоримо про речі приємніші, наприклад, про твоє повернення в Зону. Я певен, що тобі більше хочеться бути там, ніж тут. Я з тобою хотів би дещо передати.

Він сунув руку під свою сорочку, витяг бавовняну торбу і вийняв з неї три мапи з тих, які видають на автозаправках. Він вручив їх Дейні, яка з дедалі більшим здивуванням дивилася на них. На мапах були зображені сім західних штатів. Деякі ділянки їх були заштриховані червоним. Унизу на кожній мапі було підписано, в яких місцях населення почало зростати.

— Ви хочете, щоб я це взяла?

— Так. Я знаю, де ваші. Тож я б хотів, щоб у вас знали, де мої. Хай це буде жестом довіри і дружби. А коли повернешся, я хочу, щоб ти їм переказала: Флегґ їм не бажає зла, і люди Флегґа не бажають вам зла. Скажи їм, хай більше не шлють шпигунів. Якщо хочуть присилати сюди людей, то хай це зветься дипломатичною місією... чи навчальним обміном... та хоч як завгодно. Але хай приходять відкрито. Перекажеш?

Вона була ошелешена, в неї все починало пливти перед очима.

— Звичайно, перекажу. Але...

— Це все, — він підняв свої долоні, відкрив їх. Вона щось помітила і тривожно нахилилася вперед.

— На що ти дивишся? — у його голосі з'явилася різкість.

— Ні на що.

Але вона дещо помітила, і з того виразу, що промайнув на лиці Флегґа, зрозуміла, що й він про це здогадався. На долонях у Флегґа не було ліній. Вони були гладенькі, як шкіра на животі ново-

народженого. Ні лінії життя, ні лінії серця, ніяких кілець, петель, браслетів. Узагалі... нічого.

Вони дивилися одне на одного, як видавалося, дуже довго.

Тоді Флегґ підскочив і пішов до свого столу. Дейна теж підвелася. Вона вже практично повірила, що він може її відпустити. Він сів на край столу і присунув до себе пристрій зв'язку.

— Скажу Ллойдові, хай свічки й контакти на твоєму мотоциклі поміняє, — сказав він. — І хай заправлять. Що, тепер немає чого турбуватися зменшенням запасів нафти і цінами на пальне? Усього доволі. Хоча був такий день — я його пам'ятаю, і ти, певне, теж, Дейно, — коли здавалося, що весь світ злетить у повітря низкою атомних вибухів через брак бензину з високим октановим числом. — Флегґ похитав головою. — Люди дуже, дуже дурні.

Він натиснув кнопку зв'язкового пристрою.

— Ллойде!

— Так, я тут.

— Чи організуєш ти, щоб Дейні заправили, підладнали мотоцикл, і хай поставлять перед готелем? Вона скоро залишить нас.

— Так.

Флегґ вимкнув зв'язок.

— Ну от і все, любя.

— І я можу... просто йти?

— Так, мем. Був радий поспілкуватися.

Він показав на двері... ховаючи долоню.

Дейна пішла до дверей. Не встигла вона торкнутися ручки, як він сказав:

— А, і ще одне. Суто дрібниця.

Дейна озирнулася до нього. Він усміхався їй, і усмішка була дружня, але раптом він нагадав їй здорового чорного мастифа, в якого язик звисає на гострі білі зуби, якими пес може відірвати шмат руки, як ганчірку.

— Що?

— Тут є один чи більше ваших, — промовив Флегґ. Його усмішка стала ще ширшою. — Хто б це міг бути?

— Ну звідки мені знати? — спитала Дейна, і в голові пронеслося: «Том Каллен!.. Невже це він?»

— О, йди додому, любя. Гадаю, ми все з'ясували.

— Справді, — промовила вона. — Просто подивіться на ситуацію прямо — і побачите, що я абсолютно чесно кажу. Комітет

послав мене... і Суддю... і не знаю скількох іще... і вони діяли дуже обережно. Щоб ми не змогли проговоритись одне про одного, якщо... ну, ви розумієте.

— Якщо б ми вирішили нігті повисмикувати?

— Ну, хай і так. До мене підходила Сью Стерн. Мабуть, Ларрі Андервуд... він також у Комітеті...

— Я знаю, хто такий містер Андервуд.

— Ну от, певне, він Суддю просив. А щодо всіх інших... — Вона похитала головою. — Та то міг бути хто завгодно. І не один. Наскільки я знаю, кожен із сімох членів Комітету мав завербувати шпигуна.

— Так, могло б таке бути, але воно не так. Є тільки один — і ти знаєш, хто це, — його посмішка стала ще ширшою, і тепер їй уже стало страшно на неї дивитися.

То була якась неприродна річ. Вона нагадувала їй дохлу рибу, забруднену воду, поверхню Місяця в телескопі. Від цієї посмішки вона відчула, що в неї переповнений сечовий міхур і що він може не витримати.

— Ти *знаєш*, — повторив Флегґ.

— Ні, я...

Флегґ знову схилився над пристроєм зв'язку.

— Ллойд уже пішов?

— Ні, я тут, — дорогий інтерком, добре чути.

— Притримай-но мотоцикл Дейни трохи, — мовив він. — Ми тут ще... — він кинув на неї допитливий погляд, — ще дещо маємо обговорити, — скінчив він.

— Добре.

Інтерком клацнув, зв'язок розірвався. Флегґ дивився на неї, посміхався, склавши руки. Дивився він дуже довго. Дейну кинуло в піт. Очі в нього ставали більші, темніші. Дивитися в них було наче в два колодязі — дуже глибокі, дуже давні. Цього разу вона хотіла відвести очі, але не могла.

— Скажи мені, — дуже тихо промовив він. — Давай ми не матимемо неприємностей, люба.

Здалеку Дейна почула власний голос, який сказав:

— То це все був сценарій, правда? Маленька п'єса на одну дію.

— Люба моя, я не розумію, що ти маєш на увазі.

— Ні, ви все розумієте. Вашою помилкою було викликати Ллойда, який так швидко відповів. Коли ви тут кажете «жаба» — всі плигають. Він уже мав половину Стрипу проїхати моїм мотоциклом.

Хіба що ви сказали йому лишатися там, бо ніколи й не збиралися мене випускати.

— Люба моя, у тебе важкий напад параної. Це, мабуть, після отих чоловіків, мені думается. Котрі з мандрівним зоопарком. То, певне, був жах. Тут також може бути жах, але ми ж такого не допустимо, правда?

Сили залишали Дейну: вони немов якимись особливими судинами стікали вниз крізь ноги. Зібравши останні сили, вона склала в кулак заанімілу праву руку і вдарила себе під праве око. У черепі вибухнув біль, в очах попливло. Голова відкинулася назад і гулко вдарилась об двері. Вона змогла відірвати погляд від нього — і воля почала до неї вертатися. І сила для опору теж.

— О, ну ви *даєте*, — втомлено промовила вона.

— Ти знаєш, хто це, — сказав він. Він підвівся зі столу й пішов на неї. — Ти знаєш, і ти мені розкажеш. Хоч скільки бий себе по голові — не допоможе, люба.

— А як це так — що ви не знаєте?! — закричала вона на нього. — Про Суддю знали, про мене знали! Як це вийшло, що ви не знаєте...

Його руки натисли їй на плечі з жахливою силою — і вони були холодні, холодні, як мармур.

— Хто?

— Не знаю.

Він трусив її, мов ганчір'яну ляльку, і шкірився зло і страшно. Руки в нього були холодні, але обличчя пашіло пустельним жаром.

— Ти знаєш. Скажи мені. Хто?

— *А ви чому не знаєте?*

— *Бо не можу побачити!* — заревів він і жбурнув Дейну через увесь кабінет. Вона осіла на підлогу безкостюю купою, і коли побачила його обличчя, яке, мов ліхтар, світилося над нею в темряві, міхур не витримав — і тепло потекло по ногах. Добре й дружнє розумнє обличчя зникло. Зник Ренді Флегг. Тепер перед нею стояв Ходак, високий чоловік, головний — і Боже поможи їй.

— Ти скажеш, — мовив він. — Ти скажеш мені те, що я хочу знати.

Вона подивилася на нього, потім поволі звелася на ноги. Відчула вагу ножа на руці.

— Так, я скажу, — сказала Дейна. — Підійдіть ближче.

Він, шкірячись, зробив крок в її бік.

— Ні, набагато ближче. Я хочу прошепотіти на вухо.

Він ще наблизився. Вона відчувала палючий жар, морозяний холод. У вухах почувся високий, безладний спів. Запахло сирістю, гниллю — і цей запах був потужний, густий, солодкавий. Пахло безумством — як мертвими овочами в темному підвалі.

— Ближче, — хрипко прошепотіла Дейна.

Він зробив ще крок — і вона люто клацнула пружиною на правому зап'ясті. У руці відчулася вага.

— *Ha!* — істерично крикнула вона, і розмахнулася, зібравшись випустити йому кишки, щоб повзав по кабінеті з паруючими нутрощами назовні. А він натомість розкотисто зареготав, узявшись за боки, закинувши голову, вигинаючись і звиваючись від веселощів.

— *Ох ти ж!* — вигукував він і знову заливався сміхом.

Вона тупо подивилася на свою руку. На руці був тугий жовтий банан із синьо-білою наліпкою «Chiquita». Із жахом вона впустила банан на килим, де той перетворився на нездоровий жовтий вишкір, подібний до Флеггового.

— Ти скажеш, — прошепотів він. — Скажеш-скажеш.

І Дейна зрозуміла: він має рацію.

Вона швидко розвернулася, так що навіть темний чоловік був заскочений зненацька. Одна з його чорних рук спробувала її зловити — і вхопила тільки спинку її блузи. У руці лишився клаптик шовку.

Дейна стрибнула на велетенське вікно.

— *Hi!* — закричав він, і вона відчувала його за спиною, наче чорний вітер.

Вона вперлася ногами — і вдарила у вікно маківкою. Почувся глухий тріск — і вона побачила, як дивовижно товсті шматки скла падають на стоянку для персоналу. Тріщини, звиваючись, немов ртутні жили, бігли від точки удару. Вона за інерцією наполовину висунулася з вікна і там і зависла, спливаючи кров'ю.

Вона відчула його руки на своїх плечах і подумала, за скільки часу він примусить її говорити. За годину? Дві? Дейна підозрювала, що помирає, але цього ще було мало.

«Бачила я все-таки Тома, а ти його не відчуваєш чи як воно, бо він не такий, він...»

Він тяг її назад.

Вона заподіяла собі смерть, просто різко мотнувши головою праворуч. Гострий, як бритва, уламок вривався Дейні в горло. Інший —

у праве око. Її тіло на мить напружилось, руки забили по склу. Потім тіло обм'якло. Темний чоловік зтяг назад у кабінет просто закривавлений мішок.

Вона пішла, можливо, з перемогою.

Ревучи від гніву, Флегґ бив її ногами. М'який, байдужий рух тіла лютив його ще дужче. Він копав її ногами, штовхав по кабінету, кричав, ревів.

Його волосся почало іскрити, немовби всередині в нього запрацювала динамо-машина, створюючи електричне поле і перетворюючи його на батарею. Його очі горіли темним вогнем. Він ревів і бив, бив і ревів.

Під дверима Ллойд і всі решта зблідли. Мовчки перезирились. Урешті вони не витримали. Дженні, Кен, Вітні — ці просто від'їхали: на їхніх обличчях кольору підкислого молока виник обережний вираз, який буває в людей, що не чують нічого — і нічого іншого чути не бажають.

Тільки Ллойд чекав — не від бажання, а тому, що від нього це очікувалось. І врешті Флегґ викликав його.

— — —

Він сидів на широкому столі, схрестивши ноги, поклавши руки на коліна джінсів. Дивився він вище від Ллойда, у простір. Був протяг, і Ллойд побачив: вікно розбите посередині. Гострі краї пробіони були липкі від крові.

На підлозі лежало якесь місиво, що ледве нагадувало людину, загорнуте в штору.

— Прибери оце, — мовив Флегґ.

— Добре, — він говорив хрипким шепотом. — Голову відкласти?

— Та забери оце на схід, за місто, облий бензином і підпали. Чуєш? *Спали! На хуй спали оце!*

— Добре.

— Так, — милостиво всміхнувся Флегґ.

Трусачись, не в силах нічого сказати, ледь не стогнучи від жаху, Ллойд намагався підняти ту громіздку річ із підлоги. Знизу вона була липка. Вона вигнулася в його руках, висковзнула і знову впала на підлогу. Ллойд із жахом кинув погляд на Флегґа, а той так і сидів у позі напівлотоса, дивлячись удалину.

Ллойд знову схопив те, що вимагалось, притис до себе і, хитаючись, побрів до дверей.

— Ллоїде!

Він зупинився й озирнувся. Тихо застогнав. Флегґ і далі сидів у позі напівлотоса, але тепер уже висів над столом дюймах у десяти¹, і далі безтурботно дивлячись на нього через весь кабінет.

— Щ-щ-що?

— Ти ще маєш той ключ, що я тобі дав у Фініксі?

— Так.

— Тримай напохваті. Наближається час.

— Д-добре.

Ллойд почекав, але Флегґ більше нічого не сказав. Він висів у п'ятні — запаморочливий трюк індійського факіра, — дивився вдалину, тихо посміхався.

Ллойд швидко вийшов — як завжди, радий, що життя й розум залишилися при ньому.

— — —

Того дня у Vegas було тихо. Ллойд повернувся десь о другій дня, тхнучи бензином. Здіймався вітер, і о п'ятій він уже носився всім Стрипом, тужно завиваючи між готелів. Пальми, які почали помирати, коли в місті в липні — серпні не було води, лопотіли проти неба, немов подерті бойові знамена. Хмари химерної форми летіли небом.

У барі «Левеня» сиділи Вітні Горган і Кен Демотт, пили пиво з пляшок і їли сендвічі з яйцем. Три бабусі — їх усі прозивали «сестрами-дивачками» — тримали за містом курей, і, здавалося, мешканцям міста яйця не набридали. Нижче від того місця, де сиділи Вітні з Кеном, у казино малий Дінні Маккарті радісно повзав одним із гральних столів, заставленим пластмасовими солдатиками.

— От лянь на того децла, — ніжно промовив Кен. — Мене хтось питав, чи я його годину погляджу. Та я б із ним тиждень сидів. Боже, якби то був мій син! У мене жінка тільки одну дитину народила — і ту на два місяці раніше. На третій день мале в інкубаторі померло.

Увійшов Ллойд, вони на нього озирнулися.

— Здоров, Дінні! — крикнув Ллойд.

— Йойд! Йойд! — закричав Дінні. Він підбіг до краю столу, зіскочив і помчав до нього. Ллойд підхопив його на руки, погойдав і міцно пригорнув.

— Маєш трохи поцілунків для Ллойда?

¹ Близько 25 см.

Дінні гучно його розцілував.

— А в мене дещо є для тебе, — сказав Ллойд і витяг із нагрудної кишені жменю «Поцілунків Херші», загорнутих у фольгу.

Дінні радісно зарепетував і притис цукерки до грудей.

— Йойде!

— Що, Дінні?

— А цьо ти пахнес, як бензинова тьюба?

Ллойд посміхнувся.

— Та сміття палив, зайцю. Ходи пограйся. Хто тобі зараз за маму?

— Анджеліна, — у Дінні це прозвучало як «Анжіїна». — А потім знову Бонні. Я люблю Бонні. Та й Анджеліну теж.

— Не кажи їй, що Ллойд дав тобі цукерок. А то Анджеліна дасть Ллойдку по попі.

Дінні пообіцяв не казати і зі сміхом побіг, уявляючи, як Анджеліна дає Ллойдку по попі. За хвилину чи дві він уже сидів на лінії «don't come» грального столу¹ і з повним ротом шоколаду шикувал армію. Прийшов Вітні у білому фартусі. Приніс Ллойдові два сендвічі та пляшку холодного пива «Геммс».

— Дякую, — сказав Ллойд. — Як апетитно.

— Це домашній сирійський хліб! — похвалився Вітні.

Ллойд якийсь час мовчки жував.

— Ніхто його не бачив? — урешті спитав він.

Кен похитав головою.

— Мабуть, знову десь пішов.

Ллойд замислився. Надворі завив особливо сильний порив вітру — самотньо, загублено. Дінні на мить схильовано підняв голову, а потім знову нахилився й повернувся до гри.

— Мабуть, він десь тут, — урешті промовив Ллойд. — От чомусь мені так думається. Мені здається, він десь тут і на щось чекає. Не знаю, на що.

Вітні тихо спитав.

— Ти як думаєш, витяг він це з неї?

— Ні, — промовив Ллойд, спостерігаючи за Дінні. — Не думаю. Щось у нього там не так пішло. Вона... чи то їй пощастило, чи вона його перехитрувала. Таке не часто буває.

— Урешті, нічого це не змінить, — сказав Кен, але все одно обличчя в нього було тривожне.

¹ Частина розмітки столика для гри в кості. Дві невеликі смуги, розташовані симетрично біля двох кутів столу.

— Та ні, не змінить, — Ллойд якийсь час слухав вітер. — Може, він пішов назад до Лос-Анджелеса.

Але насправді він так не вважав, і це було помітно.

Вітні знову пішов на кухню і приніс усім ще по пиву. Вони пили мовчки, думали, і думки їхні були бентежні. Спочатку Суддя, тепер оця жінка. Обоє загинули. Ніхто нічого не сказав. І неушкоджені голови за наказом з них добути не вдалося. Це все одно якби за старих часів «Янкіз» із Ментлом, Марісом і Фордом¹ програли дві перші гри світового чемпіонату — і важко повірити, і лячно.

Вітер вив усю ніч.

РОЗДІЛ 63

Увечері 10 вересня Дінні грався в маленькому парку, що лежав просто на північ від району готелів і казино. Його «мама» на цей тиждень, Анджеліна Гіршфілд, сиділа на лавці й розмовляла з дівчиною, яку принесло в Лас-Вегас тижнів із п'ять тому, приблизно через десять днів після того, як Анджі сама туди прибула.

Анджі Гіршфілд було двадцять сім років. Дівчина була молодша на десять років, зараз на ній були вузькі сині джинсові шорти й коротка блузка-матроска, яка не залишала ніякого простору для фантазії. Щось було дуже непристойне в контрасті між цим привабливим юним тілом і дитячим, надутим і доволі порожнім виразом обличчя. Розмова в неї була монотонна і практично нескінченна: рок-зірки, секс, її противна робота, яка полягала в чищенні боеприпасів від антикорозійного мастила в Індіан-Спрінгс; секс, каблучка з діамантом, секс, програми по телевізору, за якими вона так скучила, знову секс.

Анджі була б дуже рада, коли б та пішла зайнятися з ким-небудь сексом і дала їй спокій. І сподівалася, що Дінні виповниться щонайменше тридцять років, доки черга бути йому за маму дійде до цієї дівки.

І тут Дінні глянув угору, усміхнувся й закричав:

— Том! Пйівіт, Томмі! Том!

Іншим боком парку кудись човгав здоровенний чоловік із волоссям солом'яного кольору, біля його ноги гойдався величезний робочий кошик для харчів.

¹ Ідеться про зірковий склад бейсбольної команди «Нью-Йорк Янкіз» початку 1960-х років.

— Слухай, він п'яний якийсь. — сказала дівчина до Анджі.

Анджі всміхнулася.

— Ні, це Том. Він просто...

А Дінні вже біг до нього й репетував на все горло.

— Томе! Томе, поцекай!

Том озирнувся і всміхнувся.

— Дінні! Привіт-привіт!

Дінні стрибнув на Тома. Том упустив свій кошук і спіймав малюка. Покрутив його.

— Зоби літацьок, Томе! Зоби літацьок!

Том міцно взяв Дінні за зап'ястя і почав крутитися з ним на місці, дедалі швидше й швидше. Відцентрова сила здійняла хлопчика в повітря, і він уже дригав ногами паралельно до землі. Дінні заходився сміхом. Зробивши два-три оберти, Том обережно поставив хлопчика на ноги.

Дінні хитався, реготав і намагався втримати рівновагу.

— Се, Томе! Мозна се тйошки?

— Ні, тобі погано стане, якщо ще. А Томові додому треба. Боже, так.

— Добле, Томе. Бувай!

Анджі сказала:

— Мабуть, Дінні найбільше в усьому місті любить Ллойда Генрейда і Тома Каллена. Том Каллен — простачок, але...

Вона подивилася на дівчину і замовкла. Та уважно, примружившись, дивилася на Тома.

— А він прийшов з іще одним чоловіком? — спитала вона.

— Хто? Том? Ні — наскільки я знаю, він сам-один прибулдився півтора тижня тому. Він був із тими, що в Зоні, і вони його вигнали. Був їхній, став наш.

— А глушка з ним не було? Глухонімого?

— Глухонімого? Ні, я точно знаю, що він сам прийшов. Дінні його обожнює.

Дівчина провела Тома поглядом. Вона подумала про «Пепто-бісмол» у пляшечці. Про пом'яту записку: «Ти нам не потрібна». То було ще в Канзасі, тисячу років тому. Вона в них стріляла. Ух, краще б вона їх убила, особливо оте опудало глухоніме.

— Джулі? З тобою все нормально?

Джулі Ловрі не відповіла. Вона дивилася вслід Томові Каллену. А потім почала посміхатися.

РОЗДІЛ 64

Чоловік, який помирав, відкрив свій зошит у цупкій обкладинці, зняв з ручки ковпачок, замислився на мить і почав писати.

Було це дивно: там, де раніше ручка так і літала над папером, заповнюючи кожен аркуш від гори до низу, немов у владі якоїсь прихильної до автора чарівної сили, слова тепер ледве повзли манівцями, букви стали великі й хиткі — він наче в особистій машині часу повернувся в молодші класи.

У ті дні в батьків до нього ще лишалося трохи любові. Емі ще не розквітла, його власне майбутнє як «дивовижного оґанквітського товстуна» і ймовірного гомика ще не було визначене. Він міг пригадати, як сидить за кухонним столом у ясних сонячних променях, поволі переписує слово в слово книжку про Тома Свіфта¹ у великий блокнот фірми «Блакитний кін» — дешевенький, із синіми лінійками, — а поряд стоїть склянка «коли». Йому чути голос матері з вітальні. Іноді вона говорила по телефону, іноді з сусідкою.

То просто дитяча повнота, так лікар каже. Із залазами, слава Богу, все гаразд. І він такий розумний!

На його очах слова приростали літера по літері. Речення приростали слово по слову. Абзаци росли, і кожен із них лягав цеглиною у великий бастион, яким є мова.

«То буде мій найкращий винахід, — рішуче промовив Том. — Дивіться, що буде, коли я смикну за цю тарілку, але, ради всього святого, не забудьте затулити очі!»

Цеглини мови. Камінь, листок, незнайдені двері. Слова. *Світи*. Чари. Життя і безсмертя. *Сила*.

Не знаю, звідки це в нього, Рито. Може, від діда. Він був священиком і читав просто прекрасні проповіді...

Він дивився, як із часом літери ставали красивішими. Дивився, як вони з'єднуються — писання друкованими літерами вже залишилося позаду, настав час прописів. Збирання думок і сюжетів. Адже й цілий світ, урешті-решт, — це не що інше, як думки й сюжети.

Кінець кінцем, він дістав друкарську машинку (і на той час для нього нічого особливого вже не залишалося: Емі була в старших

¹ Том Свіфт — юний винахідник, герой фантастичних книжок для підлітків, популярних від початку ХХ століття практично до нині.

класах, членкиня Спільки національної гордості¹, чирлідерка, драмгурток, дебатний гурток, кругла відмінниця, з її зубів знято брекети, її найкраща подруга у світі — Френні Голдсміт... а в її брата дитяча повнота не минулася й у тринадцять, він почав захищатися великими словами і з поступовим наростанням жаху почав розуміти, що життя *насправді* — то великий дикунський казан, а він у ньому — самотній місіонер, якого варять на малому вогні). Відпочити від того він міг за друкарською машинкою. Спочатку він друкував повільно, так повільно, що страшенно мучився постійними помилками. Ця машина активно, але хитро, опиралася його волі. Але коли він навчився працювати з нею краще, то почав розуміти, чим ця машина є насправді — чарівним думкопроводом між його розумом і чистим аркушем, який він намагається завоювати. На час епідемії супергрипу він уже вмів друкувати понад сто слів на хвилину і нарешті міг наздогнати свої думки й зловити їх усі. Але від руки писати так і не припинив, пам'ятаючи, що «Мобі Діка» написано від руки, і «Багряну літеру», і «Втрачений рай» теж.

Таке письмо, яке бачила Френні у його «головній книзі», він виробив у себе роками практики — без абзаців, без розривів, без паузи для ока. То була праця — жажлива, до судоми в руці — але робилася вона з любов'ю. Він радо і з приємністю вдавався до друкарської машинки, але вважав, що найкращі свої думки слід писати від руки.

І те, що від нього лишається, він так і запише.

Він подивився вгору і побачив, як угорі кружляють грифи, що немов вилетіли з якогось суботнього пригородницького фільма з Рендольфом Скоттом² чи з роману Макса Бренда³. Він так і уявив це написаним у романі: «Гарольд побачив, як у небі кружляють, чекаючи, грифи. Якусь мить він дивився на них, а потім знову схилився над щоденником».

Він знову хилився над щоденником.

Урешті він був змушений повернутися до тих кривуватих літер, які його непевна моторика дозволяла писати на самому початку. Це, власне, до болю нагадувало сонячну кухню, холодну склянку

¹ «National Honor Society» — організація, членами якої є найбільш видатні (за навчальним рівнем, громадською активністю тощо) старшокласники. Вони отримують особливу стипендію.

² George Randolph Scott (1898—1987) — відомий американський актор, виконував здебільшого ролі «сильних і мовчазних» персонажів.

³ Max Brand (1892—1944) — американський письменник, автор вестернів. Справжнє ім'я — Фредерік Шиллер Фауст.

коли, старі книжки про Тома Свіфта, які тхнули цвіллю. І от нарешті, подумав (і написав) він, він може порадувати своїх батьків. Дитяча повнота зникла. І хоча з технічної точки зору він ще незайманий, але морально перебуває в повній переконаності, що не гомик.

Він відкрив рота і хрипко крикнув:

— Я найкращий у світі, мам!

Він дійшов до середини сторінки. Поглянув на написане, потім на свою ногу, викручену й зламану. Зламану? Це ще м'яко сказано. Ногу було повністю роздроблено. Він уже п'ятий день сидить у тіні скелі. У нього скінчилися харчі. Він би помер від спраги ще вчора або позавчора, коли б не дві потужні зливи. Його нога розкладалася. Вона смерділа зеленим, газовим духом і сильно розпухла в штанах, напнувши холошу кольору хакі, як оболонку ковбаси.

Надін давно відійшла.

Гарольд підняв пістолет, який лежав біля нього, і перевіряв набої. Тільки цього дня він уже перевіряв їх разів зо сто. У дощ він щосили намагався тримати зброю сухою. Залишалося три обойми. Перші дві він вистріляв у Надін, коли вона глянула вниз і сказала, що далі піде без нього.

Вони проїжджали поворот на 180 градусів, Надін була далі від краю, а Гарольд — зовні на своєму «тріумфі». Вони перебували на західних схилах Колорадо приблизно в сімдесяти милях¹ від кордону з Ютою. Біля зовнішнього краю на повороті було розлите мастило, і в наступні дні Гарольд багато думав про це мастило. Дуже вже воно ідеально було розташоване. Пляма звідки? Тут же понад два місяці точно нічого не проїжджало. Мастило за той час мало б давно висохнути. Складалося враження, що за ними стежить його червоне око і чекає слушного часу налити мастила на дорогу й вивести Гарольда з гри. Хай проведе її горами на випадок чого, а потім — викинути його. Мавр, так би мовити, зробив свою справу.

«Тріумф» з'їхав до поруччя, і Гарольд перелетів через нього, мов комаха. Праву ногу охопив жадливий біль. Гарольд почув, як вона мокро хруснула — зламалася. Закричав. Потім йому назустріч полетіло каміння, він нісся прямовисно, карколомно вниз, в ущелину. Чув унизу шум швидкої води.

Він ударився об схил, перекинувся в повітрі і знову впав на праву ногу, зламавши її в іншому місці, знову злетів у повітря, покотився — і раптом зачепився за мертве дерево, яке нахилилося від

¹ ≈ 105 км.

якоїсь давньої бурі. Коли б його там не було, він би впав в ущелину — і його з'їла б гірська форель, а не ці грифи.

Він написав у книзі тими самими хиткими, дитячими літерами: «Я не звинувачую Надін». Це була правда. Але тоді він її звинувачував.

Обідраний до крові, охоплений жахом, із ногою, яка вся горіла нестерпним боєм, він насилу піднявся й поповз угору схилом. Далеко вгорі він побачив: на нього з-за поруччя дивилася Надін. Її обличчя було маленьке й біле — лялькове.

— Надін! — заволав він. Голос пролунав надсадним карканням. — Мотузка! Зліва в торбі на сидлі!

Вона тільки подивилася на нього. Він почав думати, що вона його не почула, і хотів був повторити, коли побачив, як її голова рухається ліворуч, праворуч, потім знову ліворуч. Дуже повільно. Вона відмовлялася.

— *Надін! Я без мотузки не вилізу! Я ногу зламав!*

Вона нічого не сказала. Тільки дивилася вниз, навіть уже не хитала головою. У нього з'явилося відчуття, що він перебуває в глибокій ямі, і вона дивиться на нього з краю цієї ями.

— *Надін, кинь мені мотузку!*

І знову повільний рух головою: неначе замкнулися двері склепу перед чоловіком, який ще не помер, а опинився в лабетах якоїсь страшної катаlepsії.

— *НАДІН! ЗАРАДИ БОГА!*

Останні її слова долинули до нього: негучні, але чіткі серед гірської тиші.

— Це все було підлаштоване, Гарольде. Я маю їхати. Пробач, будь ласка.

Але вона не рушила: стояла й далі дивилася з-за поруччя, як він лежить десь у двохстах футах¹ унизу. Тут-таки з'явилися й мухи, діловито беручи зразки його крові з усяких каменюк, об які він бився і дряпався.

Гарольд поповз нагору, тягнучи за собою роздроблену ногу. Спочатку не було ненависті, не було бажання пустити в неї кулю. Важливо було тільки наблизитися достатньо, аби зрозуміти її вираз обличчя.

Трохи перевалило за полудень. Сонце палило. З його лиця капав піт на гостре каміння і скелі, якими він дерся вгору. Він повз на ліктях, відштовхувався лівою ногою, немов скалічена комаха. Повітря

¹ ≈ 60 м.

наждаком дерло в горлі на вдиху, на видиху. Він замислився, наскільки довго так лізтиме, але двічі бився поламаною ногою — і його накривав такий біль, що він майже непритомнів. Кілька разів він так з'їжджав назад, безпорадно стогнучи.

Урешті, очманівши від болю і втоми, він усвідомив, що далі повзти не зможе. Тіні розвернулися. Минуло три години. Він не міг згадати, коли востаннє дивився на поруччя; точно понад годину тому. У своєму стражданні він був цілковито зосереджений на просуванні вперед, хоч якому дрібному. Надін, мабуть, давно вже поїхала геть.

Але ні — вона й далі стояла там, і хоча Гарольду вдалося пролізти лише футів із двадцять п'ять¹, її вираз обличчя він уже бачив із пекельною чіткістю. То був вираз смутку і горя — але очі були далекі й порожні.

Очима вона була з *ним*.

І отут уже в Гарольді скипіла ненависть, і він намацав кобуру на плечі. Кольт був там, утримався на ремені під час падіння. Він витяг його, зігнувшись так, щоб вона не помітила.

— Надін...

— Так буде краще, Гарольде. І для тебе теж — бо служити *йому* було б значно гірше. Ти ж розумієш, правда? Ти не зустрінеш його, не побачиш його лиця, Гарольде. Він відчуває, що той, хто зрадив одних, імовірно, зрадить і інших. Він тебе вбив би, але спочатку відібрав би в тебе розум. Він має таку силу. Він дав мені вибір: отак — або так, як хоче *він*. Я обрала це. Ти зможеш усе скінчити швидко, якщо ти сміливий. Ти знаєш, про що я.

Він перевірів набої в пістолеті вперше з сотень (коли не тисяч) разів, ховаючи зброю під зраненим, роздертим ліктем.

— А ти? — крикнув він. — Хіба ти теж не зрадниця?

Вона відказала.

— У серці я ніколи його не зраджувала.

— По-моєму, саме там якраз і зраджувала! — крикнув у відповідь Гарольд. Він спробував створити на обличчі щирий вираз, а водночас прораховував відстань. У нього є максимум два постріли. Пістолет — зброя, відома своєю непередбачуваністю. — І я певен, що він про це теж знає!

— Я потрібна йому, — сказала вона, — а він — мені. Ти тут узагалі ні до чого, Гарольде. І, якби ми поїхали разом, я, можливо...

¹ ≈ 7,5 м.

можливо, дозволила б тобі дещо зі мною зробити. Оту дрібницю. І це б усе зруйнувало. Я не можу йти на ризик, що таке може статися, після всієї цієї огидної кривавої жертви. Ми продали душі разом, Гарольде, але від мене ще лишилося досить, щоб вимагати повну ціну.

— Я дам тобі твою повну ціну, — сказав Гарольд і зіп'явся на коліна.

Сонце било в очі. Запаморочення грубою рукою схопило його, закрутило гіроскоп у його голові. Він немовби почув голоси — *голос*, який заревів вражено, опираючись. Гарольд натиснув на гачок. Гримнув постріл, розкотився луною, стрибаючи від скелі до скелі, тріскаючи, бухкаючи, завмираючи. Обличчя Надін стало кумедно-здивованим.

Гарольд переможно-п'яно подумав: «А вона не знала, що це в мене є!» Її рот розтулився круглим, зляканим *О*. Очі стали великі. Сплеснула руками, немов зібралася грати якусь аномальну мелодію на фортепіано. Цей момент був настільки приємний, що він смакував його секунди зо дві, не розуміючи, що промазав. Коли ж зрозумів, то знову підняв пістолет, узявся лівою рукою за зап'ястя правої, цілячись.

— *Гарольде! Ні! Ти не можеш!*

«Не можу? Подумаєш — гачок натиснути. Можу, звичайно».

Здається, вона від подиву і страху застигла на місці, заглибивши її горла опинилася точно під прицілом, і він раптово відчув із холодною переконаністю, як усе планувалося закінчити — коротким і безглузким спалахом насильства.

Ось вона під його прицілом — практично мертва.

Але коли він почав тиснути на гачок, сталися дві речі. На очі потік піт, і в них почало двоїтися. І він почав сповзати. Пізніше він казав собі, що то поповз гравій під ногами, чи ушкоджена нога підвела, чи те й те водночас. Може, навіть то й була правда. Але відчуття... відчуття було таке, ніби його *штовхнули*, і довгими ночами від того дня до цього він не зміг переконати себе в іншому. Удень Гарольд був уперто раціональним у всьому, але вночі накочувалася кошмарна переконаність, що це сам темний чоловік втрутився і перешкодив йому. Постріл, який мав би пробити їй горло, виврався з-під контролю — полетів високо, далеко й красиво в бай-дуже синє небо. Гарольд покотився назад до мертвого дерева, права нога вигиналася і зачіплялася за все, і все від литки до пахвини було огоронуте в суцільний біль.

Він налетів на дерево й знепритомнів. Коли знову отямився, уже стало поночі, і місяць, на три чверті повний, поважно плив над ущелиною. Надін уже не було.

Першу ніч він провів у гарячці страху — певний, що не виповзе на дорогу, що загине в ущелині. Коли настав ранок, він усе одно поліз угору, пітніючи і чманіючи від болю в нозі.

Почав він підйом приблизно о сьомій, приблизно тоді, коли великий помаранчевий самоскид Поховального комітету мав виїжджати з автобусної зупинки в Боулдері. Він нарешті схопився зраненою, в пухирях рукою за поруччя о п'ятій того самого вечора. Мотоцикл іще був там, і від полегшення Гарольд ледь не заплакав. У шаленому поспіху він витяг із торби на сидлі консерви й відкривачку і повними пригорщами став напихати в рот холодне яловиче рагу. Але на смак воно було погане, і, довго намагаючись перебороти себе, він усе виблював.

Гарольд почав розуміти безперечність своєї близької смерті, ліг коло свого «тріумфа» і заплакав, підібравши під себе скалічену ногу. Потім зміг трохи поспати.

Наступного дня його полило потужною зливою — він весь змок і тремтів. Нога почала смердіти гангреною, і він тяжко намагався не намочити свій «кольт вудсмен» об мокре тіло. Того вечора він почав писати в зошиті з цупкою обкладинкою — і вперше помітив, що в нього псується почерк. Зловив себе на думці про книжку Деніела Кіза «Квіти для Елджернона». Там група вчених примудрилася перетворити розумово відсталого прибиральника на генія... на певний час. А потім бідолаха почав усе втрачати... Як же його звали? Якийсь Чарлі, так? Звичайно, бо так потім називався фільм за книжкою — «Чарлі». Гарний фільм. Не такий гарний, як книжка, з купою шістдесятницької психоделічної фігні, як йому пам'ятається, але все одно хороший. Гарольд за старих часів багато ходив у кіно, а ще більше дивився по відаку вдома. Давно, в ті дні, коли світ був, як би це сказали в Пентагоні, «життєздатною альтернативою», кінець цитати. Більшість тих фільмів він дивився сам.

Він записав у своїй книзі — слова поволі росли з хитких літер:

Чи вони всі померли, цікаво? Комітет? Якщо так, то я каюся. Мене ввели в оману. Це погане виправдання моїм діям, але, присягаюся, це єдине виправдання, яке взагалі тут має значення. Темний чоловік так само реальний, як супергерп, як атомні бомби, які й зараз десь сидять у своїх свинцевих ящиках. А коли настане кінець і коли він буде таким

самим страшним, як хороші люди завжди знали, — то всі ці хороші люди, які підступлять до престолу Страшного Суду, не матимуть нічого іншого сказати, крім цих слів: мене ввели в оману.

Гарольд прочитав написане, і на його лобі з'явилася тонка, тремка зморшка. То не добре виправдання — то погане виправдання. Хоч як його прикрашай, а воно все одно смердітиме. Той, хто прочитає цей абзац, прочитавши решту, вирішить, що він абсолютний лицемір. Гарольд гадав, що він — король анархії, і темний чоловік розгледів це й спокійно перетворив його на мішок із кістками, який тремтить і помирає поганою смертю при дорозі. Нога в нього роздулася, як камера в шині, і тяжко пахла, немов перестиглими бананами, і він сидів тут, а над його головою у висхідних потоках кружляли, спускалися грифи — і Гарольд намагався дати якесь раціональне пояснення цьому жахові. Він став жертвою підліткової пори, яка для нього затяглась, — усе просто. Отруївся власними небезпечним фантазіями.

Помираючи, Гарольд відчував, що йому додалося розуму і, мабуть, навіть гідності. Він не бажав принижувати себе дріб'язковими виправданнями, які, мов на милицях, пришкандибали на сторінку.

— Я міг би стати важливою людиною в Боулдері, — тихо мовив він, і ця проста, жахлива істина могла б довести його до сліз, коли б він не був такий виснажений і зневоднений. Він подивився спочатку на криві літери на сторінці, потім на кольт. Раптом йому захотілося, щоб усе скінчилось, і намагався вирішити, як найпростіше, найпевніше покласти край своєму життю. Тепер здавалося важливішим, ніж будь-коли раніше, написати й лишити свої слова тим, хто коли-небудь його знайде — чи за рік, чи за десять.

Він схопив ручку. Поміркував. Написав:

Я прошу пробачення за ті руйнівні речі, які вчинив, але не заперечую, що зробив їх із власної волі. Свої шкільні твори я завжди підписував ім'ям Гарольд Емері Лодер. Свої рукописи — вони були вбогі — так само. З Божою допомогою я колись написав це ім'я трифутковими літерами на даху сараю. Ці слова я хочу підписати іменем, яке отримав у Боулдері. Тоді я не міг його прийняти, а зараз вільно приймаю. Я хочу померти при здоровому глузді.

І майже в самому низу сторінки він додав підпис: *Яструб.*

Він поклав записник у торбу на сидлі «тріумфа». Закрив ручку ковпачком і причепив до кишені. Засунув у рот дуло кольта

й поглянув у синє небо. Гарольду пригадалася забава, яку любили хлопці в його дитинстві, забава, через яку його дражнили, бо він так і не зміг наважитися долучитись до неї. На задвірках містечка був гравійний кар'єр, і можна було стрибнути з його краю, із замиранням серця пролетіти до самого піщаного дна, кілька разів перекинутись, а потім вилізти й повторити це.

Так робили всі, крім Гарольда. Гарольд стояв на краю кар'єра і промовляв: «Раз... Два... Три!» — як і всі решта, але в нього цей талісман так і не спрацював. Його ноги не рушали з місця. Він не міг наважитися на стрибок. І решта іноді бігли за ним до самого дому, кричали, дражнилися, обзивали його Слабаком Гарольдом.

Він подумав: «Якщо я наважуся стрибнути один раз... лише один раз... то я вже тут не буду. Ну що ж — останній раз перекриє все».

Він подумав: «Раз... Два... ТРИ!»

Він натис на гачок.

Пістолет вистрілив.

Гарольд стрибнув.

РОЗДІЛ 65

На північ від Лас-Вегаса лежить Емігрантська долина, і тієї ночі в цьому дикому місці можна було помітити маленький вогник. Коло нього сидів Рендалл Флегт і похмуро смажив тушку маленького кролика. Він рівномірно обертав її на саморобному рожні, дивився, як м'ясо шипить і бризкає жиром у вогонь. Віяв легкий вітерець, несучи в пустелю апетитний запах, і прийшли вовки. Вони сиділи двома виступами вище від його багаття і вили на майже повний місяць та на запах смаженого м'яса. Час від часу він кидав на них погляд, і кілька вовків починали бійку, кусаючи, завдаючи ударів потужними задніми лапами, аж доки слабші тікали. Тоді решта починали вити знову — їхні морди дивилися на роздутий червонястий місяць.

Але тепер він уже втратив інтерес до вовків.

Він був у джинсах і поношених чоботях, у куртці з овечої шкіри з двома значками на нагрудних кишнях: смайл і «ЯК ТАМ ВАША СВИНИНКА?» Цієї ночі вітер судомно смикав його комір.

Йому не подобалося те, що відбувалося.

У вітрі були погані прикмети, лихі знамення, немов кажани, лопотіли на темному горищі покинутого сараю. Стара померла — і спочатку він подумав, що це добре. Попри все, він боявся старої.

Вона померла, він сказав Дейні Юргенс, що вона померла в комі... але чи це правда? Він уже не був особливо певен цього.

Чи говорила вона перед смертю? А коли говорила, то що сказала? Що вони задумали?

Він розвинув у собі своєрідне третє око. То було як уміння літати — він це мав і прийняв, але так і не розумів до кінця. Він міг його відсилати, бачити... майже завжди. Проте інколи око загадковим чином сліпло. Він зміг зазирнути в кімнату, де помирала стара, бачив їх навколо — пір'я в них ще було трохи обсмалене після маленького сюрпризу від Гарольда з Надін... але раптом видіння розтануло — і він знов опинився в пустелі, у власному спальнику, і бачив тільки Кассіопею в її зоряному кріслі-гойдалці. І голос усередині його промовив: «Вона померла. Вони чекали, доки вона заговорить, а вона так і не заговорила».

Проте він уже не довіряв цьому голосу.

Зі шпигунами справи виходили доволі неприємним чином.

Суддя — йому відстрілили голову.

Ця дівка, яка вирвалася від нього в останню секунду. І вона ж знала, прокляття! *Вона знала!*

Він раптом кинув лютий погляд на вовків — і півдужини їх кинулися битися, їхнє гортанне гарчання лунало в тиші, немов звук тканини, що рветься.

Він знав усі її секрети, окрім... третього. Хто ж цей третій? Він відслав своє Око знов і знов, а воно показувало йому лише загадкове, ідіотське обличчя місяця. ЖИТ-ТЯ, а це пишеться «місяць».

Хто ж той третій?

Як же ця дівка змогла втекти від нього? Вона його захопила абсолютно зненацька — у нього тільки клопоть блузки в руках лишився. Він знав про її ніж — це взагалі елементарно, — але не про цей раптовий стрибок на скло. І те, як холоднокрівно вона покінчила з життям, ні секунди не вагаючись. Кілька секунд — і все.

Його думки ганялися одна за одною, мов тхори в темряві.

Усе почало трохи сипатися. Флег'ові це не подобалося.

От, приміром, Лодер. Був Лодер.

Працював він *ідеально* — просто як заводна іграшка, з тих, у яких ключик стирчить. Іди сюди. Іди туди. Зроби це. Зроби те. Але динамітна бомба взяла тільки двох — і весь план, і всі *старання* зійшли на пси через ту чорнопику бабу, яка надумала повернутись. А потім... коли Гарольда позбулися... він мало не вбив Надін!

Від цієї думки Флегг і досі відчував шалений гнів і здивування. А ця дурна пизда так і стояла там з відкритим ротом, чекала, поки знову стрельне, наче й *хотіла*, щоб її вбили. І чим це все мало б скінчитися, коли б Надін померла?

Хто, коли не його син?

Кріль був готовий. Він зняв його з рожня і поклав на олов'яну тарілку.

— Ну що, морпіхи недороблені — жерти подано!

Від цього він широко зауспіхався. Чи служив він коли-небудь у морській піхоті? Певно, що так. Якщо точніше, то на Перріс-Айленді¹. Там був хлопчик, дефективний, звали його Бу Дінквей. Вони...

Що?

Флегг насупився над тарілкою. Чи то вони забили старого Бу палицями, обмотаними ганчір'ям? Чи задушили якось? Щось наче він пам'ятає про бензин. Але що?

У раптовому нападі гніву він мало не кинув щойно приготоване м'ясо у вогонь. *Ну мусить це він пам'ятати, хай йому грець!*

— Жуйте, свині, — прошепотів він, але цього разу спогад зринув лише на мить і розтанув.

Він втрачає себе. Колись він міг згадати і шістдесяті, і сімдесяті, і вісімдесяті, як людина, яка дивиться вниз на гвинтові сходи, що ведуть до якоїсь темної кімнати. Тепер він чітко пам'ятав лише події від часу супергрипу. Поза тим залишався тільки туман, який подекуди злегка здіймався, показуючи мимохідь якийсь загадковий спогад (того-таки Бу Дінквея, наприклад... якщо такий взагалі був) — а потім знов опускався.

Найдавніший спогад, якого він певний, — це те, як він ішов на південь трасою US 51, прямуючи до Маунтін-Сіті й дому Кіта Брей-дентона.

Як народився. Народився заново.

Він уже не був, правдиво кажучи, людиною, якщо колись нею і був. Він став немов цибулина, з якої облазить шар за шаром, тільки то немов людські атрибути з нього сходили: організоване мислення, пам'ять, може, навіть свобода волі... якщо вона колись у нього була.

Він почав їсти кролика.

Колись він був абсолютно певний того, що в разі, якщо все почне валитися, він устигне швидко зникнути. Але не тепер. То його місце,

¹ Центр прийому новобранців морської піхоти в штаті Південна Кароліна.

то його час, і його протистояння відбудеться тут. Немає значення, що він поки не здатний виявити третього шпигуна, немає значення, що Гарольд у самому кінці вийшов з-під контролю і здійснив колосально нахабну спробу вбити його суджену наречену, матір його сина.

Десь цей дивний Чувак-Сміттебак лазить пустелею, винюхує зброю, яка назавжди зітре з лиця землі це джерело тривог і небезпек — Вільну зону. Його Око не могло йти за Чуваком-Сміттебаком, і Флегґ вважав, що той по-своєму химерніший навіть за нього: шукач, який винюхує кордит, напалм і гелігніт із точністю смертоносного радара.

За місяць чи менше злетять літаки Національної гвардії з повним комплектом ракет «сорокопуд» під крилами. І коли він буде певен, що наречена зачала, вони втечуть на схід.

Він мрійливо дивився на баскетбольний м'яч місяця і всміхався.

Був ще інший варіант. Він думав, що Око все покаже йому у свій час. Може, він туди рушить сам — чи то в подобі ворони, чи вовка, чи як комаха, наприклад богомол, а може, як така дрібнота, що здатна пролізти і в приховану підземну вентиляцію серед колючої пустельної трави. Стрибатиме чи повзтиме темними переходами і врешті проскочить у вентиляцію чи ґратку кондиціонера.

Це місце було під землею. Одразу за кордоном у Каліфорнії.

Там стояли лабораторні стакани — ряди й ряди їх, на кожному акуратна наклейка з витисненням на ній написом: суперхолера, суперсибірка, нова й покращена версія бубонної чуми... І всім притаманна мінливість проти антигену, яка робила супергрип настільки смертельним. У тому місці подібних було безліч: асорті, як раніше казали в рекламі льодяників «Лайф Сейверз».

Додамо вам трохи у водичку, Вільна зона?

Чи хай гарненько в повітрі розсіюється вибухом?

Яку-небудь славному хворобу легіонерів на Різдво, чи вам би ліпше новий і покращений свинячий грип?

Ренді Флегґ, темний Санта, приїде на санчатах Національної гвардії та й повкидає в коминки?

Він чекатиме і дізнається, коли прийде слухний час.

Щось йому підкаже.

Усе буде добре. Швидко тікати цього разу не треба. Він на коні — і там лишатиметься.

Кріль скінчився. Наївшись гарячого, він знову відчув себе. Підвівся з олов'яною тарілкою в руці й жбурнув кістки в ніч. Вовки

кинулися до них із гарчанням та бійкою, і їхні очі блідо зблискували під місяцем.

Флеґґ стояв, спершись руками в стегна, і розкотисто сміявся до місяця.

— — —

Рано-вранці наступного дня Надін виїхала з містечка Глендейл і помчала своєю «веспою» вздовж траси I-15. Її розпущене біло-сніжне волосся маяло за нею, немов весільна фата.

Їй було шкода своєї «веспи», яка служила їй вірою і правдою, а нині вже майже помирала. Пробіг, пустельна спека, важкий переїзд через гори, недбалий догляд — усе давалося взнаки. Двигун надсадно хрипів. Стрілка на вказівнику кількості обертів почала тремтіти, замість того щоб чемно стояти на цифрі 5X1000. Це вже нічого не означало. Якщо «веспа» впаде до того, як вона прибуде на місце, то вона піде пішки. Зараз ніхто її не переслідує. Гарольд мертвий. А якщо вона піде пішки, то він дізнається і пришле когось їй назустріч.

Гарольд стріляв у неї! Гарольд намагався її *вбити!*

Думками вона весь час поверталася до цього, хоч як намагалася забути. Розум не відпускав цю подію, мов собака кістку. Так не мало бути. Флеґґ прийшов до неї вві сні в першу ніч після вибуху, коли Гарольд урешті дав дозвіл зупинитись і перепочити. Він сказав, що лишає Гарольда з нею, доки вони опиняться на Західних схилах, майже в Юті. Потім його буде усунуто швидко, випадково й безболісно. Мотоцикл послизнеться. І — за поруччя. Без шуму й пилу.

Але вийшло *не так уже* швидко й безболісно, і Гарольд ледве не *вбив* її. Куля просвітіла в дюймі від її щоки, а вона не могла поворухнутися. Надін завмерла від шоку, не розуміючи, як він міг таке зробити, як йому дали бодай *замахнутися* на таке.

Вона намагалася знайти розумне пояснення, кажучи собі, що це так Флеґґ хоче її полякати чи нагадати, кому вона належить. Але ж це безглуздо! Це взагалі хтозна-що! Навіть коли б у цій версії й був якийсь сенс, то все ж обізнаний, переконаний голос усередині Надін стверджував: стрілянина — це було щось, чого Флеґґ не передбачав.

Надін намагалася відштовхнути той голос, зачинити перед ним двері, як зачиняють двері перед незваним гостем із кровожерним поглядом. Але їй не вдавалося. Голос казав їй, що вона вижила, бо їй суто випадково пощастило. Що куля Гарольда могла б легко проїти в неї між очей, і так чи інак Рендалл Флеґґ тут ні до чого.

Вона казала голосові:

«Брешеш! Флеґт знає все, навіть де найменший горобчик упав...»¹

«Ні, то Бог, — безжально відповів голос. — А він — не Бог. Тебе врятувала сліпа удача, тож це означає: нічого не можна передбачити. Ти йому нічим не зобов'язана. Можеш розвернутися й поїхати назад, якщо хочеш».

«Жартуєш? Назад? Куди?»

Голосові не було чого особливо сказати з цього приводу — та й вона б здивувалася, коли б він щось сказав. Якщо темний чоловік стоїть на глиняних ногах, то цей факт вона виявила дещо запізно.

Вона пробувала зосередитися на красі прохолодного пустельного ранку, а на голос не зважати. Проте голос залишався — такий тихий і наполегливий, що вона майже не усвідомлювала, що чує його.

«Якщо він не знав, що Гарольд зможе позмагатися з ним і завдати тобі удару, то чого ще він не знає? І чи наступного разу тобі так само поталанить?»

Але ж, Боже милосердний, це вже запізно. Голос спізнився — на багато днів, тижнів, а може, й на роки. Ну чому голос чекав до того часу, коли говорити вже буде пізно?

І, немов на знак згоди, голос урешті замовк, і Надін залишилася в тому ранку сама. Вона їхала, не думаючи ні про що, дивилася просто на дорогу перед собою. Дорога вела до Лас-Вегаса. Дорога вела до *нього*.

«Веспа» остаточно заглухла ввечері. Щось усередині в мотоцикла пронизливо задеренчало — і двигун став глухнути. Вона відчула якийсь гарячий, ненормальний запах із корпусу двигуна — немовби палена гума. Швидкість зі стабільних сорока миль за годину, які вона тримала, стала швидкістю пішохода. Вона відвела мотоцикл на розділову смугу і спробувала завести кілька разів, розуміючи, що це не допоможе. Вона вбила свою «веспу». За нею на дорозі до її судженого лишилося багато вбитих. Вона відповідає за знищення всього Комітету Вільної зони і всіх, кого ті запросили на останнє вибухове засідання. І ще Гарольда. А також, між іншим, ненародженої дитини Френ Голдсміт.

Від цієї думки її знудило. Вона перехилилася через поруччя й виблювала свій легкий обід. Надін було жарко, вона почувалася дуже

¹ Пор. Матей 10:29: «Хіба не за шага продається пара горобців? А проте ні один із них не впаде на землю без волі Отця вашого».

хворою, їй здавалося, що вона марить, що вона — єдина жива істота в жахливому сні, який верзеться від сонячного удару. Була спека... така спека.

Вона озирнулася, витираючи рот. «Веспа», наче мертва тварина, лежала на боці. Надін кілька секунд дивилася на неї, а потім пішла. Вона вже проминула містечко Драй-Лейк. Отже, їй треба буде спати просто при дорозі цієї ночі, якщо ніхто її не підбере. Якщо пощастить, уранці вона дійде до Лас-Вегаса. І раптом вона відчула переконаність, що темний чоловік бажає, аби вона йшла пішки. Вона дійде до Лас-Вегаса голодна, спрагла та обпалена жаром пустилі — і рештки старого життя вийдуть із неї остаточно. Жінка, яка вчила маленьких діточок у приватній школі в Новій Англії, загине, мов Наполеон. Якщо пощастить, то оцей тихий голос, який її сварив і тривожив, буде тією частиною старої Надін, що загине останньою. Але врешті й цей голос зникне.

Вона йшла, денна спека посилювалася. Її обличчям котився піт. На обрії, в тому місці, де траса сходилася з небом кольору линялих джинсів, переливалося ртутне марево. Вона розстігнула блузку і зняла її, пішла далі в білому бавовняному ліфчику. «Обгорю — ну то й що? От чесно, люба моя, мені до одного місця».

До вечора її високі вилиці взялися страшним, трохи ліловим відтінком червоного. Вечірній холод прийшов раптово, і вона затремтіла й згадала, що все потрібне для табору залишилося на «веспі».

Вона з сумнівом роззирнулася, побачила тут і там машини; деякі з них зав'язли в піску по саму прикрасу на капоті. Надін подумала, що якщо вона сховається в котрійсь із цих могил, то їй стане погано — навіть гірше, ніж від цих сонячних опіків.

«Я марю», — подумала вона.

Проте це нічого не означало. Надін постановила, що краще йти-ме всю ніч, ніж сховається в такій машині. Коли б вона зараз знову була на Середньому Заході. Там можна було знайти сарайчик, повітку з сіном, поле конюшини. Чисте, м'яке місце. А тут була сама тільки дорога, пісок, пропечений пустельний ґрунт.

Вона відкинула з обличчя довге волосся — й апатично відчула, що була б рада померти.

Тепер сонце вже сіло за обрій, день завис точно між світлом і темрявою. Вітер, який налітав на неї, раптом став холодний, як смерть. Вона в раптовому переляку роззирнулася.

Було дуже холодно.

Пагорби стали темними монолітами. Піщані дюни — зловісними перекинутими колосами. Навіть колючі стовпи кактусів-сагваро нагадували кістляві пальці мерців, які звинувачують її, показують на неї з мілких могил.

Угорі поволі оберталосся космічне колесо неба.

Раптом їй пригадалися слова пісні Боба Ділана — холодні, невтішні: «Загнаний, мов крокодил... у полі кукурудзи...»

А за нею — інша пісня «Іглз», яка її несподівано злякала: «І я хочу спати з тобою в пустелі цю ніч... де мільйони зірок угорі...»

Раптово вона зрозуміла: він тут.

Зрозуміла ще до того, як він обізвався.

— Надін! — його тихий голос із темряви, яка дедалі густішає. Надзвичайно тихий — і остаточний жах огорнув її, силою подібний до відчуття повернення додому.

— Надін, Надін... як я люблю кохати Надін.

Вона озирнулась — і він був там, вона завжди розуміла, що колись це станеться, усе так просто. Він сидів на капоті старого седана «шевроле» (а щойно він там був? Вона не могла точно сказати, але їй видавалося, що ні), схрестивши ноги, злегка поклавши руки на коліна лиялих джинсів. Він дивився на неї і ніжно всміхався. Але в його очах не було ні краплі ніжності. Вони спростовували будь-яку думку, що цей чоловік здатний відчувати ніжність. Вона побачила чорну радість, яка нескінченно танцювала в тих очах, як ноги щойно повішеного — в люку під ешафотом.

— Здрастуй, — мовила вона. — Я тут.

— Так. Нарешті ти тут. Як обіцяно.

Його усмішка стала ширшою, і він простягнув їй руки. Вона взялася за них і відчула, яким жаром він пашить. Він випромінював його, немов цегляна грубка. Його гладенькі, позбавлені ліній руки пройшлися по її руках — і зімкнулися на них міцно, мов наручники.

— О Надін, — прошепотів він і нахилився поцілувати її. Вона ледь розвернула голову, дивлячись на холодний вогонь зірок, і поцілунок потрапив не так у губи, як під підборіддя. Його не обманути. Вона відчула на своїй шкірі насмішкуватий вигин його посмішки.

«Він викликає в мене огиду», — подумала вона.

Але ця огида була тільки лускатою шкіркою на чомусь гіршому — на зачерствілій, довго приховуваній хіті, давньому нариві, який нарешті луснув — і з нього вилася противна речовина, за давнєна перегоріла ніжність. Його руки, які ковзали її спиною, були гарячіші навіть за сонячний опік. Вона наблизилася до нього,

і раптом тонке сидло між її ніг здалося їй повнішим, пухкішим, ніжнішим, чутливішим. Шов на брюках почав терти обережно й непристойно — від цього їй хотілося потерти себе, звільнитися від цього пекучого відчуття раз і назавжди.

— Скажи мені одну річ, — мовила Надін.

— Що забажаєш.

— Ти казав: «Як обіцяно». Хто обіцяв мене тобі? Чому мене? І як мені тебе називати? Я навіть цього не знаю. Більшу частину життя я знала про тебе, але я не знаю, як тебе називати.

— Називай мене Річард. То моє справжнє ім'я. Називай мене так.

— Це твоє справжнє ім'я — Річард? — із сумнівом спитала вона, а він тихо розсміявся їй у шию, і по шкірі Надін побігли мурашки від огиди й хоті. — А хто обіцяв?

— Надін, — відказав він. — Я забув. Ходімо.

Він зіскочив із капота машини, не відпускаючи її рук, — і вона вже готова була вирвати їх і кинутися тікати... але чим це допоможе? Він помчить за нею, дожене, згвалтує.

— Місяць, — промовив він. — Повний. Я теж. — Він поклав її руку на гладеньку пахвину своїх лянних джинсів — і там було щось жажливе, щось пульсувало за зубчастим холодом «блискавки».

— Ні, — тихо сказала вона, намагаючись приборати руку, думаючи, як це все далеко від тієї іншої місячної ночі, як недосяжно далеко. То був немов інший кінець райдуги часу.

Він притис її руку до себе.

— Ходи в пустелю і будь моєю жінкою, — промовив він.

— Ні!

— Уже запізно казати «ні», дорогенька.

Вона пішла з ним. Там було постелено на землі, а поряд — чорні кістки багаття і вгорі — срібні кістки місяця.

Він поклав її там.

— Гаразд, — видихнув він. — Ну, гаразд...

Його пальці розстібнули пряжку на поясі, потім гудзик, потім «блискавку».

Вона побачила, що він має для неї, — і закричала.

Від цього крику темний чоловік посміхнувся в нічній пітьмі — широко, блискуче, непристойно, — і місяць дивився вниз на обох, роздутий, сирно-жовтий.

Надін кричала, кричала і намагалася відповзти геть, але він схопив її; вона щосили стискала ноги, але одна з тих рук із порожніми долонями ввійшла між них, і вони розступилися, як вода, —

і вона подумала: «Я буду дивитися вгору... На місяць... я нічого не відчуватиму, і все скінчиться... скінчиться... я нічого не відчую...»

І коли смертельний холод його ковзнув у неї, і рвався в неї і з неї, і бив, мов блискавка, вона опиралась, але це було марно. Він врізався в неї, як загарбник, як нищівна сила, і холодна кров линула її стегнами — і він опинився в ній, до самої матки, і місяць стояв у її очах, його холодний і срібний вогонь, і коли він кінчив — то було наче розплавлене залізо, розплавлений чавун, розплавлена мідь, і вона теж кінчила — і заволала від неймовірної насолоди, від жаху, від страху, кризь чавунні й мідні брами проходячи в край безумства, а за нею нісся, ніс її, як вітер несе осінній листок, рев його сміху; вона дивилася, як тане його лице, — і тепер воно стало кошлатою мордою демона, що схилилася над нею, демона з очима, що палають жовтим вогнем, ці очі були вікнами до пекла, страшнішого за будь-що уявлене, а проте вони були повні моторошних веселощів, ці очі стежили за кривими провулками похмурих нічних містечок; ці очі горіли, вони були блискучі і, врешті-решт, позбавлені розуму. Він почав знову... і знову... і знову. Здавалося, це не скінчиться ніколи. Холодний. Він був холодний, як смерть. І старий. Старший за людство, за землю. Знову і знову він наповнював її своїм нічним сіменем, криком, сміхом. Земля. Світло. Оргазм. Знову оргазм. Останній її зойк підхопить нічний вітер і занесе в найдальші з таємних кімнат ночі, туди, де без ліку зброї лежить і чекає на нового господаря. Кошлата голова демона, його роздвоєний язик. Його смертельний подих на її обличчя. Тепер Надін опинилася у краї безумства. Залізна брама замкнулася.

Місяць!..

— — —

Місяць уже майже зайшов.

Він зловив ще одного кролика, маленьку, тремтливу живу істоту, големи руками і скрутив йому шию. Розклав багаття на рештках старого — і тепер кролик смажився і навсібіч смугами розходився аромат. Вовків не було. Сьогодні вони трималися далі — і так було гоже й правильно, так їм і належало чинити. Адже це як-не-як шлюбна ніч, і ота затуманена й апатична істота, яка мляво сидить по той бік вогнища — це рум'яна молода.

Він узяв руку з її коліна і підняв. Коли відпустив — рука залишилася на тому місці: приблизно на рівні її губ. Він якусь мить роздивлявся це явище, а потім поклав її руку на місце. Там її пальці почали

ворушитися, звиватися, як змії перед смертю. Він наставив два пальці на її очі — вона не моргнула. Вона сиділа й дивилася в одну точку.

Він був не на жарт здивований.

Що ж він із нею зробив?

Він не міг згадати.

Та й не важливо. Вона вагітна. Якщо вона, крім того, впала в кататонію — то що з того? Вона — чудовий інкубатор. Вона виростить, виносить його сина, а потім, виконавши своє завдання, може хоч і померти. Адже вона по це сюди прийшла.

Кріль приготувався. Він розламав його надвоє. Її частину поділив на крихітні шматочки, як для малої дитини. Він згодував їй м'ясо по шматочку. Деякі випадали їй з рота на коліна напіврозжовані, але більшу частину вона з'їла. Якщо вона так і залишиться, потрібно буде, щоб хтось її доглядав — може, Дженні Енгстрьом.

— Було дуже гарно, люба, — тихо промовив він.

Надін порожніми очима дивилася на місяць. Флег' м'яко всміхнувся і з'їв свою весільну вечерю.

Після гарного сексу йому завжди хотілося їсти.

— — —

Він прокинувся в другій половині ночі і сів на постелі, наляканий, спантеличений... так інстинктивно, не розуміючи, боїться тварина — хижак, який відчуває, що хтось, можливо, полює на нього.

Чи це був сон? Видіння?..

Вони йдуть.

Переляканий, він намагався зрозуміти цю думку, розташувати її в певному контексті. Не вдавалося. Воно висіло в повітрі саме собою — як лихий знак.

Вони вже ближче.

Хто? Хто це ближче?

Нічний вітер шепотом пролетів повз, неначе приносячи якийсь запах. Хтось наближається, і...

Хтось іде звідси.

Поки він спав, хтось пройшов на схід повз його табір. Той самий невидимий третій? Він не знав. У небі стояв повний місяць. Чи той третій утік? Від цієї думки його охопила паніка.

Так, а хто ж іде сюди?

Він подивився на Надін. Вона спала, міцно згорнувшись у позу ембріона, якої його син прибере лише через кілька місяців.

Чи є в нього місяці?

І знову набігло відчуття паніки, відчуття того, що все починає розсипатися, кришитися. Він знову ліг, переконаний, що цієї ночі йому вже не спати. Але все ж заснув. І коли він наступного ранку заїхав у Вегас, то знову всміхався і майже забув нічну паніку. Надін слухняно сиділа поряд — велика лялька, в животі якої надійно сховане сім'я.

Він подався до «Гранд-готелю» і там дізнався, що сталося, поки він спав. Він побачив, як вони на нього дивляться: обережно, питально — і знову страх торкнувся його легкими, як у нічного метелика, крилами.

РОЗДІЛ 66

Приблизно тоді, коли Надін Кросс починала усвідомлювати певні істини, які, можливо, мали бути самоочевидними, Ллойд Генрейд сидів сам-один у барі «Левеня», не без махлювання розкладаючи пасьянс «Великий годинник». Він був страшенно лютий. В Індіан-Спрінгс того дня сталася пожежа — один мертвий, троє поранених, один з яких, скоріш за все, від важких теплових опіків помре. У Вегасі не було нікого, хто вмів лікувати такі опіки.

Карл Гок приніс цю новину. Він був надзвичайно розлючений, а то не такий чоловік, думкою якого можна легковажити. До епідемії він був пілотом «Озарк Ейрлайнз»¹, раніше — моряком і за бажання міг переламати Ллойда надвоє однією рукою, другою при цьому мішаючи собі дайкірі. За словами Карла, протягом своєї довгої і строкатої кар'єри він убив кількох людей, і Ллойд був схильний йому вірити. Не те що Ллойд фізично боявся Карла Гока; пілот був здоровенний і сильний, але страшився Ходака так само, як і всі на Заході, а в Ллойда на шиї висів талісман Флегґа. Але він був одним із нечисленних тутешніх літунів, а з огляду на це з ним слід було поводитися дипломатично. І, як не дивно, Ллойд був не останнім дипломатом. Свідчення цього були прості, але промовисті: він провів кілька тижнів з одним психом на прізвисько Бац Фрімен — і вижив. Також провів кілька місяців у товаристві Рендалла Флегґа, але досі дихав і зберігав здоровий глузд.

Карл прибув приблизно о другій 12 вересня з мотоциклетним шоломом під пахвою. На лівій щоці в нього був некрасивий опік, на одній руці — пухири. Була пожежа. Погана, але могло бути й гірше.

¹ «Ozark Airlines» — авіакомпанія, що існувала в 1950—1986 рр., після чого її купила «Trans World Airlines».

Вибухнула цистерна з паливом, і палаючий бензин розлився по всьому майданчику.

— Добре, — мовив Ллойд. — Я перекажу головному. Поранені в лазареті?

— Так. Фредді Кампанарі, певне, до заходу сонця не дотягне. Так що лишаються два пілоти — я й Енді. Скажи йому, і дещо ще скажи, коли він повернеться. Я хочу, щоб цей Мудак-Сміттебак *пішов* на хуй з Індіан-Спрінгс. Або він, або я!

Ллойд уважно подивився на Карла Гока.

— Правда?

— Та, блін, сказано ж.

— Ну от що я тобі скажу, Карле, — промовив Ллойд. — Цього я переказати не зможу. Якщо хочеш *йому* команди давати, то роби це вже сам.

У Карла раптом вигляд став спантеличений і трохи наляканий. На його грубому обличчі страх виглядав дуже химерно.

— Ага, розумію, про що ти. Я просто втомився дуже, заїбався, Ллойде. Обличчя болить пекельно. Не хотів тебе підставляти.

— Та все нормально, чуваче. На те я тут і є, — іноді Ллойд волів, щоб це було не так. У нього теж починала боліти голова.

Карл сказав:

— Але треба, щоб він пішов. Якщо треба, щоб це сказав я, скажу. У нього, звісно, є отакий чорний камінь. Він, мабуть, у високого чоловіка в улюбленцях. Але от послухай, — Карл сів і поклав свій шолом на стіл для бакара. — У цій пожежі винен Сміттебак. Христе-Боже, як ми взагалі на хуй кудись злетимо, якщо один із людей головного підпалює *пілотів*?

Кілька людей, які проходили вестибюлем «Гранд-готелю», кидали нервові погляди на стіл, де сиділи Ллойд із Карлом.

— На півтоню нижче, Карле.

— Гаразд. Але ти бачиш проблему, так?

— А ти наскільки певен, що це зробив Сміттебак?

— Слухай, — мовив Карл, нахилиючись вперед, — він був в автопарку, ага? Довго там був. Його там багато хто бачив, не тільки я.

— А я думав, він десь лазить. У пустелі. Ну, всяку всячину шукає.

— Так от він повернувся, ага? Отой піскохід, на якому він їздить, був повний чого тільки не... Бог знає, де він це бере, просто не уявляю. Він хлопців у перерві за кавою насмішив. Ти ж знаєш його: йому зброя — як дитині цукерка.

— Так...

— Останнє, що він нам показав, — це запалювальні міни. Смикаєш за кільце — і там такий маленький фосфорний вибух. Потім з тридцять-сорок хвилин нічого, залежно від розміру міни, так? Розумієш? А потім горить, як чорт. Вогонь маленький, але дуже сильний.

— Ага.

— Так отож, Бачок ото показує, аж слину пускає — ну а тут Фредді Кампанарі й каже: «Слухай, хто з вогнем грається, той у ліжку пісяється, Сміттебаче!». А Стів Тобін — ти ж його знаєш, приколіста кусок — той і каже: «Хлопці, ви сірники ховайте, Бачок повернувся!». А зі Сміттебаком тут щось зробилося. Подивився на нас усіх, щось пробурмотів під ніс. Я близько сидів, чув, він щось таке промимрив: «Годі питати мене про стару Семпл із чеком!». Тобі це про щось говорить?

Ллойд похитав головою. Ніякі факти про Чувака-Сміттебака нічого йому не казали.

— То він просто пішов. Узяв усе те, що нам показував, і пішов. Ну нам нікому це особливо приємно не було. Ми його почуттів ображати не хотіли. Більшості з наших Сміттебак насправді подобається. Чи подобався... Він же як дитина, розумієш?

Ллойд кивнув.

— А через годину ця чортова цистерна вибухає, як ракета. А поки ми прибираємо те, що порозбивалось, я випадково вгору глянув — бачу: Сміттебак у своїй машинерії піщаній коло барака сидить, у бінокль на нас дивиться.

— Це все? — полегшено спитав Ллойд.

— Не. Коли б то так, то я б до тебе й не ходив із цим, Ллоїде! Але я від того замислився, як так вийшло, що машина підірвалася. Таке якраз робиться запалювальною міною. У В'єтнамі конгівці ними підривали багато наших складів з боеприпасами — нашими ж, бляха, мінами. Чіпляють на вантажівку, на вихлопну трубу. Якщо машину ніхто не заводить — вибухає через свої півгодини. Якщо машину заведуть — то коли труба розігріється. Хоч так, хоч сьак, а — *бабах!* — і прощавай, машино. Тільки от одне не зовсім сходиться: у нас там завжди десяток чи більше машин з палимим в автопарку, і ми їх не в якомусь конкретному порядку використовуємо. То коли ми віднесли бідолаху Фредді в лазарет, то я і Джон Вейт пішли туди. Джон відповідає за автопарк — психував страшенно. Він там Сміттебака раніше бачив.

— Він певний, що то Чувак-Сміттебак?

— Із такими опіками по всій руці наче важко помилятися, не? Правда? Тоді про це ніхто нічого такого не подумав. Він там просто нипав, та й це його робота, так же ж?

— Так, певне, так і варто сказати.

— От ми з Джоном давай оглядати решту машин. І, йопересе-те, — на кожній міна. Він їх поначіпляв на вихлопні труби просто під самі цистерни з пальним. Першою вибухнула та машина, яку ми завели, бо в неї труба нагрілась, як я ото тобі казав, ага? І решта теж ось-ось мали шарахнути. Від двох-трьох уже й дим ішов. Деякі цистерни були порожні, але не менш як п'ять були з реактивним пальним. Ще десять хвилин — і вся база б на хрін пропала!

«Господи Ісусе, — печально подумав Ллойд. — Таки дійсно погано. Так погано, що далі майже нікуди...»

Карл показав йому обпечену руку.

— Оце я отримав, знімаючи оті гарячі штуки. Тепер тобі ясно, чого він має піти геть?

Ллойд, вагаючись, сказав:

— Може, хтось оті міни покрав у нього з кузова, поки він від-лити ходив чи що.

Карл терпляче промовив:

— Ні, було не так. Хтось його образив, коли він демонстрував свої цяцьки, — і він спробував усе спалити. Та чорт, і справді мало не спалив! Треба щось робити, Ллойде.

— Добре, Карле.

Решту дня він розпитував, чи не бачив хто Сміттебака, чи не знає, де він. Обережні погляди, заперечні відповіді. Чутка поширювалася. Може, то й на краще. Хто його побачить, швидко про це доповість, сподіваючись завоювати прихильність головного. Проте Ллойдові щось підказувало, що ніхто Сміттебака ближчим часом не побачить. Він дав їм трохи жару — а тоді покотив своїм усюди-ходом у пустелю.

Ллойд подивися на свій пасьянс на столі й постарався стримати бажання змести все одним махом на підлогу. Натомість підглянув, де лежить наступний туз, і продовжив усе розкладати. Яка різниця. Коли Флеггові він буде потрібний, той його хоч із-під землі дістане. Старий кент Бачок урешті закінчить на хресті — як той Гек Дроган. Не пощастило чувакові.

Але в глибині душі Ллойд не був такий уже впевнений у всьому.

Останнім часом багато що йшло не так, як йому подобалося. Ось, приміром, Дейна. Флегг знав про неї, але вона не розкололася. Якось

їй вдалося врятуватися самогубством — і він так нічого й не дізнався про третього шпигуна.

І це ще одне. Як же так: *Флегг* сам не знає про того третього шпигуна? Про старого пердуна дізнався, коли повернувся з пустелі, про Дейну знав і детально розповів, як із нею поводитись. Але це не спрацювало.

А тепер от Чувак-Сміттебак.

Сміттебак — людина не остання. Може, раніше він і сидів ззаду, але не зараз. У нього на шиї камінь чорного чоловіка — такий, як і в Ллойда. Після того як Флегг підсмажив мозок цьому язикатому юристові в Лос-Анджелесі, Ллойд бачив, як Флегг поклав руки на плечі Сміттебакові і тихо сказав йому, що всі його сни були віщі. А Сміттебак прошепотів:

— За тебе — життя.

Ллойд не знав, що ще могло бути між ними, але було цілком зрозуміло, що цей чоловік нишпорить пустелею з благословіння Флегга. А тепер Чувак-Сміттебак почав усе розносити.

Через що поставали доволі серйозні питання.

Ось тому Ллойд і сидів тут сам о дев'ятій вечора, махлюючи з пасьянсом і шкодуючи, що не напився.

— Містере Генрейде!

Що *ще*? Він підвів очі й побачив миловиду дівчину з вередливим личком. Обтислі білі шорти. Ліфчик, який не повністю прикривав ареоли сосків. Точно секс-бомба, тільки вигляд у неї нервовий, майже хворобливо бліда. Вона, не тямлячись, гризла нігті, уже сильно обкусані.

— Що?

— Мені... мені треба бачити містера Флегга, — сказала вона. Голосу їй не вистачило, останнє слово вона промовила пошепки.

— Що, правда? А я, по-твоєму, хто — його секретарка?

— Ну... мені казали... що треба до вас...

— Хто?

— Ну... Анджі Гіршфілд. Вона.

— Тебе як звати?

— А, я Джулі, — вона захихотіла якось рефлекторно. Страх з її лица не сховався, і Ллойд утомлено подумав: «Ну от, яке ще гівно у вентилятор потрапило?» Така дівка без дійсно серйозної причини не стала б шукати Флегга. — Джулі Ловрі.

— Ну от, Джулі Ловрі, Флегга зараз у Лас-Вегасі нема.

— А коли вернеться?

— Не знаю. То прийде, то піде, сирену не чіпляє. І мені він не доповідає. Якщо маєш що сказати, то кажи, а я йому перекажу.

Вона з сумнівом глянула на нього, і Ллойд повторив їй те, що сьогодні вже казав Карлові Гоку.

— На те я тут і є, Джулі.

— Добре, — а тоді квапливо: — Якщо це важливо, ви йому скажіть, що це я сказала вам, Джулі Ловрі.

— Гарзд.

— Не забудете?

— *Та Боже мій, ні!* Так що ж ти хочеш розказати?

Вона надула губки.

— Ну не треба так зло до мене.

Він зітхнув і поклав пачку карт, яку тримав у руках, на стіл.

— Ні, — промовив він, — не буду... Ну так що ж?

— Це опудало. Якщо він тут, то я гадаю, він — шпигун. Я просто подумала, що вам це треба знати, — її очі зло зблиснули. — Цей бовдур мені пістолетом погрожував!

— Який саме бовдур?

— Ну, там я бачила дебіла і вирішила, що й це опудало глухоніме має бути з ним, розумієте? Вони ж не наші, видно. То я вирішила, що вони з того боку прийшли.

— Он як.

— Ага.

— Ну я, їй-богу, абсолютно не розумію, про що ти говориш. День був довгий — і я втомився. Якщо ти будеш вести беглузді балачки, Джулі, то я спати піду.

Джулі сіла, схрестила ноги й розповіла Ллойдові про зустріч із Ніком Андросом і Томом Калленом у своєму рідному містечку Претт, штат Канзас. Про «Пепто-бісмол» («Я просто трохи розважалася з тим дурником, а той глухонімиий — на мене з пістолетом!»). Розповіла навіть, як обстріляла їх, коли вони виїжджали з міста.

— І що це доводить? — спитав Ллойд, коли вона закінчила. Слово «шпигун» його трохи пожвавило, але тепер він уже з нудьги засинав.

Джулі знову надула губки й закурила.

— *Кажу* вам. Цей дебіл — він зараз *тут*. От закластись готова, що він — шпигун.

— Том Каллен його звати, кажеш?

— Так.

Щось сплигло в його пам'яті. Каллен був великим білявим хлопакою, без кількох клепок точно, але вже точно не такий лихий, як ця трасова шльондра його змалювала. Ллойд спробував пригадати щось іще — і не пригадав. Люди й далі сходилися до Вегаса по шістдесят, а то й сто на день. Уже за всіма годі було встежити, а Флегґ казав, що приплив стане ще більшим і тільки потім почне меншати. Ллойд подумав, що можна сходити до Пола Берлсона, який записував усіх мешканців Вегаса, і дізнатися, що той Каллен за один.

— Ви його заарештуєте? — спитала Джулі.

Ллойд подивився на неї.

— Зараз тебе заарештую, якщо не відчепишся, — відказав він.

— От, їбать, *молодець!* — пронизливо крикнула Джулі Ловрі. Вона підскочила на ноги, люто подивилася на нього. У цих вузьких бавовняних шортах здавалося, що ноги в неї росли від самого підборіддя. — Отак роби вам *добро!*

— Я перевірю.

— Так, знаю я ці балачки.

Вона, тупаючи ногами, пішла геть, обурено гойдаючи дупцею.

Ллойд втомлено й трохи насмішкувато провів її очима, думаючи, скільки навіть зараз, після супергрипу, у світі таких тьолок, на яких і пробу ніде ставити. Закадрити таку легко — але потім стережися нігтів. Родички отих павучих, які в самця кров після сексу випивають. — тільки що ці ще цілуватися вміють. Минуло два місяці, а вона досі така зла на того глухонімого. Як там його звати, вона казала? Андрос?

Ллойд витяг із задньої кишені потертий чорний блокнот, послинив палець і знайшов чистий аркуш. То був його склерозник — і він був повний під зав'язку усіляких дрібних записок самому собі: починаючи від того, щоб поголитися перед зустріччю з Флегґом, аж до виділеного в рамочку меморандуму зробити інвентаризацію препаратів в аптеках до того, як люди почнуть уживати морфін і кодеїн. Скоро буде потрібна нова книжечка.

Простим, кривуватим школярським почерком він накидав: «Нік Андрос чи може Андротс — німий. У місті?» А нижче: «Том Каллен, перевірити у Пола». Він сховав записник назад у кишеню. У сорока милях на північний схід звідти темний чоловік вивершив свої довготривалі стосунки з Надін Кросс під блискучими зірками пустелі. Йому було б цікаво дізнатися, що друг Ніка Андроса в Лас-Вегасі.

Але він спав.

Ллойд сумно й похмуро подивився на свій пасьянс, забуваючи вже і про Джулі Ловрі, і про її злість, і про її маленьку міцну дупку. Він відшукав ще одного туза і зі смутком подумав знову про Чувака-Сміттебака і про те, що скаже (чи зробить) Флегг, коли Ллойд йому розповість.

— — —

Тим часом, коли Джулі Ловрі вийшла з бару «Левеня» з відчуттям, що їй насрали в душу за те, що вона не більше не менше як виконала свій громадянський обов'язок, Том Каллен стояв біля великого гарного вікна у своїй квартирі на іншому кінці міста і замріяно милувався повним місяцем.

Настав час іти.

Час повертатися.

Ця квартира була не така, як його будиночок у Боулдері. Вона була обставлена, проте не прикрашена. Він тут не почепив жодного постера на стіну, жодне опудало на дроті не підвісив. Це місце було просто тимчасовою станцією, і тепер настав час вирушати. Том радів. Тут йому зовсім не подобалося. Тут якось так пахло — сухо, гнило, але важко навіть точно описати як. Люди здебільшого були хороші, дехто йому й зовсім подобався, як і ті, хто в Боулдері, — наприклад, Анджі і її малюк Дінні. Ніхто не кепкував з його загальмованості. Йому дали роботу, з ним весело жартували, а в обідню пору він міг вимінювати в інших смачніші харчі з їхніх підобідків. То були хороші люди, мало чим відмінні від боулдерських, наскільки він міг судити, але...

Але від них якось так *пахло*.

Здавалося, що вони весь час на щось очікують, за чимось спостерігають. Іноді вони дивним чином замовкали, а їхні очі втрачали вираз — ніби їм усім водночас сниться той самий поганий сон. Вони робили всяке, не питаючи, навіщо, для чого це робиться. Здавалося, вони всі роблять щасливі обличчя, тільки їхні справжні лиця, що ховаються під тими щасливими, — то страшні морди. Колись він про таке страховисько кіно бачив: воно зветься вовкулака.

Над пустелею плив місяць — високий, примарний і вільний.

Він побачив Дейну з Вільної зони. Лише один раз — більше не бачив. Що з нею сталося? Вона теж прийшла на розвідку? Чи повернулася?

Том не знав. Але йому було страшно.

У зручному кріслі перед уже непотрібним кольоровим телевізором лежав маленький рюкзак. Він був повний вакуумних упаковок з нарізкою шинки, ковбасок «Слім Джим» і солоних крекерів. Том узяв його й вийшов.

Йти вночі, вдень спати.

Він вийшов у двір, не озираючись. Місяць був такий ясний, від Тома навіть падала тінь на потрісканий цемент, де раніше майбутні азартні гравці ставили машини з нетутешніми номерами.

Том поглянув на примарну монету, що пливла в небесах.

— ЖИТ-ТЯ, а це пишеться «місяць», — прошепотів він. — Боже, так. Том Каллен знає, що це означає.

Його велик стояв прихилений до рожевої потинькованої стіни будинку. Він зупинився, поправив рюкзак, тоді сів на велосипед і покотив міжштатною трасою. Об одинадцятій вечора він уже виїхав із Лас-Вегаса і крутив педалі на схід розділовою смугою траси I-15. Ніхто його не побачив. Ніхто не здійснював тривогу.

Його розум розслабився, жодні думки не думалися — так зазвичай бувало, коли він успішно подбав про найнеобхідніше. Том рівно їхав уперед, усвідомлюючи тільки легкий вітер, що приємно холодив спітніле обличчя. Час від часу від об'їжджав піщану дюну, яка вилізла з пустелі й поклала на шлях свою білу руку, схожу на руку скелета, а за містом довелося також уважно обминати затор, «дивуйтеся мені, могутні і хоробрі»¹, як іронічно висловився б із цього приводу Глен Бейтман.

О другій ночі він зупинився підкріпитися крекерами з ковбасками, попити «Кул-ейду» з великого термоса, причепленого ззаду до велосипеда. І поїхав далі. Місяць уже сідав. Лас-Вегас віддалявся з кожним обертом шин. Від цього йому було приємно.

Але о пів на п'яту ранку 13 вересня його накрыла холодна хвиля страху. Ще страшнішою вона була від несподіваності, від непоаяснюваності — на перший погляд. Том би заплакав на весь голос, але йому раптом відібрало мову — голосові зв'язки заклакли. М'язи ніг теж застигли — і він просто котився за інерцією у світлі зірок. Чорно-білий негатив пустелі розгортався перед його очима дедалі повільніше й повільніше.

Він був близько.

Чоловік без обличчя, демон, який нині ходив по землі.

Флегґ.

¹ Цитата з сонета «Озимандія» Персі Біші Шеллі (переклад Г. Кочура).

Високий чоловік — так вони його називали. Про себе Том звав його «чоловік, який посміхається». Тільки під владою його посмішки кров стигла в жилах і тіло холонуло, сіріло. Цей чоловік міг поглянути на kota — і кіт починав блювати власною шерстю. Якщо він ішов будівництвом, робітники влучали молотком собі по пальцях, клали черепицю не тим боком і, мов сновиди, ступали з карнизів, і...

...і, о Боже мій, він не спить!

Том не стримав тихого скімлення. Він відчув раптове безсоння. Побачив — чи то відчув — Око, яке розтулилося в передранкову темряву, страхітливе червоне Око, яке все ж лишалося дещо заспанним і неуважним. Воно оберталось в темряві. Дивилося. Виглядало його. Воно знало: Том Каллен тут — тільки не знало, де саме.

Його майже нечутливі ноги намацали педалі — і він помчав геть, дедалі швидше, схилившись над кермом, щоб зменшити опір вітру, розганявся майже до польоту. Якби йому на шляху трапилася розбита машина, він би вривався в неї на повному ході і, мабуть, убився б.

Потроху він відчув: ця темна, жарка сутність уже лишалася позаду. Але найбільшим дивом було те, що жахливе червоне Око подивилося в його бік, проминуло його, не помітивши («Може, тому, що над кермом оце схилився я», — не дуже до ладу міркував Том Каллен) ... а тоді знову заплющилося.

Темний чоловік знову заснув.

Що відчуває кролик, коли на нього темним хрестом падає тінь яструба... а потім проминає, не спинившись, не сповільнившись? Що відчуває миша, коли kota, який цілий день терпляче стеріг вихід з нірки, хазяїн бере і без церемоній викидає за двері? Що відчуває олень, коли тихо проходить повз могутнього мисливця, який хропе після двох пляшок пива, випитих за обідом? Може, вони всі нічого й не відчувають, а може — відчувають те саме, що Том Каллен, коли мчав крізь оту чорну й небезпечну сферу впливу — велике, електричне, вибухове полегшення, нове народження. А головне в тому було важко здобуте відчуття безпеки, і така удача сприймалася як знак з небес.

Том їхав до п'ятої ранку. Попереду небо ставало темно синім, із золотавим мереживом світанку. Зорі блякли.

Том ледве ворушив ногами. Проїхав трохи далі, потім помітив крутий укіс приблизно в сімдесяти ярдах¹ праворуч від траси. Він підкотив велосипед до нього і спустився в сухе русло. Керуючись

¹ ≈ 64 м.

інстинктивним бажанням, він нависмикував сухої трави, наламавав мескітових гілок і замаскував більшу частину велосипеда. Ярдах у десятьох¹ від велосипеда дві великі скелі прихилились одна до одної. Том заповз у тінь між них, накрив голову курткою і майже одразу заснув.

РОЗДІЛ 67

Ходак повернувся до Вегаса.

Прибув він приблизно о пів на десяту ранку. Ллойд побачив його тоді. Флегґ також побачив Ллойда, але не звернув на нього уваги. Він ішов вестибюлем «Гранд-готелю», ведучи жінку. Усі озиралися на нього, хоча практично кожен уникав дивитися на темного чоловіка. Її волосся було повністю білосніжне. Вона сильно обгоріла на сонці — настільки, що Ллойдугу пригадалися жертви пожежі в Індіан-Спрінгс. Біле волосся, обгоріла шкіра, абсолютно порожні очі. Вони дивилися на світ — і виражали щось з-поза меж спокою, навіть більше, ніж ідіотизм. Ллойд такі очі бачив один раз. У Лос-Анджелесі, коли темний чоловік покінчив з Еріком Стреллертоном — юристом, який збирався розповісти Флегґові, що і як робити.

Флегґ ні на кого не дивився. Він шкірився. Він підвів жінку до ліфта, завів у ліфт. Двері за ними зачинилися — і вони поїхали нагору.

Наступні шість годин Ллойд намагався все організувати, щоб бути готовим, коли Флегґ викличе його й накаже доповісти. Ллойдугу здавалося, що він контролює все, що треба. Тільки от треба підійти до Пола Бьорсона й розпитати про того Тома Каллена — раптом Джулі Ловрі дійсно випадково помітила щось суттєве. Ллойд не вважав це ймовірним, але з Флегґом краще перепильнувати, ніж недопильнувати. І то значно краще.

Він узяв телефонну слухавку і терпляче почекав. За кілька секунд клацнуло і почувся теннессійський акцент Ширлі Данбар.

- Оператор слухає.
- Привіт, Ширлі. Це Ллойд.
- Ллойд Генрейд! Як ся маєш?
- Та нічого так, Ширл. Спробуєш мене з'єднати з номером 6214?
- З Полом? Його вдома нема. Він в Індіан-Спрінгс. Але, певне, спробую його підловити на базі.
- Добре, спробуй.

¹ ≈ 9 м.

— Ану-ну. Слухай, Ллойд, коли зайдеш, тортика мого до кави покуштуєш? Я кожні два-три дні свіженький печу.

— Скоро, Ширлі, — скривившись, відказав Ллойд. Ширлі було сорок років, важила приблизно сто вісімдесят фунтів¹... і вона поклатала око на Ллойда. Через неї його постійно брали на глум, особливо Вітні й Ронні Сайкс. Проте вона була чудовою телефоністкою і творила в мережі Лас-Вегаса справжні дива. Зробити, щоб працювали телефони — хоча б найголовніші, — було важливим завданням, на другому місці після електроенергії, але більшість автоматичних перемикачів перегоріли — тож їм довелося повернутися ледь не до еквіваленту коробочок на мотузочках. Також у системі постійно траплялися збої. Ширлі працювала з тим, що було, дивовижно вміло і терпляче навчала решту трьох чи чотирьох операторів.

А також *справді* пекла гарні торти.

— Дуже скоро, — додав він і подумав, як би це було гарно, коли б до міцного, заокругленого в потрібних місцях тіла Джулі Ловрі додати вміння Ширлі Данбар і її лагідну, незлостиву вдачу.

Її, здається, це задовольнило. На лінії запищало, загуло, разок гулко верескнуло — Ллойдові довелося з гримасою прибрати слухавку далі від вуха. Тоді телефон задзвонив: кілька разів хрипко загарчав.

— Бейлі, база, — промовив голос, від відстані якийсь металевий.

— Це Ллойд, — крикнув він у слухавку. — Пола дай!

— Що поладнати, Ллойде? — спитала Бейлі.

— *Пола! Пола Берлсона!*

— А, його! Так, він тут якраз сидить, кока-колу п'є.

Запала тиша — Ллойд уже подумав, що зв'язок обірвався — і тут слухавку взяв Пол.

— Тут доведеться кричати, Поле. Зв'язок галіміий, — Ллойд не був певен, що Полові Берлсону стане голосу кричати. То був маленький, худенький чоловічок у товстих окулярах, дехто прозивав його містером Крутим, бо той уперто носив костюм-трійку навіть у найтяжчій сухій спеці Вегаса. Але Пол чудово виконував роль інформатора, і Флеґґ колись, охоплений бажанням мислити глобально, казав Ллойдові, що вже у 1991 році Берлсон стане головою таємної поліції. «І та-а-а-ак гарно справлятиметься», — додав Флеґґ, посміхаючись широко й ніжно.

Пол усе-таки зміг говорити трохи голосніше.

— Є в тебе твій список з собою? — спитав Ллойд.

¹ ≈ 80 кг.

— Так, ми зі Стеном Бейлі саме міркуємо над програмою ротації робочої сили.

— Глянь, будь ласка, є там такий собі Том Каллен?

— Секундочку, — «секундочка» розтяглася на дві чи три хвилини, і Ллойд уже знову замислився, чи не обірвався зв'язок. І тут Пол сказав:

— Так, Том Каллен... ти тут, Ллойде?

— Так, тут.

— Точно не скажеш, із таким станом телефонів. Йому приблизно двадцять два — двадцять п'ять років. Він точно не знає. Легка розумова відсталість. Має деякі робочі навички. Ми його взяли в команду прибиральників.

— Давно він у Вегасі?

— Тижнів зо три.

— З Колорадо?

— Так, але в нас із дюжину людей звідти, які там побули, і їм не сподобалось. А його звідти вигнали. Він займався сексом із нормальною жінкою, і вони, мабуть, боялися за свій генофонд, — засміявся Пол.

— Адресу маєш?

Пол дав йому адресу, Ллойд записав.

— Це все, Ллойде?

— І ще ім'я, якщо маєш час.

Пол засміявся нервовим смішком маленького чоловічка.

— Звичайно, в мене саме перерва.

— Ім'я таке: Нік Андрос.

Пол одразу промовив:

— Цей у мене в червоному списку.

— О! — Ллойд намагався швидко зметикувати, але до швидкості світла йому було далеко. Він увявлення не мав, що таке цей «червоний список» у Пола. — А хто тобі його ім'я сказав?

Пол роздратовано відказав:

— А хто, по-твоєму? Той, хто й решту імен із червоного списку дав!

— А. Добре, — він попросився й поклав слухавку. За поганого зв'язку світську розмову вести було неможливо, та й Ллойд отримав забагато для роздумів, щоб бажати поговорити просто так.

Червоний список.

Імена, які Флетч дав Полові і більше нікому, вочевидь, — хоча Пол вважав, що Ллойд усе про нього знає. Червоний список, що б це означало? Червоний означає «стій».

Червоний означає небезпеку.

Ллойд знову взяв слухавку.

— Оператор слухає.

— Це знову Ллойд, Ширл.

— Ну, Ллоїде, ти як...

— Ширлі, я зараз балачки вести не можу. Я тут вийшов на щось, можливо, серйозне.

— Добре, Ллоїде, — голос Ширлі втратив усі кокетливі нотки і моментально став повністю діловим.

— Хто у нас досяжний на телефоні в службі безпеки?

— Баррі Дорган.

— Знайди мені його. І я тобі не телефонував.

— Так, Ллоїде. — тепер у її голосі з'явився страх. Ллоїдові також було страшно, але також і цікаво.

За мить на зв'язку вже був Дорган. То був хороший чоловік, що дуже тішило Ллойда. Поліція притягувала забагато людей на зразок Баца Фрімена.

— Я хочу, щоб ви декого мені привели, — сказав Ллойд. — Живим. Живим, навіть якщо це означатиме втрати серед ваших. Його звати Том Каллен, і, напевне, ви зможете його знайти вдома. Приводьте в «Гранд-готель».

Він назвав Баррі адресу Тома і попросив її повторити.

— Наскільки це важливо, Ллоїде?

— Дуже важливо. Ви це зробите як слід, і дехто поважніший за мене буде вам дуже вдячний.

— Добре, — Баррі поклав слухавку, Ллойд також — і він гадав, що Баррі зрозумів і протилежне: *«Проїбете — дехто на вас дуже розсердиться!»*

Баррі віддзвонився за годину і сказав, що доволі впевнений: Том Каллен утік.

— Але ж він відсталий, — продовжив Баррі, — і машину не водить. Навіть скутер. Якщо він пішов пішки на схід, то далі Драй-Лейку зайти не міг. Ми зможемо зловити його, Ллоїде, я точно знаю. Дайте нам зелене світло, — Баррі трохи заговорювався. Він був одним із чотирьох чи п'ятьох людей у Веґасі, які знали про шпигунів, і він прочитав думки Ллойда.

— Дай-но подумаю, — сказав Ллойд і повісив слухавку до того, як Баррі зміг щось сказати. Він навчився міркувати краще, ніж міг навіть уявити собі до епідемії, але ця ситуація здалася йому за складною. Чому йому про це не казали?

Уперше після зустрічі з Флеггом у Фініксі Ллойд тривожно відчув, що його позиція може виявитися ненадійною. Таємниці слід берегти. Вони, мабуть, ще можуть спіймати Каллена; і Карл Гок, і Білл Джеймісон могли б помчати навздогін на армійських чоперах, що стояли в ангарах у Спрінгсі, і якщо треба, то вони могли б перекрити всі шляхи, що йдуть на схід через Неваду. Та й це не який-небудь там Джек-Різник чи Доктор Восьминіг¹ — це просто дурник у бігах. Але Боже мій! Якби він знав про того Андроса, що то за один, коли до нього прийшла Джулі Ловрі, то Каллена ж можна було взяти ще в його квартирці в північному Веґасі.

Десь усередині в нього прочинилися двері — і дмухнуло холодним страхом. Флегґ тут облажався. І Флегґ може висловити недовіру Ллойдові Генрейду. А це вже серйозне лайно.

А проте йому слід буде про це сказати. Він, Ллойд, сам не візьме на себе рішення почати облаву. Після історії з Суддею — ні в якому разі. Він зібрався зробити дзвінок по внутрішньому телефону і побачив, як від телефонів саме йде Вітні Горґан.

— Це він, Ллойде, — сказав він. — Хоче тебе бачити.

— Гарзд, — сказав Ллойд, дивуючись, наскільки це спокійно прозвучало: страх усередині його вже був велетенський. А понад усе — йому важливо пам'ятати, що, коли б не Флегґ, він би вже давно помер від голоду в камері у Фініксі. Нема чого себе обманювати: він належить темному чоловікові з усіма тельбухами.

«Але я не зможу зробити свою справу, якщо він закриє цю інформацію», — подумав він, ідучи до ліфтів. Він натис кнопку пентхаузу, і кабіна швидко рушила. Знову його мучило оте неприємне відчуття: Флегґ не знав. Третій шпигун пробув тут скільки хотів, а Флегґ не знав.

— — —

— Заходь, Ллойде, — лінива усмішка на обличчі Флегґа над прозаїчним купальним халатом у синю клітинку.

Ллойд увійшов. Кондиціонер працював на повну потужність — і він немов ступив на територію Ґренландії. А проте коли Ллойд пройшов повз темного чоловіка, він відчув, як від цього тіла йде жар. Відчуття було як від перебування в кімнаті, де працює мала, але потужна грубка.

У кутку в білому розкладному кріслі сиділа жінка, яка зранку прибула з Флегґом. Її волосся було акуратно підколоте, одягнена

¹ Злий геній, персонаж коміксів про Людину-Павука.

вона була в просту коротку сукню без рукавів. Її лице було порожнє, без жодного виразу, і від погляду на неї Ллойда кинуло в крижаний холод. Підлітками він із приятелями вкрали на будівництві динаміт, підпалили й закинули в озеро Гаррісон, де той вибухнув. У дохлої риби, яка поспливала після того на поверхню, у затуманених очах стояла така сама порожнеча і байдужість до всього.

— Хочу познайомити тебе з Надін Кросс, — тихо сказав йому Флегґ із-за спини, від чого Ллойд злякано підскочив. — Моєю дружиною.

Ллойд вражено глянув на Флегґа і побачив лише насмішкуватий вишкір, танцюючі очі.

— Моя любя, це Ллойд Генрейд, моя права рука. Ми з Ллойдом зустрілись у Фініксі, де Ллойда було ув'язнено, внаслідок чого він ледь не зібрався обідати іншим в'язнем. Власне, закуску Ллойд, можливо, вже скуштував. Правильно, Ллоїде?

Ллойд мовчки почервонів і нічого не сказав, хоча жінка все одно була або ненормальна, або накачана чимось по саме нікуди.

— Дай Ллойдові руку, любя, — мовив темний чоловік.

Наче робот, Надін простягла руку. Її очі й далі байдуже дивилися в якусь точку над плечем Ллойда.

«Боже, який кошмар», — подумав Ллойд. Попри холод від кондиціонера, його тіло вкрив легкий піт.

— Дуж'приємно, — сказав він і потис м'яке тепле м'ясо її руки.

Після того Ллойд довелось подолати потужне бажання витерти руку об штани. Рука Надін так і продовжила обм'якло висіти в повітрі.

— Можеш покласти руку, кохана, — сказав Флегґ. Надін знову поклала руку на коліна, і там рука почала звиватися й викривуватися. Ллойд із чимось на зразок жаху зрозумів, що вона мастурбує.

— Моя дружина неповносправна, — гигикнувши, сказав Флегґ. — І вона, як то кажуть, при надії. Привітай мене, Ллоїде. Я буду там, — і знову це гигикання; неначе щури тихими швидкими лапами пробігли за старою стіною.

— Вітаю, — промовив Ллойд синіми, немов не своїми губами.

— Ми можемо обговорювати при Надін наші секретики, правда, любя моя? Вона мовчатиме, як могила, хе-хе. Що в Індіан-Спрінгс?

Ллойд зморгнув і спробував перемкнути передачу в голові, почувуючись голим і беззахисним.

— Добре, — нарешті спромігся вимовити Ллойд.

— Добре, кажеш? — темний чоловік нахилився до нього, і на мить Ллойдові здалося, що той зараз відкріє рота і відкусить йому

голову, як цукерку. Він відсахнувся. — Я б не назвав це точним аналізом ситуації, Ллойде.

— Є деякі інші речі...

— Коли я захочу поговорити про інші речі, то я і спитаю про інші речі, — Флегґ підвищив голос, який уже неприємно наближався до крику. Ллойд ніколи ще не бачив таких радикальних змін настрою, і це його надзвичайно злякало. — Просто зараз я хочу почути доповідь про стан справ в Індіан-Спрінгс — і краще б ти, Ллойде, мені доповів: для тебе ж краще!

— Добре, — пробелькотів Ллойд. — Гаразд.

Він витяг із кишені блокнот — і наступні півгодини вони говорили про Індіан-Спрінгс, про літаки Національної гвардії та ракети «сорокопуд». Флегґ знову почав добрішати, хоча з ним важко було вгадати — і взагалі, маючи справу з Ходаком, не можна уявити нічого гіршого, як сприймати щось як належне.

— Як ти гадаєш, вони можуть полетіти до Боулдера за два тижні? — спитав він. — Наприклад... орієнтовно першого жовтня?

— Карл може, напевне, — з сумнівом промовив Ллойд. — Щодо решти двох не знаю.

— Я хочу, щоб вони були готові, — пробурмотів Флегґ. Він підвівся з місця і став ходити кімнатою. — Хочу, щоб ці люди ховалися по своїх норах до весни. Хочу вдарити по них уночі, коли вони спатимуть. Пройтися містом з кінця в кінець. Хочу, щоб там було, як у Гамбургу чи Дрездені у Другу світову.

Він подивився на Ллойда — і його обличчя було бліде, як пергамент, а темні очі горіли на ньому власним шаленим вогнем. Його посмішка була схожа на ятаган.

— Навчимо їх засилати шпигунів. Навесні вони вже мешкатимуть у печерах. А потім ми туди підемо і влаштуємо кабаняче полювання. Навчимо їх засилати шпигунів.

Ллойд нарешті отямився.

— Третій шпигун...

— Ми знайдемо його, Ллойде. Не хвилюйся. Зловимо це падло.

Його посмішка повернулася, темна й чарівна. Проте Ллойд устиг помітити мить розгубленості й страху перед тим, як вона з'явилась. А вже страху він на обличчі Флегґа побачити ніяк не очікував.

— Здається, ми знаємо, хто він, — тихо сказав Ллойд.

Флегґ у той момент крутив у руках нефритову статуетку, роздивлявся її. Тепер його рука завмерла. Він застиг на місці, й особлива зосередженість поволі з'явилася на його обличчі. Уперше

Кросс подивилася в інший бік: спочатку ковзнула очима в бік Флегґа, а потім швидко відвела погляд. У пентхаусі немов стало задушливо.

— Що? Що ти сказав?

— Третій шпигун...

— Ні, — з раптовою рішучістю сказав Флегґ. — Ні. Ти кидаєшся на тїнь, Ллойде.

— Якщо я правильно зрозумів, він друг такого собі Ніка Андроса.

Статуетка випала з рук Флегґа і розбилася. За мить Ллойда було піднято за барки зі стільця. Флегґ так швидко перескочив через усю кімнату, що Ллойд навіть не встиг це помітити. І обличчя Флегґа опинилося просто впритул до нього — Ллойда палив отой страшний жар, а чорні тхорячі очі Флегґа були лише на дюйм від його власних.

Флегґ кричав:

— *А ти тут сидів і розводився про Індіан-Спрінгс? Чого я тебе у вікно не викинув!*

Щось — чи то те, що темний чоловік виявився в чомусь вразливим, чи просто розуміння того, що Флегґ не може його вбити, не дізнавшись усього, — дозволило Ллойдові висловитися на свій захист.

— Я намагався сказати! — кричав він. — Ви мені не дали! І ви мені не показували червоний список, який він там не є! Коли б я про це знав, ми б того засранця взяли ще вчора ввечері!

Тепер Ллойд полетів через усю кімнату й налетів на далеку стіну. Зірки вибухнули в його голові — і він, оглушений, осів на підлогу. Похитав головою, щоб у ній прояснилось. У вухах пронизливо гуло.

Флегґ, здавалося, збожеволів. Він нервово кидався кімнатою, не тямлячи себе від гніву. Надін принишкла, втислась у своє крісло. Флегґ потягся до полиці з дрібними сувенірами, населеної цілим зоопарком нефритових тварин молочно-зеленого кольору. Якусь мить він дивився на них майже здивовано, а потім змахнув усі на підлогу. Вони розлетілися, наче маленькі гранати. Більші шматки він копав босою ногою, і вони летіли кімнатою. Темне волосся впало йому на лоб. Він мотнув головою, відкидаючи його, і розвернувся до Ллойда. На його обличчі був гротескний вираз співчуття й жалю — і обидва почуття справжні, як тридоларова купюра, подумав Ллойд. Він підійшов до Ллойда, і той помітив, що Флегґ наступив на кілька гострих уламків нефриту без жодних ознак болю... і крові.

— Пробач, — мовив він. — Випиймо.

Він простягнув Ллойду руку й допоміг йому підвестися. «Як дитина, з якою сталась істерика», — подумав Ллойд.

— Тобі бурбон без льоду, так?

— Чудово.

Флегґ пішов до бару й налив по велетенській склянці. Ллойд випив половину своєї одним махом. Склянка трохи задеренчала, коли він поставив її на столик. Але йому стало трохи краще.

Флегґ сказав:

— Червоний список — то така штука: я не очікував, що він тобі навіщось здасться. Там було вісім імен — зараз п'ять. То їхній уряд плюс стара. Андрос був серед них. Але зараз він мертвий. Так, Андрос мертвий, не маю сумнівів.

Він подивився на Ллойда, зловісно примружившись.

Ллойд розповів усе, час від часу зазираючи в блокнот. Насправді це не було йому потрібно, але так було краще, щоб час від часу уникати цього димуючого погляду. Він почав із Джулі Ловрі й закінчив Баррі Дорґаном.

— Ти кажеш, він розумово відсталий, — міркував уголос Флегґ.

— Так.

Обличчям Флегґа розлилася радість, він закивав.

— Так, — промовив він, але не до Ллойда. — Так, ось чому мені не було видно...

Він замовк і пішов до телефона. За кілька секунд уже говорив із Баррі.

— Вертольоти. В один саджай Карла, у другий — Біллі Джеймісона. Постійний радіоконтакт. Вишли шістдесят, ні, сто людей. Перекрий кожну дорогу зі східної та південної Невади. Подбай, щоб у них був опис цього Каллена. І щогодини доповідати мені.

Він поклав слухавку й радісно потер руки.

— Ми його візьмемо. Шкода тільки, що не можна буде його голову відправити назад його корешеві Андросу. Але Андрос мертвий. Правда, Надін?

Надін і далі дивилася в одну точку.

— Вертольоти сьогодні ввечері не дуже допоможуть, — сказав Ллойд. — За три години стемніє.

— Не метушися, старий, — весело сказав темний чоловік Ллойдові. — Завтра буде досить часу для вертольотів. Він далеко не зайшов. Ні, він зовсім недалеко.

Ллойд нервово гнув у руках блокнот на спіралі, бажаючи бути не тут, а деінде. Флегґ зараз був у доброму гуморі, але Ллойд не вважав, що його настрої збережуться після новини про Сміттебака.

— У мене ще одне, — неохоче мовив він. — Про Чувака-Сміттебака.

Ллойд замислився, чи не викличе це ще одну істерику з биттям статуеток.

— Старий наш Бачок. Чи він зараз в одній зі своїх експедицій?

— Я не знаю, де він. Він тут одну штуку відсмалив в Індіан-Спрінгс, а потім поїхав.

Він розповів історію так, як почув її від Карла.

Флегґ потемнів на лиці, коли дізнався про те, що Фредді Кампанарі смертельно поранений, але коли Ллойд закінчив, його обличчя знову стало спокійним. Флегґ не став кидатись у гнів, а просто роздратовано махнув рукою.

— Гаразд. Коли повернеться, я хочу, щоб його вбили. Але швидко й милосердно. Не хочу, щоб він страждав. Я сподівався, що він... довше прослужить. Мабуть, ти цього не зрозумієш, Ллоїде, але я відчув у цьому хлопцеві... рідну душу. Я гадав, що він мені стане в пригоді — і я його використовував, але ніколи не був певний. Навіть найкращого скульптора ніж може не послухатися — якщо це поганий ніж. Правда, Ллоїде?

Ллойд, який нічого не знав про скульпторів і ножі (він гадав, що вони використовують кувалду й зубило), кивнув.

— Звичайно.

— І він зіслужив нам чудову службу, давши ракети. Це ж він, правда?

— Атож.

— Він прийде. Скажи Баррі, що Сміттебака треба... звільнити від страждань. Якщо можна, безболісно. Просто зараз мене значно більше цікавить той розумово відсталий на схід від нас. Я б міг його й відпустити, але принцип є принцип. Можливо, до темряви вже все зробиться. Правда, моя любя?

Тепер він сидів навпочіпки біля крісла Надін. Торкнувся її щоки — і вона відсахнулася, наче її торкнулися розжареною кочергою. Флегґ вишкірився й торкнувся її знов. Цього разу вона здригнулась, але не відсторонилась.

— Місяць, — у захваті промовив Флегґ. Він підскочив на ноги. — Якщо його до темряви не знайдуть із вертольотами, у нас сьогодні є місяць. Та й я не сумніваюся, що він зараз при світлі котить просто серединою траси I-15. Сподівається, що Бог тієї старої подбає про нього. Але ж вона померла, так, моя мила?

Флегґ весело розсміявся, мов дитина.

— Та й Бог її теж, гадаю. Усе буде як слід, а Ренді Флегґ стане татусем. Він знову торкнувся її щоки. Вона застогнала, як поранений звір.

Ллойд обливав пересохлі губи.

— Ну то я піду, якщо можна.

— Добре, Ллоїде, добре, — темний чоловік не дивився навколо: він захоплено споглядав обличчя Надін. — Усе йде чудово. Просто чудово.

Ллойд вискочив якомога швидше, майже вибіг. У ліфті його так накрило, що він мусив натиснути «стоп», щоб перекчекати істерику. Він плакав і сміявся майже п'ять хвилин. Коли ця буря минула, йому трохи полегшало.

«Він не розвалюється на шматки, — сказав він собі. — Є кілька проблем, але він усе контролює. Гру, мабуть, буде скінчено до першого жовтня, а до п'ятнадцятого — так точно. Усе піде як слід, саме так, як він каже. Ну, мало не вбив мене — то й нехай... Хай навіть у нього ще химерніший вигляд, ніж завжди...»

— — —

Ллойд прийняв дзвінок від Стена Бейлі з Індіан-Спрінгс через п'ятнадцять хвилин. Стен ледь не бився в істериці від люті на Сміттебака й страху перед темним чоловіком.

Карл Гок і Білл Джеймсон відлетіли зі Спрінгс о 18:02 на розшуки на схід від Вегаса. Один із пілотів-учнів, Кліфф Бенсон, полетів із Карлом як спостерігач.

О 18:12 обидва гелікоптери вибухнули в повітрі. Незважаючи на шок, Стен відправив п'ятьох людей в ангар номер 9, де стояли два інші легенькі вертольотики й три великі «г'юї». На всіх п'яти виявилася вибухівка, і запалювальні міни були приєднані до простих кухонних таймерів. Міни були не зовсім такі самі, як ті, що Сміттебак почіпляв до машин із пальним, але дуже подібні. Сумніватися не випадало.

— То був Чувак-Сміттебак, — закінчив Стен. — Він сказився. Богові одному відомо, куди він ще вибухівки начіпляв.

— Перевірте все, — сказав Ллойд. Серце в нього від страху калатало швидко і дрібно. У його тілі закипав адреналін, а очі немов готові були вискочити з орбіт. — *Геть усе* перевірте! Хай усі до єдиного обшукають кожен куток цієї йобаної бази. Чуєш, Стене?

— Та чого вже возитися?

— Як «чого возитися»?! — заволав Ллойд. — Тобі, довбойобові, картинку намалювати, що скаже головний, якщо вся база...

— Усі пілоти загинули, — тихо промовив Стен. — Ти що, не розумієш, Ллоїде? Навіть Кліфф — та й він не заїбись як гарно вмів.

У нас є шестеро людей, яких і близько самих у політ випускати рано, — і жодного вчителя. Нащо нам тепер літаки, Ллоїде?!

І він кинув слухавку, залишивши ошелешеного Ллойда, який нарешті осягнув, що сталося.

— — —

Том Каллен прокинувся невдовзі після пів на десяту вечора. Тіло в нього затерпло, хотілося пити. Він попив із фляжки, виповз із-під похилих скель і поглянув у темне небо. Над головою плив місяць, таємничий і безмежно спокійний. Настав час рушати далі. Тільки треба обережно, Боже мій, так.

Бо тепер за ним погоня.

Йому снився сон. Із ним розмовляв Нік — і це було дивно, бо Нік не вмів говорити. Він був ЖИТ-ТЯ, а це пишеться «глухонімий». Він усе мав писати, а Том майже не вмів читати. Але сон — штука чудна, уві сні що завгодно буває, і от у Томовому Нік розмовляв.

Нік сказав:

— Вони зараз усе про тебе знають, Томе, але ти тут не винен. Ти все правильно зробив. Просто не пощастило. Так що тепер треба йти обережно. Ти маєш зійти з дороги, Томе, але йти далі на схід.

Том розумів про схід, але не розумів, як не заблукати в пустелі. Він же може почати ходити великими колами.

— Ти все будеш знати, — сказав Нік. — Передусім ти маєш шукати Перст Божий...

Тепер Том почепив фляжку назад на пояс і поправив рюкзак. Він пішов назад до шосе й лишив велосипед на старому місці. Піднявся на насип і поглянув в обидва боки. Він швидко пройшовся середньою смугою і, ще раз обережно роззирнувшись, перебіг ту смугу I-15, яка була спрямована на захід.

Вони зараз усе про тебе знають, Томе.

Він зачепився ногою за трос огорожі і скотився з насипу майже до самого низу. Він трохи так полежав, як упав, серце його калатало. Чути було тільки легкий вітер, який завивав понад розтрісканим ґрунтом пустелі.

Він підвівся і став вдивлятися в обрії. Зір у Тома був гострий, а пустельне повітря — чисте і прозоре. Невдовзі він побачив його на тлі неба — наче знак оклику. Перст Божий. І коли він дивися на схід, кам'яний моноліт був приблизно в шістдесяти градусах ліворуч. Він подумав, що за годину чи дві міг би дійти до того каменя. Але повітря було прозоре і збільшувало все, як лінза, — і було

здатне обманути й більш досвідчених мандрівників, ніж Том Каллен: він почав хвилюватися, що камінь весь час, здається, залишався на тій самій відстані від нього. Минула північ, минула друга година ночі. Великий зоряний циферблат неба обертався. Том почав питати себе, чи не є ота скеля, подібна до пальця, що вказує шлях, міражем. Він потер очі, але скеля не зникла. За його спиною шосе занурилося в темряву.

Коли він знову поглянув на Палець, він трохи наблизився, і о четвертій ранку, коли внутрішній голос почав шепотіти йому, що пора вже знайти куточок, де сховатися на день, уже не було жодного сумніву, що Том наблизився до свого орієнтиру. Але цієї ночі він до нього не дійшов.

А коли дійде (якщо протягом дня вони його не спіймають)? Що тоді?

То не має значення.

Нік йому скаже. Старий друг Нік.

Том не міг дочекатися, коли ж дійде до Боулдера і побачить його, Боже, так.

Він знайшов доволі затишне місце в тіні великого скелястого гребеня і заснув майже одразу. Тої ночі він пройшов приблизно тридцять миль на північний схід і вже був близько Мормонських гір.

Надвечір до нього підповзла велика гримуча змія, щоб сховатися в тіні. Згорнулася клубком біля Тома, трохи поспала, а потім поповзла геть.

— — —

Флег'т того вечора стояв на краю тераси на даху, дивився на схід. Сонце сяде через чотири години, і тоді дебіл піде далі.

Сильний, рівний пустельний вітер відкидав його темне волосся з гарячого лоба. Місто так несподівано закінчувалось — і починалася пустеля. Кілька рекламних щитів — а далі порожнеча і все. Стільки пустелі, стільки сховків. Люди й раніше йшли в цю пустелю — і відтоді ніхто їх не бачив.

— Але не зараз, — прошепотів він. — Я його візьму. Візьму.

Він не міг пояснити, чому так важливо спіймати дебіла; раціональний бік проблеми весь час кудись вислизав. Він дедалі більше відчував просто бажання діяти, рухатися, *робити*. Руйнувати.

Учора ввечері, коли Ллойд розповів йому про вибухи вертольотів і смерть пілотів, він усіма силами стримав напад шаленої люті. Першим його імпульсом було негайно зібрати броньовану колону:

танки, вогневози, бронемашини і все інше. Вони б могли досягти Боулдера за п'ять днів. Усе це кодрло можна було б рознести за півтора тижні.

Атож.

Але якщо в горах уже випав перший сніг, то його вермахту настане кінець. А вже 14 вересня і на погоду покладатися не випадає. Хай йому грець — ну чому так швидко стало запізно?

Він же найсильніший чоловік на землі, хіба ні? Може, є ще один такий у Росії, Китаї чи Ірані, але то було питанням десять років тому. Тепер головне в тому, що його сили вичерпуються, він це знав і відчував. Він мав силу — і більше той debil нічого б не міг про нього розповісти... якщо він не загубиться в пустелі, не замерзне на смерть у горах. Він може розповісти їм тільки те, що люди Флегґа живуть у постійному страху перед Ходаком і виконують кожен його наказ. Він може розповісти їм лише те, що їх деморалізує ще сильніше. То звідки ж оце постійне відчуття, яке гризе його, звідки переконаність, що Каллена треба спіймати і знищити, доки він не залишить Західний край?

«Бо я цього хочу, і я отримаю те, чого хочу — цієї причини досить!».

І ще Чувак-Сміттебак. Він гадав, що може повністю усунути Сміттебака. Гадав, що Чувака-Сміттебака можна викинути геть, як непридатне знаряддя. Але він спромігся на таке, чого не змогла б зробити вся Вільна зона разом узята. Він сунув палицю в колесо злагодженої машини завоювання в руках темного чоловіка.

«Я помилився...»

То була огидна думка, і він не дав своєму розуму дійти до її кінця. Він викинув склянку з низького парасету даху і побачив, як вона зблискує далі й далі від нього, падає. Раптова лиха думка потішила його, весела дитяча думка: «Хай би вона влучила комусь по голові!»

Далеко вниз склянка впала на стоянку і розбилася... так далеко, що темному чоловікові не було чути.

Більше бомб в Індіан-Спрінґс не знайшли. Усю базу перевернули догори дном. Очевидно, Сміттебак замінував перші-ліпші речі, які трапилися під руку: вертольоти в ангарі номер 9, машини в автотарку поряд.

Флегґ повторив свій наказ: Сміттебака знищити на місці. Думка, що Сміттебак ходить зараз державною територією, де може зберігатися бозна-що, тепер його помітно нервувала.

Нервувала.

Так. Його дивовижна впевненість і далі випарувувалася. Коли ж це почалося? Він не міг точно сказати. Знав тільки, що все почало розвалюватися. Ллойд теж це помітив. Він це побачив у його погляді. Мабуть, непогано було б, коли б із Ллойдом стався нещасний випадок до кінця зими. У нього аж надто багато близьких друзяк з охорони палацу, таких як Вітні Горґан і Кен Демотт. Навіть той Берлсон, який пробакланився йому про червоний список. Він ліниво подумав, чи не здерти з Пола Берлсона шкуру живцем за таке.

«Але якби Ллойд знав про червоний список, то цього б...»

— Зупинись, — пробурмотів він. — Та... зупинись... же!

Але ця думка не йшла так просто від нього. Чому він *не назвав* Ллойдові список вищого ешелону Вільної зони? Невідомо. Забув. Здається, тоді на це була цілком розумна причина, але що більше він намагався за неї вхопитися, то більше вона тікала від нього, вислизала крізь пальці. Чи це просто дурноверха обережність — не класти забагато яєць в один кошик — відчуття, що одній людині не можна довіряти забагато таємниць одночасно, навіть такій тупій і вірній, як Ллойд Генрейд?

Сум'яття на мить відобразилося на його обличчі. Він що, весь час приймав такі дурні рішення?

Та й наскільки вірний йому той Ллойд? Оцей вираз його очей...

Раптово він вирішив усе покинути й політати. Від цього йому завжди ставало краще. Він почувався сильнішим, спокійнішим, це прочищало голову. Він поглянув у пустельне небо.

(*Я є, я є, я є, я...*)

Збиті підбори відірвалися від тераси, зависли в повітрі, потім піднялися ще на дюйм. На два. Спокій сповнив його, і раптово Флегґ відчув, що може знайти відповіді. Усе прояснювалося. Спочатку йому треба...

— Вони йдуть до тебе, знаєш...

Він різко впав від цього тихого, неухильного голосу. Гострий шок пройняв його від п'ят, пройшов спиною до самого рота, і він клацнув зубами. Крутнувся на місці, як кіт. Але його квітуча посмішка зів'яла, коли він уздрів Надін. Жінка була в білій нічній сорочці, і навколо її тіла вітер ворушив довгі ярди напівпрозорої тканини. Волосся біле, як і сорочка, коливалося навколо обличчя. Вона була немов бліда безумна сивіла, і Флегґ мимоволі злякався. Надін зробила обережний крок до нього. Вона була боса.

— Вони йдуть. Стю Редман, Глен Бейтман, Ральф Брентнер і Ларрі Андервуд. Вони йдуть — і вони вб'ють тебе, як тхора, який краде курей.

— Вони в Боулдері, — відказав він, — сидять під ліжком і моляться на мертву негритоску.

— Ні, — байдуже вимовила вона. — Зараз вони майже в Юті. Скоро будуть тут. І вони викоренять тебе, як заразу.

— Замовкни. Іди вниз.

— Я піду вниз, — промовила Надін й зробила крок у його бік, і тепер посміхалася вона — і та посмішка сповнила його жахом. Шалена червінь зникла з його щік, і химерна, гаряча життєва сила, здається, теж. На мить він відчув себе старим і слабким.

— Я вниз піду... а ти — впадеш.

— Пішла геть.

— Ми будемо внизу, — наспівно промовила вона, посміхаючись... і це було жадливо. — Униз, у-уни-и-из...

— Вони в *Боулдері!*

— Вони майже тут!

— Та йди ж ти *вниз!*

— Усе, що ти тут зробив, розпадається, а то ж як? Період напіврозпаду зла завжди порівняно короткий. Люди перешіптуються про тебе. Кажуть, що ти випустив Тома Каллена, він утік від тебе — простачок, дурник, але йому стало розуму перехитрувати Рендалла Флегга, — вона говорила швидше й швидше, тепер крізь зловтішну посмішку. — Кажуть, що твій головний спеціаліст зі зброї сказився, а ти не знав, що сталося. Вони бояться, що те, що він зараз притягне з пустелі, очолиться на них, а не на людях зі сходу. І вони тікають. Ти це знав?

— Брешеш. — Прошепотів він. Його обличчя стало бліде, як пергамент, очі виричалися. — Та вони *не наважаться*. А як наважаться, я знатиму.

Її очі порожньо спрямувалися на схід.

— Я їх бачу, — прошепотіла вона. — Вони тікають зі своїх постів гупої ночі, і твоє Око не бачить їх. Полишають свої пости й, ховаючись, тікають. Робоча бригада виходить з міста в складі двадцятьох людей, а повертаються вісімнадцять. Прикордонники дезертирують. Їм страшно, що ваги сили похитнулися. Вони покидають тебе, а ті, хто лишився, і пальцем не поворухнуть, коли люди зі сходу прийдуть покінчити з тобою назавжди...

Він зірвався. Усередині в ньому щось обірвалося.

— *БРЕШЕШ!* — закричав він на неї. Його руки з усього маху впали їй на плечі, зламали обидві ключиці, як олівці. Він підхопив її тіло високо в линияле пустельне небо, крутнувся на підборах — і кинув її, вгору і геть від себе, як ту склянку. І Флегґ побачив велику усмішку полегшення на її обличчі, раптову ясність у її очах, і все осягнув. Вона його довела до цього, якось розуміючи, що тільки він може дати їй волю...

І вона носить його дитину.

Він перехилився через низький парапет, ледь не падаючи, намагаючись повернути навспак те, чого не повернеш. Її сорочка лопотіла. Він схопився за тонку матерію, але вона обірвалася, і в його руці лишився тільки клаптик, настільки прозорий, його він бачив крізь пальці — як від сну після пробудження.

І вона полетіла від нього, ногами вниз, сорочка підіймалася до її шиї, обрамлюючи її лице. Вона не кричала.

Вона летіла вниз тихо, як бракована ракета.

Коли він почув важкий звук її падіння, який не надавався до опису, — Флегґ закинув голову до неба і завив.

Це не має значення, це вже не має значення.

Він і досі тримає все в руці.

Він перехилився через парапет і дивився, як унизу збігаються люди, наче залізни крихти до магніта. Або черва до м'ясних обрізків.

Вони здавалися такими дрібними, а він був так високо над ними.

«Політаю, — подумав він, — відновлю спокій».

Але минув довгий-довгий час, доки його підбори відірвалися від тераси, і змогли вони піднятися хіба що на чверть дюйма над бетоном. Вище він не міг.

— — —

Том прокинувся о восьмій вечора, але для того, щоб іти, світла ще було забагато. Він чекав. Уві сні до нього знову приходив Нік, і вони розмовляли. Як же й гарно розмовляти з Ніком.

Том лежав під великою скелею і дивися, як небо темніє. Загорялися зірки.

Він подумав про чипси «Прінглз» і пошкодував, що не має їх із собою. От повернеться він у Зону — якщо повернеться, — то набере їх собі скільки схоче. Від пуза наїсться чипсів. І купатиметься в любові друзів. Ось за чим він так скупив у Лас-Вегасі, розважив він — за простою любов'ю. Вони тут люди непогані, тільки любові в них малувато. Бо занадто зайняті тим, що бояться. Любов погано

росте там, де є лише страх, — так само рослини погано ростуть там, де темно.

Тільки гриби, поганки всякі в темряві ростуть великі й товсті — навіть він це знає, Боже, так.

«Я люблю Ніка, Френні, Діка Елліса і Люсі, — прошепотів Том. Така в нього молитва. — Люблю Ларрі Андервуда і Глена Бейтмана теж люблю. Люблю Стена і Рону. Люблю Ральфа. Люблю Стю. Люблю...»

Просто чудасія, як легко йому згадувалися всі ці імена. А в Зоні ж він, як пощастить, насилу згадував, як звати Стю, коли той заходив у гості. Його думки повернулися до іграшок. До гаража, машинок, паровозиків. Він годинами грався ними. Але питав себе, чи захочеться йому так ними гратися, коли він повернеться з цього... якщо повернеться. Усе буде по-іншому. То сумно, але, мабуть, і на краще.

— Господь мій пастир, — поволі промовив Том, — тому в недостатку не буду. На пасовиськах зелених оселяє мене. Мою голову Він намастив олією. Він мені кунг-фу дає від моїх ворогів. Амінь¹.

Тепер уже досить стемніло, і він рушив уперед. О пів на дванадцятю ночі він дійшов до Перста Божого і там сів підкрпитися. Там було високо, і, озирнувшись, Том побачив рухомі вогники. То на дорозі, подумав він. Мене шукають.

Том знову поглянув на північний схід. Удалині, ледь помітний у темряві (місяць, тепер уже ледь щербатий, починав сідати), виднів величезний заокруглений гранітний купол. Далі треба йти до нього.

— У Тома ніжки болять, — прошепотів він, але трохи й усміхнувся. Адже все могло бути набагато гірше, самим болем у ногах він міг і не відбутися. — ЖИТ-ТЯ, а це пишеться «ніжки болять».

Він пішов далі, і нічні створіння розбіглися перед ним, і коли він ліг спочити на світанку, то пройшов майже сорок миль. Кордон штатів Невада і Юта вже був недалеко від нього на сході.

О восьмій годині того ранку він міцно спав, підклавши під голову куртку. Очі в Тома швидко заворушилися під повіками.

Прийшов Нік, і Том говорив із ним.

На сонному чолі Тома пролягла зморшка. Він сказав Нікові, як він чекає, коли ж вони знову побачаться.

Але з якоїсь незрозумілої причини Нік відвернувся від нього.

¹ Том приблизно цитує Псалом 22 (23). Тут і далі наведено за перекладом І. Огієнка.

РОЗДІЛ 68

О, як же повторюється історія: Чувак-Сміттебак уже колись смажився живцем на цій чортовій сковороді, але цього разу вже не було надії, що фонтани Сіболи освіжать його.

«На це я заслужив — і не більше».

Його шкіра обгоріла, облізла, знов обгоріла і врешті стала не засмагла, а наче обвуглена. Він являв собою живе свідчення того, що людина рано чи пізно набуває того вигляду, якому відповідає. Сміттебак тепер мав такий вигляд, наче хтось полив його гасом і підніс сірника. Блакить очей вилиняла від постійного пустельного жару, і дивитися в них було наче зазирати в химерні, позавимірні діри в просторі. Він був вбраний химерно, на взірєць темного чоловіка: червона сорочка в клітинку з розстібнутим коміром, линялі джинси й пустельні чоботи, які вже і подряпались, і пом'ялись, і потріскались. А свій амулет із червоною плямою він викинув. Він не заслужив його носити. Він виявився нікчемним. І, як це трапляється з негідними чортами, його вигнали.

Сміттебак застиг під палючим сонцем і провів по своєму лобу худою і тремкою рукою. Він був призначений для цього місця — усе життя готувався. Пройшов крізь палючі коридори пекла, щоб дістатися сюди. Пережив шерифа, який убив його батька, пережив Терр-От, пережив Карлі Єйтса. Наприкінці свого химерного і самотнього життя він знайшов друзів. Ллойда. Кена. Вітні Горгана.

І, Боже ж ти мій, Боже, як же він облажався! Він заслужив піти звідси, як бомжара, на цю чортову сковороду. Чи існує за це якась покута? Мабуть, темний чоловік знає... Сміттебак — ні.

Він ледве міг згадати тепер, що сталося — може, тому, що його змучений розум *не хотів* це пам'ятати. Він понад тиждень блукав пустелею перед своїм катастрофічним поверненням до Індіан-Спрінгс. Скорпіон ужалив його в середній палець лівої руки (факпалець, як давно померлий Карлі Єйтс сказав би в давно померлому Повтенвіллі з незмінною вульгарністю більярдної), і ця рука розпухла, наче гумова рукавиця, налита водою. Неймовірний жар наповнював його голову. Але він уперто йшов уперед.

Урешті він повернувся в Індіан-Спрінгс, і далі почувачись плодом якоїсь чужої уяви. Були якісь добродушні розмови, коли люди роздивлялися його знахідки: запалювальні міни, контактні міни — просто дрібнички. Сміттебакові вперше ставало краще після скорпіонячого укусу.

І тут без жодних попереджень час повернувся назад — і він опинився в Повтенвіллі. Хтось сказав: «Хто з вогнем грається, той у ліжку пісяється, Сміттебаче», — і він підняв очі, сподіваючись побачити Біллі Джеймсона, але то був не Білл, то був Річі Граудмор з Повтенвілля, він посміхався і колупався в зубах сірником, його пальці чорні від мастила, бо він прийшов до більярдної з заправки «Тексако» на розі зіграти в перерві у «дев'ятку». І хтось іще сказав: «Ти краще замовкни, Річі. Сміттебак повернувся», — і спочатку здавалося, що то Стів Тобін, але то був не Стів. То був Карлі Єйтс у своїй старій, потертій мотоциклетній куртці з капюшоном. Із жахом він побачив, що вони *всі* тут — мерці постали до життя. Річі Граудмор, Карлі, Норм Моррісетт, Гетч Каннінгем — той, який почав лисіти у вісімнадцять років, за що всі прозивали його Гетч Куннілінгус.

І вони всі шкірилися до нього. І все пішло густо й швидко, крізь лихоманку років. «Гей, Сміттебаче, нащо ти церкву спалив? Чого не ШКОЛУ?» «Гей, Сміття, а ХЕРА собі ще не підсмажив?» «Гей, Чуваче-Сміттебаче, я чув, ти бензин для запальничок нюхаєш, це правда?»

Потім — Карлі Єйтс: «Що сказала стара тітонька Семпл, коли спалахнув її пенсійний чек, га, Сміттебаче?»

Він спробував на них закричати, але вийшов якийсь шепіт: «Годі питати мене про стару Семпл із чеком!» — і він побіг.

Решта відбувалася як уві сні. Дістав запалювальні міни, наліпив їх на машини в автопарку. Його руки робили все самі, у голові все пішло суцільним вихором. Люди бачили, як він ходив між автопарком і своєю машиною з великими шинами-балонами, дехто навіть махав йому, але ніхто не підійшов і не спитав, що він робить. Адже на ньому був талісман Флегга.

Бачок робив свою роботу і думав про Терр-От.

У Терр-От його змушували тримати в зубах гумову штуку, коли били електрошоком, і санітари часто були схожі на шерифа, який убив його батька, іноді — на Карлі Єйтса, іноді — на Гетча Куннілінгуса. І він завжди істерично клявся подумки, що цього разу не обмочиться. Але ніколи не міг цієї клятви дотримати.

Коли на всі машини все було приєднано, він пішов до найближчого ангара і причепив вибухівку до вертольотів. Він хотів, щоб міни сповільненої дії спрацювали як слід, і пішов на кухню й приніс звідти з десяток дешевеньких пластикових таймерів. Він виставив час на п'ятнадцять хвилин чи півгодини, і коли вони стануть

на нуль — то бринькне, і стане ясно, що настав час виймати пиріг із пічки. Тільки тепер, подумав Сміттебак, воно не *бринькне*, а *бахне*. Це йому сподобалося. Це добре. Якщо Карлі Єйтс чи Річ Граудмор спробують підняти ці гелікоптери в повітря, то на них чекає великий, товстий сюрприз. Він просто приєднав кухонні таймери до системи запалювання машин.

Коли це було скінчено, до нього на мить повернувся глузд. З'явився вибір. Він питально дивився на гелікоптери, розставлені в лункому ангарі, потім на свої руки. Вони пахли, як рулон пістолів. Але тут же не Повтенвілл. Там не було гелікоптерів — у Повтенвіллі. І сонце в Індіані не світило так дико і ясно, як тут. Він — у Неваді. Карлі та його друзяки з більярдної мертві. Загинули від супергрипу.

Сміттебак роззирнувся, з сумнівом поглянув на творіння своїх рук. Що це він робив — влаштовував саботаж у машинах темного чоловіка? Це ж безглуздя, божевілля. Він це виправить, і швидко.

Але ж — які гарні вибухи...

Які чудові *вогні*...

Палаюче реактивне паливо, яке струмує навсібіч. Гелікоптери, що вибухають у повітрі... Така краса.

І він раптом відкинув усе своє нове життя. Побіг до свого всюдихода, ховаючи усмішку на почорнілому від сонця обличчі. Він сів і від'їхав... але недалеко. Він чекав — і врешті машина з паливом виїхала з гаража автопарку й покотила бетоном, немов велетенський жук кольору хакі. А коли вона вибухнула, кидаючи жирний вогонь на всі боки, Сміттебак упустив бінокль і завив до неба, трусячи кулаками в невимовній радості. Тільки радість довго не тривала. На зміну їй прийшов жах і глибока, тяжка печаль.

Він поїхав на північний захід, у пустелю, розганяючи всюдихід до майже самогубчої швидкості. Як давно це було? Він не знав. Коли б йому хтось сказав, що нині 16 вересня, він би лише кивнув байдуже, нічого не розуміючи.

Він гадав, що покінчить із життям, що для нього вже нічого не лишилось, усі тепер проти нього, так і мало бути. Якщо ти кусаєш ту руку, з якої їв, то вона передбачувано стискається в кулак. Це не просто закон природи — це справедливість. У багажнику в нього лежали три великі каністри бензину. Він обіллє ним себе і чиркне сірником. На це він і заслужив.

Але він цього не зробив. Він не розумів чому. Якась сила, потужніша за муки совісті й самотності, зупинила його. Йому здалося,

що навіть самоспалення в манері буддійських монахів — замала кара для нього. Він заснув. А коли прокинувся, то в його голову прокралася нова думка, і вона була така:

СПОКУТА.

Чи це можливе? Він не знав. Але коли б він знайшов щось... щось *велике*... і приніс його темному чоловікові в Лас-Вегас, то чи не ймовірно це? А якщо не вдасться *СПОКУТУВАТИ*, то, може, йому би вдалося *ВІДШКОДУВАТИ* щось. Якщо це так, то він ще має шанс померти спокійно.

Що? Що б це могло бути? Чого стане для *СПОКУТИ* чи бодай *ВІДШКОДУВАННЯ*? Не міни, не автопарк вогневозів, не гранати чи автоматична зброя. Цього всього замало. Він знав, що існують два великі експериментальні бомбардувальники (їх побудували потай від Конгресу за гроші «сліпих» фондів оборони), проте він не може доправити їх у Вегас, а коли б і міг, ніхто б не зміг на них літати. На вигляд було так, що на кожному команді мала складатися принаймні з десятих людей, коли не більше.

Він був немов пристрій інфрачервоного бачення, який відчуває жар у темряві і бачить його джерела як розмиті червоні фігурки чортів. Він мав якусь химерну здатність відчувати речі, забуті на цій порожній землі, де виконувалося стільки військових проектів. Він міг піти просто на захід, до проекту «Синь», де все починалося. Проте холодна епідемія не була йому до смаку, і своєю плутаною, але не позбавленою логіки свідомістю він відчував, що вона не сподобається і Флеггові. Чумі все одно, кого нищити. Доля людства могла би скластися краще, коли б засновники проекту «Синь» зважали на цей простий факт.

Тож він поїхав на північний захід від Індіан-Спрінгс, у піщані нетрі авіаційного полігону Нелліс, зупинившись перед загорожею з колючим дротом і написами: «ВЛАСНІСТЬ УРЯДУ США. ВХІД ЗАБОРОНЕНО», «ОЗБРОЕНА ОХОРОНА», «ТЕРИТОРІЯ ОХОРОНЯЄТЬСЯ СОБАКАМИ», «ДРІТ ПІД НАПРУГОЮ». Але електрика була мертва, так само як і озброєна охорона, і собаки, тож Чувак-Сміттебак заїхав туди, час від часу вирівнюючи курс. Щось тягло його, нестримно притягувало. Він не знав, що це, але гадав, що воно велике. Досить велике.

Товсті шини його автомобіля рівно котили вперед, несли Сміттебака через висохлі русла, схили — такі скелясті, що вони здавалися скам'янілими хребтами стегозаврів. Повітря було сухе й нерухоме. Температура трималася трохи вище від позначки 100 за

Фаренгейтом¹. Єдиним звуком було гудіння модифікованого двигуна фірми «студебекер» у машині Сміттебака.

Він виїхав на горбок, побачив те, що внизу, і перемкнув передачу на нульову, щоб краще роздивитися.

Унизу скупчився комплекс будівель, який ртутно поблискував у пустельному мареві. Квонсетські ангари, низькі будівлі зі шлакоблоку. Машини, які стоять тут і там у запорошених проїздах. Усе обнесено трьома смугами колючого дроту, понад ним видніють керамічні ізолятори. Не ті маленькі, завбільшки з кісточку пальця, які бувають там, де напруга на огорожі невисока, а велетенські — з кулак.

Зі сходу двосмугова дорога вела до будки охорони, схожої на укріплений бліндаж. Ніяких там зворушливих наліпок з написами: «ЯКЩО МАЄТЕ КАМЕРУ, ПОКАЖІТЬ ЇЇ ЧЕРГОВОМУ» чи «ЯКЩО МИ ВАМ ПОДОБАЄМОСЯ, РОЗКАЖІТЬ СВОЄМУ КОНГРЕСМЕНУ». Єдиний знак, що траплявся на очі, був червоним по жовтому — кольори небезпеки — короткий і діловий: «ПРЕД'ЯВЛЯТИ ПЕРЕПУСТКИ НЕГАЙНО».

— Дякую, — прошепотів Сміттебак. Кому саме він вдячний, він уявлення не мав. — Дякую тобі, дякую...

Особливе чуття привело його сюди, але він завжди знав: воно є. Десь воно є.

Він розігнав машину й покотив з гори. За десять хвилин він уже досліджував дорогу, що вела до будки. Шлях було перекрито смугастою чорно-білою аварійною загорожею, і Сміттебак пішов усе уважно роздивитись. У подібних місцях є великі генератори, щоб було вдосталь аварійних запасів струму. Чувак-Сміттебак сумнівався, чи може який-небудь генератор давати електрику три місяці поспіль без людей, але все ж треба було діяти дуже обережно і переконатися, що все здохло, до того як заходити. Його мета тепер була зовсім близько. Він не дасть собі кидатися стрімголов, не підсмажиться, як біфштекс у мікрохвильці.

За броньованим склом завтовшки шість дюймів² мумія у військовій формі дивилася крізь нього.

Сміттебак проліз під загорожею до входу в будку і наблизився до дверей маленької бетонної будівлі. Він смикнув двері — і вони відчинилися. Це добре. Коли в подібних місцях вмикається аварійне електропостачання, усе має замикатися автоматично. Якщо хтось

¹ Понад 37 °С.

² Понад 15 см.

сидів на унітазі — то він не вийде з туалету, доки криза не мине. Але аварійний генератор вимкнувся — і все знову повідмикалося.

Від мертвого охоронця поширювався сухий, солодкий, цікавий запах — наче для тоста змішали цукор і корицю. Він не гнів, його не роздуло — просто висох. На його шиї ще виднілися чорні плями — візитівка Капітана Трипса. У кутку за спиною охоронця стояла автоматична гвинтівка системи «браунінг». Чувак-Сміттебак узяв її й вийшов.

Він виставив зброю на окремі постріли, повозився з прицілом, потім обпер приклад на своє худе праве плече. Прицілювався в один із керамічних ізоляторів і натис на гачок. Почувся гучний хлопок, хвилююче запахло кордитом. Ізолятор розлетівся навсібіч, але біло-фіолетового спалаху — ознаки високої напруги — не було. Чувак-Сміттебак усміхнувся.

Мугичучи, він наблизився до брами й оглянув її. Так само, як і будка, вона була незамкнена. Він штовхнув її і присів, завмер. Під дорогою була закладена міна. Невідомо звідки, але Сміттебак це знав. Вона може бути готова до вибуху, а може й не бути готова.

Він повернувся до своєї машини, завів її і проїхав через аварійну загорожу. Вона зарипіла, тріснула, поламалась, і товсті шини її переїхали. Пустельне сонце пекло. Химерні очі Чувака-Сміттебака щасливо блищали. Перед брамою він вийшов із машини, після чого знову її завів. Машина без водія проїхала в браму, розчинивши її. Чувак-Сміттебак кинувся в будку.

Він замружив очі, але вибуху не було. Це добре, тут справді все повимикалось. Їхня система безпеки, може, з місяць попрацювала, а то й два, а потім від спеки й бездоглядності гігнула. Проте все одно обережність не завадить.

Тим часом його машина спокійненько їхала в бік залізної стіни довгого квонсетського ангара. Чувак-Сміттебак побіг слідом і нагнав її саме в той момент, коли машина наїжджала на бордюр вулички, позначеної як Іллінойс-стріт. Він знову перемкнув передачу на нейтральну, і всюдихід зупинився. Він сів за кермо, розвернувся й під'їхав до того ангара спереду.

В ангарі були казарми. У приміщенні було темно, стояв такий самий цукрово-коричний запах. На приблизно п'ятдесяти ліжках тут і там лежали солдати — десятків зо два. Чувак-Сміттебак пройшов між ліжками, гадаючи, куди ж це його несе. Тут же для нього нічого немає, правда? Оці люди — вони колись були своєю рідною зброєю, але грип їх знешкодив.

Але в глибині будівлі було щось таке, що його зацікавило. Плакат. Чувак-Сміттебак підійшов його прочитати. Спека було невимовна. Від неї пухла й пульсувала голова. Але, опинившись перед тим плакатом, він завсміхався. Так, це тут. Десь на цій базі є те, що він шукає.

На плакаті був зображений мультяшний чоловічок під мультяшним душем. Він старанно намилював свої мультяшні геніталії; їх практично не було видно за мультяшними бульбашками. Під картинкою стояло: «ПАМ'ЯТАЙ! У ТВОЇХ НАЙКРАЩИХ ІНТЕРЕСАХ — ЩОДНЯ ПРИЙМАТИ ДУШ!»

Під плакатом була жовто-чорна емблема з трьома трикутниками, розвернутими донизу.

Символ радіації.

Чувак-Сміттебак засміявся, як дитина, і заплескав у долоні в повній тиші.

РОЗДІЛ 69

Вітні Горган виявив Ллойда в його кімнаті: той лежав на великому круглому ліжку, яке зовсім нещодавно ділив із Дейною Юргенс. На його голих грудях стояла велика склянка джину з тоніком. Він похмуро дивився на себе в дзеркало на стелі.

— Заходь, — не надто чітко сказав він, коли побачив Вітні. — Бог'ради, не стій — у ногах правди нема. І стукати не тре', нехай... От лажа...

— Ти п'яний, Ллойде? — обережно спитав Вітні.

— Ні. Ще ні. Але скоро буду!

— *Він тут?*

— Хто? Безстрашний вождь? — Ллойд сів. — Та десь тут. Опівнічний блукалець наш...

Він зареготав і знову ліг.

Вітні тихо сказав:

— Ти б обережніше. Ти ж знаєш, що не дуже безпечно так вимахуватися, коли він...

— На хуй.

— Пам'ятаєш, що з Геком Дроганом сталося? І зі Стреллертоном. Ллойд кивнув.

— Правду ка'ш. Стіни мають вуха. Їбучі стіни мають вуха. Чув таку приказку?

— Так — раз чи двічі. Тут це дуже правдива приказка, Ллойде.

— А то, — Ллойд раптом сів і кинув склянку через усю кімнату. Вона розбилася. — А це за підмітайла, правильно, Вітні?

— З тобою все нормально, Ллойте?

— Цілком. Хочеш джину з тоніком?

Вітні якусь мить вагався.

— Та ні, я його без лайму не люблю.

— Гей, Боже мій, не відмовляйся з такої простої причини! Є в мене лайм. У пляшечці! — Ллойд пішов до бару і показав Вітні пластикову баночку соку «PiaЛайм». — На вигляд — точнісінько як ліве яйце Веселого зеленого велетня¹. Правда, кумедія?

— А на смак воно на лайм схоже?

— Звісно, — буркнув Ллойд. — А на *що*, по-твоєму, воно буде схоже — на сухий сніданок, бля? То що скажеш? Будь мужиком, випий зі мною.

— Ну... гаразд.

— То вип'ємо біля віконечка, на краєвид подивимось.

— Ні, — різко і хрипко сказав Вітні. Ллойд застиг, не дійшовши до бару, раптово зблід. Він подивився на Вітні, і на мить їхні очі зустрілися.

— А, ну добре, — погодився Ллойд. — Вибач, друзяко. Зі смаком проблеми.

— Та все нормально.

Але все не було нормально, й обидва це знали. Жінка, яку Флегт назвав своєю нареченою, учора викинулася з хмарочоса. Ллойд пам'ятав слова Козирного Туза, що Дейна не зможе стрибнути з балкону, бо вікна не відчиняються. Але коло пентхаусу є тераса. Певне, проектувальники не очікували, що той, хто селитиметься на *такій* висоті — здебільшого то були араби, — буде кидатися з даху. Багато ж вони знали!

Він намішав Вітні джину з тоніком, і вони якийсь час сиділи й пили мовчки. Надворі сонце сідало, розсипаючи червоне проміння. Урешті Вітні ледь чутно промовив:

— Ти як думаєш, вона це *сама*?

Ллойд знизав плечима.

— А яка різниця? Мабуть — я думаю, вона сама стрибнула. А ти б не стрибнув, коли б за *нього* заміж вийшов? Готовий ще по одній?

¹ Великий зелений велетень — символ компанії «Green Giant», що виробляє заморожені й консервовані овочі. У деяких місцях США стоять його скульптури.

Вітні подивився на свою склянку і не без здивування побачив, що готовий. Дав її Ллойдові, і той пішов до бару. Ллойд джину не шкодував, і у Вітні вже приємно шуміло в голові.

Знову вони якийсь час пили мовчки, дивилися на захід сонця.

— Що чути про того Каллена? — урешті спитав Вітні.

— Нічого. Фігня якась і все. Я ні хріна не чув, Баррі ні хріна не чув. На всіх трасах — і сороковій, і тридцятій, і другій, і сімдесят четвертій, і на I-15 — ні хріна. І на дрібніших теж. Усюди сторожу поставили — і ні хріна. Він десь у пустелі, і якщо він ітиме поночі і знає, куди йде, то проскочить. Та і яка різниця узагалі? Що він їм розкаже?

— Не знаю.

— От і я не знаю. Про мене, так хай би йшов собі.

Вітні почувався незатишно. Ллойд був небезпечно близький до того, щоб знову почати критику начальства. Вітні ставав п'яніший і радів із того. Може, скоро він набереться духу сказати те, з чим прийшов.

— Я тобі зараз щось скажу, — мовив Ллойд, нахилившись до Вітні. — Він уже видихається. Ти чув таке, бля? У восьмому інінгу¹ він видихається, а в передбаннику жоден хуй йому на заміну не готується...

— Ллоїде, я...

— Ще по одній?

— Та мабуть.

Ллойд знову налив. Він дав склянку Вітні, і коли той надпив, його пересмикнуло: там був практично нерозбавлений джин.

— Видихається... — повернувся Ллойд до того, чим закінчив. — Спочатку Дейна, потім Каллен оцей. Та і його власна жінка — бере та й стрибає. Ти думаєш, те, як вона наїбнулася з пентхаусу, входило в його плани?

— Не слід про таке говорити!

— І Чувак-Сміттебак. От поглянь, скільки він сам-один накоїв. Із такими друзями й ворогів не треба, правда? От що мені цікаво знати...

— Ллоїде...

Ллойд хитав головою.

— Я цього всього не розумію! Усе так добре йшло — акурат до тієї ночі, коли він прийшов і сказав, що бабуся у Вільній зоні померла. Сказав, що зникла остання перешкода на нашому шляху. А тут як понеслося!

¹ У бейсболі — зміна, коли одна команда грає в атаці, а друга — в обороні. У грі інінгів усього дев'ять.

— Ллойде, серйозно, нам не слід говорити...

— От я зараз просто не знаю. Ми можемо наземним походом узяти їх, мабуть, навесні. А до того — ну ні фіга не можемо. Але ж до весни Бог їх знає, що вони там заготують, розумієш? Ми збиралися завдати їм удару до того, як вони нам якийсь веселий сюрприз придумують, а тепер ніяк не можемо. Плюс — Боже, спаси нас і помилуй — тепер нам ще за Бачка треба думати. Він же там у пустелі лазить, і я просто переконаний...

— Ллойде! — тихо, здушено промовив Вітні. — Послухай!

Ллойд стурбовано схилився до нього.

— Що? Що таке, старий?

— Я навіть не знав, чи стане мені духу тебе спитати, — сказав Вітні. Він мимоволі стискав свою склянку. — Ми з Тузом, Ронні Сайксом і Дженні Енгстрьом... Ми тікати будемо. Хочеш із нами? Боже, я мабуть, зовсім глузд розгубив, що тобі таке кажу... ти ж такий близький до нього.

— Тікати? А куди вирушаєте?

— Мабуть, до Південної Америки. У Бразилію. Мабуть, того буде досить, — він замовк, борючись із собою, тоді продовжив. — Багато хто йде. Ну, може, не так уже багато, але дехто йде, і з кожним днем більше. Вони не вважають, що Флегґ зможе перешкодити. Хтось іде на північ, до Канади. Але мені там холодно, ну його на хрін. Але мені точно треба рвати кігті. Я б і на схід пішов, та боюся, що вони мене спіймають. А коли б я знав, що прорвуся...

Вітні різко зупинився й жалісно подивився на Ллойда. То було обличчя людини, якій здається, що все зайшло занадто далеко.

— Твоя правда, — сказав Ллойд тихо, — я на тебе не настукаю, старий.

— Просто... просто тут зараз усе погано, — нещасним голосом сказав Вітні.

— Коли збираєтеся? — спитав Ллойд.

Вітні підозріливо примружився.

— А, нехай, забудь, що я питав, — сказав Ллойд. — Ще по одній?

— Ще ні, — відказав Вітні, дивлячись у свою склянку.

— А я собі наллю, — Ллойд пішов до бару. Спиною до Вітні він промовив: — Мені не можна...

— Га?

— *Не можна!* — різко відповів Ллойд і розвернувся до Вітні. — Я йому зобов'язаний. Багато чим. Він мене з такого витяг у Фініксі...

і відтоді я з ним. Здається, навіть довше. Іноді здається, що я завжди був з ним.

— А то.

— І тут ще одне. Щось він мені поробив — чи розуму додав, чи що. Не знаю, що це, але я вже не той, що був, Вітні. Зовсім не той. До... до нього... я був просто шісткою. А тепер я тут у нього питання рішаю, і роблю це як слід. Мені здається, я краще думаю. Так, він додав мені розуму. — Ллойд підняв камінь із червоною плямою з грудей, кинув на нього короткий погляд, відпустив. Витер руку об штани, наче торкнувся чогось брудного. — Розумію, що я і зараз не Ейнштейн. Усе маю записувати, що робити, бо забуду. А коли він стоїть за мною, я можу віддавати накази, і здебільшого все вдається. Перед тим я тільки виконував накази і попадав. Я змінився... і змінив мене він. Так, здається, що все тривало довше, ніж насправді... Коли ми прибули до Вегаса, тут було лише шістнадцять людей. Серед них — Ронні, Дженні і бідолаха Гек Дроган. Вони чекали його. Коли ми прийшли в місто, Дженні Енгстрьом стала на свої гарненькі коліна і цілувала його чоботи. Певне, вона тобі в ліжку про це ніколи не казала, — він хитро всміхнувся до Вітні. — Тепер вона хоче тікати. Ну, я її не винувачу, і тебе теж. Але не вийде, що це зіпсує хорошу справу, не?

— А ти лишишся?

— До кінця, Вітні. Де він — там і я. Я йому зобов'язаний.

Він не додав, що достатньо вірить у темного чоловіка, щоб не сумніватися: Вітні і всі решта скоріше закінчать на хрестах, ніж якось інакше. І було тут ще дещо. Він тут друга особа після Флегга. А ким він буде в Бразилії? Ну, Вітні з Ронні обидва розумніші за нього. Вони з Козирним Тузом тоді опиняться в шістках, а Ллойдові це було не до вподоби. Колись він би й не заперечував, але ж усе змінилось. А коли вже в голові щось міняється, то, як він бачив, воно здебільшого міняється назавсім.

— Ну, у нас усіх це могло би вдатися, — незграбно промовив Вітні.

— Напевне, — сказав Ллойд і подумав: «Але я б не хотів опинитися на вашому місці, якщо до Флегга це дійде. І не хотів би опинитися на вашому місці, коли він знайде вас у Бразилії. Тоді вам і хрест не буде такий страшний, як...»

Ллойд підняв свою склянку.

— Пропоную тост, Вітні.

Вітні підняв свою склянку.

— Хай ніхто не постраждає, — сказав Ллойд. — Ось який мій тост: хай ніхто не постраждає.

— Ну, друже, я за таке вип'ю! — гаряче погодився Вітні, і так вони і вчинили.

Вітні невдовзі пішов. Ллойд пив далі. Вирубився він приблизно о пів на десяту і отупіло заснув на круглому ліжку. Снів не бачив жодних — і це було практично варте того похмилля, яке накрило його назавтра.

— — —

Коли 17 вересня зійшло сонце, Том Каллен отаборився трохи північніше від Ганлока в штаті Юта. Було доволі холодно: з рота від дихання йшла пара. Вуха заніміли. Але почувався він добре. Минулої ночі він підійшов доволі близько до розбитої дороги і побачив там трьох людей навколо маленького тріскучого багаття. Усі були озброєні.

Том намагався обійти їх лабіринтом валунів — зараз він був на західному кінці безплідних земель Юти — у нього з-під ноги в сухе русло скотилося кілька камінців. Том застиг на місці. Тепла сеча потекла по його ногах, але він помітив, що впісявся, як дитина, хіба що годину по тому.

Усі троє озирнулися, двоє підняли зброю. Том був схований слабко — тінь серед тіней. Місяць зайшов за хмари. Якби він зараз надумав вийти...

Один із трьох людей опустив зброю.

— Це олень, — сказав він. — Їх тут повно.

— А я думаю, треба це дослідити, — сказав інший.

— Засунь собі палець у дупу і її досліджуй! — сказав третій, і на тому розмова скінчилася. Вони знову сіли біля вогню, а Том почав скрадатися навпомацки, обережно, а багаття віддалялося до болю повільно. За годину воно перетворилося на іскорку позаду. Урешті зникло — і гора впала з плечей. Том відчув себе в безпеці. Він поки що був на заході, і знав, що треба бути обережним, Боже, так, але небезпека тепер усе-таки не була така страшна, немов навколо чигали розбійники та індіанці.

І тепер, коли сонце сходило, він згорнувся в тугий клубок у заростях і приготувався спати. «Було б ковдру взяти, — подумав він. — Холодає». Потім його охопив сон, зненацька і повністю — як завжди.

Йому снився Нік.

РОЗДІЛ 70

Чувак-Сміттебак знайшов, що хотів.

Він пройшов коридором глибоко під землю, і коридор той був темний, як шахта. У лівій руці він ніс ліхтарик. У правій — гвинтівку, бо там було страшно. Він проїхався електричною вагонеткою, яка майже безгучно прокотилася широким коридором. Єдиний звук, який вона видавала, — тихе, майже інфразвукове дзуміння.

Вагонетка складалася з місця для водія та великого кузова. У кузові лежала атомна боєголовка.

Вона була важка.

Сміттебак не мав розумного припущення, скільки вона важила, бо навіть не міг підважити її руками. Вона була довга й циліндрична. І холодна. Провівши рукою по її холодній поверхні, він не міг повірити, як така холодна, мертва металева штука може мати змогу давати такий жар.

Він знайшов її о четвертій ранку. Повернувся до автопарку і виявив там ланцюг. Спустив його вниз і причепив до боєголовки. За півтори години її було повантажено на вагонетку, носом догори. На носі було позначено: A161410USAF. Тверда гума шин помітно просіла, коли вона опинилася в кузові.

Тепер він наближався до кінця коридору. Просто попереду стояв великий вантажний ліфт, двері якого були привітно відчинені. Він був досить великий, щоб умістити вагонетку, але, звичайно, електрики не було. Сміттебак спустився в бункер сходами. Ланцюг приніс так само. Ланцюг порівняно з боєголовкою був легенький — сто п'ятдесят фунтів¹ чи близько того. І то зносити його сходами на п'ять поверхів униз було тяжкою працею.

Як же він сходами підніме цю боєголовку?

«Потужна лебідка», — прошепотів внутрішній голос.

Сидячи на водійському місці й посвічуючи ліхтариком на всі боки, Сміттебак кивнув до себе. Звичайно, ось воно. Лебідка. Підігнати машину нагору і підняти — проліт за прольотом, якщо треба. Тільки чи знайдеться ланцюг завдовжки в п'ятсот футів?²

Може, й не знайдеться. Але ж він може зварити кілька ланцюгів до купи. Чи спрацює? Чи буде триматися? Це було важко

¹ ≈ 68 кг.

² ≈ 150 м.

сказати. А коли й триматиметься, як бути з тими закрутами, які є на сходах угору?

Він вистрибнув з машини і ніжно провів рукою по гладенькому боці смертельно небезпечної зброї в тиші й темряві.

Любов завжди знайде спосіб.

Залишаючи боеголовку у вагонетці, він пішов сходами нагору на пошуки. На такій базі має бути ледь не все на світі. Він знайде те, що треба.

Він піднявся на два прольоти вгору й зупинився перевести подих. Раптом замислився: «А я вже радіації вхопив чи ні?» У них тут усе захищене, всюди свинець. А в кіно по телевізору люди з усякими радіоактивними штуками працюють у таких захисних костюмах — і значки в них змінюють колір, коли людина отримує дозу. Адже воно тихе. Його не видно. Просто осідає в тілі, в кістках. Навіть не розумієш, що ти хворий, доки не почнеш ригати і волосся не полізе, доки в туалет кожні п'ять хвилин бігати не почнеш.

І це все чекає на нього?

Чувак-Сміттебак виявив, що йому це байдуже. Він витягне бомбу. Якось уже витягне. Якось доправить до Лас-Вегаса. Він заплатить за той жах, якого наробив в Індіан-Спрінгс. Якщо йому треба померти заради спокути, то він помре.

— За тебе — життя! — прошепотів він у темряві і знову пішов угору сходами.

РОЗДІЛ 71

Була майже північ — 17 вересня добігало кінця. Рендалл Флегт був у пустелі, загорнутий у три ковдри від шиї до п'ят. Четверта на кшталт бурнуса була обгорнута навколо голови, так що видно було тільки очі й кінчик носа.

Потроху він дозволив усім думкам залишити його. Завмер. Зірки світили холодним вогнем, відьомськими свічками.

Він відправив Око.

Відчув, як воно відділяється від нього — відривається без болю. Полетіло геть, тихе, немов яструб, підіймаючись у висхідних потоках. Тепер він влився в ніч. Він був воронячим оком, вовчим оком, тхорячим оком, котячим оком. Він був скорпіоном, він ішов химерною ходою тарантула. Він був смертельно отруйною стрілою, пущеною в повітря пустелі. Хай там що і як, але Око його не покинуло.

Він летів вільно, і світ земних речей лежав під ним, немов циферблат.

«Вони йдуть... Зараз вони майже в Юті...»

Він знявся високо і тихо, широко кружляв над мертвим царством світу. Унизу лежала пустеля, немов побіліла могила, яку перетинала темна стрічка міжштатної магістралі. Він полетів на схід, над трасою, залишивши позаду тіло, блискучі очі на якому закотилися так, що було видно тільки невидючі білки.

Тепер земля почала змінюватися. Круті пагорби, химерні, прорізані вітрами стовпи, столові гори. Крізь них прямувала дорога. Пустеля Великого Солоного озера лежала далеко на півночі. Долина Черепа десь на заході. Летів. Звук вітру, мертвий і далекий...

Орел, який сидів у високому розгалуженні прастарої сосни, розколотої блискавкою, десь південніше від Річфільда, відчув, як щось пролетіло повз нього, щось смертельне, видюще помчало в ніч, і птах безстрашно кинувся на оте, але його відкинуло геть відчуття жахливого холоду, шалена насмішка. Вражений орел каменем упав майже до самої землі і тільки тоді зміг, отямившись, стати на крило.

Око темного чоловіка рухалося на схід.

Тепер траса під ним уже була I-70. Міста видніли темними купами, покинуті, в них тепер мешкали самі щури, коти й олені, які в міру зникнення людських запахів почали виходити з лісів. Містечка з назвами на кшталт Фрімонт, Грін-Рівер, Сего, Томпсон, Гарлі-Доум. Ось ще покинуте мале місто. Гранд-Джанкшен, штат Колорадо. Потім...

На схід від Гранд-Джанкшена видніла іскорка багаття.

Око колами спустилося додолу.

Вогонь догоряв. Навколо спало четверо.

Значить, це правда.

Око холодно оцінило їх. Так, ідуть. Із якихось причин, за якими він не міг устежити, вони дійсно йдуть. Надін сказала правду.

Почулося тихе гарчання — і Око глянуло в інший бік. Біля дальшого краю багаття лежав собака, опустивши голову, прикривши хвостом геніталії. Його очі горіли злим бурштиновим вогнем. Гарчання не змовкало: немовби рвалася нескінченна тканина. Око подивилося на нього, а пес без страху подивився на Око. Він підняв губу, оголивши гострі зуби.

Один із силуетів сів.

— Коджаку, — пробурмотів він. — Бога ради, замовкни, будь ласка! Коджак гарчав далі, шерсть на його хребті настовбурчилась.

Чоловік, який прокинувся, — то був Глен Бейтман — роззирнувся з раптовою непевністю.

— Хто там, хлопче? — прошепотів він собаці. — Тут є хтось?

Коджак гарчав далі.

— Стю! — Глен поторсав за плече когось поруч. Той щось пробурмотів і знову затих у спальному мішку.

Темний чоловік, який тепер був темним Оком, побачив достатньо. Він вихором полетів угору, помітивши, як собака задер голову йому вслід. Тихе гарчання перетворилося на гавкіт — спочатку голосний, потім тихіший, віддаленіший; урешті воно зовсім стихло.

Тиша, летюча темрява.

Через невідомий йому час він завис над пустелею і подивився на себе згори. Поступово знизився над тілом, а потім пірнув у нього. На мить у нього химерно закрутилася голова від змішування двох сутностей в одну. Потім Око зникло і лишилися тільки його очі, що дивились на холодні мерехтливі зірки.

Вони йдуть сюди, так.

Флегґ посміхнувся. Чи це стара їм сказала йти? Чи вони б її послухалися, якби вона на смертному ложі наказала їм учинити самогубство на новий лад? «Імовірно, так» — подумав він.

Він забув настільки просту річ, що аж соромно: у *них* теж проблеми, їм теж страшно... і в результаті вони зробили колосальну помилку.

Чи ймовірно, що їх вигнали?

Він із приємністю замислився над цим, але врешті не зміг повірити.

Вони йдуть із власної волі. Йдуть, одягнувшись у праведність, як групка місіонерів до канібальського селища.

О, як це мило!

Настане кінець сумнівам. Кінець страху. Усе це скінчиться, коли він побачить їхні голови на палях перед фонтаном «MGM Гранд-готелю». Він прижене всіх, хто є у Веґасі, й проведе колоною повз них, щоб кожен побачив. Сфотографує, надрукує листівок, розішле до Лос-Анджелеса, Сан-Франциско, Спокана, Портленда.

П'ять голів. Собачу голову він теж почепить на палю.

— Хороший собачка, — сказав Флегґ і засміявся вперше після того, як Надін довела його до того, що він кинув її з даху. — Хороший собачка, — знову вишкірився він.

Тієї ночі він спав, а зранку віддав наказ потроїти охорону на кордоні Юти і Невади. Тепер уже треба шукати не одного чоловіка,

який іде на схід, а чотирьох із собакою, що йдуть на захід. І їх треба взяти живими. Живими за будь-яку ціну.

О так.

РОЗДІЛ 72

— Знаєте, — сказав Глен Бейтман, дивлячись у бік Гранд-Джанкшена в перших променях ранкового сонця, — я в армії чув слово «відстій», не дуже чітко уявляючи, що воно таке. А тепер, здається, я бачу...

Він подивився на свій сніданок, який складався зі штучних сосисок «Морнінг Стар Фармз»¹, і скривився.

— Ні, це ще не відстій, — із гідністю відказав Ральф. — От скуштував би ти, що нам в армії давали...

Вони сиділи навколо багаття, яке Ларрі заново розпалив годину тому. Усі були вдягнені в теплі куртки й рукавиці і пили по другому стаканчику кави. Температура становила приблизно тридцять п'ять за Фаренгейтом², і небо було хмарне й похмуре. Коджак дрімав, підсунувшись до вогню якомога ближче, але так, щоб не обпалити шерсть.

— Усе, я черв'ячка заморив, — сказав Глен, підводячись. — Віддайте мені ваших страждальців, ваших голодних³... Ні, я передумав: просто віддайте мені ваше сміття. Піду закопаю.

Стю дав йому паперову тарілку й стаканчик.

— Ходіння творить чудеса, еге ж, лисику? Ти, певне, в такій хо-рошій формі, як зараз, востаннє був років у двадцять.

— Ага, сімдесят років тому, — засміявся Ларрі.

— Стю, я ніколи в такій формі не був, — похмуро сказав Глен, невесело підбираючи сміття в пакет, який хотів закопати. — І ніколи *не хотів* бути в такій формі. Але я не заперечую. Після п'ятдесяти років перекonanого ангостицизму, здається, мені на роду написано піти за Богом чорної бабусі в пашу смерті. Якщо така моя доля, то так тому й бути. І край. Але туди я краще пішки піду, ніж їхатиму. Пішки довше, то й проживу довше... на якихось кілька днів. Перепрошую, джентльмени, я піду, влаштую цим покидькам гідний похорон.

¹ Виготовляються з сої.

² Близько +2 °С.

³ Слова з сонета «Новий колос» («The New Colossus») Емми Лазарус, написаного на статуй Свободи.

Вони дивилися, як він іде до краю табору з маленькою саперною лопаткою.

Оця, як висловлювався Глен, «піша екскурсія штатом Колорадо й деякими західними пунктами» найважче давалася саме Гленові. Він був найстаршим, на дванадцять років старшим за Ральфа Брентнера. Але якимсь чином зміг значно полегшити похід для інших. Він весь час іронічно, але по-доброму жартував і справляв враження людини, яка перебуває в мирі з собою. Лише той факт, що Гленові вдавалося йти день за днем, уже всіх решту заспокоював, коли не надихав. Чоловікові було вже п'ятдесят сім, і Стю бачив, як у ці холодні ранки він із гримасою розминав пальці.

— Дуже болить? — спитав його вчора ввечері Стю, десь за годину після виходу.

— Аспірин допомагає. Це, знаєш, артрит, але ще не такий поганий, як буде років через п'ять-сім, та й, правду кажучи, Східний Техасе, я так далеко наперед і не зазираю.

— Ти правда вважаєш, що він нас візьме?

І тут Глен Бейтман сказав цікаву річ.

— Не буду боятися злого.

І на тому розмова скінчилася.

Тепер вони чули, як він рие мерзлу землю і лається.

— Чи ж не молодець, правда? — сказав Ральф.

Ларрі кивнув.

— Ще й який.

— А я завжди думав, що преподи коледжу — слабаки, але цей точно ні. Знаєте, що він сказав, коли я спитав його: «А чого ми цю фігню просто не викинемо десь біля дороги, та й усе?» Він сказав: «Не треба заново таке лайно починати». Сказав, що ми й так багато старих видів лайна заново почали робити.

Коджак підвівся і побіг дивитися, що робить Глен. До них долинув голос Глена.

— А, ось ти де, засранцю мій лінивий. А я вже думав, куди ти підівся. І тебе теж закопати?

Ларрі всміхнувся і подивився на лічильник пройденої відстані. Він дістав цю річ у спортивній крамниці «Голден». Налаштовуєш пристрій на свій розмір кроку і чіпляєш на пояс, як теслярську лінійку. Щовечора він записував пройдену відстань на пожимаєчному й складеному в багато разів аркуші.

— Можна твою шпаргалку подивитися? — спитав Стю.

— Звичайно, — Ларрі дав йому папірець.

Зверху на аркуші Ларрі друкованими літерами написав: «Боулдер — Вегас: 771 миля»¹. Нижче:

Дата	Відстань (милі)	Разом (милі)
6 вересня	28.1	28.1
7 вересня	27.0	55.1
8 вересня	26.5	81.6
9 вересня	28.2	109.8
10 вересня	27.9	137.7
11 вересня	29.1	166.8
12 вересня	28.8	195.6
13 вересня	29.5	225.1
14 вересня	32.0	257.1
15 вересня	32.6	289.7
16 вересня	35.5	325.2
17 вересня	37.2	362.4

Стю взяв папірець зі свого гаманця і повіднімав у стовпчик.

— Ну, ми йдемо швидше, ніж на початку, але все одно нам ще треба понад чотириста миль. Блін, ми ще й половини шляху не пройшли! Ларрі кивнув.

— Швидкість — тут усе правильно. Ми під гору йдемо. І Глен, знаєш, має рацію. Куди нам поспішати? Він нас просто там на одну долоню покладе, а другою прихlopне.

— Знаєш, а я от у це не вірю, — сказав Ральф. — Ми можемо й померти, звісно, але тут усе не просто так, це не елементарні штуки. Матінка Ебігейл не послала б нас сюди, коли б нас мали просто знищити. От не послала б — і все.

— А я не вірю, що то власне вона послала нас сюди, — тихо промовив Стю.

Лічильник Ларрі чотири рази чітко клацнув, коли його було виставлено на новий день: 000.0. Стю засипав рештки багаття землею. Ранкові процедури тривали. Вони йшли вже дванадцять днів. Стю здавалося, що все життя таким уже й буде: Глен добродушно бурчати, який відстій вони їдять, Ларрі записуватиме пройдену відстань на своїй пом'ятій шпаргалці, усі випиватимуть по два стакани кави, хтось заріє вчорашнє сміття, хтось інший засипле вогнище. Це було розмірене, по-хорошому рутинне життя. Уже й забуваєш, куди всі

¹ 1240 км.

йдуть, — і добре. Ранками Френ здавалася йому дуже далекою — такою видимою уявному оку, а проте дуже далекою: немов фото в медальйоні. Її майже можна було торкнутись... і, власне, в тому полягав його біль. У такий час його віра в матінку Ебігейл перетворювалася на гіркий сумнів, і Стю хотілося розбудити всіх і сказати, що цей похід — просто лажа, що гумовим списом смертельний вітряк не здолаєш і що треба зупинитися в найближчому місті, взяти по мотоциклу й поїхати додому. Що краще чіплятися за крихту світла і крихту любові, поки можна, — бо нічого більшого Флегґ їм не дозволить.

Але так бувало вночі. Зранку він знову був готовий іти далі. Із підозрою поглядав на Ларрі й гадав, чи той думав уночі про свою Люсі. Мріяв про неї і хотів...

Глен повернувся до табору, дещо кривлячись під час ходи, за ним біг Коджак.

— Ну що ж, рушаймо, дамо їм перцю, — сказав він. — Правильно, Коджаку?

Коджак замахав хвостом.

— Він каже: «Даєш Лас-Веґас!» — сказав Глен. — Ходімо.

Вони піднялися на насип траси I-70, спускаючись у бік містечка Гранд-Джанкшен, і почали денний перехід.

— — — —

Пізніше того дня пішов холодний дощ, від чого всі змерзли й розмови притихли. Ларрі йшов сам по собі, сунувши руки в кишені. Спочатку він думав про Гарольда Лодера, чий труп вони знайшли два дні тому, — таке враження, що всі змовилися не говорити про нього, — але врешті його думки стали обертатися навколо того, кого він про себе називав Вовкобой.

Його вони знайшли якраз на схід від тунелю Ейзенхауера. Там був жахливий затоп і густо, нудотно пахло смертю. Вовкобой наполовину висовувався з «остіна». На ньому були клепані джинси й сорочка з блискітками в стилі вестернів. Навколо «остіна» лежало кілька вовчих трупів. Сам Вовкобой наполовину лежав на пасажирському місці, а на його груди наліг ще один мертвий вовк. Руки Вовкобая стискали вовчу шию, а кривава морда вовка вчепилась у Вовкобоеве горло. На думку Ларрі та решти, події, ймовірно, розгорталися так: згряя вовків, спускаючись із гір, помітила самотнього чоловіка й кинулася на нього. Вовкобой був озброєний. Він поклав кількох нападників, а тоді сховався в «остін».

Через який час голод змусив його відчинити двері?

Ларрі не знав і не хотів того знати. Але помітив, яким жахливо худим був Вовкобой. Може, тиждень... Він їхав на захід, хто б він не був, вочевидь, хотів долучитися до темного чоловіка, але такої моторошної долі Ларрі б не побажав нікому. Він про це якось заговорив зі Стю, через два дні після виходу з тунелю, коли Вовкобой уже давно лишився позаду.

— А чого би зграя вовків могла так довго чатувати над машиною, Стю?

— Не знаю...

— Я хочу сказати, їм хіба їсти не було чого?

— Та й правда — було...

Для Ларрі то була жахлива таємниця, і він усе думав над нею, розуміючи, що ніколи не відшукає розгадки. Хоч ким був той Вовкобой, із яйцями в нього все було гаразд. Коли врешті від голоду й спраги він мусив відчинити пасажирські двері, на нього кинувся вовк і перегриз йому горло, але й Вовкобой, помираючи, задушив його.

Четвірка пройшла через тунель Ейзенхауера, зв'язавшись однією мотузкою, і в страшній темряві Ларрі згадував свій похід крізь тунель Лінкольна. Тільки тепер його переслідував не образ Рити Бейкмур, а лице Вовкобая, застигле в смертельній гримасі, коли він і вовк убили одне одного.

«Може, вовків послали його вбити?»

Але то була занадто тривожна думка, щоб на ній зосереджуватися. Ларрі постарався викинути це з голови і просто йти далі, але це було непросто.

— — —

Вони отаборилися неподалік Ломи, дуже близько до кордону зі штатом Юта. Вечеря складалася з трав і кип'яченої води — то й був увесь їхній раціон: вони буквально виконували заповіт матінки Ебігейл іти в тому, що на них, речей не нести.

— У Юті буде кепсько, — відзначив Ральф. — Гадаю, отам і виявиться, чи дійсно ми йдемо під Богом. Там є ділянка — понад сто миль, — де ні міста, ні заправки, ні кафе.

Утім, схоже було на те, що його така перспектива не надто турбує.

— А вода? — спитав Стю.

Ральф знизав плечима.

— Цього добра теж небагато. Піду, мабуть, спати.

Ларрі зробив те саме. Глен ще не лягав, лишився покурити люльку. Стю мав кілька цигарок і вирішив одну викурити. Якийсь час вони палили мовчки.

— Далеко ж ми від Нью-Гемпширу, лисику, — промовив нарешті Стю.

— Та й до Техасу теж не рукою подати.

Стю усміхнувся.

— Еге ж. Отож.

— Мабуть, дуже за Френ скучаєш.

— Ага. І за нею скучив, і хвилююся. І за дитину хвилююся. Особливо важко, як стемніє.

Глен пихнув люлькою.

— Ми тут нічого не можемо змінити, Стюарте.

— Я знаю. Але все одно хвилююся.

— Звичайно, — Глен вибив люльку об камінь. — Учора вночі щось химерне трапилося, Стю. Я весь день намагався розібратися, чи то було насправді, чи сон, чи що.

— А що ж було?

— Ну, я посеред ночі прокинувся — Коджак на щось гарчав. Напевне, вже було за північ, бо вогонь майже догорів. Коджак був по другий бік багаття — у нього шерсть настовбурчилася. Я йому казав, щоб він замовк, а він на мене й не глянув. Дивився вгору праворуч від мене. І я подумав: *може, то вовки?* Ще й після отого, якого Ларрі називає Вовкобою...

— Еге ж, то було б погано.

— Але там нічого не було. У мене зір гострий. Він на *порожнє місце* гарчав.

— Певне, запах чув, та й усе.

— Ага, але найненормальніше ще попереду. За кілька хвилин я став почуватися... ну, прямо скажемо, дивно. Відчуття було таке, наче над насипом щось є — і воно на мене дивиться. На всіх нас. Я немовби й *міг би* його побачити, якщо правильно примружитися. Але я не хотів. Бо відчуття було таке, що то — *він*... Що то — *Флегг*, Стюарте.

— Та, мабуть, то здалося, — за кілька секунд сказав Стю.

— Я впевнений, що там щось було. І Коджак теж це відчував.

— Ну, припустімо, *він* за нами стежить. То що ми тут вдіємо?

— Нічого. Тільки мені це не подобається. Не подобається, що він може стежити за нами... якщо то він. Капець як страшно.

Стю докурив, обережно загасив цигарку об камінь, але до спального мішка ще не пішов. Поглянув на Коджака, який лежав коло багаття, поклавши ніс на лапи, дивлячись на них.

— Тож Гарольд мертвий, — урешті промовив Стю.

— Так.

— І, хай йому, абсолютно марна смерть. І Сью з Ніком марно загинули. І сам він, гадаю, теж.

— Згодний.

Більше не було чого сказати. Вони набрали на Гарольда і його жалюгідну передсмертну декларацію наступного дня після переходу крізь тунель Ейзенхауера. Вони з Надін, певне, їхали через перевал Лавленд, бо коло Гарольда ще був його мотоцикл «тріумф» — те, що від нього лишилось, — а, як висловився Ральф, через тунель Ейзенхауера можна було б проїхати хіба що на іграшковому паровозу. Грифи вже встигли його добряче обробити, але Гарольд і досі стискав у заляклій руці свій записник у цупкій обкладинці. У його роті стирчав, немов гротескний льодяник, пістолет тридцять восьмого калібру, і, хоча вони не поховали Гарольда, Стю вийняв у того з рота пістолет. Обережно. Побачивши, як надійно темний чоловік знищив Гарольда, як легковажно викинув його, немов сміття, коли той виконав свою роль, Стю зненавидів Флегга ще дужче. У нього виникло відчуття, що вони кинулися в якийсь безглуздий хрестовий похід дітей, і, коли він відчував, що треба поспішати, йому з думки не йшов труп Гарольда з роздробленою ногою — так, як Ларрі переслідувала гримаса Вовкобая. Він відчув, що хоче, аби Флегг сповна заплатив не тільки за Ніка і Сьюзен, а й за Гарольда... але дедалі менше вірив, що таке може бути.

«Але ж ти хочеш дивитися, — подумав він люто. — Дивитися хочеш, чи я вже на відстані пострілу від тебе, падло збочене».

Глен, трохи скривившись, підвівся.

— Піду я спати, Східний Техасе. І не проси мене залишитися. Вечірка дуже нудна.

— Як твій артрит?

Глен усміхнувся і сказав:

— Не так уже й погано, — але до свого мішка він пішов накульгуючи.

Стю подумав, що треба викурити ще одну — тільки от якщо палити по дві-три на день, то його запаси скінчаться до кінця тижня — і все одно закурав.

Вечір був не такий уже холодний, але при всьому тому не було сумнівів, що принаймні в горах літо вже скінчилося. Від цього Стю стало сумно, бо в нього було сильне передчуття, що наступного літа він уже не побачить. Коли починалося це літо, він був нерегулярним працівником на калькуляторному заводі. Жив у маленькому містечку Арнетт, мав багато вільного часу і тоді тусувався на заправці Білла Гепскомба «Тексако», слухаючи, як усі решта чешуть язиками про економіку, уряд, важкі часи. Стю гадав, що жоден із тих балакунів ще по-справжньому важких часів не бачив. Докуриив і викинув недопалок у багаття.

— Тримайся там, Френні, мала-хороша, — сказав він і заліз у спальний мішок. І уві сні він думав про Щось, яке наблизилося до їхнього табору, яке недобрим оком стежило за ними. Можливо, то вовк зі свідомістю людини. Чи ворона. Чи тхір, який плазує на животі чагарниками. А може, взагалі якась безтілесна сутність, пильне Око.

«Не буду боятися злого, — бурмотів він уві сні. — Коли я піду хоча б навіть долиною смертної темряви, то не буду боятися злого. Не буду».

Нарешті страшне видиво відступило, і він міцно заснув.

Наступного ранку вони знову рушили рано, прилад Ларрі, клацаючи, лічив милі, а дорога ліниво звивалася ліворуч і праворуч, Західним схилом наближаючись до Юти. Минув полудень, і невдовзі Колорадо залишився позаду. Того вечора вони стали табором на захід від Гарлі-Доума в штаті Юта. Уперше на них зловісно тиснула глибока тиша. Ральф Brentner тієї ночі заснув, думаючи: «От ми й на заході. На його половині поля».

І тієї ночі Ральфові снився вовк із одним-єдиним червоним оком, який вийшов із пустища й стежив за ними. «Пішов геть! — сказав йому Ральф. — Іди звідси, ми тебе не боїмося!»

— — —

О другій годині дня 21 вересня вони пройшли Сеґо. Наступне велике місто, судячи з кишенькової мапи Стю, було Грін-Рівер. Потім довго-довго міста не зустрічатимуться. Тоді, як сказав Ральф, вони, напевне, виявлять, чи йдуть під Богом.

— Власне, — сказав Ларрі Гленові, — мене не так турбує їжа, як вода. Майже кожен, хто їхав у машині, брав щось пожувати — якесь печиво на зразок «Орео», фруктові батончики тощо.

Глен усміхнувся.

— Може, Бог дощем благословить.

Ларрі поглянув на безхмарне небо і скривився.

— Іноді мені думається, що в кінці вона зовсім не в собі була.

— Можливо, — поблажливо відказав Глен. — Якщо почитати теологів, то виявиться, що Бог часто говорить вустами безумців чи тих, хто помирає. Мені навіть видається — ось тут виявляється, що я таємний єзуїт, — що на це є переконливі психологічні підстави. Ненормальна чи помираюча людина — її психіка надзвичайно змінюється. Здорова людина може відфільтрувати Боже послання, видозмінити його силою своєї особистості. Іншими словами, зі здорової людини фіговий пророк виходить.

— Шляхи Господні... — промовив Ларрі. — Я знаю. Ми дивимося крізь темне скло. Мені воно взагалі зовсім темне. Чого ми йдемо отак, коли могли б доїхати за тиждень, — я цього не розумію. Але якщо ми взагалі ненормальну річ робимо, то її й треба робити ненормальному.

— Те, що ми робимо, має чимало історичних прецедентів, — промовив Глен. — І я для цього походу бачу деякі цілком тверезі психологічні й соціологічні причини. Не знаю, чи є ще й божественні, але ці мені вже видаються розумними.

— Наприклад? — підійшли послухати Стю з Ральфом.

— У кількох племен американських індіанців невід'ємною частиною чоловічої ініціації було «побачити видіння». Коли ти стаєш чоловіком, то маєш без зброї піти в глушину. Там ти маєш когось убити і скласти дві пісні — про Великого Духа і про свою силу як мисливця, вершника, воїна й самця — ну й оце видіння. Їсти не можна. Очікувалося, що ти забалдієш — і розумово, і фізично — і дочекаєшся отого видіння. Урешті воно прийде, — він гикнув. — Голод — потужний галюциноген.

— Ти вважаєш, що матінка послала нас сюди по видіння? — спитав Ральф.

— Можливо, щоб ми набралися сили й святості завдяки цьому очищенню, — відповів Глен. — Відкидання *речей* — то процес символічний, знаєте. Як талісман. Коли ви відмовляєтеся від *речей*, ви разом з ними й залишаєте тих інших, кого з цими речами символічно пов'язуєте. Починаєте очищуватися. Скидаєте баласт.

Ларрі поволи похитав головою.

— Щось не розумію.

— Ну от візьміть розумну людину до епідемії. Якщо зламати її телевізор, що вона робитиме ввечері?

— Почитає, — сказав Ральф.

— До друзів сходить, — сказав Стю.

— Музику послухає, — усміхнувся Ларрі.

— Звичайно, — відказав Глен. — А ще — сумуватиме за телевізором. Без телевізора в її житті утвориться діра. Десь у глибині її голови буде й далі прокручуватись: «О дев'ятій пивця дістану, подивлюся матч «Ред Сокс» по телеку». А коли зайде в кімнату й побачить там цей порожній ящик, то відчує дике розчарування. Частина звичного життя втратилася, правда?

— Ага, — сказав Ральф. — У нас телек кожні два тижні ламався, і доки з ремонту його не забирали, я не міг нормально почуватись.

— Якщо людина багато дивилася телевізор, діра велика, якщо трохи — то мала. Але чогось без нього бракуватиме. А тепер забрати в людини книжки, друзів, стереосистему. І забрати все те, що людина зможе дорогою підбирати. Це очищення, і воно зменшує его. Ваші «я», панове, перетворюються на чисту шибку. Чи, краще сказати, на порожні чарки.

— Але навіщо? — спитав Ральф. — Для чого ця мутота?

Глен промовив:

— Якщо ви читали Біблію, то знаєте, що в пророків просто традиція така була — час від часу йти в пустелю: старозаповітні психоделічні експедиції. На це, як правило, виділялося сорок днів і сорок ночей, то гебрейський вираз, який насправді значить: «скільки саме, не знаю, але доволі довго». Це вам нікого не нагадує?

— Звичайно, матінку, — сказав Ральф.

— А тепер подумайте про себе як про акумулятор. Ми ж акумулятори. Мозок працює від хімічно утворюваного електричного струму. Так само м'язи працюють від маленьких розрядів, теж хімічних: ацетилхолін дозволяє розряду йти, коли вам треба поворухнутись, а коли треба зупинитися, виробляється інша речовина — холінестераза. Холінестераза руйнує ацетилхолін, від чого ваші нерви знову погано проводять струм. І це теж добре. Інакше, почавши чухати ніс, ви б не могли зупинитися. Одне слово, сенс такий: усе, що ви думаєте, усе, що ви робите, працює від тієї самої батареї. Як різні прибабаси в машині.

Усі уважно слухали.

— Дивитися телевізор, читати, розмовляти з друзями, ситно їсти... це все виснажує батарею. Нормальне життя — принаймні в тому вигляді, в якому воно було в західній цивілізації, — це все одно як водити машину з автоматичними вікнами, автоматичним гальмом, автоматичними сидіннями і всілякими ще штучками.

Але що більше примочок, то швидше розряджається батарея. Правда?

— Правда, — відповів Ральф. — Навіть великий акумулятор «делко» не перезарядиться, якщо його поставити в «кадилак».

— Ну от, ми зараз саме позбулися аксесуарів. Ми заряджаємося.

Ральф схвилювано доповнив:

— Але якщо занадто довго заряджати акумулятор, він вибухне.

— Так, — погодився Глен. — Отак і в нас. У Біблії розповідається про Ісаю, Йова і ще багато кого, але не сказано, скільки пророків повернулися з пустелі з такими видіннями, які їм пропалили дірку в голові. Гадаю, такі були. Але я маю здорову повагу до людського розуму й психіки, попри випадкові атавістичні явища на зразок деяких тут східних техасців...

— Одчепися від мене, лисику, — буркнув Стю.

— Хай там як, а людський розум значно більший за найбільший акумулятор «делко». І, гадаю, він може заряджатися майже нескінченно. А інколи навіть більше.

Вони йшли мовчки, замислившись над його словами.

— Ми змінюємося? — тихо спитав Стю.

— Так, — відказав Глен. — Думаю, змінюємося.

— Ми вже й схудли, — сказав Ральф. — Як на вас, хлопці, гляну, то зразу видно. Та й у мене пивне пузо було будь здоров. А тепер гляну вниз — і носакі черевиків бачу. Та й узагалі бачу всі свої ноги!

— Щодо стану свідомості... — раптом сказав Ларрі. Коли всі на нього подивилися, він дещо знітився, але продовжив: — У мене це відчуття приблизно з тиждень, і я його не розумів. Може, зараз зрозумію. Мене ковбасить. Ніби я викурив півкосяка дійсно динамітної трави чи трохи кокаїну нюхнув. Але такої дезорієнтації, як від наркотиків, нема. Після такого зазвичай відчуваєш, що нормальне мислення щось не дуже вдається. А в мене зараз голова дуже ясна, ясніша, ніж будь-коли. А все одно ковбасить, — Ларрі засміявся. — Мабуть, це просто від голоду.

— І від голоду теж, — погодився Глен, — але не лише.

— А я весь час їсти хочу, — зізнався Ральф, — але воно мене якось не дуже турбує. Мені добре.

— І мені, — сказав Стю. — Фізично я так гарно багато років не почувався.

— Коли ви скидаєте баласт зі свого судна, ви ж і прибираєте все те лайно, яке у вас усередині плавало, — пояснив Глен. — Добавки. Домішки. Звичайно, від цього добре! Така клізма для всього тіла й духу.

— Ти так цікаво думку висловлюєш, лисику.

— Може, не надто елегантно, зате точно.

Ральф спитав:

— А з *ним* це нам допоможе?

— Ну, — сказав Глен, — це для того робиться. У цьому я практично не сумніваюсь. Але тут просто треба почекати — і побачимо, правда?

Вони пішли далі. Коджак вискочив із кущів і якийсь час ішов з ними, цокочучи кігтями по асфальту траси US 70. Ларрі простягнув руку й скуйовдив йому шерсть.

— Коджаку, старий! — сказав він. — А ти знаєш, що ти — батарейка? Здоровенний такий акумулятор «делко» з гарантією на все життя?

Коджак, як видавалося, не знав цього й не переймався, але помахав хвостом, показуючи, що він на боці Ларрі.

— — —

Тієї ночі вони стали приблизно в п'ятнадцяти милях¹ на захід від Сеґо, і, враховуючи те, про що йшлося вдень, від часу виходу з Боулдера їм уперше не було чого їсти. Глен заварив останню розчинну каву з торбинки, і вони поділили кухню на всіх, відпиваючи по черзі. Останні десять миль вони пройшли, не побачивши жодної машини.

Наступного ранку, 22-го числа, вони натрапили на перекинутий «форд»-універсал, де було чотири групи, двоє з них — малі діти. У машині були коробки із зоологічним печивом і великий пакет зачерствілих картопляних чипсів. Печиво було в кращому стані. Його поділили на п'ятьох.

— Не глитай його так, Коджаку, — повчав Глен. — Поганий собака! Де твої гарні манери? А якщо манер нема, як я бачу, — то де витримка?

Коджак застукав хвостом, дивлячись на печиво так, що сумнівів не лишалось: витримки в нього було зараз не більше, ніж гарних манер.

— То жери, свинтусе, або помри, — сказав Глен і віддав собаці свого останнього тигра. Коджак жадібно його ковтнув і пішов кудись, нюшачи.

Ларрі вирішив з'їсти весь свій звіринець — штукочок із десять — за одним разом. Робив він це повільно, мрійливо.

— Ви коли-небудь помічали, що в цього печива є легкий лимонний післясмак? Із дитинства це пам'ятаю. А після того тільки зараз помітив.

¹ 22,5 км.

Ральф перекидав два останні печива з руки в руку, тепер укинув одне в рот і жував.

— Ага, правда. Є в них такий трохи лимонний присмак. Знаєш, а я був би радий, коли б із нами зараз був старий Нікі. Я б і печивом з ним поділився...

Стю кивнув. Вони доїли печиво й пішли далі. Надвечір того дня вони знайшли велику вантажівку «Грейт Вестерн Маркетс», яка, вочевидь, їхала до Грін-Рівера. Вона акуратно стояла на розділовій смузі, і мертвий водій сидів за кермом ідеально прямо. Вони пообідали консервованою шинкою з кузова, але, як видавалося, нікому її особливо не хотілося. Глен сказав, що їхні шлунки зменшилися. Стю казав, що йому запах не подобається — не поганий, просто надто сильний. Занадто *м'ясний*. З душі верне. Він зміг примусити себе з'їсти лише шматочок. Ральф сказав, що з таким самим успіхом з'їв би ще дві-три коробочки зоологічного печива, і всі засміялися. Навіть Коджак з'їв тільки маленьку порцію та й побіг винюхувати.

Тієї ночі вони стали табором на схід від Грін-Рівера, і під ранок їх притрусило снігом.

— — —

До промоїни вони підійшли трохи після полудня 23-го числа. Небо весь день було хмарне, і було холодно, так що цілком може піти сніг, думав Стю, і то не короткочасний.

Усі четверо стояли на краю яру, Коджак біля Глена — і дивилися вниз і на другий бік. Десь на півночі прорвало дамбу, чи, можливо, пройшло багато літніх злив. Хай там як, але в Сан-Рафаелі, який стояв із сухим руслом роками, сталася раптова повінь. Вона зміла величезний тридцятифутовий шмат траси I-70. Русло було завглибшки приблизно п'ятдесят футів¹, а береги з осадової породи — крихкі й сипучі. Унизу похмуρο тік струмок.

— Йоперний балет! — сказав Ральф. — Треба в департамент штату Юта зателефонувати!

Ларрі показав.

— Дивіться сюди!

Усі подивилися в порожнечу, яка тепер виявилася поцяткованою химерними, вивітряними стовпами й монолітами. Ярдах у ста² за течією Сан-Рафаеля виднілося плетиво з поруччя, кабелів і великих

¹ ≈ 15 м.

² ≈ 91 м.

шматків асфальтового покриття. Один шмат, абсолютно білий — на ньому була розділова смуга — апокаліптичним перстом стирчав у небо, яким бігли хмари.

Глен дивився в цей пролом, засипаний сміттям, сунувши руки в кишені, і на його обличчі був відсутній, мрійливий вираз. Стю тихо спитав:

— Ти зможеш, Глене?

— Мабуть... гадаю, так.

— Як твій артрит?

— Бувало й гірше, — він посміхнувся. — Але, коли чесно, то й краще теж бувало.

Мотузки для страхування вони не мали. Стю обережно пішов униз першим. Йому не подобалося, як час від часу поводитися земля під ногами, як сповзав ґрунт і каміння. Один раз він уже подумав, що земля зараз повністю вийде з-під ніг і він скотиться до самого низу на задю. Намацав рукою міцну скелю — і відчайдушно схопився, повис на ній, шукаючи ногами надійної опори. Тоді Коджак легковажно проскакав повз нього, трохи здіймаючи куряву і майже не обсипаючи землю зі схилу. За мить пес уже стояв на дні яру, махаючи хвостом і весело гавкаючи до Стю.

— Ах ти ж випендрьожник сраний, — буркнув Стю і помалу продовжив спускатися.

— Я за тобою! — гукнув Глен. — А я почув, як ти мого собаку обзивав!

— Обережно, лисику! Без балди, обережно! Тут земля сильно повзе.

Глен поволі рушив униз, неквапом переходячи від однієї точки опори до іншої. Стю напружувався щоразу, коли з-під потертих Гленових похідних чобіт «Джорджія Джаентс» сповзала земля. Легкий вітер ворухив волосся за його вухами, тонкі срібні пасма. Стю подумав, що коли він уперше побачив Глена за малюванням посередньої картини біля дороги в Нью-Гемпширі, волосся в того ще мало значно більше чорноти.

Доки Глен урешті став на рівну грузьку землю на дні промоїни, Стю ледь не розірвався навпіл. Він зітхнув із полегшенням і поплескав старшого товариша по плечу.

— Без напруження, Східний Техасе, — сказав Глен і нахилився погладити Коджака.

— Та де там, — сказав Стю.

Далі спустився Ральф, обережно перебираючись від опори до опори, тяжкою ходою пройшов останні вісім футів.

— Ох ти ж, — сказав він. — Та тут усе на соплях тримається. От буде весело, якщо ми на той бік не піднімемось і доведеться миль із п'ять пройти до мілкішого місця, правда?

— Значно кумедніше буде, якщо, поки ми шукатимемо, почнеться нова повінь, — сказав Стю.

Ларрі спустився легко й прудко, приєднавшись до решти не більш як за три хвилини після того, як вони рушили вниз.

— А хто перший нагору? — спитав він.

— Може, ти, коли ти такий бадьорий, — сказав Глен.

— Аякже.

Нагору він підіймався помітно довше, і двічі зрадливий ґрунт сповзав під ногами, так що він мало не падав. Але зрештою Ларрі піднявся й помахав усім.

— Хто наступний? — спитав Ральф.

— Я, — зголосився Глен і рушив до протилежного схилу.

Стю схопив його за руку.

— Слухай, — сказав він. — Ми ж можемо пройти далі й знайти не таке глибоке місце, як Ральф казав.

— І що, решту дня згаяти? У дитинстві я міг туди за сорок секунд заскочити, а пульс мав після того сімдесят — не більше.

— Ти ж уже не хлопчик, Глене.

— Ні. Але мені все ж здається, що трохи його лишилося.

Не встиг Стю сказати ще щось, як Глен рушив угору. Він зупинився перепочити приблизно на третині шляху, потім продовжив сходження. Приблизно на півдорозі схопився за виступ сланцю, той став кришитися під його рукою, і Стю був певен, що Глен покотиться додолу, до самого дна, б'ючись усіма артритними кінцівками.

— Ой бля... — прошепотів Ральф.

Глен змахнув руками і якимось утримав рівновагу. Зробив кілька стрибків праворуч — і знову пробіг іще двадцять футів¹, перепочив, потім далі рушив догори. Біля самого краю камінь, на який він став, відірвався — і міг би Глен упасти, але на допомогу прийшов Ларрі: схопив за руку й потяг нагору.

— Запросто! — крикнув Глен униз.

Стю полегшено всміхнувся.

— Як твій пульс, лисику?

— Плюс дев'яносто, десь так, — відзначив Глен.

¹ ≈ 6 м.

Ральф піднявся на другий берег, наче флегматичний гірський козел, перевіряючи кожен виступ, обережно переставляючи руки. Коли він уже був нагорі, Стю почав своє сходження.

До того моменту, як упав, Стю думав, що цей схил дещо легший, ніж той, яким він спустився. Каміння було міцніше, кут трошечки менший. Але поверхня виявилася сумішшю крейдянистої землі, а уламки скель сильно розхитали вода й негода. Стю відчував, що тут буде недобре, і рухався поволі.

Його груди вже були над краєм, але виступ, на який він став лівою ногою, раптом провалився. Стю відчув, що сповзає вниз. Ларрі схопив його за руку, але цього разу не встиг. Стю схопився за шматок асфальту від дороги — і той відпав, залишився в його руках. Він якусь мить тупо дивився на нього — і тут почав сповзати ще швидше. Стю викинув його, почувуючись Злим Койотом з мультика. Мені ще не вистачає тільки, думав Стю, що хтось переможно запищав¹ перед тим, як я опинюся на дні.

Стю вдарився об щось коліном — і раптом його пронизав гострий біль. Стю хавився за липкий схил, що тепер страшенно швидко мчав повз нього, — і в його руках залишалися жмені землі.

Він з усього маху налетів на великий камінь, що великим тупим наконечником стріли стирчав з уламків, і покотився, аж подих йому перехоплювало. Вільно пролетів футів із десять і впав на ногу, зігнуто під кутом. Почув тріск: вона зламалася. Біль був ментальний і велетенський. Стю закричав. Зробив сальто назад. Тепер у нього був повний рот землі. Гостре каміння обдерло йому обличчя й руки. Він знов упав на ушкоджену ногу. Тепер він уже не закричав — він завив.

Останні п'ятнадцять футів він проїхав на животі, як дитина з гірки. Зупинився на дні з повними штаньми землі, серце шалено калатало, віддунюючи у вухах. Нога горіла білим вогнем. Куртка й сорочка задралися до підборіддя.

«Зламав ногу. Але наскільки важко? За відчуттями — дуже. Мінімум у двох місцях, коли не більше. І коліно вивернуте».

Схилом спускався Ларрі невеликими стрибками, які видавалися знуцанням із того, що тільки-но сталося зі Стю. Він схилився над пораним і спитав у нього те, про що Стю вже запитував себе.

— Наскільки погано, Стю?

¹ Ідеться про сюжет, коли за зозулю-бігуном («Road Runner») безуспішно ганяється згаданий Злий Койот (Wile E. Coyote) у мультфільмах серії «Looney Tunes».

Стю підвівся на ліктях і подивився на Ларрі, його лице було бліде від болю й перемазане багнюкою.

— Мабуть, знову ходити зможу місяців за три, — сказав він. Його почало нудити. Він подивився в хмарне небо, стиснув кулаки й помахав ними вгору.

— У-У-У, БЛЯ! — закричав він.

— — —

Ральф і Ларрі наклали шину на поламану ногу. Глен дістав пляшечку своїх «таблеточок від артрити» і дав одну Стю. Стю не знав, що то була за «таблеточка», а Глен не зізнавався, але біль у нозі зменшився до слабкого гудіння. Стю стало дуже спокійно, навіть безтурботно. Йому спало на думку, що зараз вони взагалі ніби проживають якийсь позичений час — і не обов'язково тому, що йдуть до Флеґа, а передусім тому, що пережили Капітана Трипса. Хай там як, а він знає, що робити... і подбає, щоб це було зроблено. Ларрі щойно договорив. Усі схвильовано подивилися на Стю, чекаючи, що скаже він.

Відповідь була проста.

— Ні.

— Стю, — лагідно сказав Глен, — ти не розумієш...

— Я все розумію. І кажу: ні. Ніякого назад до Грін-Рівера. Ніяких мотузків. Ніякої машини. Це не за правилами гри.

— Та, блять, яка це *гра*?! — закричав Ларрі. — Ти тут помреш!

— Ну а ви, дуже ймовірно, загинете в Неваді. А зараз — ідіть, наверхуйте. У вас є ще година світлового дня. Не треба її гаяти.

— Ми тебе не залишимо, — сказав Ларрі.

— Мені дуже шкода, але ви це зробите. Я вам наказую.

— Ні. Тепер я за всіх відповідаю. Матінка сказала, що коли щось станеться з тобою...

— ...то вам треба йти далі.

— Ні, ні, — Ларрі подивився на Глена й Ральфа, шукаючи підтримки. Ті схвильовано подивилися на нього. Коджак сидів поряд, дивився на всіх чотирьох, акуратно обгорнувши лапи хвостом.

— Послухай мене, Ларрі, — сказав Стю. — Цей весь похід тримається на тому, що стара знала, про що казала. Якщо почнете вимахуватися, то ризикуєте всім.

— Так, це правда, — сказав Ральф.

— Ні, це *неправда*, копайло ти смердюче, — сказав Ларрі, люто передражняючи оклахомський акцент Ральфа. — Це не Божа воля, що Стю сюди впав, навіть не підступи темного чоловіка. Це просто

сипуча земля і все, *сипуча земля!* Я тебе не лишу, Стю. Годі з мене людей кидати.

— Ні. Ми маємо його залишити, — тихо промовив Глен.

Ларрі, не вірячи своїм вухам, подивився на товаришів, неначе його зрадили.

— А я думав, ти був його другом!

— А я і є його друг. Тільки тут ніякої ради немає.

Ларрі істерично засміявся і пройшовся канавою.

— Ви здуріли! Ви розумієте?

— Я не здурів. Ми домовилися. Ми стояли біля смертного ложа матінки Ебігейл — і пішли на це. Це для нас практично певна смерть, і ми це розуміємо. Ми розуміли цю домовленість. Тепер треба діяти відповідно.

— Ну Боже ж мій, та я маю на увазі, чому Грін-Рівер обов'язково? Ми можемо взяти багатомісний легковий автомобіль — і вперед.

— Ми маємо йти пішки, — сказав Ральф. Показав на Стю: — А він йти не може.

— Ну, добре. Гарзд. Він ногу зламав. То що ви пропонуєте зробити? Пристрелити його, як коня?

— Ларрі... — почав Стю.

Перш ніж той договорив, Глен схопив Ларрі за сорочку й потяг до себе.

— Ти кого рятувати зібрався? — холодно і суворо спитав він. — Стю чи себе?

Ларрі подивився на нього, ворущачи губами.

— Усе дуже просто, — промовив Глен. — Ми не можемо лишитись... а він не може йти.

— Я відмовляюся це прийняти! — прошепотів Ларрі. Його обличчя було бліде, як у мерця.

— Це перевірка, — раптом промовив Ральф. — Ось що це.

— Перевірка на нормальність, — сказав Ларрі.

— Голосуємо, — обізвався із землі Стю. — Я голосую за те, щоб ви йшли далі.

— І я, — сказав Ральф. — Пробач, Стю. Але якщо Бог подбає про нас, то про тебе, певно, теж подбає...

— Я цього не робитиму! — сказав Ларрі.

— Ти зараз не про Стю думаєш, — промовив Глен. — Ти хочеш, мені думається, врятувати щось у собі. Але цього разу правильно йти далі, Ларрі. Ми мусимо.

Ларрі поволі витер рот тильним боком руки.

— Давайте тут заночуємо, — промовив він. — Усе обдумаємо.
— Ні, — відказав Стю.

Ральф кивнув. Вони з Гленом презирнулись, і Глен витяг пляшечку своїх «від артрити» та вклав у руку Стю.

— Вони на морфіні, — сказав він. — Понад три-чотири можуть бути смертельними, — він уважно подивився в очі Стю. — Ти зрозумів, Східний Техасе?

— Так, зрозумів.

— Про що ви в дідька зараз говорите?! — закричав Ларрі. — Що ти йому взагалі пропонуєш?!

— А ти не розумієш? — сказав Ральф із такою зневагою, що Ларрі на мить замовк. І тут усе пронеслося перед його очима зі страхітливою швидкістю, як обличчя незнайомих у швидкому карнавальному танку: таблетки — веселі, сонні, швидкі... Рита. Коли він, розштовхуючи її в спальному мішку, побачив, що вона мертва, залякла, і зелене блювотиння тече в неї рота — огидний прощальний подарунок...

— Ні! — закричав він, намагаючись відібрати у Стю пляшечку. Ральф схопив його за плечі. Ларрі пручався.

— Пустити його, — промовив Стю. — Я хочу з ним поговорити. Ральф іще не відпустив Ларрі, невпевнено дивлячись на Стю.

— Ні, справді пустити його.

Ральф відпустив, але було видно, що він будь-якої миті готовий схопити його знову.

Стю сказав:

— Підійди до мене, Ларрі. Присядь.

Ларрі підійшов і присів коло Стю. Нещасними очима подивився йому в лице.

— Так не годиться, друже. Коли людина падає і ламає ногу, хіба можна... ну не можна ж просто піти й лишити людину помирати. Хіба ти не розумієш? Ну, послухай... — він погладив Стю по обличчю. — От подумай.

Стю взяв Ларрі за руку.

— Ти думаєш, я здурів?

— Ні! Ні, але...

— Але чи ти згодний, що людина при здоровому глузді має право вирішувати, що робити?

— Ой, ну що ти... — сказав Ларрі і заплакав.

— Ларрі, це не від тебе залежить. Я хочу, щоб ви йшли далі. Будете повертатися з Вегаса, йдіть цим самим шляхом. Може, Бог

пришле крука, який мені їсти носитиме, хто його зна. Я колись у журнальчику читав, що людина може прожити сімдесят днів без їжі, якщо в неї є вода.

— Так тоді вже зима настане. Ти ж від холоду за три дні помреш, навіть якщо таблеток не нап'єшся.

— То вже не від вас залежить. У вас інші справи.

— Не відсилай мене геть, Стю!

Стю похмуро сказав:

— Я тебе відсилаю.

— От відстій, — сказав Ларрі й підвівся на ноги. — А що нам Френ скаже, коли дізнається, що ми згодували тебе щурам із грифами?

— Вона взагалі нічого нікому не зможе сказати, якщо ви туди не підете й усе не виправите. І Люсі теж. І Дік Елліс. І Бред. І всі-всі наші.

Ларрі сказав:

— Гаразд. Ми підемо. Але тільки завтра. Ми тут станемо табором, може, нам якийсь... ну, сон присниться, чи що.

— Не треба снів, — спокійно, м'яко відказав Стю. — Не треба ніяких знаків. Воно так не піде. Одну ніч поночуєте — нічого не почувете, а тоді захочете ще на ніч залишитись, а потім ще... Іти вам треба просто зараз.

Ларрі відійшов від них, похнюпивши голову, і став спиною до всіх.

— Ну, гаразд, — промовив він ледве чутно. — Зробимо, як скажеш. Спаси Господи наші душі.

Ральф підійшов до Стю, опустився на коліна.

— Може, тобі щось принести, Стю?

Стю всміхнувся:

— Еге ж. Усе, що Гор Відал написав, — про всяких там Лінкольна, Аарона Бурра¹ і всіх інших. Давно про цих козлів почитати хотів. Тепер, здається, маю можливість.

Ральф криво всміхнувся.

— Пробач, Стю. Здається, я нічого не придумав...

Стю потиснув йому руку, і Ральф відійшов.

Підійшов Глен. Він теж плакав, і коли сів біля Стю, у нього знову потекли сльози.

— Не плач, малий, — сказав Стю. — Усе буде добре.

¹ Віце-президент США у 1801—1805 роках.

— Ларрі має рацію. Погано це. Так хіба з конякою роблять...

— Ну ти ж знаєш, що так треба.

— Та, мабуть, але хто ж точно може сказати? Як нога?

— Зараз узагалі не болить.

— Ну що, таблеточки маєш, — Глен витер очі рукою. — Прощавай, Східний Техасе. Збіса гарно було з тобою дружити.

Стю відвернувся і сказав:

— Не треба так прощатися, Глене. Хай буде: «До зустрічі!», так певніше пощастить. Може, ти вилізеш із цього яру тільки до половини — і будемо тут з тобою всю зиму в крібідж¹ грати.

— Боюся, що не до зустрічі, — сказав Глен. — Передчуття в мене таке. А в тебе?

Й оскільки Стю теж мав таке передчуття, то знову подивився в обличчя Гленові.

— Так, є таке, — сказав він і злегка всміхнувся. — Але ж я не буду боятися злого, правильно?

— Правда! — сказав Глен. Тепер він перейшов на хрипкий шепіт. — А ти в разі чого скористайся запасним виходом, Стюарте, не вимахайся.

— Авжеж.

— Ну то бувай.

— Бувай, Глене.

І троє разом пішли до західного кінця яру, й, озирнувшись, Глен почав дертися нагору. Стю дедалі тривожніше стежив за його сходженням, затамувавши подих. Глен рухався невимушено, майже легковажно, практично не дивився під ноги. Земля поповзла під його ногами раз, удруге. Обидва рази він спокійно шукав, за що схопитись, й обидва рази опора знаходилася. Коли Глен опинився нагорі, Стю довго, хрипко видихнув.

Далі пішов Ральф, а коли він опинився нагорі, Стю востаннє гукнув до Ларрі. І подумав, що його обличчя надзвичайно нагадує лице покійного Гарольда Лодера — на диво застигле, очі уважні й дещо насторожені. Обличчя, яке не показує нічого, крім того, що хоче показати.

— Тепер за старшого ти, — сказав Стю. — Впораєшся?

— Не знаю. Спробую.

— Будеш приймати рішення.

¹ Настільна гра з картами й спеціальними дошками.

— Правда? Здається, з моїм найпершим ніхто не погодився. Тепер у його очах була емоція — докір.

— Так, але просто по-іншому не можна було. Слухай — його люди вас схоплять.

— Ага. Думаю, що так. Вони або нас схоплять, або пристрелять із засідки, як собак.

— Ні, вас схоплять і приведуть до нього. Певне, це буде за кілька днів. Будете у Веґасі, будьте уважні. Чекайте. Воно настане.

— Що, Стю? Що саме?

— Не знаю. Те, по що нас послано. Будьте готові. Коли воно настане, ви відчуєте.

— Ми тебе заберемо, якщо зможемо. Ти знаєш.

— Ага, так і буде.

Ларрі швидко вибрався нагору і приєднався до інших двох. Вони зупинилися й помахали. Стю теж помахав їм. Вони пішли. І більше вони ніколи Стю Редмана не бачили.

РОЗДІЛ 73

Троє стали табором у шістнадцяти милях на захід від того місця, де залишили Стю. Опинилися перед іншим руслом, уже мілкішим. Справжня причина такого короткого переходу полягала в тому, що кожному з них здавалося, ніби частина серця лишилася там, позаду. Важко було сказати, чи вона повернеться. Ноги немовби стали важчими. Майже не розмовляли. Ніхто не хотів дивитися в обличчя іншим, боячись побачити там віддзеркалення своєї провини.

Вони зупинилися в темряві й розпалили вогнище з хмизу. Вода в них була, а харчі скінчилися. Ґлен напхав свою люльку останнім тютюном і раптом замислився, чи лишилися в Стю цигарки. Від цього курити йому стало неприємно, і він вибив люльку об скелю, з відсутнім поглядом відіпхнувши ногою свій останній тютюн «Боркум Ріф». Коли за кілька хвилин по тому десь у темряві почувся крик сови, Ґлен роззирнувся.

— Слушайте, а де Коджак? — спитав він.

— А правда, дивно, чи не так? — сказав Ральф. — Години зо дві я його, здається, не бачив.

Ґлен підскочив.

— Коджаку! — закричав він. — Агов, Коджаку, Кодж!

Його голос самотньою луною розкотився пустельним місцем. Відповіді не було. Він сів, тяжко засмучений. Тихо зітхнув. Коджак ішов за ним майже через увесь континент. Тепер його не було. Наче лиховісний знак.

— Думаєш, його щось спіймало? — тихо спитав Ральф.

Ларрі тихо, замислено промовив:

— Мабуть, він лишився зі Стю.

Глен вражено підвів очі.

— А може! — замислився він. — Мабуть, саме це й сталося.

Ларрі перекидав камінець із руки в руку, туди-сюди, туди-сюди.

— Він казав, що, може, Бог крука пришле його годувати. Не певен, що тут вони водяться. То Бог йому, мабуть, собаку послав!

У багатті щось тріснуло — здійнявся, закрутився стовп іскор, осяявши все, а потім знову стало темно.

— — —

Коли Стю побачив щось темне, що побігло до нього в яр, то підтягнувся, сперся на найближчий великий валун, виставивши вперед поламану ногу, а в затерплій руці стиснув чималу каменюку. Він промерз до кісток. Ларрі має рацію. Два-три дні такого холоду цілком надійно його вб'ють. Тільки, як видавалося, ця тварина встигне раніше. Коджак був із ним до заходу сонця, а потім побіг геть, легко вискочивши з яру. Стю його не гукав. Собака знайде шлях до Глена й піде з ними. У нього, мабуть, у цій справі своя роль. Але зараз він пошкодував, що пес не лишився з ним трохи довше. Одна річ таблетки, але він би не хотів, щоб його порвав на шматки якийсь вовк темного чоловіка.

Він міцніше стиснув каменюку, але на ярдах у двадцяти вгорі воно зупинилося. Потім побігло вниз — чорніша тінь на чорному тлі.

— Ну, давай уже, — хрипко сказав Стю.

Тінь замахала хвостом і побігла до нього.

— Коджак?

І то був він. Він щось приніс у зубах і поклав біля ніг Стю. Сів, махаючи хвостом, чекаючи на похвалу.

— *Хороший пес!* — здивовано й радісно промовив Стю. — Молодчина!

Коджак приніс йому кроля.

Стю витяг кишенькового ножичка, відкрив і трьома швидкими рухами випотрошив тварину. Узяв нутроці, які ще парували, і кинув Коджакові.

— Хочеш?

Коджак хотів. Стю обліував кроля. Від думки про сире м'ясо йому стало не дуже добре.

— Дрова? — не дуже впевнено звернувся він до Коджака. Берегами яру були розкидані гілки й шматки дерева, нанесені повінню, але дотягтися він не міг до жодної.

Коджак помахав хвостом і не рушив з місця.

— Принесеш? П...

Але Коджак побіг. Він пробігся західним краєм яру і повернувся з великим шматком сухого дерева в зубах. Поклав його перед Стю і гавкнув. Його хвіст швидко ворухився.

— Хороший собака! — знову похвалив його Стю. — Хай йому грець! Принеси, Коджаку!

Радісно гавкаючи, Коджак знову побіг. За двадцять хвилин він наносив досить дров для великого багаття. Стю акуратно нарізав трісок на розпал. Перевірив сірники: у нього лишалося півтори пачки. Він розпалив вогонь з другого сірника й обережно його підгодував і роздував. Невдовзі вогонь став чималенький, і Стю присунувся до нього якомога ближче, сидячи в спальному мішку. Коджак ліг по другий бік вогню, поклавши ніс на лапи.

Коли вогонь трохи зменшився, Стю насадив кроля на рожен і став його смажити. Від такого запаху в нього аж у животі закрутило. Коджак насторожено, уважно дивився на кроля.

— Половину тобі, половину мені, товаришу, окей?

Через п'ятнадцять хвилин він витяг кролика з вогню і примудрився розділити його навпіл, не дуже обпікшись. Десь м'ясо підгоріло, десь недосмажилось, але воно все одно було не до порівняння з консервованою шинкою з вантажівки «Грейт Вестерн Маркетс». Вони з Коджаком наминали свіжину... і коли вже майже доїли, над яром попливло таке виття, від якого кров холонула в жилах.

— *Господи!* — вигукнув Стю з повним ротом.

Коджак підскаочив, шерсть на його спині настовбурчилася, він загарчав. Пройшовся навколо вогнища в бік звуку й знову загарчав. Виття стихло.

Стю ліг, тримаючи під однією рукою каменюку, а під другою — розкритий ніж. Зірки світили — холодні, високі, байдужі. Його думки полинули до Френ, але він швидко спинив їх. Дуже вже це сумно, навіть не голодному. Я не спатиму, подумав він. Не зможу надовго заснути.

Але він усе ж заснув за допомогою однієї з Іленових таблеток. А коли в багатті лишився тільки пригаслий жар, до нього підійшов

Коджак і ліг спати поряд, гріючи Стю. І ось так у першу ніч після того, як загін розділювався, Стю повечеряв, тоді як його друзі були голодні, і спокійно спав, тоді як їх мучили недобрі сні й передчуття приреченості та скорого кінця.

— — —

24-го числа група з трьох пілігримів на чолі з Ларрі Андервудом пройшла тридцять миль і стала на північний схід від пагорбу Сан-Рафаель. Тієї ночі температура впала градусів до двадцяти п'яти за Фаренгейтом¹, і вони розпалили велике багаття й задрімали навколо. Коджак до них не повернувся.

— Як ти гадаєш, що сьогодні ввечері робить Стю? — спитав Ральф у Ларрі.

— Помирає, — коротко відповів Ларрі — і йому стало шкода, коли він побачив гримасу болю на чесному, рідному обличчі Ральфа, але забрати слово назад уже не міг. Та й, урешті-решт, це майже напевне була правда.

Він знову ліг із на диво сильним передчуттям, що це станеться завтра. Хай куди вони йшли, вони майже на місці.

Тієї ночі снилися погані сні. У тому, який після пробудження Ларрі пам'ятав найкраще, він був у турне з групою «Тіньовий блюзгурт». Вони мали виступати в концертній залі «Медісон-сквер-гарден» — і всі квитки розкупили. На сцену вони вийшли під громоподібні оплески. Ларрі підійшов налаштувати мікрофон, виставити його на потрібну висоту, але не зміг зрушити його з місця. Він підійшов до мікрофона соло-гітариста, але той теж не вдавалося по-сунути. Те саме і з мікрофонами бас-гітариста, клавішника. Натовп загудів, став ритмічно плескати в долоні. По одному члени гурту крадькома сходили зі сцени, нишком посміхаючись у високі психоделічні коміри сорочок на кшталт тих, що «Бьордз» носили в 1966 році, коли Роджер МакГвінн ще був на восьмимильній висоті². А то й на восьмисотмильній. А Ларрі все ходив від мікрофона до мікрофона, намагаючись знайти хоч один, який можливо налаштувати. Але вони всі були футів із дев'ять³ заввишки і ніяк не рухалися. Нагадували кобр з неіржавкої сталі. Хтось у юрбі почав кричати, вимагаючи: «Сонце, ти хлопця свого любиш?» «Я більше цю композицію

¹ -3—4 °C.

² Натяк на пісню «Eight Miles High» (1966 р.) групи «Byrds».

³ Приблизно 3 м.

не виконую, — намагався сказати Ларрі. — Коли світ скінчився, я припинив...» Вони не чули його — і почувся дедалі гучніший спів, спочатку із задніх рядів, потім охопив усю залу, набираючи сили й голосу: «Сонце, ти хлопця свого любиш! Сонце, ти хлопця свого любиш! СОНЦЕ, ТИ ХЛОПЦЯ СВОГО ЛЮБИШ!»

Коли він прокинувся, ця пісня гула в його вухах. Він увесь вкрився потом. Щоб зрозуміти, що це за сон і що він означає, йому навіть не був потрібен Глен. Сон, де не дістаєш до мікрофонів, не можеш їх налаштувати — поширене страхіття в рок-музикантів, так само як і сон про те, як виходиш на сцену й не пам'ятаєш жодної пісні. Ларрі гадав, що подібне завжди сниться артистам перед...

Перед виступом.

То був сон про безсилля. Він виражав один-єдиний головний страх: *а якщо не вдасться? Що, коли хочеш — а не вдасться?* Страх зробити один простий стрибок віри — це те, з чого починається будь-який митець: співак, письменник, художник, музикант.

Зроби, щоб людям сподобалося, Ларрі.

Чий це голос? Материн?

Ти з тих, хто тільки бере, Ларрі.

Ні, мамо. Вже ні. Я більше цю композицію не виконую. Коли світ скінчився, я припинив. Чесно.

Він знову ліг і поступово заснув. Останньою його думкою було: Стю має рацію — темний чоловік їх схопить. Завтра, подумав він. Хай куди вони прямували, вони вже майже на місці.

— — —

Але двадцять п'ятого числа вони нікого не бачили. Усі троє мляво прокинулися під ясно-блакитним небом і бачили чимало звірів і птахів, але не людей.

— Просто дивовижно, наскільки швидко природа відновлюється, — сказав Глен. — Я розумів, що то доволі швидкий процес, і, звичайно, зима його трохи пригасить, але все-таки чудеса. Від початку епідемії минуло приблизно сто днів.

— Так, але немає собак і коней, — сказав Ральф. — Це, знаєш, не дуже гарно. Вони запустили заразу, яка знищила майже всіх людей, але їм мало. Треба було, щоб ще два наші улюблені види тварин теж. Людину і її найкращих друзів.

— А коти лишилися, — похмуро сказав Ларрі.

Ральф усміхнувся.

— Ну, є ще Коджак...

— Був Коджак.

На цьому розмова заглухла. Навколо випиналися невеселі пагорби — зручний сховок для десятків людей із гвинтівками з оптичними прицілами. Ларрі не полишало передчуття, що воно станеться сьогодні. Щоразу, виходячи на верхівку, він очікував побачити попереду перекритий шлях. І щоразу, коли нічого такого там не було, він очікував засідки.

Вони розмовляли про коней. Про собак і бізонів. Бізони повертаються, сказав Ральф: Нік із Томом Калленом їх бачили. Не такий уже й далекий той день — може, він навіть настане за їхнього життя, коли знову прерії будуть чорні від бізонів.

Ларрі знав, що це правда, знав і те, що це все — порожнє триндіння: їхні життя можуть обірватися й за десять хвилин.

Майже спочіло, настав час шукати місце для табору. Вони піднялися на останній пагорб — і Ларрі подумав: «Зараз! Вони будуть унизу».

Там не було нікого.

Вони стали на ночівлю біля зеленого знака з рефлектором. На ньому було написано «ЛАС-ВЕГАС 260». Того дня вони поїли порівняно добре: чипси зі смаком тако, газована вода і дві ковбаски «Слід Джим», які вони поділили порівну.

«Завтра!» — знову подумав Ларрі і заснув. Тієї ночі йому снилося, що він, Баррі Грейг і «Обірвані недобитки» грають у «Медісонсквер гардені». То був для них особливий шанс — вони грали на розігріві якоїсь супергрупи, яка називалася на честь міста — чи то «Бостон», чи то «Чикаго». Знову всі штативи з мікрофонами виявилися дев'ятифутової висоти, і знову він почав метатися від одного до іншого, а глядачі ритмічно плескали в долоні й знову вимагали «Сонце, ти хлопця свого любиш?».

Він глянув у перший ряд, і на нього накопилася хвиля страху — немов на нього вилили відро крижаної води. Там сидів Чарльз Менсон¹ — тільки X-подібна рана на його лобі перетворилася на білий кривий шрам — він співав і аплодував. Річард Спек² також сидів там, дивився на Ларрі своїми безсоромними, нахабними очима, а з його рота стирчала папіроса. Вони сиділи обабіч

¹ Charles Manson (1934) — серійний убивця і сатаніст. Нині перебуває в довічному ув'язненні.

² Richard Speck (1945—1991) — маніяк-убивця, відомий убивством і зґвалтуванням восьми медсестер 13 липня 1966 року.

темного чоловіка. За ними — Джон Вейн Гейсі¹. Флегг співав, а всі підспівували йому.

«Завтра! — знову подумав Ларрі, тиняючись уві сні від одного зависокого мікрофона до іншого під гарячими вогнями “Медісон-сквер ґардену”. — Завтра я тебе побачу».

— — —

Але то було не завтра і навіть не післязавтра. Увечері 27 вересня вони зупинилися в містечку Фрімонт-Джанкшен, і їжі в них було вдосталь.

— Усе чекаю, що воно скінчиться, — сказав Ларрі Ґленові того вечора. — І з кожним днем нічого не відбувається, і стає ще гірше.

Ґлен кивнув.

— І в мене те саме. От буде смішно, якщо він виявиться просто міражем, правда? Просто страшним сном колективної свідомості...

Ларрі якусь мить здивовано й замислено дивився на нього. Потім повільно похитав головою.

— Ні, я не думаю, що це лише сон.

Ґлен усміхнувся.

— Я теж, молодий чоловіче. Я теж.

Наступного дня контакт відбувся.

— — —

Саме минула десята година ранку, вони піднялися на пагорб — і внизу, у двох милях на захід, побачили дві машини, поставлені передом одна до одної, які перегородили трасу.

Саме так Ларрі це собі й уявляв.

— Аварія? — спитав Ґлен.

Ральф подивився з-під руки.

— Не думаю. Їх так поставили.

— Його люди, — сказав Ларрі.

— Так, гадаю, що так, — погодився Ральф. — Що тепер будемо робити, Ларрі?

Ларрі витяг із задньої кишені хустку і витер обличчя. Цього дня чи то літо повернулося, чи то давався взнаки жар південно-західної пустелі. Температура була вже трохи вища за 80 градусів².

¹ John Wayne Gacy (1942—1994) — маніяк-убивця, який гвалтував і вбивав молодих хлопців і підлітків. У пресі відомий як «убивця-клоун».

² Понад +27 °С.

«Але це сухий жар, — спокійно подумав він. — Я просто трохи спітнів. Зовсім трохи». Ларрі знову сховав хустку в кишеню. Тепер, коли все, власне, й почалося, він почувався правильно. Знову в ньому з'явилася дивне відчуття, ніби він на сцені і має грати.

— Підемо вниз і дізнаємося, чи справді з нами Бог. Правда, Глене?

— Ти тут головний.

Вони знову пішли. За півгодини наблизилися до тих машин, які раніше належали патрулю штату Юта. У машинах чекало кілька озброєних людей.

— Вони будуть у нас стріляти? — невимушено поцікавився Ральф.

— Не знаю, — відказав Ларрі.

— Бо в них гвинтівки там будь здоров. З оптичним прицілом. Я бачу, як від лінз сонце відблискує. Якщо вони хочуть нас підстрелити, то ми в будь-який момент під прицілом.

Вони йшли далі. Люди, які блокували дорогу, розділилися на дві групи, п'ятеро вийшли наперед, націливши свою зброю на групу з трьох людей, яка йшла до них, ще троє присіли за машинами.

— Восьмеро, Ларрі? — спитав Глен.

— По-моєму, так, вісім. А ти як сам?

— Нормально, — відказав Глен.

— А ти, Ральфе?

— Головне, щоб ми знали, що робити, як настане час, — сказав Ральф. — Мені більш нічого не треба.

Ларрі на мить схопив його за руку і потиснув її. Так само й руку Глена.

Вони вже були менш ніж за милю від патрульних машин.

— Вони по нас стріляти на місці не збираються, — сказав Ральф. — Інакше вони б давно це зробили.

Тепер можна було роздивитися обличчя, що Ларрі з цікавістю й робив. Один чоловік мав чималу бороду. Інший — зовсім юний, але сильно полисілий. «Ото, мабуть, облом був йому, коли він у школі почав волосся втрачати», — подумав Ларрі. Ще один був у яскраво-жовтій майці; на ній був зображений верблюд, який шкірив зуби, а внизу старовинними, каліграфічними літерами було написано «СУПЕРГОРБ». Ще один був схожий на бухгалтера. Він крутив у руках «магнум» 357-го калібру і, як здавалося, нервував утричі сильніше, ніж Ларрі; скидалося на те, що чоловік може прострелити собі ногу, якщо не заспокоїться.

— Від наших не сильно відрізняються, — сказав Ральф.

— Звичайно, відрізняються, — сказав Глен. — Вони всі озброєні. Вони вже були на відстані дванадцяти футів¹ від поліцейських машин, які перегородили дорогу. Ларрі зупинився, і всі решта теж. На мить запала мертва тиша: люди Флегта й пілігрими Ларрі роздивлялись одне одного. Тоді Ларрі Андервуд спокійно сказав:

— Добрий день.

Маленький чоловічок, схожий на головбуха, вийшов наперед. Він досі крутив у руках «маґнум»:

— Чи ви Глендон Бейтман, Лоусон Андервуд, Стюарт Редман і Ральф Brentner?

— Слухай, дурню, — сказав Ральф, — ти рахувати вмієш?

Хтось гигикнув. Головбух почервонів.

— Хто відсутній?

Ларрі сказав:

— Зі Стю стався нещасний випадок дорогою. І я абсолютно переконаний, що він станеться і з вами, якщо ви не припините гратися цим пістолетом.

Знову почувся притишений сміх. Головбух засунув пістолет за пояс своїх широких сірих штанів, від чого став ще смішнішим: просто Волтер Мітті², який мріє стати бандитом.

— Мене звати Пол Берлсон, — відрекомендувався він. — І я уповноважений заарештувати вас і віддати вам наказ іти зі мною.

— Чийім іменем? — одразу спитав Глен.

Берлсон зневажливо глянув на нього... тільки до зневаги додавалося щось іще.

— Вам відомо, від чийого імені я до вас звертаюся!

— Ну так скажіть.

Але Берлсон нічого не сказав.

— Вам страшно? — спитав його Глен. Він подивився на всіх вісьмох. — Вам так страшно, що навіть імені його не можете вимовити? Ну тоді я скажу за вас. Його звати Рендалл Флегт, також його прозивають темним чоловіком, високим чоловіком, Ходаком. Хто-небудь із вас його так називає? — голос його здійнявся до високих, чистих октав гніву. Деякі з озброєних тривожно презирнулися, а Берлсон відсахнувся на крок. — Називайте його Вельзевул, бо і це

¹ 3,65 м.

² Персонаж оповідання Дж. Тербера — сором'язливий, боязкий чоловічок, яким командує дружина. Шукає розради у фантазіях, у яких він є справнім чоловіком, героєм.

теж його ім'я. Називайте його Ньярлахотеп¹, Ахаз² і Астарот³. Називайте його Р'єлах⁴, Сет⁵ і Анубіс⁶. Ім'я йому легіон, він виходець із пекла — і ви цілуєте його в зад.

Його голос знову перейшов на розмовну тональність, Глен невимушено всміхнувся.

— Ну, просто я подумав, що з цього варто почати...

— Хапайте їх, — сказав Берлсон. — Хапайте і стріляйте в першого, хто спробує втекти.

Якусь дивну мить ніхто не поворухнувся — і Ларрі подумав: «Вони цього не зроблять, вони бояться нас так само, як і ми їх, навіть більше, хоча й мають зброю».

Він подивився на Берлсона і сказав:

— Чи ти, гандоне, жартувати надумав? Ми *хочемо* йти. Ми заради цього прийшли!

Потім вони всі заворушилися, неначе Ларрі сам віддав їм наказ. Його і Ральфа запхнули на заднє сидіння однієї машини, а Глена — в другу. Вони опинилися за залізними ґратами. Ручок на дверях усередині не було.

«Нас заарештували», — несподівано весело подумав Ларрі.

На переднє сидіння напхалося четверо людей. Машина дала задній хід і рушила на захід. Ральф зітхнув.

— Страшно? — тихо спитав Ларрі.

— Чортибатьказна, чи страшно. Але так же ж класно посидіти, слів нема!

Один із людей на передньому сидінні сказав:

— Язикатий у вас дід. Він головний?

— Ні, я.

— Як тебе звати?

— Ларрі Андервуд. А це Ральф Brentner. Третій — Глен Бейтман.

Він подивився в заднє вікно. Друга машина їхала за ними.

— А з четвертим що?

¹ У творах Г. Ф. Лавкрафта могутній злий дух — утілення хаосу, посланець лихих богів. Має тисячі облич. Незбагненим чином спонукає людей поклонятися йому.

² Юдейський цар, за часів якого в країні стали поширюватися язичницькі культури, що викликало обурення пророків. Встановив велику статую Ваала.

³ Один з найвищих у пекельній ієрархії демонів.

⁴ Також Р'лех — у творах Лавкрафта назва затонулого острова, під яким — «обитель сну Ктулху». Як ім'я істоти зустрічається лише в цій книзі Кінга.

⁵ Бог зла в єгипетській міфології.

⁶ Бог царства мертвих у єгипетській міфології.

— Ного злавав. Ми мусили його залишити.

— Ага, не пощастило, значить. А я Баррі Дорган. Служба безпеки Веґаса.

Ларрі відчув, як абсурдна відповідь «Приємно познайомитися» підступає до губ, натомість злегка всміхнувся.

— А далеко до Веґаса?

— Ну, з вітерцем не понесемося, бо затори. Ми від міста їх розчищаємо, але все так повільно йде. Годин за п'ять доїдемо.

— Оце непогано, — сказав Ральф, хитаючи головою. — Три тижні пішки йшли, а тут тільки п'ять годин машиною.

Дорган вигнувся, доки зміг їх побачити.

— Не розумію, чого ви йдете пішки. Та й взагалі не розумію, навіщо ви прийшли. Ви ж, певне, знали, що так скінчиться.

— Нас послано, — сказав Ларрі. — Мабуть, убити Флетґа.

— Небагато у вас на це шансів, хлопче. Тебе з дружочками везуть просто до окружної в'язниці Лас-Веґаса. Без виходу, без викупу. Він у вас особливо зацікавлений. Він знав, що ви прийдете, — Баррі трохи помовчав. — Вам хіба що треба сподіватися, що він вас швидко порішить. Але я так не думаю. У нього останнім часом настроїв кепський.

— А чому? — спитав Ларрі.

Але Дорган, здається, відчув, що сказав досить — а може, й забагато. Він відвернувся й нічого не сказав, а Ларрі з Ральфом дивилися, як повз них мчить пустеля. За три тижні вони відвикли від швидкості.

— — —

Власне, до Веґаса вони їхали шість годин. Він лежав посеред пустелі, немов якийсь фантастичний самоцвіт. На вулицях було багато людей; робочий день скінчився, і всі насолоджувалися прохолодним раннім вечором на газонах, на лавочках, на автобусних зупинках, сиділи на сходах вінчальних каплиць і ломбардів, які не працювали. Вони витріщалися на патрульні машини, проводжали їх поглядом, а тоді поверталися до своїх розмов.

Ларрі задумливо дивився навколо. Електрика працювала, вулиці були розчищені, сміття після дій хуліганів і мародерів було прибрано.

— Ґлен мав рацію, — сказав він. — Поїзди в нього ходять за розкладом. Але мені цікаво, чи взагалі можливо запустити залізницю.

У вас, люди, в усіх такий вигляд, наче маєте звернутися до невропатолога, Доргане.

Дорган промовчав.

Підїхали до окружної в'язниці, заїхали ззаду. У цементному дворику стояли дві поліцейські машини. Коли Ларрі вийшов з машини, кривлячись від того, що затерпли м'язи, він побачив у Доргана в руках дві пари наручників.

— Та ну, — сказав він. — Що, серйозно?

— Вибач. Він наказав.

Ральф промовив:

— На мене зроду наручників не вдягали. Пару разів мене п'яного ловили й до витверезника возили, до весілля, а потім ніколи такого не було.

Ральф говорив повільно, його оклахомський акцент відчувався сильніше, і Ларрі зрозумів: чоловік не на жарт розлютився.

— У мене наказ, — сказав Дорган. — Не погіршуйте своє й так важке становище.

— «Наказ-наказ», — буркнув Ральф. — Знаю я, хто вам накази віддає. Він убив мого друга Ніка. Якої лихої години ти з цим чортом собачим носишся? Як сам по собі — так ти нормальний чоловік.

Він подивився на Доргана — і в його очах стояло таке гнівне питання, що Дорган похитав головою й відвів очі.

— У мене така робота, — сказав він. — Я її роблю. І все тут. Прошу руки вперед, а то я когось попрошу потримати вас.

Ларрі виставив руки вперед, Дорган одягнув йому наручники.

— Ким ви працювали? — спитав Ларрі. — Раніше?

— Поліція Санта-Моніки. Другий слідчий.

— І ви — з *ним*. Це... ну, перепрошую, але це справді дивно.

До них штовхнули Глена Бейтмана.

— Чого ви його штовхаєте? — сердито спитав Дорган.

— Тобі б він усю дорогу триндів, так ти теж його поштовхав би! — сказав один з них.

— Мене не цікавить, хто кому триндить, а руки свої прошу тримати при собі! — Дорган подивився на Ларрі. — А що тут такого, що я з ним? Я в копах служив десять років до Капітана Трипса. Я бачив, що буває, коли за головних такі, як ви.

— Молодий чоловіче, — спокійно сказав йому Глен, — ваш досвід із кількома окремими наркоманами й людьми з важким дитинством — не виправдання того, що треба служити чудовиську.

— Відведіть їх геть, — незворушно промовив Дорган. — Різні камери, різні крила.

— Не думаю молодий чоловіче, що ви з таким вибором зможете жити, — зауважив Глен. — Яюсь малувато у вас нациста.

Цього разу вже Дорган штовхнув Глена.

— — —

Ларрі відділили від решти двох і повели порожнім коридором із написами «НЕ ПЛЮВАТИ», «ДО ДУШОВИХ І ДЕЗІНСЕКЦІЇ», а також «ВИ ТУТ НЕ ПІСТЬ».

— Душ би мені не завадив, — зауважив Ларрі.

— Може, — сказав Дорган. — Подивимося.

— На що подивитися?

— Наскільки ви будете налаштовані на співпрацю.

Дорган відкрив камеру в кінці коридору і провів туди Ларрі.

— А ці браслети? — спитав Ларрі, простягнувши руки.

— Звичайно, — Дорган відімкнув наручники і забрав їх. —

Так краще?

— Значно краще.

— У душ і далі хочеться?

— Ще й як, — але ще дужче Ларрі не хотів залишатися сам і чути луну від кроків, які віддаляються. Якщо він лишиться сам, до нього почне повертатися страх.

Дорган витяг маленький блокнот.

— Скільки вас? У Зоні?

— Шість тисяч, — сказав Ларрі. — Ми щочетверга граємо в бінго, і головний приз — двадцятифунтовий індик!

— Усе-таки в душ хочеш чи ні?

— Хочу, — але Ларрі вже не сподівався на це.

— Скільки вас?

— Двадцять п'ять тисяч, але чотири тисячі ще не мають дванадцяти років і можуть безкоштовно дивитися фільми в автокіно-театрі. З економічної точки зору — облом...

Дорган різко захлопнув блокнот і подивився на нього.

— Та не могу я, послушайте, — сказав Ларрі. — Уявіть себе на моєму місці.

Дорган похитав головою.

— Не могу, бо я не божевільний. Чого ви *тут*? Чим, по-вашому, це вам допоможе? Він вас завтра-післязавтра вб'є на хрін. А якщо він захоче, щоб ви заговорили, то заговорите. Якщо він захоче, щоб

ви танцювали чечітку й одночасно дровичили, то ви це теж будете робити. Напевне, ви ненормальні.

— Нам сказала це зробити стара жінка. Матінка Ебігейл. Може, і вам вона снилася.

Дорган похитав головою — і раптом відвів очі.

— Не знаю, про кого ти говориш.

— Хай буде так.

— Точно не хочеш зі мною поговорити? Душ заробити?

Ларрі засміявся.

— Мене так дешево не купиш. Хочете — шпигуна присилайте. Якщо, звичайно, знайдете такого, який не стане схожим на тхора одразу, коли мова зайде про матінку Ебігейл.

— Ну як хочеш, — сказав Дорган. Він пішов коридором під заґратованими лампочками. У далекому його кінці поліцейський пройшов ґратчасту браму — і вона гулко зачинилася за ним.

Ларрі роззирнувся. Як і Ральф, у тюрмі він був разів зо два: один раз за перебування п'яним у громадському місці, другий — за зберігання унції¹ марихуани. Бурхлива молодість.

— Не готель «Рітц», — пробурмотів він.

Матрас на нарах був помітно пліснявий, і Ларрі похмуро замислився, чи не помер на ньому хтось у цьому червні чи на початку липня. Унітаз працював, але за першим змиванням вода в ньому була іржава, отже, ним давно не користувалися. Хтось лишив у камері вестерн у м'якій палітурці. Ларрі взяв книжку, потім знову поклав назад. Сів на нари і став слухати тишу. Він завжди терпіти не міг залишатися сам, але в якомусь розумінні він завжди й був самотнім... доки не прийшов до Вільної зони. І тепер самота не була йому така страшна, як очікував. Погано, звичайно, але пережити можна.

«Він вас завтра-післязавтра вб'є на хрін».

Тільки от Ларрі в це не вірив. Так просто не мало бути.

— Не буду боятися злого, — сказав він у мертвій тиші в'язничного крила, і йому сподобалося, як це прозвучало. Він повторив ці слова.

Ларрі ліг, і йому спало на думку, що він подолав майже всю дорогу до Західного берега. Тільки от поїздка виявилася довшою і химернішою, ніж можна було б уявити. І шлях ще не завершений.

— Не буду боятися злого, — повторив Ларрі. І зі спокійним лицем забувся сном без сновидінь.

¹ 28,3 г.

О десятій годині наступного дня, через двадцять чотири години після того, як вони побачили вдалині перекритий шлях, до Глена Бейтмана прийшли Рендалл Флегґ і Ллойд Генрейд.

Той сидів по-турецьки на підлозі камери. Під нарами Глен знайшов вуглинку, і щойно закінчив свій напис на стіні, серед прорізаних у ній зображень чоловічих і жіночих статевих органів, імен, номерів телефонів і непристойних віршиків. Напис був такий: «Я — не гончар, не гончарний круг, а глина в руках гончаря — і цінність форми, наданої мені, хіба ж не рівною мірою залежить і від цінності самої глини, і від круга й умілості Майстра?» Глен милувався цим прислів'ям — чи то афоризм? — і раптом температура в порожньому крилі в'язниці неначе впала на десять градусів. Двері в кінці коридору з гуркотом відчинились. У Глена раптом пересохло в роті, і вуглина в пальцях розкришилася.

Почувся стукіт підборів, він наближався.

Інші кроки, дрібні й незначні, створювали контрапункт, наздоганяли перші.

«Таки він. Буде видно його лице».

Раптово його артрит посилювався. По правді, став нестерпним. Здалося, що наче всі його кістки стали порожнистими й заповнилися битим склом. Але все ж Глен озирнувся з цікавістю, на його обличчі розгорнулася очікувальна посмішка, коли чоботи зупинилися перед його камерою.

— Ну ось і ти, — промовив Глен. — І ти й не наполовину такий бабай, як я собі уявляв.

По другий бік ґрат стояли двоє. Флегґ — праворуч від Глена. Він був вбраний у джинси і білу шовкову сорочку, яка тепло поблискувала в тьмяному світлі. Він шкірився до Глена. За його спиною стояв нижчий чоловік, який зовсім не всміхався. Він мав випнуте підборіддя й очі, що здавалися завеликими для його обличчя. До його шкіри пустельний клімат був немилосердний; вона обгоряла, облазила, потім знов обгоряла. На шиї він мав чорний камінь із червоною цяткою. Вигляд у нього був жирний, смолистий.

— Буду радий познайомити вас із моїм помічником, — зі смішком промовив Флегґ. — Ллойде Генрейде, це Глен Бейтман, соціолог, член Комітету Вільної зони і єдиний нині живий член мозкового центру Вільної зони після смерті Ніка Андроса.

— Дуж'приємно, — процідив Ллойд.

— Як ваш артрит, Глене? — поцікавився Флегґ. Тон у цих словах звучав співчутливий, але в очах поблискувала радість і таємне розуміння, що відбувається насправді.

Глен швидко стискав і розтискав кулаки, усміхаючись у відповідь Флегґові. Ніхто ніколи не дізнається, яких зусиль йому коштувало тримати таку доброзичливу усмішку.

«Цінність самої глини!»

— Добре, — сказав він. — Від сну в приміщенні значно краще, дякую.

Усмішка Флегґа дещо поблякла. Глен на мить уловив у його очах здивування і гнів. Чи страх?

— Я вирішив вас відпустити, — жваво промовив Флегґ. Знову на його лиці усмішка розгорнулася — осяйна, лисяча. Ллойд тихо ахнув, а Флегґ розвернувся до нього. — Чи не так, Ллойде?

— Е... правда, — пробелькотів Ллойд. — Таки так.

— Ну то й добре, — невимушено відказав Глен. Він відчув, як артрит глибше й глибше вривався в суглоби, сковуючи їх, як лід, розпираючи жаром, як вогонь.

— Вам дадуть невеликий мотоциклик, і ви зможете спокійно поїхати назад.

— Звичайно, без своїх друзів я повернутися не можу.

— Звичайно, не можете. Вам просто треба попросити. Стати на коліна й попросити мене.

Глен від душі розреготався. Закинув голову і сміявся. І поки він реготав, біль у суглобах почав відступати. Глен відчув себе краще, до нього повернулася сила й витримка.

— Ну ви й фрукт, — сказав він. — Я вам скажу, що робити. Може, ви б знайшли гарненьку купу піску, взяли б молоток і забили б той пісочок собі в дупу?

Лице Флегґа потемніло. Усмішка зникла. Його очі, раніше такі темні, як гагат на шії Ллойда, тепер загорілися жовтим світлом. Він потягнувся рукою до замка на дверях і обхопив його пальцями. Почулося електричне гудіння. Між його пальців проскочив вогонь, і запахло жаром. Замок упав на підлогу; він почорнів і димився. Ллойд Генрейд скрикнув. Темний чоловік схопився за ґрати і з гуркотом розчахнув двері.

— Припини сміятися!

Глен реготав ще дужче.

— Ану припини сміятися з мене!

— Ти — *ніщо!* — промовив Глен, ще не відсміявшись, витираючи сльози. — О, перепрошую... ми просто були такі перелякані... так *серйозно* тебе сприймали... я сміюсь і з нашої дурості, і з твоєї жалюгідної безсутності...

— Пристрель його, Ллойде, — звернувся Флеґґ до другого чоловіка. Він жажливо мінився на лиці. Його руки стали немов пазуристі лапи хижака.

— Ну так убий мене сам, коли надумав убити, — сказав Глен. — Ти ж не можеш. Торкнись мене пальцем — і спину моє серце. Перехрести мене навпаки — і влаштуй мені великий мозковий крововилив. Виклич блискавку з верхньої розетки — хай мене розрубає навпіл. Ой... ой, мамонько моя... *ой, не можу!*

Глен упав на нари й качався по них, охоплений солодким сміхом.

— *Пристрель його!* — закричав темний чоловік на Ллойда.

Білий як стіна Ллойд тремтячою рукою витяг із-за пояса пістолет, ледь не впустив і спробував прицілитися в Глена. Мусив робити це двома руками.

Глен дивився на Ллойда й далі всміхався. З таким виразом обличчя він міг би бути десь на вечірці викладачів «Мозкового ґетто» у Вудсвіллі, штат Нью-Гемпшир: відсміявшись після гарного жарту, він уже був готовий перейти до більш серйозних міркувань і розмов.

— Якщо вам так уже треба стріляти в когось, містере Генрейде, стріляйте в нього.

— Зараз же зроби це, Ллойде!

Ллойд сліпо натис на гачок. Пістолет оглушливо бахнув у замкненому просторі. На всі боки розкотилася дика луна. Але куля тільки відбила шматочок бетону у двох дюймах від правого плеча Глена, зрикошетила, налетіла ще на щось і зі свистом полетіла далі.

— Ти що, нічого як слід зробити не можеш?! — ревів Флеґґ. — Та пристрель же його, кретине! Стріляй! Він же просто перед тобою!

— Я стараюся...

Усмішка не зникла з обличчя Глена: він тільки трохи здригнувся від пострілу.

— Повторюю: якщо вже треба вам стріляти — стріляйте в нього. Ви ж розумієте — він навіть і не людина взагалі. Колись я другові про нього казав, що це — останній чаклун раціональної думки, містере Генрейде. Це виявилось точніше, ніж я тоді розумів. Але зараз він втрачає свої чари. Вони йдуть від нього, і він це розуміє.

І ви це теж розумієте. Стріляйте в нього зараз — і врятуйте нас усіх від Бог зна якої смерті й кровопролиття.

Обличчя Флегга стало дуже спокійним.

— Стрілай уже в одного з нас, Ллоїде, — сказав він. — Я витяг тебе з в'язниці, врятував від голодної смерті. А ти хочеш повернутися до отаких людей. Дрібних людців, які говорять великими словами.

Ллойд сказав:

— Не обманюйте мене, містере. Усе так, як каже Ренді Флегг.

— Але ж він бреше. Ти знаєш, що він бреше.

— Він сказав мені більше правди, ніж будь-хто за все моє смердюче життя, — сказав Ллойд і тричі вистрілив у Глена. Глена відкинуло назад, він заточився, перевернувся, осів, як ганчір'яна лялька. У напівтемряву полетіли бризки крові. Глен упав на нари, підскочив, скотився на підлогу. Він зміг підвестися на одному лікті.

— Ну що ж, містере Генрейде, — прошепотів він. — Ви нічого кращого не придумали.

— *Замовкни, тріпло старе!* — заволав Ллойд. Знову вистрілив — і обличчя Глена Бейтмана зникло. Вистрілив знову — і бездиханне тіло смикнулося. Ллойд вистрілив знову. Він плакав. Сльози котилися його злими, обпаленими сонцем щокми. Він згадував того кролика, про якого забув, залишив гризти власні лапи. Згадав Баца, людей у білому «конні», Розкішного Джорджа. Згадав в'язницю у Фініксі, і щура, і те, як він не міг їсти набивку з матраца. Згадав Треска і те, як нога Треска через якийсь час почала нагадувати обід у «КФС». Він знову натис на гачок, але пістолет тільки безплідно клацнув.

— Гарзд, — тихо сказав Флегг. — Добре. Молодець. Молодчина, Ллоїде.

Ллойд кинув пістолет на підлогу й відсахнувся від Флегга.

— Не торкайся мене! — кричав він. — Я це не для тебе робив!

— Для мене, — ніжно промовив Флегг. — Може, ти так не думав, але ти це робив для мене.

Він простягнув руку й торкнувся пальцем каменя на шиї Ллойда. Узяв його в руку, а коли розтиснув пальці, камінь зник. На його місці з'явився маленький срібний ключик.

— Здається, я тобі це обіцяв, — сказав темний чоловік. — В іншій в'язниці. Він помилявся... я виконую свої обіцянки, правда, Ллоїде?

— Так.

— Інші йдуть чи планують іти геть. Я знаю, хто вони. Я знаю всі імена. Вітні... Кен... Дженні... о так, я знаю всі імена.

— То чому ж ти?..

— Не спиню їх? Не знаю. Мабуть, краще їх відпустити. Але ти, Ллойде, лишаєшся. Ти мій добрий і вірний слуга, правда?

— Так, — прошепотів Ллойд. Остаточне зізнання. — Так, певне, що так.

— Без мене ти міг би робити хіба що дрібну херню, навіть якби й вижив у в'язниці. Правда?

— Так.

— От і Лодер це знав. Хлопчина знав, що я можу зробити його більшим. Вищим. За тим він до мене і їхав. Але в нього було забагато думок... забагато... — раптом він здався старим і збентеженим. Тоді роздратовано махнув рукою — і знову на його обличчі розквітла посмішка. — Може, все й іде на гірше, Ллойде. Може, й так, з якоїсь причини, якої не розумію навіть я... але в старого чаклуна ще залишилося кілька фокусів, Ллойде. Один-два. Тепер послухай мене. Часу обмаль, якщо ми хочемо зупинити це... цю кризу довіри. Якщо ми, сказати б, хочемо придушити її в зародку. Нам треба буде завтра покінчити з Андервудом і Brentnerom. Тепер слухай дуже уважно...

— — —

Ллойд ліг спати далеко за північ, а заснув уже під ранок. Він говорив із Пацюком. Із Полом Берлсоном. З Баррі Дорганом, який погодився, що те, чого хоче темний чоловік, слід зробити до світанку. Будівництво почалося на газоні перед «MGM Гранд-готелем» приблизно о десятій вечора 29-го числа, бригада з десятих працівників зі зварювальним приладдям, молотками, болтами й великою кількістю сталевих труб. Вони збирали з труб якісь конструкції на двох автоплатформах перед фонтаном. На світло зварювання невдовзі збігся натовп роззяв.

— Дивись, мамо Анджі! — кричав Дінні. — Фейвейк!

— Так, але малюкам уже час до ліжечка, — Анджі Гіршфілд повила дитину додому, у глибині душі боячись, що відбувається щось дуже лихе, може, навіть гірше за сам супергрип.

— Хочу подивитися! Хочу дивитись на *іскри!* — нив Дінні, але вона швидко й рішуче вела його геть.

Джулі Ловрі підійшла до Пацюка — єдиного чоловіка у Веасі, з яким, на її думку, спати страшно... хіба що зовсім з голодухи. Його чорна шкіра біло-блакитно зблискувала від спалахів зварювання. Він нарядився, як ефіопський пірат: шовкові шаровари, червоний пояс, намисто зі срібних доларів на худій шії.

— Що тут, Пацючку? — спитала вона.

— Пацюк того не зна, любонько, але Пацюк здогадується. Він роздогодливий, Пацюк. Похоже, буде завтра чорна справа, ой чорна. Чи не хочеш між ділом це саме з Пацючком, любонько?

— Мабуть, — мовила Джулі, — але якби ж ти знав, що ж це буде...

— Завтра весь Вегас дізнається! — сказав Пацюк. — Можеш битися об заклад на свої солодкі пухкі булочки. Ходи-но з Пацючком, і він тобі покаже дев'ять тисяч імен Бога!

Проте Джулі, на Пацюкову прикрість, побігла геть.

Коли Ллойд нарешті ліг спати, натовп розійшовся. На платформах стояли дві великі клітки. У лівій і правій частині обох були квадратні діри. Поряд було припарковано по чотири машини з лебідками. На кожній — важкий буксирний ланцюг. Ланцюги зміїлися по газону перед «Гранд-готелем» — і кожен був протягнутий у квадратний отвір у клітці.

На кінці кожного ланцюга був один сталевий наручник.

— — —

На світанку 30 вересня Ларрі почув, як у далекому кінці в'язничного крила відчинилися двері. Хтось швидко біг коридором. Ларрі лежав на нарах, підклавши руки під голову. Попередньої ночі він не спав. Він

(думав? молився?)

Однаково. Хай що він робив, стара рана в його душі нарешті загоїлась, і він відчув спокій. Відчув, як двоє людей, якими він був усе життя — справжнє і ідеальне «я», — злилися в одну істоту.

Його матері сподобався б такий Ларрі. І Риті Блейкмур. Такому Ларрі Вейн Стакі ніколи б не мусив переказувати факти. Такий Ларрі міг би сподобатися навіть отій давній жінці-спеціалісту з оральної гігієни.

«Я загину. І якщо є Бог — а тепер я не сумніваюся, що Він має бути, — нехай буде Його воля. Ми всі помремо і своєю смертю якось покладемо край усьому цьому».

Він підозрював, що Глен Бейтман уже загинув. Учора в одному з крил було чути постріли, багато. У той бік вели Глена, а не Ральфа. Ну що ж, він був старий, його мучив артрит, а те, що планує їм на ранок Флегг, збирається бути вельми неприємним.

Кроки наблизилися до його камери.

— Вставай, батоне, — почувся веселий голос з того боку. — Прийшов Пацюк по твою блідожопу душу, сіре м'ясо.

Ларрі озирнувся. У дверях шкірився чорний пірат із намистом зі срібних доларів на шії, з оголеним мечем у руці. З-за його спини визирав отой головбух в окулярах. Берлсон його прізвище.

— Що таке? — спитав Ларрі.

— Дорогуню! — сказав пірат. — Кінець. Зовсім кінець.

— Ну, добре, — сказав Ларрі і встав.

Берлсон говорив швидко, і Ларрі було видно, що той боїться.

— Я б хотів, щоб ви знали: це не я придумав.

— Та й нічого тут ти не придумав, наскільки я бачу, — сказав Ларрі. — Кого вчора вбили?

— Бейтмана, — опустивши очі, сказав Берлсон. — Спроба втечі.

— Спроба втечі, — пробурмотів Ларрі. Він почав сміятися. Пацюк, у свою чергу, теж засміявся — з нього. Так разом і сміялися.

Камера відчинилася. Увійшов Берлсон з наручниками. Ларрі не опирався, просто виставив уперед зап'ястя, а Берлсон застібнув браслети.

— Спроба втечі... — сказав Ларрі. — Колись і тебе пристрелять при спробі втечі, Берлсоне. — Він кинув оком на пірата. — І тебе, Пацючку, теж. Застрелять при спробі втечі.

І він знову засміявся, та цього разу Пацюк до нього не приєднався. Він похмуро зиркнув на Ларрі і став підіймати меч.

— Ану опусти, придурку, — сказав Берлсон.

Так вони й пішли втрьох: Берлсон, Ларрі, а позаду Пацюк. Коли вони вийшли з крила, до них долучилися ще п'ятеро. Серед них був і Ральф, теж у наручниках.

— Агов, Ларрі, — сумно сказав Ральф. — Ти чув? Вони тобі сказали?

— Так, чув.

— Сволота. Але ж для них усе майже скінчилося, так?

— Та ож.

— Ану замовкніть! — загарчав один із конвоїрів. — Це для вас майже все скінчилося. Зараз побачите, що на вас чекає. Ото буде забава.

— Ні, для вас, — не відступався Ральф. — Ви що, не розумієте? Не відчуваєте?

Пацюк штурхнув Ральфа, той похитнувся.

— Замовкни! — крикнув він. — Пацюк не збирається слухати це гівняне вуду! Годі!

— Щось ти дуже зблід, Пацюче, — посміхнувся Ларрі, — Це ти зараз як сіре м'ясо.

Пацюк знову замахнувся мечем, але в тому не було жодної погрози. У нього був переляканий вигляд — і в решти конвою теж.

У повітрі стояло відчуття, що вони вже в тіні чогось великого, яке неухильно суне на них.

Тьмяно-оливковий фургон з написом «ОКРУЖНА В'ЯЗНИЦЯ ЛАС-ВЕГАСА» на боці стояв у сонячному дворі. Ларрі й Ральфа заштовхали всередину. Хряснули двері, двигун завівся, вони поїхали геть. Вони сиділи на твердих дерев'яних лавах, звівивши між колін руки в наручниках.

Ральф тихо сказав:

— Я чув, один із них казав, що туди повинні прийти всі, хто є у Вегасі. Ти вважаєш, нас розіпнуть, Ларрі?

— Або щось іще подібне, — Ларрі подивився на здорованя. Ральф насунув пропітнілий капелюх на очі. Пір'їна було обтріпана, за-смальцьована, але все одно хвацько стирчала з-за стрічки. — Тобі страшно, Ральфе?

— Дуже страшно, — прошепотів Ральф. — Я болю дико боюся. Навіть на укол до лікаря ніколи спокійно піти не міг. Завжди шукав способу відкласти на потім. А ти?

— Дуже. Зможеш підійти, сісти ближче до мене?

Ральф підвівся, дзенькнувши наручниками, і сів біля Ларрі. Вони з хвилину посиділи мовчки, і тоді Ральф тихо сказав:

— Нас котять однією збіса довгою вулицею...

— Правда.

— Якби ж то знати, для чого це. Я бачу тільки те, що він хоче зробити з нас видовище. Щоб усі побачили, який він крутий. Невже ми заради цього так довго йшли?

— Не знаю.

Машина гула, більше жодних звуків чути не було. Вони сиділи на лаві мовчки, тримаючись за руки. Ларрі було страшно, але під цим страхом тримався глибокий, непорушний спокій. Усе мало вдатися.

— Не буду боятися злого, — тихо промовляв він, але боявся.

Ларрі заплющив очі, подумав про Люсі. Подумав про свою матір. Випадкові думки — як прокидався зранку до школи холодного ранку. Момент, коли його знудило в церкві. Як він знайшов у каналі еротичний журнал і дивився разом з Руді — обом було років із дев'ять. Як дивився бейсбольний чемпіонат першої своєї осені в Лос-Анджелесі з Івонн Веттерлін. Ларрі не хотів помирати, він боявся смерті, але як міг із тим змирився. Адже, врешті-решт, не йому тут вибирати, і він був переконаний, що смерть — це просто така собі почекальня, і там, як у гримерці, ждеш свого виходу на сцену.

І він відпочивав, намагався розслабитися, підготуватися.

Фургон зупинився, двері розчахнулися. Ясне сонячне світло залило кузов, від чого вони з Ральфом мружилися й моргали. У кузов заскочили Пацюк і Берлсон. Разом із сонцем до них долинув звук: тихе, шелестке бурмотіння — Ральф обережно витягнув шию, намагаючись побачити, що це. Проте Ларрі був знайомий цей звук.

У 1986 році «Обірвані недобитки» мали свій найважливіший виступ — відкривали концерт гурту «Ван Гален» у долині Чавес. І перед тим, як вони вийшли на сцену, було чути точно такі голоси. Тож коли він вийшов із фургона, то вже знав, на що очікувати, і не змінився на лиці, хоча й почув, як Ральф ледь чутно ахнув за його спиною.

Перед великим готелем-казино були газони. Обабіч входу — дві золоті піраміди. На траві стояли дві вантажні платформи. На кожній — клітка зі сталевих труб.

Навколо юрмилися люди.

Вони нерівним колом стояли на газоні. На паркінгу казино, на сходах ґанку готелю, на місці для розвороту машини, де колись зупинялися гості, а тим часом швейцар свистом кликав коридорного. Люди стояли й понад вулицею. Деякі з молодих чоловіків посадили своїх дівчат на плечі, щоб тим краще було видно майбутню виставу. Оце тихе бурмотіння — то голос людини юрби як біологічного виду.

Ларрі поглянув на їхні обличчя — і всі відводили очі. Кожне обличчя здавалося блідим, далеким, позначеним печаттю смерті і немовби свідомим цього. Проте вони були тут.

Його й Ральфа підштовхнули в бік кліток, і вони пішли, при цьому Ларрі звернув увагу на машини з ланцюгами та зчіпними пристроями. Але саме Ральф зрозумів їхнє призначення. Адже він усе життя працював з машинами й коло машин.

— Ларрі, — глухо промовив він. — Вони нас зібралися розірвати на шматки!

— Ану давайте, заходьте, — сказав Пацюк, дихаючи в лице часниковим перегаром. — Залазь-залазь, батоне. Зараз обидва побачите, де раки зимують.

Ларрі заліз на платформу.

— Сорочку дай-но, батоне.

Ларрі зняв сорочку і стояв голий до пояса, і ранкове повітря приємно холодило йому шкіру. Ральф свою вже зняв. Натовпом прокотився шеліт і притих. Обидва чоловіки після свого походу жахливо схудли — було видно кожне ребро.

— Тепер — у клітку, сіре м'ясо.

Ларрі зайшов у клітку.

Тепер команди віддавав Баррі Дорган. Він ходив з місця на місце, перевіряв, чи все готово, гримаса огиди не сходила з його обличчя.

Чотири водії сіли в машини й завели мотор. Ральф якусь мить стояв стовпом — і раптом схопив один з наручників на ланцюгу, який звішувався в його клітку, і кинув у дірочку. Наручник влучив у голову Полові Берлсону — і юрбою прокотився нервовий смішок.

Дорган сказав:

— Не слід тобі так робити, чоловіче. Я просто пришлю людей, щоб тебе потримали.

— Хай роблять своє, — сказав Ларрі до Ральфа. Подивився на Доргана. — Гей, Баррі, тебе такого в поліції Санта-Моніки вчили?

Натовпом знову прокотився сміх.

— Жорстокість поліції! — вигукнув якийсь відчайдух. Дорган почервонів, але нічого не сказав. Він просунув ланцюги глибше в клітку з Ларрі — і той плюнув на них, дещо здивований тим, що в нього на це вистачило сили. Десь у задніх рядах почувся підбадьорливий вигук, і Ларрі подумав: «Може, ось воно, оце вони зараз повстануть...» Але серцем він у це не вірив. Надто бліді були ці лица, надто замкнені. Зухвалий вигук із задніх рядів був безглуздий. Так школярі дуркують на задніх партах. Тут без жодних сумнівів відчувалася неприязнь. Але навіть на це Флегґ наклав свою печать. Ці люди крадькома тікали би звідси кудись у той порожній простір, яким зараз став світ. І Ходак їх відпустить, знаючи, що йому слід тримати лише кістяк своєї влади — таких, як Дорган і Берлсон. Отих боягузів, опівнічних утікачів можна буде позбирати потім, може, вони навіть заплатять за свою слабкодухість. Тут відвертого заколоту не буде.

Дорган, Пацюк і ще один утовпилися до його клітки. Пацюк тримав відкриті наручники, щоб одягти на зап'ястя Ларрі.

— Руки сюди, — скомандував Дорган.

— Правда, гарна річ — закон і порядок, Баррі?

— Та, чорт, руки давай!

— Щось ти поганенько виглядаєш, Доргане — як у тебе серце цими днями почуввається?

— Друже, востаннє тобі кажу. Висовуй руки!

Ларрі зробив це. На його руках зімкнулися наручники. Дорган та інші спиною вперед вийшли з клітки, двері зачинилися. Ларрі

поглянув убік і побачив Ральфа: той стояв у своїй клітці, повісивши голову, опустивши руки. На ньому теж були наручники.

— Люди, ви ж розумієте, що це несправедливість! — на все горло крикнув Ларрі, і голос, натренований роками співу, вилетів із грудей на диво гучно. — Я не очікую, що ви це зупините, але очікую, що запам'ятаєте! Нас збираються скарати на смерть, бо Рендалл Флегґ нас боїться! Він боїться нас і тих, від кого ми прийшли! — юрбою прокотився гомін. — Запам'ятайте, як ми загинемо! І не забудьте: наступного разу, може, й вам доведеться загинути так, без шани — як тварині в клітці!

Знову здійнявся гомін, у ньому відчувався гнів... і запала тиша.

— Ларрі! — крикнув Ральф.

З ґанку «Гранд-готелю» зійшов Флегґ, поряд із ним був Ллойд Генрейд. Флегґ був убраний у джинси й картату сорочку, у джинсову куртку з двома гудзиками на нагрудних кишенях, стоптані ковбойські чобітки. У раптовій тиші звук цих підборів на цементному хіднику став єдиним... звуком часу.

Темний чоловік посміхався.

Ларрі дивився на нього згори. Флегґ підійшов, став між двома клітками й подивився вгору. Його посмішка була сповнена темної чарівності. Він цілковито володів собою, і Ларрі раптово зрозумів, що то — переламний момент, апофеоз його життя.

Флегґ відвернувся від них і став обличчям до своїх. Він обвів натовп поглядом, і ніхто не наважився зустрітись з ним очима.

— Ллойде! — тихо звернувся він, і Ллойд, блідий, з хворобливим, змученим і перестрашеним лицем, вручив Флегґові папір, згорнутий у сувій, мов старовинна грамота.

Темний чоловік розгорнув його, підняв і почав читати. Голос його був глибокий, звучний і приємний, він поширювався в тиші, як одна-єдина срібна хвиля поверхнею чорного ставу.

— Нехай буде вам відомо, що це — дійсний документ, який я, Рендалл Флегґ, підписав своїм іменем вересня тринадцятого числа, цього року тисяча дев'ятсот дев'яностого, нині відомого як Перший рік після епідемії.

— Флегґ — це не твоє ім'я! — крикнув щосили Ральф. У юрбі вражено зашепотілися. — Ти чого їм справжнім ім'ям не назвешся?

Флегґ не звернув на це уваги.

— Нехай буде вам відомо, що ці люди — Лоусон Андервуд і Ральф Брентнер — то шпигуни, що прибули сюди, до Лас-Вегаса,

не з добрими, а з негідними намірами, вони ввійшли до нашої держави крадькома, під покровом ночі...

— Ото просто клас, — зауважив Ларрі, — при тому, що ми прийшли по трасі 70 серед білого дня, — він перейшов на крик. — *Нас узяли опівдні на міжштатному шосе! Це називається «крадькома, під покровом ночі»?!*

Флегґ терпляче промовчав, оскільки відчував, що Ларрі з Ральфом мають повне право реагувати на звинувачення... тим більше, це врешті нічого не змінить.

І він продовжив.

— Нехай буде вам відомо, що поплічники цих людей відповідають за саботаж, мінування гелікоптерів в Індіан-Спрінгс, а отже — за смерть Карла Гока, Білла Джеймсона і Кліффа Бенсона. Вони винні в убивстві.

Погляд Ларрі в цей час зупинився на чоловікові, що стояв у юрбі скраю. Хоч Ларрі цього й не знав, але то був Стен Бейлі, керівник робіт в Індіан-Спрінгс. Ларрі побачив: лице того чоловіка набуло приголомшеного, здивованого виразу, і він промовив якісь чудні слова на зразок «бак-чувак».

— Нехай буде вам відомо, що поплічники цих людей прислали до нас також інших шпигунів, і їх було знищено. І присуд, отже, є таким: цих людей слід умертвити відповідним чином, а саме розірвати на шматки. Стати свідками цієї карі — обов'язок і відповідальність кожного з вас, щоб ви запам'ятали й розповіли іншим, що бачили тут сьогодні.

Посмішка Флегґа сяяла: він нею виявляв уважність до підданців, проте тепла і взагалі людської природи в ній було не більше, ніж у вишкірі акули.

— Ті, хто має дітей, звільняються від цього обов'язку.

Він розвернувся до машин, які тепер уже стояли із заведеним мотором, випускаючи в ранкове повітря хмарки вихлопних газів. Коли він це зробив, у перших рядах заметушилися. Раптом наперед проштовхався якийсь чоловік. Він був здоровенний, але обличчя його було таке саме бліде, як його кухарський халат. Темний чоловік передав сувій Ллойдові, і руки Ллойда судомно смикнулися, коли Вітні Горган вийшов наперед. Сувій із хрустом розірвався навпіл.

— *Гей, люди!* — крикнув Вітні.

Натовпом прокотився збентежений гомін. Вітні трусився всім тілом, наче в нього був якийсь параліч. Голова його сіпалася то в бік темного чоловіка, то в протилежний.

Флегґ із лютою посмішкою споглядав Вітні. Дорґан зробив крок у бік кухаря, але Флегґ жестом його спинив.

— *Це ж неправда!* — зарепетував Вітні. — *Ви ж знаєте!*

З боку натовпу — мертва тиша. Немов усі перетворилися на надгробки.

Горло Вітні судомно рухалось. Адамове яблуко стрибало, наче його смикали за мотузочку.

— Ми ж були колись американцями! — нарешті крикнув Вітні. — Це не по-американському. Я не те що. Я кажу вам — я просто собі кухар, але я знаю, американці так не поведуться! Вони не слухають якогось катюгу чокнутого в ковбойських чобітках...

Шелесткий, тихий вигук жаху прокотився над юрбою цих нових лас-веґасців. Ларрі з Ральфом здивовано Perezирнулися.

— Ось хто він таке! — не змовкав Вітні. Піт котився його лицем, наче сльози, з-під його військової стрижки з пласким верхом. — Вам що, охота дивитися, як цих двох просто на ваших очах розірвуть?! Ви що, думаєте, що *отак* починається нове життя?! Ви що, думаєте, *таке* може бути справедливим?! Я ж кажу: вам усю решту життя про це *страшні сні снитимуться!*

Юрба загомоніла схвально.

— Нам тре це зупинити, — сказав Вітні. — Розумієте? Нам треба подумати, що... що...

— Вітні! — голос, гладенький, як шовк, трохи гучніший за шепіт, але він зміг повністю перекрити слова кухаря, який затнувся. Він озирнувся до Флегґа, беззвучно ворущачи губами, його очі застигли, як риб'ячі. Тепер піт струмками стікав його обличчям.

— Вітні, тобі слід було помовчати, — голос, хоч і негучний, долинув до кожного вуха. — Я б тебе відпустив... навіщо мені ти?

Вітні ворущив губами, але й далі не міг спромогтися на слово.

— Іди сюди, Вітні.

— Ні! — прошепотів Вітні — і його заперечення не почув ніхто, крім Ллойда, Ральфа, Ларрі і, мабуть, Баррі Дорґана. Ноги Вітні рухалися так, ніби не чули, що він сказав. Його потерті м'які чорні туфлі з шурхотом торкалися трави, він, мов привид, ішов до темного чоловіка.

Натовп роззявив роти й не зводив очей з того видовища.

— Я знаю твої плани, — сказав темний чоловік. — Я знав, що ти зібрався робити, ще до того, як ти почав. І я б дозволив тобі поповзти геть, доки я буду готовий прийняти тебе назад. Може, через рік, може, через десять. Але тепер це все вже в тебе позаду, Вітні. Повір.

Вітні востаннє спромігся на голос, і слова вирвалися з його горла здавленим криком.

— *Ти взагалі не людина! Ти — якийсь... якийсь диявол!*

Флегґ виставив вказівний палець лівої руки, так що майже торкнувся підборіддя Вітні Горгана.

— Так, це правда, — тихо промовив він, так що його почули тільки Ллойд і Ларрі Андервуд. — Я такий.

Синя куля вогню, не більша за улюблений пінг-понговий м'ячик Лео, зірвалася з кінчика пальця Флегґа з тихим озоновим потріскуванням.

Юрба зітхнула — наче пронісся осінній вітер.

Вітні скрикнув, але не поворухнувся. Вогняна куля світилася на його підборідді. Раптом густо запахло паленим м'ясом. Куля пройшла по його губах, запечатавши їх, замкнувши зойк, що стояв за виряченими очима Вітні. Прокотилася однією щочкою, пропаливши, як тавро, довгу, глибоку смугу.

Вона запечатала йому очі.

Завмерла над його лобом — і Ларрі почув, як Ральф раз у раз повторює ті самі слова — і Ларрі долучився до Ральфа в цій молитві.

— Не буду боятися злого... не буду боятися злого... не буду боятися злого...

Вогняна куля з обличчя Вітні перекотилася вище — і гаряче запахло паленим волоссям. Покотилася до його потилиці, лишаючи за собою гротескний голий слід. Вітні похитнувся і впав, на щастя, долілиць.

Натовп видав довге, з присвистом: «А-а-ах-х...» Так люди реагують на особливо гарний феєрверк на День незалежності. Тепер синя вогняна куля висіла в повітрі, вона побільшала, на неї неможливо було дивитися, не мружачись. Темний чоловік показав на неї — і вона поволі рушила в бік юрби. Ті, хто був у передніх рядах, — серед них і бліда, немов збиране молоко, Дженні Енгстрьом — відсахнулися.

Громовим голосом, Флегґ спитав їх.

— *Чи є тут ще хтось, не згодний з моїм вироком? Коли є, нехай скаже зараз!*

Відповіддю на це стала мертва тиша.

Флегґ, здається, був задоволений.

— Отже...

Раптом обличчя почали відвертатися від нього. Юрбою прокотився здивований гомін, потім бубоніння. Флегґа це, здається, заскочило зненацька. Тепер люди в натовпі почали вигукувати,

і слова важко було розібрати, у них чулося здивування, сум'яття. Вогняна куля невпевнено крутилася й підскакувала.

До вух Ларрі долинуло гудіння електричного мотора. І знову він почув, як з вуст у уста передається химерне прізвисько, нерозбірливе, неоднослівне: Чувак... Сміттебак... Бачок...

Хтось рухався крізь натовп, немов у відповідь на суворе питання темного чоловіка.

— — —

Флегґ відчув, як камери його серця сповнюються жахом. То був жах перед невідомим, неочікуваним. Він передбачив усе — навіть дурний імпровізований спіч Вітні. Він передбачив усе, крім цього. Натовп — його натовп — розступався, відходив назад. Почувся зойк — високий, гучний, пронизливий. Хтось відірвався від усіх і побіг. Потім ще один. І тут юрба, яка вже була емоційно заведена, розсипалася й кинулась навтьоки.

— *Стояту!* — на весь голос закричав Флегґ, але безрезультатно. Натовп перетворився на сильний вітер, і спинити такий вітер не було до снаги навіть темному чоловікові.

Страшний, безсилий гнів здійснювався в ньому, додаючись до страху, утворюючи якусь нову, летючу суміш. Усе знову пішло не так. В останню мить щось чомусь пішло не так, як із тим старим юристом в Орегоні, з жінкою, яка перерізала собі горло в розбитому вікні... і Надін... Надін, яка полетіла...

Вони мчали геть на всі чотири боки, топчучи газони перед «Гранд-готелем», на той бік вулиці, до Стрипу. Вони уздріли останнього гостя, який прибув, наче моторошне видіння зі страшної казки. Може, їм відкрився жаский лик якогось остаточного воздання.

І вони побачили, що везе їм той, хто повернувся з мандрів.

Коли юрба розбіглася, Рендалл Флегґ теж це побачив, побачив і Ларрі, і Ральф, і застиглий на місці Ллойд Генрейд, який і досі стискав у руках розірваний папір із ви роком.

І то був Дональд Мервін Елберт, нині відомий як Чувак-Сміттебак — нині, і повсякчас, і на віки вічні, алілуя, амінь.

Він сидів за кермом довгого, брудного електромобіля. Заряд у потужних акумуляторах машини майже повністю вичерпався. Машина гула, вила і сіпалася в різні боки. Чувак-Сміттебак підскакував на її відкритому сидінні, наче навіжена маріонетка.

Він був на останній стадії променевої хвороби. Він облісів. Руки, що стирчали з лахміття, на яке перетворилася сорочка, були

вкриті відкритими мокрими виразками. Його лице перетворилося на червоне місиво, з якого вицвілі на пустельному сонці блакитні очі світилися страшним, жалюгідним розумом. Його зуби випали. Нігті теж. Повіки перетворилися на якісь рвані клапти.

Він був схожий на людину, що вивезла цей електромобіль з темної, вогненної пащі самого пекла.

Флеґґ, застигнувши на місці, дивився, як він під'їжджає. Усмішка зникла з його лица. Густий, здоровий рум'янець зник. Раптом його обличчя стало мов вікно з блідого, прозорого скла.

Голос Чувака-Сміттебака екстатичним бурмотінням вирвався з його охлялих грудей.

— Я привіз його... привіз вогонь... благаю... пробач мене...

Першим отямився Ллойд. Він зробив крок уперед, потім ще один.

— Бачок... Сміттебаку, рідненький... — прохрипів він.

Єдине живе око на лиці істоти за кермом ворухнулося, болісно шукаючи навколо себе Ллойда.

— Ллойте? Це ти?

— Це я, Сміттебаку, — Ллойд трусився всім тілом, як кілька хвилин тому Вітні. — Слухай, що це в тебе там? Це...

— Це Велика Штука, — радісно відказав Сміттебак. — Атомна бомба.

Він почав гойдатися туди-сюди на сидінні електромобіля, наче сектант на молитовному чужанні.

— Атомна бомба, Велика Штука, великий вогонь, за тебе — життя!

— Відвези її геть, Сміттебаче, — прошепотів Ллойд. — Вона небезпечна. Вона... вона дуже гаряча. Прибери її...

— Хай він її прибере, Ллойте, — проскиглив темний чоловік, який зараз був дуже блідим чоловіком. — Хай відвезе її, де взяв. Хай...

У єдиному живому оці Сміттебака стояло німе питання.

— Де він? — спитав він, і тут його голос перейшов у зойк агонії. — Де він?! Його нема! Де він! Що ви з ним зробили?!

Ллойд зробив останнє надлюдське зусилля.

— Сміттебаче, цю штуку треба десь подіти. Ти...

І раптом Ральф зарепетував:

— *Ларрі! Ларрі! Рука Божа!* — на обличчі Ральфа сяяла дика радість. Його очі сяяли. Він показував на небо.

Ларрі поглянув угору. Він побачив ту електричну кулю, яку випустив з пальця Флеґґ. Тепер вона розрослася до велетенських розмірів.

Вона висіла в небі, тремтячи, сунула в бік Чувака-Сміттебака, випускаючи іскри, подібні до волосин. Ларрі краєм свідомості відчув, що повітря наелектризоване: кожна волосинка на його тілі стала сторч.

І ота штука в небі справді тепер нагадувала формою руку.

— *Hi-i-i!* — заверещав темний чоловік.

Ларрі подивився на нього... тільки Флетґа там уже не було. Він ледве встиг помітити якесь страховисько, що стояло *перед* тим місцем, де щойно був Флетґ. Щось зігнуте, згорблене, майже безформне, з велетенськими жовтими очима з котячим розрізом зіниць.

Потім зникло й воно.

Ларрі побачив вбрання Флетґа — куртку, джинси, чоботи — воно стояло, але в ньому вже нічого не було. На якусь частку секунди вони тримали форму тіла, що було всередині їх. Потім упали на землю.

Синій вогонь, потріскуючи, посунув до жовтого електромобіля, який Чувак-Сміттебак примудрився прикотити з самого полігона Нелліс. Він втратив усе волосся, блював кров'ю, урешті виблювавши і власні зуби, в міру того як радіація глибше й глибше в'їдалася в нього, однак він не похитнувся у своїй рішучості принести цей дар темному чоловікові...

Синя вогненна куля кинулася в кузов машини, шукаючи те, що там, тягнучись до нього.

— *Ой блять, нам усім пиздець!* — заволав Ллойд Генрейд. Він обхопив руками голову і впав на коліна.

«О Боже, слава тобі, Боже, — думав Ларрі. — Не буду боятися злого, не буду...»

Біле безмовне світло сповнило увесь світ.

І той священний вогонь охопив і праведних, і грішних.

РОЗДІЛ 74

Стю прокинувся від переривчастого сну на світанні, лежав і тремтів, навіть попри те, що його зігрівав Коджак. Ранкове небо мало холодний блакитний колір, але Стю, хоч і тремтів, проте був гарячий. Його лихоманило.

— Погано це... — пробурмотів він, і Коджак подивився на нього. Він помахав хвостом і побіг яром. Приніс суху гілляку і поклав біля ніг Стю.

— Я сказав не «палиця», але, певно, тепер я в тебе попрошу палицю, — сказав Стю псові. Він посилав Коджака по дрова ще разів із дванадцять. Невдовзі багаття розгорілося. Проте навіть біля багаття

його дроз не минався, хоча лицем котився піт. Отака прикінцева іронія долі. Коли в нього не грип, то якась дуже схожа гидота. Він захворів через два дні після того, як Глен, Ларрі й Ральф покинули його. Ще два дні грип наче примірявся: чи варто братися за нього? Напевне, вирішив, що варто. Потроху Стю гіршало. А цього ранку стало вже зовсім зле.

Серед усякого мотлоху в кишенях Стю виявив недогризок олівця, блокнот (усі ці організаційні елементи Вільної зони, які раніше здавалися життєво важливими, нині стали якимись дурничками) і в'язку ключів. Останніми днями він подовгу замислено дивився на ключі, повертаючись до них знову й знову, щоразу чудуючись, який сильний смуток і ностальгія оволодівають ним від того. Оце був ключ від його квартири. Ось — від шафи. Ось запасний від машини, «доджа» 1977 року, заіржавілого з усіх боків — наскільки він розуміє, вона й сьогодні стоїть перед будинком номер 31 на Томпсон-стрит в Арнетті. Разом із ключами теліпалася картонка в прозорому чохла з адресою: «СТЮ РЕДМАН — ТОМПСОН-СТРИТ, 31, ТЕЛ. (713) 555-6283». Він зняв ключі з кільця, замислено попідкидав їх на долоні якусь мить, а тоді викинув. Останні крихти того чоловіка, яким він був, відчистилися від нього і полетіли в сухі кущі шавлії, де, напевне, так повік і лежатимуть. Він витяг картку з адресою із чохла, потім вирвав з блокнота аркуш.

«Люба Френні...» — написав він.

У листі він описав їй, що сталося до того часу, як він зламав ногу. Написав, що сподівається її побачити знову, хоча й сумнівається, що це судилося. Найбільше, на що він може сподіватися, це те, що Коджак зможе знайти дорогу додому, у Вільну зону. Він мимохідь витер сльози тильним боком руки і написав, що кохає її. «Я сподіваюся, що, оплакавши мене, ти зможеш жити далі, — написав він. — Тобі й маляті треба жити далі. Це зараз найважливіше». Він зітхнув, склав лист у кілька разів і засунув у прозору кишеньку з-під картки. Потім причепив цей конверт на кільці від ключів до нашійника Коджака.

— Хороший собака, — похвалив він його, закінчивши цю справу. — Хочеш побігати? Кроля зловити абощо?

Коджак поскакав угору тим самим схилом, з якого впав Стю, — і зник з очей. Стю дивився, як собака біжить, з гіркотою і легкою усмішкою водночас, потім узяв бляшанку з-під севен-апу, яку вчора з одного походу притяг йому на паличці Коджак. Набрив туди каламутної води з потічка. Дав постояти: земля осіла на дно. Напій вийшов несмачний, з піском, проте, як сказала б його мама,

без напою було б ще несмачніше. Стю пив повільно, потроху тамуючи спрагу. Ковтати було боляче.

— От життя суче, — пробурмотів він, а потім розреготався сам до себе. Якусь мить він мацав пальцями напухлі залози на шії, просто під нижньою щелепою. Потім ліг, поклавши перед собою ушкоджену ногу, і задрімав.

— — —

Він прокинувся, здригнувшись, приблизно за годину, в сонній паніці хапаючись за піщану землю. Йому снилося жажіття? Коли так, то воно й далі триває. Земля під його пальцями поволі ворухилася.

«Землетрус? Тут що, землетрус?»

На мить він ще чіплявся за думку, що то все йому примарилося, що вві сні лихоманка повернулася. Але, поглянувши вглиб яру, побачив, що земля сповзає тонкими смугами. Камінці котилися, підскакували, зблискуючи вкрапленнями слюди і кварцу перед його ошелешеними очима. І тихий, глухий гуркіт немов *проштовхувався* в його вуха. За мить Стю тяжко віддихувався, наче з розмитого повинню яру раптово виштовхалося все повітря.

Угорі почулося скавчання. На західному боці яру виднів силует Коджака: пес пригнувся, підібгав хвіст. Він дивився на захід, у бік Невади.

— Коджаку! — в паніці покликав Стю. Гуркіт його вжахнув: то було наче Бог раптом тупнув ногою десь неподалік у пустелі.

Коджак помчав у яр до нього, притулився до Стю і заскавчав. Стю погладив собаку по спині, він відчув, як тремтить Коджак. Йому треба було побачити це, він *мав* це побачити. Його охопила раптова певність: те, що мало статися, *відбувається* зараз. Просто зараз.

— Я піду нагору, друже, — пробурмотів Стю.

Він поповз до східного боку яру. Той був дещо крутіший, але на ньому було більше опор для рук. Останні три дні він думав, що зміг би туди вилізти, тільки не бачив сенсу. Він ховався від найгіршого вітру на дні яру, і там була вода. Тільки тепер він мав туди вилізти. Мав це побачити. Перебинтовану ногу він тягнув за собою, наче палицю. Він підтягнувся на руках і витягнув шию, щоб побачити верх. Край яру здавався дуже далеким, дуже високо.

— Ох ти ж, не виходить, — пробурмотів він до Коджака, але все одно поліз угору.

Біля дна навалило нову купу камінців від... від землетрусу. Чи що то таке було. Стю виліз на її верх і дюйм за дюймом побрався

вгору схилом, спираючись руками й лівим коліном. Так він подолав дванадцять ярдів¹, а потім з'їхав на шість униз, але схопився за кварцевий виступ і далі не опустився.

— Ні, не долізу, — відсапуючись, промовив він і лишився лежати.

Полежавши десять хвилин, він знову поліз, подолавши цього разу десять ярдів. Відпочив. Знову поповз. Доліз до місця, де не було за що вхопитись, і дюйм за дюймом став просуватися ліворуч, доки знайшов опору. Коджак ішов поруч із ним, напевне, гадаючи, що ж цей дурник надумав: адже там унизу і вода, і тепле багаття.

Тепло. Жарко.

Чи це лихоманка повертається до нього? Ну принаймні його не трусить. Піт покотився його лицем і руками. Волосся, брудне, жирне, звисало на очі.

«Господи Боже мій, та я горю! У мене, мабуть, сто два — сто три градуси...»²

Він випадково глянув на Коджака. Десь за хвилину до нього дійшло: Коджак відсапується. Це не лихоманка або *не лише* лихоманка, бо Коджаку також спекотно.

Над їхніми головами раптово промчала згряя птахів, які безцільно кружляли й квилили.

«І вони відчують. Хай там що воно, а його і птахи відчують».

Стю знову поповз, страх додавав йому сил. Минула година, дві. Він боровся за кожен фут, за кожен дюйм. О першій дня він був лише в шістьох футах від краю³. Йому було видно обірвані краї асфальту над головою. Тільки шість футів, але кут дуже великий і немає за що вхопитися. Він спробував просто поплазувати, звиваючись, але з-під нього з торохтінням посипався гравій, підкладений під покриття траси, і тепер він злякався, що знову сповзе аж до дна, та ще й, мабуть, на хрін другу ногу ламає.

— Застряг, — пробурмотів він. — От, бляха, цирк на дроті. Що ж далі?

Те, що було далі, стало зрозуміло дуже швидко. Сам він і не поворухнувся, а от земля під ним почала повзти вниз. Він сповз на дюйм — і став гарячково шукати руками точку опори. Зламана нога тяжко пульсувала, а про таблетки Глена він навіть не подумав.

¹ Майже 11 м.

² 39—40 °С.

³ Майже 2 м.

Сповз іще на два дюйми. Потім на п'ять. Ліва нога тепер теліпалась у просторі. Тримався він лише руками, і на очах вони теж почали ковзати вниз, залишаючи десять вузьких канавок у сирій землі.

— *Коджаку!* — заволав він, нічого не чекаючи. Але раптом Коджак прибіг. Стю наосліп обхопив руками шию собаки, не очікуючи, що той його порятує, просто хапаючи за що можна, мов людина, яка тоне. Коджак не став його скидати. Він уперся ногами в землю. На мить вони застигли, немов жива скульптура. Тоді Коджак почав рухатися, втискаючи лапи в землю дюйм за дюймом, постукуючи кігтями по маленьких камінцях і щербінці. У лице Стю посипалося каміння, і він заплющив очі. Коджак тяг його і сопів Стю в праве вухо, неначе компресор.

Стю ледь розплющив очі і побачив, що вони вже майже на самій горі. Коджак опустив голову, відчайдушно працюючи задніми ногами. Він проповз іще кілька дюймів — і того було досить. Із відчайдушним криком Стю відпустив шию Коджака і схопився за край асфальту. Той відломився в його руках. Він схопився за інший. Два нігті відірвалися, немов наліпки, і він зойкнув. Біль був надпотужний, просто електричний. Стю виповз нагору, впираючись здоровим коліном, і врешті якимось опинився на трасі I-70, відсапуючись із заплющеними очима.

Поряд був Коджак. Він скавчав і лизав обличчя Стю.

Поволі Стю сів і подивився на захід. Дивився довго, забувши про жар, який і зараз жирними хвилями накочувався на його лице.

— Ох ти Боже мій, — нарешті промовив він слабким, тремким голосом. — Дивися, Коджаку, що робиться. Ларрі. Глен. Їх більше нема. Боже мій, *нічого* нема. Нічого...

На обрії стояла грибоподібна хмара, наче стиснутий кулак на довгій брудній руці. Вона оберталася, її краї розвіювалися, вона розсіювалася. Вона мала лиховісний червонястий колір — неначе сонце зібралось сісти посеред дня.

«Вогняна буря...» — подумав він.

Тепер усі в Лас-Вегасі загинули. Хтось балувався з чим не можна — і ядерна зброя вибухнула... і пекельно потужна, судячи з того, що видно й чутно. Може, там їх ціла купа шаракнула. Глен, Ларрі, Ральф... навіть якщо вони ще не дійшли до Вегаса, та все одно так близько, що спеклися заживо.

Біля нього печально скімлив Коджак.

«*Радіація. Куди її тепер понесе вітром?*»

Та і яка різниця?

Стю згадав свій лист до Френ. Треба дописати про цю подію. Якщо вітер понесе радіоактивні частинки на схід, там може бути біда... але понад те, їм треба знати, що коли Лас-Вегас був головною базою темного чоловіка, то його вже немає. Усі люди там випарувалися разом зі своїми смертельно небезпечними іграшками, які там валялися, чекаючи, хто їх підбере. Це також треба додати до листа.

Тільки не зараз. Зараз він дуже втомився. Сходження виснажило його, а приголомшливе видовище з грибоподібною хмарою забрало останні сили. Він відчував не перемогу, а тупу, тяжку втому. Ліг на асфальт — і його останньою думкою перед сном було: «Скільки ж там мегатонн?» Стю вважав, що ніхто ніколи не дізнається, та й не захоче знати.

— — —

Він прокинувся після шостої. Страшна хмара розвіялася, проте на заході небо було лютого червонястого кольору, наче опік. Стю підповз до розділової смути і ліг, знову геть стомившись. Його знову трусило. І лихоманка повернулася. Він приклав до лоба руку і спробував перевірити температуру. За його підрахунками, в нього було градусів зі сто¹.

Коджак прибіг рано ввечері, приніс у зубах кроля. Поклав біля ніг Стю і замахав хвостом, чекаючи на похвалу.

— Хороший собака, — стомленим голосом промовив Стю. — От молодець!

Коджак замахав хвостом швидше. Здається, він погоджувався: «Авжеж, я молодець!» Проте й далі дивився на Стю, наче на щось чекав. Потрібно було виконати ще якусь частину ритуалу. Стю намагався згадати, що ж то мало бути. Голова в нього працювала дуже повільно; неначе, поки він спав, йому там усю машинерію залили густим сиропом.

— Хороший собака, — повторив він, дивлячись на тушку кролика. І тут згадав, хоча й не був певен, чи є сірники. — Принеси, Коджаку, — промовив Стю більше для того, щоб порадувати собаку. Коджак побіг і невдовзі притяг чималу дровину.

Сірники у Стю, як виявилось, були, тільки от здійнявся чималий вітер, і руки дуже тремтіли. Вогонь він розпалював доволі довго. Тріски, яких він настругав, загорілися з десятого сірника — і тут вітер налетів, як розбійник, і все загасив. Стю знову все уважно

¹ ≈ 37,8 °C.

налаштував, затуляючи майбутнє багаття своїм тілом і руками. У нього в пащі з написом «Школа бізнесу Ла-Салль» залишалося всього-на-всього вісім сірників.

Він засмажив кроля, віддав половину Коджакові, але від своєї частини спромігся з'їсти зовсім трохи. Решту кинув Коджакові. Коджак того їсти не став. Він подивився на м'ясо, а тоді схвильовано заскавчав до Стю.

— Їж, хлопче. Я не можу.

Коджак з'їв м'ясо. Стю дивився на нього і тремтів. Дві ковдри, звичайно, залишилися внизу.

Сонце сідало, а небо на заході мінилося гротескними кольорами. Такого видовищного заходу сонця Стю ніколи в житті не бачив... і такого отруйного. Він згадував, як ведучий у новинах «МувіТон» бадьоро розповідав, що на початку шістдесятих років по кілька тижнів стояли неймовірно красиві заходи сонця після ядерних випробувань. Ну і, звісно, після землетрусів.

Коджак виліз із яру, тримаючи щось у зубах — і то була одна з ковдр Стю. Пес поклав її чоловікові на коліна.

— Ух ти! — зрадів Стю, непевними руками обіймаючи пса. — Ух ти ж і пес, ти знаєш, який ти?

Коджак помахав хвостом: мовляв, знаю.

Стю закутався в ковдру і присунувся до вогню. Коджак ліг поруч, і невдовзі обидва заснули. Але Стю спав неміцно і тривожно, то занурюючись, то випливаючи з марень. Десь після півночі він розбудив Коджака криком.

— Ге-ге! — кричав Стю. — Вимикай насоси! Він їде! Чорний чоловік їде за тобою! Вимикай краще насоси! Він онде в старій машині!

Коджак тривожно заскавчав. Чоловік хворий. Він чув запах хвороби, а до нього домішувався ще один, новий. Чорний. Так пахли впольовані кролі. Так пахнув той вовк, якому він випустив нутрощі коло будинку матінки Ебігейл в Гемінгфорд-Гоумі. Так пахло в містечках, які він пройшов, прямуючи до Боулдера і Глена Бейтмана. Так пахла смерть. Коли б він міг напасти на неї, погнати її геть від цього Чоловіка, він би радо це зробив. Тільки от вона чаїлася всередині Чоловіка. Чоловік вдихав хороше повітря, а видихав насичене запахом близької смерті, і тут нічого не можна було вдіяти, тільки бути поруч до кінця. Коджак знову тихо заскавчав і заснув.

Зранку Стю прокинувся в ще гіршій лихоманці, ніж був. Вузли під щелепою в нього напухли до розміру м'ячів для гольфу. Очі стали гарячими кульками.

«Я помираю... так, це вже точно».

Він гукнув Коджак і вийняв із прозорого конвертика свій лист. Старанно, друкованими літерами він додав те, що бачив, і поклав лист на місце.

Потім ліг і заснув. І потім якось знову стало майже зовсім темно. Ще один видовищний, жакливий сонячний захід. А Коджак приніс на обід ховраха.

— Нічого кращого не зловилося?

Коджак помахав хвостом і сором'язливо всміхнувся.

Стю приготував ховраха, поділив і зміг з'їсти аж половину. М'ясо було жорстке, з жакливим присмаком дичини, і після їжі в нього сильно скрутило живіт.

— Коли я помру, я хочу, щоб ти повернувся в Боулдер, — сказав він собаці. — Ти повернешся і знайдеш Френ. Знайди Френні. Добре, старий дурнику?

Коджак із сумнівом помахав хвостом.

За годину шлунок Стю знову попереджувально закрутився. Він тільки й встиг перевернутися на бік, щоб не вимазатися — і його частка ховраха швидко вилізла назад.

— От фігня, — простогнав він і заснув.

Стю прокинувся під ранок і звівся на лікті, голова гула від лихоманки. Побачив: вогонь згас. Ну то нехай уже. Йому все одно вже майже кінець.

Раптом у темряві почувся якийсь звук. Шурхіт камінців. Це, мабуть, просто Коджак вилазить з яру, та й все...

Тільки от Коджак спав при його боці.

Коли Стю глянув на нього, пес прокинувся. Підняв голову з лап, скочив на ноги, гортанно загарчав.

Сиплеться каміння. Хтось — чи *щось* — іде до них.

Стю насили сів. Це він, вирішив він. «Він там був, але якимсь чином лишився живий. І ось він іде сюди і хоче знищити мене до того, як це зробить грип».

Коджак загарчав сильніше. Шерсть на його спині настовбурчилась, він опустив голову. Звук наближався. Стю почув тихе сопіння. Потім стало тихо, протягом цієї паузи Стю витер піт із чола. За мить над краєм виникла схилена темна постать, потім проти зірок окреслилися голова і плечі.

Коджак на прямих ногах із гарчанням підступав до прибульця.

— Гей! — почувся здивований, але знайомий голос. — Гей, чи це Коджак? Так?

Гарчання вмить припинилося. Коджак радісно поскакав уперед, махаючи хвостом.

— Ні! — прохрипів Стю. — Це обман! *Коджаку!*..

Але Коджак скакав навколо постаті, яка нарешті вилізла на дорогу. І ця постать... щось у ній також було знайоме. Вона підійшла до нього, і Коджак не відходив від неї, радісно гавкаючи.

Стю облизав губи й приготувався прийняти бій, якщо буде треба. Раз чи двічі кулаком він точно зможе вдарити як слід.

— Хто це? — спитав він. — Хто там?

Темна фігура зупинилася, потім заговорила.

— Ну, я Том Каллен, ось я хто, Боже мій, так. ЖИТ-ТЯ, а це пишеться «Том Каллен». А *ти* хто?

— Стю! — сказав він, і його голос долинав немов з далекої далини. Усе тепер було далеко. — Привіт, Томе, як я радий тебе бачити, — тільки цієї ночі Стю його не побачив. Бо знепритомнів.

— — —

Він отямився приблизно о десятій ранку 2 жовтня, хоча ні він, ні Том не знали, яке тоді було число. Том розклав величезне вогнище, загорнув Стю у свій спальник і ковдри. Сам Том сидів коло вогню і смажив кроля. Коджак, задоволений, лежав між ними.

— Томе, — зміг промовити Стю.

Том підійшов до нього. Він заріс бородою, відзначив Стю. Том тепер майже до невпізнання змінився порівняно з тим, яким вирушав на захід з Боулдера п'ять тижнів тому. Його блакитні очі радісно сяяли.

— Стю Редман! Ти прокинувся, Боже мій, так! Я радий! Слухай, як я радий тебе бачити! А що ти з ногою зробив? Мабуть, поранив. І в мене таке було. Стрибнув зі стогу і, мабуть, поламав. Чи татко мене бив? Ой бив, Боже мій, як бив! То було до того, як він утік з Діді Пекелот.

— І я теж зламав. Ще й як. Томе, я страшно пити хочу.

— О, а вода в мене є. Яка хоч! Ось.

Він дав Стю пластикову пляшку з-під молока. Вода була чиста і смачна. Без ніякого піску. Стю став жадібно пити — і раптом усю виблював.

— Потихеньку, помаленьку, — сказав Том. — От у чому фокус. Слухай, як же гарно, що я тебе зустрів. Болить нога, еге ж?

— Так, я її зламав. Тиждень тому, а може, й давніше, — Стю випив ще води, і цього разу вона назад не полізла. — Тільки зі мною ще гірше, ніж просто нога. Я дуже хворий, Томе. Гарячка. Послухай мене.

— Так! Том слухає. Тільки скажи, що Томові робити! — Том нахилився, і Стю подумав: «А він якийсь розумніший став. Чи може таке бути?» Де ж він був? Чи знає щось про Суддю? Про Дейну? Стільки всього треба обговорити, але зараз немає коли. Йому гіршає. У грудях почало торохтіти, наче там якісь ланцюги, обкладені ватою. Ці симптоми дуже нагадували супергрип. Ото вже дійсно дивно.

— Мені треба збити температуру, — сказав він Томові. — Це першим ділом. Мені потрібен аспірин. Знаєш аспірин?

— Аякже. Аспірин. «Легше-легше стане вмить!»

— От-от, він самий. Пройдися дорогою, Томе. Позазирає у бардачки всіх машин по дорозі. Знайди там аптечку — як правило, це коробочка, на якій червоний хрест. Знайдеш у такій аспірин — принось сюди. А якщо знайдеш машину, де є похідний реманент, неси намет. Гаразд?

— Звичайно, — Том підвівся на ноги. — Аспірин і намет — і тобі стане краще, так?

— Ну, це для початку.

— Добре, — сказав Том, — а як там Нік? Мені про нього сни сняться. У снах він мені каже, куди йти, бо він там уміє говорити. Сни — вони чудні, правда? А коли я намагаюся з ним поговорити, то він завжди йде. У нього все добре, правда? — Том схвильовано подивився на Стю.

— Не зараз, — сказав Стю. — Я зараз не можу говорити. Про таке. Ти зараз принеси аспірин, гаразд? Тоді поговоримо.

— Добре... — але страх сірою хмарою набіг на Томове лице. — Коджаку, хочеш піти з Томом?

Коджак захотів. Вони разом пішли на схід. Стю ліг і накрив очі рукою.

— — —

Коли Стю знову повернувся до реальності, вже сутеніло. Том трусив його за плече.

— Стю! Вставай! Вставай, Стю!

Стю було страшно: час для нього почав рухатися наче ривками, мов зубці колеса його власної реальності стираються і проскакують. Томові довелося його посадити, а коли він сідав, то мусив нахилити голову й відкашлятися. Кашляв він так довго і тяжко, що ледве знову не зомлів. Том стривожено спостерігав за ним. Потроху Стю оволодів собою. Закутався. Його знову трусило.

— Що ти знайшов, Томе?

Том показав йому аптечку. Усередині лежав пластир, меркурохром¹ і велика пляшка анацину². Стю вразило те, що йому не вдалося відкрити кришку із захистом від дітей. Довелося віддати її Томові, який урешті її відкрутив. Стю запив три таблетки анацину водою з пластикової пляшки.

— І ще я от що знайшов, — похвалився Том. — Там була машина з усяким начинням для походу, але без намету.

То був великий, пухкий спальний мішок на двох, зовні флуоресцентного помаранчевого кольору, а на підкладці — веселий візерунок із зірочками й смужечками.

— Так, це чудово. Майже так само гарно, як намет. Ти гарно зробив, Томе.

— І ось таке. У тій самій машині було, — Том дістав із внутрішніх кишень куртки з десяток упаковок з фольги. Стю очам своїм не повірив. Сухозаморожені концентрати: яйця, горох, кабачки, сушена яловичина. — Їжа, правда, Стю? Там на них їжа намальована, Боже мій, так.

— Це їжа, — зрадів Стю. — Чи не єдина, яку я зараз можу їсти.

У голові його гуло, а десь далеко, в центрі мозку, солодко й нудотно лунало верхнє «до».

— А можна води нагріти? У нас немає чайника чи каструлі.

— Я щось знайду.

— Так, добре.

— Стю...

Стю подивився в стурбоване, нещасне лице, досі дитяче, попри бороду, і похитав головою.

— Він помер, Томе, — тихо мовив він. — Нік помер. Майже місяць тому. То... то було політичне. Убивство, я б сказав. Мені дуже шкода.

Том опустив голову, і у світлі заново розведеного багаття Стю побачив, як йому на коліна падають сльози. Тихим срібним дощем. Проте Том мовчав. Нарешті він підвів погляд, і його блакитні очі стали ясніші, ніж завжди. Він витер сльози тильним боком руки.

— Я знав, — хрипко прошепотів він. — Я не хотів думати, що я знаю, але ж знав. Боже мій, так. Він відвертався і йшов геть. А був він головна людина в моєму житті, Стю — ти знав?

Стю взяв Тома за велику руку.

— Знав, Томе.

¹ Антибактеріальний засіб.

² Марка аспірину.

— Був-був, ЖИТ-ТЯ, а це пишеться «головна людина». Скучив за ним страшно. Але в раю я його побачу. Том Каллен його там побачить. І він зможе говорити, а я — думати. Правда ж?

— Я б зовсім тому не здивувався, Томе.

— Це злий чоловік убив Ніка. Том знає. Але Бог прибрал цього злого чоловіка. Я бачив. Руку Божу з неба бачив.

Над пустелями Юти завивав вітер, і Стю бив сильний дроз у його обіймах.

— Прибрал його за те, що він зробив із Ніком і з бідолашним Суддею. Боже, так.

— Що ти знаєш про Суддю, Томе?

— Він мертвий! В Орегоні! Його застрелили!

Стю стомлено кивнув.

— А Дейна? Чи ти знаєш щось про неї?

— Том її бачив, але не знає. Їй дали роботу прибирати. А я одного разу йшов, бачив, як вона працювала. Міняла лампочку в ліхтарі. Вона подивилася на мене і... — він на мить замовк, а потім звернувся скоріше до себе, ніж до Стю. — Чи побачила вона Тома? Чи впізнала Тома? Том не знає. Том... *думає...* що так. Але Том більше її не бачив.

Том невдовзі пішов шукати потрібні речі, взявши з собою Коджака, а Стю задрімав. Приніс він не просто велику бляшанку — на більше Стю не сподівався, — а сковороду таких розмірів, що там можна було засмажити цілого індика на Різдво. Вочевидь, у пустелі були скарби. Стю заусміхався, хоча губи йому обкидало болючими пухирями. Том сказав, що взяв сковороду в помаранчевій вантажівці, на якій була велика буква «U» — хтось тікав від супергрипу з усім своїм майном, подумав Стю. То ці люди зробили їм велике добро.

За півгодини поспіла і вечеря. Стю їв обережно, здебільшого овочі, добре запивав концентрат, щоб вийшло ріденьке. Душа цю страву успішно прийняла, і Стю відчув себе краще, принаймні на тлі загального стану. Невдовзі після вечері вони з Томом заснули, а Коджак умостився посередині.

— — —

— Томе, слухай.

Том схилився над великим, пухким спальним мішком Стю. Це було наступного ранку. Стю зміг хіба що легенько поснідати: горло боліло й сильно розпухло, усі суглоби ломило. Кашель посилювався, й анацином збити температуру не дуже вдавалося.

— Мені треба опинитися в приміщенні й дістати ліків — інакше я помру. І це треба робити сьогодні. Зараз найближче місто від нас — Грін-Рівер, і воно в шістдесяти милях¹ звідси на схід. Треба їхати машиною.

— Том Каллен не вміє водити машину, Стю. Боже мій, ні!

— Атож, я знаю. То мені буде нелегко, бо я не тільки хворий, як собака, так, блін, іще й ногу не ту, як на те, поламав.

— Ти про що?

— Ну... та зараз це не важливо. Так просто не поясниш. Ми цим перейматися не будемо, бо то ще не перша проблема. Перша проблема — це завести машину. Більшість із них тут уже три місяці стоять, а то й більше. Акумулятори в них уже посідали так, що дали нікуди. То нам буде потрібно трохи удачі. Треба знайти машину зі стандартною передачею, яка б стояла на якому-небудь горбі. Таке може бути. Місцевість тут горбиста.

Він не додав, що машина мала б бути доволі добре налагоджена, щоб у баку був бензин і... ключ запалювання. Оці всякі жевжики в кіно — вони, може, й без ключа вміють, а Стю цього не вмів.

Він поглянув на небо: хмарилося.

— Більша частина роботи тут на тобі, Томе. Будеш моїми ногами.

— Добре, Стю. Коли в нас буде машина, ми ж поїдемо в Боулдер? Том хоче додому в Боулдер, а ти?

— Найдужче у світі, Томе, — він глянув у бік Скелястих гір, які тепер були невиразною тінню на обрії. Чи почався високо в горах сніг? Майже напевне. А якщо ще ні — то скоро. У цій високій і порожній частині світу зима настає рано.

— Якогось часу це, мабуть, потребуватиме, — сказав він.

— З чого почнемо?

— Зробимо підволоку.

— Під що?

Стю дав Томові складаний ніжик.

— Тобі треба зробити дірки в нижній частині спального мішка. По одній з кожного боку.

Підволоку вони зробили за годину. Том знайшов дві порівняно рівні палички і просунув у спальний мішок і в дірки вниз. Приніс мотузку з прокатної вантажівки, де знайшов сковороду, а Стю нею міцно прикріпив мішок до палиць. Коли роботу було завершено, результат, на думку Стю, скоріше нагадував якусь пародію на візок

¹ ≈ 96 км.

рикші, ніж підволоку, якою в давнину користувались індіанці Великих рівнин.

Том узявся за палиці і з сумнівом поглянув через плече.

— Ти сів уже, Стю?

— Так, — Стю гадав, наскільки довго протримається спальний мішок, доки не почнуть розходитися шви. — Я дуже важкий, Томмі?

— Не дуже. Я тебе довго зможу везти. Но!

Вони рушили. Яр, де Стю зламав ногу і був переконаний, що загине, поволі лишався позаду. Попри слабкість, настрої у Стю був піднесений. Уже там він точно не загине. Може, деінде, може, навіть скоро, але все-таки не сам-один у грязькій канаві. Мішок колихався, заколисував його. Стю задрімав. Том тяг його; на небі згущувалися хмари. Коджак ішов поруч із ними.

— — —

Стю прокинувся, коли Том поклав волок на землю.

— Вибач, — перепросив Том. — Руки відпочинуть.

Він покрутив, розім'яв їх.

— Відпочивай скільки хочеш, — сказав Стю. — Тихше їдеш — далі заїдеш.

У голові в нього гупало. Він знайшов анацин і всуху ковтнув дві таблетки. Відчуття було таке, наче в горлі в нього наждак, а якийсь садист чиркнув об нього сірником. Він перевірів шви спального мішка. Як і слід було чекати, вони розходились, але все ще було не так погано. Вони з Томом перебували на довгому підйомі — саме такого вони й чекали. Таким схилом машина, знята зі зчеплення, могла дуже непогано котитися. Можна буде спробувати перемкнути її на другу, а може, й третю передачу.

Він із тугою поглянув ліворуч, де на розділовій смузі був криво припаркований фіолетовий «тріумф». Щось скелетоподібне в яскравому вовняному светрі схилилося за кермом. У машини, може, й ручна коробка передач, але в Божому світі не було способу для Стю пропхатися з ногою, прив'язаною до палиці, у таку крихітну кабінку.

— Як далеко ми пройшли? — спитав він Тома, але той тільки низив плечима. Але, певне, вже далеченько, подумав Стю. Том волочив його години зо три, доки зупинився відпочити. Отже, він феноменально сильний. Старі орієнтири зникли позаду. Том, міцний, як молодий бичок, провіз його шість чи й вісім миль, поки він спав.

— Відпочивай скільки хочеш, — повторив він. — Не перетомлюйся.

— У Тома все окей. О і К, це пишеться «окей», Боже мій, так, це всі знають.

Том з апетитом ум'яв великий обід, Стю зміг трошки поїсти. І вони рушили далі. Дорога і далі йшла вгору, і Стю почав розуміти: це має бути оцей пагорб. Якщо вийдуть на гору й машини не зустрінуть, то до наступної ще години зо дві ходу. Потім стемніє. З огляду на те що в небі — буде дощ чи сніг. Гарна холодна нічка в сирості — і прощавай, Стю Редмане.

Вони набрали на «шевроле»-седан.

— Стій, — хрипко скомандував Стю, і Том поклав волок. — Сходи зазирни в цю машину. Порахуй педалі на підлозі. Скажи, дві їх чи три.

Том підбіг і відчинив двері. Звідти, немов чийсь поганий розіграш, випала мумія в квітчастій сукні. Поряд упала її сумочка, з якої посипалися серветки, косметика і гроші.

— Дві, — повідомив Том.

— Гаразд. Ідемо далі.

Том підійшов, глибоко вдихнув і схопився за ручки волока. За чверть милі зустріли фургон «фольксваген».

— Тут педалі рахувати? — спитав Том.

— Ні, тут не треба, — у машини були здуті три шини.

Стю вже почав був думати, що вони нічого не знайдуть: удача просто відвернулася від них. Вони побачили фургон-універсал, де здута була тільки одна шина, тож її можна було замінити, але, як і в «шеві»-седана, Том виявив там дві педалі. Отже, там була автоматика, яка їм не могла стати в пригоді. Вони рушили далі. Довгий пагорб уже ставав пласкішим, починав іти вниз. Стю бачив попереду тільки одну машину — їхній останній шанс. Серце в нього впало. То був дуже старий «плімут» — у найкращому випадку 1970 року. На диво, всі чотири шини в нього були надуті, але він був дуже іржавий і побитий. Таку купу брухту ніхто особливо не доглядає, Стю добре знав це за своїм досвідом в Арнетті. Батарея там стара і може тріснути, олива чорна, як шахта опівночі, але на кермі буде рожевий пухнастий чохол, а позаду, мабуть, — м'який пудель із блискучими кришталевими очима та головою на пружинці.

— Перевірити? — спитав Том.

— Авжеж. Жебраки харчами не перебирають, правда?

З неба почала сіятися холодна мжичка.

Том перейшов дорогу й зазирнув у машину, вона була порожня. Стю лежав і трусився в мішку. Урешті Том повернувся.

— Три педалі, — повідомив він.

Стю спробував прикинути, що це означає. У голові й далі солодко-нудотно пищало.

Старий «плімута» — майже напевне програшний варіант. Вони можуть переїхати на той бік горба, але там усі машини будуть розвернуті не в той бік — і доведеться знову вгору, якщо не перетнуть зустрічну смугу... яка тут кам'яниста й завширшки ледь не півмілі. Може, на тому боці їм пощастить знайти машину зі стандартною передачею... але тоді вже стемніє.

— Томе, допоможи мені встати.

Якось Томові вдалося підняти Стю, не завдавши сильного болю поламаною нозі. У голові в нього гупало й гуло. Перед очима літали чорні комети — і він ледь не зомлів. Тоді обхопив Томову шию однією рукою.

— Постій, — тихо попросив він. — Постій...

Стю не знав, скільки вони так простояли: Том терпляче його підтримував, поки його хилитало в сірих тонах напівпритомного стану. Коли Стю врешті отямився, Том усе ще терпляче його тримав. Мжичка перейшла в повільний, холодний дрібний дощ.

— Томе, підведи мене до машини.

Том обхопив Стю за пояс, і вони удвох, хитаючись, побрели до «плімута», що стояв на розділовій смузі.

— Де відкривається капот... — пробурмотів Стю, шукаючи руками коло радіатора «плімута». Його обличчям котився піт. Його бив дроз. Він знайшов потрібну ручку, але не міг її висмикнути. Він показав Томові, що робити, — і врешті капот піднявся.

Двигун був десь такий, який Стю очікував побачити: брудний і занехаяний V8. А от акумулятор був не такий поганий, як він боявся. Він був фірми «Сірз» — не найкращий у своєму роді, зате на гарантійній печатці стояло «лютий 1991 р». Тяжко керуючи думкою в лихоманці, Стю порахував і виявив, що акумулятор був новим ще в травні.

— Спробуй посигналізувати, — сказав він Томові і сперся на машину, поки Том це робив. Стю чув, що людина, потопавши, хапається за соломинку, і тепер, здається, розумів, що це означає. Останнім їхнім шансом був цей драндулет, який дивом уникнув звалища.

Клаксон гучно бібікнув. Ну то добре. Якщо є ключ, можна спробувати. Може, треба було спочатку попросити Тома перевірити, чи є ключ, але, поміркувавши, Стю розсудив, що тут особливої різниці немає. Якщо немає ключа, то просто на тому й гаплик.

Він опустив капот і замкнув його, навалившись усім тілом. Потім подибуляв до водійських дверей і зазирнув, очікуючи не побачити

в запаленні нічого. Але ключі були там, звисали з дермантинової торбинки з ініціалами «А. К.». Обережно нахилившись, він повернув ключ, увімкнувши додаткові прилади. Поволі стрілка заворушилась і показала, що бак повний більш як на чверть. То була якась загадка. Навіщо, куди господар машини, оцей «А. К.», пішов пішки, якщо міг під'їхати?

У напівмаренні Стю подумав про Чарльза Кемпіона, який напівмертвий примчав на заправку Гепа. У бідолахи «А. К.» був супергрип, і він був дуже хворий. Останні стадії. Він з'їжджає на узбіччя, вимикає двигун — не тому, що подумав про це, а просто за давньою звичкою — і виходить. Він марить, може, в нього навіть галюцинації. Він шкандибає кудись у пустелю штату Юта, сміється, співає, бурмоче — і там помирає. Через чотири місяці нагодилися Стю Редман із Томом Калленом — а тут і ключі в машині, і акумулятор порівняно свіжий, і бензин є...

Рука Божа.

Чи не це Том сказав про Вегас? «Рука Божа спустилася з небес». І, може, Бог послав їм цей обшарпаний «плімут» сімдесятого року, як манну в пустелі. То, звичайно, шалена думка, але не безглуздіша, ніж ідея, що столітня чорна бабця веде групуку втікачів до Землі Обітованої.

— І вона сама пекла печиво, — прохрипів він. — До самого кінця сама пекла...

— Що, Стю?

— Та нічого. Залазь, Томе.

Том заліз.

— Що, можна їхати? — з надією спитав він.

Стю опустив водійське сидіння, щоб Коджак міг заскочити, що той і зробив, спочатку уважно принохавшись.

— Не знаю. Ти краще помолися, щоб ця штука завелась.

— Добре, — погодився Том.

— — —

Стю п'ять хвилин мостився за кермо. Сів він навскоси, майже на середньому сидінні. Коджак уважно сопів позаду. Машина була завалена коробочками з-під макдональдзівської їжі та пачками із закусочних «Тако Белл», усередині пахло старими кукурудзяними чипсами.

Стю повернув ключ. Старий «плімут» бадьоро пихкав секунд із двадцять, потім почав глухнути. Стю знову вдарив по клаксону, але цього разу той ледве квакнув. У Тома сумно витяглося лице.

— Ні, ще не все скінчено, — сказав Стю. Він збадьорився: у тому акумуляторі ще був струм. Він натис зчеплення і перемкнув на другу передачу. — Відчини двері й підштовхни машину. Тоді застрибуй назад.

Том із сумнівом промовив:

— Але ж машина не туди носом стоїть, ні?

— Зараз — так. Але вже якщо ми цю купу лайна запустимо, то якось швиденько розвернемося.

Том виліз і почав штовхати з боку відчинених дверей. «Плімут» поїхав. Коли спідометр показав 5 миль за годину, Стю сказав:

— Залазь назад, Томе.

Том заскочив і захлопнув двері. Стю повернув ключ у запаленні й почекав. Кермування було ввімкнене, але без двигуна користі від нього було мало, і більшу частину сил, які стрімко зменшувалися, відбирало утримування «плімута», щоб він їхав рівно вперед. Спідометр показував уже 10, 15, 20 миль за годину. Вони поволі котилися з того пагорба, на який Том їх майже весь ранок затягував. Лобове скло вкрилося краплями. Занадто пізно Стю усвідомив, що вони забули підволоку. Швидкість стала вже 25 за годину.

— Вона не заводиться, Стю, — хвилювався Том.

Тридцять за годину. Доволі швидко.

— Ну, Боже поможи нам, — сказав Стю і різко відпустив зчеплення.

«Плімут» підскачов, смикнувся. Двигун чмихнув, ожив, забурмотів, збився, заглух. Стю застогнав — і від досади, і від різкого болю, що пронизав поламану ногу.

— *Йобть!* — крикнув він і знову вдавив зчеплення. — Натисни на газ, Томе! Рукою на педаль!

— На яку? — схвильовано гукнув Том.

— На довгу!

Том опустився на підлогу і двічі натис на газ. Машина знову набирала швидкість, і Стю змусив себе почекати. Вони вже проїхали понад половину схилу.

— *Давай!* — закричав він і знову відпустив зчеплення.

«Плімут» заревів і ожив. Коджак гавкнув. З іржавої вихлопної труби вирвався дим, спочатку чорний, потім синій. І машина помчала, нерівно, два циліндри барахлили, але вона справді їхала! Стю перемкнув на третю передачу, знову відпустив зчеплення, натискаючи всі педалі лівою ногою.

— Їдемо, Томе! — репетував він. — Ми вже на колесах!

Том радісно закричав. Коджак гавкав і махав хвостом. У минулому житті, до Капітана Трипса, коли його звали Великим Стівом, пес часто катався з господарем у машині. Приємно знову кататися з новими господарями.

Вони підкотили до повороту, де можна було повернути із західної на східну смугу. «ТІЛЬКИ ДЛЯ СЛУЖБОВИХ МАШИН» — суворо попереджав знак. Стю зміг правильно оперувати зчепленням, так що вони розвернулися на схід: машина тільки один раз смикнулася, ризикуючи зупинитись. Але тепер уже двигун розігрівся, і вони легко котилися.

Стю знов увімкнув третю передачу й трохи розслабився, тяжко віддихуючись, серце його билось швидко й дрібно. Сірість знову намагалася накрити його, але він опирався. За кілька хвилин Том помітив яскраво-помаранчевий спальний мішок, який вони разом зі Стю переробили на підволоку.

— Бувай! — весело помахав йому Том. — Па-па, ми їдемо в Боулдер, Боже мій, так!

«Та мені сьогодні 6 і Грін-Рівера вистачило», — подумав Стю.

Туди вони дісталися, щойно посутеніло. Стю обережно вів «плімут» темними вулицями, на яких тут і там стояли покинуті машини. Зупинився він на головній вулиці перед будівлею, яка гордо звалася «Готель “Юта”». То була гнітючого вигляду триповерхова споруда, і Стю не вважав, що такого конкурента може боятися «Волдорф-Асторія». У вухах знову дзвеніло, і він раз у раз випадав із реальності. На останніх дванадцяти милях йому іноді ввижалося, що в машині повно народу. Френ. Нік Андрос. Норм Брюетт. У якийсь момент він підняв голову — і йому здалося, що на передньому сидінні Кріс Ортега, бармен з «Голови індіанця».

Він стомився. Коли ще він так стомлювався?

— Нам туди, — пробурмотів він. — Нам тут треба ночувати, Ніку. Я зовсім знесилів.

— Я Том, Стю. Том Каллен. Боже, так.

— Ага, Том, звичайно. Нам треба зупинитися. Допоможеш мені зайти?

— Аякже. Оце ти класно запустив стару машину!

— Я б іще пива випив, — сказав йому Стю. — А цигарок нема?

Помираю, так курити хочу.

Він упав на кермо.

Том вийшов і поніс Стю до готелю. У вестибюлі було темно й сиво, але там був камін і пів'ящика дров біля нього. Том примостив Стю на протертому дивані під величезною лосиною головою на стіні й почав розпалювати камін, тим часом Коджак нипав навколо і нюшив. Стю тепер дихав повільно і хрипко. Іноді щось бурмотів, час від часу нерозбірливо скрикував, від чого в Тома кров холола в жилах.

Він розпалив величезний вогонь у каміні й пішов роздивлятися. Знайшов для себе і Стю подушки й простирадла. Присунув диван, де лежав Стю, ближче до вогню, потім ліг поряд. З другого боку від хворого ліг Коджак, і вони зігрівали його своїм теплом.

Том лежав і дивився в стелю, оббиту бляхою, з павутинням по кутках. Стю дуже хворий. Це бентежило Тома. Якщо він знову прокинеться, Том його спитає, що робити з цією хворобою.

А раптом... раптом він не прокинеться?

Надворі здійнявся вітер і вив понад готелем. Дощ кидався у вікна. До півночі, коли Том уже заснув, температура впала ще на чотири градуси, і у вікна вже ляпав мокрий сніг. На заході зовнішні краї бурі штовхали широку радіоактивну хмару на Каліфорнію, де судилося загинути іншим.

Десь після другої години ночі Коджак здійняв голову й тривожно заскавчав. Том Каллен уставав. Його очі були широко відкриті й порожні. Коджак знову заскавчав, але Том не звернув на нього уваги. Він пішов до дверей і вийшов у ніч, яка вила вітром. Коджак підбіг до вікна і поклав лапи на підвіконня, визирнув надвір. Якийсь час він дивився, тихо, тужно підвиваючи. Потім пішов назад і знову ліг біля Стю.

Надворі вив вітер.

РОЗДІЛ 75

— Ти ж знаєш: я майже помер, — сказав Нік.

Вони з Томом разом ішли порожнім хідником. Вітер безперервно завивав: неначе поїзд-привид сигналив у чорному небі. Буря тихо ухкала в провулках.

«Привид!» — вигукнув би Том, коли б був притомний, і кинувся б тікати. Але він не був зовсім притомний — і з ним був Нік. Холодний мокрий сніг бив його по щоках.

— Правда? — сказав Том. — Боже мій!

Нік засміявся. Голос у нього був низький і мелодійний, гарний голос. Том дуже любив слухати, як він говорить.

— Та отож. Ото вже Боже мій — таки так. Грип мене не взяв, а от невелика подряпина на носі — ледь не вбила. Ось, поглянь.

Немов зовсім не помічаючи холоду, Нік розстібнув джинси і спустив їх. Том із цікавістю нахилився поглянути — зовсім як маленький хлопчик, якому запропонували подивитися на бородавку, з якої росте волосся, чи якусь незвичайну болячку. По носі Ніка проходив некрасивий шрам, який зовсім нещодавно затягнувся. Починався він нижче від пахвини, далі тягся стегном, звивався вниз від коліна до середини литки, де врешті сховався нанівець.

— І оце тебе ледь не *вбило*?

Нік натяг джинси й застібнув ремінь.

— Рана була неглибока, але в ній розвелася сильна інфекція. Інфекція — це коли туди потрапляють погані мікроби. Інфекція — це дуже небезпечно, Томе. Саме інфекцією супергрип убивав людей. І від інфекції люди захотіли такого мікроба створити: від душевної інфекції.

— Інфекція... — зачаровано прошепотів Том. Вони йшли далі, майже пливли над тротуаром.

— Томе, у Стю зараз інфекція.

— Ні... ні, не кажи такого, Ніку... ти лякаєш Тома Каллена, Боже мій, як лякаєш!

— Я розумію, Томе, і мені шкода. Але тобі треба знати. У нього двостороннє запалення легень. Він майже два тижні спав на холоді. Ти дещо можеш зробити для нього. Проте він майже напевне помре. Ти маєш бути до цього готовим.

— Ні, не треба...

— Томе, — Нік поклав руку йому на плече, але Том нічого не відчув... немов Нікова рука складалася з якогось диму. — Якщо він помре, вам із Коджаком треба йти далі. Ти маєш повернутись у Боулдер і розповісти, що ти бачив руку Божу в пустелі. Якщо буде на те Божа воля, то й Стю піде з вами... у свій час. Ну а якщо буде Божа воля на те, що він помре, то так з ним і станеться. Як і зі мною.

— Ніку, — благав Том. — Ну будь ласка...

— Я тобі свою ногу неспроста показав. Від інфекцій є таблетки. Ось у таких місцях.

Том роззирнувся і побачив, що вони вже не на вулиці. Вони були в темній крамниці. В аптеці. Над головою на тонкому дроті висів інвалідний візок, немов якийсь моторошний механічний труп. Праворуч від Тома висів напис: «ТОВАРИ ДЛЯ ЛЕЖАЧИХ ХВОРИХ».

— Чим можу допомогти вам, сер?

Том озирнувся. За касою стояв Нік у білому халаті.

— Ніку?

— Так, сер, — Нік почав виставляти перед Томом пляшечки з ліками. — Ось пеніцилін. Дуже добре допомагає від запалення легень. Ось ампіцилін, оце амоксицилін. Теж хороше діло. А оце феноксиметилпеніцилін, його здебільшого дають дітям, він може спрацювати, якщо інші не допоможуть. Йому треба пити багато води, і соки треба пити, але їх вам може не трапитися, тож давай йому оце — вітамін С в таблетках. І ще його треба вигулювати...

— Ой, я цього всього не запам'ятаю! — ледь не заплакав Том.

— Боюся, що мусиш. Бо більше нема кому. Ти сам.

Том заплакав.

Нік нахилився до нього. Змахнув рукою. Ляпасу не вийшло — відчуття знову було таке, що Нік складався з диму, і його рука пройшла чи то повз нього, чи, може, крізь нього, але в Тома все одно голова смикнулася, щось у ній клацнуло.

— Припини! Ти зараз не можеш бути як дитина, Томе! Будь мужчиною! Ради Бога, будь мужчиною!

Том дивися на Ніка великими очима, підперши щоку рукою.

— Вигулюй його, — сказав Нік. — Хай стає на здорову ногу. Якщо треба, тягни. Але йому не можна весь час лежати на спині, він так захлинеться.

— Він не в собі, — сказав Том. — Він кричить... кричить до людей, яких нема поряд.

— Він марить. Усе одно його треба вигулювати. Як тільки можеш. Хай п'є пеніцилін, по одній таблетці. Аспірин йому давай. Тримай його в теплі. Молись. Оце і все, що ти можеш зробити для мене.

— Добре, Ніку. Добре, я постараюся бути мужчиною. Постараюся все запам'ятати. Але коли б ти був тут, Боже мій, як я хочу, щоб ти був тут!

— Ти зробиш усе, що можеш, Томе. Так.

Нік зник. Том отямився і побачив, що стоїть у покинутій аптеці перед касою ліків за рецептом. На склі перед ним стояли три пляшечки таблеток. Том довго на них дивився, потім їх зібрав.

— — —

Том повернувся в готель о четвертій ранку, притрушений мокрим снігом. Надворі розвиднювалось, і на сході було видно тонку смужку

світанку. Коджак захоплено загавкав, Стю застогнав і прокинувся. Том опустився поряд на коліна.

— Стю!

— Томе, ти? Дихати важко...

— У мене є ліки, Стю. Нік мені показав. Будеш пити й проженеш інфекцію. Одну таблетку треба випити просто зараз.

З торбинки, яку він приніс, Том витяг чотири пляшечки ліків і високу пляшку напою «Гаторейд»¹. Щодо соку Нік помилявся. У місцевій крамниці «Суперетт» було повно соків у пляшках.

Стю підніс ліки до очей, уважно на них подивився.

— Томе, де ти їх узяв?!

— В аптеці. Мені Нік дав.

— Не може бути.

— Може, може! Тобі треба випити пеніциліну і подивитися, чи допоможе. Де написано «пеніцилін»?

— Ось тут... але, Томе...

— Ні, треба. Нік сказав. І ще тобі треба гуляти.

— Не можу. У мене нога поламана. І мені погано, — голос у Стю став вередливий, дратівливий. Хворий голос.

— Треба. Або я тебе тягиму, — сказав Том.

Стю втрачав свій слабкий зв'язок із реальністю. Том вкинув йому в рот одну капсулу пеніциліну, Стю рефлекторно її ковтнув, а Том дав йому напою, щоб ліки не застрягли в горлі. Стю все одно відчайдушно закашляв, а Том постукав його по спині, як дитину, якій треба відригнути. Тоді він поставив Стю на здорову ногу і став водити вестибюлем, Коджак нервово бігав за ними.

— Господи, будь ласка, — промовляв Том. — Господи, будь ласка, будь ласка, Господи...

Стю вигукував:

— Я знаю, де взяти пральну дошку, Глене! Вони в музичній крамниці є! Я у вікно бачив!

— Господи, будь ласка... — тяжко дихаючи, повторював Том. Голова Стю схилилася йому на плече. На дотик вона здавалася Томові гарячою, як піч. Поламана нога, прибинтована до дошки, волочилася за ними.

Боулдер ще ніколи не здавався таким далеким, як того печального ранку.

¹ Напій із фруктовими смаками, містить вітаміни й антиоксиданти.

Стю борвся із запаленням легень два тижні. Літрами пив «Гаторейд», «V-8», виноградний сік фірми «Велч», усілякі апельсинові напої. Він рідко розумів, що саме п'є. Сеча в нього була їдка й концентрована. Він вроблявся, як немовля, і, як у немовляти, його випорожнення були жовті, рідкі, і його, як немовля, абсолютно не випадало винуватити в неохайності. Том його мив і міняв білизну. Том водив його вестибюлем готелю «Юта». І Том сидів біля нього вночі й не спав — не тому, що Стю марив уві сні, а тому, що він тяжко дихав; але тяжкість урешті минулася.

Через два дні пиття пеніциліну Стю вкрився негарними червоними висипами, і Том перевів його на ампіцилін. Той діяв краще. 7 жовтня Том прокинувся зранку — і побачив, що Стю спить міцніше, ніж будь-коли останніми днями. Чоловік лежав геть спітнілий, але чоло в нього було не гаряче. Уночі лихоманка минулася. Наступні два дні Стю здебільшого спав. Том ледве міг його добудитися, щоб дати ліки і грудочку цукру з ресторану при готелі.

11 жовтня Стю стало гірше, і Том страшенно злякався, що йому настав кінець. Але температура не була така висока, і дихати не було так тяжко, як у страшні ранки п'ятого і шостого числа.

13 жовтня Том прокинувся після того, як закуняв в одному з крісел — і побачив, що Стю сидить і роззирається навколо.

— Томе, — прошепотів він, — я живий!

— Так! — зрадив Том. — Боже мій, так!

— Я їсти хоч. Ти б не міг якого-небудь супчику спорудити, Томе? Може, з вермішелью?

До вісімнадцятого числа сили до нього трохи повернулися. Він уже міг хвилин із п'ять ходити вестибюлем на милицях, які Том приніс із аптеки. Поламана нога безупинно, надокучливо свербіла: кістки почали зростатися. 20 жовтня він уперше вийшов надвір, закутаний, у термобілизні, у великому кожусі.

День був теплий і сонячний, але вже з холодком. У Боулдері, мабуть, ще була середина осені, жовкло листя на осиках, а тут зима була так близько, що відчувалася ледь не на дотик. У тіні, де ніколи не бувало сонце, були помітні ділянки підмерзлої снігової крупи.

— От не знаю, Томе, — сказав Стю. — Мабуть, до Гранд-Джанкшена доїдемо, а далі — просто не знаю. У горах буде багато снігу. І якийсь час я ще не наважуся вирушати все-таки. Треба, щоб сили повернулися.

— А скоро вони повернуться, Стю?

— По правді, не знаю, Томе. Почекаємо, побачимо.

Стю був налаштований не надто поспішати, не квапити події — він був такий близький до смерті, що мав повне право насолоджуватись одужанням. Хотів якомога повноцінніше стати на ноги. Вони перебралися з вестибюлю у блок із двох кімнат на другому поверсі. А номер навпроти став тимчасовою будкою для Коджака. Нога у Стю справді зросталася, але з огляду на те, що її зафіксували нерівно, вона не збиралася ставати такою прямою, як була, — хіба що Джордж Річардсон потім її зламає і вправить як слід. Було схоже на те, що коли він ходитиме вже без милиць, то кульгатиме.

Однак він узявся її тренувати, намагаючись повернути їй тонус. Зробити, щоб нога хоча б на 75 відсотків працювала, як раніше, — то був довгий процес, але, наскільки він міг судити, попереду ще була вся зима.

28 жовтня в Грін-Рівері намело майже п'ять дюймів¹ снігу.

— Якщо скоро не рушимо, — сказав Стю Томові, дивлячись на сніг, — то так тут і будемо в цій галімії «Юті» зимувати.

Наступного дня вони поїхали «плімутом» на заправку на краю містечка. Часто відпочиваючи і покладаючи найважчу працю на Тома, вони поміняли лисуваті задні шини на новенькі зимові. Стю замислювався, чи не взяти що-небудь повнопривідне, але вирішив, абсолютно ірраціонально, що їм слід триматися своєї удачі. Том завершив справу, поклавши баласт — чотири п'ятдесятифунтові² мішки піску — в багажник «плімута». З Грін-Рівера на схід вони вирушили на Геловін.

До Гранд-Джанкшена вони дісталися 2 листопада опівдні, і, як виявилось, провели там значно більше, ніж три години. Весь ранок небо було свинцево-сіре, і коли вони вирушили на головну вулицю, перші сніжини почали ковзати капотом «плімута». Короткі снігопади їм дорогою траплялися кілька разів, але це не був короткий снігопад. Небо обіцяло серйозну заметіль.

— Вибирай місце, — сказав Стю. — Мабуть, ми тут затримаємося. Том показав.

— Ось! Мотель із зірочкою!

Мотель із зірочкою виявився місцевим «Голідей Інн». Під знаком і манливою зірочкою був широкий парусиновий навіс, на якому

¹ 12,5 см.

² 22,5 кг.

було написано великими червоними літерами: «Л КАВО ПРОСИ О Н Л ЙЙ ФЕ ТИВА ГРЕ Д-ДЖ КШЕН '90 12 Ч ВНЯ — 4 Л П Я!»

— Гарзд, — погодився Стю. — Хай буде «Голідей Інн».

Він під'їхав і вимкнув двигун «плімута», і, наскільки їм обом відомо, більше той двигун не заводився. Уже о другій годині дня поодинокі сніжинки перетворилися на густу запону — і падали безгучно й немов без кінця. О четвертій легкий вітерець перейшов у бурю, гнав перед собою хмари снігу й наносив кучугури, що росли з майже галюцинаційною швидкістю. Мело всю ніч. Коли Стю і Том встали вранці, то побачили: Коджак сидить перед великими подвійними дверима готелю й дивиться на майже нерухомий білий світ. Там не було жодних ознак життя — тільки одна-єдина блакитна сойка поважно походжала серед решток літнього оздоблення вулиці.

— Опа! — прошепотів Том. — Та нас замело, еге, Стю?

Стю кивнув.

— І як ми по такому до Боулдера доїдемо?

— Дочекаємося весни, — сказав Стю.

— Так довго? — засмутився Том, і Стю обняв мужчину-хлопчика за широкі плечі.

— Дочекаємося! — запевнив він його, але й сам не був особливо певний, чи зможуть вони так довго чекати.

— — —

Якийсь час Стю вві сні стогнав і видавав якісь нерозбірливі звуки. Урешті він так голосно скрикнув у темряві, що сам себе розбудив — й отямився у своїй кімнаті в мотелі «Голідей Інн», сперся на лікті, широко відкритими очима дивився в нікуди. Він видихнув довго, нерівно — і потягся до лампи на тумбочці. Двічі натиснув кнопку і тільки тоді згадав. Просто чудасія, як важко помирає ця віра в електрику. Тоді знайшов на підлозі газову лампу й засвітив її. Коли вона загорілася, він скористався нічним горщиком. Потім сів на стілець біля столу. Поглянув на годинник і виявив, що було п'ятнадцять на четверту ранку.

Знову цей сон. Сон про Френні. Жахливий.

Сон постійно був однаковий. Френні боляче, її обличчя рясно вкрите потом. Річардсон стоїть між її колін, Лорі Констебл стоїть поряд, щоб у разі потреби асистувати. Ноги Френ на сталевих підпорках...

Тужся, Френні. Давай. У тебе все гарзд.

Але, дивлячись на похмурі очі, що видно над маскою Джорджа, Стю розуміє, що у Френні аж ніяк не все гаразд. Щось не так. Лорі витерла лікареві спітніле облдиччя і відкинула волосся з лоба.

Тазове передлежання.

Хто це сказав? То був зловісний, безтілесний голос, тихий, тягучий, неначе магнітофонну стрічку прокрутили в сповільненому темпі.

Тазове передлежання.

Голос Джорджа: «Краще поклич Діка. Скажи, що нам треба...»

Голос Лорі: «Лікарю, вона зараз втрачає багато крові...»

Стю закурив цигарку. Вона була страшенно звітрена, але після отакого сну і така допоможе. «Це просто сон від тривоги, та й усе. Ти, як типовий мачо, весь час думаєш, що без тебе ні в кого нічого не вийде. Та заспокойся, ти, Стюарте, все в неї добре. Не всі сни — віщі».

Тільки от багато снів за останні півроку справдилися. Відчуття було таке, що майбутнє, яке йому раз у раз бачиться у сні про пологи Френ, так просто його не залишить.

Він загасив цигарку на половині й невідривно дивився на рівне полум'я лампи. Було 29 листопада, і вони вже майже чотири тижні мешкають у «Голідей Інн» в містечку Гранд-Джанкшен. Час минав повільно, але вони розважались тим, що лазили порожнім містом і знаходили там усілякі цікавини.

Стю знайшов середніх розмірів електричний генератор «хонда» на складі на Гранд-авеню і разом з Томом перетяг його в залу, де проводилися з'їзди виборців, — навпроти «Голідей Інн»: вони поставили генератор на сани, піднявши його лебідкою, і відбуксирували на двох снігомобілях: приблизно так Чувак-Сміттебак зміг зрушити з місця свій останній дарунок для Рендалла Флегга.

— І що ми з ним будемо робити? — спитав Том. — Електрику в мотель проведемо?

— Для цього він замалий, — сказав Стю.

— А що ж? Для чого він? — Том аж підскакував від нетерпіння.

— Побачиш, — відказав Стю.

Вони поставили генератор до електричної шафи в будівлі, і Том невдовзі про нього забув — як Стю і сподівався. Наступного дня він поїхав на снігомобілі до місцевого кінотеатру і сам за допомогою саней і лебідки витяг зі складського вікна другого поверху старий 35-міліметровий кінопроектор. Цю річ він там виявив під час однієї зі своїх дослідницьких експедицій. Вона була загорнута в поліетилен... а потім про неї просто забули, судячи з товстого шару пилу на тому, в що її загорнули.

Нога добре одужувала, але все одно він майже три години тягнув проектор від входу до середини зали для виборчих зібрань. Він використовував три візки й очікував, що в будь-який момент з'явиться Том, шукаючи його. Якби долучився Том, то робота пішла би швидше, проте це зіпсувало б сюрприз. Але Том, очевидно, пішов кудись у своїх справах, і Стю його цілий день не бачив. Коли він приблизно о п'ятій годині прийшов до мотелю рум'яний, як яблучко, і закутаний у шарф, сюрприз уже був готовий.

Стю приніс усі шість фільмів, які показували в кінокомплексі Гренд-Джанкшена. Після вечері Стю ніби між іншим сказав:

— А ходімо, Томе, в зал зібрань.

— Нащо?

— Побачиш!

Зала була по той бік засніженої вулиці навпроти «Голідей Інн». Стю на вході вручив Томові коробочку попкорну.

— А це для чого? — здивувався Том.

— Який же дурень кіно без попкорну дивиться? — усміхнувся Стю.

— КІНО?

— А то!

Том бігом забіг до зали. Побачив там великий проектор, повністю готовий і підключений. Побачив, що екран у залі опущено. Посеред великої порожньої зали стояли два розкладні стільці.

— Ухтишка! — прошепотів він, і Стю побачив на його обличчі щонайщиріше здивування, якого й сподівався.

— Я цим займався влітку три роки поспіль в автокінотеатрі «Старлайт-драйв» у Брейнтрі, — розповів Стю. — Сподіваюся, я не забув, як усяку хрінь виправляти, якщо фільм перерветься.

— Ух ти! — радів Том.

— Нам треба буде чекати, поки мінятиму стрічки. Щось мені не хотілося повертатися назад і тягти ще один проектор.

Стю пробрався крізь ліани шнурів, що тяглися від проектора до генератора «хонда» в електричній шафі, і смикнув за пусковий шнур. Генератор бадьоро загув. Стю причинив шафу, щоб не було чути гудіння, і вимкнув світло. І за п'ять хвилин вони вже сиділи пліч-о-пліч і дивилися, як Сильвестр Сталлоне нищить наркодилерів сотнями у фільмі «Рембо-4: Вогненний бій»¹. Стереозвук лунав із шістнадцяти колонок зали, іноді постріли заглушали діалоги

¹ Насправді до 1990 року було знято тільки три серії фільму про Рембо.

(ті нехитрі діалоги, які там були)... але обом надзвичайно сподобалося.

Тепер, згадуючи це, Стю всміхався. Хтось міг би обізвати його дурним і на його місці підключив би відак до значно меншого генератора та й дивився б фільми сотнями — може, просто в motelі. Але ж по телевізору кіно зовсім не так виглядає, заперечив би Стю. Та й справді річ була не в тому. Їм просто треба було вбити час — і інколи він вбивався дуже тяжко.

Хай там як, а серед фільмів був повторний випуск одного з найновіших мультиків Диснея «Олівер і компанія»¹, який ніколи не виходив на відео. Том дивився його знов і знов, сміючись, як дитина, з витівок Олівера, Спритного Пройди і Фейгіна, який у мультфільмі мешкав на баржі в Нью-Йорку і спав у краденому кріслі з літака.

На додачу до кінопроєкту Стю зібрав понад двадцять моделей, зокрема й «ролс-ройс» із 240 деталей, який до супергрипу продавався за 65 доларів. Том створив химерний, але чимось дуже симпатичний краєвид, зайнявши майже половину конференц-зали в «Голідей Інн»; використав він для того пап'є-маше, гіпс і всілякі харчові барвники. Назвав це «Місячна база “Альфа”». Так, вони були при ділі, але...

«Та годі цих божевільних думок!»

Стю розробляв ногу. Вона була в значно кращому стані, ніж він міг би сподіватися, частково завдяки спортзалу при motelі й тренажерам. Суглоб ще згинався не повністю, трохи побололював, але Стю вже міг, кульгаючи, ходити без милиць. Помалу, поступово все йшло на краще. Стю був цілком переконаний, що міг би навчити Тома їздити на снігоході «Арктик Кет», які в цьому містечку стояли практично в кожному гаражі. Проїжджати по двадцять миль на день, узяти намет, великі спальники, багато харчів у концентратах...

«Авжеж, якщо десь на перевалі Вейла на вас полізе лавина, ви з Томом помахаете на неї пачкою сухозамороженої моркви і скажете “киш!” Це божевілля!»

А все ж таки...

Він загасив цигарку і вимкнув газову лампу. Але довго не міг заснути.

¹ Цього мультфільму так само не існує. Мультфільм про Олівера Твіста був знятий у 1982 році, але в Австралії.

За сніданком він сказав:

— Томе, наскільки сильно ти хочеш додому, в Боулдер?

— І побачити Френ? Діка? Сенді? Боже, я найдужче на світі хочу в Боулдер, Стю! Ти ж не думаєш, що вони комусь віддали мій будиночок, ні?

— Ні, ну що ти. Я ось про що: варто ризикнути заради цього?

Том замислено подивився на нього. Стю збирався роз'яснити, але тут Том сказав:

— Боже мій, та тут усюди є ризик, правда?

Постановили просто: виїхати з Гранд-Джанкшена 30 листопада.

Виявилось, що Тома не обов'язково вчити мистецтва водити снігомобіль. Стю знайшов справжню звір-машину в гаражі Дорожнього департаменту Колорадо приблизно в милі від мотелю. У неї був велетенський двигун, обтічник проти найсильнішого вітру, а головне — велике вантажне відділення. Без сумніву, там раніше тримали всіляке рятувальне обладнання. У ньому міг із комфортом розміститися чималий пес. У кількох спортивних і туристичних крамницях містечка вони без проблем запаслися всім необхідним для поїздки, хоча епідемія супергрипу сталася на самому початку літа. Вони взяли легкий намет і об'ємні спальники, по парі перегонових лиж (хоча від думки про те, як він учить Тома основ ходіння на лижах, у Стю кров холола в жилах), велику газову пічку «Коулмен», балони з газом, лампи, додаткові батареї, харчові концентрати й здоровенний «гаранд» із оптичним прицілом.

О другій годині їхнього першого дня Стю відчув безпідставність свого страху застрягнути в снігу й померти з голоду. У лісах було повно дичини — такого він ще в житті не бачив. Під вечір він підстрелив оленя — уперше після дев'ятого класу, коли сачконув зі школи й пішов на полювання з дядьком Дейвом. Тоді, давно, то була худа самиця і м'ясо в неї мало мускусний і доволі гіркий смак... мабуть, харчувалася кропивою, відзначив дядько Дейл. А це був гарний, важкий, широкогрудий самець. Але тоді, думав Стю, коли потрошив тушу великим ножом, прихопленим у спортивній крамниці Гранд-Джанкшена, зима щойно почалась. У природи є свої способи розв'язання проблеми перенаселеності.

Том розклав багаття, поки Стю вичиняв тушу оленя, від чого рукави його теплої куртки стали твердими й липкими від крові.

Коли він зробив з оленем усе, що треба, минуло три години, стало темно і його раніше зламана нога співала «Аве Марія». Та олениця, яку добули вони тоді з дядьком Дейлом, потрапила в руки старого на прізвище Шоуї, який мешкав у ветхій хатинці на самому краю Брейнтрі. Він обідував і вичинив тушу за три долари й десять фунтів¹ оленини.

— От сюди б зараз старого Шоуї, — зітхнув Стю.

— Кого? — прокинувся Том, який задрімав.

— Та нікого, Томе. То я так, сам до себе.

Як виявилось, м'ясо було варте тих зусиль — ароматне, дуже смачне. Коли вони наїлися, Стю наготував ще фунтів із тридцять і відклав у меншому вантажному відділенні снігомобіля — на ренок. У перший день вони проїхали тільки шістнадцять миль.

— — —

Цієї ночі сон йому снився інший. Він знов опинився в пологовій залі. Усюди була кров — і рукави його білого халату просякли нею й липли. Простирадло, яким була накрита Френні, теж геть просякло кров'ю. Але вона все одно кричала.

— *Ide!* — тяжко дихаючи, промовив Джордж. — *Нарешті час настає, Френні, воно чекає народження, тужся! ТУЖСЯ!*

І воно прийшло, прийшло з останнім потоком крові. Джордж витяг новонародженого, схопивши за стегна, бо воно народжувалося ногами вперед.

Лорі закричала. Усюди розлетілися сталеві інструменти...

Бо був то вовк, який по-людськи посміхався, його обличчя було обличчям Флегґа, його час знову настає, він не загинув, ще не загинув, ще ходив по світу, Френні народила Рендалла Флегґа...

Стю прокинувся, чуючи власне хрипке дихання. Чи він кричав?

Том і далі спав, так зарившись у спальний мішок, що Стю бачив тільки його чуб. Під боком згорнувся калачиком Коджак. Усе добре, то був тільки сон...

І тут посеред ночі здійнялося самотне виття, високе, тягуче, срібний дзвін відчайдушного жаху... чи вовче виття, чи, може, крик привида-вбивці.

Коджак підняв голову.

Руки, стегна, пахвина Стю взялися гусячою шкірою.

Виття більше не повторилося.

¹ ≈ 4,5 кг.

Стю спав. Зранку вони спакувались і поїхали далі. Саме Том помітив, що оленячі нутроці на снігу зникли. Там, де вони були, було натоптано багато слідів, а пляма, де Стю підстрелив здобич, стала на снігу світло-рожевою... але то й усе.

— — —

Через п'ять днів гарної погоди вони прибули до Райфла. Наступного ранку прокинулися під заметіллю, яка дедалі посилювалася. Стю сказав, що її слід перечекати, і вони заночували в місцевому motelі. Том притримав двері вестибюлю, а Стю заїхав туди просто снігомобілем. Як він сказав Томові, вийшов гарний гараж, хоча міцні гусениці машини добряче пожували ворсистий килим.

— — —

Сніг ішов три дні. Коли вони прокинулися зранку 10 грудня й відкидали сніг від дверей, було ясно і температура піднялася десь до тридцяти з чимось градусів¹. Сніг став значно глибший, і повороти й закрути траси I-70 проглядалися важче. Але Стю цього ясного, сонячного дня хвилювало не те, як триматися дороги. Рано ввечері, коли сині тіні почали довшати, Стю спочатку сповільнив, а потім і спинив мотор снігомобіля, підняв голову, всім тілом прислухався.

— Що таке, Стю? Що... — і тут Том теж почув. Ліворуч і попереду почувся тихий гуркіт. Він наростав до гучного, як у потяга-експреса, гудіння — і затих. Знову запала вечірня зимови тиша.

— Стю?.. — з тривогою спитав Том.

— Не хвилюйся, — сказав він і подумав: «Я й сам за нас обох похвилююся».

— — —

Відлига трималася. 13 грудня вони вже були майже в Шошоні і далі пнулися на дах Скелястих гір — найвищою точкою, до якої їм слід було доїхати, перш ніж розпочати спуск, був перевал Лавленд.

Знову і знову чули вони тихий гуркіт лавин, іноді далеко, іноді так близько, що не лишалося нічого, крім як дивитися вгору, чекати і сподіватися, що отака біла брила смерті не затулить небо. Дванадцятого числа одна зійшла на те місце, де вони були за півгодини до того, накривши слід снігомобіля тоннами утрамбованого снігу. Стю ставало дедалі страшніше, що їх кінець кінцем уб'є

¹ Близько нуля або 1—2 градуси тепла за Цельсієм.

вібрація від звуку снігомобіля — незчуються, як накличе лавину, що поховає їх під сорокафутовим шаром снігу. Але тепер їм залишалося тільки просуватися вперед і сподіватися на краще.

Потім знову похолодало, і загроза лавин дещо зменшилася. Знову здійнялася заметіль, затримавши їх на два дні. Потім вони відкопалися з-під снігу і рушили... і вночі завивали вовки. Іноді вони були дуже далеко, іноді — наче просто під наметом, і тоді Коджак, немов на тугій пружині, зривався на рівні ноги й гарчав глибоким, грудним голосом. Але морози тримались, і лавини стали рідшати, хоча вісімнадцятого числа вони ледь не опинилися під однією з них.

22 грудня біля містечка Ейвон Стю вів снігомобіль понад насипом. У якийсь момент вони йшли на рівній швидкості десять миль за годину, гарно й безпечно, здіймаючи хмари снігу. Том щойно показав на якесь село внизу, тихе, немов картинка для «чарівного ліхтаря» з 1980-х років: поміж неторканих снігових хвиль, під якими були дахи, стримів лише білий шпиль церкви. І тут обтічний капот снігомобіля почав хилитися вперед.

— Якого хуя... — тільки і встиг вимовити Стю.

Снігомобіль і далі хилився вперед. Стю здав назад, але було вже пізно. Вони на мить відчували ту особливу невагомість, яка буває, щойно відірвешся від трампліна — і сила тяжіння точно дорівнює силі стрибка. Вони полетіли з машини головою вперед. Стю втратив з очей Тома і Коджака. У ніс набився холодний сніг. Коли він відкрив рота, щоб закричати, то сніг поліз і в горло. За комір. Він падав. Перевертався. Урешті спинився в глибокій сніговій перині.

Він, немов плавець, кинувся до поверхні, видихаючи гарячий вогонь. Сніг обпик йому горло.

— Томе! — гукав він, пробираючись снігом. Як не дивно, звідти йому було дуже добре видно те місце, де вони з'їхали з насипу, викликавши тим невеличку лавину. Задня частина снігомобіля витикалася зі снігу футах у п'ятдесяти вище крутим схилом, нагадуючи помаранчевий буйок. Просто дивно, як його не полишали образи, пов'язані з плаванням... і, до речі, а Том не тоне?

— Томе! *Томмі!*

Виплигнув Коджак — його наче від носа до хвоста притрусили цукровою пудрою — і погріб снігом до Стю.

— Коджаку! — крикнув Стю. — Шукай Тома! *Шукай Тома!*

Коджак гавкнув і над силу розвернувся. Погріб до розвороченої снігової гірки і знову гавкнув. Грузнучи, падаючи, наївшись снігу, Стю доліз туди і став ритися в снігу. Схопив рукою в рукавиці Тома

за куртку і щосили сіпнув. Зі снігу, відсапуючись, ригаючи, ви-ткнувся Том — й обидва впали на спину в сніг. Том кричав і охав.

— Моє горло! Воно горить! Ой Боже, Боже мій!..

— Це холод, Томе. Минеться.

— Я задихався...

— Тепер уже все гаразд, Томе. У нас усе буде добре.

Вони лежали на снігу, віддихувалися. Стю обійняв Тома за плечі, але здоровань усе одно тремтів. Десь удалині, спочатку набираючи сили, потім пригасаючи, прокотився холодний гуркіт ще однієї лавини.

— — —

Решту дня вони витратили, щоб подолати три чверті милі між тим місцем, де впали, й Ейвоном. Питання про те, як урятувати снігомобіль чи щось із запасів, які в ньому лишилися, не стояло: надто вже низько він з'їхав. Певне, він там лишиться щонайменше до весни, а то й назавжди, з огляду на ситуацію.

Коли вони прийшли в містечко, уже півгодини як посутеніло і було занадто холодно й вітряно, щоб робити щось крім того, аби запалити вогонь і знайти хоч трошки теплий нічліг. Тієї ночі їм не снилося нічого — вони забулися в чорноті повного виснаження.

Зранку Стю із Томом зайнялися пошуками всього потрібного для подальшої подорожі. У маленькому Ейвоні це було важче, ніж у Гранд-Джанкшені. Знову Стю замислився про зимівлю тут — якщо він скаже, що треба зробити саме так, Том не стане сумніватись, і щойно ввечері вони на власні очі побачили, що буває з людьми, які спокушають долю. Але врешті він від цієї думки відмовився. Дитина має народитися десь на початку січня. Стю хотів бути поряд, коли це станеться. Хотів побачити дитину на власні очі і бути певним, що з нею все добре.

У кінці коротенької головної вулиці Ейвона вони знайшли магазин фірми «Джон Дір» і в гаражі за демонстраційною залогою знайшли два снігомобілі. Жоден із них не міг дорівнятися до тієї здоровенної машини, яка у Стю з'їхала з траси, але в одного з них були надширокі гусениці з накладками — і він вирішив, що цей підійде. Концентратів вони не знайшли, то мали погодитися на консерви. У другій половині дня лазили по хатах, шукаючи намет, спальники та інше приладдя — ця справа не тішила жодного з них. Жертви епідемії були всюди, вони перетворилися на гротескно розкладені крижані скульптури.

Під кінець дня вони знайшли більшу частину потрібного в одному місці — у великих мебльованих кімнатах просто на головній вулиці.

Перед спалахом супергрипу там, напевне, було повно молоді — такої, яка приїжджала в Колорадо займатися тим, про що співав Джон Денвер¹. Том, власне, знайшов десь під сходами великий пластиковий пакет із дуже потужною версією «Кайфу Скелястих гір».

— Це що таке? Це тютюн, Стю?

Стю всміхнувся.

— Ну, комусь, мабуть, це за тютюн. То дурна трава, Томе. Поклади її де взяв.

Вони ретельно завантажили снігомобіль, окремо спакували консерви, прив'язали спальники й намет. Коли на небо висипали перші зірки, вони вирішили провести ще одну ніч в Ейвоні.

Поволі просуваючись свіжим настом до будинку, де вони замешкали, Стю раптом подумав — і тихо здувався: завтра Святвечір. Просто важко було повірити, що час пролетів так швидко, але доказ — ось він, просто на наручному годиннику. З Гранд-Джанкшена вони виїхали три тижні тому.

Коли вони майже прийшли, Стю сказав:

— Ви з Коджаком ходіть вперед і розпаліть грубку, а в мене маленька справа.

— А яка, Стю?

— Ну, це сюрприз, — відказав Стю.

— Сюрприз? А я дізнаюся, який?

— Аякже.

— А коли? — очі в Тома зблиснули.

— Днів за два.

— Том Каллен не зможе чекати сюрпризу аж два дні, Боже, ні...

— Томові Каллену доведеться, — всміхнувся Стю. — За годину повернусь. А ти просто будь готовий іти.

— Ну... добре.

Проте Стю зміг знайти саме те, чого шукав, аж години за півтори. Том ще дві-три години діймав його, розпитуючи, що ж то за сюрприз. Стю мовчав, і коли їм настав час лягати спати, Том уже про це забув.

Коли вони лежали в темряві, Стю сказав:

— Ну, зараз ти, напевне, шкодуєш, що ми не лишилися в Гранд-Джанкшені, чи як?

¹ John Denver (1943—1997) — американський співак, актор і громадський діяч. Виконував пісні під гітару, зокрема оспівуючи романтику подорожей, гірських походів. Назва його пісні «Rocky Mountain High» («Височина Скелястих гір») може також перекладатися як «Кайф Скелястих гір».

— Боже, ні, — сонно відповів Том. — Я хочу в мій будиночок якомога швидше. Тільки сподіваюся, що ми більше з дороги в сніг не звалимося. Том Каллен ледь не задихнувся!

— Ми просто поїдемо повільніше і постараємося обережно, — сказав Стю, не уточнюючи, що в разі падіння з ними може статися... якщо поблизу не буде теплої ночівлі.

— А ти як гадаєш, коли ми приїдемо, Стю?

— Та, старий, ще якийсь час їхатимемо. Але ми наближаємось. А зараз нам, певне, найкраще буде добре поспати, еге ж?

— Та отож.

Стю вимкнув світло.

Уночі йому наснилося, що після пологів загинула і Френні, і її страшна дитина-вовк. Немов з далекої далини почувся голос Джорджа Річардсона: «Це грип. Дітей більше не буде, бо грип. Вагітність — це смерть, через грип. Курка в кожній каструлі і вовк у кожній утробі. Через грип. Нам усім кінець. Людству кінець. Через грип».

І звідкілясь зблизка виттям пролунав сміх темного чоловіка.

— — —

Перед Святвечором вони вирушили в подорож, яка мала протривати майже до Нового року. На снігу утворився міцний наст. Вітер носив хмари крижаних кришталіків над пухкими ялинкоподібними заметами, крізь які легко проїжджав «джон дір». Від сліпучого снігу вони вдягли сонячні окуляри.

Того Святвечора вони стали табором на насті у 24 милях від Ейводна, неподалік Сільверстоуна. Тепер вони були у вузькій шийці перевалу Лавленд, а завалений снігом тунель Ейзенхауера був десь унизу на схід від них. Поки вони гріли вечерю, Стю виявив дивовижну річ. Знічев'я цюкаючи сокирою по насту, він докопався до пухкого снігу під кіркою, а на глибині витягнутої руки під ним виявив блакитний метал. Він ледь не привернув увагу Тома до цієї знахідки, а потім передумав. Адже думка, що вони сидять менш як у двох футах над затором і під ними Бог знає скільки мерців, не надто приємна.

— — —

Коли Том прокинувся вранці 25-го числа за п'ятнадцять до сьомої, він виявив, що Стю вже встав і готує снідати, що було доволі дивно: Том майже завжди вставав першим. Над вогнем висів казанок з овочевим супом «Кемпбеллз» і ось-ось збирався закипіти. Коджак зацікавлено дивився на це.

— Доброго ранку, Стю, — сказав Том, застібаючи куртку й вилазячи зі своєї половини намету. Йому страшенно хотілося посцяти.

— Доброго ранку, — невимушено відказав Стю. — І щасливого Різдва.

— Різдва? — Том подивився на нього й ураз забув, як хоче відлити. — *Різдва?! — повторив він.*

— Доброго різдвяного ранку! — він показав кудись за спину Тома з лівого боку. — Оце що зміг...

Із насту стирчала верхівка ялини заввишки футів зо два. Вона була прикрашена срібними бурульками, пачку яких Стю знайшов у далекому кутку складу ейвонської крамнички дешевих дрібниць.

— Ялинка... — прошепотів приголомшений Том. — І подаруночки... То ж подаруночки, правда, Стю?

На снігу стояли три коробки — усі загорнуті в блакитний папір зі срібними весільними дзвіночками: паперу з різдвяними візерунками не виявилось у тій крамничці навіть на складі.

— Так, це, певне, подарунки, — сказав Стю. — Для тебе. Мабуть, Санта-Клаус приніс.

Том обурено подивився на Стю.

— Том Каллен знає, що Санта-Клауса не буває! Боже, ні! Вони від тебе! — і він засмутився. — А я тобі подаруночка не підготував! Я забув... Не знав, що Різдво... Я дурний! Дурний!

Він ударив себе кулаком по лобі. Бідолашний Том ледь не плакав.

Стю присів на наст поряд.

— Томе, — сказав він. — Ти мені різдвяний подарунок підніс раніше.

— Ні, сер, не було такого. Я забув. Том Каллен — просто йолоп, ЖИТ-ТЯ, а це пишеться «йолоп».

— Ні-ні, ти зробив. Найкращий у світі. Я живий! Коли б не ти, я б уже давно загинув!

Том не розуміючи подивився на Стю.

— Коли б ти тоді не нагодився, я б загинув у яру на захід від Ірін-Рівера. І коли б не ти, Томе, я б помер від запалення легень, чи грипу, чи що воно там було, в готелі «Юта». Навіть не знаю, як ти так гарно ліки дібрав — чи Нік тобі допоміг, чи Бог, чи просто стара добра удача, але ж у тебе вийшло! Ти зовсім не до речі себе йолопом називаєш. Коли б не ти, я б цього Різдва взагалі не побачив. Я тобі зобов'язаний!

Том сказав:

— Е, ну це не те саме... — але так і сяяв від щастя.

— Ні, це — те саме, — серйозно промовив Стю.

— Ну...

— Ну ж бо, відкривай подарунки. Поглянь, що він тобі приніс. Я посеред ночі чув тут якісь сани. Мабуть, до Північного полюса грип не дійшов!

— Ти його чув? — Том уважно дивився на Стю, щоб зрозуміти, чи той не жартує.

— Щось чув.

Том узяв перший подарунок і обережно його розгорнув — там була пінбольна машина під прозорим пластиком — нова забавка, яку всі діти випрошували на минуле Різдво, з кругленькими батареjkами на два роки. Очі в Тома радісно заблищали.

— Увімкни! — сказав Стю.

— Не, я хочу подивитися, що там іще є.

Там лежав спортивний светр, на якому був зображений лижник, що відпочиває на сильному вітрі, стоячи на кривих лижах і спершись на палиці.

— На ньому написано: «Я піднявся на перевал Лавленд!» — пояснив Стю. — Ми ще не встигли, але, певне, скоро це зробимо.

Том швидко скинув куртку, вдягнув той светр і знову вдягнув куртку.

— Класно! Класно, Стю!

У найменшому пакунку лежав простий срібний медальйон на тонкому срібному ланцюжку. Томові він нагадав вісімку, яка лежить на боці. Він підняв його, замислившись і дивуючись.

— Що це таке, Стю?

— Це грецький символ. Я колись давно по телевізору бачив у програмі про лікарів «Бен Кейсі»¹. Він означає нескінченність, Томе. Назавжди.

Він узяв Тома за руку, в якій той тримав медальйон.

— Я думаю, що ми, напевне, дістанемося до Боулдера, Томмі. Я думаю, нам це від самого початку судилося. Я б хотів, щоб ти це носив, якщо не заперечуєш. І якщо тобі колись буде потрібна якась допомога і ти не знатимеш, кого попросити, подивився на це і згадай Стюарта Редмана. Добре?

— Нескінченність, — сказав Том, крутячи ту річ у руці. — Назавжди.

¹ Серіал про лікарів. Перед його початковими титрами глядач бачить руку, яка пише крейдюю на дошці знаки: «♂, ♀, *, †, ∞», — і чують їх розшифрування: «Чоловік, жінка, народження, смерть, нескінченність».

Він одягнув медальйон на шию.

— Я пам'ятатиму, — сказав він. — Том Каллен ніколи цього не забуде.

— Чорт! Лець не забудь! — Стю засунув руку в намет і витяг ще один пакунок. — Із Різдвом, Коджаку! Дай-но я тобі це відкрию.

Він розгорнув подарунок і дістав коробочку «Собачої радості Гарц-Маунтін». Він кинув жменьку печива на сніг, і Коджак швидко його схрумав. Швидко повернувся до Стю, з надією махаючи хвостом.

— Потім буде ще, — пообіцяв Стю, ховаючи коробочку в кишеню. — Нехай гарні манери стануть твоїм гаслом у всьому, що ти робиш, як наш старий лисий друг... сказав би.

Стю відчув, що захрип і в очах печуть сльози. Раптом він зрозумів, як йому не вистачає Глена, Ларрі, Ральфа з його капелюхом набакир. Раптом відчув тугу за всіма, за тими, кого немає, — як сильно за ними скучив. Матінка Ебігейл казала, в кінці вони опиняться по коліно в крові, і вона мала рацію. У глибині душі Стю Редман водночас кляв її і благословляв.

— Стю! Усе в тебе нормально?

— Так, Томмі, все добре, — раптом він щосили обійняв Тома, а Том — його. — Щасливого Різдва, старий.

Том, вагаючись, спитав:

— А можна я заспіваю — поки ми ще не рушили?

— Звичайно, якщо хочеш.

Стю очікував яких-небудь «Дзвін дзвіночків» чи «Сніговика на ім'я Фрості» фальшивим дитячим голосом. Але натомість пролунав уривок «Першого Різдва» на диво приємним тенором.

— *На перше Різдва*, — спів Тома линув над білою пустелею, ніжно відлунуючи, — *прийшли ангели... до пастушат, що овець стерегли... І серед снігів... розлігся їх спів...*

Стю підхопив приспів, голос у нього був не такий гарний, як у Тома, але дует вийшов хороший, і старий красивий різдвяний гімн коливався в глибокій церковній тиші різдвяного ранку.

— *Різдва, Різдва, Різдва на землі!.. Христос народився в Ізраїлі!..*

— Оце я тільки й пам'ятаю... — трохи винувато промовив Том, коли пісня змовкла.

— Це було добре, — сказав Стю. До очей знову підступили сльози. Щоб вони потекли, потрібно було зовсім мало, і Том би засмутився. Стю ковтнув сльози. — Нам треба їхати. Не будемо гаяти день.

— Звичайно, — він подивився на Стю, який збирав свою частину намету. — Це найкраще Різдва в моєму житті, Стю.

— Я радий, Томмі.

І невдовзі вони стартували, рухаючись на схід і вгору під ясным різдвяним сонцем.

— — — —

Вони стали табором на верхівці перевалу Лавленд того самого дня майже опівночі, на висоті майже двох тисяч футів над рівнем моря. Заснули, напхавшись у половинку намета втрьох — температура сягнула вже двадцяти градусів нижче нуля¹. Повз них весь час проносився вітер, холодний, немов пласке лезо нагостреного кухонного ножа, і високі тіні скель із шаленим зимовим розсипом зірок здавалися такими близькими, ніби до них можна торкнутися рукою; завивали вовки. Світ став мов один гігантський склеп над ними — і на сході, і на заході.

Рано-вранці наступного дня, до світанку, Коджак розбудив їх гавкотом. Стю підповз до виходу з намету з гвинтівкою в руці. Уперше вовків було видно. Вони спустилися зі своїх угідь і сіли нерівним кільцем навколо табору: тепер вони не вили, а дивилися. Їхні очі мали глибокий зелений блиск, і, здавалося, всі вони безсердечно посміхалися.

Стю вистрілив наздогад шість разів — вовки розбіглись. Один із них високо стрибнув і впав бездиханною купою. Коджак підбіг до нього, понюхав, тоді задер ногу і помочився на нього.

— Вовки і далі його, — сказав Том. — І завжди будуть.

Том, здавалось, і далі спав. Очі в нього були туманні, повільні, мрійливі. Стю раптом зрозумів, що відбувається: Том знову впав у моторошний гіпнотичний стан.

— Томе... він мертвий? Ти не знаєш?

— Він ніколи не помирає, — відказав Том. — Він у вовках, Боже, так. У воронах. У змії гримучій. Тінь сови опівночі і скорпіон опівдні. Він гніздиться догори ногами з кажанами. Він сліпий, як вони.

— А він повернеться? — одразу спитав Стю. Його кинуло в холод. Том не відповів.

— Томмі...

— Том спить. Він пішов дивитися слона.

— Томе, тобі Боулдер видно?

Надворі гірка біла смуга світанку вимальовувалася проти го-стрих, голих вершин.

¹ ≈ -29 °C.

— Так. Вони чекають. Чекають новин. Чекають весни. У Боулдері всюди тихо.

— А Френні тобі видно?

Том засяяв.

— Френні, так. Вона товста. У неї, мабуть, буде дитина. Вона живе у Люсі Свонн. У Люсі теж буде дитина. Але у Френні спершу. Тільки от...

Том спохмурнів.

— Томе! Тільки що?

— Дитина...

— *Що, що з дитиною?*

Том роззирнувся, не розуміючи, що сталося.

— Ми по вовках стріляли, так? Я заснув, Стю?

Стю постарався всміхнутися.

— Так, Томе, трохи.

— А мені слон снівся. Правда, смішно?

— Так.

«А що ж дитина? Що Френ?»

Він почав підозрювати, що вони спізняться і те, що побачив Том, може статися до їхнього приїзду.

— — — —

За три дні до Нового року погода зіпсувалась, і вони зупинилися в містечку Кіттрідж. Вони вже були так близько до Боулдера, що затримка їм обом була прикра — навіть Коджак, здавалося, нервував і не знаходив собі місця.

— А ми зможемо скоро виїхати, Стю? — з надією питав Том.

— Не знаю, — сказав Стю. — Сподіваюся. Якби нам хоча б іще два дні гарної погоди, так більше й не треба було б. От чорт! — він зітхнув, потім знизав плечима. — Ну, може, невеличкі заметілі будуть.

Але то виявилася найгірша буря за всю зиму. Мело п'ять днів, нанесло кучугури, які в деяких місцях сягали дванадцяти й навіть чотирнадцяти футів¹.

Коли вони прокопали стежку зі свого житла 2 січня, щоб подивитися на сонце — мале і пласке, немов тьмяна мідна монетка, — геть усі орієнтири зникли. Більшість дрібних крамничок міста були не просто засипані снігом, а поховані в ньому. Вітер надав заметам і кучугурам дикої, звивистої форми. Усе стало наче на іншій планеті.

¹ ≈ 3,6 м, 4,2 м.

Вони рушили далі, але просувалися повільніше, ніж будь-коли; пошук дороги з постійної мороки перетворився на серйозну проблему. Снігомобіль раз у раз застрягав, і його доводилося відкопувати. А на другий день 1991 року знову загули лавини, немов товарні потяги.

4 січня вони доїхали до того місця, де від траси US 6 відходив шлях на Голден, і хоча жоден з них того не знав — не було ні снів, ні передчуттів, — але саме того дня у Френні Голдсміт почалися пологи.

— Ну гаразд, — сказав Стю, коли вони зупинилися на повороті. — Отепер уже дорогу шукати не треба, хай там як. Її ж у скелі прорубали. Але нам будь здоров пощастило, що ми знайшли цей поворот.

Не з'їхати з дороги було просто, а от проїжджати тунелі — аж ніяк. Щоб знайти вхід, доводилося прокопувати шлях — десь у пухкому снігу, а десь у промерзломому, нанесеному давнішими лавинами. Снігомобіль завивав і невесело клацав по голій дорозі всередині тунелю.

А що було гірше — так це те, що в тунелях було страшно, як міг би підтвердити Ларрі або Чувак-Сміттебак. Темно, як у шахтах, — єдиним світлом були фари снігомобіля, оскільки обидва кінці були засипані снігом. Враження було таке, наче тебе зачинили в темному холодильнику. Їхали до болю повільно, бо кожен вихід із тунелю ставав вправою в інженерних навичках, і Стю дуже боявся, що колись вони доїдуть до такого тунелю, з якого виїхати буде просто неможливо, хоч скільки крекчи, розгрібай і розсувай машини, що стоять усередині. Якби таке сталось, вони б мусили розвертатись і об'їжджати міжштатною трасою. На цьому вони втратять щонайменше тиждень. Покинути снігомобіль — то був узагалі не варіант: це означало б дуже болісне самогубство.

А Боулдер був так близько.

7 січня приблизно через дві години після того, як вони викопалися з чергового тунелю, Том підівся на задньому сидінні снігомобіля і показав.

— А що це, Стю?

Стю геть утомився й замахався. Сни в нього припинились, але, як не дивно, так чомусь йому було ще страшніше, ніж без снів.

— Не вставай, коли їдемо, Томе, ну скільки разів можна казати? Ти ж назад упадеш головою в сніг і...

— Так, але що це таке? На міст схоже. Чи ми до річки підїхали, Стю? Стю подивився, сповільнив хід, зупинив машину.

— Що це? — схвильовано спитав Том.

— Переїзд, — пробурмотів Стю. — Я... я просто повірити не можу...

— Переїзд? Переїзд?

Стю розвернувся і схопив Тома за плечі.

— Та це ж переїзд на Голден, Томе! Це там 119-та, траса 119! Дорога на Боулдер! Ми вже в двадцяти милях від міста! А то й менше!

І тут Том нарешті все зрозумів. Він роззявив рота — і в нього зробився такий кумедний вираз обличчя, що Стю розсміявся й поплескав його по спині. Тепер навіть невідчепний біль у нозі його не турбував.

— Ми що, правда майже вдома, Стю?

— Так, так, та-а-ак!

Тоді вони обнялись і незграбно затанцювали, падаючи, здіймаючи хмари снігу, обсипаючи ним одне одного. Коджак здивовано дивився на це... але за кілька секунд теж застрибав, загавкав, замахав хвостом.

— — —

Вони стали на ніч у Голдені і рано наступного дня рушили трасою 119 на Боулдер. Напередодні обидва майже не могли заснути. Стю ще ніколи не мав такого гострого передчуття... а ще до нього домішувалося невідчепне хвилювання за Френні й дитину.

Десь за годину після полудня снігомобіль почав сіпатися, рухатися ривками. Стю вимкнув двигун і взяв запасну канистру бензину, причеплену до кабінки Коджака.

— Ох ти ж Боже мій! — сказав він, відчувши, що вона жахливо легка.

— Що таке, Стю?

— Та я тут напартачив. І знав же, бляха, — порожня ця канистра клята, і забув набрати. Мабуть, на радощах. Ох же й дурень я!

— Бензин скінчився?

Стю пожбуририв порожню канистру геть.

— Та скінчився, хай йому. Ну як я міг бути таким дурнем?!

— Мабуть, про Френні думав. А що зараз будемо робити, Стю?

— Підемо пішки, хоча б спробуємо. Тобі знадобиться спальний мішок. Поділимо харчі, в спальники їх покладемо. А намет лишимо. Вибач, будь ласка, Томе. Я кругом винен.

— Та нічого, Стю. А намети?

— Та краще, мабуть, їх лишимо, старенький!

Того дня вони до Боулдера ще не дійшли, натомість у сутінках зупинилися на нічліг, втомившись від походу грузьким снігом, який

здавався таким легким, але уповільнював так, що вони буквально повзли. Тієї ночі багаття не розпалювали. Гілок під рукою не було, а всі троє занадто втомилися, щоб їх викопувати. Їх оточували високі, горбкуваті замети, схожі на бархани. Навіть у темряві на півночі нічого не світилося, хоча Стю схвильовано поглядав у той бік.

Вони повечеряли холодними харчами — і Том зарився в спальник і моментально заснув, не встиг навіть сказати «добраніч». Стю стомився, і нога в нього жахливо боліла. «Добре, якщо я її назовсім не роздобвав», — подумав він. Але завтра ввечері вони вже будуть у Боулдері, спатимуть у справжніх ліжках, а це вже була перспектива.

Коли він заліз у свій мішок, у нього виникла тривожна думка: а раптом вони прийдуть до Боулдера, а там нікого не буде — як у Гранд-Джанкшені, Ейвоні, Кіттріджі? Порожні будинки, порожні крамниці, будівлі, у яких дах провалився під вагою снігу... Занесені вулиці... Жодного звуку, крім капотіння бурульок в одну з періодичних відлиг — він у бібліотеці читав, що в Боулдері посеред зими не рідкість, коли температура підскакує до сімдесяти градусів¹. Не буде нікого — ніби вони всі тобі наснилися, а ти зараз прокинувся. Бо на світі не лишилося нікого, крім Стю Редмана і Тома Каллена...

То була божевільна думка, але відмахнутися від неї не вдалося. Він виповз зі спального мішка і знову подивився на північ, сподіваючись, що на обрії буде видно хоч малесеньке світло, як зазвичай буває там, де живуть люди. Ну, певно ж, він *щось* зможе помітити. Намагався згадати, скільки людей мало б, за прикидками Глена, опинитись у Вільній зоні, доки сніг не перекриє шляхи. Він не міг згадати цифру: чи вісім тисяч?..

Так? Вісім тисяч — це не так уже й багато; вони не дуже й світла багато світлитимуть, навіть коли повернули електрику. А може...

«А може, ти б послав та й викинув цю дурню з голови. Ранок мудріший буде».

Він ліг — і за кілька хвилин перевертання з боку на бік люта втома перемогла. Він заснув. І снилося йому, що він у Боулдері, в літньому Боулдері, де всі газони висохли й пожовкли від спеки й безводдя. Єдиний звук — рипіння якихось дверей на вітрі. Усі пішли. Навіть Том.

«Френні!» — закричав він, але у відповідь тільки двері поволі рипіли й постукували об одвірок.

¹ ≈ +21 °C.

До другої години наступного дня вони подолали ще кілька миль. Дорогу прокладали по черзі. Стю починав уже думати, що в них попереду ще день шляху. Сповільнював усіх він. Ногу почало зводити. «Ух, скоро поповзу...» — думав він. Більшу частину дороги прокладав Том.

Коли вони зупинилися пообідати холодними консервами, Стю спало на думку, що він іще не бачив Френні з по-справжньому великим животом. «Може, ще встигну». Але він гадав, що скоріше ні. Дедалі більше він починав вважати, що все сталося без нього — чи на краще, чи на гірше...

І ось за годину після обіду він і далі був настільки занурений у власні думки, що мало не налетів на Тома, який зупинився.

— Що там таке? — спитав Стю, розтираючи ногу.

— Дорога, — сказав Том, і Стю швидко підняв голову й роззирнувся.

Після довгої, зачудованої паузи Стю промовив:

— Щоб мене підняло та гепнуло...

Вони стояли на сніговій горі заввишки футів із дев'ять. Униз ішли круті схили на голу дорогу вниз, а праворуч стояв знак, на якому було просто написано «МЕЖА МІСТА БОУЛДЕР».

Стю розсміявся. Сів на дорогу й зареготав, дивлячись у небо, не зважаючи на здивований погляд Тома. Урешті він промовив:

— Вони дорогу розчистили! Бачив? Ми вдома, Томе! Ми вдома! Коджаку! Біжи сюди!

Стю витрусив решту «Собачої радості» на верхівку кучугури — і Коджак кинувся їсти, Стю тим часом кури́в, а Том дивився на дорогу, яка, немов шалений міраж, раптом виникла посеред миль і миль нетоптаного снігу.

— Ми знову в Боулдері, — тихо пробурмотів він. — Як є. «М-Е-Ж-А-М-І-С-Т-А», а це пишеться «Боулдер», Боже мій, так...

Стю поплескав його по плечу й викинув цигарку.

— Ну що, Томе. Ведемо себе красивих додому!

Приблизно за годину знову пішов сніг. О шостій уже було темно, і чорний асфальт шляху під ногами набув примарного білого відтінку. Стю тепер сильно шкутильгав, ледве йшов.

Том уже й питав його, чи не треба перепочити, але Стю тільки похитав головою.

О восьмій сніг став густішим, вітер посилювався. Раз чи двічі вони не бачили дороги й налітали на кучугуру. Стало слизько. Том упав двічі, а потім, о чверть на дев'яту, Стю впав на нездорову ногу. Стиснув зуби, щоб не застогнати. Том підбіг йому на допомогу.

— Усе нормально, — сказав Стю і зміг підвестися.

Минуло двадцять хвилин — і вони завмерли на місці, почувши молодий, тремтливий голос.

— Х-хто йд-де?

Коджак загарчав, наїжачився. Том ахнув. І за виттям вітру Стю вловив ледь чутний звук, від якого його охопив жах: клацання гвинтівки, яку зняли із запобіжника.

«Варта. Вони виставили вартових. Ото сміх — пройти весь цей шлях і загинути від кулі вартового просто під торговельним центром “Тейбл Меса”. Що й казати — це б навіть Рендаллу Флетчу сподобалося».

— Стю Редман! — крикнув він у темряву. — Це Стю Редман! — він ковтнув, почувши, як у горлі клацнуло. — А тут хто?

«Дурень. Це ж точно не зі знайомих...»

Але голос, який пролунав над снігами, здався знайомим.

— Стю? Стю Редман?

— І зі мною Том Каллен... Бога ради, не стріляйте в нас!

— Це не обман? — здається, вголос розмірковував вартовий.

— Ні, не обман. Томе, скажи що-небудь!

— Привіт, — слухняно промовив Том.

Запала тиша. Навколо лігав сніг, завивала хурделиця. Тоді вартовий (таки *справді* знайомий голос) гукнув:

— У Стю в старій квартирі висіла картина. Яка?

Стю гарячково почав згадувати. Звук зведеної гвинтівки раз у раз чувся йому знову і заважав думати. «Боже ж мій, — подумав він. — Я тут стою під заметіллю і намагаюся пригадати, яка в мене на стіні картина була — у старій квартирі, він каже. Френ, мабуть, пішла жити до Люсі. Люсі все з тієї картини жартувала, казала, що на цих індіанців чатує Джон Вейн¹, тільки його не видно».

— Фредерік Ремінгтон! — на все горло крикнув він. — Картина зветься «Стежка війни»!

— Стю! — крикнув вартовий. На тлі снігу вималювався чорний силует, побіг до них, послізаючись. — Повірити не могу!..

Коли фігура наблизилася до них, Стю побачив, що то Біллі Герінджер, який своєю шаленою їздою створив їм стільки проблем улітку.

¹ John Wayne (1907—1979) — кіноактор, відомий ролями у вестернах.

— Стю! Томе! І Коджак, їй-богу, Коджак! А де Глен Бейтман і Ларрі? Де Ральф?

Стю похитав головою.

— Не знаємо. Нам треба кудись у тепло схватися, Біллі. Замерзаємо.

— Давайте, он прямо супермаркет. Я покличу Норма Келлогґа... Гаррі Данбартона... Діка Елліса... Блін, та я все місто розбуджу! Це просто диво! Просто не віриться!

— Біллі!

Біллі розвернувся до них, і Стю пошкутильгав до нього.

— Біллі, у Френ мала народитися дитина...

Біллі притих. Потім прошепотів:

— Ой, бля, я ж забув...

— Вона народила?

— Джордж... Джордж Річардсон зможе сказати, Стю. Чи Ден Летроп. Він наш новий лікар, прийшов тижнів за чотири після того, як ви пішли, — раніше був вухо-горло-ніс, але він хоро...

Стю різко потрусив Біллі, перервавши його майже гарячкову балаканину.

— Що сталося? — спитав Том. — Щось із Френні?

— Розкажи мені, Біллі, — попросив Стю. — Будь ласка.

— У Френ усе добре, — сказав Біллі. — У неї все буде гаразд.

— Ти про це чув?

— Ні, я її бачив. Ми з Тоні Донаг'ю ходили в теплицю по квіти. Теплицю Тоні придумав, у нього там усе на світі росте — не лише квіти. Вона досі лежить у лікарні лише тому, що в неї, як там це зветься, римські пологи...

— Кесарів розтин?

— Ага, бо малий не тим боком ішов. Але нічого такого. Ми прийшли до неї через три дні після пологів, то було сьоме січня — два дні тому. Троянди їй принесли. Подумали, що це її порадує, бо дитина...

— Дитина померла? — похмуро спитав Стю.

— Ні, — сказав Біллі й дуже неохоче додав: — Ще ні.

Раптом Стю відчув, як віддаляється, падає в прірву... Почув сміх... вовче виття...

Біллі нещасним тоном швидко промовив:

— У дитини грип. Капітан Трипс. Люди кажуть — це кінець нам усім. Френні народила його четвертого числа, хлопчик, шість фунтів дев'ять унцій¹, спочатку дитина була здорова, і, мабуть, усі в Зоні

¹ ≈ 3 кг.

напилися, Дік Елліс сказав, що це просто свято перемоги, а шосто-го числа... малий просто захворів. Такі справи.

Біллі, уже ледь не плачучи, додав:

— Захворів, от же ж бля, ось таке, їбать, вийшло «ласкаво просимо додому»... Мені *пиздець* шкода, вибач, Стю...

Стю взяв Біллі за плече й підтягнув ближче до себе.

— Спочатку всі казали, що йому стане краще, що це, мабуть, звичайний грип... чи бронхіт... чи круп якийсь... а лікарі кажуть, що в новонароджених такого практично не буває. У них якийсь природний імунітет, бо вони малі. А Джордж із Деном... вони за минулий рік стільки супергрипу надивилися...

— Що їм важко було помилитися, — закінчив за нього Стю.

— Ага, — прошепотів Біллі. — Ти все правильно зрозумів.

— Ну і херня, — пробурмотів Стю. Відвернувся від Біллі й кудись побрів.

— Стю, ти куди?

— У лікарню, — сказав Стю. — До моєї жінки.

РОЗДІЛ 76

Френ лежала без сну, ввімкнувши лампу. Вона утворювала круг яскравого світла на її чистій білій постелі. Посередині того світляного кола догори обкладинкою лежала книжка Агати Крісті. Вона не спала, але поволі куняла — у такому стані спогади набувають чарівної ясності й починають перетворюватися на сни. Вона збиралася ховати батька. Те, що сталося потім, не має значення, але вона намагалася звільнитися від паніки, щоб бути здатною це зробити. Це справа любові. Коли це було зроблено, вона може відрізати собі полуничного пирога з ревенем. Той шматок буде великий, соковитий, але дуже, дуже гіркий.

Півгодини тому до неї зайшла Марсі, і Френ спитала:

— Пітер ще не помер?

І навіть тоді, коли вона це казала, час, здається, роздвоївся, так що вона не була певна, котрого Пітера — дитину чи її нині покійного дідуся — вона має на увазі.

— Тихо, з ним усе добре, — сказала Марсі, але Френні побачила в її очах правдивішу відповідь: дитина, яку вона зробила з Джессом Райдером, зараз помирає в чотирьох зелених стінах. Може, дитині Люсі пощастить більше: адже в неї обоє батьків мають імунітет проти Капітана Трипса. У Зоні її Пітера вже поховали і покладають

надії на жінок, які зачали після 1 липня. Це було дико, але цілком зрозуміло.

Її думки пливли, колихалися між сном і явою, рухалися територіями її минулого, ландшафтом її душі. Вона думала про материну вітальню, де в усі пори року стояв сухий сезон. Думала про очі Стю, про перший погляд сина, Пітера Голдсмита-Редмана. Їй снилося, що Стю поруч, у її палаті.

— Френ!

Ніщо не вдалося так, як мало би вдатися. Усі надії виявилися фальшивими, штучними, як говорючі іграшки в крамниці «Світ Диснея», — просто механізм, обман, несправжній світанок, несправжня вагітність, не...

— Агов, Френні!

Їй снилося, що Стю повернувся. У цьому сні він стояв у дверях у величезній куртці на хутрі. Знову обман. Але ж вона сприймала це як сон: Стю з бородою. Правда, чудасія?

Френ замислилася, *чи це сон*, коли побачила за його спиною Тома Каллена. І... це не *Коджак* сидить біля ніг Стю?

Раптом її рука швидким рухом піднялася до обличчя, вщипнула щоку, так що ліве око аж засльозилося. Нічого не змінилося.

— Стю? — прошепотіла вона. — Боже мій, це Стю?

Його лице криввала сильна засмага — тільки навколо очей було світліше: мабуть, від сонячних окулярів. Такої деталі вві сні не помітиш...

Вона знову вщипнула себе.

— Це я, — сказав Стю, заходячи. — Припини себе щипати, хороша моя.

Він так сильно кульгав, що ледь не падав.

— Френні, я повернувся.

— Стю! — закричала вона. — *Ти справжній?* Якщо ти справжній, підійди сюди!

Він підійшов і пригорнув її.

РОЗДІЛ 77

Стю сидів на стільці коло ліжка Френ, коли прийшли Джордж Річардсон і Ден Летроп. Френ одразу міцно схопила Стю за руку, майже до болю. На її обличчі проступили зморшки — і на мить Стю побачив, якою вона буде в старості; на мить вона стала схожою на матінку Ебігейл.

— Стю, — сказав Джордж. — Я почув про ваш прихід. Це просто диво. Не можу описати, який я радий. Ми всі раді.

Джордж потиснув йому руку й відрекомендував Дена Летропа. Ден сказав:

— Ми тут чули, що в Лас-Вегасі стався вибух. Ви його бачили?

— Так.

— Люди тут, здається, думають, що вибух був ядерний. Це правда?

— Так.

Джордж кивав, потім, здається, перейшов до іншого і звернувся до Френ.

— Як почуваетесь?

— Усе добре. Рада, що чоловік повернувся. А що дитина?

— От власне, — сказав Летроп, — ми про дитину поговорити й прийшли.

Френ кивнула.

— Мертва?

Джордж і Ден презирнулися.

— Френні, я хочу, щоб ви уважно вислухали, що я скажу, і постаралися все правильно зрозуміти...

Ніби легко, але насправді стримуючи істерику, Френ сказала:

— Якщо він помер, то так і скажіть!

— Френ! — зупинив її Стю.

— Пітер, здається, одужує, — тихо сказав Ден Летроп.

У кімнаті на хвилину запала вражена тиша. Френ, що її лице білим овалом виділялося на тлі каштанової маси волосся на подушці, подивилася на Дена так, ніби той починає верзти якусь маячню. Якось із медсестер — чи то Лорі Констебл, чи Марсі Спрюс — зазирнула в кімнату і відійшла. Цього моменту Стю ніколи не забуде.

— Що? — нарешті прошепотіла Френ.

Джордж сказав:

— Не залишайте надії.

— Ви кажете... одужує... — промовила Френ. Її обличчя завмерло з подиву. До цієї миті вона й не усвідомлювала, наскільки вже змірилася зі смертю Пітера.

Джордж сказав:

— Ми з Деном бачили тисячі пацієнтів із цією хворобою, Френ, — зверніть увагу, я не кажу «лікували», бо, здається, нікому з нас не вдавалося змінити перебіг хвороби ні на йоту в жодного пацієнта. Правду кажу, Дене?

— Так.

Бганка-забаганка, яку Стю вперше помітив у Нью-Гемпширі через кілька годин після зустрічі, з'явилася на лобі Френ.

— Ну ви перейдіть уже до суті, заради всього святого!

— Намагаюся, але тут треба обережно, і я стараюся обережно, — сказав Джордж. — Ми все-таки обговорюємо життя вашого сина, і я не дозволю вам мене підганяти. Капітан Трипс — це грип, мінливий проти антигену, як ми зараз вважаємо. Кожен вид грипу — старого грипу — мав свій особливий антиген, тому, попри всі вакцинації, кожні два-три роки маємо епідемії грипу. Ось, наприклад, стався спалах грипу типу А — гонконзького, приміром, — робиться вакцинація, потім через два роки з'явиться штам типу В — і люди все одно хворітимуть, бо їх прищепили від іншого.

— Але зрештою людина одужує, — втрутився Ден, — бо тіло виробляє власні антитіла. Тіло саме змінюється, щоб побороти той грип. А Капітан Трипс *сам* змінюється щоразу, коли тіло стає в захисну позицію. У цьому він більше подібний до вірусу СНІДу, ніж до тих звичайних грипів, до яких ми звикли. І, як і зі СНІДом, він міняється й міняється, доки тіло перестає витримувати. У результаті — неминуча смерть.

— То чому ми не захворіли? — спитав Стю.

Джордж сказав:

— Ми не знаємо. І не думаю, що колись дізнаємося. Єдине, що ми можемо сказати, — це те, що носії імунітету замість того, щоб захворіти й одужати, не хворіють узагалі. Що знову приводить нас до Пітера. Дене!

— Так. Підступність Капітана Трипса в тому, що людині, як здається, *майже* кращає, але ніколи не *до кінця*. І ось наш маленький Пітер захворів через сорок годин після народження. Сумнівів, що це Капітан Трипс, немає: симптоми класичні. Але оті плями під лінією щелепи, які ми з Джорджем звикли асоціювати з четвертою й останньою стадією супергрипу, *так і не з'явилися*. З іншого боку, періоди ремісії в нього стають дедалі довшими.

— Не розумію... — промовила Френ. — Що...

— Щоразу, коли грип змінюється, Пітер його наздоганяє, — пояснив Джордж. — Теоретично є ймовірність, що станеться рецидив, але в останню, критичну фазу він так і не ввійшов. Здається, він перемагає Капітана.

Запала повна тиша.

Ден сказав:

— Ви передали дитині половину свого імунітету, Френ. Він захворів, але ми гадаємо, що він здатний подолати його. Наша гіпотеза полягає в тому, що в близнят місіс Вентворт був такий самий шанс, але в них було багато негативних чинників, які радикально погіршили ситуацію, — і все ж я вважаю, що вони померли не від самого супергрипу, а від його ускладнень. Різниця невелика, але вона може виявитися суттєвою.

— А що інші жінки, які завагітніли від чоловіків без імунітету? — спитав Стю.

— Ми вважаємо, що їм доведеться так само бачити, як їхні діти ведуть цю тяжку боротьбу, — сказав Джордж, — і хтось із дітей може померти: якийсь час здавалося, що й Пітера це чекає, і, наскільки ми зараз розуміємо, це може повторитись. Але ми дуже скоро досягнемо такого моменту, коли всі ембріони у Вільній зоні — й у *світі* — будуть дітьми двох батьків з імунітетом. І, хоча загадувати наперед неправильно, я б робив ставки на те, що, коли це станеться, перемога буде наша. А поки що ми будемо уважно стежити за Пітером.

— І не лише за ним, якщо це буде додатковою втіхою, — додав Ден. — У дуже реальному розумінні, зараз Пітер належить усій Вільній зоні.

Френ прошепотіла:

— Я просто хочу, щоб він жив, бо він мій і я його люблю.

Вона подивилася на Стю.

— І він — мій зв'язок зі старим світом. Він більше схожий на Джесса, ніж на мене, і я рада. По-моєму, це правильно. Чи ти розумієш, коханий?

Стю кивнув, і в нього виникла химерна думка: як же йому хотілося б посидіти з Гепом, Нормом Брюеттом і Віком Пелфрі, випити з ними пивка, подивитися, як Вік курить свою смердючу самокрутку, розказати їм, як усе було. Вони завжди називали його Мовчуном Стю; старий Стю, казали вони, як «блін» скаже — так і це вже за багато. Але тепер він би їм усі вуха проговорив. Балакав би день і ніч. Він наосліп схопив Френ за руку, відчуваючи сльози в очах.

— У нас обхід, — сказав Джордж, встаючи, — але Пітера ми будемо уважно спостерігати, Френ. Щойно ми все будемо точно знати, одразу вам повідомимо.

— А коли я зможу його годувати? Якщо... якщо він не...

— За тиждень, — сказав Ден.

— Але ж це довго!

— Це для нас усіх буде довго. У Зоні в нас шістдесят одна вагітна, і в дев'ятох дитина зачата до супергрипу. Для них це буде особливо довго. Стю, приємно було познайомитися! — Ден простягнув руку, Стю її потиснув. Лікар вийшов швидко, як людина, яка поспішає робити важливу справу.

Джордж потиснув руку Стю і сказав:

— Побачимося, ну, хоча б завтра по обіді, не пізніше, угу? Тільки скажіть Лорі, щоб записала вас на зручний час.

— Навіщо?

— Нога, — сказав Джордж. — Болить, правда ж?

— Не те щоб дуже...

— Стю! — Френні сіла на ліжку. — Що в тебе з ногою?

— Поламана, погано зрослася, перевантажена, — сказав Джордж. — Кепська справа. Але поправна.

— Ну... — почав Стю.

— Ніяких «ну»! Дай я подивлюся, Стюарте! — бганка-забаганка повернулася.

— Пізніше, — сказав Стю.

Джордж підвівся.

— Підійдіть до Лорі, будь ласка,

— Підійде! — сказала Френні.

Стю всміхнувся.

— Аякже. Начальниця сказала.

— Як гарно, що ви повернулися, — сказав Джордж. Здавалося, на його язичку крутиться тисяча запитань. Він злегка похитав головою і пішов, міцно причинивши двері.

— Покажи, як ти ходиш, — сказала Френні. На її лобі знову залягла бганка-забаганка.

— Ну, Френні...

— Покажи, покажи, як ти ходиш.

Він пройшовся палатою. На вигляд це нагадувало, як матрос ходить хиткою палубою. Коли він пройшов повз неї, вона заплакала.

— Ой, Френні, зайчику, не треба...

— Треба! — сказала вона і затулила обличчя руками.

Він сів поряд і відвів її руки.

— Ні, не треба плакати.

Вона поглянула на нього відкритим поглядом, сльози ще текли її щоками.

— Стільки людей загинули... Гарольд, Нік, Сьюзен... а Ларрі? А Глен і Ральф?

— Не знаю.

— А що ж Люсі скаже? Вона за годину прийде. Вона щодня приходить, вона сама зараз на четвертому місяці. Стю, а коли вона тебе питає...

— Вони там загинули... — сказав Стю, скоріше до себе, ніж до неї. — Я так думаю. У душі я це знаю...

— Не кажи це так, — благала Френ. — Люсі так не кажи. Це їй серце розіб'є.

— Мені думається, вони були як жертва. Бог завжди вимагає жертв. У Нього всі руки в крові. Чому? Не знаю. Я не такий уже мудрий. Мо', це не Він такий, а ми такі, що воно так виходить... Тільки я точно знаю, що бомба вибухнула у них — а могла б у нас, — і на якийсь час ми в безпеці. На якийсь недовгий час.

— А Флеґт уже загинув? Зовсім?

— Не знаю... Мені думається... нам слід бути пильними. А у свій час хтось має знайти те місце, де зробили всі такі зарази, як Капітан Трипс, засипати його землею і сіллю, а потім помолитися над ним. Помолитися за нас усіх.

— — —

Значно пізніше того вечора, незадовго до півночі, Стю котив її коридором лікарні в інвалідному візку. Поряд ішла Лорі Констебл, а Френ подбала, щоб Стю записався до Джорджа.

— У вас такий вигляд, ніби у візок треба було вас посадити, Стю Редмане, — відзначила Лорі.

— Просто зараз мене нічого не турбує, — сказав Стю.

Вони підійшли до великої скляної стіни, з якої було видно палату в рожевих і блакитних кольорах. Зі стелі звисав великий мобіль. Тільки в одному ліжечку, в передньому ряду, була дитина.

Стю зачаровано подивився на немовля.

На ліжку була прикріплена картка: «ГОЛДСМІТ-РЕДМАН, ПІТЕР. ХЛОПЧИК. ВАГА ПРИ НАРОДЖЕННІ: 6 Ф 9 УН. М. ФРЕН-СІС, П. 209, Б. ДЖЕСС РАЙДЕР (ПОМ.)».

Пітер плакав.

Його маленькі ручки стислися в кулаки. Личко було червоне. На голові в нього стирчав дивовижний чорний чубчик. Оченята були блакитні, і малий, здавалося, дивився просто в очі Стю, наче звинувачуючи його у своїй біді.

На лобі малого утворилася глибока вертикальна смужка... бганка-забаганка...

Френні знову заплакала.

— Френні, чому ти плачеш, що негаразд?

— Ці всі порожні ліжечка... — схлипнула вона. — От що негаразд. Він же там сам-один. Звичайно, він плаче, Стю, йому ж самотньо. Ці порожні ліжечка, Боже мій...

— Він недовго ще буде сам, — заспокоював її Стю й обійняв жінку за плечі. — І він дивиться на мене дуже по-бойовому. Правда ж, Лорі?

Але Лорі залишила їх самих перед вікном дитячої палати.

Скривившись від болю в нозі, Стю опустився на коліна біля Френні й незграбно її пригорнув, і вони обоє здивовано дивилися на Пітера, немов то була найперша на землі дитина. Через якийсь час Пітер заснув, притиснувши ручки до грудей, а вони все дивилися на нього... і дивувалися, що він узагалі тут є.

РОЗДІЛ 78

ПЕРШЕ ТРАВНЯ

Нарешті зима залишилася позаду.

Вона була довгою, і для Стю, звиклого до клімату східного Техасу, здалася фантастично тяжкою. Через два дні по прибутті до Боулдера лікар заново зламав йому ногу і вправив її як слід, цього разу наклавши важкий гіпс, який довелося носити до початку квітня. До того часу гіпс уже нагадував якусь дорожню мапу: здається, кожен громадянин Зони лишив на ньому свій автограф, хоча це й було технічно неможливо. Перед самим початком березня почали прибувати нові пілігрими, і на той день, коли в старому світі треба було здавати податкову декларацію, у Вільній зоні населення становило вже майже одинадцять тисяч, за даними Сенді Дюш'єн, яка тепер очолювала Бюро перепису населення з дюжини осіб, у цього бюро навіть був свій комп'ютерний термінал у Першому банку Боулдера.

Тепер вони з Френ та Люсі Свонн стояли в зоні пікніків на середині схилу гори Флегстафф і дивилися на святкові забави. Участь у них узяли чи не всі діти Зони (і не так уже мало дорослих). Справжній травневий кошик¹, оздоблений креповими стрічками і повний фруктів та іграшок, причепили на Тома Каллена. Це Френ придумала.

¹ Невеликий кошик із квітами й дрібними подарунками.

Том спіймав Білла Герінджера (хоча Біллі гордо заявляв, що вже виріс із таких дитячих ігор, він енергійно долучився до забави), а разом вони зловили Упшоу — чи в того хлопця прізвище Улсон? — Стю важко було всіх запам'ятати, а втрьох вони вистежили й знайшли Лео Роквея за скелею Брентнера. Том сам причепив Лео стрічку.

Гра тривала по всьому західному Боулдеру, діти й підлітки бандами гасали ще доволі порожніми вулицями міста, Том кричав на все горло і ніс свій кошик. І врешті гравці повернулися туди, де припікало сонце і віяв теплий вітерець. Група дітей зі стрічками — людей із двісті — ще шукала останніх, десь із півдюжини тих, хто ще ховався. У процесі вони лякали десятки оленів, які не бажали долучатися до гри.

Двома милями вище, в амфітеатрі «Світанок», на тому місці, де колись Гарольд Лодер чекав слушного моменту з рацією в руці, розгорнувся великий пікнік. Опівдні дві чи три тисячі людей гуртом сядуть там, будуть дивитися на схід у бік Денвера, їсти оленину, фаршировані яйця, бутерброди з джемом і арахісовим маслом і свіжий пиріг на десерт. Може, це буде останнім таким масовим зібранням у Зоні, якщо наступного разу вони не підуть у Денвер, де можна було б зібрати ще більше люду на стадіоні, де раніше «Бронкос» грали у футбол. А нині, першого травня, тонкий весняний потічок еміграції перетворився на справжню хвилю. З 15 квітня прийшло ще вісім тисяч, і населення стало вже тисяч із дев'ятнадцять — принаймні поки що, бюро Сенді просто не встигало за приростом. День, коли прибувало всього-на-всього п'ятсот людей, — то вже була рідкість.

У манежі, який приніс Стю і накрив простирадлом, Пітер здійняв потужний крик. Френ зробила крок у його бік, але Люсі, заокруглена на восьмому місяці вагітності, встигла до нього першою.

— Попереджаю, — сказала Френ, — то підгузник. Я вже за голосом розумію.

— Від вигляду каки з моїми очима нічого не зробиться, — Люсі вийняла Пітера, який обурено кричав, із манежу і лагідно погойдала його на сонечку.

— Привіт, маленький. Як справи? Не дуже?

Пітер заревів.

Люсі поклала його на ковдрочку, яку вони взяли замість сповивального столика. Пітер, продовжуючи ревити, поповз. Люсі перевернула його і почала розстібати його блакитні вельветові штанці. Пітер дригав ногами.

— Чом би вам не погуляти трошки? — сказала Люсі. Вона всміхнулася до Френ, але Стю здалося, що то печальна усмішка.

— А чом би й ні? — погодилася Френ і взяла Стю за руку.

Стю дозволив себе відвести. Вони перейшли дорогу, потрапили на пухнасте зелене пасовище, яке круто здіймалося під рухливими білими хмаринками і ясно-блакитним небом.

— А в чому річ? — спитав Стю.

— Ти про що? — але у Френ вигляд був аж занадто нерозуміючий.

— Такий погляд...

— Який погляд?

— Я його одразу помічаю, — сказав Стю. — Може, я й не знаю, що саме він означає, але я його помічаю одразу.

— Сідай біля мене, Стю.

— Ось так?

Вони сіли й подивилися на схід, де земля кількома великими уступами переходила в рівнину і зникала в блакитному серпанку. Десь за тим серпанком лежала Небраска.

— Це серйозно. Я не знаю, як і говорити з тобою про це, Стюарте.

— Ну ти просто постарайся, — сказав він і взяв її за руку.

Френ не заговорила, у неї почало рухатись обличчя. По щоці скотилася сльоза, кутики губ затремтіли та опустилися.

— Френ...

— Ні, я не заплачу! — сердито сказала вона, але сльози знову потекли, і вона не змогла їх стримати, розплакалася. Схвильований і здивований, Стю пригорнув її і став чекати.

Коли найгірше, здається, минуло, він сказав:

— Ну, а тепер скажи мені, в чому річ?

— Я скучила за домом, Стю. Я хочу додому, в Мейн.

За їхніми спинами галасували, верещали діти. Стю ошелешено подивився на неї. Потім він трохи невпевнено всміхнувся.

— Ото і все? А я вже був думав, що ти як мінімум розлучатися зі мною зібралася. Хоч над нами, як то кажуть, таїнства вінчання не проводили...

— Я без тебе нікуди не піду, — сказала вона. Вона дістала з кишені суху серветку і стала витирати очі. — Чи ж ти не знаєш?

— Та, мабуть, знаю.

— Але я хочу назад до Мейну. Він мені сниться. А тобі східний Техас не сниться, Стю? Арнетт?

— Ні, — чесно зізнався він. — Я б міг прожити не менше і померти цілком щасливим, якщо більше Арнетта не побачу. А ти хотіла поїхати в Оганквіт, Френні?

— Урешті — мабуть. Але не просто зараз. Я б хотіла в західний Мейн, туди, де озера. Ти був майже там, коли ми з Гарольдом зустріли тебе в Нью-Гемпширі. Там є такі гарні місця, Стю. Брайтон... Свіден... Касл-Рок. Риба в озерах так і грає, мабуть. Колись ми б могли осісти над морем, напевне. Але в перший рік я б не змогла так. Забагато спогадів. Для початку забагато. І моря буде забагато... — вона дивилася вниз, нервово заламуючи руки. — Якщо ти хочеш лишитися тут... допомогти їм усе почати... я зрозумію. Гори теж дуже гарні, але... тут на дім не схоже.

Він подивився на схід і нарешті зміг знайти назву тому почуттю, яке здійнялося в його душі десь тоді, коли сніги почали танути: бажання рухатися далі. Тут стало забагато людей — вони не те що сиділи одне в одного на голові, принаймні поки що, але від такої кількості він почав нервувати. Були зонці (так вони почали себе називати), які цілком нормально себе в цьому почували, навіть ніби тішились. Джек Джексон, який очолював новий Комітет Вільної зони (тепер розширений до дев'ятох осіб), був із таких. І Бред Кічнер — у Бреда були в процесі чи не сто різних проектів, і всі ці робочі руки йому були дуже потрібні. З'явилася думка запустити одну зі станцій денверського телебачення. Там показували щодня з шостої вечора до першої ночі старе кіно, а о дев'ятій передавали десятихвилинний випуск новин.

А чоловік, який узяв на себе обов'язки маршала у відсутність Стю, — Г'ю Петрелла — був не з тих людей, які викликали в Стю симпатію. Від самого того факту, що цю справу взяв на себе Петрелла, Стю було не по собі. То був чоловік важкої, пуританської вдачі, з лицем, яке немов вирубали сокирою. У нього було сімнадцять помічників, і на кожних зборах він вимагав ще — якби тут був Глен, подумав Стю, той би сказав: мовляв, ось уже знову почалась одвічна американська боротьба між законом і індивідуальною свободою. Петрелла — чоловік не поганий, але ж важкий... і Стю гадав, що свята віра Г'ю в те, що закон — це відповідь на всі питання, робила його кращим маршалом, ніж міг би будь-коли стати Стю.

— Я знаю, тобі пропонують місце в Комітеті, — вагаючись, мовила Френ.

— У мене таке відчуття, що воно почесне, правда ж?

Френ, здається, стало легше.

— Ну...

— Але в мене така думка, що якщо я відмовлюся, то нещаснішим не стану. Я — останній релікт старого Комітету. Та й ми були кризовим Комітетом. Тепер криза минула. А як Пітер, Френні?

— Мені здається, він доросте до подорожей у червні, — сказала вона. — І я б хотіла почекати, доки Люсі народить.

Після того як 4 січня на світ з'явився Пітер, у Зоні народилося ще вісімнадцять дітей. Четверо померли, усі решта були в порядку. Скоро вже почнуть народжуватися діти, обоє батьків яких мають імунітет, і цілком можливо, що дитина Люсі серед них буде першою. Її строк був 14 червня.

— А як тобі думка вирушити першого липня? — спитав він.

Френ засяяла.

— Правда? Ти хочеш?

— Звичайно.

— Це ти не тільки для того, щоб мене порадувати?

— Ні, — сказав він. — Інші люди теж виїжджатимуть. Не багато, не одразу. Але дехто.

Вона кинулася йому на шию.

— Може, то буде просто як відпустка, — сказала вона. — А може... може, нам справді сподобається, — вона сором'язливо глянула на нього. — Може, захочемо лишитися.

Він кивнув.

— Може.

Але він замислився, чи хтось із них по-справжньому захоче надовго оселятися будь-де.

Він поглянув на Люсі й Пітера. Люсі сиділа на ковдрі й чукикала Пітера. Хлопчик сміявся і намагався схопити Люсі за ніс.

— А ти подумала, що він може захворіти? А якщо ти знову завагітнієш?

Вона всміхнулася.

— Є книжки. Прочитаємо. Не можна ж усе життя боятися, правда?

— Та, мабуть, ні...

— Книжки й хороші ліки. Ми зможемо навчитися користуватися ними, а коли скінчаться ліки, то... можна навчитися знову їх робити. А якщо говорити про хворобу і смерть... — вона кинула погляд на велику долину, де останні групки дітей брели до пікніка, спітнілі й задихані. — То тут це теж може бути. Пам'ятаєш Річа Моффата?

Він кивнув.

— І Ширлі Геммет?

— Так.

Ширлі в лютому померла від серцевого нападу.

Френні взяла його за руки. Її очі були ясні й блискучі, сповнені рішучості.

— Я кажу: ми в житті ризикуємо, беремо на себе ризик жити, як хочеться.

— Правда. Мені ця думка подобається. По-моєму, правильно.

— Я кохаю тебе, Східний Техасе.

— Аналогічно, мем.

Пітер знову заплакав.

— Гляньмо, що негаразд у нашого імператора, — сказала вона й обтрусилася зі штанів травинки.

— Спробував поповзти і носиком стукнувся, — пояснила Люсі, передаючи Пітера Френ. — Бідолашний.

— Бідолашний, — пожаліла його Френ і пригорнула Пітера. Він звично поклав голівку їй на плече, подивився на Стю і всміхнувся. А Стю всміхнувся Пітерові.

— Ку-ку, малий! — сказав він, і Пітер засміявся.

Люсі подивилася на Френ, потім знову на Стю і знову на Френ.

— Ви їдете, так? Ти його вмовила.

— Та, мабуть, умовила, — сказав Стю. — Але ми тут пробудемо доволі довго, дочекаємося дізнатися, що в тебе за начинка.

— Я рада! — сказала Люсі.

Здалеку почувся дзвін — його потужні ноти неначе вкарбовувалися в день.

— Обідати, — сказала Люсі і встала. Погладила свій величезний живіт. — Чуєш, мале? Їсти будемо. Ой, не буцайся, я вже йду.

Стю і Френ теж підвелися.

— Ось, візьми хлопця, — сказала Френ.

Пітер заснув. Троє дорослих пішли разом угору до амфітеатру «Світанок».

СУТІНКИ, ЛІТНІЙ ВЕЧІР

Вони сиділи на ганку, сонце сідало, а перед ними Пітер весело повзав запорошеним двором. Стю сидів у плетену кріслі, яке за роки служби добряче прогнулося. Ліворуч від нього в кріслі-гойдалці вместилися Френ. У дворі, ліворуч від Пітера, схожа на бублик тінь гойдалки-шини бездонно лежала на землі в теплих останніх променях дня.

— Вона тут довго жила, так, — тихенько спитала Френ.

— Довго-довго, — погодився Стю і показав на Пітера. — Він зараз замаститися весь.

— Є вода. Тут колонка. Покачати, і все. Усі вигоди, Стюарте.

Він кивнув і більше нічого не сказав. Закурив люльку, випустив кілька довгих хмарок диму. Пітер озирнувся перевірити, чи батьки на місці.

— Привіт, малюче, — сказав Стю і помахав йому.

Пітер упав. Потім знову став на ручки й ніжки і порачкував великим колом далі. У кінці ґрунтової дороги, яка йшла крізь поле дикої кукурудзи, стояв маленький «віннебаго» з лебідкою, причепленою спереду. Вони рухалися здебільшого другорядними дорогами, але раз у раз лебідка ставала їм у пригоді.

— Тобі самотньо? — спитала Френ.

— Ні. Може, колись буде, з часом.

— За маленького боїшся? — вона поплескала себе по абсолютно пласкому животу.

— Не-а.

— Він Пітові носа дряпатиме.

— Нічого, заживе. Он у Люсі *близнята*, — він усміхнувся, дивлячись у небо. — Уявляєш?

— Я бачила. Як побачиш — то й повіриш, як то кажуть. Як ти гадаєш, коли ми до Мейну доїдемо, Стю?

Він знизав плечима.

— Під кінець липня. Усе одно до зимівлі встигнемо приготуватися. Не хвилюєшся?

— Не-а, — передражнила вона його. Підвелася. — Ой, глянь, як він забруднився!

— Казав я тобі.

Він дивився, як Френ спускається з ганку і підбирає синочка з землі. Він сидів тут, де матінка Ебігейл сиділа часто і подовгу, і думав, яке життя в них попереду. Думав, що все буде добре. У свій час вони повернуться до Боулдера, тільки тоді їхні діти зможуть зустріти однолітків, закохатись, одружитись і народити ще дітей. А може, частина Боулдера переїде до них. Були такі люди, які докладно про все розпитували, майже проводили перехресний допит... але очі в них були не сердиті, не зневажливі, а радше в них читалася якась туга, бажання теж знятися з місця. Стю і Френ, вочевидь, були не єдиними, ким оволоділа жага мандрів. Гаррі Данбартон, який раніше продавав окуляри, говорив про Міннесоту.

Марк Зеллмен найдужче мріяв про Гаваї. Навчитися водити літак — і махнути на Гаваї!

— Марку, та ти ж уб'єшся! — обурено дорікнула йому Френ.

Марк тільки сором'язливо всміхнувся і сказав:

— Чиє б нявчало, Френні.

А Стен Ноготний вдумливо обговорював поїздку на південь — може, до Акапулько на кілька років завітись, а то — до Перу.

— Що я тобі скажу, Стю: я від цих людей нервувати починаю — просто як одноногий на змаганні з копняків. Я вже навіть кожного десятого-дванадцятого не знаю, хто він. Люди хати на ніч замикають... ну чого ти так на мене дивишся, це правда. Мене послухати, то й не повіриш, що я жив у Маямі — а шістнадцять років жив же ж! — і щодня двері замикав. Але, хай йому грець, оцю звичку втрачати мені сподобалося. Та хай там як, а народу вже забагато. Я от усе про Акапулько думаю. Тепер тільки Джейні залишилося вмовити...

«Це було б не так уже й погано, — подумав Стю, дивлячись, як Френ качає воду, — якби Вільна зона розділилася». Глен Бейтман теж би так вважав, він був цілком певен. Вона свою роль виконала, сказав би Глен. Найкраще розділитися до того, як...

До чого?

Ну, на останніх зборах Комітету Вільної зони перед їхнім від'їздом Г'ю Петрелла попросив дозволу озброїти своїх помічників — і отримав його. Останні кілька тижнів їхнього з Френ перебування в Боулдері це питання активно обговорювалось — і кожен у місті мав із цього питання чітку позицію. На початку червня п'яний побив одного з помічників і кинув його у вікно бару «Дірявий барабан» на Перл-стріт. Помічникові, який пробив своїм тілом вікно, довелося накласти понад триста швів і зробити переливання крові. Петрелла обґрунтовував, що такого б ніколи не сталося, коли б цей чоловік погрозив п'яниці табельною зброєю. Так що здійнялася суперечка. Було чимало людей (зокрема й Стю, який здебільшого тримав свої думки при собі), які вважали, що коли б у помічника був пістолет, то інцидент закінчився б не пораненим помічником, а мертвим п'яницею.

«Що буде, коли помічникам дати пістолети? — питав він себе. — Яке буде логічне продовження?» І йому здалося, що сухуватий учений голос Глена Бейтмана відповів: «Дасте їм більшу зброю. І машини. І коли ви виявите ще яку-небудь громаду на кшталт Вільної зони в Чилі чи, скажімо, в Канаді, тоді Г'ю Петреллу ви

зробите про всяк випадок міністром оборони і, може, почнете розсилати пошукові групи, бо врешті...»

Воно все лежить навколо, чекає, доки його підберуть.

— Покладімо його спати, — сказала Френ, підіймаючись на ганок.

— Добре.

— А чому ти все-таки сидиш такий понурий?

— Правда?

— Правда-правда.

Він підняв пальцями кутики рота.

— Так краще?

— Набагато. Допоможи мені його вкласти.

— Залюбки.

Коли він ішов за нею в будиночок матінки Ебігейл, він подумав, що було б краще, значно краще, коли б люди справді розбіглися й розселилися. Відклали організацію на якомога пізніший час. Саме від організації, як видається, усі проблеми. Коли клітини починають скупчуватись і темнішати. Немає потреби озброювати поліцейських, поки ті пам'ятають всіх на імена... в обличчя...

Френ запалила гасову лампу, світло було м'яке, жовте. Пітер, уже сонний, спокійно дивився на них. Він награвся. Френ перевдягла його в нічну сорочку.

«Будь-хто з нас може виторгувати собі хіба що час, — подумав Стю. — Час для життя Пітера, його дітей, може, дітей моїх прапраправнуків. Десь року до 2100-го — навряд чи довше. Може, й менше. То буде досить часу бідолашній старенькій матінці-Землі трохи відновитися. Сезон відпочинку».

— Що? — спитала вона: він виявив, що пробурмотів ті слова вголос.

— Сезон відпочинку, — повторив він.

— Що це означає?

— Усе, — сказав він і взяв її за руку.

Дивлячись на Пітера, він подумав: «Може, якщо ми йому розповімо, що сталося, він розкаже своїм дітям. Попередить їх: “Любі діти, оці іграшки — це смерть: вони палять, несуть радіацію і чорну чуму, яка душить людину. Ці іграшки — небезпечні: коли вони створювалися, диявол у людському мозку керував нашими Божими руками. Будь ласка, не грайтеся ними, любі діти, будь ласка, ніколи не грайтеся. Більше ніколи. Будь ласка... засвойте цей урок. Нехай вашим зошитом стане спорожнілий світ”».

— Френні, — сказав він і озирнувся подивитися в її очі.

— Що, Стюарте?

— Як ти вважаєш... люди коли-небудь хоч чогось навчаться?

Вона відкрила рота, щоб сказати, повагалася, промовчала. Мигтіла гасова лампа. Її очі здавалися дуже синіми.

— Не знаю, — врешті сказала вона. Здається, ця відповідь їй не сподобалася; вона постаралася сказати ще щось, чимось доповнити свої слова, але змогла тільки повторити: — *Не знаю.*

КОЛО ЗАМИКАЄТЬСЯ

«Нам потрібна підмога», — подумав Поет.

Едвард Дорн

Він прокинувся на світанку.

Чоботи були на ньому.

Сів і поглянув навколо. Лежав він на морському березі, на білому, мов кістка, піску. Над ним керамічне, безхмарне синє небо стояло високе й глибоке. Унизу бірюзове море налітало на риф і обережно відступало, коливаючись між дивними човнами, які були

(каное, каное з поплавцями.)

Він знав це... але яким чином?

Підвівся на ноги і ледь не впав. Його трусило. Важко він відбудувався. Похмілля мучило.

Він розвернувся. Зелень джунглів так і кинулася в око: темна, густа хаща ліан, широкого листя, буяння квітів, які були

(рожевими, наче сосок хористки.)

Він знову здивувався.

Хто це така — хористка?

І до того ж, що таке сосок?

Побачивши його, залементував ара, полетів наосліп геть, налетів на товстий стовбур старого баньяна — і впав мертвим до його ніг, задерши ноги.

*(Догори ногами на стіл подала.)*¹

Мангуста поглянула в його рум'яне, заросле щетиною обличчя — і померла від крововиливу в мозок.

(Схопили діти по ложці і ножу.)

Жук, який діловито біг стовбуром пальми ніпа, почорнів і висох, так що лишився тільки панцир, щойно крихітні електричні блискавки затріскотіли між його вусиків.

(Давай підливу сьорбати із його жу-жу-жу.)

«Хто я?»

Він не знав.

«Де я?»

А яка різниця?

Він пішов — пошкандибав — до краю джунглів. У голові в нього паморочилося від голоду. Звук припливу гудів у його голові, як шалене биття крові. Голова була геть порожня, немов у новонародженого.

Він уже був на півшляху до зеленої хащі, коли звідти вийшло троє людей. Потім їх стало четверо. Потім — півдюжини.

То був смаглявий, гладкошкірий народ.

Вони довго дивилися на нього.

Він — на них.

Почало приходити розуміння.

Шість людей перетворилися на вісім. Вісім — на дванадцять. Усі були зі списками. Почали їх загрозово підіймати. Чоловік зі щетиною на лиці дивився на них. Були на ньому джинси та обшарпані ковбойські чобітки — і більш нічого. Верхня частина його тіла була біла, немов живіт коропа, і жахливо охляла.

Списи здійнялися вгору. Тут один із темношкірих людей — вождь — вичавив із себе одне слово, потім знову, і це слово звучало приблизно так: «Юн-на!»

Еге, потихеньку все приходить.

Атож.

Наприклад, його ім'я.

Він усміхнувся.

Усмішка ця була — неначе червоне сонце проглянуло крізь чорну хмару. Він показав білосніжні зуби й дивовижні палючі очі.

¹ Тут і далі спливають цитати з народного блюзу «The Duck's Yas Yas Yas» — жартівливо-сороміцької пісні, яка починається так:
Купила мама півника, за качку сприйняла,
Догори ногами на стіл подала...

Він розвернув до них свої долоні без ліній в універсальному жесті миру.

Перед силою цієї усмішки вони не встояли. Списи попадали додолу; один із них увіткнувся в пісок під кутом і так і лишився, гойдаючись.

— *Do you speak English?*

Вони просто дивилися на нього.

— *Habla español?*

Ні, ні хріна вони і не «облають», і не «спікають».

Що ж це означає?

Де він?

Що ж, із часом з'ясується. Рим не одразу будувався, та навіть і Екрон у штаті Огайо — і той не одразу. І місце не має значення.

Місце протистояння ніколи не мало особливого значення. Головне — що ти тут і ще тримаєшся на ногах.

— *Parlez-vous français?*

Немає відповіді. Вони зачаровано дивилися на нього.

Він спробував звернутися до них по-німецьки, а потім розреготався в їхні дурні, овечі обличчя. Один розплакався безпорадно, як дитина.

«То прості люди. Примітивні, не надто розумні, неписьменні. Але вони мені знадобляться. Авжеж, використати я їх можу пречудово».

Він рушив у їхній бік, і далі тримаючи руки гладенькими долонями до них, усміхаючись. У його очах грала тепла й божевільна радість.

— Мене звати Расселл Фарадей, — повільно, чітко промовив він. — Я прибув із місією.

Вони дивилися на нього на всі очі, злякані, зачаровані.

— Я прибув вам допомогти.

Вони почали падати на коліна і схилити перед ним голови, і його темна-темна тінь лягла поміж них, посмішка стала ширшою.

— Я прибув навчити вас цивілізації!

— *Юн-на!* — з радістю й жахом схлипнув вождь. І коли він почав цілувати ноги Расселла Фарадея, темний чоловік засміявся. Він сміявся, сміявся, сміявся...

Життя — то таке колесо, на якому мало хто здатний встояти довго.

І воно завжди врешті-решт повертається до того самого.

Лютий 1975 року
Грудень 1988 року

ЗМІСТ

На межі (продовження)	413
Протистояння	391
Коло замикається	617

Літературно-художнє видання

КІНГ Стівен
Протистояння. Том 2
Роман

Керівник проекту *М. Г. Шакура*
Координатор проекту *С. І. Мозгова*
Відповідальний за випуск *О. В. Стратілат*
Редактор *Р. А. Ставицький*
Художній редактор *Т. О. Волошина*
Технічний редактор *І. О. Гнідая*
Коректори *В. С. Яковлев, В. М. Немашкало*

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: corp@bookclub.ua

• за телефонами довідкової служби
(050) 113-93-93 (МТС); (093)170-03-93 (life);
(067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88

• на сайті Клубу: www.bookclub.ua
• у мережі фірмових магазинів
див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом

Надсилається безоплатний каталог

**Запрошуємо авторів, перекладачів,
художників, редакторів до співпраці**

e-mail: publish@bookclub.ua

Для гуртових клієнтів

Харків

тел./факс +38(057)703-44-57

e-mail: trade@bookclub.ua

www.trade.bookclub.ua

Київ

тел./факс +38(067)575-27-55

e-mail: kyiv@bookclub.ua

Одеса

тел./факс +38(067)572-44-28

e-mail: odessa@bookclub.ua

Кінг С.

К41 Протистояння. Том 2 : роман / Стивен Кінг ; пер. з англ. С. Кри-
куна, Г. Яновської ; худ. Б. Райтсон. — Харків : Книжковий Клуб
«Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. — 624 с. : іл.

ISBN 978-617-12-3519-9 (PDF)

ISBN 978-617-12-2540-4 (укр.)

ISBN 978-0-307-94730-7 (англ.)

На території Сполучених Штатів Америки після епідемії супергрипу, яка
вбила майже все людство, серед безлічі мертвих міст постають два живих, де
вцілілі люди пробують будувати нове суспільство. У другому томі «Протистоян-
ня» Добро і Зло сходяться у вирішальному двобої, і Зло в його земному втіленні
здається майже всесильним: воно здатне бачити на милі навкруг і має на своєму
боці чимало людей, які можуть запустити в дію найстрашніші бойові машини
й розпочати війну. Чи вдасться тим, хто на боці Добра, зробити правильний
вибір? Куди він їх приведе?

УДК 821.111(73)

ББК 84(7Спо)

СТІВЕН КІНГ

МІСТЕР МЕРСЕДЕС
ЩО ВПАЛО, ТЕ ПРОПАЛО
КІНЕЦЬ ЗМІНИ
11/22/63
СЯЙВО
ДОКТОР СОН
ЗОНА ПОКРИТТЯ
ПІД КУПОЛОМ
МІЗЕРІ
ЯРМАРОК НІЧНИХ ЖАХІТЬ
ВОНО
ВІДРОДЖЕННЯ
ЛОВЕЦЬ СНІВ
КУДЖО
ТЕМНА ВЕЖА (ЦИКЛ)
ЧОТИРИ СЕЗОНИ
КРАЇНА РОЗВАГ
ЧОТИРИ ПІСЛЯ ПІВНОЧІ
КРІСТІНА
ПРОТИСТОЯННЯ. ТОМ 1